



საქართველოს ეროვნული ბანკი
National Bank of Georgia



წლიური
აგეგმვა 2017

საქართველოს ეროვნული ბანკი

წლიური ანგარიში

2017

საქართველოს ეროვნული ბანკის ინიციატივითა და საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროს ჩართულობით, „ფინანსური განათლების წლისა“ და „გლობალური ფულის კვირეულის“ ფარგლებში ქართული ფულის თემაზე გამოცხადებული ხატვის ღია კონკურსის „ეროვნული ბანკის მომავალი პრეზიდენტი“ ფარგლებში შეირჩა ოცი გამარჯვებული ნახატი და ერთი საგანგებო აღნიშვნის ღირსი მონეტა. გამარჯვებული ნამუშევრების გამოფენა საქართველოს ეროვნული ბანკის ფოიეში გაიმართა. ამასთან, გამარჯვებული ნამუშევრების ავტორებს ეროვნულმა ბანკმა ყვარლის ფულის მუზეუმში უმასპინძლა.

დაპირებისამებრ, ნამუშევრები საქართველოს ეროვნული ბანკის წლიურ ანგარიშში იბეჭდება.

ყოველწლიური პუბლიკაცია

ISSN 1512-1739

სარჩევი

აბრევიატურები.....	7
შესავალი.....	8
1 მაკროეკონომიკური გარემო.....	22
1.1 მსოფლიო ეკონომიკა.....	23
1.2 საგარეო სექტორი და საგადასახდელო ბალანსი.....	25
1.3 ეკონომიკური ზრდა.....	38
1.4 ინფლაცია.....	42
2 ფულად-საკრედიტო და სავალუტო პოლიტიკა.....	51
2.1 ფულად-საკრედიტო პოლიტიკა.....	52
2.2 ფულად-საკრედიტო პოლიტიკის ინსტრუმენტები.....	63
2.2.1 რეფინანსირების სესხი.....	64
2.2.2 ღია ბაზრის ერთგვანი ინსტრუმენტი.....	65
2.2.3 ერთდღიანი სესხები და ერთდღიანი დეპოზიტები.....	65
2.2.4 ფასიანი ქაღალდები.....	65
2.2.5 მინიმალური სარეზერვო მოთხოვნები.....	68
2.3 სავალუტო პოლიტიკა და საერთაშორისო რეზერვების მართვა.....	70
3 ფინანსური სტაბილურობა.....	79
4 საბანკო ზედამხედველობა.....	82
4.1 საზედამხებელო ჩარჩოს განვითარება.....	83
4.2 კორპორაციული მართვა და ჯგუფის სტრუქტურის რისკი.....	86
4.3 საკრედიტო რისკი.....	93
4.4 საბაზრო რისკი.....	106
4.4.1 სავალუტო რისკი.....	106
4.4.2 საპროცენტო რისკი.....	107
4.5 ლიკვიდობის რისკი.....	108
4.5.1 ლიკვიდური აქტივების სტრუქტურა.....	108
4.5.2 ვალდებულებების სტრუქტურა.....	110
4.5.3 საცალო დაფინანსება.....	111
4.5.4 საბითუმო დაფინანსება.....	113
4.5.5 ლიკვიდობის რისკის რეგულირება.....	114
4.6 მომგებიანობის რისკი.....	115
4.7 საოპერაციო რისკი.....	120
4.7.1 საოპერაციო რისკების მოვლენათა მიმოხილვა.....	120
4.7.2 აუტოსორსინგი.....	122
4.7.3 მონაცემთა ხარისხის მართვა და მონაცემთა გაცვლის ერთიანი სტანდარტი.....	122
4.7.4 საინფორმაციო სისტემების აუდიტი.....	124
4.7.5 საბანკო სისტემის სხვა სექტორებზე დამოკიდებულება.....	124
4.7.6 საერთაშორისო თანამშრომლობა.....	124
4.7.7 ცნობიერების ამაღლება.....	125
4.8 მაკროპრუდენციული რისკები.....	125
4.9 კაპიტალის ადეკვატურობა.....	131
4.10 ფინანსური ანგარიშგება და გამჭვირვალობა.....	145
5 მომხმარებელთა უფლებების დაცვა.....	151
6 არასაბანკო ზედამხედველობა.....	163
6.1 არასაბანკო საფინანსო ინსტიტუტები.....	164
6.1.1 მიკროსაფინანსო ორგანიზაციები.....	164
6.2 არასაბანკო სექტორის რეგულირება და ზედამხედველობა.....	168
6.3 კომუნიკაცია სექტორთან.....	169
7 ფასიანი ქაღალდების ბაზარი.....	172
7.1 კაპიტალის ბაზრის განვითარება.....	173
7.2 ფასიანი ქაღალდების ბაზრის მაჩვენებლები და ძირითადი მონაწილეები.....	175
8 ფულის გათვთრების ინსპექტირება და ზედამხედველობა.....	183
9 საგადახდო სისტემები.....	185
10 საინფორმაციო ტექნოლოგიების განვითარება.....	198
11 საკასო-საემისიო სამუშაოების ორგანიზაცია.....	202
12 შიდა აუდიტი და რისკების ცენტრალიზებული მართვა.....	211
13 საზოგადოებასთან ურთიერთობა და საერთაშორისო თანამშრომლობა.....	214

14	ადამიანური რესურსების მართვა და განვითარება.....	218
15	ნორმატიულ-სამართლებრივი ბაზის განვითარება.....	221
16	სტატისტიკური საქმიანობა.....	225
17	ფინანსური ანგარიშგება.....	227

ჩანართები

ჩანართი 1 ლარიზაციის 10-პუნქტიანი გეგმა.....	61
ჩანართი 2 სესხების გაღარების პროგრამა.....	75
ჩანართი 3 კომერციული ბანკების კორპორაციული მართვის პრინციპების მიმოხილვა	89
ჩანართი 4 მონაცემთა გაცვლის ერთიანი სტანდარტის დანერგვის აუცილებლობა და XBRL.....	123
ჩანართი 5 მოსახლეობის ჭარბვალიანობის რისკები.....	127
ჩანართი 6 საერთაშორისო პრაქტიკისა და კვლევების მიმოხილვა.....	136
ჩანართი 7 ბაზელ III-ის საბოლოო განახლებული ჩარჩოს მიმოხილვა.....	142

ლიტერატურა

დიაგრამა N 1.1 რეალური მშპ-ის ზრდა მსოფლიოში.....	23
დიაგრამა N 1.2 სფი ინფლაცია მსოფლიოში.....	24
დიაგრამა N 1.3 რეალური მშპ-ის ზრდა საქართველოში და სავაჭრო პარტნიორ ქვეყნებში.....	25
დიაგრამა N 1.4 მიმდინარე ანგარიშის კომპონენტების ფარდობა მშპ-თან.....	27
დიაგრამა N 1.5 საქონლის ექსპორტის წლიური ცვლილება (2013-2017 წწ).....	28
დიაგრამა N 1.6 საქონლის იმპორტის წლიური ცვლილება (2013-2017 წწ).....	28
დიაგრამა N 1.7 ექსპორტის სტრუქტურა ქვეყნების მიხედვით 2017 წ.....	29
დიაგრამა N 1.8 იმპორტის სტრუქტურა ქვეყნების მიხედვით.....	30
დიაგრამა N 1.9 ტურიზმის ექსპორტიდან მიღებული შემოსავლები (2011-2017 წწ).....	31
დიაგრამა N 1.10 ვიზიტორთა რაოდენობა ქვეყნების მიხედვით.....	32
დიაგრამა N 1.11 საქონლის ექსპორტისა და ტურიზმიდან მიღებული შემოსავლების ფარდობა მშპ-სთან.....	32
დიაგრამა N 1.12 პირადი გზავნილების წლიური ცვლილება.....	33
დიაგრამა N 1.13 ქვეყნების წვლილები ფულადი გზავნილების ცვლილებაში	34
დიაგრამა N 1.14 ფულადი გზავნილები ქვეყნების მიხედვით.....	34
დიაგრამა N 1.15 მიმდინარე ანგარიშის დეფიციტის დაფინანსების წყაროები (%-ულად მშპ-სთან).....	35
დიაგრამა N 1.16 ოფიციალური საერთაშორისო რეზერვების ადეკვატურობის შეფასება საერთაშორისო სავალუტო ფონდის მეთოდოლოგიით (ARA metrics).....	36
დიაგრამა N 1.17 ლარის რეალური და ნომინალური ეფექტური გაცვლითი კურსების ინდექსები (დეკ. 2012=100).....	37
დიაგრამა N 1.18 საქონლისა და მომსახურების ექსპორტ-იმპორტის რეალური ზრდა.....	40
დიაგრამა N 1.19 ინვესტიციების ფარდობა მშპ-თან.....	41
დიაგრამა N 1.20 მშპ-ს ზრდა დანახარჯების მიხედვით	42
დიაგრამა N 1.21 მთლიანი ინფლაცია და ინფლაცია ერთჯერადი მაჩვენებლების გარეშე.....	43
დიაგრამა N 1.22 მთლიანი და საბაზო (სურსათისა და ენერგომატერიალების გარეშე) ინფლაციები.....	43
დიაგრამა N 1.23 სანავის, სურსათის, ალკოჰოლური სასმელებისა და თამბაქოს და კომუნალური ფასების წვლილი მთლიან ინფლაციაში.....	44
დიაგრამა N 1.24 იმპორტირებული და ადგილობრივი საქონლის ინფლაცია	45
დიაგრამა N 1.25 ფაქტობრივი და არაფაქტობრივი პროდუქტების ინფლაცია.....	46
დიაგრამა N 1.26 წლიური ინფლაციის მაჩვენებლების ცვლილება სხვადასხვა ხანგრძლივობის მოხმარების საქონლისა და მომსახურებისათვის.....	48
დიაგრამა N 2.1 მონეტარული პოლიტიკის განაკვეთი.....	53
დიაგრამა N 2.2 მთლიანი ინფლაცია და ინფლაცია ერთჯერადი მაჩვენებლების გარეშე.....	54
დიაგრამა N 2.3 მონეტარული პოლიტიკის განაკვეთი და საპროცენტო განაკვეთი სესხებზე.....	55
დიაგრამა N 2.4 ბანკების მიერ გაცემული სესხები.....	55
დიაგრამა N 2.5 რეფინანსირების სესხების წლიურ ცვლილებაზე მოქმედი ფაქტორები.....	56
დიაგრამა N 2.6 საპროცენტო განაკვეთები.....	57
დიაგრამა N 2.7 ბანკთაშორისი ფულადი ბაზარი.....	58
დიაგრამა N 2.8 სახაზინო ფასიანი ქაღალდების და სადეპოზიტო სერტიფიკატების დინამიკა.....	59
დიაგრამა N 2.9 სახაზინო სექტორისა და მიკროსაფინანსო ორგანიზაციების დოლარიზაციის მაჩვენებლები (გაცვლითი კურსის ეფექტის გამორიცხვით).....	63
დიაგრამა N 2.10 სადეპოზიტო სერტიფიკატების პორტფელის მოცულობა 2012-2017 წლებში.....	66
დიაგრამა N 2.11 სახაზინო ვალდებულებებისა და სახაზინო ობლიგაციების პორტფელი.....	67
დიაგრამა N 2.12 სახელმწიფო ფასიანი ქაღალდები მფლობელების მიხედვით.....	68
დიაგრამა N 2.13 მინიმალური სარეზერვო მოთხოვნების ნორმა.....	69
დიაგრამა N 2.14 სავალუტო ბაზრის დინამიკა 2003-2017 წლებში.....	71
დიაგრამა N 2.15 ლარის ნომინალური გაცვლითი კურსი აშშ დოლარისა და ევროს მიმართ.....	72

დიაგრამა N 2.16 ოფიციალური სარეზერვო აქტივები 1997-2017 (მლნ აშშ დოლარი, წლის ბოლო მაჩვენებელი).....	72
დიაგრამა N 4.1 მთლიანი სასესო პორტფელის ცვლილება წინა წელთან შედარებით.....	94
დიაგრამა N 4.2 სესხების ნაკადებზე არსებული საშუალო შენონილი საპროცენტო განაკვეთები სეგმენტების მიხედვით.....	95
დიაგრამა N 4.3 სესხების ნაკადებზე არსებული საშუალო შენონილი საპროცენტო განაკვეთები კორპორატიულ პორტფელში.....	95
დიაგრამა N 4.4 სესხების ნაკადებზე არსებული საშუალო შენონილი საპროცენტო განაკვეთები მცირე და საშუალო საკრედიტო პორტფელში.....	96
დიაგრამა N 4.5 სესხების ნაკადებზე არსებული საშუალო შენონილი საპროცენტო განაკვეთები საცალო საკრედიტო პორტფელში.....	96
დიაგრამა N 4.6 პროცენტული სექტორების წილი ჯამურ საკრედიტო პორტფელში.....	98
დიაგრამა N 4.7 საცალო პროდუქტების ნაშთების განაწილება 2017 წლის ბოლო მდგომარეობით	99
დიაგრამა N 4.8 სეგმენტების ნაშთები ვალუტების ჭრილში 2017 წლის ბოლო მდგომარეობით (ბანკთაშორისი სესხების გარდა).....	100
დიაგრამა N 4.9 საცალო პორტფელის კომპოზიციის ვალუტების ჭრილში (ბანკთაშორისი სესხების გარდა).....	100
დიაგრამა N 4.10 საკრედიტო პორტფელი ხარისხობრივი მაჩვენებლების მიხედვით (ბანკთაშორისი სესხების გარდა).....	102
დიაგრამა N 4.11 90 და მეტი დღით ვადაგადაცილებული სესხები*.....	102
დიაგრამა N 4.12 რესტრუქტურირებული სესხების წილი მთლიან სასესო პორტფელში.....	103
დიაგრამა N 4.13 სესხების მესაძლო დანაკარგების რეზერვის მთლიან პორტფელთან თანაფარდობა.....	103
დიაგრამა N 4.14 ცვლად განაკვეთიანი სესხების მოცულობა და თანაფარდობა (წმინდა სესხებთან).....	104
დიაგრამა N 4.15 სესხების ჩამოწერა და ამოღება.....	104
დიაგრამა N 4.16 პრობლემური აქტივები.....	105
დიაგრამა N 4.17 დასაკუთრებული აქტივები.....	105
დიაგრამა N 4.18 კომერციული ბანკების საბალანსო და კრედიტით სავალუტო პოზიციები საზღვარგარეთ კაპიტალთან.....	106
დიაგრამა N 4.19 საპროცენტო ხასიათის აქტივებით ვალდებულიყვნის გადაფარვა.....	108
დიაგრამა N 4.20 ლიკვიდური აქტივების ღირებულება.....	108
დიაგრამა N 4.21 ლიკვიდობის კოეფიციენტები ვალუტების მიხედვით.....	109
დიაგრამა N 4.22 ლიკვიდობის გეპი: 1 თვემდე აქტივების თანაფარდობა 1 თვემდე ვალდებულიყვნისთან.....	109
დიაგრამა N 4.23 ლიკვიდური აქტივების მოცულობა და სტრუქტურა.....	110
დიაგრამა N 4.24 ვალდებულიყვნის სტრუქტურა.....	110
დიაგრამა N 4.25 არასაბანკო დეპოზიტების წლიური ზრდა.....	111
დიაგრამა N 4.26 არარეზიდენტი კლიენტების დეპოზიტების წილი.....	111
დიაგრამა N 4.27 არარეზიდენტების დეპოზიტების სტრუქტურა (2017 წლის დეკემბერი).....	112
დიაგრამა N 4.28 არარეზიდენტების დეპოზიტები ქვეყნების ჭრილში (2017 წლის დეკემბერი).....	113
დიაგრამა N 4.29 მთლიანი სესხების შეფარდება არასაბანკო დეპოზიტებთან.....	113
დიაგრამა N 4.30 სადღეგამოს სერტიფიკატები და მათი წილი არასაბანკო დეპოზიტებში.....	114
დიაგრამა N 4.31 ლიკვიდობის გადაფარვის კოეფიციენტის (LCR) დინამიკა	115
დიაგრამა N 4.32 უკუგება კაპიტალსა და აქტივებზე.....	116
დიაგრამა N 4.33 მოგების ზრდის დეკომპოზიცია.....	117
დიაგრამა N 4.34 ROE-ს დეკომპოზიცია.....	117
დიაგრამა N 4.35 საპროცენტო სპრედი და მასზე მოქმედი ფაქტორები.....	118
დიაგრამა N 4.36 საბანკო სისტემის წმინდა საოპერაციო მოგება და წლიური ზრდა.....	118
დიაგრამა N 4.37 BGEO ჯგუფისა და TBC Bank ჯგუფის საბანკო ღირებულების კაპიტალთან ფარდობის კოეფიციენტის შედარება შესაბამის ბლუმბერგის EMEA ბანკების ინდექსის კოეფიციენტთან	119
დიაგრამა N 4.38 საოპერაციო რისკების მთლიანი დანაკარგების დინამიკა 2013-2017 წლებში.....	121
დიაგრამა N 4.39 2017 წლის მთლიანი დანაკარგის პროცენტული განაწილება მოვლენათა კატეგორიების მიხედვით.....	122
დიაგრამა N 4.40 საბანკო სესხების მშპ-სთან თანაფარდობის გეპი.....	127
დიაგრამა N 4.41 ფიზიკურ პირებზე გაცემული სესხების განაწილება.....	128
დიაგრამა N 4.42 ერთობლივი მოხმარების საპროგნოზო დინამიკა.....	130
დიაგრამა N 4.43 კაპიტალის ადეკვატურობის კოეფიციენტები ბაზელ I-ის მიხედვით.....	131
დიაგრამა N 4.44 კაპიტალის ადეკვატურობის კოეფიციენტები ბაზელ III-ის შესაბამისად.....	133
დიაგრამა N 4.45 პირველადი კაპიტალის კოეფიციენტები ბაზელ III-ის ჩარჩოს შესაბამისად.....	134
დიაგრამა N 4.46 საზღვარგარეთ კაპიტალის კოეფიციენტები ბაზელ III-ის ჩარჩოს შესაბამისად	134
დიაგრამა N 4.47 2018 წელს საბანკო სექტორისთვის მოთხოვნილი საზღვარგარეთ კაპიტალის პილარ 2-ის ფარგლებში სტატისტიკა (მინიმუმში, მაქსიმუმში, საშუალო, სტანდარტული გადახრა და მედიანა).....	136
დიაგრამა N 4.48 ევროპის საბანკო სექტორის ძირითადი პირველადი კაპიტალის კოეფიციენტი 2011-2017 წლებში. (საბაზისო პერიოდად აღებულია 2011 წლის დეკემბრის მდგომარეობა).....	137
დიაგრამა N 4.49 მსოფლიოს უმსხვილესი 106 ბანკის კაპიტალის ადეკვატურობის კოეფიციენტები ბაზელ III-ის მიხედვით 2011-2017 წლებში.....	137
დიაგრამა N 4.50 მსოფლიოს უმსხვილესი 106 ბანკის პირველადი კაპიტალის კოეფიციენტები 2011-2017 წლებში, ბანკები დაყოფილია რეგიონების მიხედვით.....	138
დიაგრამა N 4.51 საბაზისო სცენარის მაგალითზე ოპტიმალური კაპიტალის განსაზღვრის დიაგრამა.....	140
დიაგრამა N 5.1 კომერციულ ბანკებში დაფიქსირებული და საფუძვლიანი პრეტენზიების სტატისტიკა.....	155
დიაგრამა N 5.2 პრეტენზიების გადანაწილება პროდუქტების მიხედვით.....	156
დიაგრამა N 6.1 მთლიანი აქტივები, ვალდებულებები, კაპიტალი და მთლიანი ვალდებულებების დინამიკა აქტივებთან მიმართებაში.....	164

დიაგრამა N 6.2 წმინდა სესხების დინამიკა აქტივებთან მიმართებაში.....	165
დიაგრამა N 6.3 მთლიანი პორტფელის სტრუქტურა.....	165
დიაგრამა N 6.4 მომგებიანობის პარამეტრები.....	166
დიაგრამა N 6.5 ნასესხები სახსრების სტრუქტურა, არარეზიდენტი ორგანიზაციებიდან და ფიზიკური პირებიდან მოზიდული სახსრების დინამიკა	167
დიაგრამა N 6.6 რეზიდენტი ფიზიკური პირებიდან მოზიდული სახსრები და კრედიტორი ფიზიკური პირების რაოდენობა.....	167
დიაგრამა N 7.1 საჯარო და კერძო შეთავაზებების გზით განთავსებული ობლიგაციების მოცულობა წლების მიხედვით (2014-2017 წწ).....	175
დიაგრამა N 7.2 სხვადასხვა ვალუტით გამოშვებული ობლიგაციების მოცულობა წლების მიხედვით (2014-2017 წწ).....	176
დიაგრამა N 7.3 ობლიგაციების პროცენტული წილი სექტორების მიხედვით (2017 წლის ბოლო მდგომარეობით აქტიური ობლიგაციებისთვის).....	176
დიაგრამა N 7.4 საბროკერო კომპანიების ჯამური აქტივების, კლიენტების პორტფელის და აქტივებში კლიენტის პორტფელის პროცენტული წილის დინამიკა წლების მიხედვით (2010-2017 წწ).....	177
დიაგრამა N 7.5 ვაჭრობის ძირითადი მაჩვენებლები (სავაჭრო სესიებზე დადებული და ბირჟაზე დაფიქსირებული გარიგებები) 2010-2017.....	179
დიაგრამა N 7.6 სავაჭრო სესიებზე და ბირჟაზე დაფიქსირებული გარიგებების რაოდენობა წლების მიხედვით (2010-2017 წწ).....	179
დიაგრამა N 7.7 ცენტრალურ დეპოზიტარში დეპონირებული ფასიანი ქაღალდები წლების მიხედვით (2010-2017 წწ).....	180
დიაგრამა N 7.8 ცენტრალურ დეპოზიტარში დეპონირებული ფულადი სახსრები წლების მიხედვით (2010-2017 წწ).....	180
დიაგრამა N 9.1 RTGS სისტემაში განხორციელებული გადარიცხვები (2017 წელი).....	188
დიაგრამა N 9.2 RTGS სისტემაში განხორციელებული გადარიცხვები (2002-2017 წწ).....	188
დიაგრამა N 9.3 RTGS სისტემაში დღის განმავლობაში ბანკთაშორის გადარიცხვების შესრულება.....	189
დიაგრამა N 9.4 RTGS სისტემაში ბანკთაშორის გადარიცხვების კონცენტრაცია (2012-2017 წწ).....	190
დიაგრამა N 9.5 გადახდის საშუალებების გამოყენება 2011-2017 წლებში.....	191
დიაგრამა N 9.6 უნაღდო გადახდების განაწილება საგადახდო დავალების ინიცირების საშუალებების მიხედვით (2017 წელი).....	191
დიაგრამა N 9.7 გამოშვებული საგადახდო ბარათების დინამიკა საბარათო სქემების მიხედვით.....	192
დიაგრამა N 9.8 ნაღდი ფულის გატანისა და გადახდის ოპერაციების რაოდენობის წილობრივი მაჩვენებლები 2013-2017 წწ.....	193
დიაგრამა N 9.9 ნაღდი ფულის გატანისა და გადახდის ოპერაციების თანხის წილობრივი მაჩვენებლები 2013-2017 წწ.....	193
დიაგრამა N 9.10 საგადახდო ბარათების მიმღები მოწყობილობების დინამიკა (დეკემბერი, 2014 – 2017 წწ.)	194
დიაგრამა N 11.1 მიმოქცევაში თითოეული ნომინალის ხვედრითი წილი (2014-2017 წწ).....	203
დიაგრამა N 11.2 ნაღდი ფული მიმოქცევაში (2014-2017 წწ)	204
დიაგრამა N 11.3 5, 20, 50 და 100 ლარის ნომინალის ბანკნოტები მიმოქცევაში, მოდიფიკაციების მიხედვით (%).....	205
დიაგრამა N 11.4 2017 წელს გამოვლენილი ლარის ყალბი ბანკნოტები და მონეტები (%).....	207
დიაგრამა N 11.5 2014-2017 წლებში გამოვლენილი ლარის ყალბი ბანკნოტების რაოდენობა.....	208
დიაგრამა N 11.6 2014-2017 წლებში გამოვლენილი ლარის ყალბი მონეტების რაოდენობა.....	209
დიაგრამა N 11.7 2014-2017 წლებში რეალიზებული ფასეულობა.....	210
დიაგრამა N 14.1 თანამშრომელთა გენდერული გადანაწილება	219

სხრილები

ცხრილი N 1.1 საგადასახდელო ბალანსი 2013-2017 წლებში (მლნ აშშ დოლარი).....	36
ცხრილი N 1.2 ეფექტური გაცვლითი კურსების წლიური ცვლილება 2017 წელს.....	38
ცხრილი N 1.3 მთლიანი მიდა პროდუქტი დარგობრივ ჯრილში.....	39
ცხრილი N 1.4 ინფლაციის (სფი) მაჩვენებლები ცალკეული კომპონენტების მიხედვით (პროცენტი), მათი წონა სამომხმარებლო კალათაში (პროცენტი) და ზეგავლენა სფი-ზე (პროცენტული პუნქტი).....	47
ცხრილი N 4.1 საკრედიტო პორტფელის (ბანკთაშორის სესხების გარდა) კომპოზიცია სეგმენტების მიხედვით (გაცვლითი კურსის ეფექტის გარეშე, 2016 წლის ბოლოს არსებული კურსით).....	94
ცხრილი N 4.2 საკრედიტო პორტფელის სექტორული განაწილება.....	97
ცხრილი N 4.3 საცალო პროდუქტების ზრდა (გაცვლითი კურსის ეფექტის გარეშე, 2016 წლის ბოლოს არსებული კურსით).....	99
ცხრილი N 4.4 საკრედიტო პორტფელის კლასიფიკაცია ხარისხის მიხედვით	101
ცხრილი N 4.5 პორტფელის ხარისხი სეგმენტების მიხედვით.....	101
ცხრილი N 4.6 საბითუმო დაფინანსების გარე წყაროები და მათი დაფარვის გრაფიკი 2017 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით.....	114
ცხრილი N 4.7 სისტემური ბუფერების დაწესების ვადები.....	132
ცხრილი N 4.8 ალტერნატიული სცენარები	141
ცხრილი N 7.1 საბროკერო კომპანიების ვაჭრობის ძირითადი მაჩვენებლები (2017წ).....	178
ცხრილი N 7.2 ჯამური ინფორმაცია სავაჭრო სესიებზე დადებული და ბირჟაზე დაფიქსირებული მაჩვენებლების მიხედვით (2016-2017 წ).....	178
ცხრილი N 11.1 2017 წელს შემოტანილი სავაჭო ფულის ნიშნების ექსპერტიზის შედეგები.....	207



აბრევიატურები

AICPA (American Institute of Certified Professional Accountants) - ამერიკის სერტიფიცირებულ ბუღალტერთა ინსტიტუტი
BCBS (Basel Committee on Banking Supervision) - ბაზელის საბანკო ზედამხედველობის კომიტეტი

BIS (Bank for International Settlements) - საერთაშორისო ანგარიშსწორების ბანკი

BISIP (Bank for International Settlements Investment Pool) - საერთაშორისო ანგარიშსწორების ბანკის საინვესტიციო პროგრამა

BP (British Petroleum)-ბრიტშ პეტროლეუმი

EBRD (European Bank for Reconstruction and Development) - ევროპის რეკონსტრუქციისა და განვითარების ბანკი

ECB (European Central Bank) - ევროპის ცენტრალური ბანკი

CET1 (Common Equity Tier 1) - ძირითადი პირველადი კაპიტალის კოეფიციენტი

CFA (Chartered Financial Analyst) -

სერტიფიცირებული ფინანსური ანალიტიკოსი
Clearstream - საერთაშორისო ფასიანი ქაღალდების ერთ-ერთი ცენტრალური დეპოზიტარი

CRD IV Package - ევროპის პარლამენტისა და საბჭოს 2013 წლის 26 ივნისის 575/2013 რეგულაცია და 2013/36/EU დირექტივა კაპიტალის მოთხოვნების შესახებ

CRO (Chief Risk Officer) - რისკების მთავარი ოფიცერი

CYFI (Child and Youth Finance International)-ბავშვთა და ახალგაზრდობის საერთაშორისო საფინანსო ორგანიზაცია

ERM (Enterprise Risk Management) - საწარმოთა რისკების მართვა

FATF (Financial Action Task Force) - ფინანსურ ქმედებათა სპეციალური ჯგუფი

FINREP (Financial Reporting) - ევროკავშირის ფინანსური ანგარიშგების სტანდარტები საკრედიტო დაწესებულებებისთვის

FSAP (Financial Sector Assessment Program) - ფინანსური სექტორის შეფასების პროგრამა

GRAPE (General Risk Assessment Program) - რისკების შეფასების საერთო პროგრამა

GSCI (Goldman Sachs Commodity Index) -გოლდმან საქსის სასაქონლო ინდექსი

G-SIB (Global Systemically Important Banks) - გლობალურად სისტემური მნიშვნელობის ბანკები

HHI (Herfindahl-Hirschman Index) - ჰერფინდალ-ჰირშმანის ინდექსი

ICAAP (Internal Capital Adequacy Assessment Process) - შიდა კაპიტალის ადეკვატურობის შეფასების პროცესი

ICMA (International Capital Market Association) - კაპიტალის ბაზრების საერთაშორისო ასოციაცია

IFRS (International Financial Reporting Standards) ფასს - ფინანსური ანგარიშგების საერთაშორისო სტანდარტები

IOSCO (International Organization of Securities Commissions) - ფასიანი ქაღალდების კომისიების საერთაშორისო ორგანიზაცია

ISMS (Information Security Management System) - ინფორმაციული უსაფრთხოების მართვის სისტემა

LCR (Liquidity Coverage Ratio) - ლიკვიდობის გადაფარვის კოეფიციენტი

LTV (Loan-to-Value) - სესხი/უზრუნველყოფის კოეფიციენტი

NSFR (Net Stable Funding Ratio) - წმინდა სტაბილური დაფინანსების კოეფიციენტი

PTI (Payment to Income Ratio) - სესხის მომსახურების კოეფიციენტი

ROE (Return on Equity) - საკუთარ კაპიტალზე უკუგების ნორმა

RTGS (Real Time Gross Settlement) - დროის რეალურ რეჟიმში ანგარიშსწორების სისტემა

SBFIC (Savings Banks Foundation for International Cooperation) - გერმანული შემნახველი ბანკების ფონდი საერთაშორისო თანამშრომლობისათვის

SBN (Sustainable Banking Network) - მდგრადი საბანკო ქსელი

SWIFT (Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunication) - ბანკთაშორის ფინანსური ტელეკომუნიკაციის მსოფლიო საზოგადოება

OPEC (Organization of the Petroleum Exporting Countries) - ნავთობის ექსპორტიორ ქვეყანათა ორგანიზაცია

TIBR (Tbilisi Interbank Rate) - თბილისის ბანკთაშორისი განაკვეთი

USAID (United States Agency for International Development) - შეერთებული შტატების სააგენტო საერთაშორისო განვითარებისთვის

WEO (World Economic Outlook) - მსოფლიო ეკონომიკური მიმოხილვა

XBRL (Extensible Business Reporting Language) - ბიზნეს ანგარიშგების გაფართოებადი ენა

საქართველოს ეროვნული ბანკის 2017 წლის წლიური ანგარიში მომზადებულია „საქართველოს ეროვნული ბანკის შესახებ“ ორგანული კანონის მე-60 და 61-ე მუხლების შესაბამისად და მოიცავს ფულად-საკრედიტო, სავალუტო და საზღვარგარეთურ პოლიტიკის მიმოხილვასა და აუდიტირებულ ფინანსურ ანგარიშგებას. დოკუმენტში წარმოდგენილია ის პრიორიტეტული მიმართულებები, რომლითაც საანგარიშო პერიოდში ხელმძღვანელობდა ქვეყნის ცენტრალური ბანკი. ანგარიშში აგრეთვე ასახულია ეროვნული ბანკის შეფასებები ქვეყანაში და მის ფარგლებს გარეთ მიმდინარე იმ პროცესებზე, რომლებიც 2017 წლის განმავლობაში არსებით ზეგავლენას ახდენდა საქართველოს ეკონომიკის მდგომარეობასა და ეროვნული ბანკის ამოცანების შესრულებაზე.

ეროვნული ბანკის ძირითად ამოცანას ფასების სტაბილურობის უზრუნველყოფა წარმოადგენს. ამასთანავე, ეროვნულმა ბანკმა უნდა უზრუნველყოს ფინანსური სისტემის სტაბილურობა და გამჭვირვალობა და ხელი შეუწყოს ქვეყნის მდგრად ეკონომიკურ ზრდას ისე, რომ საფრთხე არ შეექმნას მისი ძირითადი ამოცანის შესრულებას.

ფასების სტაბილურობა, თავის მხრივ, ნიშნავს საშუალოვადიან პერიოდში ინფლაციის შენარჩუნებას სამიზნე მაჩვენებელთან ახლოს. საშუალოვადიან პერიოდზე ფოკუსირებას განსაკუთრებული მნიშვნელობა აქვს, ვინაიდან მიმდინარე ეტაპზე ან მოკლევადიან პერიოდში ინფლაცია შეიძლება გადახრილი იყოს სამიზნე მაჩვენებლიდან (როგორც ზრდის, ისე კლების მიმართულებით), თუმცა ეროვნული ბანკის მიერ გატარებული პოლიტიკის შედეგად, საშუალოვადიან პერიოდში, ის დაუბრუნდება სამიზნე მაჩვენებელს. აღნიშნულით მიიღწევა ფასების სტაბილურობა და ასევე, ამ მიდგომით, გრძელვადიანი საპროცენტო განაკვეთები ყველაზე დაბალ ნიშნულზე წარჩუნდება, ხოლო გრძელვადიანი ეკონომიკური ზრდა, სხვა ალტერნატივებთან შედარებით, ყველაზე მაღალი და სტაბილურია.

გემოაღნიშნული პოლიტიკის გატარების შესაძლებლობას ინფლაციის თარგეთირების რეჟიმში იძლევა, რომელიც აღიარებულია თანამედროვე მონეტარული პოლიტიკის საუკეთესო პრაქტიკად. ამასთანავე, მონეტარული პოლიტიკის ინსტრუმენტებისა და გადაცემის მექანიზმის განვითარებასთან ერთად, ფასების სტაბილურობის უზრუნველყოფა ინფლაციის თარგეთირების რეჟიმის პირობებში უფრო ნაკლები საზოგადოებრივი დანახარჯით არის შესაძლებელი. შესაბამისად, ეროვნული ბანკი მუდმივად ზრუნავს ფულად-საკრედიტო პოლიტიკის ინსტრუმენტების დახვეწასა და მონეტარული გადაცემის მექანიზმის ეფექტიანობის ზრდაზე.

ეროვნული ბანკი ინფლაციის თარგეთირებაზე 2009 წლიდან გადავიდა. შემდგომ პერიოდში (2009-2017) საქართველოში წლიური ინფლაციის საშუალო მაჩვენებელი 3.5 პროცენტს შეადგენდა. 2017 წლის ინფლაციის მიზნობრივი მაჩვენებელი 4 პროცენტი იყო, ხოლო 2018 წლიდან ის 3 პროცენტამდე შემცირდა, რაც ინფლაციის გრძელვადიან მიზნობრივ დონეს წარმოადგენს.

საქართველოში, ისევე როგორც ღია ეკონომიკის მქონე ყველა ქვეყანაში, გარდაუვალია ეგზოგენური (მონეტარული პოლიტიკისგან დამოუკიდებელი) შოკები, რისი გავლენითაც ინფლაცია შესაძლებელია მიზნობრივი მაჩვენებლიდან გადაიხაროს. მონეტარული პოლიტიკა მოთხოვნაზე გემოქმედების ინსტრუმენტია, შესაბამისად, ცენტრალური ბანკები, ძირითადად, მოთხოვნის შოკებზე რეაგირებენ, რადგან მიწოდების შოკებზე რეაგირება ეკონომიკისთვის დიდ დანახარჯებთან არის დაკავშირებული და ეკონომიკური ზრდის მერყეობას და, შედეგად, გრძელვადიან პერიოდში დასაქმების შემცირებას გამოიწვევს. ამასთანავე, როგორც კვლევები აჩვენებს, მონეტარული პოლიტიკის ცვლილების გადაცემას ეკონომიკაზე გარკვეული დრო სჭირდება. შესაბამისად, მიზანშეწონილია მოკლევადიან პერიოდში ინფლაციის მიზნობრივი მაჩვენებლიდან გადახრის დაშვება იმ შემთხვევაში, თუ საშუალოვადიან პერიოდში

პროგნოზირებული ინფლაცია მის მიზნობრივ მაჩვენებელს უბრუნდება. ხოლო თუ აღნიშნული ტიპის შოკი გაზრდის ინფლაციის მოლოდინებსა და ინფლაციის საპროგნოზო მაჩვენებელს, ეროვნული ბანკი შესაბამისად შეცვლის პოლიტიკას.

2017 წლის დასაწყისში, როგორც მოსალოდნელი იყო, ინფლაციის მაჩვენებელი ერთჯერადი ფაქტორების გავლენით გაიზარდა და წლის განმავლობაში მიზნობრივ მაჩვენებელზე მაღლა ნარჩუნდებოდა, რაც არსებულ პროგნოზებთან შესაბამისობაში იყო. კერძოდ, გასულ წელს ინფლაციის მაჩვენებლის მატება მნიშვნელოვანწილად თამბაქოს ნაწარმსა და საწვავზე ფასების ზრდას უკავშირდება, რაც ამ პროდუქტებზე აქციზის გადასახადის ზრდითა და, მოგვიანებით, მსოფლიო ბაზარზე ნავთობის ფასის მატებით იყო გამოწვეული.

შედეგად, წლის პირველ ნახევარში ინფლაციის მაჩვენებელი იზრდებოდა და მაქსიმალურ ნიშნულს ივნისში მიაღწია, ხოლო შემდგომ პერიოდში, ინფლაციის ზრდის მიმართულებით მოქმედი ფაქტორების ეტაპობრივად შემცირებასთან ერთად, ინფლაციის კლების დინამიკა გამოიკვეთა.

2017 წლის ბოლოს ინფლაციის მაჩვენებელი 6.7 პროცენტის დონეზე დაფიქსირდა, რომელშიც ზემოაღნიშნული ერთჯერადი ფაქტორების წვლილი, ეროვნული ბანკის გათვლებით, 3.0 პროცენტული პუნქტი იყო. როგორც აღვნიშნეთ, ერთჯერადი ფაქტორები მთლიან ინფლაციის მაჩვენებელზე მნიშვნელოვან გავლენას ახდენდა: ჯამურად, მათი წვლილი მთლიან ინფლაციაში 2.2-დან 3.1 პროცენტულ პუნქტამდე (პ.პ.) მერყეობდა. ერთჯერადი ფაქტორების გამორიცხვით კი ინფლაცია, ძირითადად, მიზნობრივ მაჩვენებელზე ქვემოთ ნარჩუნდებოდა.

აღნიშნული მოვლენების ფონზე, როგორც საანგარიშო წლის დასაწყისში იყო გაცხადებული, 2017 წლის განმავლობაში საქართველოს ეროვნული ბანკის მონეტარული პოლიტიკა ზომიერად გამკაცრებული იყო. გასათვალისწინებელია, რომ 2017 წელს, 2016 წლის მსგავსად, ერთობლივი მოთხოვნა ინფლაციაზე კლების მიმართულებით მოქმედებდა. ერთჯერადი ფაქტორების გამო

ინფლაციის მაჩვენებლის მატებისა და ამის შედეგად გაზრდილი ინფლაციური მოლოდინებს საპასუხოდ, ეროვნულმა ბანკმა მონეტარული პოლიტიკის განაკვეთი წლის პირველ ნახევარში ეტაპობრივად, ჯერ იანვარში, შემდგომ კი მაისში 0.25-0.25 პროცენტული პუნქტით 7.0 პროცენტამდე გაზარდა. ეს საკმარისი იყო ინფლაციური მოლოდინების მოსათოკად. თუმცა, 2017 წლის ბოლოსკენ საგრძნობლად გაუფასურდა ლარის ნომინალური ეფექტური გაცვლითი კურსი, რამაც გაზარდა ზეწოლა ინფლაციაზე. ამასთანავე, ეკონომიკური აქტივობის მოსალოდნელზე მეტად გაუმჯობესება ასუსტებდა მოთხოვნის მხრიდან ინფლაციის შემცირების შესაძლებლობას. აღნიშნულიდან გამომდინარე, წლის ბოლოს გამოიკვეთა მონეტარული პოლიტიკის რეაგირების საჭიროება და დეკემბერში გამართულ შეხვედრაზე მონეტარული პოლიტიკის შემდგომი გამკაცრების გადაწყვეტილება იქნა მიღებული. შედეგად, რეფინანსირების განაკვეთი 0.25 პროცენტული პუნქტით 7.25 პროცენტამდე გაიზარდა. ეროვნული ბანკის მიერ მონეტარული პოლიტიკის გამკაცრება ეროვნული ვალუტით გაცემული სესხების საპროცენტო განაკვეთების ზრდაზე აისახა. კერძოდ, საპროცენტო განაკვეთები გაიზარდა შინამეურნეობების როგორც იპოთეკურ, ასევე სამომხმარებლო სესხებზე.

წინა წლების მსგავსად, 2017 წელსაც საქართველოს ეროვნული ბანკის ერთ-ერთ მნიშვნელოვან ამოცანას დოლარიზაციის შემცირება - ლარიზაციის ზრდა წარმოადგენდა. ლარიზაცია საქართველოს ეროვნული ბანკის გრძელვადიანი პოლიტიკის ნაწილია და მისი წამახალისებელი ღონისძიებები ეტაპობრივად ხორციელდება. ამ კუთხით 2017 წელი განსაკუთრებული იყო. საქართველოს ეროვნულმა ბანკმა, მთავრობასთან თანამშრომლობით, შეიმუშავა ლარიზაციის 10-პუნქტიანი გეგმა, რომლის მნიშვნელოვანი ნაწილი უკვე შესრულდა, ნაწილი კი განხორციელების პროცესშია. ლარიზაციის ღონისძიებების შედეგები 2017 წელსვე აისახა საბანკო სისტემის მაჩვენებლებზე. კერძოდ, წლის განმავლობაში სესხების დოლარიზაციის მაჩვენებელი 8 პროცენტული პუნქტით შემცირდა, დეპოზიტებისთვის კი - 5 პროცენტული პუნქტით. განსაკუთრებით აღსანიშნავია ფიზიკური პირებისთვის დოლარის სესხების წილის კლება 12 პრო-

ცენტული პუნქტით (გაცვლითი კურსის ეფექტის გამორიცხვით). რაც შეეხება მიკროსაფინანსო ორგანიზაციებს, ერთი წლის განმავლობაში, მათი სესხების დოლარიზაცია 53 პროცენტიდან 26 პროცენტამდე შემცირდა.

ლარიზაციის წასახალისებლად საჭიროა ბაზარზე გრძელვადიანი ლარის რესურსის არსებობა. ამისათვის კი მნიშვნელოვანია კაპიტალის ბაზრის განვითარება, რაც ეროვნული ბანკის ერთ-ერთ პრიორიტეტად რჩება. 2016 წელს, ეროვნულმა ბანკმა და საქართველოს მთავრობამ კაპიტალის ბაზრის განვითარების ერთობლივი სტრატეგია შეიმუშავეს, რომლის განხორციელებაზე მუშაობა 2017 წლის განმავლობაშიც მიმდინარეობდა. თავის მხრივ, კაპიტალის ბაზრის განვითარება გაზრდის ლარის გრძელვადიანი რესურსის ხელმისაწვდომობას და ლარიზაციას უწყობს ხელს. 2017 წლის განმავლობაში ბაზარზე გამოჩნდა ლარით დენომინირებული ახალი კორპორატიული ფასიანი ქაღალდები, რაც კაპიტალის ბაზრის ეტაპობრივი გააქტიურების სიგნალია. გასათვალისწინებელია, რომ 2016 წელს გირაოს ბაზაში შესული ცვლილებების საფუძველზე, აღნიშნული ფასიანი ქაღალდები დასაშვებია ეროვნულ ბანკთან მონეტარულ ოპერაციებში. ამგვარად, საინვესტიციო მიზნების გარდა, ლიკვიდობის სამართავად მათი ფლობა დამატებით სტიმულს წარმოადგენს. აღსანიშნავია, რომ 2017 წელს ევროპის რეკონსტრუქციისა და განვითარების ბანკმა (EBRD) 120 მილიონი ლარის მოცულობის ლარით დენომინირებული ევრობონდები განათავსა ბაზარზე. მნიშვნელოვანია, რომ ეს საერთაშორისო ფინანსური ინსტიტუტის მიერ ეროვნული ვალუტით დენომინირებული ევრობონდების განთავსების პირველი შემთხვევა იყო რეგიონის მაშტაბით.

ცალკე აღნიშვნის ღირსია ქვეყანაში სავალუტო რისკის შეფასებისა და ადეკვატური გადანაწილების საკითხი. საქართველოში უცხოური ვალუტის სესხებით ძირითადად ისეთი მსესხებლები სარგებლობენ, რომლებიც შემოსავალს ეროვნული ვალუტით იღებენ და, უმეტეს შემთხვევაში, მათ მიერ ვერ ხერხდება სავალუტო რისკების გათვალისწინება და მართვა. აღნიშნულის საპასუხოდ, 2017 წლის 17 იანვრიდან ძალაში შევიდა ცვლილებები სამოქალაქო კოდექსში, რომლის მიხედ-

ვითაც ფიზიკურ პირებზე 100 000 ლარამდე სესხების გაცემა მხოლოდ ეროვნული ვალუტით არის შესაძლებელი.

ასევე აღსანიშნავია, რომ საქართველოში ლარიზაციის შემაფერხებელ ერთ-ერთ ფაქტორს უძრავ-მოძრავი ქონების ფასების უცხოური ვალუტით კოტირება წარმოადგენს. მიუხედავად იმისა, რომ უძრავი ქონების ფასწარმოქმნა ეროვნული ვალუტით ხდება (მშენებლობის ხარჯების დიდი ნაწილი ეროვნული ვალუტით არის დენომინირებული), წლების მანძილზე ჩამოყალიბებული ჩვევის გამო, ბაზარზე ფასები უცხოური ვალუტით ცხადდებოდა, რაც კურსის მერყეობის პერიოდებში ბაზრის მუშაობას აფერხებდა. ამ პრობლემების მოსაგვარებლად, 2017 წლის 1 ივლისიდან ძალაში შევიდა ცვლილებები „საქართველოს ეროვნული ბანკის შესახებ“ ორგანულ კანონში, რომლის მიხედვითაც იურიდიული პირების (გარკვეული გამოწვევების გარდა) მიერ ფასის გამოცხადება სავალდებულოა მხოლოდ ლარით.

როგორც უკვე აღინიშნა, საქართველოს ეროვნული ბანკი მონეტარული პოლიტიკის წარმართვისას ინფლაციის თარგეთირების რეჟიმს იყენებს. აღნიშნული რეჟიმისთვის ეფექტურ კომუნიკაციას განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭება, რაც, თავის მხრივ, ბაზრის მოლოდინების უკეთესად მართვის საშუალებას იძლევა. მონეტარული პოლიტიკის ეფექტიანობისთვის აუცილებელია მონეტარული პოლიტიკის გადაწყვეტილებების გამჭვირვალობისა და პროგნოზირებადობის უზრუნველყოფა, რაც ეროვნული ბანკის მიმართ ნდობის ზრდას განაპირობებს. კომუნიკაციის მნიშვნელობა კიდევ უფრო იზრდება მაკროეკონომიკური მერყეობებისა და საგარეო შოკების დროს. მაგალითად, 2017 წლის განმავლობაში მონეტარული პოლიტიკის კომუნიკაციის მთავარი გამოწვევა იყო ინფლაციის მაჩვენებლის გადახრა მიზნობრივი დონიდან, რაც, როგორც უკვე აღინიშნა, აქციზის გადასახადების ზრდამ გამოიწვია. ეროვნულმა ბანკმა ინტენსიური საკომუნიკაციო აქტივობები განახორციელა ამ პირობებში გატარებული მონეტარული პოლიტიკის ასახსნელად. კერძოდ, განისაზღვრა ძირითადი საკომუნიკაციო გზავნილები, რომელიც მუდმივად მიეწოდებოდა სხვადასხვა აუდი-

ტორიას. საჯარო გამოსვლებში (მონეტარული პოლიტიკის კომიტეტის სხდომის შემდგომი პრესკონფერენციები, მონეტარული პოლიტიკის ანგარიშის პრეზენტაციები, საქართველოს პარლამენტში წლიური ანგარიშის წარდგენა, სავალუტო და ფულად-საკრედიტო პოლიტიკის ძირითადი მიმართულებების პროექტის წარდგენა და სხვა), ასევე ადგილობრივ და საერთაშორისო ინვესტორებთან შეხვედრებისას აქცენტი კეთდებოდა იმ გარემოებაზე, რომ ინფლაციის გადახრა მიზნობრივი მაჩვენებლიდან ერთჯერადი ფაქტორების შედეგი იყო და, შესაბამისად, დროებითი ხასიათს ატარებდა. აღნიშნული მიდგომის მიზანი იყო, რომ წლის განმავლობაში ინფლაციის მაღალი მაჩვენებელი არ გადაზრდილიყო ინფლაციურ მოლოდინებში და, შედეგად, არ მიგვეღო ინფლაციის ზრდაზე მეორე რაუნდის ეფექტები. ასეთმა კომუნიკაციამ საბოლოო ჯამში პოზიტიური შედეგი გამოიღო და ჩვენ დავინახეთ, რომ 2018 წლის დასაწყისში, ინფლაციის მაჩვენებელზე მოქმედი დროებითი ფაქტორების განეიტრალებასთან ერთად, ინფლაცია მიზნობრივ დონეს დაუბრუნდა.

ამასთანავე, ეროვნულმა ბანკმა განაგრძო წინა წლის ტრადიცია, რომელიც ყოველკვარტალურად მონეტარული პოლიტიკის გადანაცვებების სხვადასხვა სამიზნე აუდიტორიასთან პირდაპირ კომუნიკაციას გულისხმობს. კერძოდ, კვარტალში ერთხელ, ეროვნული ბანკის პრეზიდენტი პრესკონფერენციების საშუალებით ატყობინებს საზოგადოებას რეფინანსირების განაკვეთის შესახებ მონეტარული პოლიტიკის კომიტეტის გადანაცვებებს. პრესკონფერენციის დროს განიმარტება მიღებული გადანაცვებების საფუძველი და ხდება არსებული ეკონომიკური მდგომარეობის, ინფლაციისა და ფასებზე მოქმედი ფაქტორების დეტალური მიმოხილვა. მნიშვნელოვანია, რომ 2017 წლიდან აღნიშნული პრესკონფერენციები სოციალური ქსელების საშუალებით („ფეისბუქ ლაივი“) გადაიცემა. პრესკონფერენციები პერიოდულად საქართველოს სხვადასხვა რეგიონში იმართება, რასაც მოსდევს შეხვედრები ანალიტიკოსებთან, მედიასთან, აკადემიური წრეების წარმომადგენლებთან და ბაზრის მონაწილეებთან. ამასთანავე, კვარტალურად, მონეტარული პოლიტიკის ანგარიშის

გამოქვეყნების შემდეგ, ეროვნული ბანკის ვიცე-პრეზიდენტი აღნიშნულ ანგარიშს წარუდგენს ფინანსური სექტორის წარმომადგენლებსა და ანალიტიკოსებს და აცნობს ქვეყანაში არსებულ მაკროეკონომიკურ გარემოს. შეხვედრების ამსახველი ვიდეომასალა მოგვიანებით ეროვნული ბანკის საიტზე თავსდება. საზოგადოებასთან ეფექტიანი კომუნიკაციის წარმართვა ეროვნული ბანკის ერთ-ერთი პრიორიტეტია. შესაბამისად, ეროვნული ბანკი 2018 წელსაც გააგრძელებს საზოგადოებასთან აქტიურ კომუნიკაციას, რაც, თავის მხრივ, მონეტარული პოლიტიკის ეფექტურობის შემდგომ ზრდას შეუწყობს ხელს.

2017 წელი დადებითი ტენდენციებით გამოირჩეოდა საგარეო ეკონომიკური აქტიურობის თვალსაზრისით, რის შედეგადაც მიმდინარე ანგარიშის დეფიციტი მნიშვნელოვნად შემცირდა და მშპ-ს 8.7 პროცენტი შეადგინა. აბსოლუტურ გამოხატულებაში მიმდინარე ანგარიშის დეფიციტი 531 მლნ აშშ დოლარით გაუმჯობესდა და 1.3 მლრდ აშშ დოლარი იყო. აღსანიშნავია, რომ საქონლით ვაჭრობის ბალანსი 2017 წელს მშპ-ს 1.6 პროცენტული პუნქტით გაუმჯობესდა. მიმდინარე ანგარიშის დეფიციტზე პოზიტიურად მოქმედებდა გაუმჯობესება მომსახურებით ვაჭრობის ბალანსში, რომელიც 2017 წელს 449 მლნ აშშ დოლარით გაიზარდა. განსაკუთრებით აღსანიშნავია ტურისტული შემოსავლების 585 მლნ აშშ დოლარით (27 პროცენტი) ზრდა.

საქონლით ვაჭრობა მიმდინარე ანგარიშის კვლავ ყველაზე დეფიციტური კომპონენტია. 2017 წელს საქონლით ვაჭრობის დეფიციტის ფარდობა მშპ-სთან 1.6 პროცენტული პუნქტით, 25.3 პროცენტამდე შემცირდა. 2017 წლის განმავლობაში ექსპორტი მნიშვნელოვნად გაიზარდა, რაც ძირითად სავაჭრო პარტნიორ ქვეყნებში გაჯანსაღებულ ეკონომიკურ მდგომარეობასა და, შედეგად, გაზრდილ საგარეო მოთხოვნას უკავშირდება. საქონლის ექსპორტის ზრდის მაღალი მაჩვენებელი მთელი წლის მანძილზე ნარჩუნდებოდა, რის შედეგად წლიურად ექსპორტის 23.9 პროცენტიანი მატება დაფიქსირდა. მეორე მხრივ, 2017 წელს იმპორტის ზრდა ზომიერი იყო და წლის განმავლობაში ამ მაჩვენებელმა 9.9 პროცენტი შეადგინა.

2017 წელს, წინა წლების მსგავსად, მიმდინარე ანგარიშის დეფიციტის დაფინანსების ძირითადი წყარო კვლავ უცხოური პირდაპირი ინვესტიციები იყო. საქართველოში განხორციელებულმა უცხოურმა პირდაპირმა ინვესტიციებმა 1.9 მლრდ აშშ დოლარი შეადგინა, რაც წინა წლის მაჩვენებელზე 16.2 პროცენტით მეტია. პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების ზრდა ძირითადად განაპირობა მშენებლობის, უძრავი ქონებისა და ენერგეტიკის დარგებში განხორციელებულმა ინვესტიციებმა.

საგარეო სექტორის მნიშვნელოვანი გაუმჯობესების ფონზე, 2017 წელს საქართველოს ეკონომიკა მოსალოდნელზე სწრაფი ტემპით გაიზარდა. ეკონომიკურმა ზრდამ 2017 წელს 5.0 პროცენტი შეადგინა, რამაც ყველაზე დიდი წვლილი მომსახურების სექტორებს (3.9 პ.პ.) მიუძღვის, ინდუსტრიული სექტორების წვლილი კი შედარებით მოკრძალებული იყო (1.3 პ.პ.). რაც შეეხება სოფლის მეურნეობას, 2017 წელს ეს სექტორი შემცირდა (-2.7 პროცენტი) და ეკონომიკურ ზრდაში მცირე უარყოფითი წვლილი შეიტანა (-0.2 პ.პ.). მთლიანი შიდა პროდუქტის დანახარჯების მიხედვით ანალიზი აჩვენებს, რომ 2016 წლისგან განსხვავებით, 2017 წელს ეკონომიკის ზრდის მთავარი მამოძრავებელი ძალა საგარეო სექტორი (წმინდა ექსპორტი) იყო. 2017 წელს წმინდა ექსპორტის წვლილმა რეალურ ზრდაში 2.6 პროცენტული პუნქტი შეადგინა. აღნიშნული განპირობებული იყო საგარეო მოთხოვნის გაუმჯობესებით, რამაც საგრძნობლად წაახალისა საქონლის ექსპორტი (როგორც ნომინალურ, ისე რეალურ გამოსახულებაში). ამავე დროს, საიმპორტო საქონელზე ფასების შედარებით მაღალი ზრდის გათვალისწინებით, ეროვნული ბანკის შეფასებით, წლის განმავლობაში იმპორტი რეალურ გამოსახულებაში შემცირდა. ინვესტიციების ზრდის ტემპი შემცირდა წინა წელთან შედარებით და მისი წვლილი ეკონომიკურ ზრდაში 1.1 პროცენტული პუნქტი, ხოლო მოხმარების წვლილი მშპ-ს ზრდაში 1.3 პროცენტული პუნქტი იყო.

2017 წელს საქართველოს ეროვნული ბანკის საერთაშორისო რეზერვების მოცულობა 282

მლნ აშშ დოლარით გაიზარდა და 2017 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით 3.04 მლრდ აშშ დოლარი შეადგინა. საქართველოს ეროვნული ბანკის საერთაშორისო რეზერვების დინამიკაზე 2017 წელსაც, ტრადიციულად, რამდენიმე ძირითადი ფაქტორი მოქმედებდა: საქართველოს ეროვნული ბანკის სავალუტო აუქციონები, საქართველოს მთავრობის ხარჯები და საერთაშორისო ორგანიზაციებიდან მიღებული კრედიტები და გრანტები. 2017 წლის განმავლობაში სავალუტო აუქციონებით ეროვნული ბანკის წმინდა შესყიდვებმა 129.8 მლნ აშშ დოლარი შეადგინა. ამავე დროს, გალარების პროგრამის ფარგლებში ეროვნულმა ბანკმა 78.7 მლნ აშშ დოლარი გაყიდა. 2017 წლის განმავლობაში საერთაშორისო საფინანსო ორგანიზაციებიდან და დონორი სახელმწიფოებიდან სხვადასხვა პროგრამების და პროექტების დასაფინანსებლად მიღებული გრანტებისა და სესხების, მათ შორის საერთაშორისო სავალუტო ფონდის გაფართოებული მექანიზმის ფარგლებში მიღებული ტრანშების ოდენობა ჯამურად 497 მლნ აშშ დოლარს უტოლდება. მეორე მხრივ, მთავრობის საგარეო ვალის მომსახურებამ 272 მლნ აშშ დოლარი, ხოლო სავალუტო ხარჯებმა 230 მლნ აშშ დოლარი შეადგინა.

2017 წლის სექტემბერში სარეიტინგო სააგენტო მუდისმა¹ (Moody's) საქართველოს რეიტინგი Ba3-დან Ba2-მდე გააუმჯობესა. აღსანიშნავია, რომ მსოფლიოს წამყვანი სარეიტინგო სააგენტოების მიერ საქართველოს რეიტინგის გაუმჯობესება 2011 წლის შემდეგ არ მომხდარა. რეიტინგი, ეკონომიკური და ფინანსურის გარდა, ითვალისწინებს ქვეყნის ფისკალური, ინსტიტუციონალური, სოციალური და პოლიტიკური მხარეების შეფასებას. აქედან გამომდინარე, რეიტინგის მატება, ზოგადად, ქვეყნის წინსვლის აღიარებაა, რაც, მათ შორის, რისკების და მასთან დაკავშირებული ხარჯების შემცირებაზე და შესაბამისად, საინვესტიციო მიმზიდველობაზე დადებითად მოქმედებს.

საქართველოს ეროვნული ბანკისთვის ფინანსური სტაბილურობა და მისი ანალიზი ერთ-ერთ ძირითად

1. <https://www.moody.com/credit-ratings/Georgia-Government-of-credit-rating-806356952>

ამოცანას წარმოადგენს. აღნიშნულის ფარგლებში, 2017 წლის სექტემბერში, საერთაშორისო სავალუტო ფონდის რეკომენდაციის გათვალისწინებით, შეიქმნა ფინანსური სტაბილურობის ანალიზის დეპარტამენტი, რომელმაც საუკეთესო საერთაშორისო პრაქტიკის შესაბამისად, უნდა შეიმუშაოს და განავითაროს ფინანსური სტაბილურობის პოლიტიკის ჩარჩო. აღნიშნული ჩარჩოს ერთ-ერთი ძირითადი კომპონენტია ციკლური მაკროპრუდენციული პოლიტიკის დანერგვა. ამ მიზნით, პირველ ეტაპზე მოხდა, საქართველოს სპეციფიკიდან გამომდინარე, ფინანსური სტაბილურობის კომპლექსური ინდიკატორების შემუშავება, რომელზე დაყრდნობითაც შესაძლებელია ციკლური მაკროპრუდენციული პოლიტიკის გადანეშვითი ღონისძიებების მიღება. ასევე, ამოქმედდა კაპიტალის კონტრაციკლური ბუფერი, როგორც ციკლური მაკროპრუდენციული პოლიტიკის ძირითადი ინსტრუმენტი. ამ ინსტრუმენტის უშუალო მიზანია საბანკო სისტემის დაცვა დაკრედიტების ჭარბი ზრდისას წარმოქმნილი სისტემური რისკებისგან.

ფინანსური სტაბილურობის პოლიტიკის ეფექტიანობისთვის განსაკუთრებული მნიშვნელობა აქვს პოლიტიკის გამჭვირვალობისა და კომუნიკაციის ზრდას. ამ მიზნით, ეროვნულმა ბანკმა განაახლა ფინანსური სტაბილურობის კომიტეტის ფორმატი. კომიტეტის მიზანია ფინანსური სტაბილურობის სისტემური რისკების რეგულარული ანალიზი და შესაბამისი მაკროპრუდენციული პოლიტიკის გადანეშვითი ღონისძიებების მიღება. განახლებული ფორმატით, კომიტეტი შეიკრიბება კვარტალში ერთხელ, წინასწარ დადგენილი კალენდრის შესაბამისად და ყოველი სხდომის შემდეგ გამოქვეყნდება პრესრელიზი, რომელშიც აღწერილი იქნება ფინანსურ სისტემაში არსებული გამოწვევები, ძირითადი ტენდენციები და კომიტეტის გადანეშვითი ღონისძიებები. ამასთან, წელიწადში ორჯერ, კომიტეტის სხდომის შემდეგ, გაიმართება პრესკონფერენცია. ფინანსური სტაბილურობის პოლიტიკის შესახებ საზოგადოების ინფორმირების მიზნით განახლდა საქართველოს ეროვნული ბანკის ვებგვერდის ფინანსური სტაბილურობის ნაწილი, სადაც დეტალურად არის წარმოდგენილი ფინანსურ სტაბილურობასთან დაკავშირებული საკითხები.

ფინანსური სტაბილურობის ანალიზის ჩარჩოს მნიშვნელოვანი ნაწილია მაკრო-ფინანსური მოდელირების მიმართულება. 2017 წელს, საერთაშორისო სავალუტო ფონდის ტექნიკური მისიის ფარგლებში, მოხდა მოდელის ძირითადი ნაწილის შემუშავება და განვითარება. აღნიშნული მოდელის მიზანია ფინანსური და მაკროეკონომიკური სტაბილურობის რისკების ანალიზი, მაკროეკონომიკური სტრეს-ტესტების ჩატარება, რაც სათანადო მაკროპრუდენციული პოლიტიკის შემუშავების ძირითადი ქვაკუთხედი.

უნდა აღინიშნოს, რომ ეროვნული ბანკი ხელს უწყობს ფინანსური ინსტიტუტების ფინანსური ანგარიშგების საერთაშორისო სტანდარტზე (ფასს 9) ეფექტიან გადასვლას და ფინანსური კომპანიების მიერ ფინანსური ანგარიშგების გამჭვირვალედ, თანმიმდევრულად და ეფექტიანად წარმოებას. ურთიერთშედარებითობის უზრუნველყოფის მიზნით, ფინანსური სტაბილურობის ანალიზის დეპარტამენტი რეგულარულად გამოაქვეყნებს მაკროეკონომიკურ საპროგნოზო სცენარებს. ფინანსური სტაბილურობისთვის ასევე მნიშვნელოვანია მდგრადი ფინანსური სისტემა. საქართველოს ეროვნულმა ბანკმა ამ მიმართულებით კონკრეტული ნაბიჯების გადადგმა დაიწყო. 2017 წლის სექტემბერში ეროვნული ბანკი გაერთიანდა მდგრად საბანკო სისტემაში (Sustainable Banking Network, SBN). მწვანე ფინანსების შესახებ ცნობადობის ამაღლების მიზნით, ხორციელდება საერთაშორისო კაპიტალის ბაზრების ასოციაციის (International Capital Market Association, ICMA) მწვანე, სოციალური და მდგრადი ობლიგაციების პრინციპების თარგმნა. აღნიშნულ საკითხებზე საზოგადოების ინფორმირების გაზრდის მიზნით დაგეგმილია მწვანე დაფინანსების გამკვეთის გამოშვება.

2017 წლის განმავლობაში საქართველოს ეროვნულმა ბანკმა მნიშვნელოვანი საზედამოვნებლო ინიციატივები განახორციელა, რომელიც ფინანსურ სტაბილურობას და საბანკო სისტემის მდგრადობის გაუმჯობესებას უზრუნველყოფს. საქართველოს ეროვნულმა ბანკმა დაასრულა ბაზელ III-ზე დაფუძნებული კაპიტალის ადეკვატურობის ჩარჩოს პილარ II-ის ელემენტების

ფორმალიზების პროცესი. ამასთან, ცვლილებები შეეხო ამ დრომდე არსებულ პილარ I-ის ჩარჩოს და შედეგად, კაპიტალის ადეკვატურობის მინიმალური მოთხოვნები შესაბამისობაში მოვიდა და თავსებადი გახდა საბანკო ზედამხედველობის ბაზელის კომიტეტის მიერ დაწესებულ კაპიტალის ჩარჩოსთან. ზემოაღნიშნულ ცვლილებებთან ერთად, ბანკებს, ძირითადი პირველადი კაპიტალის მეშვეობით, მოეთხოვებათ კაპიტალის დამატებითი ე.წ. კომბინირებული ბუფერების დაცვა, რომელიც მოიცავს კონსერვაციის, კონტრაციკურობის და სისტემურობის ბუფერს. ეროვნული ბანკის მიერ იდენტიფიცირებული სისტემურად მნიშვნელოვანი ბანკებისთვის განისაზღვრა კაპიტალის სისტემურობის ბუფერის მოცულობა და მასთან შესაბამისობაში მოსვლის ვადები. აღსანიშნავია, რომ აღნიშნული ცვლილებებით, ქართული ბანკების კაპიტალის ადეკვატურობის რაოდენობრივი მაჩვენებლები 2017 წლის დეკემბრიდან შედარებადი გახდა ბაზელ III-ზე დაფუძნებულ სხვა იურისდიქციებთან.

2017 წლის 1 სექტემბრიდან ძალაში შევიდა ბაზელ III-ის ლიკვიდობის გადაფარვის კოეფიციენტი (LCR), რაც მოკლევადიანი (30 დღემდე) ლიკვიდობის მართვის თანამედროვე და ეფექტურ მიდგომას წარმოადგენს და იძლევა ამ ტიპის რისკების უფრო სრულყოფილი იდენტიფიკაციის, შეფასების, მონიტორინგისა და კონტროლის საშუალებას.

2017 წელს დამტკიცდა და ამოქმედდა პილარ 3-ის ფარგლებში ინფორმაციის გამჟღავნების წესი, რომლის მიხედვითაც, კომერციული ბანკები ვალდებული არიან, გამოაქვეყნონ რაოდენობრივი და ხარისხობრივი ინფორმაცია კაპიტალის ელემენტების, რისკის მიხედვით შეწონილი აქტივების, უმაღლესი მენეჯმენტის ანაზღაურებისა და სხვა მატერიალური საკითხების შესახებ.

როგორც წინა ანგარიშებში იყო აღნიშნული, 2014 წელს საქართველოს ეროვნულმა ბანკმა საბანკო ჯგუფთან დაკავშირებული რისკების კონტროლის მიზნით, კომერციულ ბანკებს არასაფინანსო სექ-

ტორებში საქმიანობა აუკრძალა. 2015 წლის მანძილზე კომერციული ბანკები აღნიშნული სფეროებიდან გამოვიდნენ, მათ შორის ჯგუფის სტრუქტურის ცვლილებისა და რეორგანიზაციის გზით. 2017 წლის განმავლობაში საქართველოს ეროვნული ბანკის მიერ გრძელდებოდა კომერციული ბანკებისა და ჯგუფის სხვა წევრი კომპანიების მონიტორინგი, როგორც შესაძლო ინტერესთა კონფლიქტის რისკის, ასევე ჯგუფის რისკების ბანკზე ზეგავლენის შეფასების მიზნით. ამასთან, „კომერციული ბანკების საქმიანობის შესახებ“ საქართველოს კანონში შეტანილი ცვლილებებით, კომერციულ ბანკებს უკვე კანონმდებლობითაც აკრძალვებოდა პირდაპირ ან არაპირდაპირ ნებისმიერი ოდენობით წილის ფლობა იმ იურიდიული პირის კაპიტალში, რომელიც არ არის ფინანსური ინსტიტუტი ან მისი საქმიანობა არ არის დაკავშირებული საბანკო საქმიანობასთან ან ბანკის სოციალურ პროექტებთან.

დაკრედიტების კუთხით, 2016 წელთან შედარებით, 2017 წელი საბანკო სისტემისთვის გაზრდილი აქტივობით გამოირჩეოდა. ძირითადი ზრდა საცალო (22.7 პროცენტი)² და მცირე და საშუალო პორტფელის (21.1 პროცენტი) სეგმენტებზე მოდიოდა. მთლიანი შიდა პროდუქტისა და დასაქმებულთა საშუალო შემოსავლების ზრდის პარალელურად, საცალო სეგმენტის მაღალი ზრდის მაჩვენებელი მნიშვნელოვანწილად განაპირობა გამძაფრებული კონკურენციის შედეგად სამომხმარებლო და იპოთეკურ სესხებზე ბანკების მიერ საკრედიტო სტანდარტების მნიშვნელოვანმა შემსუბუქებამ და აგრესიულმა მარკეტინგმა. 2017 წლის მანძილზე ბანკებმა ბაზარზე არაერთი აქცია გამოიტანეს, რომელთა ფარგლებშიც მომხმარებლებს უფრო შერბილებული პირობებით შეეძლოთ სამომხმარებლო სესხების აღება. მნიშვნელოვნად შერბილებული საკრედიტო სტანდარტების პასუხად ეროვნულმა ბანკმა კომერციულ ბანკებს მთელი წლის მანძილზე არაერთი რისკიანი საკრედიტო პროდუქტი შეუჩერა/აუკრძალა. საცალო საკრედიტო პორტფელის შერბილებული საკრედიტო სტანდარტებით გამოწვეული მაღალი

2. ორივე შემთხვევაში მოცემულია წლიური ზრდის ტემპი გაცვლითი კურსისა და რეკლასიფიკაციის ეფექტის გათვალისწინებით.

ზრდის პასუხად, 2017 წლის აგვისტოში, ძალაში შევიდა ცვლილება „კომერციული ბანკების მიერ აქტივების კლასიფიკაციისა და შესაძლო დანაკარგების რეზერვების შექმნისა და გამოყენების წესში“. აღნიშნული ცვლილების შედეგად, „სტანდარტულად“ კლასიფიცირებულ საცალო სესხებზე განისაზღვრა სესხის მომსახურების და სესხის უზრუნველყოფის კოეფიციენტების ზღვრები, რომელთა დარღვევის შემთხვევაში კომერციულ ბანკებს მოეთხოვებათ დამატებითი კაპიტალის მობილიზება. საშუალოვადიან პერიოდში საცალო პორტფელის ერთ-ერთ მთავარ გამომწვევად უნდა ჩაითვალოს მოდელის გამოყენებით მსესხებელთა გადახდისუნარიანობის ანალიზის ჩატარების პრაქტიკის ზრდა. განსაკუთრებით სარისკოდ შეიძლება ჩაითვალოს მოდელები, რომლებიც არ ითვალისწინებს მსესხებლის შემოსავლებსა და მსგავს ფუნდამენტურ ფაქტორებს.

აღსანიშნავია რაოდენობრივი კვლევა, რომელიც ეროვნულმა ბანკმა ჭარბვალიანობის რისკების შესაფასებლად ჩატარა. მიუხედავად იმისა, რომ ფინანსური ინსტიტუტებისთვის მაღალი საკრედიტო დანაკარგების რისკი და, შესაბამისად, ფინანსური სტაბილურობის პირდაპირი საფრთხე ამ ეტაპზე დაბალია, განხორციელებული კვლევის ფარგლებში არსებული მონაცემების ანალიზი მომავალში ჭარბვალიანობის ზრდის და, შედეგად, ფინანსური სტაბილურობის რისკების მატების ალბათობაზე მიუთითებს. ამავე ანალიზიდან გამოიკვეთა, რომ მცირე მოცულობის სესხები კონცენტრირებულია დაბალშემოსავლიან და დაბალგადახდისუნარიან მოსახლეობაზე. მსესხებელთა ამ სეგმენტისათვის ჯანსაღი საკრედიტო სტანდარტების უგულებელყოფა რისკის მართვის პრინციპებს ეწინააღმდეგება. ამ მსესხებლების ვალის ტვირთის ზრდის გამომწვევი ძირითადი მიზეზი ბოლო წლებში არარეგულირებადი კრედიტორებისა და კრედიტის მიწოდების დაბალხარჯიანი არხების მომრავლება იყო. აღსანიშნავია, რომ მიწოდების არხების გაფართოებას ასევე ხელი შეუწყო ფინანსური ტექნოლოგიების განვითარებამ. გამსესხებელი, როგორც წესი, გამრდილი რისკის ხარჯს ფასში ასახავს, თუმცა, არ ითვალისწინებს იმ დამატებით ხარჯს და თანამდევ უარყოფით მოვლენებს, რასაც ეკონომიკაში გადახდისუნარო და ვალაუვალი სამუშაო ძა-

ლის ზრდა იწვევს. ეროვნული ბანკის ანალიზი მიუთითებს, რომ სახეზეა ბაზრის ჩავარდნა და საჭიროა რეგულაციების შემოღება, რომლებიც პასუხისმგებლიანი დაკრედიტების სტანდარტებს დაამკვიდრებს. აღნიშნული მიმართულებით რისკების პრევენციისათვის მნიშვნელოვანი ცვლილებების მიღება განიხილება.

2017 წელს პორტფელის ხარისხობრივი გაუმჯობესება განაპირობა როგორც საკრედიტო პორტფელის ზრდამ, ასევე რეგიონალური გარემოს გაუმჯობესებამ. 90 და მეტი დღით ვადაგადაცემული სესხების წილი მთლიანი საკრედიტო პორტფელის 2.81 პროცენტს შეადგენს, რაც შესაძარ ქვეყნებს შორის ერთ-ერთი საუკეთესო მაჩვენებელია.

საქართველოს საბანკო სისტემის მგრძნობელობა სავალუტო რისკის მიმართ კვლავ მაღალია, თუმცა ფინანსური ბაზრის ვალდებულებების სტრუქტურის გათვალისწინებით, სესხების ლარიზაცია საგრძნობლად გაუმჯობესდა.

2017 წლის განმავლობაში ლიკვიდური აქტივები დაბალი მერყეობით ხასიათდებოდა. ამასთან, ბანკები ინარჩუნებენ ვალდებულების სტრუქტურის რისკების შესაბამისი ლიკვიდური აქტივების საკმაოდ კომფორტულ დონეს. ლიკვიდობის გადაფარვის კოეფიციენტის დანერგვამ მნიშვნელოვნად გააუმჯობესა ლიკვიდობის რისკის პრუდენციული ზედამხედველობა. 2017 წლის განმავლობაში დეპოზიტები 2.8 მლრდ ლარით (16.6 პროცენტი) გაიზარდა და დეკემბრისათვის 19.8 მლრდ ლარი შეადგინა. დეპოზიტარების სტრუქტურის მიხედვით, ფიზიკური და იურიდიული პირების ანაზრების ზრდამ შესაბამისად 15.8 და 17.5 პროცენტი შეადგინა. გასულ წლებთან შედარებით, ზრდის ტემპის მატება, ძირითადად, ეკონომიკური აქტივობის ზრდამ განაპირობა. საანგარიშო პერიოდში არარეზიდენტი კლიენტების დეპოზიტების წილი მთლიან არასაბანკო დეპოზიტებში შემცირდა და დეკემბრისთვის 16.4 პროცენტი შეადგინა. წარმოშობის ქვეყნების მიხედვით დეპოზიტები საკმაოდ დივერსიფიცირებულია, რაც რისკიანობის თვალსაზრისით დადებითი ფაქტორია. ამასთან, კვლავ მაღალია ვადიანი დეპოზიტების წილი, რაც მნიშვნელოვნად ამცირებს დეპოზიტების

გადინების რისკს. საბითუმო დაფინანსების გარე წყაროებიდან მიღებული თანხები საკმაოდ დივერსიფიცირებულია როგორც კრედიტორების ტიპის, ისე დაფარვის ნარჩენი ვადიანობის მიხედვით.

2017 წელს უკუგებას საშუალო კაპიტალზე³ 20.7 პროცენტი შეადგინა, რაც წინა წლის მაჩვენებელს (18.2 პროცენტი) აღემატება. საბანკო სისტემის მომგებიანობაზე პოზიტიურად იმოქმედა აქტივების ზრდისა და მასშტაბის გამო ეფექტიანობის ზრდამ და აქტივების ხარისხის გაუმჯობესებამ. კერძოდ, გაუმჯობესდა რამდენიმე მსხვილი სესხის მდგომარეობა, რამაც ამ სესხებზე შესაძლო დანაკარგების რეზერვის შემცირება და, შედეგად, ბანკების მოგების ერთჯერადი ზრდა განაპირობა. იმავდროულად, მომგებიანობის გაუმჯობესებაზე ნეგატიურად მოქმედებდა ის გარემოება, რომ 2017 წელს მოზიდულ სახსრებთან შედარებით, სესხებზე საპროცენტო განაკვეთები უფრო მეტად შემცირდა და, შედეგად, შემცირდა საპროცენტო სპრედიც.

ნიშანდობლივია, რომ საბანკო სექტორში საერთაშორისო ინვესტორების საჯარო შეფასებების მიხედვით, ადგილობრივი ფინანსური ბაზრის რისკებიდან გამომდინარე, საინვესტიციო კაპიტალის ხარჯად, საშუალოდ, 15 პროცენტი მიიჩნევა. ამიტომ, იმისათვის, რომ ინვესტორების ინტერესი ქართული საბანკო სექტორის მიმართ შენარჩუნდეს, ბანკებმა მათ კაპიტალის ხარჯზე მეტი უკუგება უნდა შესთავაზონ. შედეგად, საბანკო სისტემის ჯანსაღი განვითარების პირობებში, საშუალოვადიან პერიოდში მოსალოდნელია, რომ მომგებიანობა აღნიშნული ნიშნულის ზემოთ შენარჩუნდება. ჯანსაღი მომგებიანობა მნიშვნელოვანია იმ კუთხითაც, რომ მოგება სისტემის კაპიტალიზაციის მთავარ წყაროდ დარჩეს და, საჭიროების შემთხვევაში, კაპიტალის მოზიდვა გამარტივდეს.

2017 წლის განმავლობაში კვლავ ინტენსიურად მიმდინარეობდა ბანკების მომგებიანობის საპრო-

გნოზო მაჩვენებლების განხილვა და ცალკეული ინსტიტუტების ბიზნეს მოდელისა და სტრატეგიის ანალიზი; ყურადღება მახვილდებოდა ისეთ საკითხებზე, როგორიცაა მასშტაბის ეფექტი, ბაზრის ნიშის ან/და სხვა კონკურენტული უპირატესობის არსებობა და საპროგნოზო საკრედიტო დანაკარგების შეძლებისდაგვარად შეფასება; მეტი აქცენტი კეთდებოდა რისკის შემამცირებელ ღონისძიებებზე, მათ შორის, ბანკებში პროდუქტებზე ფასდადების დეტალური მოდელის შემუშავებაზე.

საოპერაციო დანაკარგები ძირითადად დაფიქსირდა საცალო საბანკო მომსახურებისა და ასევე, გარკვეულწილად, კომერციული საბანკო მომსახურების ბიზნესხაზში. აღსანიშნავია, რომ კიბერშეტევების საფრთხე გლობალურად გაზრდილია. მსოფლიოს მასშტაბით გახშირებულ კიბერინციდენტების ფონზე, ეროვნულმა ბანკმა გაააქტიურა ამ თემაზე კომერციულ ბანკებთან კომუნიკაცია. საქართველოს ეროვნული ბანკის ორგანიზებით ჩატარდა კიბერუსაფრთხოების რისკებთან დაკავშირებული ღონისძიებები, რომლებიც მიზნად ისახავდა ამ კუთხით კომერციული ბანკების ცნობიერების ამაღლებას. უნდა აღინიშნოს, რომ ახალი ტექნოლოგიების მზარდი გამოყენების არსებული ფონის გათვალისწინებით, საინფორმაციო სისტემების აუდიტის შესახებ ცნობიერების დონე კიდევ უფრო ასამაღლებელია.

კომერციულ ბანკებთან კოორდინაციით გრძელდება სტრესტესტების სრულყოფის სამუშაოები. აღსანიშნავია, რომ ბაზელის საბანკო ზედამხედველობის კომიტეტის სტრესტესტების საერთაშორისო პრაქტიკის მიმოხილვის დოკუმენტში⁴ ეროვნული ბანკის სტრესტესტების ჩარჩო სხვა შესადარი ქვეყნებისათვის სამაგალითო მიდგომად არის მოხსენიებული.

მნიშვნელოვანი რესურსების საჭიროების მიუხედავად, ანგარიშგების საერთაშორისო სტანდარტებზე სრულად გადასვლა პრიორიტეტულ მიმართულებად განიხილება. 2018 წლის იანვარში

3. ROE - წმინდა მოგება შეფარდებული წლის საშუალო სააქციო კაპიტალთან, ხოლო ROA - წმინდა მოგება შეფარდებული წლის საშუალო აქტივებთან. ამ გაანგარიშებებში წმინდა მოგება დათვლილია როგორც მთლიან შემოსავალს გამოკლებული არასაპროცენტო ხარჯები და სესხებისა და სხვა ფინანსური აქტივების შესაძლო დანაკარგების რეზერვის თანხა, გათვალისწინებული შემოსავლებისა და საგადასახადო გადასახადების გადახდის შემდეგ.

4. BCBS, 2017, "Supervisory and bank stress testing: range of practices".

საქართველოს ეროვნულმა ბანკმა დაასრულა ფასს 9 მიზნებისთვის მაკროეკონომიკური საპროგნოზო სცენარების გამოსაქვეყნებელ ფორმატზე მუშაობა და კომერციულ ბანკებს გაუზიარა მაკროეკონომიკური საპროგნოზო და რისკსცენარები, რომელთა გამოყენება შესაძლებელია ფასს 9-ის ფარგლებში ფინანსური ანგარიშგების მომზადებისას. აღნიშნული სცენარები აგრეთვე ხელმისაწვდომია საჯაროდ, საქართველოს ეროვნული ბანკის ვებ-გვერდზე. ფასს 9-ის გათვალისწინებით, საკრედიტო ბარალის შეფასება საჭიროებს მნიშვნელოვან მსჯელობას და, გარკვეული დამუშავების საფუძველზე, ისტორიული გამოცდილებისა და მომავალზე ორიენტირებული ინფორმაციის ერთდროულ გამოყენებას. ეს, თავის მხრივ, იძლევა ერთი და იმავე მონაცემებისა და მოლოდინების მრავალმხრივი ინტერპრეტირების შესაძლებლობას, რაც ხელს უშლის საკრედიტო ბარალის და მათი პროგნოზის შედარებითობას. აქედან გამომდინარე, საქართველოს ეროვნულმა ბანკმა შეიმუშავა და 2018 წლის დასაწყისში გამოაქვეყნა ფასს 9-ის საფუძველზე აქტივების გაუფასურების სახელმძღვანელო, რომელსაც საფუძვლად დაედო როგორც საქართველოს ეროვნული ბანკის გამოცდილება, ისე საერთაშორისო კვლევები. საქართველოს ეროვნული ბანკი აგრძელებდა მუშაობას კომერციული ბანკების საზედამხედველო მიზნებისთვის ანგარიშგების სრულად ფასს-ზე გადაყვანის პროექტზე. აღნიშნული პროექტი გულისხმობს კომერციული ბანკების მიერ მუდმივი საზედამხედველო ანგარიშგების დაფუძნებას ევროკავშირში დამკვიდრებული ანგარიშგების ფორმაზე (FINREP). ასევე დაიწყო მუშაობა მონაცემთა გაცვლის ერთიანი სტანდარტის დანერგვის მიმართულებით, რომელიც XBRL სტანდარტს დაეფუძნება და პილოტურად მისი გამოყენება FINREP ფორმატზე მოხდება.

2017 წლის 31 დეკემბრისათვის, კომერციული ბანკების გარდა, საფინანსო სფეროს სხვა მონაწილეებს წარმოადგენდა 75 მიკროსაფინანსო ორგანიზაცია, ვალუტის 1 127 გადამცვლელი პუნქტი, ფულადი გზავნილების განმახორციელებელი 91 პირი და 8 საკრედიტო კავშირი.

2017 წლის დასაწყისში მიკროსაფინანსო სექტორის ყველაზე დიდი მონაწილის, სს „კრე-

დოს“ საბანკო სექტორში გადანაცვლებამ, მნიშვნელოვანი გავლენა იქონია ამ სექტორის საერთო მაჩვენებლებზე. ამ ერთჯერადი ეფექტის გამორიცხვით, სექტორში აქტივების სტაბილური ზრდის ტენდენცია იყო შენარჩუნებული. შედეგად, 2017 წლის ბოლოსათვის აქტივების მოცულობამ 1.5 მილიარდი ლარი შეადგინა. საანგარიშო პერიოდში მიკროსაფინანსო სექტორში წმინდა სესხების ზრდის ტემპი 14 პროცენტს გაუტოლდა (აღნიშნული ერთჯერადი ეფექტის გარეშე) და მისმა მოცულობამ 1.04 მილიარდ ლარს მიაღწია.

2017 წლის 23 დეკემბერს „საქართველოს ეროვნული ბანკის შესახებ“ ორგანულ კანონში შევიდა ცვლილება, რომლის მიხედვითაც საქართველოს ეროვნულ ბანკს მიენიჭა უფლებამოსილება სრული ზედამხედველობა გაუწიოს არასაბანკო ფინანსური ორგანიზაციების საქმიანობას. ცვლილებების შედეგად არსებითად გამკაცრდა მიკროსაფინანსო ორგანიზაციების სარეგისტრაციო მოთხოვნები, გაიზარდა მოთხოვნა კაპიტალზე, დაწესდა სარეგისტრაციო მოსაკრებელი და სხვა. ზემოაღნიშნული უფლებამოსილების განხორციელების მიზნით, ამ ეტაპზე მიმდინარეობს საზედამხედველო სუბიექტების მარეგულირებელი ნორმატიული დოკუმენტების შემუშავების პროცესი, რომელიც უახლოეს მომავალში დასრულდება.

2017 წლის ბოლოსთვის, საქართველოს ფასიანი ქაღალდების ბაზარზე საქმიანობდა 2 საფონდო ბირჟა, ფასიანი ქაღალდების 1 ცენტრალური დეპოზიტარი, რვა საბროკერო კომპანია და ფასიანი ქაღალდების 4 დამოუკიდებელი რეგისტრატორი. რვა საბროკერო კომპანიიდან ორი არ იყო საფონდო ბირჟის წევრი.

კაპიტალის ბაზრის განვითარება ეროვნული ბანკის ერთ-ერთი პრიორიტეტია. 2017 წელს მთავრობასთან ერთად შემუშავებული კაპიტალის ბაზრის განვითარების სტრატეგიის ფარგლებში გადაიდგა მნიშვნელოვანი ნაბიჯები როგორც კაპიტალის ბაზრის განვითარების, ასევე საზედამხედველო პოლიტიკის დახვეწის მიმართულებით. 2017 წელს საგადასახადო კანონმდებლობაში შევიდა ცვლილებები ფასიანი ქაღალდებთან დაკავშირებული საგადასახადო შეღავათების შესახებ. აღნიშნულიდან გამომდინარე,

ეროვნულმა ბანკმა შეიმუშავა ორგანიზებულ ბაზრად აღიარების დროებითი წესი, რომელიც საერთაშორისოდ აღიარებულ სტანდარტებსა და ევროდირექტივების მოთხოვნების ძირითად პრინციპებს ეფუძნება.

2017 წელს გრძელდებოდა ფასიანი ქაღალდებით ვაჭრობისა და ანგარიშსწორების სისტემის რეფორმა. მიმდინარეობდა მუშაობა საქართველოს ეროვნული ბანკისა და თბილისის საფონდო ბირჟის მიერ 2016 წელს დაწყებული რეფორმის ერთობლივ პროექტზე, რომლის დასრულება 2018 წლის ბოლომდე იგეგმება. პროექტი ითვალისწინებს ეროვნული ბანკის ფასიანი ქაღალდების სისტემის განახლებას და მის ჩარჩოში კორპორატიული ფასიანი ქაღალდების ინტეგრირებას. ამასთანავე, ეროვნული ბანკის ინიციატივით ევროპის რეკონსტრუქციისა და განვითარების ბანკთან თანამშრომლობით დაიწყო მუშაობა საქართველოში დერივატივების ბაზრის განვითარების პროექტზე. მისი განხორციელება საშუალებას მისცემს ინვესტორებს მოახდინონ ფინანსური ინსტრუმენტების ჰეჯირება⁵ როგორც სავალუტო, ისე საპროცენტო განაკვეთის რისკებისგან; ხელს შეუწყობს უფრო დახვეწილი საინვესტიციო სტრატეგიების განხორციელებას და, ზოგადად, ინვესტორების მხრიდან ინტერესის გაღრმავებას ფასიანი ქაღალდების ბაზრის მიმართ.

გამართული საზედამხებდევლო ჩარჩო, რომელიც იცავს ინვესტორების უფლებებს და უზრუნველყოფს მაღალი ხარისხის გამჭვირვალობასა და სანდოობას, კაპიტალის ბაზრის განვითარების ერთ-ერთი მთავარი წინაპირობაა. ეროვნული ბანკის სტრატეგია მიზნად ისახავს აღნიშნული ჩარჩოს დახვეწას და საერთაშორისო სტანდარტებთან შესაბამისობაში მოყვანას. ამ მიმართულებით 2017 წელს მნიშვნელოვანი ნაბიჯები გადაიდგა: განხორციელდა IOSCO თვითშეფასება, დაიხვეწა ემისიის პროსპექტების მარეგულირებელი ჩარჩო და შემუშავდა საკანონმდებლო ცვლილებები.

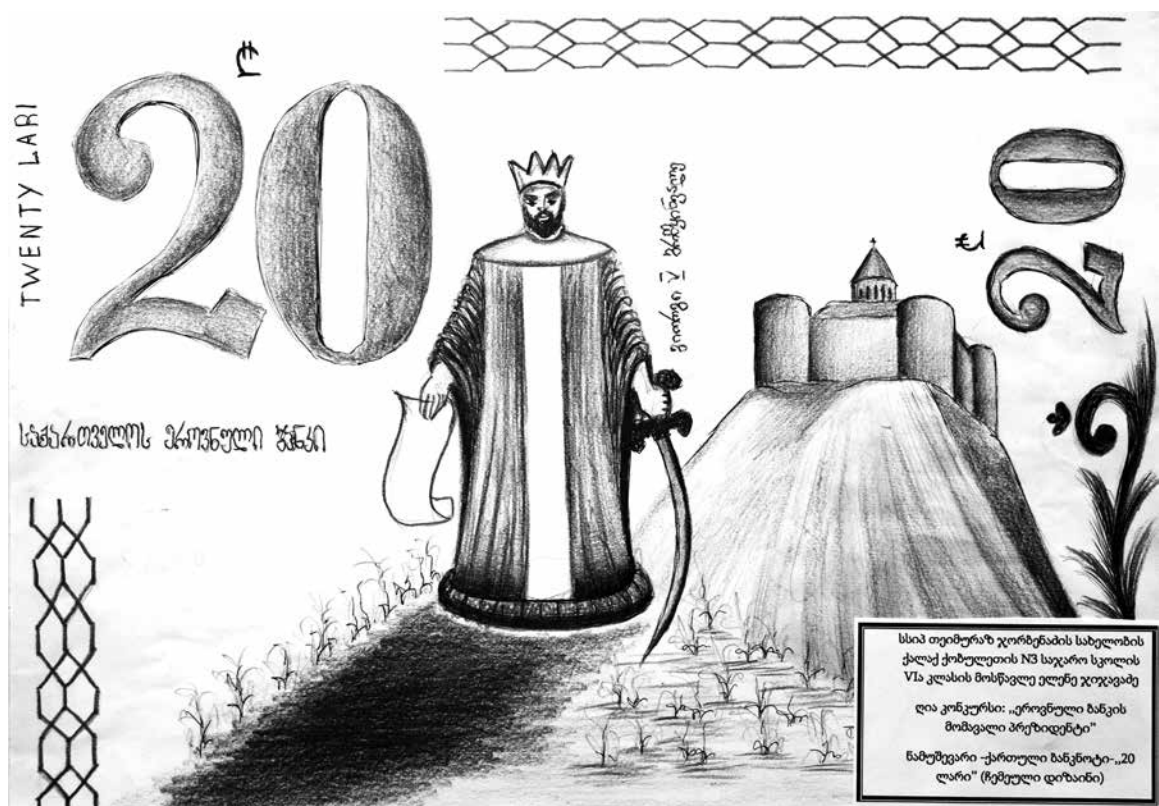
ფინანსური სექტორის მომხმარებელთა უფლებების დაცვა და მოსახლეობის ფინანსური განათლების დონის ზრდის ხელშეწყობა საქართველოს ეროვნული ბანკისთვის პრიორიტეტულ მიმართულებებს წარმოადგენს. მომხმარებელთა უფლებების დაცვის მიზნით მნიშვნელოვანია მოქმედი საკანონმდებლო ჩარჩოს მუდმივი დახვეწა, რათა ის ადეკვატურად პასუხობდეს ფინანსურ ბაზარზე არსებულ გამოწვევებს. ამ მიმართულებით 2017 წელს არაერთი სიახლე დაინერგა, რაც მოიცავდა სამოქალაქო კოდექსით სესხზე დასარიცხი ეფექტური საპროცენტო განაკვეთისა და საჯარიმო სანქციის ოდენობის მაქსიმალური ზღვრის დაწესებას; საქართველოს ეროვნულ ბანკის მიერ „ფინანსური ორგანიზაციების მიერ მომსახურების განევისას მომხმარებელთა უფლებების დაცვის წესი“ ამოქმედებას, რომელმაც შეცვალა მანამდე მოქმედი რეგულაცია და, ერთი მხრივ, გააფართოვა წესის მოქმედების არეალი, მეორე მხრივ, კი უფრო გაამკაცრა მოთხოვნები. კერძოდ, კომერციული ბანკებისა და მათი მომხმარებელი ფიზიკური პირების გარდა, წესი ასევე გავრცელდა მიკროსაფინანსო ორგანიზაციებზე და მომხმარებელ იურიდიულ პირებზეც, გაფართოვდა ფინანსური ორგანიზაციების ვალდებულებები მომხმარებლებისთვის ინფორმაციის მიწოდების კუთხით, მათ შორის დავალიანების წარმოშობისა და რეკლამირების დროს, დაწესდა სესხების ამოღების ეთიკის კოდექსის შემუშავების ვალდებულება და ა.შ. ასევე, გააქტიურდა მუშაობა ფინანსური ორგანიზაციების მიერ ზემოხსენებული მოთხოვნების შესრულების მონიტორინგზე.

გარდა ამისა, 2017 წელი მნიშვნელოვანი იყო ფინანსური განათლების მიმართულებითაც. კერძოდ, გაძლიერდა და ცალკე სტრუქტურულ ერთეულად ჩამოყალიბდა შესაბამისი განყოფილება; დაარსდა 2016 წელს შემუშავებული ფინანსური განათლების ეროვნული სტრატეგიის მართვის კომიტეტი, რომლის შემადგენლობაში არიან საქართველოს ეროვნული ბანკის, განათლების სამინისტროს, საქართველოს პრეზიდენტის ადმინისტრაციის,

5. ჰეჯირება (Hedge) - რისკების შემცირება.

კერძო ფინანსური სექტორისა (კომერციული ბანკების და მიკროსაფინანსო ორგანიზაციების) და სამოქალაქო საზოგადოების, მათ შორის რამდენიმე უნივერსიტეტისა და არასამთავრობო ორგანიზაციის წარმომადგენლები და რომელიც შეიმუშავებს მიდგომებსა და რეკომენდაციებს სტრატეგიის განვითარება-დანერგვასთან და საქართველოში ფინანსური განათლების მხარდაჭერის საკითხებთან დაკავშირებით. გარდა ამისა, მოსახლეობაში ფინანსური განათლების დონისა და ზოგადად ფინანსური საკითხებისადმი ცნობიერების ამაღლების მიზნით, შემუშავდა სხვადასხვა საგანმანათლებლო და საინფორმაციო მასალა, მათ შორის გონივრული დაზოგვის, მაღალრისკიანი ფინანსური სქემებისა და ფინანსური პირამიდებისა და იპოთეკური სესხების შესახებ ბროშურები და ვიდეორგოლები. განსაკუთრებით აღსანიშნავია სკოლის ასაკის ბავშვებისთვის „სკოლა-ბანკის“ პროექტის შემუშავება და

რამდენიმე საჯარო სკოლასა და მოსწავლე ახალგაზრდობის სასახლეში მისი საპილოტე რეჟიმში დანერგვა. ასევე, აღსანიშნავია საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროსთან თანამშრომლობა საბაზისო საფეხურის ეროვნულ სასწავლო გეგმებში ფინანსური განათლების საკითხების ინტეგრირების მიმართულებით. 2017 წელს ტრადიციულად აღინიშნა გლობალური ფულის კვირეული და „მსოფლიო დაზოგვის დღე“. ამასთან, საქართველოს ეროვნული ბანკის პრეზიდენტმა 2018 წელი „ფინანსური განათლების წლად“ გამოაცხადა, რომლის ფარგლებშიც დაიგეგმა მოსახლეობის ფინანსური განათლების დონის ამაღლებისკენ მიმართული არაერთი მნიშვნელოვანი ღონისძიება. ამ ღონისძიებების ნაწილი უკვე განხორციელდა და ნაწილის განხორციელება კი წლის განმავლობაში იგეგმება.



ელენე ჯორჯაძე

სსიპ თეიმურაზ ჯორბენაძის სახ. ქობულეთის #3 სკოლა



მარიამ მესაბლიშვილი

1

მასშტაბობის განმარტ



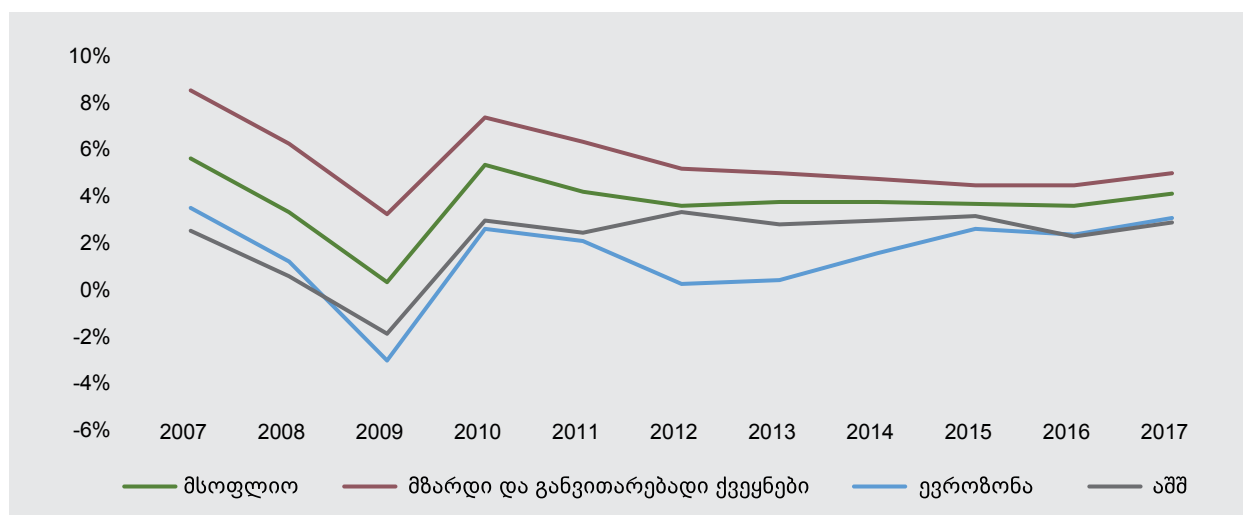
1.1 მსოფლიო ეკონომიკა

2017 წელს მკაფიოდ გამოიკვეთა გლობალური ეკონომიკის გაჯანსაღების ნიშნები. საერთაშორისო სავალუტო ფონდის შეფასებით, წლის განმავლობაში მსოფლიო მასშტაბით ეკონომიკური აქტივობა 3.7 პროცენტით გაიზარდა⁶, რაშიც მეტნაკლებად თანაბარი წვლილი მიუძღვით როგორც განვითარებულ, ასევე მზარდ და განვითარებად ქვეყნებს. მნიშვნელოვნად გაუმჯობესდა საერთაშორისო ვაჭრობის მონაცემები, რაც გაზრდილი ინვესტიციებითა და სამრეწველო გამოშვებით არის განპირობებული. მიუხედავად ამისა, მსოფლიო ეკონომიკა ნაწილობრივ კვლავ განიცდის გლობალური ფინანსური კრიზისის მიერ დატოვებულ მძიმე მემკვიდრეობას ინვესტიციებისა და პროდუქტიულობის სუსტი ზრდის სახით. ეს კი, ვალის მაღალ სიდიდეში, მაკროეკონომიკური პოლიტიკის ბუნდოვანებასა და ხელფასების დაბალ მატებაში აისახება⁷.

საქართველოს სავაჭრო პარტნიორ ქვეყნებში ეკონომიკური ვითარება, ცალკეული გამონაკლისების გარდა, გაუმჯობესდა (იხ. დიაგრამა N 1.1). ევროზონის ეკონომიკა 2017 წელს 2.5 პროცენტით გაიზარდა, რაც ბოლო ათწლეულის განმავლობაში ზრდის საუკეთესო მაჩვენებელია.

აღნიშნულს ხელს უწყობდა პოზიტიური გლობალური გარემო, შრომის გაჯანსაღებული ბაზარი და დაკრედიტების სახარბიელო პირობები. ტრადიციულად, ინდუსტრიული გამოშვების გაუმჯობესების ხარჯზე, ზრდაში ყველაზე მნიშვნელოვანი წვლილი შეიტანა გერმანიამ, ესპანეთთან და საფრანგეთთან ერთად. შედარებით მცირედით გაიზარდა იტალიის ეკონომიკა, სადაც ვალის მაღალი ტვირთი, მაღალი გადასახადები და მყიდვე საბანკო სექტორი აფერხებს ეფექტიან ეკონომიკურ განვითარებას. წლის განმავლობაში ინფლაცია ევროზონაში მიზნობრივი მაჩვენებლის ქვემოთ, საშუალოდ 1.5 პროცენტის დონეზე, ნარჩუნდებოდა, რასაც, ნაწილობრივ, ევროს გამყარების ტენდენციაც განაპირობებდა⁸ (იხ. დიაგრამა N 1.2). მზარდი კერძო ინვესტიციების შედეგად, აშშ-ის რეალური მშპ-ის ზრდამ წლიური 2.3 პროცენტი შეადგინა. მიუხედავად მძიმე სტიქიური მოვლენებით მიღებული შედეგებისა, გაჯანსაღებას ხელს უწყობდა დადებითი ტენდენციები ენერგეტიკულ სექტორში, შესუსტებული აშშ დოლარი და ძლიერი საგარეო მოთხოვნა. ამასთან, კვლავ მცირდებოდა უმუშევრობის დონე და იზრდებოდა რეალური ხელფასი. სამომხმარებლო ფასების ინფლაცია საშუალოდ 2 პროცენტის ფარგლებში მერყეობდა.

დიაგრამა N 1.1 რეალური მშპ-ის ზრდა მსოფლიოში



წყარო: საერთაშორისო სავალუტო ფონდი

6. World Economic Outlook Update, January 2018: An Update of Key WEO Projections. International Monetary Fund, Washington, DC.

7. World Economic Situation and Prospects. United Nations, New York, 2018.

8. Global Economic Prospects, January 2018: Broad-Based Upturn, but for How Long? Advance edition. Washington, DC.

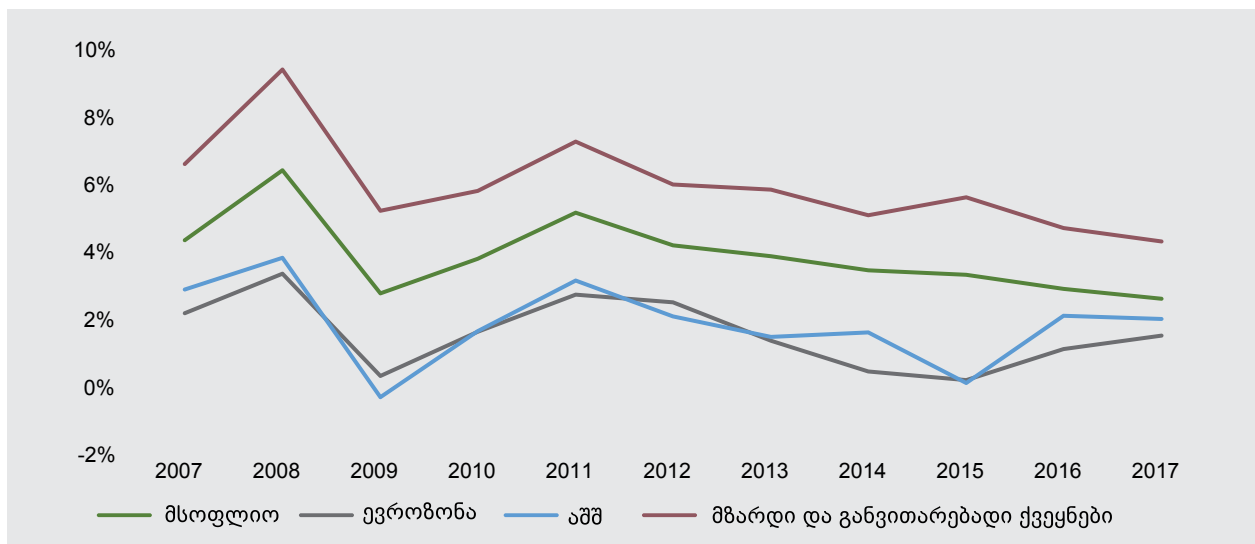
უკრაინის ეკონომიკური აქტივობის გაჯანსაღება 2017 წელს წელი ტემპით მიმდინარეობდა, რაც რეალური მშპ-ის დაბალ, 2.2 პროცენტთან ზრდაში აისახა. აღნიშნულ პროცესს, ძირითადად, ქვეყნის აღმოსავლეთ ნაწილში მიმდინარე კონფლიქტი და დონბასის ინდუსტრიული რეგიონისთვის დაწესებული ეკონომიკური ბლოკადა განაპირობებდა. ამას თან დაერთო რეფორმების სუსტი ტემპიც, რაც სსფ-ის მხრიდან ფინანსურ დახმარებას აბრკოლებს. უარყოფითი კუთხით ასევე საგრძნობი იყო მწირი მოსავალი სოფლის მეურნეობაში. რაც შეეხება სამომხმარებლო ფასებს, გაუფასურებული ადგილობრივი ვალუტის ფონზე, ფასების დონე ორნიშნა ტემპით გაიზარდა და წლის ბოლოს ინფლაციამ დაახლოებით 14 პროცენტი შეადგინა.

წინასწარი მონაცემებით, თურქეთის ეკონომიკა 2017 წელს რეკორდული მაჩვენებლით - 6.7 პროცენტით გაიზარდა.⁹ დადებით ტენდენციას ხელი შეუწყო საგარეო (განსაკუთრებით, ევროზონის) მოთხოვნის გაუმჯობესებამ, ფისკალურმა სტიმულმა და საბაზო ეფექტმა. თუმცა, მერყევი

პოლიტიკური ვითარებისა და წლის ბოლოს მნიშვნელოვნად გაღრმავებული მიმდინარე ანგარიშის დეფიციტის ფონზე, საინვესტიციო განწყობა გაუარესდა და ადგილობრივ ვალუტაზე გაუფასურების ზეწოლა შეიქმნა. ძირითადად სწორედ ლირის გაუფასურების შედეგად, სამომხმარებლო ფასები თურქეთში 2017 წელს საშუალოდ 11 პროცენტით გაიზარდა.

2017 წლის განმავლობაში, ნავთობის დაბალი გლობალური ფასებისა და საერთაშორისო სანქციებით მიღებული შოკიდან რუსეთის ეკონომიკა ეტაპობრივად, თუმცა არათანაბარი ტემპით გამოდიოდა. ნავთობზე ფასების ზრდამ, მიზნობრივმა ფისკალურმა სტიმულმა და შემცირებულმა საგარეო დისბალანსმა ხელი შეუწყო დადებით ტენდენციას. გაუმჯობესდა კერძო მოხმარება, რაც გაჯანსაღებული შრომის ბაზრითა და რეკორდულად მცირე ინფლაციით იყო განპირობებული. საერთაშორისო სავალუტო ფონდის ბოლო შეფასებით, 2017 წელს რეალური მშპ-ის ზრდამ რუსეთში 1.8 პროცენტი შეადგინა¹⁰.

დიაგრამა N 1.2 სფი ინფლაცია მსოფლიოში



წყარო: საერთაშორისო სავალუტო ფონდი

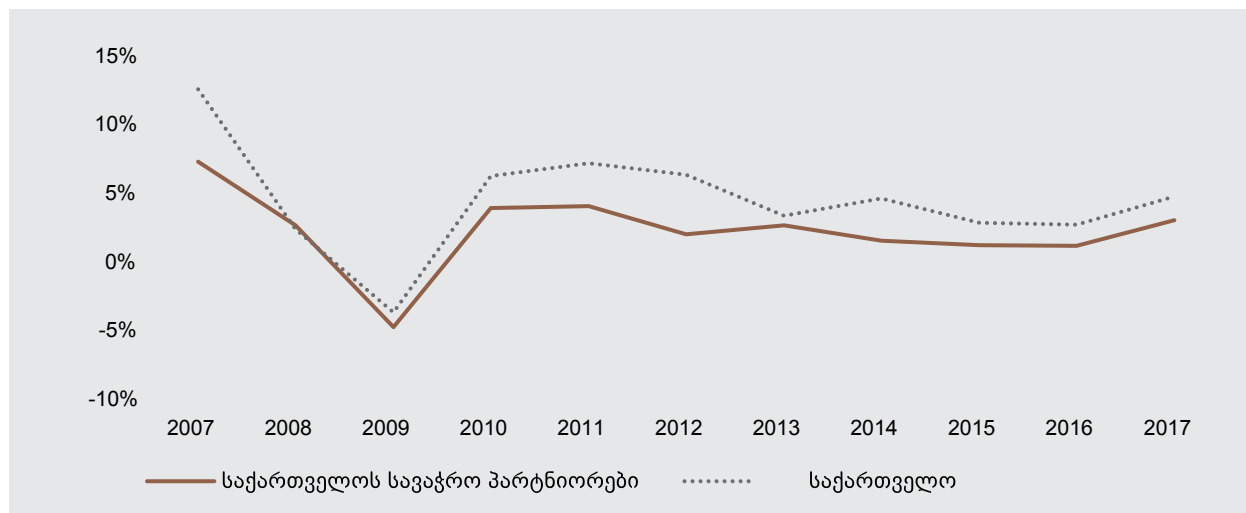
9. Global Economic Prospects, January 2018: Broad-Based Upturn, but for How Long? Advance edition. Washington, DC.

10. World economic outlook update, January 2018: An update of key WEO projections. International Monetary Fund, Washington, DC.

რუსეთის ეკონომიკის გაჯანსაღებას 2017 წელს დადებითი გადამდები ეფექტი ჰქონდა სომხეთის ეკონომიკაზე, გაზრდილი ფულადი გზავნილებისა და საექსპორტო შემოსავლების სახით. ამასთან, მნიშვნელოვნად გაიზარდა ინდუსტრიული (სამთომშოპოვებითი) სექტორი, რაც განპირობებული იყო გლობალურ ბაზრებზე სპილენძზე მოთხოვნისა და ფასების მატებით. სომხეთის სტატისტიკის სამსახურის წინასწარი მონაცემებით, რეალური ეკონომიკა სომხეთში 2017 წელს 7.5 პროცენტით გაიზარდა.

ნავთობის ფასების შემცირებით მიღებული 2014-2016 წლების შოკის ზეგავლენით, აზერბაიჯანის ეკონომიკა 2017 წელსაც განაგრძობდა შემცირებას. ამასთან, მონეტარული პოლიტიკის სუსტი გადაცემის პირობებში, ვერ მოხერხდა ინფლაციის შებოჭვაც, რამაც ძლიერ დააზარალა რეალური შემოსავლების ზრდა. თუმცა, არასანავთობო სექტორში იკვეთებოდა გაჯანსაღების ნიშნები, ხოლო სასაქონლო ბაზრებზე ფასების სტაბილიზაციის ფონზე ოდნავ გაუმჯობესდა საგარეო დისბალანსი. მსოფლიო ბანკის შეფასებით, აზერბაიჯანის ეკონომიკა 2017 წელს 1.4 პროცენტით შემცირდა, ხოლო ინფლაციის მაჩვენებელი კვლავ მაღალი - საშუალოდ 13 პროცენტი იყო.

დიაგრამა N 1.3 რეალური მშპ-ის ზრდა საქართველოში და სავაჭრო პარტნიორ ქვეყნებში



წყარო: საერთაშორისო სავალუტო ფონდი

2017 წლის განმავლობაში საქართველოს იმ სავაჭრო პარტნიორ ქვეყნებში, სადაც ინფლაციის მოლოდინები შემცირდა, ძირითადად ადგილობრივი ვალუტების მოსალოდნელზე ნაკლები გაუფასურების პარალელურად, ცენტრალურმა ბანკებმა შეარბილეს მონეტარული პოლიტიკა, რამაც ეკონომიკური აქტივობის გაუმჯობესებისთვის შექმნა ნიადაგი. ასევე, მსოფლიოს განვითარებული ეკონომიკის მქონე ქვეყნებში, სადაც გამოშვების ზრდა ჩამორჩება პოტენციურს და, იმავდროულად, სამომხმარებლო ფასები დაბალი ტემპით იზრდება, კვლავ შენარჩუნდა შერბილებული მონეტარული პოლიტიკის მოლო-

დინები. აღსანიშნავია, რომ ევროპის ცენტრალურმა ბანკმა 2018 წლის იანვრიდან რაოდენობრივი შერბილების ეტაპობრივი დასრულების შესახებ გამოაცხადა, რაც ფასიანი ქაღალდების ყოველთვიური შესყიდვების მოცულობის შემცირებას გულისხმობს.

1.2 საგარეო სექტორი და საგადასახდელო ბალანსი

2017 წელი, საგარეო ეკონომიკური აქტიურობის თვალსაზრისით, დადებითი ტენდენციებით გამო-

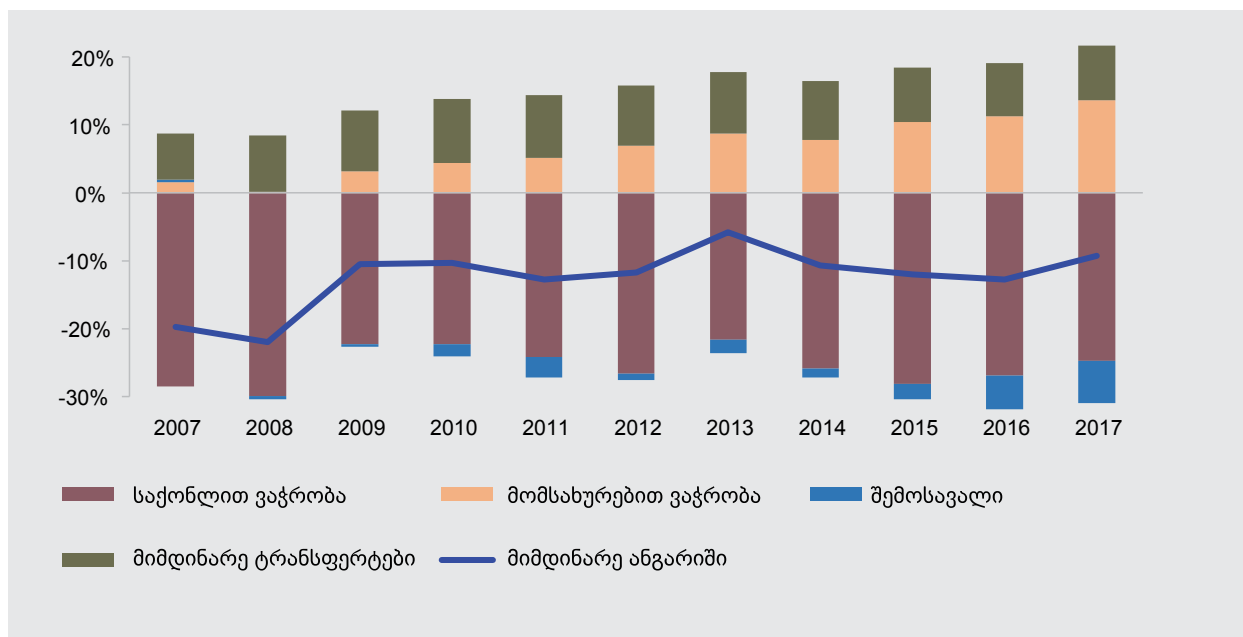
ირჩეოდა, რის შედეგადაც, მიმდინარე ანგარიშის დეფიციტი მნიშვნელოვნად შემცირდა და მშპ-ს 8.7 პროცენტი შეადგინა (იხ. დიაგრამა N 1.4).

გასულ წელს საერთაშორისო ბაზრებზე კვლავაც იყო მოლოდინი, რომ აშშ-ს ფედერალური სარეზერვო სისტემა პოლიტიკის განაკვეთის ზრდას გააგრძელებდა, რაც ეტაპობრივად, მთელი წლის განმავლობაში განხორციელდა კიდევ. მიუხედავად მონეტარული პოლიტიკის განაკვეთის ზრდისა, 2017 წლის განმავლობაში აშშ დოლარის კურსი სხვა ვალუტების მიმართ უფასურდებოდა, რაც, ნაწილობრივ, ადმინისტრაციის ცვლილებითა და თანმდევი პოლიტიკური გადაწყვეტილებებით იყო გამოწვეული. გლობალური ეკონომიკური გაჯანსაღებისა და რეგიონში გაუმჯობესებული გეოპოლიტიკური მდგომარეობის ფონზე, საქართველოს სავაჭრო პარტნიორ ქვეყნებში ეროვნული ვალუტების გაუფასურება შენედა. საყურადღებოა ევროს გამყარება, რაც ევროპის ცენტრალური ბანკის მიერ შერბილებული მონეტარული პოლიტიკიდან გამოსვლის გადაწყვეტილებამ და წევრ ქვეყნებში ეკონომიკური გაჯანსაღების პროცესებმა გამოიწვია. აღსანიშნავია, რომ 2017 წლის მეორე ნახევარში ნავთობის ფასის საგრძნობი ზრდის ტენდენციები გამოიკვეთა, რამაც ხელი შეუწყო საქართველოს სავაჭრო პარტნიორ - ნავთობის ექსპორტიორ ქვეყნებში ეკონომიკური აქტივობის გააქტიურებასა და, შესაბამისად, ქართულ ექსპორტზე მოთხოვნის ზრდას. ამასთან, საქონლის ექსპორტის მაღალი ზრდის ფონზე, იმპორტის ზომიერი მატებაც ფიქსირდებოდა, თუმცა, საბოლოო ჯამში, სავაჭრო დეფიციტი წლის განმავლობაში გაუმჯობესდა. აღსანიშნავია თურქეთის ეკონომიკის ზრდა, რამაც საქართველოს საგარეო სექტორზე დადებითი გავლენა მოახდინა გაზრდილი საექსპორტო შემოსავლებისა და პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების კუთხით. განსაკუთრებული აღნიშვნის ღირსია მომსახურების ექსპორტის, კერძოდ ტურიზმის ზრდა,

რამაც მნიშვნელოვანი ზეგავლენა მოახდინა მიმდინარე ანგარიშის დეფიციტის გაუმჯობესებაზე. ამავდროულად, რუსეთსა და საბერძნეთში ეკონომიკური მდგომარეობის შედარებითი გაჯანსაღება ქვეყანაში ფულადი გზავნილების შემოდინების დინამიკაზე აისახა, რამაც, თავის მხრივ, მიმდინარე ანგარიშის დეფიციტის შემცირებაზე დადებითად იმოქმედა. გასათვალისწინებელია ისიც, რომ საგარეო მოთხოვნის ზრდას, პარტნიორი ეკონომიკების გაჯანსაღების პარალელურად, ხელი შეუწყო 2015-2016 წლებში ლარის ნომინალური ეფექტური გაცვლითი კურსის გაუფასურებამაც, რითაც საქართველოს კონკურენტუნარიანობა გაუმჯობესდა.

2017 წლის მიმდინარე ანგარიშის დეფიციტმა მშპ-ს 8.7 პროცენტი შეადგინა, რაც წინა წლის მაჩვენებელზე 4.2 პროცენტული პუნქტით ნაკლებია. აბსოლუტურ გამოხატულებაში მიმდინარე ანგარიშის დეფიციტი 531 მლნ აშშ დოლარით გაუმჯობესდა და 1.3 მლრდ აშშ დოლარი იყო. საქონლით ვაჭრობის ბალანსი 2017 წელს 0.7 პროცენტით გაუმჯობესდა, რაც აბსოლუტურ გამოსახულებაში 28 მლნ აშშ დოლარია. მიმდინარე ანგარიშის დეფიციტზე პოზიტიურად მოქმედებდა გაუმჯობესება მომსახურებით ვაჭრობის ბალანსში, რომელიც 2017 წელს 449 მლნ აშშ დოლარით გაიზარდა. განსაკუთრებით აღსანიშნავია ტურისტული შემოსავლების 585 მლნ აშშ დოლარით (27 პროცენტი) ზრდა. 2017 წელს მიმდინარე ანგარიშის უფრო მეტად გაუმჯობესება შეაფერხა შემოსავლის მუხლის დეფიციტის მატებამ (96 მლნ აშშ დოლარით), რაც, ძირითადად, საინვესტიციო შემოსავლის გადინებით არის გამოწვეული. გაზრდილია როგორც გაცემული დივიდენდების, ასევე რეინვესტირებული შემოსავლების მოცულობა, რაც მიმდინარე ანგარიშის დეფიციტზე ზრდის მიმართულებით მოქმედებს.

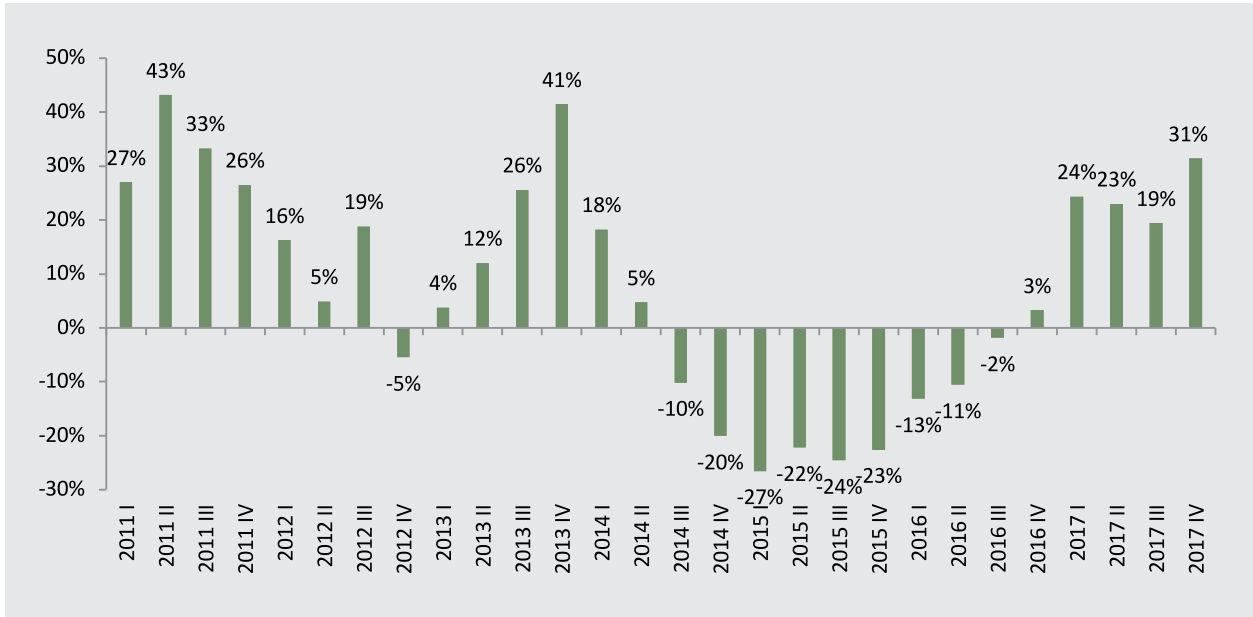
დიაგრამა N 1.4 მიმდინარე ანგარიშის კომპონენტების ფარდობა მშპ-თან



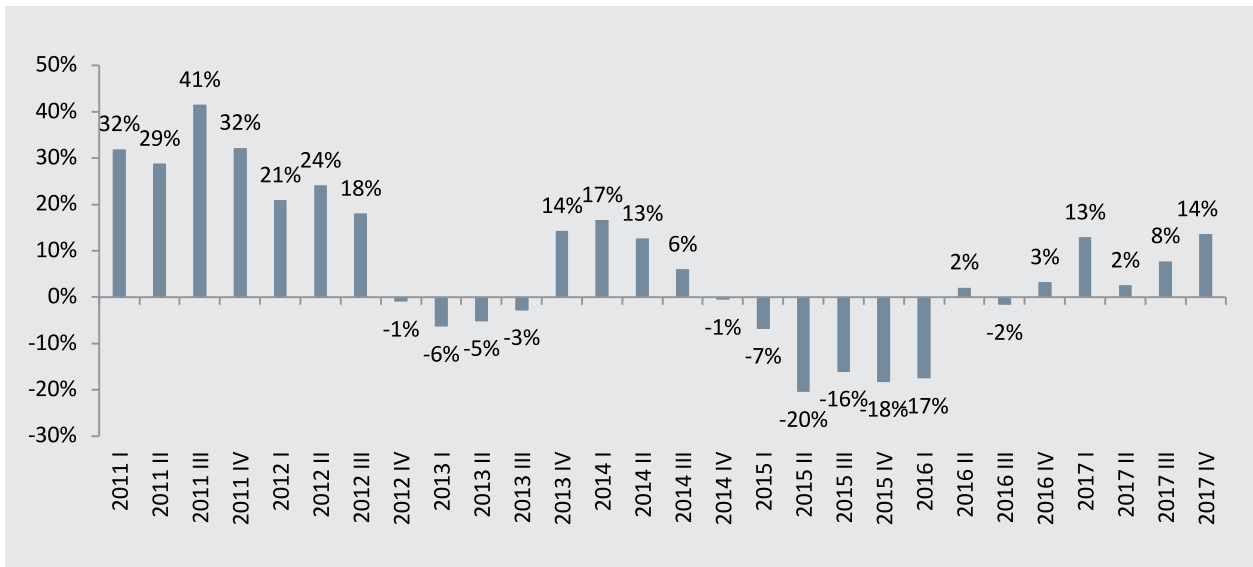
წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

საქონლით ვაჭრობა მიმდინარე ანგარიშის კვლავ ყველაზე დეფიციტური კომპონენტია. 2017 წელს საქონლით ვაჭრობის დეფიციტი მთლიანი შიდა პროდუქტის 1.6 პროცენტული პუნქტით გაუმჯობესდა და 25.3 პროცენტი შეადგინა. როგორც აღვნიშნეთ, 2017 წლის განმავლობაში ექსპორტი მნიშვნელოვნად გაიზარდა, რაც ძირითად სავაჭრო პარტნიორ ქვეყნებში გაჯანსაღებული ეკონომიკური მდგომარეობის შედეგად გაზრდილ საგარეო მოთხოვნას უკავშირდება. საქონლის ექსპორტის ზრდის მაღალი მაჩვენებელი მთელი

წლის მანძილზე ნარჩუნდებოდა, რის შედეგადაც წლიურად ექსპორტის 23.9 პროცენტიანი მატება დაფიქსირდა (იხ. დიაგრამა N 1.5). იმპორტი კი 2017 წელს არათანაბრად და უფრო დაბალი ტემპებით იზრდებოდა. პირველ კვარტალში იმპორტი სწრაფად მატულობდა, შემდგომ ზრდის ტემპი შემცირდა, ხოლო მეოთხე კვარტალში კვლავ მაღალი ზრდა დაფიქსირდა (იხ. დიაგრამა N 1.6). მთლიანად, 2017 წლის განმავლობაში, იმპორტი 9.9 პროცენტით გაიზარდა.

დიაგრამა N 1.5 საქონლის ექსპორტის წლიური ცვლილება (2013-2017 წწ)¹¹

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

დიაგრამა N 1.6 საქონლის იმპორტის წლიური ცვლილება (2013-2017 წწ)¹¹

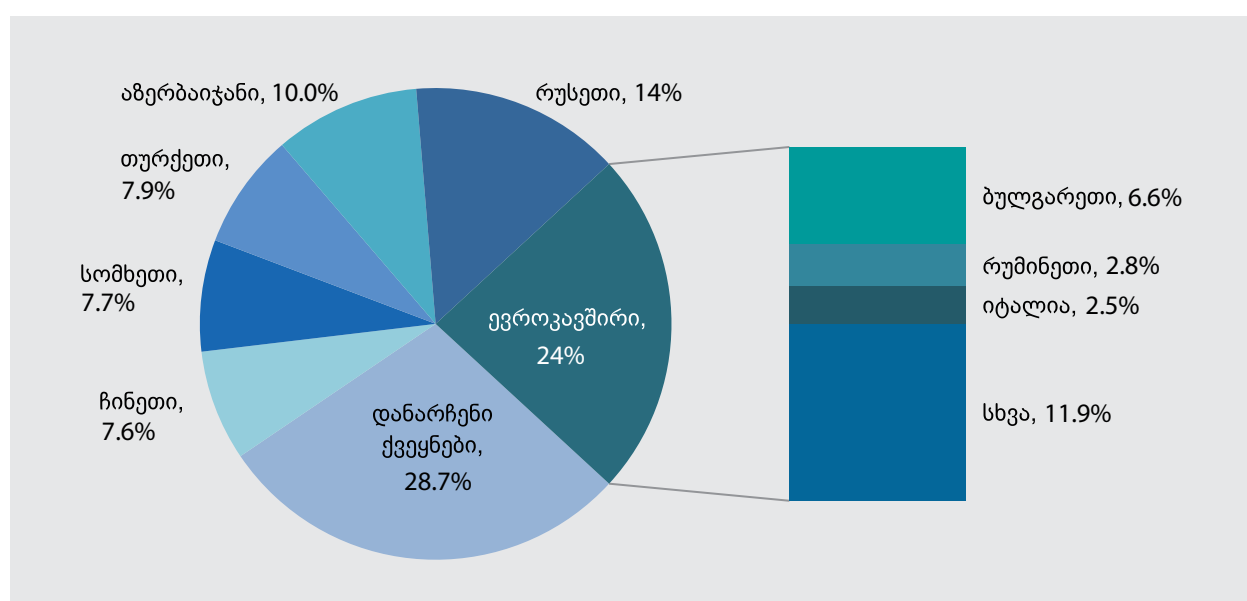
წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

11. საგადასახდლო ბალანსის საქონლის ექსპორტი და საქონლის იმპორტი. საგარეო ვაჭრობა და საგადასახდლო ბალანსის საქონლით ვაჭრობა განსხვავებული ცნებებია, რომლებიც განსხვავებულ კონცეფციებს ეყრდნობა. თუ საგარეო ვაჭრობისათვის განმსაზღვრელია საზღვრის გადაკვეთის პრინციპი, საგადასახდლო ბალანსის საქონლით ვაჭრობისათვის განმსაზღვრელი პრინციპია რეზიდენტსა და არარეზიდენტს შორის საკუთრების უფლების ცვლილება. გარდა ამისა, საგარეო ვაჭრობის სტატისტიკაში ექსპორტი მოცემულია FOB ფასებში, ხოლო იმპორტი CIF ფასებში, მაშინ როცა საგადასახდლო ბალანსის საქონლით ვაჭრობაში როგორც ექსპორტი, ისე იმპორტი, FOB ფასებშია მოცემული.

საინტერესოა, ასევე, ექსპორტის გეოგრაფია. კერძოდ, 2017 წელს ექსპორტი გაიზარდა ევროკავშირისა (13.0 პროცენტი) და დსთ-ს ქვეყნებში (60.0 პროცენტი). ევროკავშირის ქვეყნებში ექსპორტის ზრდის კუთხით გამოირჩეოდნენ: რუმინეთი (104.3 პროცენტი) და ესპანეთი (43.7 პროცენტი), ხოლო გერმანიასა (-46.9 პროცენტი) და საბერძნეთში (-66.5 პროცენტი) კლება დაფიქსირდა. რეგიონის ქვეყნებში ექსპორტის მატება ძირითადად განპირობებული იყო რუსეთში (91.3

პროცენტი), აზერბაიჯანსა (78.4 პროცენტი) და სომხეთში (38.4 პროცენტი) ექსპორტის ზრდით. 2014-2015 წლებში დაფიქსირებული კლების შემდგომ, უკვე მეორე წელია იზრდება ექსპორტი უკრაინაში (69.9 პროცენტი). ექსპორტი ასევე გაიზარდა ჩინეთსა (23.4 პროცენტი) და თურქეთში (24.7 პროცენტი). სხვა ქვეყნებიდან აღსანიშნავია ექსპორტის მატება აშშ-სა (78.4 პროცენტი) და ირანში (63.8 პროცენტი). ექსპორტი შემცირდა კანადაში (94.2 პროცენტი).

დიაგრამა N 1.7 ექსპორტის სტრუქტურა ქვეყნების მიხედვით 2017 წ.



წყარო: საქსტატი

2017 წლის მონაცემებით, საქართველოს უმსხვილესი საექსპორტო პარტნიორი ევროკავშირის ეკონომიკაა, რომელზეც მთლიანი ექსპორტის 23.7 პროცენტი მოდის. დანარჩენი ქვეყნებიდან აღსანიშნავია მეზობელი საექსპორტო პარტნიორები: რუსეთი (14.5 პროცენტი), აზერბაიჯანი (10.0 პროცენტი), თურქეთი (7.9 პროცენტი) და სომხეთი (7.7 პროცენტი) (იხ. დიაგრამა N 1.7). გარდა ამისა, ჩინეთი კვლავ აღმოჩნდა მოწინავე პოზიციაზე მთლიან ექსპორტში 7.6 პროცენტიათა წილით, რომლის უდიდესი ნაწილი (82 პროცენტი) ისევ სპილენძის მადნები და კონცენტრატებია, რაც მათ რეექსპორტს უკავშირდება.

ბოლო წლებში მნიშვნელოვნად შეიცვალა ექსპორტის სტრუქტურა. კერძოდ, უმსხვილეს საექსპორტო სასაქონლო ჯგუფებს დაემატა მინერალური და მტკნარი წყლები და სამკურნალო საშუალებების ჯგუფები, ხოლო შავი ლითონისა და სპილენძის ნარჩენებისა და ჯართის ექსპორტი თანდათანობით არსებითად შემცირდა და დღეისათვის მთლიან ექსპორტში უმნიშვნელო წვლილი შეაქვს. აღსანიშნავია, რომ 2017 წელს საქონლის ექსპორტში მნიშვნელოვანი წვლილი ჰქონდა სპილენძის მადნებისა და კონცენტრატების ექსპორტს. კერძოდ, ექსპორტის ეს სახეობა წინა წელთან შედარებით 34.4 პროცენტით

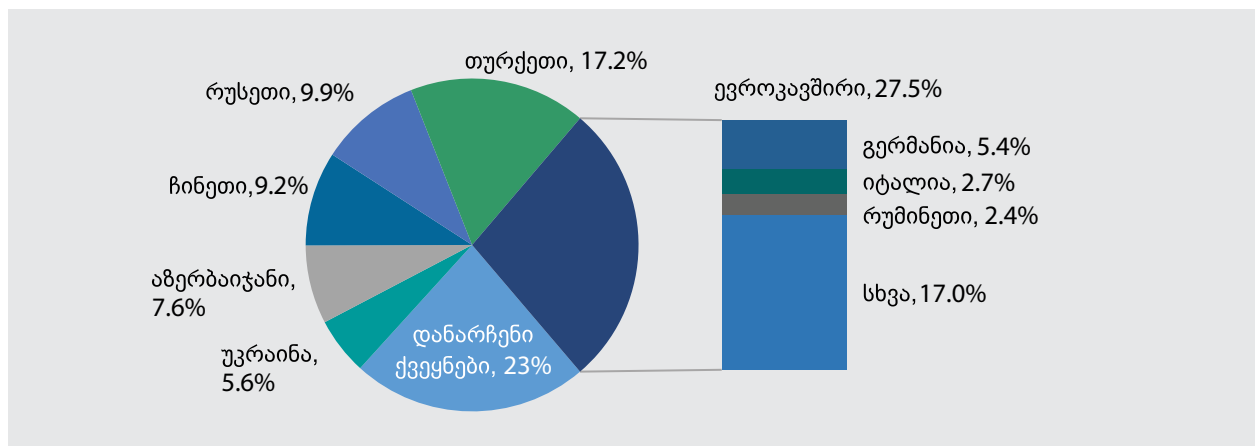
გაიზარდა და 2017 წლის მთლიანი ექსპორტის 15.4 პროცენტი შეადგინა. ბოლო წლებში მკვეთრი შემცირების მიუხედავად, მსუბუქი ავტომობილების ექსპორტი 9-პროცენტიანი წილით კვლავ პირველ სამეულშია. აღსანიშნავია, რომ 2017 წელს, ცუდი მოსავლის გამო, მნიშვნელოვნად შემცირდა ერთ-ერთი უმსხვილესი საექსპორტო საქონლის - თხილისა და კაკლის ექსპორტი (-53.7 პროცენტი).

2017 წელს საქონლის იმპორტის მატება უმეტესწილად შუალედური მოხმარების საქონლის იმპორტის ზრდით (10.3 პროცენტი) იყო განპირობებული. სამომხმარებლო ტიპის იმპორტი, წინა წლის შემცირების შემდეგ, წლიურად 9.0 პროცენტით გაიზარდა. ამასთან, საინვესტიციო ტიპის საქონლის იმპორტის ზრდა წლიური 8.0 პროცენტი იყო, თუმცა, იმპორტის მთლიან ზრდაში უმნიშვნელო წვლილი შეიტანა. 2017 წელს უმსხვილესი საიმპორტო საქონელი, მთლიანი იმპორტის 9-პროცენტიანი წილით, კვლავ ნავთობი და ნავთობპროდუქტები იყო. თითქმის არ შეცვლილა მსუბუქი ავტომობილებისა და თამბაქოს ნაწარმის კატეგორიების იმპორტი (კლება 0.2 პროცენტი). აღსანიშნავია სპილენძის მადნებისა და კონცენტრატების იმპორტის წლიური 36-პროცენტიანი ზრდა (მთლიანი იმპორტის 4.2 პროცენტი), რაც ბოლო წლებში სპილენძის რეექსპორტის გააქტიურებას უკავშირდება.

იმპორტის რეგიონალური ანალიზი გვიჩვენებს, რომ 2017 წელს იმპორტი უმნიშვნელოდ შემცირდა ევროკავშირის ქვეყნებიდან (-0.8 პროცენტი), და მნიშვნელოვნად გაიზარდა (13.9 პროცენტი) დანარჩენი ქვეყნებიდან. წლიურად რეგისტრირებული საქონლის იმპორტის ზრდამ 9.4 პროცენტი შეადგინა. ზრდის მაღალი ტემპებით გამოირჩეოდნენ რუსეთი, სომხეთი და აზერბაიჯანი. ევროკავშირის ქვეყნებიდან იმპორტის შემცირებაში დიდი წვლილი შეიტანა ნიდერლანდებიდან (-28.7 პროცენტი) და იტალიიდან (-17.4 პროცენტი) იმპორტის კლება. გააქტიურდა ვაჭრობა ცენტრალური აზიის ქვეყნებთან. კერძოდ, გაიზარდა იმპორტი თურქმენეთიდან (56.8 პროცენტი) და ყაზახეთიდან (32.9 პროცენტი).

წინა წლების მსგავსად, იმპორტიორ ქვეყნებს შორის, ევროკავშირის შემდეგ, კვლავ თურქეთი ლიდერობს. 2017 წელს თურქეთიდან იმპორტი წინა წლის მაჩვენებელს მხოლოდ 1.5 პროცენტით აღემატება. რუსეთიდან იმპორტი 16.8 პროცენტით გაიზარდა და მთლიანი იმპორტის 10 პროცენტი შეადგინა. ჩინეთიდან იმპორტის მატება (33.7 პროცენტი) უმეტესწილად ერთ-ერთი ავიაკომპანიის მიერ თვითმფრინავების შეძენამ განაპირობა (იხ. დიაგრამა N 1.8).

დიაგრამა N 1.8 იმპორტის სტრუქტურა ქვეყნების მიხედვით

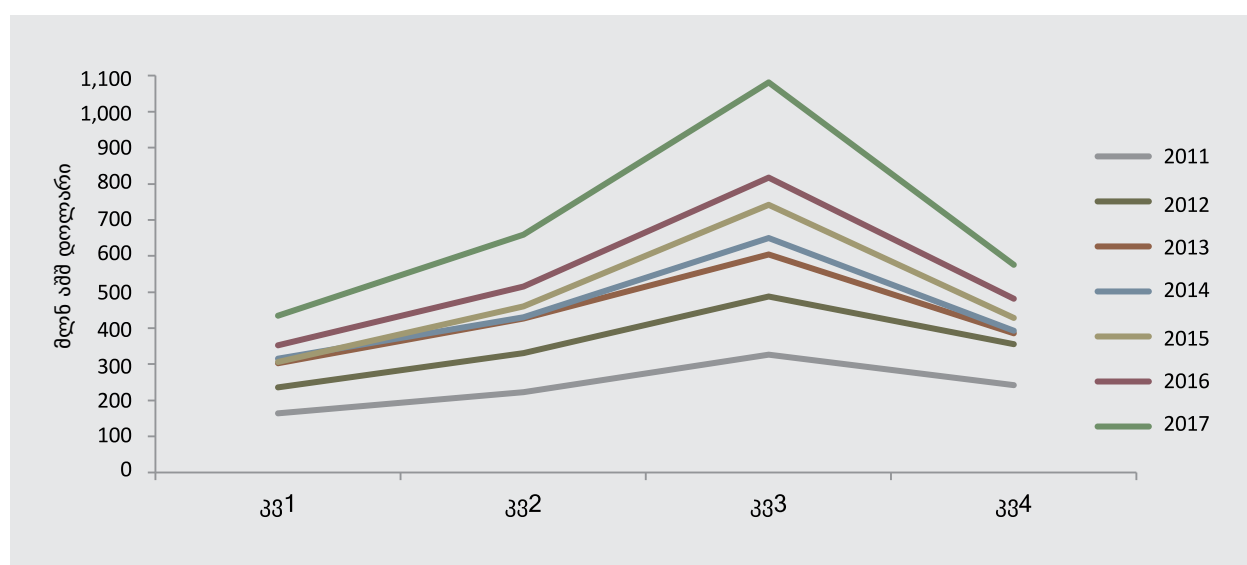


წყარო: საქსტატი

როგორც უკვე აღვნიშნეთ, 2017 წელს მიმდინარე ანგარიშის დეფიციტზე მნიშვნელოვანი დადებითი გავლენა მომსახურების ბალანსის გაუმჯობესებამ იქონია. მომსახურების პროფიციტის ფარდობამ მშპ-თან 13.6 პროცენტი შეადგინა, რაც 2.4 პროცენტული პუნქტით მეტია წინა წლის მაჩვენებელზე. აბსოლუტურ გამოსახულებაში, მომსახურების დადებითი სალდო 2017 წელს, წინა წელთან შედარებით, 449 მლნ აშშ დოლარით გაუმჯობესდა და 2.1 მლრდ აშშ დოლარი შეადგინა.

ზრდა, უმეტესწილად, კვლავ ტურისტული შემოდინებების მაღალი მაჩვენებლით იყო გამოწვეული. ტურისტულმა შემოსავლებმა, რომელიც მომსახურების ექსპორტის ძირითად ნაწილს წარმოადგენს, 2017 წელს 2.75 მლრდ აშშ დოლარი შეადგინა, რაც 27.0 პროცენტით აღემატება წინა წლის ანალოგიურ მაჩვენებელს (იხ. დიაგრამა N 1.9). ბოლო წლებში ტურიზმიდან მიღებული შემოსავლები საქონლით ვაჭრობის დეფიციტის დაფინანსების მნიშვნელოვანი წყარო გახდა.

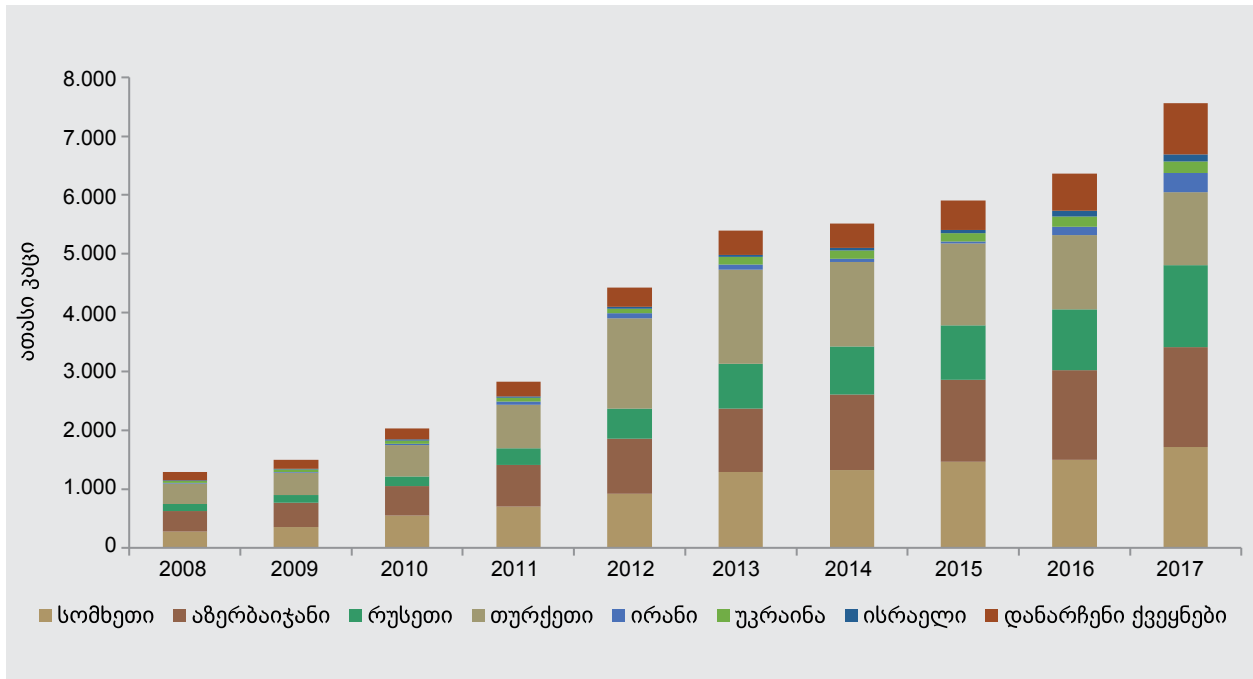
დიაგრამა N 1.9 ტურიზმის ექსპორტიდან მიღებული შემოსავლები (2011-2017 წწ)



წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

საერთაშორისო ვიზიტორების რაოდენობა წლიურად 18.8 პროცენტით გაიზარდა, რაც ძირითადად სომხეთიდან (14.8 პროცენტი), აზერბაიჯანიდან (11.2 პროცენტი) და რუსეთიდან (34.1 პროცენტი) ვიზიტორების რაოდენობის ზრდამ განაპირობა. ვიზიტორთა რაოდენობის მზარდი ტენდენციაა, ასევე, ისრაელიდან, გერმანიიდან, ყაზახეთიდან, აშშ-დან, ბელარუსიდან და პოლონეთიდან. განსაკუთრებით გაიზარდა შემომსვლელთა რაოდენობა ირანიდან (118.3 პროცენტი). ასევე მკვეთრად მოიმატა შემომსვლელთა რაოდენობამ საუდის

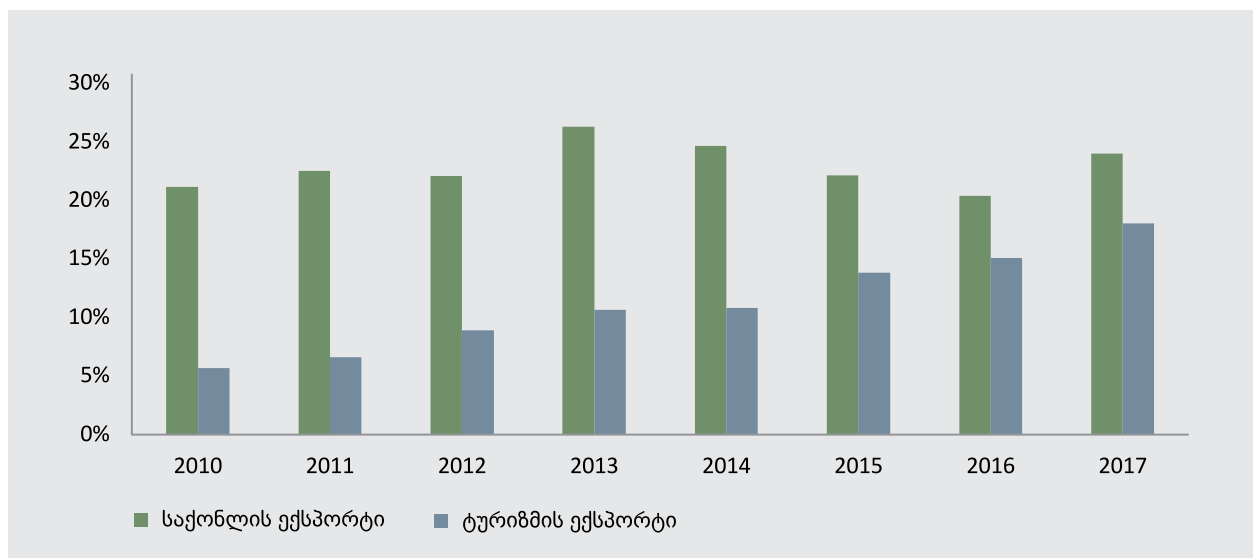
არაბეთიდან და ინდოეთიდან, შესაბამისად, 165 და 64 პროცენტით. აღსანიშნავია, რომ საერთაშორისო შემომსვლელთა რაოდენობის მატების კვალდაკვალ, გაიზარდა მათი მრავალფეროვნება წარმოშობის ქვეყნების მიხედვით. მეორე მხრივ, ვიზიტორთა რაოდენობა ყველაზე მეტად შემცირდა თურქეთიდან (-0.8 პროცენტი), თუმცა ამ ქვეყნიდან ვიზიტორების რაოდენობა მთლიან ვიზიტორთა რაოდენობაში კვლავ მნიშვნელოვან ადგილს იკავებს.

დიაგრამა N 1.10 ვიზიტორთა რაოდენობა ქვეყნების მიხედვით

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

ზაგასასმელია, რომ ბოლო წლებში ტურიზმიდან მიღებული შემოსავლები ზრდის მაღალი ტემპებით საქონლის ექსპორტიდან მიღებულ შემოსავლებს დაუახლოვდა (იხ. დიაგრამა N 1.11), რაც, თავის

მხრივ, სავაჭრო დეფიციტიდან გამომდინარე, მიმდინარე ანგარიშის შემცირებაში არსებით როლს თამაშობს.

დიაგრამა N 1.11 საქონლის ექსპორტისა და ტურიზმიდან მიღებული შემოსავლების ფარდობა მშპ-თან

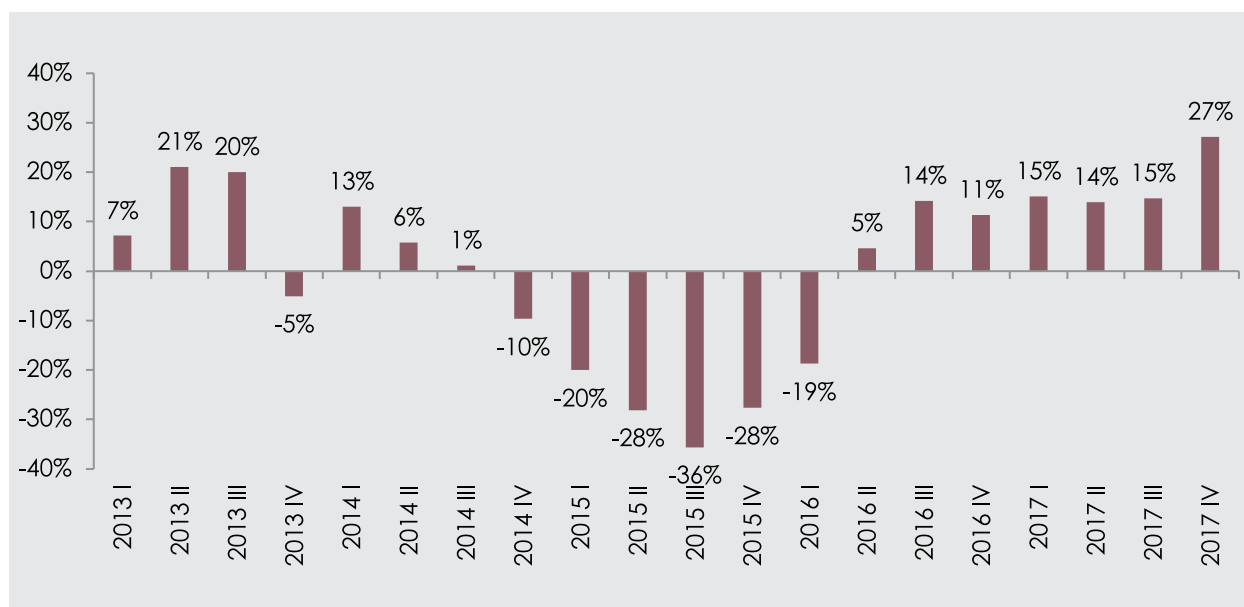
წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

შემოსავლის ანგარიშის დეფიციტი 2017 წელს, წინა წელთან შედარებით, 96 მლნ აშშ დოლარით გაუარესდა და 816 მლნ აშშ დოლარი შეადგინა. შემოსავლის ანგარიშის დეფიციტის მატების მთავარი მიზეზი კვლავ საინვესტიციო შემოსავლის უარყოფითი ბალანსია, რომელიც 2017 წელს 161 მლნ აშშ დოლარით გაუარესდა და 1.4 მლრდ აშშ დოლარი შეადგინა. აღნიშნული განპირობებულია პირდაპირი და სხვა უცხოური ინვესტიციების ნაწილში შემოსავლის ანგარიშის გაუარესებით, რაც გამოწვეულია როგორც გაცემული დივიდენდების, ასევე რეინვესტიციების ზრდით. ეს უკანასკნელი, ერთი მხრივ, უარყოფითად მოქმედებს

მიმდინარე ანგარიშის ბალანსზე, ხოლო მეორე მხრივ, უცხოურ პირდაპირ ინვესტიციებში აისახება; შედეგად, ამ ოპერაციას კაპიტალის გადინებაზე გავლენა არ აქვს.

რაც შეეხება მუშაკთა შრომის ანაზღაურების ბალანსს, 2017 წელს ეს კომპონენტი 65 მლნ აშშ დოლარით გაიზარდა და 623 მლნ აშშ დოლარი შეადგინა. შრომის ანაზღაურების მომატება გარკვეულწილად განპირობებულია ჩვენი რეგიონის ქვეყნებში ეკონომიკური მდგომარეობის გაჯანსაღებით.

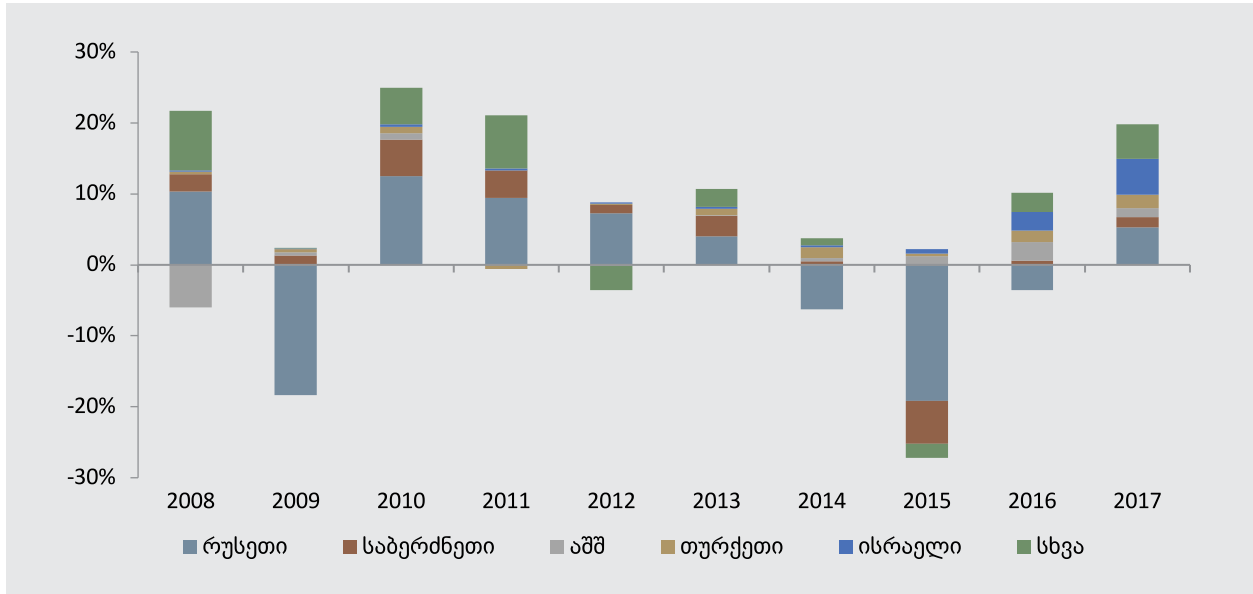
დიაგრამა N 1.12 პირადი გზავნილების წლიური ცვლილება



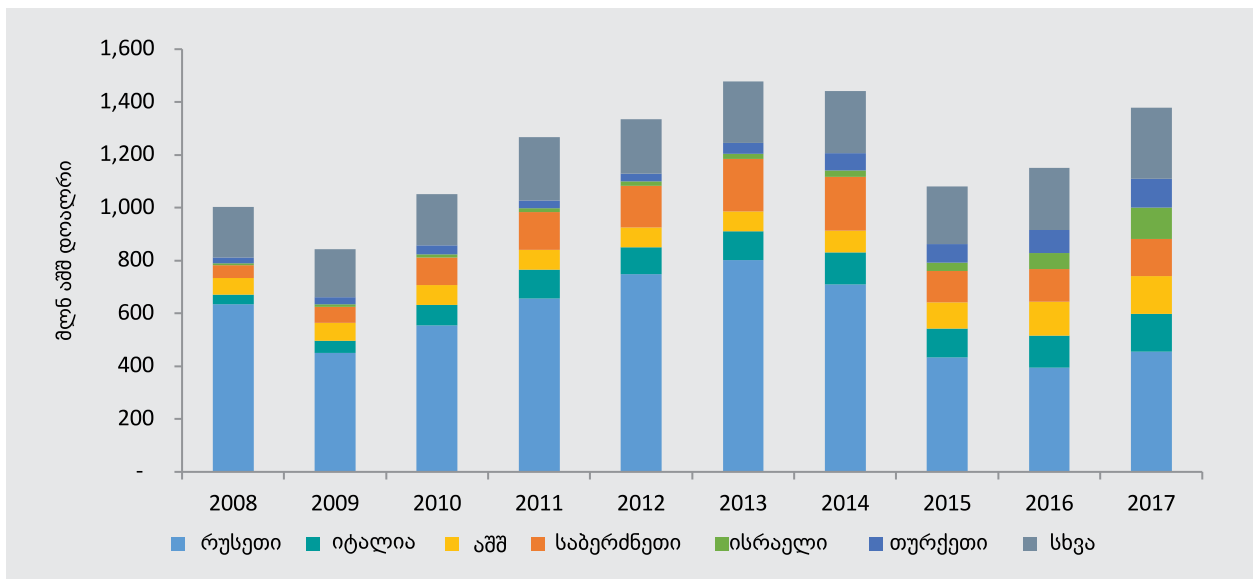
წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

2017 წელს ზომიერად (13.3 პროცენტი) გაიზარდა წმინდა მიმდინარე ტრანსფერები, ხოლო სამთავრობო სექტორში ტრანსფერების კლება დაფიქსირდა (-11.2 პროცენტი). პირადი გზავნილები, რომლებიც, როგორც წესი, მიმდინარე ტრანსფერების ყველაზე მსხვილი კომპონენტია, წლიურად 18 პროცენტით გაიზარდა. 2017 წლის

განმავლობაში იზრდებოდა ფულადი გზავნილები, რაშიც დიდი წვლილი ისრაელიდან, რუსეთიდან, საბერძნეთიდან და თურქეთიდან მომატებულმა გზავნილებმა შეიტანა. აშშ-დან პირადი გზავნილები წლიურად ზომიერად შემცირებულია (იხ. დიაგრამა N 1.13).

დიაგრამა N 1.13 ქვეყნების წვლილები ფულადი გზავნილების ცვლილებაში

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

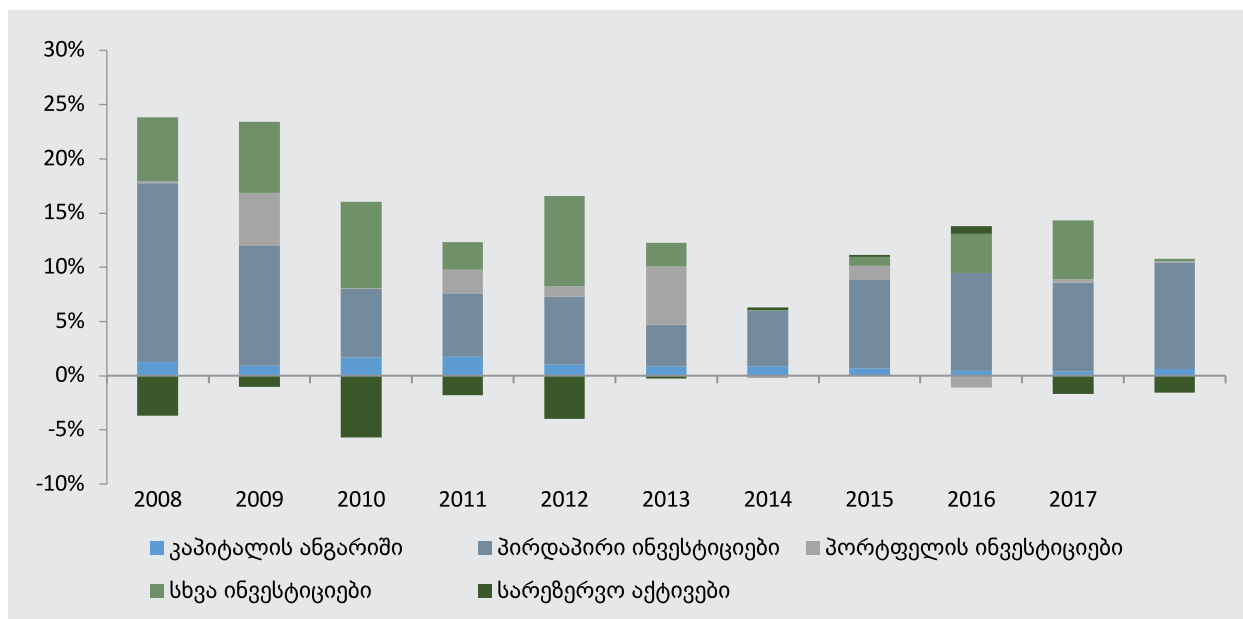
დიაგრამა N 1.14 ფულადი გზავნილები ქვეყნების მიხედვით

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

2017 წელს, წინა წლების მსგავსად, მიმდინარე ანგარიშის დეფიციტის დაფინანსების ძირითადი წყარო კვლავ წმინდა პირდაპირი უცხოური ინვესტიციები იყო (იხ. დიაგრამა N 1.15). საქართველოში განხორციელებულმა პირდაპირმა უცხოურმა ინვესტიციებმა 1.9 მლრდ აშშ დოლარი შეადგინა, რაც წინა წლის მაჩვენებელზე

16.2 პროცენტით მეტია. უცხოური პირდაპირი ინვესტიციების ზრდა, ძირითადად, მშენებლობის, უძრავი ქონებისა და ენერგეტიკის დარგებში განხორციელებულმა ინვესტიციებმა განაპირობა. 2017 წელთან შედარებით, აღნიშნულ სექტორებში უცხოური პირდაპირი ინვესტიციები, შესაბამისად, 114, 68 და 61 პროცენტით გაიზარდა.

დიაგრამა N 1.15 მიმდინარე ანგარიშის დეფიციტის დაფინანსების წყაროები (პროცენტულად მშპ-თან)



წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

2017 წელს პორტფელის ინვესტიციების ცვლილების კუთხით აღსანიშნავი იყო „საქართველოს ბანკის“ მიერ 500 მლნ ლარის ღირებულების ობლიგაციების გამოშვება, რომელთა უმეტესი ნაწილი არარეზიდენტებმა შეიძინეს.

მიმდინარე ანგარიშის დეფიციტის დაფინანსებაში, 2016 წლისაგან განსხვავებით, არ მონაწილეობს სხვა ინვესტიციები. 2017 წელს სხვა ინვესტიციების წმინდა შემოდიდება-გადიდება თითქმის დაბალანსებული იყო. შემოდიწებების მხრივ, ვალდებულებების ზრდის ძირითადი ნაწილი როგორც სამთავრობო, ასევე კერძო (არასაბანკო) სექტორში მოზიდულ სესხებზე მოდის. სახელმწიფო სექტორის მიერ მიღებული გრძელვადიანი კრედიტები ჯამურად 518 მლნ დოლარს შეადგენს, საიდანაც აღსანიშნავია ბიუჯეტის მხარდასაჭერად მსოფლიო ბანკისაგან მიღებული 105 მლნ დოლარის კრედიტი. გარდა ამისა, საერთაშორისო სავალუტო ფონდის გაფართოებული მექანიზმის ფარგლებში საქართველომ 84 მლნ აშშ დოლარის ოდენობით სესხი მიიღო. რაც შეეხება აქტივების ცვლილებას, შემცირებულია სავაჭრო კრედიტები კერძო სექტორში. ასევე, მიმდინარე ანგარიშის მნიშვნე-

ლოვანი გაუმჯობესებისა და ეკონომიკაში არსებული დადებითი მოლოდინების მიუხედავად, უცხოური ვალუტის სესხებზე მოთხოვნის შემცირების ფონზე, კერძო და საბანკო სექტორში ნაღდი ფულისა და დეპოზიტების სახით ჭარბი ლიკვიდობა დაგროვდა.

2017 წელს ოფიციალური სარეზერვო აქტივები 282.6 მლნ აშშ დოლარით გაიზარდა და 3.04 მლრდ აშშ დოლარი შეადგინა. მთავრობის უცხოური ვალუტის შემოდიწებებთან ერთად, სარეზერვო აქტივების მატება ეროვნული ბანკის მიერ სავალუტო ინტერვენციებმაც განაპირობა. სავალუტო აუქციონების საშუალებით ეროვნული ბანკის წმინდა შესყიდვამ 129.8 მლნ დოლარი შეადგინა. აღსანიშნავია, ასევე, რომ რეზერვების ზრდაში წვლილი საერთაშორისო საფინანსო ინსტიტუტებისგან მიღებულმა სესხებმა და გრანტებმაც შეიტანა.

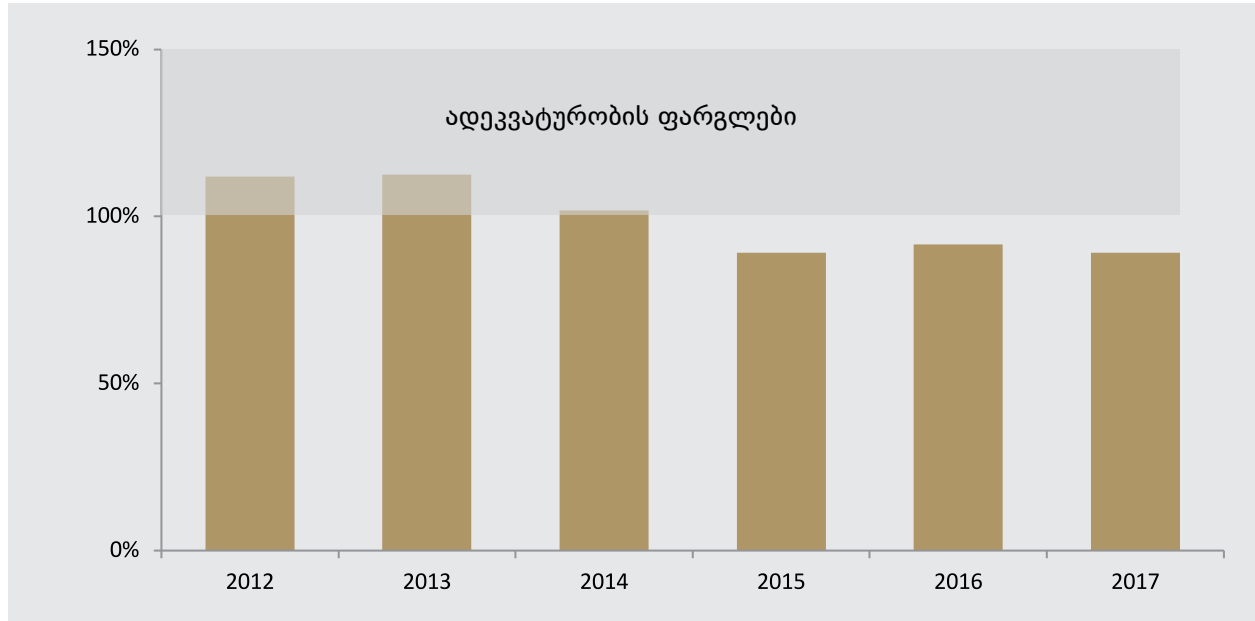
რეზერვების ადეკვატურობის შეფასების (IMF ARA მეთოდოლოგიით¹²) მიხედვით, 2017 წლის ბოლოსათვის საქართველოს საერთაშორისო რეზერვების დონე 90 პროცენტთან არის ახლოს. აღნიშნული მეთოდოლოგიით, საგარეო

12. IMF ARA მეთოდოლოგია გულისხმობს ქვეყნის საგარეო ოფიციალური რეზერვების შეფასებას საგარეო მოწვევადობისა და შოკების უარყოფითი ზემოქმედების საწინააღმდეგოდ. ARA-ს მეთოდოლოგია ითვალისწინებს ქვეყნის საგარეო ვალდებულებების, ფართო ფულისა და ექსპორტის მაჩვენებლებს.

და ლიკვიდობის შოკებისაგან დასაზღვევად, სასურველია, რომ სსფ-ს წევრი ქვეყნებისათვის რეზერვების ადეკვატურობის მაჩვენებელი 100 პროცენტიდან 150 პროცენტამდე მერყეობდეს. მომდევნო წლებში მოსალოდნელია საერთა-

შორისო რეზერვების ეტაპობრივი მატება ოპტიმალურ დონესთან დასაახლოებლად. ამასთანავე, 2017 წლის ბოლოსათვის საერთაშორისო რეზერვებით 2017 წლის საპროგნოზო იმპორტის გადაფარვის კოეფიციენტი 3.6 თვეს შეადგენს.

დიაგრამა N 1.16 ოფიციალური საერთაშორისო რეზერვების ადეკვატურობის შეფასება საერთაშორისო სავალუტო ფონდის მეთოდოლოგიით (ARA metrics)



წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

ცხრილი N 1.1 საგადასახდელო ბალანსი 2013-2017 წლებში (მლნ აშშ დოლარი)¹³

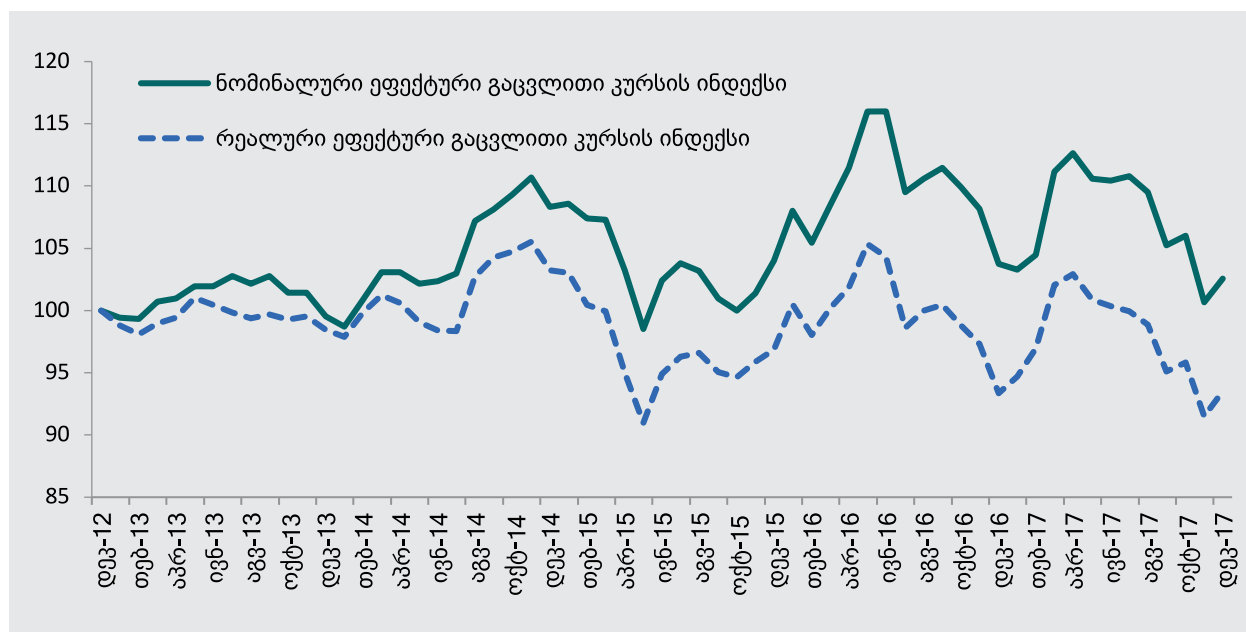
	2013	2014	2015	2016	2017
მიმდინარე ანგარიში	-958	-1,790	-1,696	-1,847	-1,316
საქონელი	-3,493	-4,271	-3,935	-3,869	-3,841
ექსპორტი	4,246	4,073	3,099	2,931	3,630
იმპორტი	-7,738	-8,344	-7,034	-6,800	-7,471
მომსახურება	1,400	1,286	1,458	1,620	2,069
კრედიტი	2,961	3,019	3,133	3,351	4,026
აქედან: ტურისტული შემოსავლები	1,720	1,787	1,936	2,166	2,751
დებეტი	-1,561	-1,733	-1,675	-1,731	-1,957
შემოსავლები (წმინდა)	-317	-230	-338	-720	-816
აქედან: დარიცხული პროცენტი	-386	-409	-505	-519	-506
აქედან: შემოსავალი აქციებიდან	-441	-327	-189	-658	-886
აქედან: შრომის ანაზღაურება	631	663	488	558	623
ტრანსფერი (წმინდა)	1,451	1,425	1,120	1,122	1,271
აქედან: სახელმწიფო სექტორი	77	48	109	137	121
აქედან: სხვა კერძო ტრანსფერი და გზავნილი, კრედიტი	1,385	1,397	1,028	999	1,160

13. საგადასახდელო ბალანსის სტატისტიკის სახელმძღვანელოს მე-5 რედაქციის შესაბამისად.

(გაგრძელება)

	2013	2014	2015	2016	2017
კაპიტალის ანგარიში	134	108	60	58	109
ფინანსური ანგარიში	895	1,794	1,760	1,768	1,273
პირდაპირი ინვესტიციები (წმინდა)	901	1,411	1,343	1,196	1,594
აქედან: პირდაპირი ინვესტიციები საქართველოში	1,021	1,818	1,653	1,603	1,862
პორტფელის ინვესტიცია (წმინდა)	-37	209	-154	41	-71
ფინანსური წარმოებულები (წმინდა)	-2	8	-2	-4	0
სხვა ინვესტიციები (წმინდა)	-12	132	473	779	-8
აქედან: სახელმწიფო სექტორი	-100	221	276	276	431
აქედან: კერძო სექტორი	88	-90	197	503	-439
სარეზერვო აქტივები	45	33	99	-245	-242
წმინდა შეცდომები და გამოტოვებები	-71	-112	-125	22	-65
მნიშვნელოვანი კოეფიციენტები					
სარეზერვო აქტივები მომავალი წლის იმპორტის თვეებში (თვე)	3.4	3.7	3.6	3.5	3.6
ექსპორტი/იმპორტი (საქონელი და მომსახურება)	-77%	-70%	-72%	-74%	-81%
მიმდინარე ანგარიში/მშპ	-5.9%	-10.8%	-12.1%	-12.8%	-8.7%
პირდაპირი უცხოური ინვესტიციები/მშპ	6.3%	11.0%	11.8%	11.1%	12.3%
ტურისტული შემოსავლები/მშპ	10.7%	10.8%	13.8%	15.1%	18.1%
პირადი გზავნილები/მშპ	10.8%	10.8%	9.2%	9.1%	10.2%

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

დიაგრამა N 1.17 ლარის რეალური და ნომინალური ფექტური გაცვლითი კურსების ინდექსები (დეკ. 2012=100)

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

ცხრილი N 1.2 ეფექტური გაცვლითი კურსების წლიური ცვლილება 2017 წელს

	ნომინალური ეფექტური გაცვლითი კურსის ცვლილება, %	რეალური ეფექტური გაცვლითი კურსის ცვლილება, %	წვლილი რეალურ ეფექტურ გაცვლით კურსში
ეფექტური გაცვლითი კურსი	-0.2	-3.6	-3.6
ევროზონა	-6.7	-6.1	-1.5
თურქეთი	8.4	1.7	0.3
უკრაინა	1.4	-8.1	-0.6
სომხეთი	-9.3	-6.6	-0.3
აშშ	-9.5	-9.7	-0.5
რუსეთი	-19.4	-22.2	-2.1
აზერბაიჯანი	39.1	22.6	2.6
დანარჩენი	-6.1	-5.5	-1.6

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

1.3 ეკონომიკური ზრდა

2017 წელს საქართველოს ეკონომიკა მოსალოდნელზე სწრაფი ტემპით გაიზარდა, რაც უმეტესად საგარეო სექტორით არის განპირობებული. საპირისპიროდ, კვლავ სუსტი რჩება შიდა მოთხოვნა. 2017 წელს ეკონომიკური გაჯანსაღება უმეტეს ძირითად სავაჭრო პარტნიორ ქვეყნებში შეიმჩნევა, რამაც პოზიტიური გავლენა იქონია საგარეო მოთხოვნაზე.

საქართველოს ეკონომიკურმა ზრდამ 2017 წელს 5 პროცენტი შეადგინა. ეკონომიკის ზრდაში ყველაზე დიდი წვლილი მომსახურების სექტორებს (3.9 პ.პ.) მიუძღვის, ხოლო ინდუსტრიული სექტორების წვლილი შედარებით მოკრძალებულია (1.3 პ.პ.). რაც შეეხება სოფლის მეურნეობას, 2017 წელს ეს სექტორი შემცირდა (-2.7 პროცენტი) და ეკონომიკურ ზრდაში უარყოფითი წვლილი შეიტანა (-0.2 პ.პ.).

ცალკეული დარგების მიხედვით ანალიზი აჩვენებს, რომ ეკონომიკური ზრდის ერთ-ერთი მამოძრავებელი ძალა სამშენებლო სექტორი იყო (იხ. ცხრილი N 1.3). ეს დარგი წლის განმავლობაში 11.2 პროცენტით გაიზარდა, რაც დარგებს

შორის ზრდის ყველაზე მაღალი მაჩვენებელია სასტუმროებისა და რესტორნების სექტორის შემდეგ და რომელმაც 0.8 პროცენტულ პუნქტიანი წვლილი შეიტანა ეკონომიკურ ზრდაში. მშენებლობის სექტორის ზრდა განაპირობა როგორც მთავრობის მიერ დაფინანსებულ ინფრასტრუქტურულმა პროექტებმა, ასევე კერძო მშენებლობებმა (აღსანიშნავია BP-ს ახალი მილსადენის პროექტი). მშპ-ს ზრდაში მნიშვნელოვანი წვლილი (0.4 პ.პ.) შეიტანა დამამუშავებელმა მრეწველობამ. ვინაიდან ძირითადი საექსპორტო პროდუქცია დამამუშავებელ მრეწველობაზე მოდის, აღნიშნული დარგის მატება გააქტიურებული საგარეო მოთხოვნის ფონზე გაზრდილმა ექსპორტმა განაპირობა. ზრდის მაღალი ტემპი შეინარჩუნა სამთო-მოპოვებითმა მრეწველობამ, მიუხედავად იმისა, რომ პირველ კვარტალში ამ დარგის ზრდის ტემპი შენელებული იყო. სამთო-მოპოვებითი მრეწველობის ზრდას, ძირითადად, ოქროს ექსპორტი განაპირობებდა. 2017 წელს მცირედით გაიზარდა „ელექტროენერგიის, ბუნებრივი აირისა და წყლის წარმოება და განაწილების“ სექტორი, ხოლო „პროდუქციის გადამამუშავება შინამეურნეობების მიერ“ ერთადერთი სექტორია ინდუსტრიულ დარგებში, რომელმაც კლება განიცადა.

2016 წელს დაფიქსირებული 2.4 პროცენტის რეალური ზრდის შემდეგ, უმსხვილესი დარგის, ვაჭრობის, ზრდის ტემპმა 2017 წელს 6.6 პროცენტამდე მოიმატა და ყველაზე მსხვილი წვლილი შეიტანა მშპ-ს ზრდაში (1 პ.პ.). აღნიშნული სექტორის მაღალი ზრდის ტემპი მნიშვნელოვანია საქართველოს ეკონომიკისთვის, რამდენადაც ამ დარგში დასაქმებულია კერძო სექტორში დასაქმებულთა ყველაზე დიდი ჯგუფი. 2016 წლისგან განსხვავებით, 2017 წელს ზრდა ტრანსპორტის სექტორშიც დაფიქსირდა და მისი დადებითი წვლილი ეკონომიკის ზრდაში 0.5 პროცენტული პუნქტი იყო. ტრანსპორტის მსგავ-

სად, 2016 წლის შემცირების შემდეგ, 2017 წელს მატება დაფიქსირდა კავშირგაბმულობის სექტორში, თუმცა მისი წვლილი მშპ-ს ზრდაში მოკრძალებული იყო. ტრადიციულად, სტაბილურად იზრდება და მშპ-ს ზრდაში მნიშვნელოვანი წვლილი შეაქვს უძრავი ქონების და საფინანსო საქმიანობის სექტორებს (შესაბამისად 0.4 და 0.3 პ.პ.). წინა წლის მსგავსად, ზრდის ყველაზე მაღალი ტემპი (11.2 პროცენტი) კვლავ სასტუმროებისა და რესტორნების სექტორში დაფიქსირდა, რაც ტურიზმის (და შესაბამისად, ტურისტული შემოსავლების) მატების შედეგია.

ცხრილი N 1.3 მთლიანი შიდა პროდუქტი დარგობრივ ჯგუფში

	2015		2016		2017	
	რეალური ზრდა	წვლილი ზრდაში	რეალური ზრდა	წვლილი ზრდაში	რეალური ზრდა	წვლილი ზრდაში
სოფლის მეურნეობა, ნადირობა და სატყეო მეურნეობა, მეთევზეობა და თევზჭერა	1.5%	0.1%	0.3%	0.0%	-2.7%	-0.2%
სამთომომპოვებითი მრეწველობა	22.4%	0.2%	9.5%	0.1%	7.1%	0.1%
დამამუშავებელი მრეწველობა	-2.4%	-0.2%	4.3%	0.4%	5.0%	0.4%
ელექტროენერგიის, ბუნებრივი აირისა და წყლის წარმოება და განაწილება	3.3%	0.1%	4.9%	0.1%	1.8%	0.0%
პროდუქციის გადამამუშავება მინამეურნეობების მიერ	3.5%	0.1%	4.0%	0.1%	-2.7%	-0.1%
მშენებლობა	13.5%	0.8%	10.0%	0.7%	11.2%	0.8%
ვაჭრობა; ავტომობილების, საყოფაცხოვრებო ნაწარმისა და პირადი სარგებლობის საგნების რემონტი	0.2%	0.0%	2.4%	0.4%	6.6%	1.0%
სასტუმროები და რესტორნები	7.5%	0.2%	12.9%	0.3%	11.2%	0.3%
ტრანსპორტი	3.4%	0.2%	-3.0%	-0.2%	7.2%	0.5%
კავშირგაბმულობა	4.3%	0.1%	-3.1%	-0.1%	4.2%	0.1%
საფინანსო საქმიანობა	10.2%	0.3%	9.7%	0.3%	9.2%	0.3%
ოპერაციები უძრავი ქონებით, იჯარა და კომერციული მომსახურება	6.0%	0.3%	5.9%	0.3%	6.3%	0.4%
საკუთარი საცხოვრისის გამოყენების პირობითი რენტა	0.3%	0.0%	2.2%	0.1%	3.2%	0.1%
სახელმწიფო მმართველობა	2.1%	0.2%	1.7%	0.1%	3.4%	0.3%
განათლება	2.1%	0.1%	3.1%	0.1%	3.6%	0.2%
ჯანმრთელობის დაცვა და სოციალური მომსახურება	2.4%	0.1%	1.4%	0.1%	2.8%	0.1%
კომუნალური, სოციალური და პერსონალური მომსახურება	8.5%	0.3%	1.0%	0.0%	3.1%	0.1%
მინამოსამსახურის საქმიანობა და მინამეურნეობების საქმიანობა, დაკავშირებული საქონლისა და მომსახურების წარმოებასთან საკუთარი მოხმარებისთვის	-4.8%	0.0%	-1.0%	0.0%	-1.8%	0.0%

(გაგრძელება)

	2015		2016		2017	
	რეალური ზრდა	ნვლილი ზრდაში	რეალური ზრდა	ნვლილი ზრდაში	რეალური ზრდა	ნვლილი ზრდაში
ფინანსური შუამავლობის მომსახურების არაპირდაპირი შეფასება	8.7%	-0.1%	9.1%	-0.1%	6.7%	-0.1%
გადასახადები პროდუქციაზე (+)	1.0%	0.1%	1.3%	0.2%	5.6%	0.8%
სუბსიდიები პროდუქციაზე (-)	4.5%	0.0%	3.4%	0.0%	4.8%	0.0%
მშპ საბაზრო ფასებში		2.9%		2.8%		5.0%

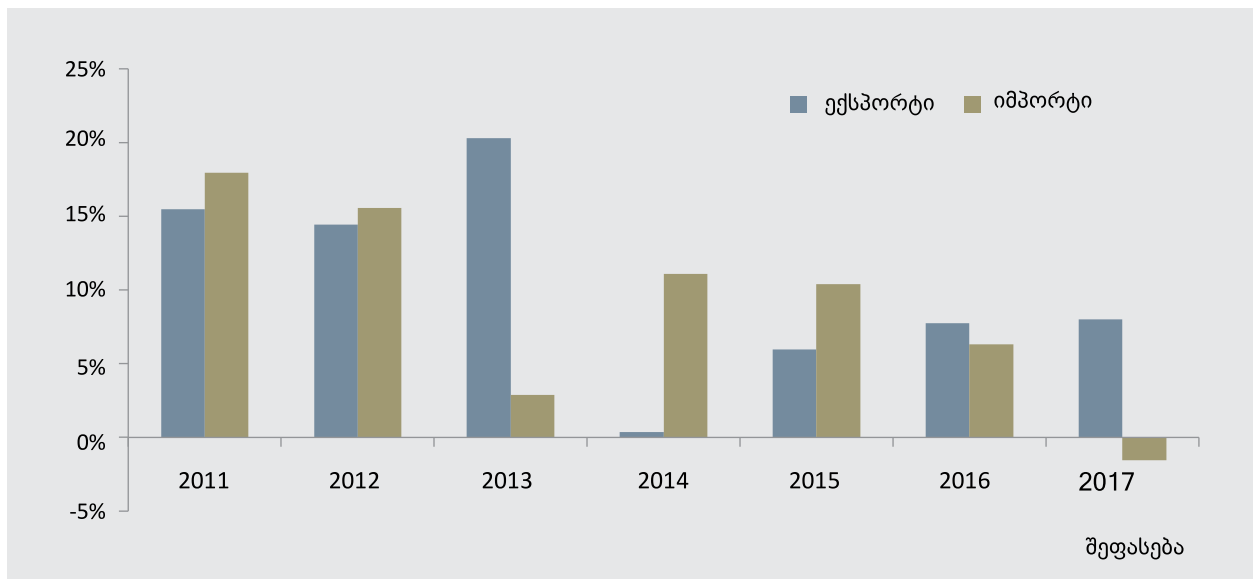
წყარო: საქსტატი

მოთხოვნა

2017 წელი გაზრდილი ეკონომიკური აქტივობით გამოირჩეოდა. 2016 წლისგან განსხვავებით, 2017 წელს ეკონომიკის ზრდის მთავარი მამოძრავებელი ძალა საგარეო სექტორი (წმინდა ექსპორტი) იყო. რაც შეეხება შიდა მოთხოვნას, ის წლის განმავლობაში სუსტი რჩებოდა.

2017 წელს წმინდა ექსპორტის წვლილმა რეალურ ზრდაში 2.6 პროცენტული პუნქტი შეადგინა. აღნიშნული განპირობებული იყო საგარეო მოთხოვნის გაუმჯობესებით, რამაც საგრძნობლად წაახალისა

საქონლის ექსპორტი როგორც ნომინალურ, ისე რეალურ გამოსახულებაში. წლის განმავლობაში სტაბილურად მზარდი ტემპი ჰქონდა ვიზიტორთა რაოდენობის და, შესაბამისად, ტურისტული შემოსავლების მატებას, რაც აისახებოდა მომსახურების ექსპორტის ზრდაზე. ექსპორტთან შედარებით, იმპორტის ნომინალური ზრდის ტემპები უფრო დაბალი იყო. ამავე დროს, საიმპორტო საქონელზე ფასების შედარებით მაღალი ზრდის გათვალისწინებით, ეროვნული ბანკის შეფასებით, წლის განმავლობაში იმპორტი რეალურ გამოსახულებაში შემცირდა (იხ. დიაგრამა N 1.18).

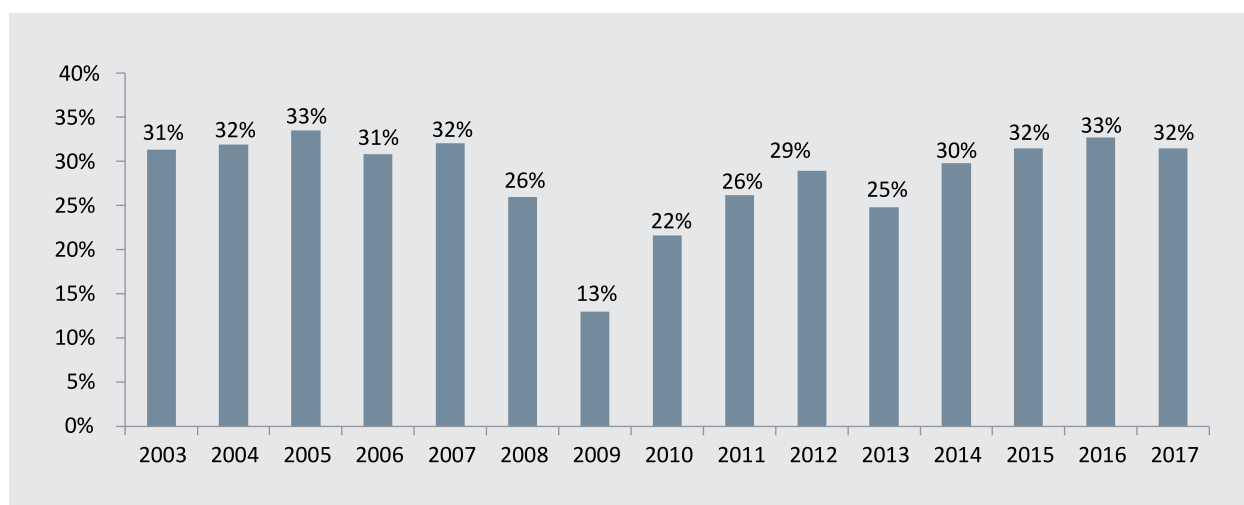
დიაგრამა N 1.18 საქონლისა და მომსახურების ექსპორტ-იმპორტის რეალური ზრდა

წყარო: საქსტატი და საქართველოს ეროვნული ბანკის შეფასება

ინვესტიციების ზრდის ტემპი წინა წელთან შედარებით შემცირდა, რაც, ინვესტიციების არსებული მაღალი დონის გამო, გარკვეულწილად მოსალოდნელიც იყო. ინვესტიციების მშპ-სთან ფარდობა 32 პროცენტს შეადგენს, რაც საქართველოსთვის საკმაოდ მაღალი დონეა და მისი შენარჩუნება კაპიტალის აკუმულაციის მეშვეობით, ქვეყნის განვითარების ამ ეტაპზე,

გრძელვადიან ეკონომიკურ ზრდას უწყობს ხელს (იხ. დიაგრამა N 1.19). ინვესტიციების ზრდაში მნიშვნელოვანი წვლილი შეიტანა სახელმწიფოს მიერ განხორციელებულმა ინფრასტრუქტურულმა პროექტებმა. კერძო სექტორიდან კი ძირითადი აქტიურობა მოდიოდა მშენებლობის სექტორზე. მთლიანობაში, ინვესტიციებზე ეკონომიკური ზრდის 1.1 პროცენტული პუნქტი მოდის.

დიაგრამა N 1.19 ინვესტიციების ფარდობა მშპ-თან

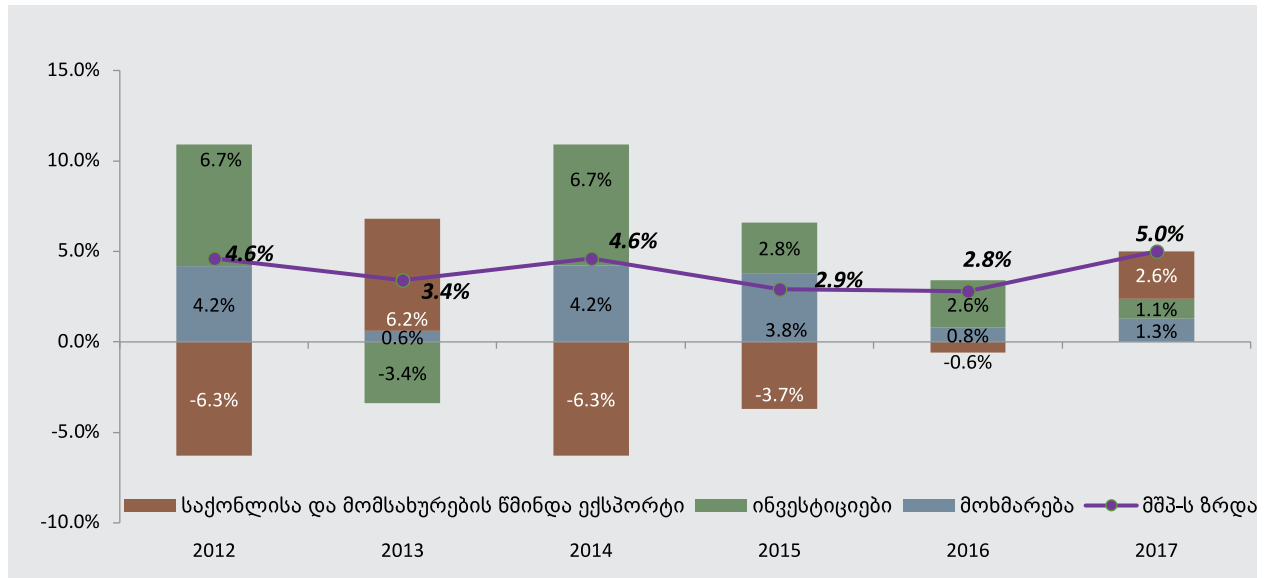


წყარო: საქსტატი და საქართველოს ეროვნული ბანკის გაანგარიშება

2017 წელს მოხმარების წვლილი მშპ-ს ზრდაში 1.3 პროცენტული პუნქტი იყო. 2017 წელს მხოლოდ პირველ კვარტალში დაფიქსირდა რეალური კერძო მოხმარების წლიური ზრდის მაღალი ტემპი. თუმცა, მომდევნო კვარტალებში დაფიქსირებული ნომინალური ზრდა გაზრდილმა ინფლაციამ გააბათილა. აღნიშნული იმაზე მიუთითებს, რომ გააქტიურების გარკვეული ნიშნების მიუხედავად, შიდა მოთხოვნა კვლავ სუსტი რჩება. რაც შეეხება სამთავრობო სექტორის მოხმარებას, ის წლის პირველ ნახევარში იკლებდა და ზრდის ტენდენცია წლის მეორე ნახევარში დაფიქსირდა.

2017 წლის ნაერთი ბიუჯეტის დეფიციტი თავდაპირველად მშპ-ს 3.3 პროცენტზე დაიგეგმა. შემდეგ ეს მაჩვენებელი 3.7 პროცენტამდე გადაიხედა და ფაქტობრივმა მონაცემმა კი მშპ-ს 3.2 პროცენტი შეადგინა. გასათვალისწინებელია, რომ ფაქტიური დეფიციტის შემცირება განაპირობა ბიუჯეტის შემოსავლების გეგმის გადაჭარბებით შესრულებამ, რაც ეკონომიკის მოსალოდნელზე მაღალი ტემპით ზრდის შედეგია.

დიაგრამა N 1.20 მშპ-ს ზრდა დანახარჯების მიხედვით

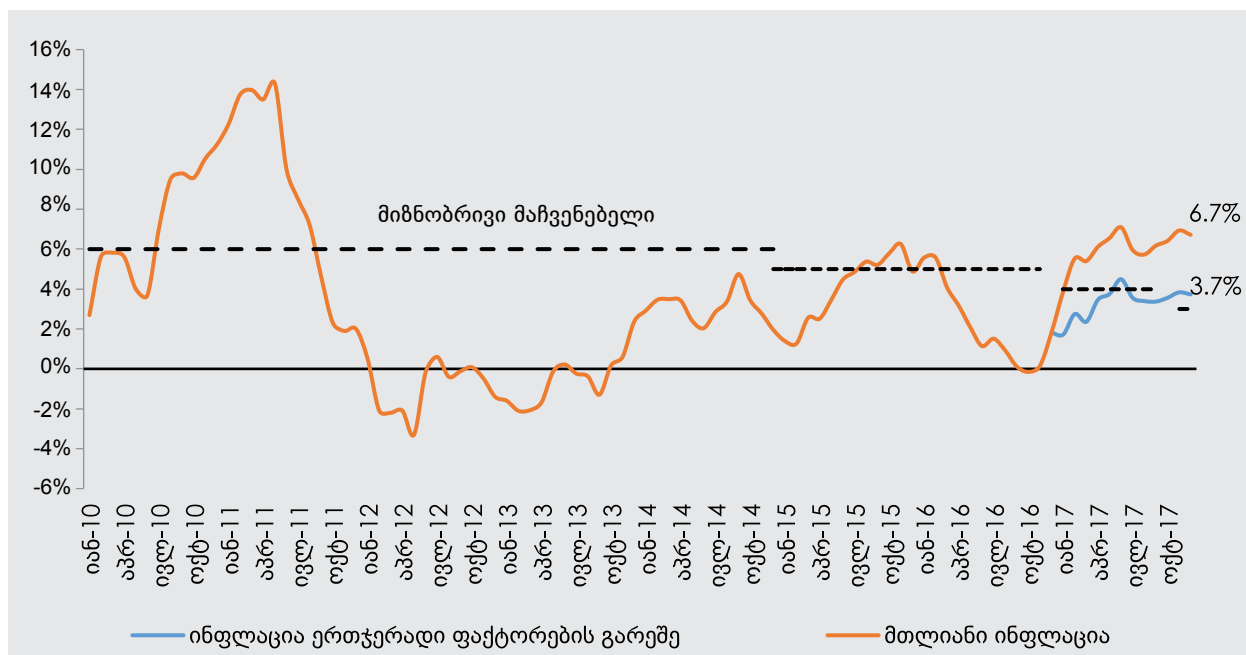


წყარო: საქსტატი და საქართველოს ეროვნული ბანკის გაანგარიშება

1.4 ინფლაცია

2017 წელს, როგორც მოსალოდნელი იყო, ერთჯერადი ფაქტორების გავლენით, ინფლაციის მაჩვენებელმა მოიმატა. თებერვლიდან წლის ბოლომდე იგი 4 პროცენტთან მიზნობრივ მაჩვენებელზე მაღლა ნარჩუნდებოდა. გასულ წელს ინფლაციის მაჩვენებლის ზრდა ძირითადად თამბაქოს ნაწარმსა და საწვავზე ფასების ზრდას უკავშირდება, რაც ამ პროდუქტებზე აქციზის გადასახადის ზრდითა და მსოფლიო ბაზარზე ნავთობის ფასის მატებით იყო გამოწვეული. გარდა ამისა, ერთჯერად ფაქტორებს აგვისტოდან დაემატა ბუნებრივი აირის გადასახადების გაძვირებაც.

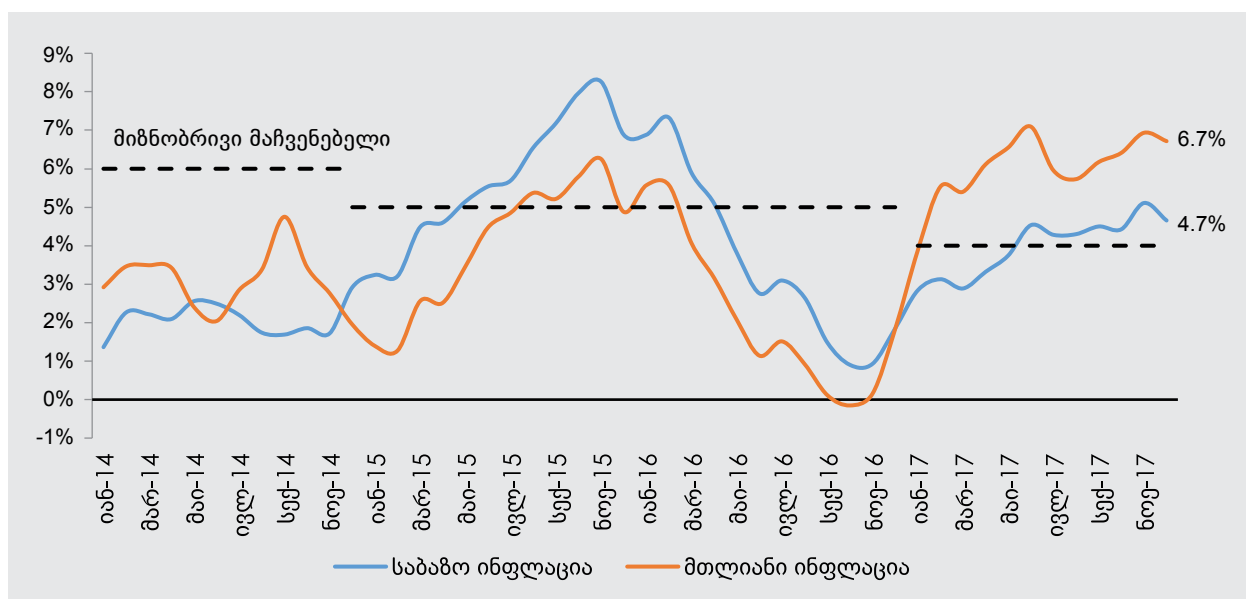
2017 წლის ბოლოს ინფლაციის მაჩვენებელი 6.7 პროცენტის დონეზე დაფიქსირდა, რომელშიც გემოლნიშნული ერთჯერადი ფაქტორების წილი, ეროვნული ბანკის გათვლებით, 3.0 პროცენტული პუნქტი იყო. წლის განმავლობაში ინფლაციამ, საშუალოდ, 6 პროცენტი შეადგინა. როგორც აღვნიშნეთ, ერთჯერადი ფაქტორები მთლიანი ინფლაციის მაჩვენებელზე მნიშვნელოვან გავლენას ახდენდა: ჯამურად, მათი წვლილი მთლიან ინფლაციაში 2.2-დან 3.1 პროცენტულ პუნქტამდე მერყეობდა. ერთჯერადი ფაქტორების გამორიცხვით ინფლაცია ძირითადად მიზნობრივ მაჩვენებელზე ქვემოთ ნარჩუნდებოდა (იხ. დიაგრამა N 1.21).

დიაგრამა N 1.21 მთლიანი ინფლაცია და ინფლაცია ერთჯერადი მაჩვენებლების გარეშე

წყარო: საქსტატი და საქართველოს ეროვნული ბანკის გაანგარიშება

საბაზო ინფლაცია, რომელიც ინფლაციას სურსათისა და ენერგომატარებლების ფასების ცვლილების გარეშე აფასებს, ამ პროდუქტებზე ფასების ზრდის შედარებით მაღალი ტემპის გამო, წლის განმავლობაში მთლიან ინფლაციას მნიშვნელოვნად ჩამორჩებოდა. საბაზო ინფლაცია 2017 წლის განმავლობაში საშუალოდ 4 პროცენტს შეადგენდა (იხ. დიაგრამა N 1.22),

საიდანაც 1.9 პროცენტული პუნქტი თამბაქოს პროდუქტებზე მოდიოდა. საბაზო ინფლაციაზე დაკვირვება მნიშვნელოვანია ფასების დონის გრძელვადიანი ტრენდის შეფასებისთვის. დაბალი საბაზო ინფლაცია მომავალში მთლიანი ინფლაციის მაჩვენებლის შემცირების სიგნალს იძლევა.

დიაგრამა N 1.22 მთლიანი და საბაზო (სურსათისა და ენერგომატარებლების გარეშე) ინფლაციები

წყარო: საქსტატი

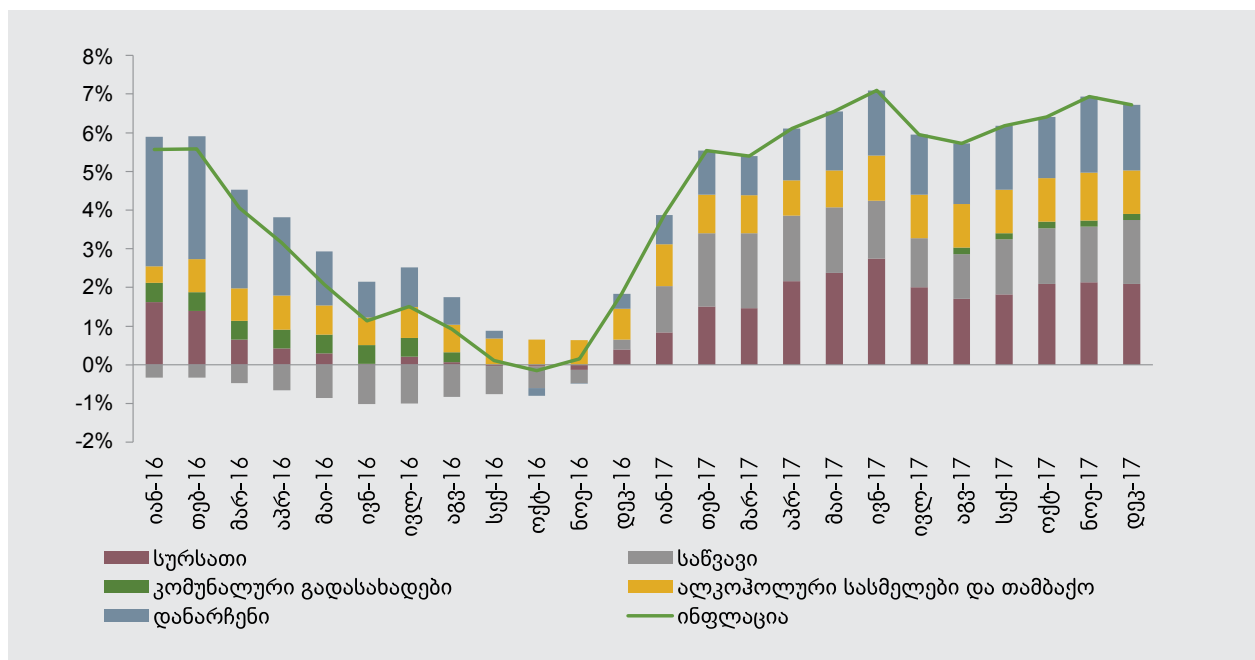
2017 წლის განმავლობაში მაღალი იყო ინფლაცია სურსათის ჯგუფში (საშუალოდ 7.1 პროცენტი) და მთლიან ინფლაციაში ამ ჯგუფის წვლილი 0.8 პპ-დან 2.7 პპ-მდე მერყეობდა (იხ. დიაგრამა N 1.23). 2016 წელს სურსათის გარკვეული ქვეჯგუფების ფასები მცირდებოდა, რის შედეგადაც 2016 წელს, ჯამში, სურსათის საშუალო წლიური ინფლაცია მხოლოდ 1.3 პროცენტს შეადგენდა¹⁴. გარდა ამისა, ხორცისა და ხორცის პროდუქტების ფასების მატება საგარეო მოთხოვნის ზრდის შედეგად პირუტყვის ექსპორტის ზრდას შეიძლება დავეკავშიროთ.

2017 წლის განმავლობაში ინფლაციის მაჩვენებელზე შემცირების მიმართულებით მოქმედებდა შაქრის ფასების დინამიკა. კერძოდ, 2015-2016 წლების მანძილზე მსოფლიო ბაზარზე

შაქარზე მაღალი ფასის გამო, ამ პერიოდში მნიშვნელოვნად გაძვირდა შაქრის შემცველი პროდუქტები. მსოფლიო ბაზარზე შაქრის ფასის შემცირებასთან ერთად, 2017 წლის დასაწყისიდან ამ პროდუქტებზე ინფლაცია თანდათან მცირდებოდა და მეოთხე კვარტალში ფასები წლიურად თითქმის აღარ გაზრდილა. წლის განმავლობაში სურსათის ფასების წვლილმა საერთო ინფლაციაში მაქსიმალურ ნიშნულს ივნისში მიაღწია და 2.7 პპ. შეადგინა, შემდეგ ივლო და დეკემბერში 2.1 პპ.-მდე შემცირდა.

მთლიან ინფლაციაში ასევე მნიშვნელოვანი წონა აქვს ჯანმრთელობის დაცვის ჯგუფს, რომლის წვლილი წლიურ ინფლაციაში, მეტწილად რამდენიმე მედიკამენტის გაძვირების გამო, საშუალოდ 0.5 პპ.-ს შეადგენდა.

დიაგრამა N 1.23 საწვავის, სურსათის, ალკოჰოლური სასმელებისა და თამბაქოს და კომუნალური ფასების წვლილი მთლიან ინფლაციაში



წყარო: საქსტატი და საქართველოს ეროვნული ბანკის გაანგარიშებები

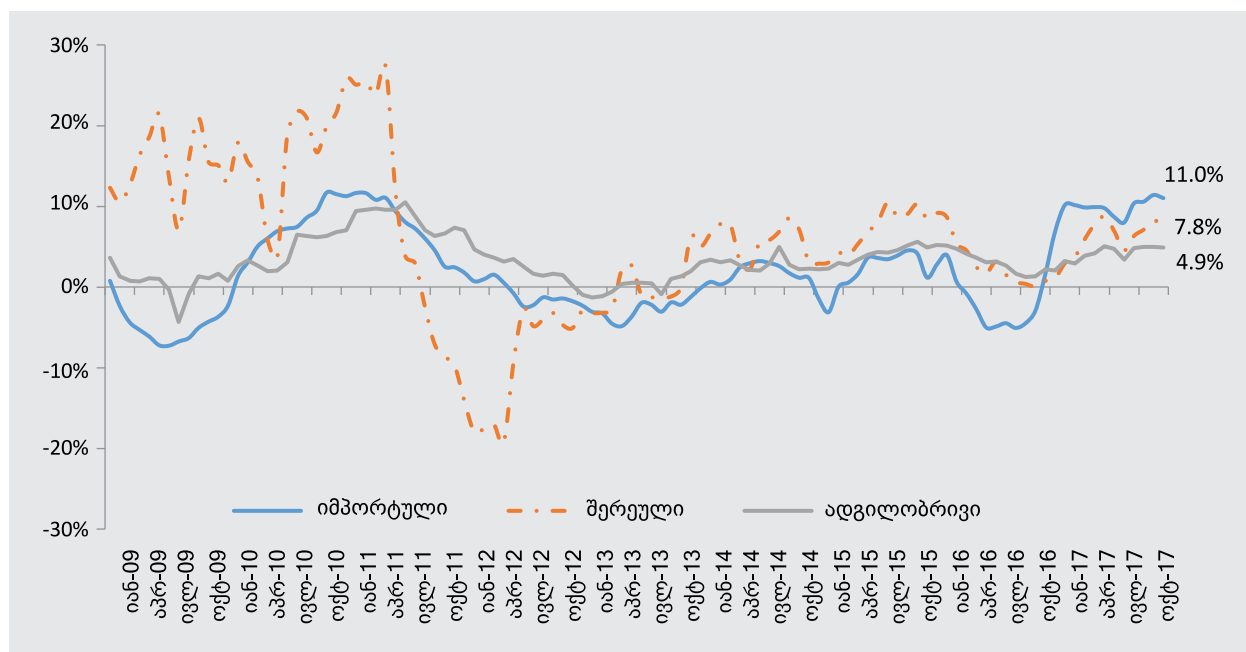
14. აქედან გამომდინარე, მიმდინარე წელს სურსათის ჯგუფში ინფლაციის ზრდა ძირითადად საბაზო ეფექტით შეიძლება აიხსნას.

მიწოდების სხვა ფაქტორებიდან საყურადღებოა სამომხმარებლო კალათაში შემავალ იმპორტირებულ საქონელზე დაფიქსირებული ფასების ცვლილების დინამიკა. 2017 წლის განმავლობაში იმპორტირებული საქონლის ინფლაცია შედარებით მაღალი იყო და საშუალოდ 9.7 პროცენტი შეადგინა, რისი მიზეზი, ძირითადად, სანავისა და თამბაქოს პროდუქტების გაძვირება იყო. მეოთხე კვარტალში ინფლაციის ამ მაჩვენებელმა კიდევ

უფრო მოიმატა, რაც, ასევე ამ პერიოდში ლარის ნომინალური ეფექტური გაცვლითი კურსის გაუფასურებასაც უკავშირდება.

შედარებით დაბალ ნიშნულზე ნარჩუნდებოდა ადგილობრივი და შერეული პროდუქტების ინფლაცია. მათი საშუალო მაჩვენებლები წლის განმავლობაში, შესაბამისად, 4.9 და 7.8 პროცენტს შეადგენდა. (იხ. დიაგრამა N 1.24).

დიაგრამა N 1.24 იმპორტირებული და ადგილობრივი საქონლის ინფლაცია¹⁵



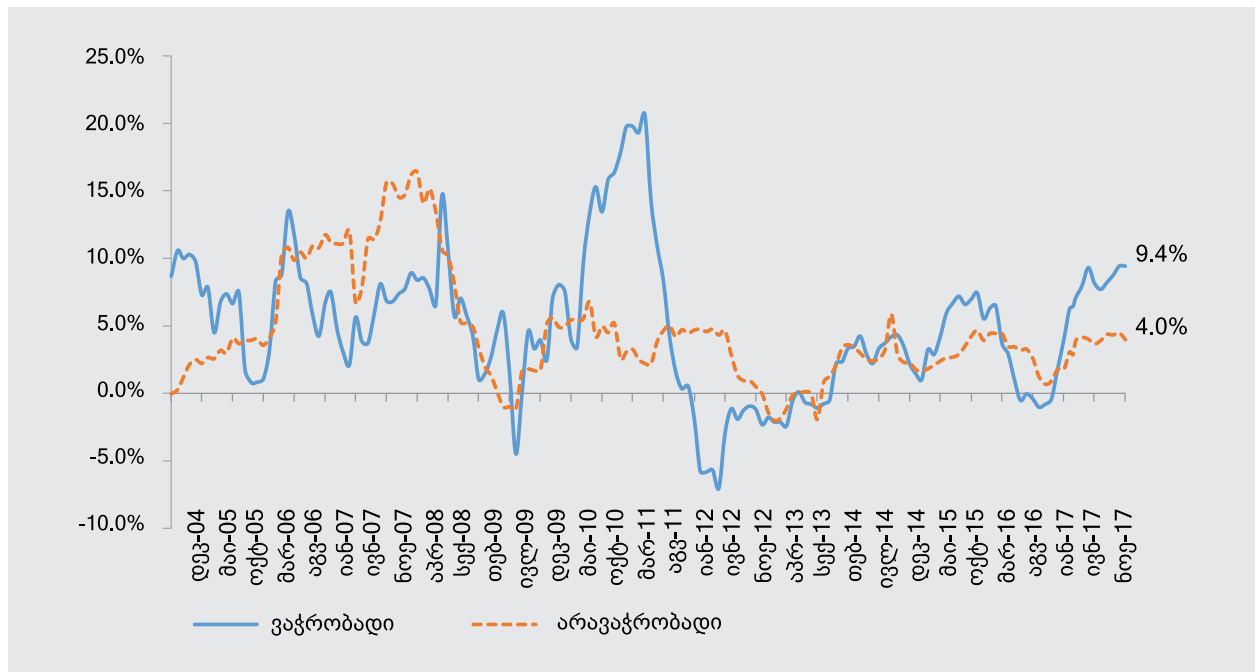
წყარო: საქსტატი და საქართველოს ეროვნული ბანკის გაანგარიშებები

მოთხოვნის მხრიდან ფასებზე ზემოქმედების დაკვირვებისათვის საყურადღებოა ვაჭრობადი და არავაჭრობადი საქონლის ფასების დინამიკა (იხ. დიაგრამა N 1.25). წლის განმავლობაში არავაჭრობადი საქონლის ფასების შედარებით დაბალი ზრდა მოთხოვნის მხრიდან ფასების ზრდის

მიმართულებით სუსტ ზეწოლაზე მიუთითებს. თუმცა, წლის მეორე ნახევარში არავაჭრობადი საქონლის ინფლაციამ შედარებით მოიმატა, რაც მოთხოვნის მხარის გარკვეულ გააქტიურებაზე მიგვანიშნებს.

15. იმპორტირებული და ადგილობრივი საქონლის ინფლაცია ეროვნული ბანკის მიერ სტატისტიკის დეპარტამენტიდან მიღებული სამომხმარებლო კალათის ცალკეული კომპონენტების ინდექსების მიხედვით გამოითვლება.

დიაგრამა N 1.25 ვატრობადი და არავატრობადი პროდუქტების ინფლაცია



წყარო: საესტატი და საქართველოს ეროვნული ბანკის გაანგარიშებები

გემოადნიშნული სასაქონლო ჯგუფების გარდა, 2016 წლის მსგავსად, ყურადღებას იმსახურებს „ტანსაცმლისა და ფეხსაცმლის“ ჯგუფის გაიაფება წინა წელთან შედარებით, რაც, ნაწილობრივ, შეიძლება ლარის კურსის თურქულ

ლირასთან გამყარებას და, აქედან გამომდინარე, თურქეთიდან გაიაფებულ იმპორტს დაუკავშიროთ. ტრანსპორტის მნიშვნელოვანი გაძვირება კი სანავის ფასების ზრდას უკავშირდება (იხ. ცხრილი N 1.4).

ცხრილი N 1.4 ინფლაციის (სფი) მაჩვენებლები ცალკეული კომპონენტების მიხედვით (პროცენტი), მათი წონა სამომხმარებლო კალათაში (პროცენტი) და ზეგავლენა სფი-ზე (პროცენტული პუნქტი)

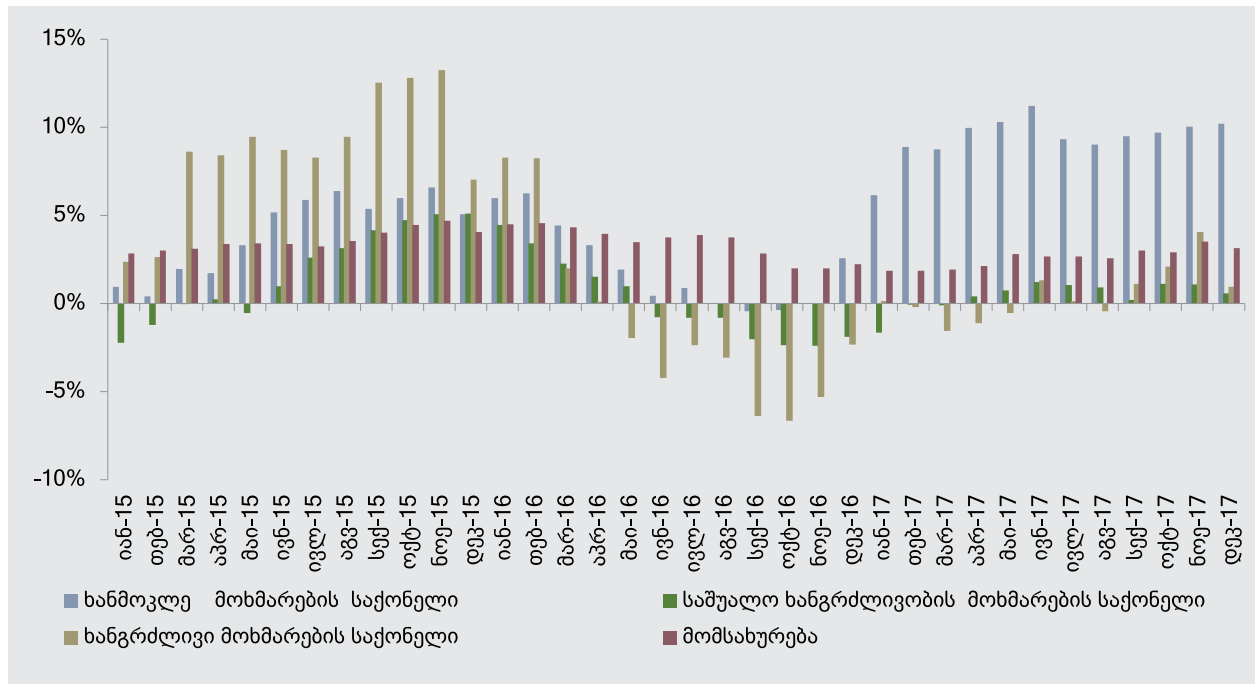
	2016 წლის დეკემბრის წონები	დეკ17/დეკ16		იან17/დეკ17/ იან16/დეკ16	
		ინფლაცია	წვლილი	ინფლაცია	წვლილი
სულ	100.0%	6.7%	6.7%	6.0%	6.0%
სურსათი და უალკოჰოლო სასმელები	30.1%	7.3%	2.2%	6.8%	2.0%
სურსათი	26.9%	7.7%	2.1%	7.1%	1.9%
პური და პურპროდუქტები	5.5%	2.0%	0.1%	1.2%	0.1%
ხორცი და ხორცპროდუქტები	6.5%	8.8%	0.6%	7.8%	0.5%
თევზი	0.6%	4.3%	0.0%	4.2%	0.0%
რძე, ყველი და კვერცხი	5.0%	8.0%	0.4%	8.6%	0.4%
ბეჭი და ცხიმი	1.8%	6.4%	0.1%	6.3%	0.1%
ხილი, ყურძენი	1.3%	12.6%	0.2%	3.9%	0.1%
ბოსტნეული, ბაღიერი, კარტოფილის და სხვა ბოლქვოვანების ჩათვლით	3.2%	21.3%	0.7%	18.1%	0.6%
შაქარი, ჯემი, თაფლი, სიროფები, შოკოლადი, საკონდიტრო ნაწარმი	2.4%	1.7%	0.0%	7.1%	0.2%
კვების სხვა პროდუქტები	0.7%	3.4%	0.0%	1.3%	0.0%
უალკოჰოლო სასმელები	3.2%	3.8%	0.1%	4.4%	0.1%
ალკოჰოლური სასმელები და თამბაქო	6.4%	17.5%	1.1%	17.1%	1.1%
ტანსაცმელი და ფეხსაცმელი	3.4%	-2.0%	-0.1%	-3.1%	-0.1%
საცხოვრებელი სახლი, წყალი, ელექტროენერგია, აირი და სათბობის სხვა სახეები	8.4%	2.0%	0.2%	1.6%	0.1%
ავტო, საოჯახო ნივთები და მორთულობა, სახლის მოვლა-შეკეთება	6.6%	3.7%	0.2%	1.2%	0.1%
ჯანმრთელობის დაცვა	8.4%	8.1%	0.7%	6.1%	0.5%
ტრანსპორტი	13.1%	14.9%	1.9%	15.1%	1.9%
კავშირგაბმულობა	3.7%	-0.7%	0.0%	-0.2%	0.0%
დასვენება, გართობა და კულტურა	6.4%	1.2%	0.1%	0.3%	0.0%
განათლება	4.7%	1.3%	0.1%	1.4%	0.1%
სასტუმროები, კაფეები და რესტორნები	4.1%	3.4%	0.1%	2.7%	0.1%
სხვადასხვა საქონელი და მომსახურება	4.9%	3.7%	0.2%	3.4%	0.2%

წყარო: საქსტატი

2017 წლის განმავლობაში, წინა წელთან შედარებით, ფასები მნიშვნელოვნად იზრდებოდა ხანმოკლე მოხმარების საქონელზე. ამის მთავარი მიზეზი ერთჯერადი ფაქტორების გამო საწვავისა და თამბაქოს პროდუქტების გაძვირება და ასევე სურსათის შედარებით მაღალი ინფლაციაა. წლის განმავლობაში ხანმოკლე მოხმარების სა-

ქონელზე ფასები საშუალოდ 9.4 პროცენტით გაიზარდა. იმავდროულად, უმნიშვნელოდ, 0.5 პროცენტით, მოიმატა ფასებმა საშუალო და ხანგრძლივი მოხმარების საქონელზე. საშუალო წლიურმა ინფლაციამ მომსახურებაზე 2.6 პროცენტი შეადგინა (იხ. დიაგრამა N 1.26).

დიაგრამა N 1.26 წლიური ინფლაციის მაჩვენებლების ცვლილება სხვადასხვა ხანგრძლივობის მოხმარების საქონლისა და მომსახურებისათვის

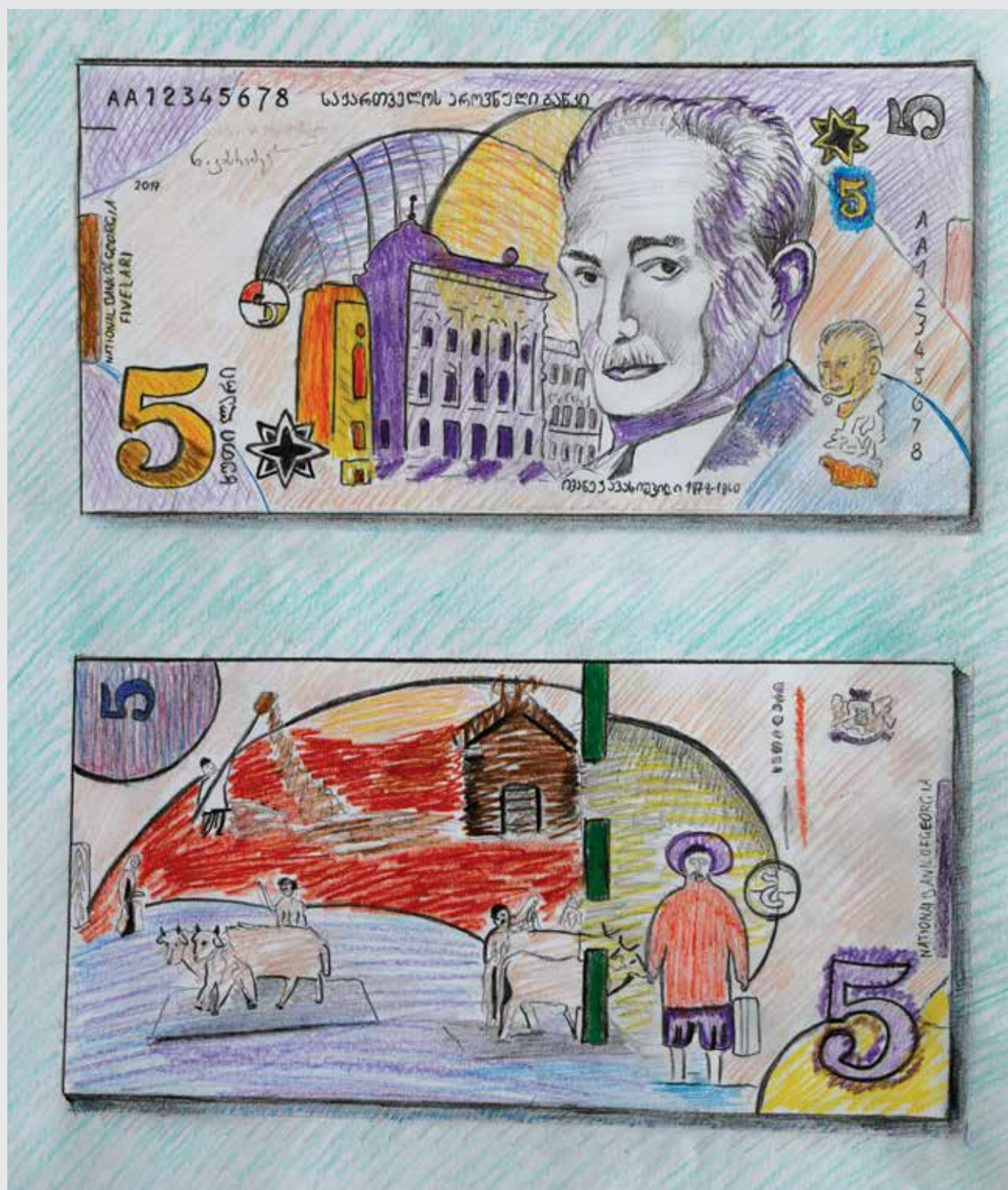


წყარო: საქსტატი



ნიკოლოზ გიგიაძე

10 ნ. ქუთაისის #1 საჯარო სკოლა



ნანი კასრაძე 182-ე საჯარო სკოლა

2

ფუნდამენტალური და საპრაქტიკო კომპიუტერული



2.1 ფულად-საქრედიტო პოლიტიკა

„საქართველოს ეროვნული ბანკის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის თანახმად, ეროვნული ბანკის ძირითადი ამოცანა ფასების სტაბილურობის უზრუნველყოფაა¹⁶. ფასების სტაბილურობა გულისხმობს საშუალოვადიან პერიოდში ინფლაციის ისეთი დონის არსებობას, რაც ოპტიმალურია გრძელვადიან პერიოდში მაღალი და მდგრადი ეკონომიკური ზრდისათვის.

ფასების სტაბილურობის მიღწევის მიზნით მონეტარული პოლიტიკის წარმართვისას საქართველოს ეროვნული ბანკი ინფლაციის თარგეთირების რეჟიმს იყენებს. აღნიშნული რეჟიმი, რომელიც ყველაზე თანამდეროვე და ეფექტიანი მოდელია, გულისხმობს ინფლაციის სამიზნე მაჩვენებლის წინასწარ გამოცხადებას და შემდგომ პოლიტიკის იმგვარად განხორციელებას, რომ საშუალოვადიან პერიოდში ინფლაცია ახლოს იყოს მიზნობრივ დონესთან.

საქართველოს ეროვნული ბანკის მონეტარული პოლიტიკის ძირითადი ინსტრუმენტია მონეტარული პოლიტიკის განაკვეთი, რომელიც იცვლება ინფლაციის პროგნოზის შესაბამისად. თუ ინფლაციის პროგნოზირებული მაჩვენებელი მიზნობრივ დონეზე მაღალი იქნება, საქართველოს ეროვნული ბანკი გაამკაცრებს მონეტარულ პოლიტიკას და პირიქით. ეს მიდგომა უზრუნველყოფს როგორც ფასების სტაბილურობას, ასევე, სხვა ალტერნატივებთან შედარებით, ყველაზე დაბალ გრძელვადიან საპროცენტო განაკვეთებს. ამასთანავე, მონეტარული პოლიტიკის ინსტრუმენტების და გადაცემის მექანიზმის განვითარებასთან ერთად, მცირდება საზოგადოებრივი დანახარჯიც ფასების სტაბილურობის უზრუნველსაყოფად. სწორედ ამიტომ, ეროვნული ბანკი მუდმივად ზრუნავს ფულად-

საკრედიტო პოლიტიკის ინსტრუმენტების დახვეწასა და მონეტარული გადაცემის მექანიზმის ეფექტიანობის ზრდაზე.

ეროვნული ბანკი მონეტარულ პოლიტიკას ახორციელებს მის მიერ შემუშავებული და საქართველოს პარლამენტის მიერ დამტკიცებული ფულად-საკრედიტო და სავალუტო პოლიტიკის ძირითადი მიმართულებების შესაბამისად¹⁷, რომლის მიხედვითაც, განვითარების არსებულ ეტაპზე, ინფლაციის მიზნობრივი მაჩვენებელი 2017 წელს 4 პროცენტი იყო, ხოლო 2018-2020 წლისათვის მის გრძელვადიან მაჩვენებლამდე - 3 პროცენტამდე - შემცირდა. აღსანიშნავია, რომ განვითარებულ ეკონომიკებთან შედარებით, გარდამავალი ეკონომიკის ქვეყნებისთვის დამახასიათებელია შედარებით მაღალი ინფლაცია, რაც პროდუქტიულობის ზრდის სწრაფ ტემპს უკავშირდება (Balassa, 1964; Samuelson, 1964)^{18,19}.

საქართველოში, ისევე როგორც ღია ეკონომიკის მქონე ყველა ქვეყანაში, გარდაუვალია ეგზოგენური (მონეტარული პოლიტიკისგან დამოუკიდებელი) შოკები, რისი გავლენითაც ინფლაცია შესაძლებელია მიზნობრივი მაჩვენებლიდან გადაიხაროს. მონეტარული პოლიტიკა მოთხოვნაზე ზემოქმედების ინსტრუმენტია, შესაბამისად, ცენტრალური ბანკები, ძირითადად, მოთხოვნის შოკებზე რეაგირებენ, რადგან მიწოდების შოკებზე რეაგირება ეკონომიკისთვის დიდ დანახარჯებთან არის დაკავშირებული და ეკონომიკური ზრდის მერყეობას და, შედეგად, გრძელვადიან პერიოდში დასაქმების შემცირებას გამოიწვევს. ამასთანავე, როგორც Bernanke & Blinder (1992) და Bernanke & Gertler (1995) კვლევები აჩვენებს, მონეტარული პოლიტიკის ცვლილების გადაცემას ეკონომიკაზე გარკვეული დრო სჭირდება²⁰, შესაბამისად, მიზანშეწონილია მოკლევადიან პერიოდში ინფლაციის მიზნობ-

16. „საქართველოს ეროვნული ბანკის შესახებ“ ორგანული კანონი, მესამე მუხლის 1-ლი პუნქტი.

17. საქართველოს პარლამენტის დადგენილება „საქართველოს 2018-2020 წლების ფულად-საკრედიტო და სავალუტო პოლიტიკის ძირითადი მიმართულებების შესახებ“, 1-ლი პუნქტი.

18. Balassa, B. (1964), „The Purchasing Power Parity Doctrine: A Reappraisal“, *Journal of Political Economy*, 72, 584-96.

19. Samuelson, P (1964), „Theoretical Notes on Trade Problems“, *Review of Economics and Statistics*, 23, 1-60.

20. Bernanke & Blinder (1992) „The Federal Funds Rate and the Channels of Monetary Transmission“, *American Economic Review*; vol. 82, issue 4, 901-21.

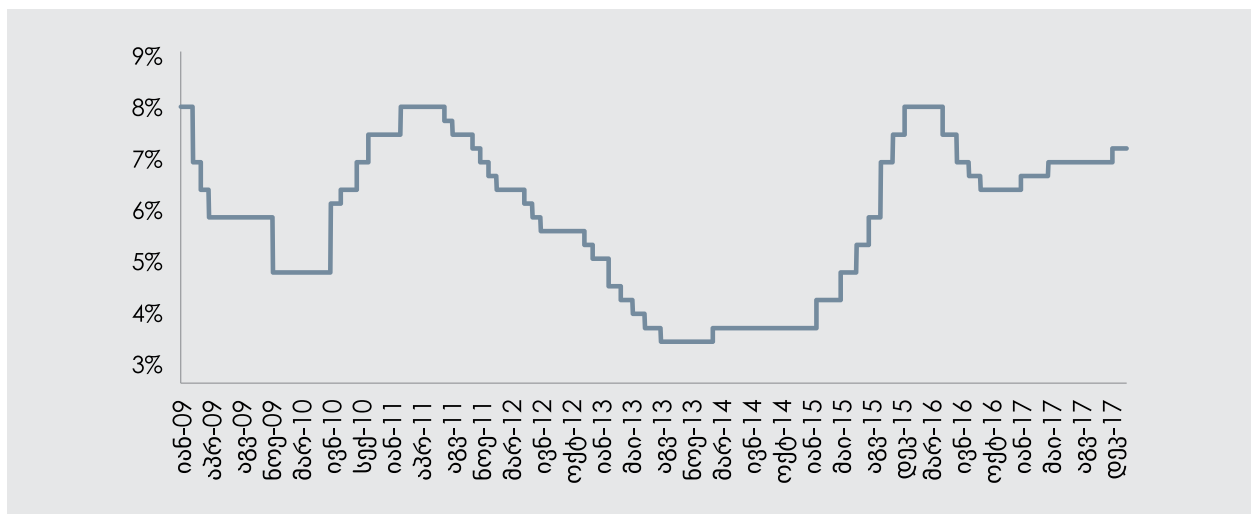
Bernanke & Gertler (1995) „Inside the Black Box: The Credit Channel of Monetary Policy Transmission“, *the Journal of Economic Perspectives*, Vol. 9, No. 4 (Autumn, 1995), pp. 27-48

რივი მაჩვენებლიდან გადახრის დაშვება, თუ, პროგნოზით, საშუალოვადიან პერიოდში ინფლაცია მის მიზნობრივ მაჩვენებელს დაუბრუნდება. იმ შემთხვევაში კი, თუ აღნიშნული ტიპის შოკი გაზრდის ინფლაციის მოლოდინებსა და ინფლაციის საპროგნოზო მაჩვენებელს, ეროვნული ბანკი შესაბამისად შეცვლის პოლიტიკას.

2017 წლის განმავლობაში, ერთჯერადი ფაქტორების გამო, ინფლაცია მიზნობრივ მაჩვენებელზე მაღლა წარჩენდებოდა, რაც პროგნოზებთან შესაბამისობაში იყო. კერძოდ, ინფლაციის ზრდა, ძირითადად, თამბაქოს ნაწარმსა და საწვავზე ფასების ზრდას უკავშირდება, რაც ამ პროდუქტებზე აქციზის გადასახადის ზრდითა და წლის მეორე ნახევარში მსოფლიო ბაზარზე ნავთობის ფასის მატებით იყო გამოწვეული. შედეგად, წლის პირველ ნახევარში ინფლაციის მაჩვენებელი იზრდებოდა და მაქსიმალურ 7.1 პროცენტთან ნიშნულს იენისში მიაღწია, თუმცა შემდგომ, ინფლაციის ზრდის მიმართულებით მოქმედი ფაქტორების ეტაპობრივად შემცირებასთან ერთად, ინფლაციის კლების დინამიკა გამოიკვეთა. წლის დასაწყისში ინფლაციის ზრდას ასევე ინფლაციური მოლოდინებისა და შუალედური ხარჯების ზრდა უწყობდა ხელს, რაც ეროვნული ბანკის გადაწყვეტილებებშიც აისახა.

აღნიშნული მოვლენების ფონზე, როგორც საანგარიშო წლის დასაწყისში გაცხადდა, 2017 წლის განმავლობაში საქართველოს ეროვნული ბანკის მონეტარული პოლიტიკა ზომიერი გამკაცრების ფაზაში იყო. გასათვალისწინებელია, რომ 2017 წელს, 2016 წლის მსგავსად, ერთობლივი მოთხოვნა ინფლაციაზე კლების მიმართულებით მოქმედებდა. ერთჯერადი ფაქტორების გამო ინფლაციის მაჩვენებლის მატებისა და შედეგად გაზრდილი ინფლაციური მოლოდინებს საპასუხოდ, ეროვნულმა ბანკმა მონეტარული პოლიტიკის განაკვეთი წლის პირველ ნახევარში ეტაპობრივად, ჯერ იანვარში, შემდგომ კი მაისში 0.25-0.25 პროცენტული პუნქტით, 7.0 პროცენტამდე გაზარდა. ეს საკმარისი იყო ინფლაციური მოლოდინების მოსათოკად. თუმცა, 2017 წლის ბოლოსკენ საგრძნობლად გაუფასურდა ლარის ნომინალური ეფექტური გაცვლითი კურსი, რამაც ინფლაციაზე ზეწოლა გაზარდა. ამასთანავე, ეკონომიკური აქტივობის მოსალოდნელზე მეტად გაუმჯობესება ასუსტებდა მოთხოვნის მხრიდან ინფლაციის შემცირების შესაძლებლობას. აღნიშნულიდან გამომდინარე, წლის ბოლოს მონეტარული პოლიტიკის რეაგირების საჭიროება გამოიკვეთა, რასაც დეკემბერში გამართულ შეხვედრაზე მონეტარული პოლიტიკის შემდგომი გამკაცრება მოჰყვა. შედეგად, რეფინანსირების განაკვეთი 0.25 პროცენტული პუნქტით, 7.25 პროცენტამდე გაიზარდა (იხ. დიაგრამა N 2.1).

დიაგრამა N 2.1 მონეტარული პოლიტიკის განაკვეთი

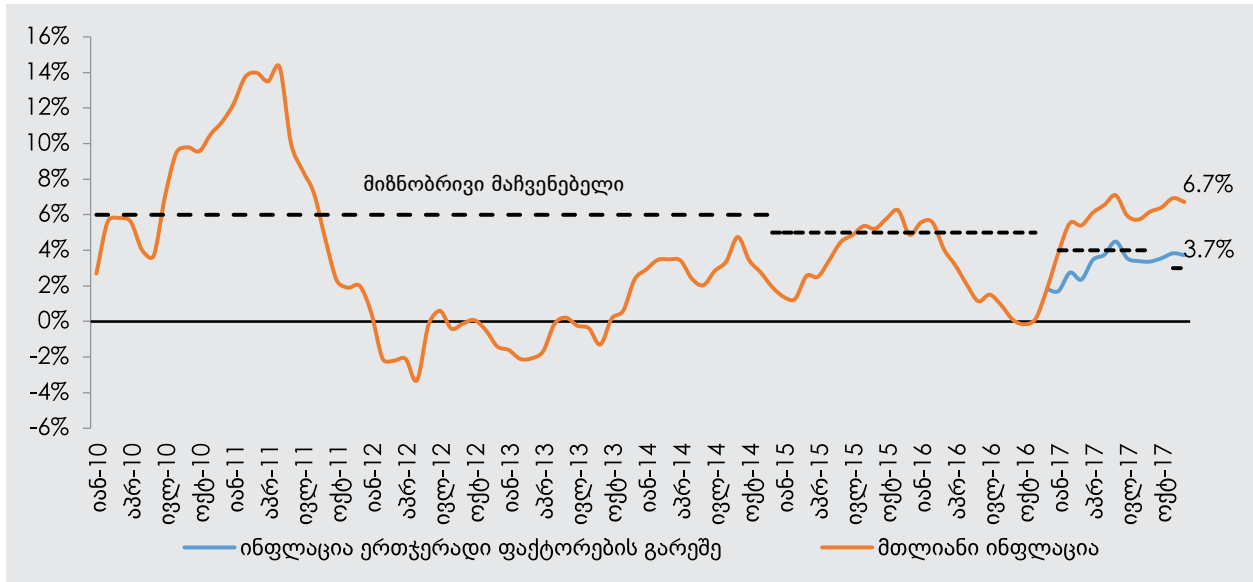


წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

აღწერილი ფაქტორების ფონზე, 2017 წლის დეკემბერში ინფლაცია 6.7 პროცენტის ტოლი იყო, ხოლო წლის განმავლობაში საშუალოდ 6 პროცენტის ფარგლებში მოძრაობდა. ერთჯერადი

ფაქტორების წვლილი მთლიან ინფლაციაში კი 2.2 პპ-დან 3.1 პპ-მდე მერყეობდა, რომელთა გამორიცხვით წლიური ინფლაცია მიზნობრივი მაჩვენებლის მახლობლად ნარჩუნდებოდა.

დიაგრამა N 2.2 მთლიანი ინფლაცია და ინფლაცია ერთჯერადი მაჩვენებლების გარეშე

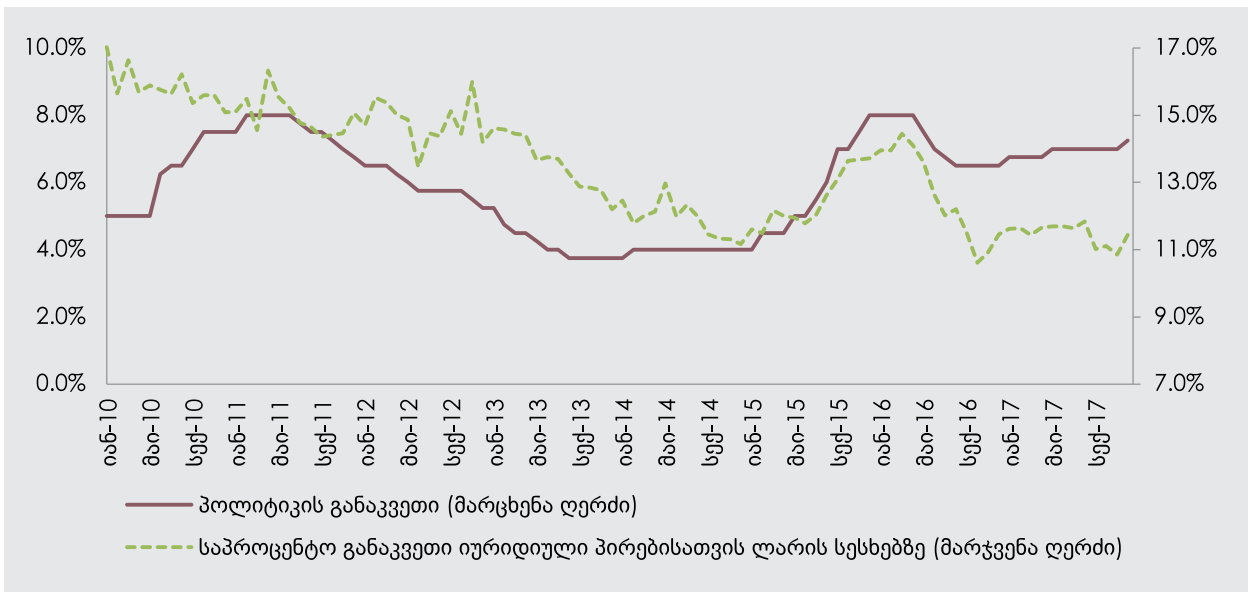


წყარო: საქსტატი და საქართველოს ეროვნული ბანკის გაანგარიშებები

პარტნიორ ქვეყნებთან ფინანსური და ეკონომიკური კავშირების გაღრმავების ფონზე, იზრდებოდა საგარეო სექტორის გავლენა საქართველოს ეკონომიკაზე. 2017 წლის დასაწყისიდან გაუმჯობესებული ეკონომიკური აქტივობის შესაბამისად, ეროვნულმა ბანკმა წლის ეკონომიკური ზრდის პროგნოზი 4 პროცენტიდან 4.5 პროცენტამდე გაზარდა. წინასწარი მონაცემებით, 2017 წელს ეკონომიკური ზრდა მოსალოდნელზე მაღალი იყო და 5.0 პროცენტი შეადგინა. 2017 წლის ზრდას, ძირითადად, წლის დასაწყისიდან საგარეო სექტორში გამოკვეთილი პოზიტიური ტენდენციები უწყობდა ხელს. შესაბამისად, წლის განმავლობაში მაღალი ტემპით იზრდებოდა როგორც საქონლისა და მომსახურების ექსპორტი, ასევე ტურისტული შემოსავლები. ტურიზმიდან მიღებული შემოსავლები 2017 წელს 27 პროცენტით გაიზარდა. მნიშვნელოვნად მოიმატა ფულადი გზავნილებისა და უცხოური ინვესტიციების მოცულობამაც. ამასთან, ზომიერად იზრდებოდა მოხმარება და იმპორტი. აღნიშნული დინამიკა აისახა 2017 წლის მიმდინარე ანგარიშის მნიშვნელოვან გაუმჯობესებაშიც და მიმდინარე

ანგარიშის დეფიციტმა 2017 წელს მთლიანი შიდა პროდუქტის 8.7 პროცენტი შეადგინა. მაღალი ეკონომიკური აქტივობის მიუხედავად, საქართველოს მთლიანი შიდა პროდუქტი კვლავ ჩამორჩება პოტენციურ დონეს და, შესაბამისად, ამ ეტაპზე არ წარმოქმნის მოთხოვნის მხრიდან მომდინარე ინფლაციურ რისკებს.

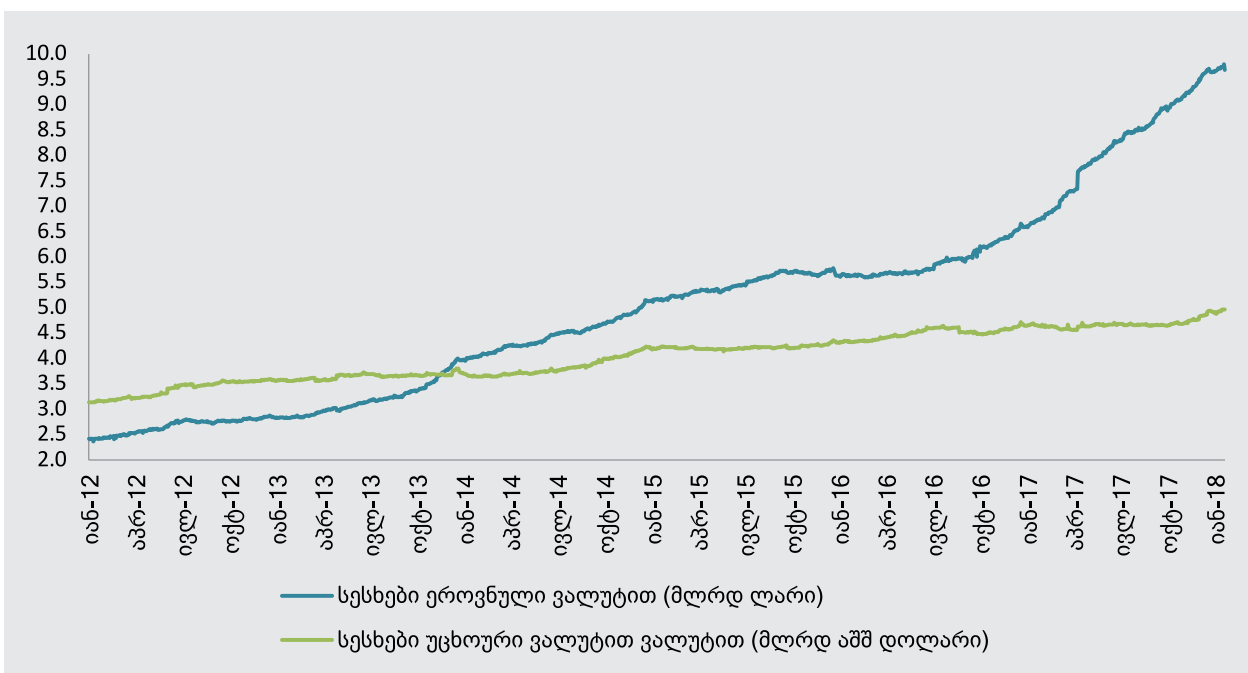
ეროვნული ბანკის მიერ მონეტარული პოლიტიკის გამკაცრება ძირითადად შინამეურნეობებზე ეროვნული ვალუტით გაცემული სესხების საპროცენტო განაკვეთების ზრდაზე აისახა, ხოლო იურიდიულ პირებზე ეროვნული ვალუტით გაცემული სესხების პროცენტები პრაქტიკულად არ შეცვლილა (იხ. დიაგრამა N 2.3). კერძოდ, საპროცენტო განაკვეთები გაიზარდა შინამეურნეობების როგორც იპოთეკურ, ასევე სამომხმარებლო სესხებზე; 2017 წლის ბოლოსთვის, საპროცენტო განაკვეთებმა იპოთეკურ სესხებზე წლიურად 2.5 პროცენტული პუნქტით, ხოლო სამომხმარებლო სესხებზე - 4.0 პროცენტული პუნქტით მოიმატა.

დიაგრამა N 2.3 მონეტარული პოლიტიკის განაკვეთი და საპროცენტო განაკვეთი სესხებზე

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

როგორც აღვნიშნეთ, ინფლაციის თარგეთირების პირობებში, ეროვნული ბანკის მთავარ ინსტრუმენტს მოკლევადიანი საპროცენტო განაკვეთი წარმოადგენს. შესაბამისად, მნიშვნელოვანია, რომ მისი ცვლილება აისახოს მოკლევადიან ბანკთაშორის საპროცენტო განაკვეთებზე და შემდეგ გადაეცეს გრძელვადიან განაკვეთებსაც. მოკლევადიანი საპროცენტო განაკვეთების

ეფექტური მართვისთვის ეროვნული ბანკი იყენებს როგორც ლიკვიდობის მიწოდების, ასევე ლიკვიდობის ამოღების ინსტრუმენტებს. კერძოდ, ეროვნული ბანკი რეფინანსირების სესხების საშუალებით საბანკო სექტორს მოკლევადიან ლიკვიდობას აწვდის, ხოლო სადეპოზიტო სერტიფიკატებით კი ჭარბ საშუალოვადიან ლიკვიდობას იღებს.

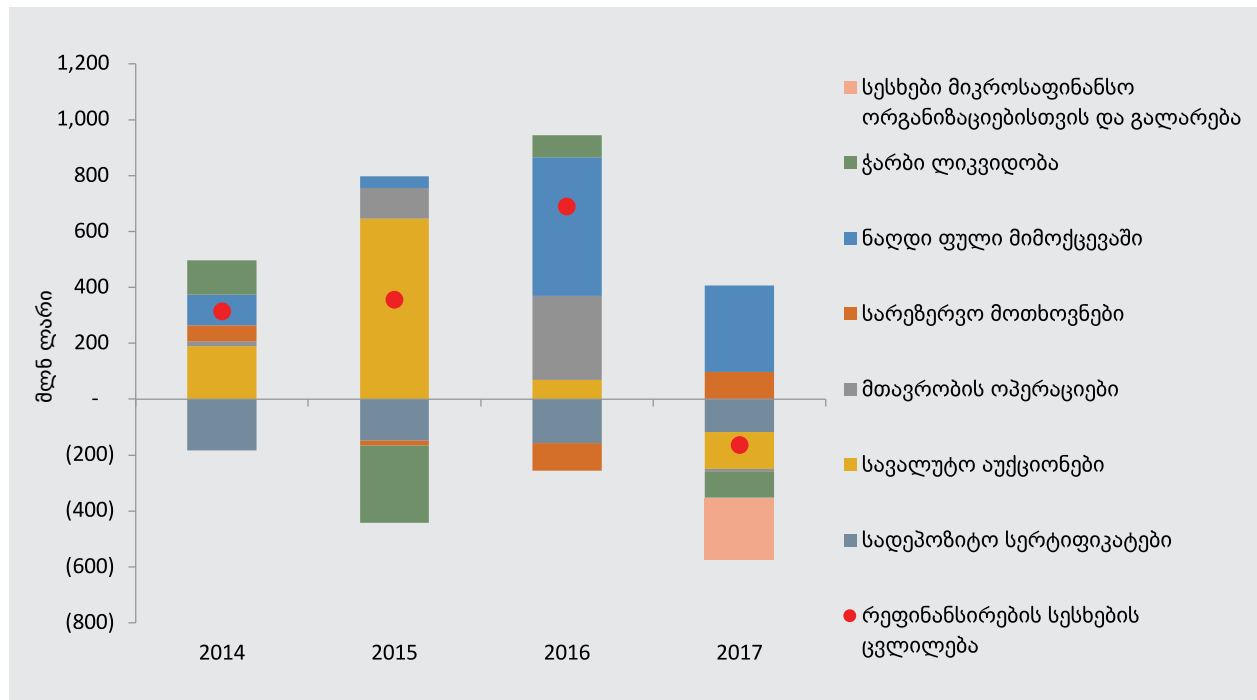
დიაგრამა N 2.4 ბანკების მიერ გაცემული სესხები

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

ბოლო წლების განმავლობაში ბაზრიდან საშუალოვადიანი ლიკვიდობის ამოღების საჭიროება აღარ არის, რადგან საბანკო სისტემა ლიკვიდობის დეფიციტის პირობებში ოპერირებს. ამაზე მიუთითებს ის ფაქტიც, რომ 2016 წლის მსგავსად, რეფინანსირების სესხების მოცულობამ სადეპოზიტო სერტიფიკატების მოცულობას გადააჭარბა. თუმცა, აღსანიშნავია, რომ 2017 წელს, წინა წლებთან შედარებით, რეფინანსირების სესხებზე მოთხოვნა შემცირდა (იხ. დიაგრამა N 2.5). აღნიშნული ცვლილება რამდენიმე ფაქტორით იყო გამოწვეული. კერძოდ, წლის დასაწყისში, ეროვნული ბანკის მიერ სავალუტო აუქციონზე უცხოური ვალუტის

შესყიდვის შედეგად, ბანკებს ლარის ლიკვიდობა გაეზარდათ, რაც, სხვა თანაბარ პირობებში, ავტომატურად ამცირებს მოთხოვნას რეფინანსირების სესხებზე. ამასთანავე, რეფინანსირების სესხებზე მოთხოვნის კლებაზე სადეპოზიტო სერტიფიკატების პორტფელის შემცირებამაც იმოქმედა. აღსანიშნავია ასევე გალარების ერთჯერადი პროგრამა (იხ. ჩანართი 2), რის შედეგადაც ბაზარმა ლარის დამატებითი ლიკვიდობა მიიღო. გარდა ამისა, 2017 წელს მთავრობამ დაიწყო თავისუფალი ნაშთების კომერციულ ბანკებში განთავსება, რამაც ასევე შეამცირა რეფინანსირების სესხებზე მოთხოვნა.

დიაგრამა N 2.5 რეფინანსირების სესხების წლიურ ცვლილებაზე მოქმედი ფაქტორები

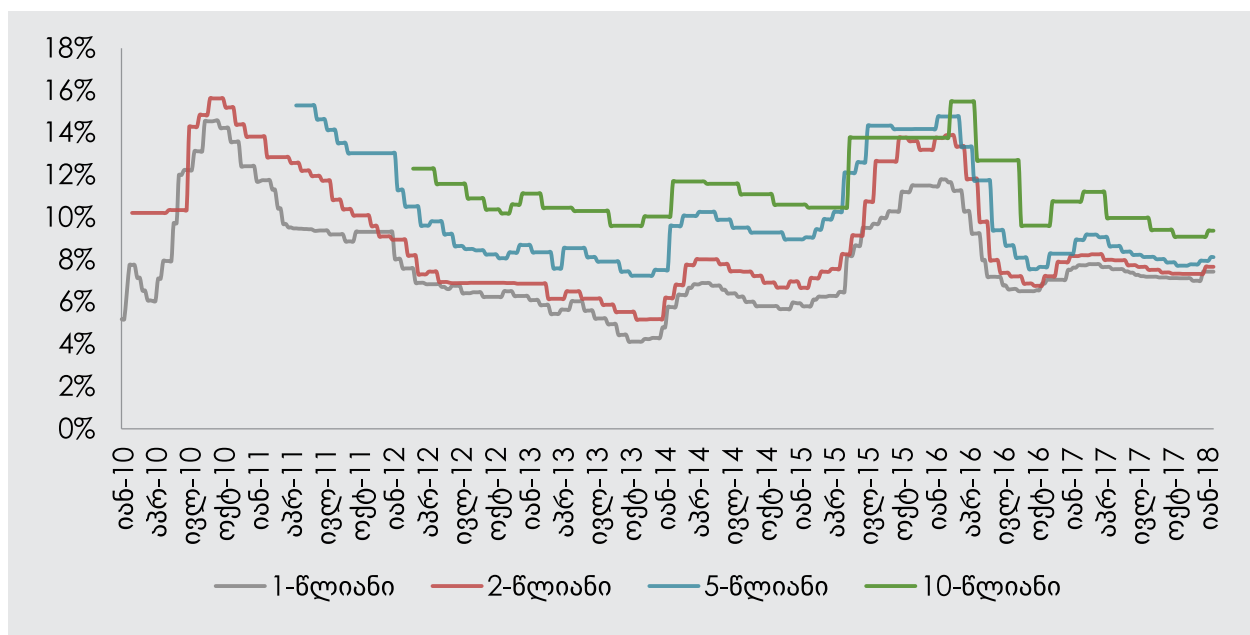


წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

ლიკვიდობის მართვის გაუმჯობესების მიზნით, საერთაშორისო სავალუტო ფონდის რეკომენდაციის შესაბამისად, 2016 წლის დეკემბრიდან ეროვნულმა ბანკმა აამოქმედა მონეტარული პოლიტიკის ახალი ინსტრუმენტი - ღია ბაზრის ერთთვიანი ინსტრუმენტი. ერთთვიანი ინსტრუმენტის საშუალებით საბანკო სექტორს მოკლევადიანი ლიკვიდობა მიეწოდება. ამ ინსტრუმენტის მიზანია, ლიკვიდობის მიწოდება/ამოღებით, ზეგავლენა მოახდინოს მოკლევადიან საპროცენტო განაკვეთებზე. შედეგად, ერთთვიანი ღია ბაზრის ინსტრუმენტი აუმჯობესებს საფინანსო სექტორის ლიკვიდობის მართვას და ზრდის მონეტარული პოლიტიკის გადაცემის მექანიზმების ეფექტურობას. ღია ბაზრის ოპერაციებისთვის ეროვნული ბანკი ასევე გამოიყენებს სამ-

თვიან სადეპოზიტო სერტიფიკატებს, რომლის განაკვეთები ბაზრისთვის ორიენტირს წარმოადგენს. ამასთანავე, აღსანიშნავია, რომ 2017 წლიდან, საქართველოს ეროვნულმა ბანკმა შეწყვიტა 6-თვიანი სადეპოზიტო სერტიფიკატების გამოშვება, რადგან 2017 წლიდან საქართველოს ფინანსთა სამინისტრომ განაახლა 6-თვიანი ვადიანობის მქონე სახაზინო ვალდებულებების განთავსება, რის შედეგადაც ბაზარზე ეროვნული ბანკის 6-თვიანი სადეპოზიტო სერტიფიკატების დამატებით გამოშვების საჭიროება აღარ არსებობდა. როგორც წესი, მთავრობის ფასიანი ქაღალდების საპროცენტო განაკვეთები მონეტარული პოლიტიკის განაკვეთთან მაღალი კორელაციით ხასიათდება (იხ. დიაგრამა N 2.6).

დიაგრამა N 2.6 საპროცენტო განაკვეთები მთავრობის ფასიან ქაღალდებზე

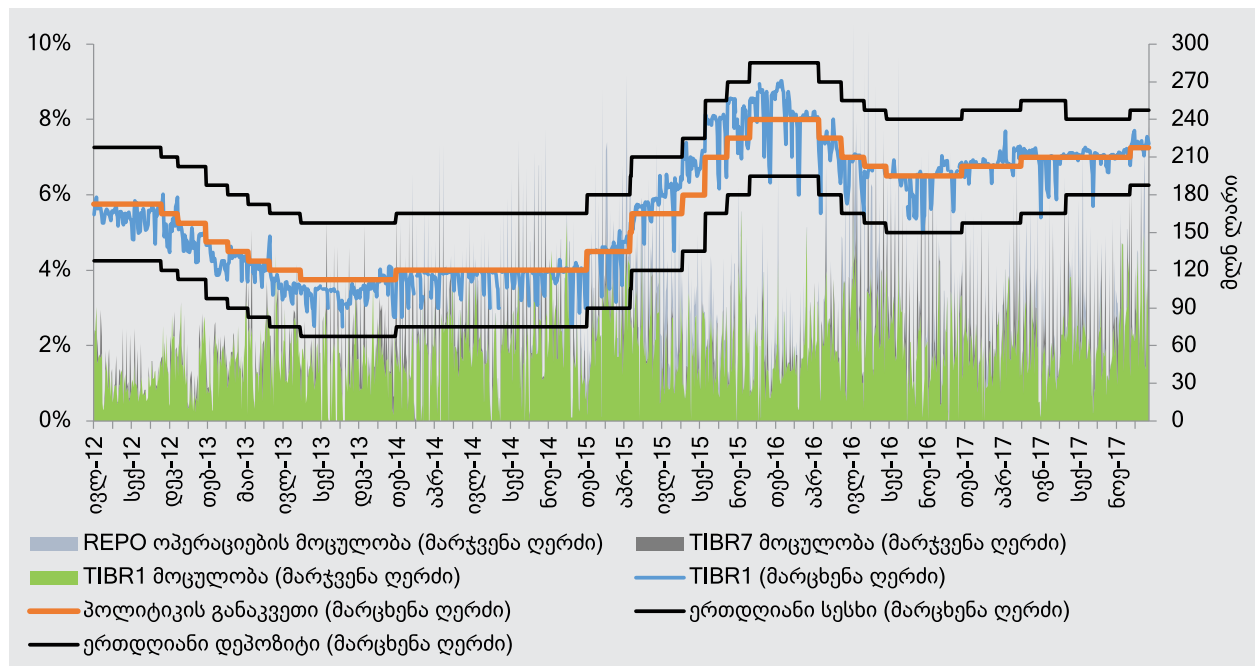


წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

როგორც დიაგრამა N 2.7 აჩვენებს, ბანკთაშორის საპროცენტო განაკვეთს მერყეობა ახასიათებს. საპროცენტო განაკვეთების მერყეობა, ერთის მხრივ, აქტიური ფულადი ბაზრის ნიშანია. თუმცა, საპროცენტო განაკვეთების მერყეობის უფრო შემცირების მიზნით, საქართველოს ეროვნული ბანკის მონეტარული პოლიტიკის კომიტეტმა 2017 წლის აგვისტოდან საპროცენტო განაკვეთების

დერეფნის 2 პროცენტულ პუნქტამდე შემცირების გადაწყვეტილება მიიღო. აღნიშნული ცვლილების მიხედვით, ეროვნული ბანკის ერთდღიანი სესხებისა და დეპოზიტების საპროცენტო განაკვეთები განისაზღვრება როგორც პოლიტიკის განაკვეთს ± 1 პროცენტული პუნქტი, მანამდე არსებული პოლიტიკის განაკვეთს ± 1.5 პროცენტული პუნქტის ნაცვლად.

დიაგრამა N 2.7 ბანკთაშორის ფულადი ბაზარი



წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

კაპიტალის ბაზრის განვითარების ხელშეწყობა ეროვნული ბანკის ერთ-ერთ მნიშვნელოვან პრიორიტეტად რჩება. როგორც უკვე აღინიშნა, 2016 წელს, ეროვნულმა ბანკმა და საქართველოს მთავრობამ კაპიტალის ბაზრის განვითარების ერთობლივი სტრატეგია შეიმუშავეს, რომლის განხორციელებაზე მუშაობა 2017 წლის განმავლობაშიც მიმდინარეობდა. თავის მხრივ, კაპიტალის ბაზრის განვითარება გაზრდის ლარის გრძელვადიანი რესურსის ხელმისაწვდომობას და ხელს შეუწყობს ლარიზაციას. 2017 წლის განმავლობაში ბაზარზე გაჩნდა ლარით დენომინირებული ახალი კორპორატიული ფასიანი ქაღალდები, რაც კაპიტალის ბაზრის ეტაპობრივი გააქტიურების სიგნალია. გასათვალისწინებელია, რომ 2016 წელს გირაოს ბაზაში შესული ცვლილებების საფუძველზე, აღნიშნული ფასიანი ქაღალდები დაიშვება ეროვნულ ბანკთან მონეტარულ ოპერაციებში, რამაც, საინვესტიციო მიზნების გარდა, მათი ლიკვიდობის სამართავად ფლობის დამატებითი სტიმული შექმნა. აღსანიშნავია, რომ 2017 წელს ევროპის რეკონსტრუქციისა და განვითარების ბანკმა 120 მილიონი ლარის მოცულობის ლარით დენომინირებული ევრობონდები განათავსა

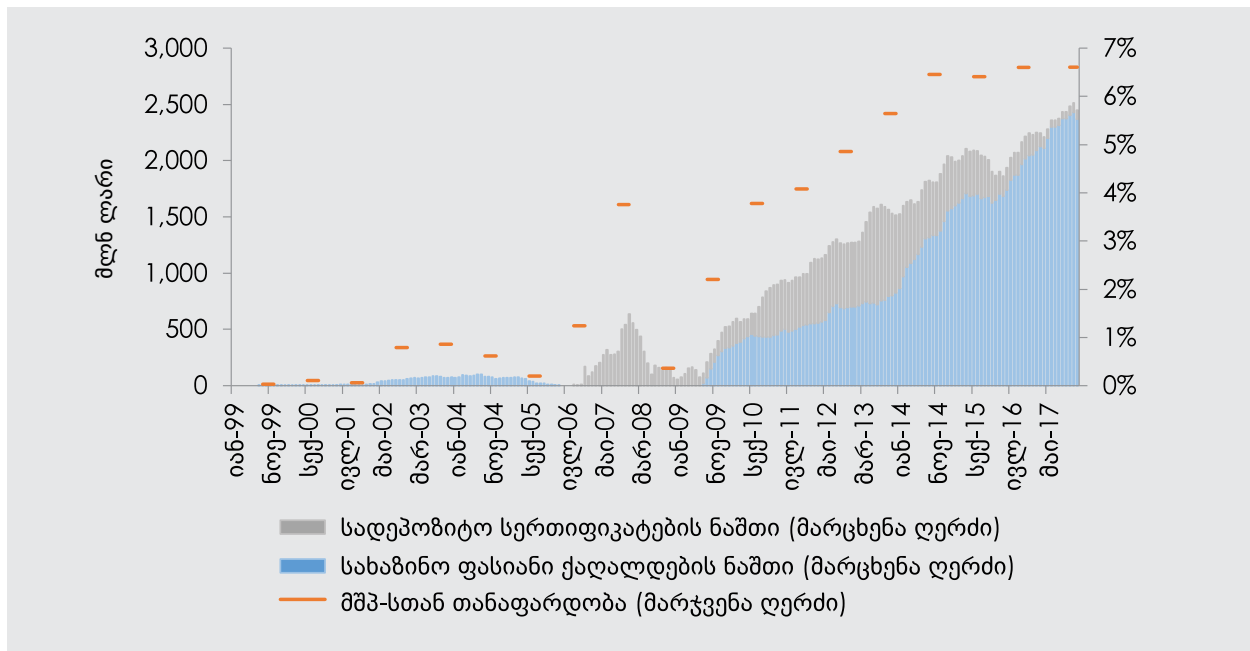
ბაზარზე. მნიშვნელოვანია, რომ რეგიონის მასშტაბით ეს საერთაშორისო ფინანსური ინსტიტუტის მიერ ეროვნული ვალუტით დენომინირებული ევრობონდების განთავსების პირველი შემთხვევა იყო.

როგორც ცნობილია, ნებისმიერი საინვესტიციო გადაწყვეტილება მიიღება რისკისა და შემოსავლიანობის შეფასების საფუძველზე. ინვესტორები ცდილობენ ისეთ აქტივებში გააკეთონ ინვესტირება, სადაც რისკის შეფასება უფრო მარტივი და შემოსავლიანობასთან დაკავშირებული გაურკვევლობა ნაკლებია. ბოლო პერიოდში ეროვნული ბანკის მიერ გატარებულმა პოლიტიკამ, კერძოდ, ერთი მხრივ, სავალუტო ბაზარზე ინტერვენციების შემცირებამ და შედეგად გაცვლითი კურსის მოქნილობამ, ხოლო, მეორე მხრივ, მონეტარული პოლიტიკის კომუნიკაციის გააქტიურებამ და გამჭვირვალობამ, ლარის, როგორც ფინანსური აქტივის, მიმზიდველობა გაზარდა, მათ შორის საერთაშორისო ინვესტორებისთვისაც. აღნიშნულის შედეგად გაიზარდა ქართული კომპანიებისთვის საერთაშორისო ბაზრებიდან ლარის რესურსის მოზიდვის შესაძლებლობა. ამ მხრივ 2017 წელი გამორჩეული იყო. გასულ

წელს საერთაშორისო ბაზარზე პირველად განთავსდა ქართული კომპანიის მიერ ლარით დენომინირებული ფასიანი ქაღალდები. კერძოდ,

ირლანდიის საფონდო ბირჟაზე საქართველოს ბანკმა 500 მილიონი ლარის მოცულობის ლარით დენომინირებული ევრობონდები განათავსა.

დიაგრამა N 2.8 სახაზინო ფასიანი ქაღალდების და სადეპოზიტო სერტიფიკატების დინამიკა



წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

როგორც უკვე აღინიშნა, საქართველოს ეროვნული ბანკი მონეტარული პოლიტიკის წარმართვისას ინფლაციის თარგეთირების რეჟიმს იყენებს. აღნიშნული რეჟიმისთვის ეფექტურ კომუნიკაციას განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭება, რაც, თავის მხრივ, ბაზრის მოლოდინების უკეთესად მართვის საშუალებას იძლევა. მონეტარული პოლიტიკის ეფექტიანობისთვის აუცილებელია მონეტარული პოლიტიკის გადანყვეტილებების გამჭვირვალობისა და პროგნოზირებადობის უზრუნველყოფა, რაც ეროვნული ბანკის მიმართ ნდობის ზრდის საფუძველია. კომუნიკაციის მნიშვნელობა კიდევ უფრო იზრდება მაკროეკონომიკური მერყეობებისა და ეგზოგენური შოკების დროს. მაგალითად, 2017 წლის განმავლობაში მონეტარული პოლიტიკის კომუნიკაციის მთავარი გამოწვევა იყო ინფლაციის მაჩვენებლის გადახრა მიზნობრივი დონიდან, რაც, როგორც უკვე აღინიშნა, აქციების გადასახადების ზრდამ გამოიწვია. ეროვნულმა ბანკმა ინტენსიური

საკომუნიკაციო აქტივობები განახორციელა ამ პირობებში გატარებული მონეტარული პოლიტიკის ასახსნელად. კერძოდ, განისაზღვრა ძირითადი საკომუნიკაციო გზავნილები, რომელიც მუდმივად მიეწოდებოდა სხვადასხვა აუდიტორიას. საჯარო გამოსვლებში (მონეტარული პოლიტიკის კომიტეტის სხდომის შემდგომი პრესკონფერენციები, მონეტარული პოლიტიკის ანგარიშის პრეზენტაციები, საქართველოს პარლამენტში წლიური ანგარიშის წარდგენა, ფულად-საკრედიტო და სავალუტო პოლიტიკის ძირითადი მიმართულებების პროექტის წარდგენა და სხვა), ასევე ადგილობრივ და საერთაშორისო ინვესტორებთან შეხვედრებისას აქცენტი კეთდებოდა იმ გარემოებაზე, რომ ინფლაციის გადახრა მიზნობრივი მაჩვენებლიდან ერთჯერადი ფაქტორების შედეგი იყო და, შესაბამისად, დროებით ხასიათს ატარებდა. აღნიშნული მიდგომის მიზანი იყო, რომ წლის განმავლობაში ინფლაციის მაღალი მაჩვენებელი არ გადაზრდილიყო ინფლაციურ მოლოდინებში და შედეგად არ მი-

გველო ინფლაციის ზრდაზე მეორე რაუნდის ეფექტები. ასეთმა კომუნიკაციამ საბოლოო ჯამში პოზიტიური შედეგი გამოიღო და 2018 წლის დასაწყისში ინფლაციის მაჩვენებელზე მოქმედი დროებითი ფაქტორების განეიტრალებასთან ერთად, როგორც მოსალოდნელი იყო, ინფლაცია მიზნობრივ დონეს დაუბრუნდა.

ეროვნული ბანკი საანგარიშო პერიოდშიც განაგრძობდა 2016 წელს დანერგილი კომუნიკაციის დამატებით ინსტრუმენტის - რეფინანსირების განაკვეთის საპროგნოზო ტრაექტორიის გამოქვეყნებას. პოლიტიკის განაკვეთის სავარაუდო ტრაექტორიის გამოქვეყნება ბაზრის მონაწილეებს რაციონალური მოლოდინების ჩამოყალიბებაში ეხმარება. თუმცა, უნდა აღინიშნოს, რომ მონეტარული პოლიტიკის განაკვეთის პროგნოზი არ გულისხმობს ეროვნული ბანკის დაპირებას მომავალ გადაწყვეტილებებზე. იგი წარმოადგენს მონეტარული პოლიტიკის სავარაუდო ტრაექტორიას იმ პერიოდისათვის არსებულ პროგნოზებზე და მონაცემებზე დაყრდნობით, დამატებითი შოკების არარსებობის შემთხვევაში. გამჭვირვალობის ზრდისათვის ეროვნული ბანკი ასევე აქვეყნებს არსებული პროგნოზის რისკებს და ალტერნატიულ საპროგნოზო სცენარებს. ამასთანავე, ეროვნულმა ბანკმა განაგრძო გასული წლის ტრადიცია, რომელიც კვარტალში ერთხელ მონეტარული პოლიტიკის გადაწყვეტილების სხვადასხვა სამიზნე აუდიტორიასთან პირდაპირ კომუნიკაციას გულისხმობს. ყოველკვარტალურად, ეროვნული ბანკის პრეზიდენტი პრესკონფერენციების საშუალებით საზოგადოებას ატყობინებს რეფინანსირების განაკვეთის შესახებ მონეტარული პოლიტიკის კომიტეტის გადაწყვეტილებას. პრესკონფერენციის დროს

განიმარტება მიღებული გადაწყვეტილების საფუძველი და ხდება არსებული ეკონომიკური მდგომარეობისა და ინფლაციისა და ფასებზე მოქმედი ფაქტორების დეტალური მიმოიხილვა. აღსანიშნავია, რომ 2017 წლიდან აღნიშნული პრესკონფერენციები სოციალური ქსელების საშუალებით („ფეისბუქ ლაივი“) გადაიცემა. პრესკონფერენციის მსვლელობის დროს მედიას საშუალება აქვს დასვას კითხვები და მიიღოს ამომწურავი პასუხი მონეტარული პოლიტიკის გადაწყვეტილებასთან დაკავშირებით. 2017 წლიდან აღნიშნული პრესკონფერენციები პერიოდულად საქართველოს სხვადასხვა რეგიონში იმართება, რასაც მოსდევს შეხვედრები ანალიტიკოსებთან, მედიასთან, აკადემიური წრეების წარმომადგენლებთან და ბაზრის მონაწილეებთან. ამასთანავე, ყოველკვარტალურად, მონეტარული პოლიტიკის ანგარიშის გამოქვეყნების შემდეგ, ეროვნული ბანკის ვიცე-პრეზიდენტი აღნიშნულ ანგარიშს წარუდგენს ფინანსური სექტორის წარმომადგენლებსა და ანალიტიკოსებს და აცნობს ქვეყანაში არსებულ მაკროეკონომიკურ გარემოს. შეხვედრაზე ანალიტიკოსებს საშუალება ეძლევათ დასვან კითხვები და მიიღონ დამატებითი ინფორმაცია მათთვის მნიშვნელოვან მიმდინარე საკითხებთან დაკავშირებით. აღნიშნული შეხვედრების ვიდეომასალა მოგვიანებით ეროვნული ბანკის საიტზე თავსდება. საზოგადოებასთან ეფექტიანი კომუნიკაციის წარმართვა ეროვნული ბანკის ერთ-ერთი პრიორიტეტია. შესაბამისად, ეროვნული ბანკი 2018 წელსაც განაგრძობს საზოგადოებასთან აქტიურ კომუნიკაციას, რაც, თავის მხრივ, მონეტარული პოლიტიკის ეფექტურობის ზრდას უწყობს ხელს.

ჩანართი 1 ლარიზაციის 10-პუნქტიანი გეგმა

საქართველოს ეროვნული ბანკის ერთ-ერთ პრიორიტეტს ლარიზაციის ზრდა წარმოადგენს, ვინაიდან, მიგვაჩნია, რომ ეს არის ქვეყანაში მაკრო-ფინანსური რისკების შემცირებისა და საგარეო მოწყვლადობების მიმართ მდგრადობის გაზრდის წინაპირობა (Gulde et al., 2002)²¹. ლარიზაცია საქართველოს ეროვნული ბანკის გრძელვადიანი პოლიტიკის ნაწილია და მისი წამახალისებელი რეფორმები ეტაპობრივად ხორციელდება. ამ კუთხით 2017 წელი განსაკუთრებით გამოირჩეოდა. საქართველოს ეროვნულმა ბანკმა, მთავრობასთან თანამშრომლობით, შეიმუშავა ლარიზაციის 10-პუნქტიანი გეგმა, რომლის მნიშვნელოვანი ნაწილი უკვე შესრულდა, ნაწილი კი განხორციელების პროცესშია. აღნიშნული გეგმა მოიცავს სამ მიმართულებას. ესენია: ა) ლარის გრძელვადიანი სესხების ხელმისაწვდომობის ზრდა; ბ) სავალუტო რისკების ადეკვატური გადანაწილება; გ) ლარით ფასდადება.

ლარის გრძელვადიანი სესხების ხელმისაწვდომობის ზრდა.

1. ბოლო წლების განმავლობაში გაფართოვდა ეროვნული ბანკის ოპერაციებში მისაღები გირაოს ბაზა. საქართველოს ეროვნული ბანკის, საქართველოს მთავრობის და საერთაშორისო ფინანსური ორგანიზაციების მიერ გამოშვებულ ლარის სასესხო ფასიან ქაღალდებს 2016 წელს ლარით დენომინირებული კორპორატიული ფასიანი ქაღალდები და კომერციული ბანკების სასესხო აქტივები დაემატა. გარდა ამისა, გასული წლის იანვარში ფიზიკური პირებისთვის 100 ათას ლარამდე სესხების უცხოური ვალუტით გაცემის აკრძალვასთან ერთად, გირაოს ბაზას დროებით დაემატა კომერციული ბანკების მეშვეობით მიკროსაფინანსო ორგანიზაციების მიერ საქართველოს ეროვნულ ბანკში უცხოური ვალუტით განთავსებული დეპოზიტები. აღნიშნული გადაწყვეტილებით გაიზარდა მიკროსაფინანსო ორგანიზაციებისათვის ხელმისაწვდომი ლარის რესურსის მოცულობა და, ამავდროულად, მათ სათანადო დრო მიეცათ ვალდებულებების გასალარებლად.

2. 2017 წლის სექტემბრიდან, საერთაშორისო სავალუტო ფონდის რეკომენდაციის შესაბამისად, ეროვნულმა ბანკმა შემოიღო ლიკვიდობის გადაფარვის ბაზელ III-ის შესაბამისი კოეფიციენტი (LCR). მოთხოვნა დაწესდა როგორც ჯამურად, ასევე ვალუტების მიხედვით. უცხოური ვალუტის შემთხვევაში უფრო მკაცრი ნორმებია დაწესებული, რაც უპირატეს მდგომარეობაში აყენებს ლარით დაკრედიტებას და, ამდენად, ხელს შეუწყობს ლარიზაციის ზრდას.

3. კაპიტალის ბაზრის განვითარების ხელშესაწყობად, საქართველოს ეროვნულმა ბანკმა და მთავრობამ ერთობლივი სტრატეგია შეიმუშავეს. სამოქმედო გეგმა ითვალისწინებს რიგი რეფორმების გატარებას, რომლებიც საშუალოვადიან პერიოდში სასურველ შედეგს მოიტანს. მომავალი ნაბიჯები მოიცავს როგორც ფინანსური ბაზრის ზედამხედველობისა და ინფრასტრუქტურული მხარდაჭერის გაუმჯობესებას, ასევე რიგ საკანონმდებლო ცვლილებებს.

4. საქართველოს ეროვნული ბანკი და მთავრობა აგრძელებენ თანამშრომლობას ადგილობრივი სახელმწიფო ფასიანი ქაღალდების შემდგომი განვითარების ხელშესაწყობად, რაც კაპიტალის ბაზრის გააქტიურების აუცილებელი წინაპირობაა. 2018 წელს ფინანსთა სამინისტრომ დაიწყო მაღალი ლიკვიდურობის მქონე ფასიანი ქაღალდების გამოშვება (ე.წ. „ბენჩმარკ“ ქაღალდები). მათი მთავარი მახასიათებელია მაღალი ლიკვიდობა და წინასწარ პროგნოზირებადობა (ამ ეტაპზე წინასწარ გამოცხადდა 2018 წლის ემისიების კალენდარი). სამომავლოდ იგეგმება პირველადი დილერების ინსტიტუტის ამუშავება, რაც ნიშნავს, რომ სახელმწიფო ფასიანი ქაღალდების პირველად აუქციონზე მონაწილე ბანკები ვალდებული იქნებიან ხელი შეუწყონ მეორადი ბაზრის ლიკვიდურობას ბაზრის ყველა მონაწილისათვის.

21. Gulde A., Masson P., Hoelscher D., Ize A., Marston D., & De Nicoló G. (2004). Financial Stability in Dollarized Economies. International Monetary Fund Occasional Paper.No 230.

5. 2018 წელს იგეგმება საპენსიო რეფორმის განხორციელება. ეს ერთი მხრივ, გაზრდის სოციალურ უსაფრთხოებას, ხოლო მეორე მხრივ, განაპირობებს ლარის გრძელვადიანი რესურსის მიწოდების ზრდას და გაააქტიურებს მოთხოვნას გრძელვადიან ინსტრუმენტებზე, რაც, თავის მხრივ, დადებით როლს ითამაშებს ადგილობრივი კაპიტალის ბაზრის გაღრმავებაში.

სავალუტო რისკების ადეკვატური გადანაწილება - უცხოური ვალუტის გამოყენების შემზღუდვა.

6. 2017 წლის იანვრიდან განხორციელდა საკანონმდებლო ცვლილებები, რომელთა მიხედვით, ფიზიკურ პირებზე 100 ათას ლარამდე სესხები გაიცემა მხოლოდ ეროვნული ვალუტით. აღნიშნული ხელს უწყობს ფიზიკური პირების სავალუტო რისკების შემცირებას, ვინაიდან, როგორც წესი, მათი შემოსავლების ძირითადი ნაწილი ეროვნული ვალუტითაა დენომინირებული. ამასთანავე, ეს არის მსესხებელთა ის კატეგორია, რომელიც ყველაზე ნაკლებად არის ინფორმირებული აღნიშნული რისკების შესახებ.

7. მთავრობამ, ეროვნულ ბანკთან ერთად, შეიმუშავა მექანიზმი - ერთჯერადი სოციალური ღონისძიება - იმ მსესხებლებისათვის, ვინც ყველაზე მეტად დაზარალდა გაცვლითი კურსის გაუფასურებით. კერძოდ, 2017 წლის იანვარ-მარტში, განხორციელდა შინამეურნეოების აშშ დოლარით დენომინირებული (2015 წ. 1 იანვრამდე გაცემული) სესხების კონვერტაცია (იხ. ჩანართი 2).

8. ეროვნული ბანკი, მაკროპრუდენციული ინსტრუმენტების მეშვეობით, უზრუნველყოფს სავალუტო რისკისგან დაუცველ (არაჰეჯირებულ) მსესხებლებზე უცხოური ვალუტით სესხების შემთხვევაში ადეკვატური ბუფერების ფორმირებას. კერძოდ, 2017 წლის დეკემბრიდან ძალაში შევიდა ცვლილებები კომერციული ბანკების აქტივების კლასიფიკაციის წესში, რომელიც განსაზღვრავს სესხის მომსახურებისა (PTI) და სესხის უზრუნველყოფის (LTV) მინიმალურ კოეფიციენტებს. დადგენილი ნორმების გადაჭარბების შემთხვევაში, კომერციული ბანკს დამატებითი კაპიტალი მოეთხოვება. უცხოური ვალუტის სესხებზე უფრო მკაცრი ნორმებია დადგენილი. აღნიშნული ზომები ლარით დაკრედიტებას ახალისებს.

ბაზრის ჩავარდნის კორექტირება - ლარით ფასდადება.

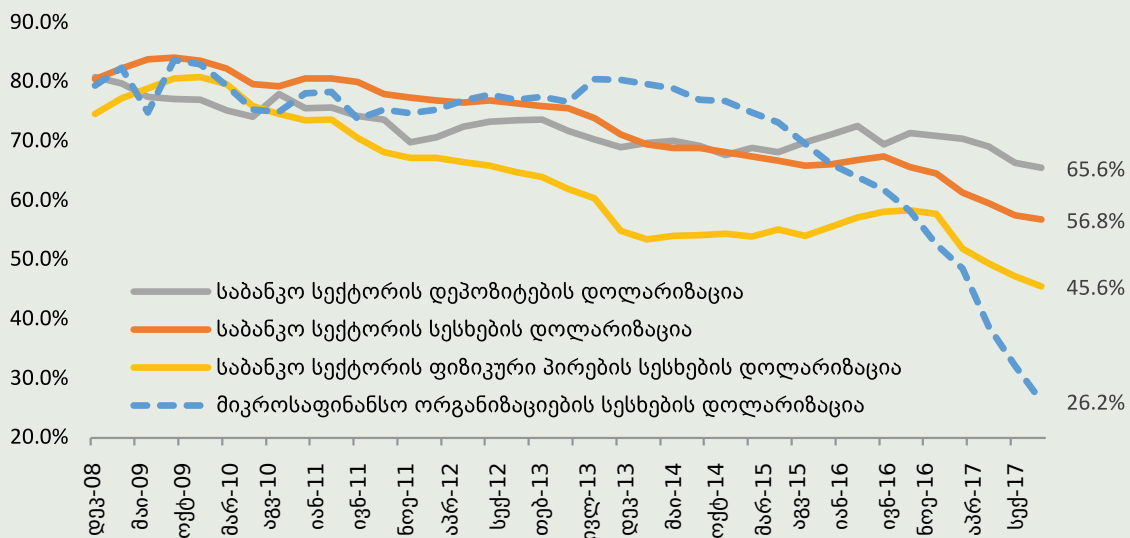
9. 2017 წლის 1 ივლისიდან ძალაში შევიდა ცვლილებები ეროვნული ბანკის შესახებ ორგანულ კანონში, რომლის მიხედვითაც მეწარმის მიერ საქართველოს ტერიტორიაზე ქონების რეალიზაციის ან/და მომსახურების გაწევის შეთავაზებისას ან/და რეკლამირებისას ფასი გამოხატული უნდა იყოს მხოლოდ ლარით. აღნიშნული რეგულაციის მიზანია უცხოური ვალუტით ფასდადებით გამოწვეული რისკების შემცირება. ამავე დროს, ეროვნული ბანკის რეგულაცია გარკვეულ გამონაკლისებს აწესებს ისეთი შემთხვევებისთვის (მაგ. ტურიზმის და ენერგეტიკის სექტორებისთვის), როდესაც შეთავაზება არარეზიდენტებზეც ხორციელდება.

10. ესკროუ (Escrow) მომსახურების დანერგვა უძრავი ქონების ლარით დენომინირებული ტრანზაქციების მომსახურებისას ძალაში 2017 წლის 1 ივლისიდან შევიდა. აღნიშნული მიზნად ისახავს უძრავი ქონების ყიდვა-გაყიდვისას საფასურის გადახდისა და ქონების დასაკუთრებასთან დაკავშირებული რისკების აცილებას და ხარჯების შემცირებას როგორც გამყიდველისთვის, ასევე მყიდველისთვის.

ლარიზაციის ღონისძიებების შედეგები 2017 წელსვე აისახა საბანკო სისტემის მაჩვენებლებზე. კერძოდ, წლის განმავლობაში სესხების დოლარიზაციის მაჩვენებელი 8 პროცენტული პუნქტით,

ხოლო დეპოზიტებისთვის კი 5 პროცენტული პუნქტით შემცირდა. განსაკუთრებით აღნიშვნის ღირსია ამავე პერიოდში ფიზიკური პირებისთვის დოლარის სესხების წილის კლება 12 პროცენტული პუნქტით (გაცვლითი კურსის ეფექტის გამორიცხვით) (იხ. დიაგრამა N 2.9). რაც შეეხება მიკროსაფინანსო ორგანიზაციებს, მათი სესხების დოლარიზაცია ამ ერთი წლის განმავლობაში 53 პროცენტიდან 26 პროცენტამდე შემცირდა.

დიაგრამა N 2.9 საბანკო სექტორისა და მიკროსაფინანსო ორგანიზაციების დოლარიზაციის მაჩვენებლები (გაცვლითი კურსის ეფექტის გამორიცხვით)



წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

2.2 ფულად-საქრედიტო პოლიტიკის ინსტრუმენტები

მონეტარული პოლიტიკის კომიტეტის გადაწყვეტილებების (გამკაცრება, შერბილება, უცვლელად დატოვება) განხორციელება მონეტარული ოპერაციებით ხდება. მონეტარული ოპერაციების მიზანია მოკლევადიანი ბანკთაშორისი ფულადი ბაზრის პროცენტის პოლიტიკის განაკვეთთან ახლოს ყოფნა. ამ მიზნით ეროვნული ბანკი რამდენიმე ინსტრუმენტს იყენებს: რეფინანსირების სესხები, ღია ბაზრის ერთვანი ინსტრუმენტი,

სადეპოზიტო სერტიფიკატები, ღია ბაზრის ოპერაციები მთავრობის ფასიანი ქაღალდებით, ერთდღიანი სესხები და დეპოზიტები, მინიმალური სარეზერვო მოთხოვნები და სხვა²².

ბანკთაშორისი სადეპოზიტო/საკრედიტო ბაზარი წარმოადგენს ფულად ბაზარს, სადაც ბანკები ვაჭრობენ ჭარბი მოკლევადიანი ლიკვიდობით. ეს ბაზარი დიდ ინტერესს წარმოადგენს საქართველოს ეროვნული ბანკისათვის, რადგანაც მას გადამწყვეტი როლი აქვს მონეტარული პოლიტიკის გადაცემის მექანი-

22. საქართველოს პარლამენტის დადგენილება „საქართველოს 2018-2020 წლების ფულად-საკრედიტო და სავალუტო პოლიტიკის ძირითადი მიმართულებების შესახებ“, https://www.nbg.gov.ge/uploads/mpc/2018/decreed_of_the_parliament_of_georgia_geo.pdf

ზმის ფუნქციონირებაში²³. საქართველოს ეროვნული ბანკი საპროცენტო განაკვეთებზე მონეტარული პოლიტიკის გამოცხადებით და მონეტარული პოლიტიკის ინსტრუმენტების გამოყენებით მოქმედებს. ბანკთაშორის ფულად ბაზარზე მდგომარეობის მონიტორინგისათვის საქართველოს ეროვნული ბანკი ყოველდღიურად ანგარიშობს და აქვეყნებს წინა დღის საპროცენტო განაკვეთების სტატისტიკას – TIBR-1-სა და TIBR-7-ს²⁴. 2017 წელს ბანკთაშორის ბაზარზე ეროვნული ვალუტით განხორციელებული გარიგებების მოცულობა, წინა წლის ანალოგიურ პერიოდთან შედარებით, უმნიშვნელოდ გაიზარდა და 19.7 მლრდ ლარი შეადგინა. საქართველოს ეროვნული ბანკის მონეტარული პოლიტიკის განაკვეთი 2017 წლის განმავლობაში 6.5-დან 7.25 პროცენტამდე ეტაპობრივად გაიზარდა. შესაბამისად, იზრდებოდა ბანკთაშორის საპროცენტო განაკვეთებიც, რომლებიც მონეტარული პოლიტიკის საპროცენტო განაკვეთთან ახლოს მოძრაობს. საქართველოს ეროვნული ბანკის მონეტარული პოლიტიკის კომიტეტის გადაწყვეტილებების ფარგლებში და საბანკო სისტემაში ლიკვიდობის მოკლევადიანი პროგნოზის საფუძველზე, საქართველოს ეროვნული ბანკი განსაზღვრავდა რეფინანსირების სესხების ყოველკვირეულ და ღია ბაზრის ინსტრუმენტების ერთთვიან მოცულობებს. ეროვნული ბანკი ამ პროცესებს მართავდა ისე, რომ აუქციონზე დაფიქსირებული საშუალო საპროცენტო განაკვეთი მონეტარული პოლიტიკის განაკვეთის სიახლოვეს შენარჩუნებულიყო.

2.2.1 რეფინანსირების სესხი

საბანკო სისტემის მოკლევადიანი ლიკვიდობით უზრუნველყოფის მიზნით, საქართველოს ეროვნული ბანკი 2017 წლის განმავლობაში ყოველკვირეულად იყენებდა რეფინანსირების სესხის ინსტრუმენტს, რომელიც ეროვნულმა ბანკმა 2008 წლიდან აამოქმედა. რეფინანსირების

ინსტრუმენტის მიზანია ბანკთაშორის ბაზარზე მოკლევადიანი საპროცენტო განაკვეთის მართვა. რეფინანსირების სესხების საშუალებით საბანკო სექტორისათვის ხელმისაწვდომი გახდა მოკლევადიან ლიკვიდობაზე საიმედო და დაბალრისკიანი წვდომა, რამაც დადებითად იმოქმედა ფულად ბაზარსა და ფინანსურ სტაბილურობაზე. ვინაიდან ეროვნული ბანკი ლარის ბაზარზე მოკლევადიანი ლიკვიდობის ერთადერთი მიმწოდებელია, მას საშუალება აქვს რეფინანსირების ინსტრუმენტით მართოს ბანკთაშორის ბაზრის საპროცენტო განაკვეთები. როგორც Laxton D. et al (2017) აღნიშნავენ, ცენტრალური ბანკის მიერ მოკლევადიანი განაკვეთების მართვა მნიშვნელოვანია, რადგან ეს იძლევა ინფლაციაზე გემოქმედების საშუალებას იმგვარად, რომ მოხდეს ამ უკანასკნელის საშუალოვადიან ტრენდზე დაბრუნება²⁵. აუქციონის მეშვეობით გაცემული რეფინანსირების სესხების საპროცენტო განაკვეთი ეფუძნებოდა საქართველოს ეროვნული ბანკის მონეტარული პოლიტიკის განაკვეთს.

2017 წელს მონეტარული ოპერაციების გირაოს ბაზაში შედიოდა საქართველოს ეროვნული ბანკის სადეპოზიტო სერტიფიკატები, საქართველოს მთავრობის ფასიანი ქაღალდები, საერთაშორისო საფინანსო ინსტიტუტების მიერ გამოშვებული ლარით დენომინირებული სასესხო ფასიანი ქაღალდები, რეზიდენტი და არარეზიდენტი იურიდიული პირების მიერ გამოშვებული ლარით დენომინირებული სასესხო ფასიანი ქაღალდები და კომერციული ბანკების სასესხო აქტივები. სესხის უზრუნველყოფის თითოეულ ასეთ სახეობაზე ეროვნული ბანკის მიერ განსაზღვრული იყო შესაბამისი კრიტერიუმები. 2017 წლის განმავლობაში საქართველოს ეროვნულ ბანკთან მონეტარული ოპერაციების წარმოებისათვის კომერციული ბანკები გირაოს ყველა ამ სახეობას იყენებდნენ.

23. თ. ბაიაშვილი, 2015. „მონეტარული პოლიტიკის გადაცემის მექანიზმი“. ეკონომიკა და საბანკო საქმე, 2015 წ. ტომი 3.

24. TIBR-1 არის საშუალო წლიური შენონილი საპროცენტო განაკვეთი ერთდღიან ბანკთაშორის სესხებზე. TIBR-7 არის საშუალო წლიური შენონილი საპროცენტო განაკვეთი ერთ კვირამდე ვადიანობის მქონე სესხებზე.

25. Kevin Clinton, Tibor Hlédik, Tomáš Holub, Douglas Laxton, and Hou Wang. (2017). „Czech Magic: Implementing Inflation-Forecast Targeting at the CNB“. International Monetary Fund Working Paper. WP/17/21.

2.2.2 ღია ბაზრის ერთოვანი ინსტრუმენტი

საერთაშორისო სავალუტო ფონდის ტექნიკური დახმარების მისიის რეკომენდაციების თანახმად, საქართველოს ეროვნულმა ბანკმა 2016 წლის დეკემბრიდან მონეტარული პოლიტიკის ახალი ინსტრუმენტი – ღია ბაზრის ერთოვანი ინსტრუმენტი აამოქმედა. აღნიშნული ინსტრუმენტის საშუალებით საბანკო სექტორს მოკლევადიანი ლიკვიდობა ყოველთვიური აუქციონის მეშვეობით მიეწოდება. ერთოვანი ინსტრუმენტის, ისევე როგორც სხვა მონეტარული ინსტრუმენტების, მიზანია ბანკთაშორის ბაზარზე მოკლევადიანი საპროცენტო განაკვეთის მართვა, რაც შესაბამისობაშია საუკეთესო საერთაშორისო პრაქტიკასთან. ლიკვიდობის პროგნოზირების ჯგუფი – ყოველთვიურად აფასებს საბანკო სისტემის მოკლევადიან ლიკვიდობას. დეფიციტის პირობებში, შეფასების საფუძველზე ცხადდება აუქციონი ღია ბაზრის ერთოვანი ინსტრუმენტის კონკრეტულ მოცულობაზე. ამ ინსტრუმენტის აუქციონზე მინიმალური საპროცენტო განაკვეთი მონეტარული პოლიტიკის განაკვეთს უტოლდება და აღნიშნულ აუქციონში მონაწილეობის მიღება მხოლოდ კომერციულ ბანკებს შეუძლიათ. გირაოდ შეიძლება გამოყენებულ იქნას ეროვნული ბანკის სადეპოზიტო სერტიფიკატები, საქართველოს მთავრობის ფასიანი ქაღალდები, საერთაშორისო საფინანსო ინსტიტუტების მიერ გამოშვებული ლარით დენომინირებული სასესხო ფასიანი ქაღალდები, რეზიდენტი და არარეზიდენტი იურიდიული პირების მიერ გამოშვებული ლარით დენომინირებული სასესხო ფასიანი ქაღალდები და კომერციული ბანკების სასესხო აქტივები.

2.2.3 ერთდღიანი სესხები და ერთდღიანი დეპოზიტები

წინა წლების მსგავსად, 2017 წლის განმავლობაშიც, მონეტარული პოლიტიკის განხორციელების პროცესში ეროვნული ბანკი მუდმივმოქმედ ინსტრუმენტებს – ერთდღიან სესხებსა და ერთდღიან დეპოზიტებს – იყენებდა. 2017 წლის პირველ ნახევარში საპროცენტო განაკვეთის დერეფანი შეადგენდა 3 პროცენტულ პუნქტს – მონეტარული პოლიტიკის განაკვეთს პლიუს/მინუს 1.5 პროცენტული პუნქტი. საპროცენტო

განაკვეთების მოკლევადიანი მერყეობის კიდევ უფრო შემცირების მიზნით, 2017 წლის აგვისტოდან საპროცენტო განაკვეთის დერეფანი შემცირდა 2 პროცენტულ პუნქტამდე – მონეტარული პოლიტიკის განაკვეთს პლიუს/მინუს 1.0 პროცენტული პუნქტი. საპროცენტო განაკვეთის დერეფნის გამოყენება ამცირებს ბანკთაშორის ბაზარზე საპროცენტო განაკვეთების ჭარბ მერყეობას და, თავის მხრივ, ხელს უწყობს ბანკთაშორის საპროცენტო განაკვეთის დაახლოებას მონეტარული პოლიტიკის განაკვეთთან.

საქართველოს ეროვნული ბანკის ერთდღიანი სესხები საბანკო სექტორისათვის ლიკვიდობის მყისიერად მიღების საშუალებაა, თუმცა, საბაზრო საპროცენტო განაკვეთთან შედარებით უფრო მაღალი ფასით. ერთდღიანი სესხებისათვის გირაოს იგივე ბაზა მოქმედებდა, რაც რეფინანსირების სესხებისათვის.

2010 წლის აპრილიდან ამოქმედებული ერთდღიანი დეპოზიტების ინსტრუმენტით, კომერციულ ბანკებს შეუძლიათ საკორესპონდენტო ანგარიშზე ეროვნულ ვალუტაში არსებული ჭარბი ლიკვიდობა დღის ბოლოს საქართველოს ეროვნულ ბანკში ერთდღიან დეპოზიტზე განათავსონ, რომელიც შემდგომი სამუშაო დღის დასაწყისშივე საკორესპონდენტო ანგარიშზე უბრუნდებათ. აღნიშნული ინსტრუმენტი ბანკთაშორის ბაზარზე საპროცენტო განაკვეთების სტაბილიზაციის მნიშვნელოვანი ბერკეტია.

2.2.4 ფასიანი ქაღალდები

სადეპოზიტო სერტიფიკატები

2017 წელს საქართველოს ეროვნული ბანკი განაგრძობდა საკუთარი ფასიანი ქაღალდების – სადეპოზიტო სერტიფიკატების ემისიას. აღნიშნული ფასიანი ქაღალდები, ფინანსთა სამინისტროს სახაზინო ვალდებულებებთან და სახაზინო ობლიგაციებთან ერთად, კომერციული ბანკების მხრიდან მაღალი მოთხოვნით სარგებლობდა. 2017 წელს საქართველოს ეროვნული ბანკი უშვებდა 3 თვის ვადიანობის სადეპოზიტო სერტიფიკატებს, ხოლო მთავრობის

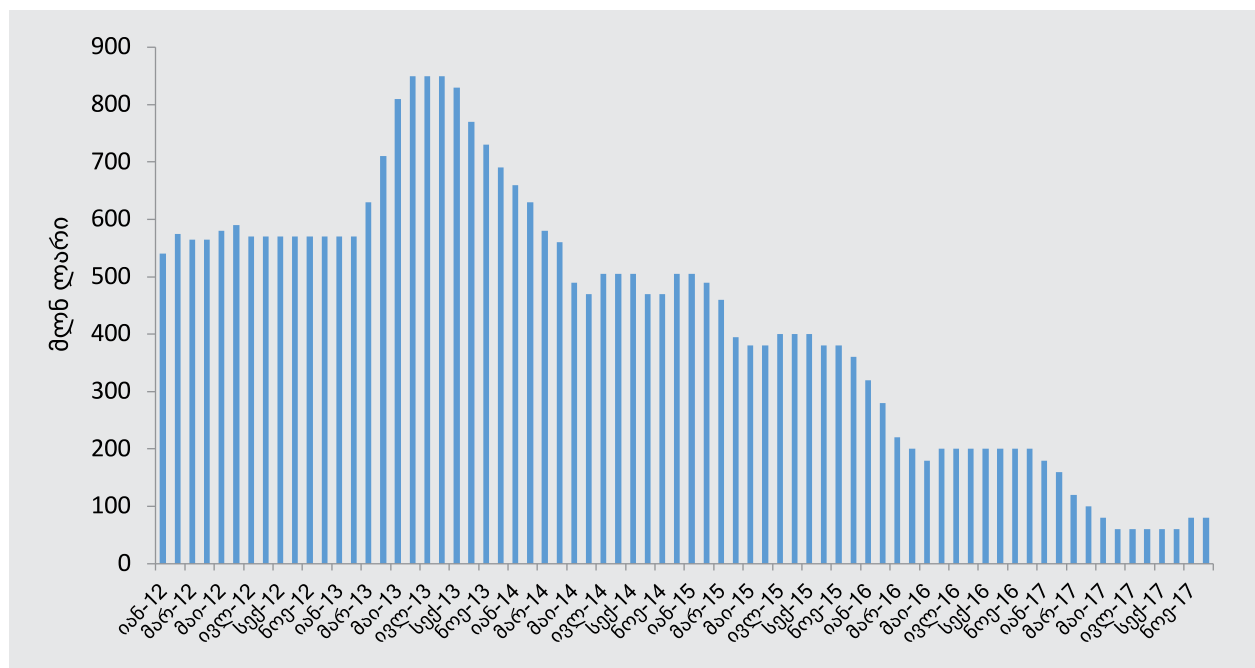
ფასიანი ქაღალდების ვადიანობა 6 თვე, 1, 2, 5 და 10 წელი იყო. აღნიშნულმა ფასიანმა ქაღალდებმა ხელი შეუწყო შემოსავლიანობის სტაბილური მრუდის ჩამოყალიბებას. ეს მრუდი მნიშვნელოვან ინფორმაციას იძლევა სხვადასხვა ვადიანობის საპროცენტო განაკვეთებისა და ფინანსური ბაზრის მონაწილეთა მოლოდინების შესახებ. შემოსავლიანობის მრუდის მიხედვით, სპრედები (განსხვავება) გრძელვადიან და მოკლევადიან საპროცენტო განაკვეთებს შორის წლის განმავლობაში მცირდებოდა, რაც ბაზრის ეფექტიანობის ზრდასა და გრძელვადიანი საპროცენტო განაკვეთების შემცირების მოლოდინებზე მიუთითებდა.

2017 წელს საქართველოს ეროვნული ბანკი მხოლოდ 3-თვიან სადეპოზიტო სერტიფიკატებს

უშვებდა, რომლებსაც საბანკო სექტორი ლიკვიდობის მართვის მიმზიდველ და ეფექტურ მოკლევადიან ინსტრუმენტად იყენებდა.

2017 წლის განმავლობაში ორგანიზებულ 13 აუქციონზე კომერციულმა ბანკებმა ემიტირებული სადეპოზიტო სერტიფიკატები სრულად შეიძინეს. მთლიანობაში განთავსდა 260 მლნ ლარის და დაიფარა 360 მლნ ლარის ნომინალური ღირებულების სადეპოზიტო სერტიფიკატები. შესაბამისად, 2017 წლის დასაწყისში მიმოქცევაში არსებული სადეპოზიტო სერტიფიკატების მოცულობა 180 მლნ ლარიდან წლის ბოლოს 80 მლნ ლარამდე შემცირდა. 2017 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით, მიმოქცევაში არსებულ 80 მლნ ლარის სადეპოზიტო სერტიფიკატებს 7 კომერციული ბანკი ფლობდა.

დიაგრამა N 2.10 სადეპოზიტო სერტიფიკატების პორტფელის მოცულობა 2012-2017 წლებში



წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

სახელმწიფო ობლიგაციები

2017 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით, საქართველოს ეროვნული ბანკი ფლობდა 147 მლნ ლარის ნომინალური ღირებულების სახელმწიფო ობლიგაციებს, რომლებიც წლის განმავლობაში ღია ბაზრის ოპერაციებისათვის არ გამოყენებულა.

სახაზინო ვალდებულებები და სახაზინო ობლიგაციები

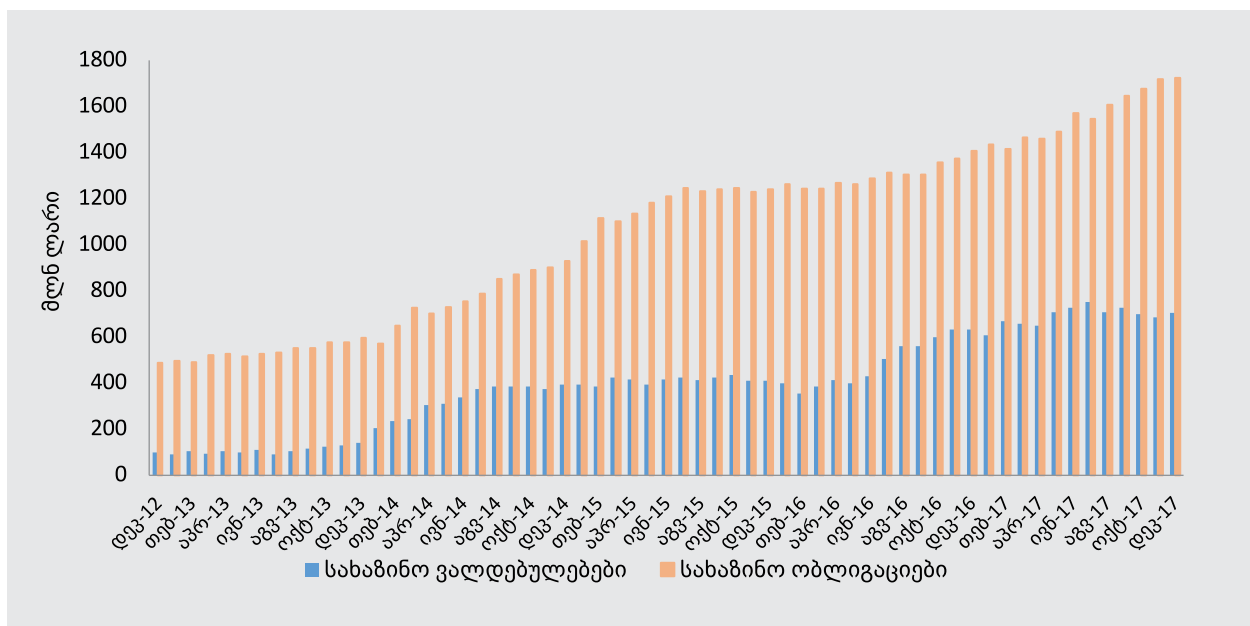
ლარის ფულადი ბაზრის განვითარების ხელშეწყობისთვის მნიშვნელოვანი იყო საქართველოს ფინანსთა სამინისტროს მიერ გამოშვებული სახაზინო ვალდებულებებისა და სახაზინო ობ-

ლიგაციების მოცულობის ზრდა. 2017 წელს საქართველოს ფინანსთა სამინისტრო უშვებდა 6 თვიანი და 1-წლიანი ვადიანობების დისკონტურ ფასიან ქაღალდებს - სახაზინო ვალდებულებებსა და 2-წლიან, 5-წლიან და 10-წლიან კუპონურ ფასიანი ქაღალდებს - სახაზინო ობლიგაციებს. ამ ფასიანი ქაღალდების ემისია ეროვნული ვალუტით და არამატერიალიზებული ფორმით ხდებოდა. ერთი ფასიანი ქაღალდის ნომინალური ღირებულება 1,000 ლარია. სახაზინო ვალდებულებებისა და სახაზინო ობლიგაციების გაყიდვა „ბლუმბერგის“ სავაჭრო სისტემაზე საქართველოს ეროვნული ბანკის მიერ ორგანიზებული აუქციონის მეშვეობით და მრავალი ფასის მეთოდის გამოყენებით ხორციელდება. აუქციონში მონაწილეობის მიღება შეუძლია საქართველოს ეროვნული ბანკის მიერ ლიცენზირებულ კომერციულ ბანკებს და, მათი მეშვეობით, ნებისმიერ იურიდიულ და ფიზიკურ პირს. ფასიან ქაღალდს შესაძლოა ჰყავდეს ნომინალური მფლობელი

- ბაზრის შუამავალი, რომელსაც მესაკუთრე ხელშეკრულებით ანიჭებს რეესტრში სახაზინო ვალდებულებების და ობლიგაციების თავის სახელზე აღრიცხვის და მათი განკარგვის, ყიდვა-გაყიდვის და დაგირავების უფლებას.

2017 წელს ჩატარდა სახაზინო ფასიანი ქაღალდების 54 აუქციონი, რომელთა მეშვეობით 1.5 მლრდ ლარის ნომინალური ღირებულების ფასიანი ქაღალდი განთავსდა. 2017 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით, მიმოქცევაში არსებული 2.4 მლრდ ლარის (მშპ-ს 6.7 პროცენტი) ნომინალური ღირებულების სახაზინო ფასიანი ქაღალდების მფლობელი 14 კომერციული ბანკი და არასაბანკო ინვესტორები (იხ. დიაგრამა N2.11 და დიაგრამა N2.12) იყვნენ. არასაბანკო ინვესტორთა მფლობელობაში ჯამურად 206 მლნ ლარის ნომინალური ღირებულების სახაზინო ფასიანი ქაღალდები იყო.

დიაგრამა N 2.11 სახაზინო ვალდებულებებისა და სახაზინო ობლიგაციების პორტფელი

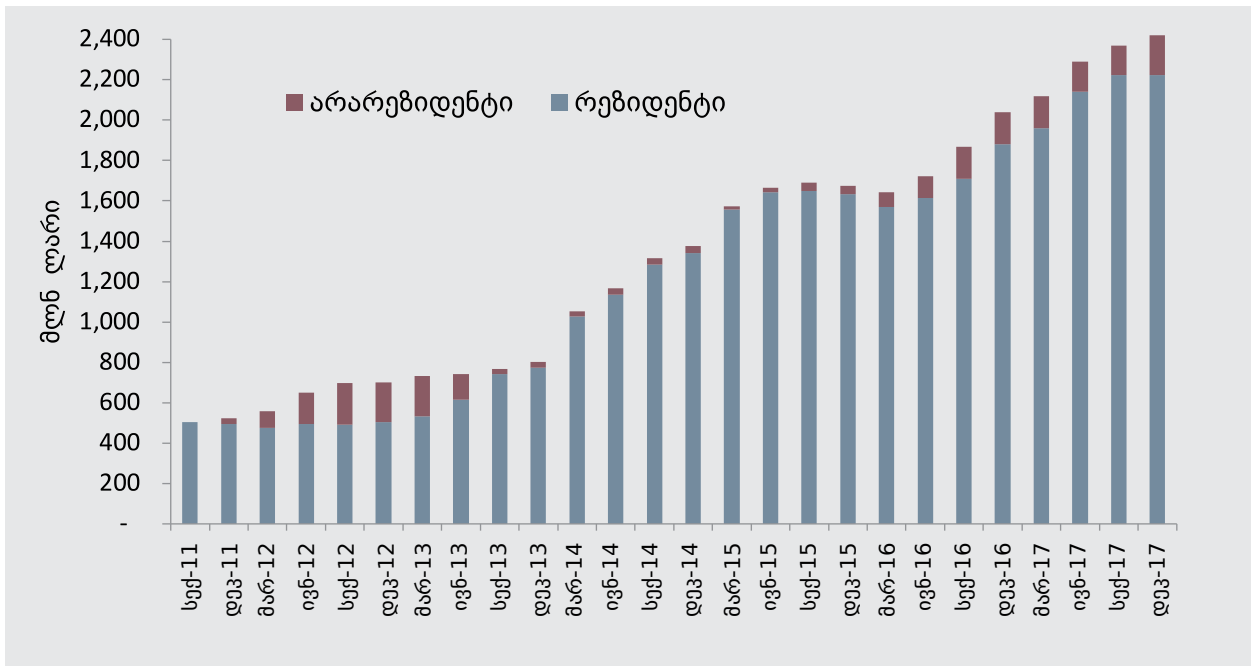


წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

აღსანიშნავია, რომ ბაზარზე მიმოქცევაში მყოფი სახაზინო ფასიანი ქაღალდების მოცულობა, ეკონომიკის ზომასთან შედარებით, ჯერ კიდევ მცირეა (მშპ-ს 6.4 პროცენტი). ბაზრის ლიკვიდობის გასაზრდელად მნიშვნელოვანი ნაბიჯია 2018 წლი-

დან ბენჩმარკ ბონდების გამოშვებების დაწყება და სახაზინო ფასიანი ქაღალდების ემისიების გაზრდა, რაც ასევე ხელს შეუწყობს საგარეო ვალის აღებასთან დაკავშირებული სავალუტო რისკების შემცირებას.

დიაგრამა N 2.12 სახელმწიფო ფასიანი ქაღალდები მფლობელების მიხედვით



წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

ფასიანი ქაღალდების მეორადი ბაზრის გააქტიურების ხელშეწყობისათვის საქართველოს ეროვნული ბანკი აგრძელებდა მისი მატერიალური ინვესტიციებით შექმნილი თანამედროვე მოთხოვნების შესაბამისი „სახელმწიფო ფასიანი ქაღალდების ანგარიშსწორების (CSD) სისტემისა“ და სხვადასხვა ურთიერთინტეგრირებული სისტემის სრულყოფილი ფუნქციონირების მხარდაჭერასა და უზრუნველყოფას.

2014 წლიდან მნიშვნელოვნად გააქტიურდა ბანკთაშორისი რეპო ბაზარი, რომელიც საქართველოს ეროვნული ბანკის ინიციატივით და კომერციული ბანკების თანხმობით შექმნილ საერთაშორისო პრაქტიკაში აპრობირებულ რეპო გარიგებების ჩარჩო ხელშეკრულებას ეფუძნებოდა. რეპო გარიგებების დადებისათვის ბანკები „ბლუმბერგის“ სავაჭრო სისტემას და „სახელმწიფო ფასიანი ქაღალდების ანგარიშსწორების სისტემას“ იყენებდნენ. აღნიშნული სისტემების გამოყენებით, 2017 წელს კომერციულ ბანკებს შორის განხორციელდა 153 რეპო გარიგება 1.8 მლრდ ლარის ნომინალური ღირებულების სახელმწიფო ფასიანი ქაღალდებით.

ფასიანი ქაღალდების ბაზარზე არსებული პრაქტიკა და ინფრასტრუქტურა ფასიანი ქაღალდების მეორადი ბაზრის შემდგომი გააქტიურების კარგ საფუძველს იძლევა, რასაც ფასიანი ქაღალდების ბაზრის ლიკვიდობის ზრდა უნდა მოჰყვეს.

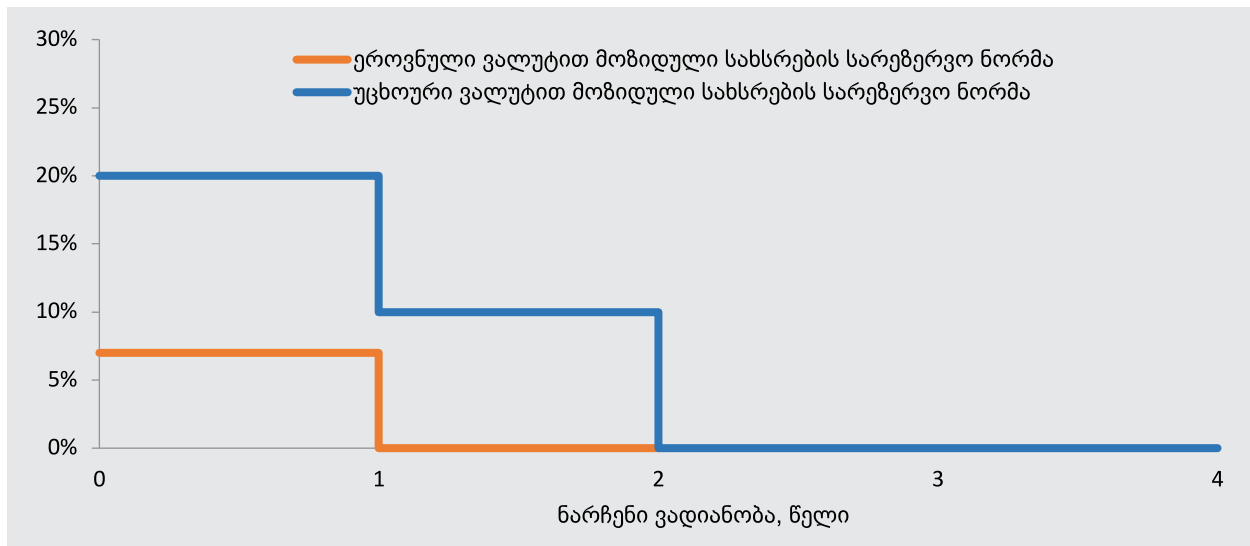
2.2.5 მინიმალური სარეზერვო მოთხოვნები

მინიმალური სარეზერვო მოთხოვნების ინსტრუმენტით საქართველოს ეროვნული ბანკი ქმნის დანარჩენი მონეტარული ინსტრუმენტების ეფექტური გამოყენების წინაპირობას. კომერციული ბანკების მიერ ეროვნული ვალუტით მოზიდულ სახსრებზე მინიმალური სარეზერვო მოთხოვნების ნორმა 7, ხოლო უცხოური ვალუტით მოზიდულ სახსრებზე კი - 20 პროცენტია. ამასთან, ეროვნული ვალუტით მოზიდული სახსრები, 1 წელზე მეტი ნარჩენი ვადიანობით და უცხოური ვალუტით ნასესხები სახსრები, 2 წელზე მეტი ნარჩენი ვადიანობით, გათავისუფლებულია სარეზერვო მოთხოვნებისგან, ხოლო უცხოური ვალუტით 1-დან 2 წლამდე ვადიანობის ნასესხები სახსრებისათვის სარეზერვო ნორმა 10 პროცენტია (იხ. დიაგრამა N 2.13). საქართველოს ეროვნულ ბანკში კომერციული ბანკების მიერ გან-

თავსებულ ეროვნული ვალუტით მინიმალური რეზერვების ნაწილს ეროვნული ბანკი არიცხავს სარგებელს, რომელიც მონეტარული პოლიტიკის მოქმედი განაკვეთის ტოლია²⁶. აშშ დოლარით ფორმირებულ მინიმალურ რეზერვებს კი ეროვნული ბანკი აშშ ფედერალური სარეზერვო სის-

ტემის პოლიტიკის განაკვეთის ზედა ზღვარზე 0.5 პუნქტით ნაკლებს სარგებელს არიცხავს. რაც შეეხება ევროთი ფორმირებულ მინიმალურ რეზერვებს, მათ ევროპის ცენტრალური ბანკის სადეპოზიტო განაკვეთს მინუს 0.2 პუნქტით შემცირებულ პროცენტი ერიცხება.

დიაგრამა N 2.13 მინიმალური სარეზერვო მოთხოვნების ნორმა



წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

საქართველოში ფასიანი ქაღალდებით ანგარიშსწორების სისტემის განვითარება

ეროვნულ ბანკში 2010 წლიდან მოქმედი ფასიანი ქაღალდების ანგარიშსწორების სისტემა არის სახელმწიფო ფასიანი ქაღალდების მართვის და ოპერაციების თანამედროვე, მაღალტექნოლოგიური, სწრაფი და დაცული ელექტრონული სისტემა (CSD). იგი უზრუნველყოფს საქართველოს ფინანსთა სამინისტროსა და ეროვნული ბანკის მიერ ემიტირებული ფასიანი ქაღალდების ოპერაციებს: ფასიანი ქაღალდების გამოშვების, დაფარვის, კუპონების გადახდის, ყიდვა-გაყიდვისა და რეპო ოპერაციების ავტომატურ ანგარიშსწორებას; ფასიანი ქაღალდების ელექტრონული რეესტრის წარმოებას; დაგირავების ოპერაციებს. ამ სისტემის მჭიდრო ინტეგრაცია დროის რეალურ რეჟიმში ანგარიშსწორების (RTGS) სისტემასთან ფასიანი ქაღალდების ერთდროული ვაჭრობისა და ანგარიშსწორების საშუალებას იძლევა - ე.წ. „მიწოდება გადახდის

სანაცვლოდ“ (DvP) პრინციპის დაცვით, რის შედეგადაც მთლიანად აღმოფხვრილია ფასიანი ქაღალდების ანგარიშსწორების რისკი.

ეროვნული ბანკის ინიციატივით და თბილისის საფონდო ბირჟის მონაწილეობით, 2016 წელს დაიწყო ფასიანი ქაღალდებით ვაჭრობის და ანგარიშსწორების სისტემის რეფორმაზე მუშაობა. რეფორმა საქართველოში კაპიტალის ბაზრის განვითარების ზემოხსენებული სტრატეგიის ნაწილია. პროექტი ითვალისწინებს ეროვნული ბანკის ფასიანი ქაღალდების ანგარიშსწორების სისტემის განახლებას, მის ფუნქციონალურ განვითარებას და გაფართოვებას. ამ პროექტით გათვალისწინებული ანგარიშსწორების სისტემის განვითარებასთან დაკავშირებით, 2017 წლის 13 იანვარს გაფორმდა შეთანხმება საქართველოს ეროვნულ ბანკს, თბილისის საფონდო ბირჟასა და კომპანია „მონეტრანს“ შორის. 2017 წლის განმავლობაში, მხარეთა აქტიური მონაწილეობით,

26. დეტალები შეგიძლიათ იხილოთ ეროვნული ბანკის ვებ-გვერდზე: <https://www.nbg.gov.ge/index.php?m=558>

შეთანხმდა და ჩამოყალიბდა ანგარიშსწორების განახლებული სისტემის ფუნქციების დეტალური სპეციფიკაციები.

ანგარიშსწორების განახლებული სისტემით დამატებით შესაძლებელი იქნება ფასიანი ქაღალდების ცენტრალური დეპოზიტარის ჩართვა, საქართველოს ფასიანი ქაღალდების ბაზრის ყველა მონაწილისათვის მომსახურების გაწევა, საქართველოში ყველა ტიპის ფასიანი ქაღალდის (კერძო კომპანიების მიერ გამოშვებული ობლიგაციების და აქციების ჩათვლით) რეგისტრაცია და ანგარიშსწორება. სრულად ავტომატიზებული იქნება ამ სისტემაში რეგისტრირებული კერძო ფასიანი ქაღალდის გამოშვების, დაფარვის, ყიდვა-გაყიდვის, რეპოს, კუპონისა და დივიდენდის ანგარიშსწორების ოპერაციები, ასევე მათი დაგირავება ეროვნულ ბანკში და/ან ბაზრის პროფესიონალ მონაწილეებს შორის. სავაჭრო სისტემებთან (საფონდო ბირჟისა და ბლუმბერგის სავაჭრო სისტემებთან) ინტეგრაციის შედეგად, ავტომატიზებული იქნება ფასიანი ქაღალდებით ვაჭრობისა და ანგარიშსწორების სრული ციკლი.

ახალი სისტემა ხელს შეუწყობს უცხოური საფინანსო ინსტიტუტების და ინვესტორების საქართველოს ფინანსურ ბაზრებზე წვდომის გააღვივებას, ვინაიდან ადგილობრივი ფასიანი ქაღალდების ბაზრის ინფრასტრუქტურა უფრო საიმედო და თანამედროვე გახდება.

პროექტი განხორციელდება ევროპის ცენტრალური ბანკის (ECB), ევროპის რეკონსტრუქციისა და განვითარების ბანკის (EBRD) და საერთაშორისო დეპოზიტარი „ქლიარსტრიმის“ (Clearstream) კონსულტანტებთან თანამშრომლობით და მისი ძირითადი ნაწილის დანერგვა 2018 წლის ბოლოსთვის არის გათვალისწინებული.

2.3 სავალუტო პოლიტიკა და საერთაშორისო რეზერვების მართვა

საქართველოში მოქმედებს მცურავი გაცვლითი

კურსის რეჟიმი, რომლის დროსაც ეროვნულ ვალუტაზე ფასწარმოქმნა საბაზრო პრინციპებზე დაყრდნობით ხორციელდება. აღნიშნული სავალუტო პოლიტიკის პირობებში, ეროვნული ბანკი ასევე ითვალისწინებდა საერთაშორისო რეზერვების ადეკვატურ დონეზე შენარჩუნების ამოცანას.

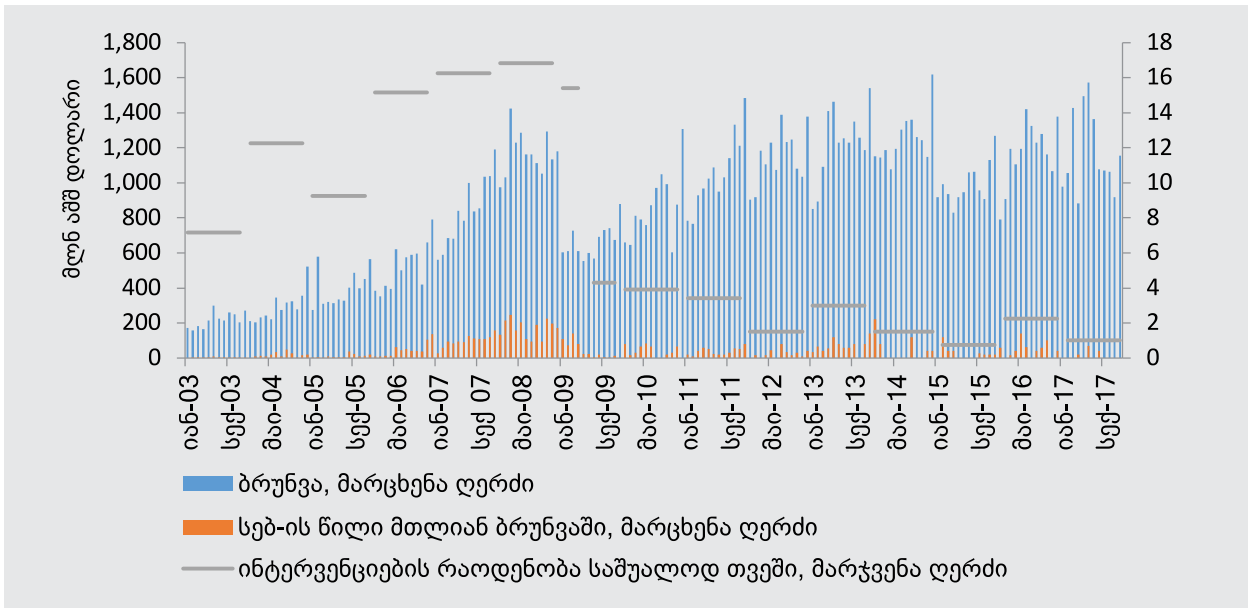
აღსანიშნავია, რომ გაცვლითი კურსის ასეთი რეჟიმის უმთავრესი დადებითი მახასიათებლები ქვეყნის ეკონომიკაზე საგარეო შოკების ნეგატიური გავლენის შესუსტება და ეკონომიკის ავტომატური სტაბილიზატორის ფუნქციის შესრულებაა. აღიარებულია, რომ საქართველოს მსგავსი მცირე ზომის ღია ეკონომიკის მქონე ქვეყნებისათვის, მცურავი გაცვლითი კურსის მექანიზმი ოპტიმალურ სავალუტო რეჟიმად ითვლება²⁷. ეს უპირატესობა 2014-2015 წლების საგარეო შოკის პერიოდშიც დადასტურდა, როდესაც გაცვლითმა კურსმა საგარეო შოკის შემარბილებელი ეფექტი შეასრულა და ხელი შეუწყო საქართველოს კონკურენტუნარიანობის შენარჩუნებას.

ეროვნული ბანკის სავალუტო პოლიტიკა ითვალისწინებს სავალუტო ბაზარზე ინტერვენციებს მხოლოდ გარკვეულ შემთხვევებში: საერთაშორისო რეზერვების შესავსებად; თუ ადგილი აქვს ჭარბი კაპიტალის ერთჯერად შემოდინებას/გაღივებას, რომელიც კურსის მკვეთრ მოკლევადიან რყევას გამოიწვევს; სახელმწიფო საგარეო ოპერაციების დასაბალანსებლად.

სავალუტო ბაზარზე ეროვნული ბანკის მიერ ინტერვენციების განხორციელების ინსტრუმენტს წარმოადგენს სავალუტო აუქციონების მექანიზმი. ეროვნული ბანკის მიერ 2017 წლის განმავლობაში განხორციელებული ინტერვენციების ოდენობა და მოცულობა წინა წლებთან შედარებით კიდევ უფრო შემცირდა და შეზღუდულ ხასიათს ატარებდა. კერძოდ, საბაზრო კონიუქტურის გათვალისწინებით, ინტერვენციები მხოლოდ საერთაშორისო რეზერვების აკუმულირების მიმართულებით განხორციელდა და მთლიანმა შესყიდვამ წლის განმავლობაში 129.8 მლნ აშშ დოლარი შეადგინა (იხ. დიაგრამა N 2.14).

27. Levy-Yeyati, E. & Sturzenegger, F. (2003). To Float or to Fix: Evidence on the Impact of Exchange Rate. The American Economic Review. Vol. 93. (No. 4), pp. 1173-1193.

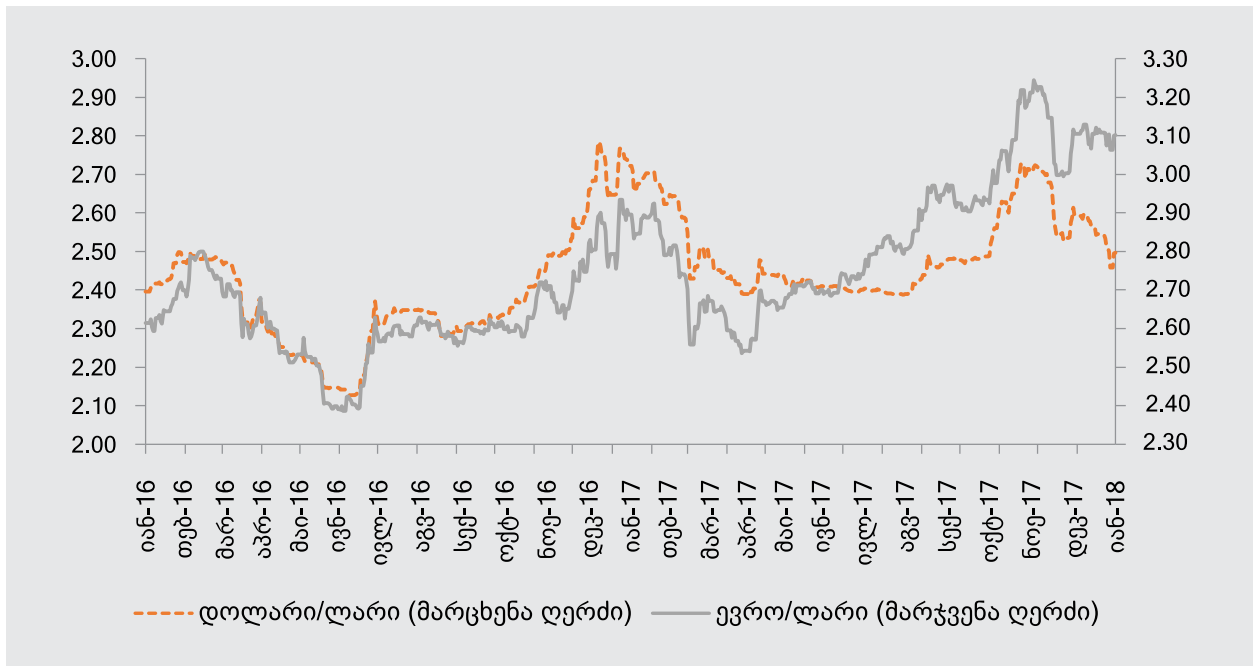
დიაგრამა N 2.14 სავალუტო ბაზრის დინამიკა 2003-2017 წლებში



წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

2017 წელს ძირითად სავაჭრო პარტნიორ ქვეყნებში ეკონომიკური მდგომარეობა მნიშვნელოვნად გაუმჯობესდა, რამაც საგარეო მოთხოვნის ზრდა გამოიწვია. შედეგად, საგრძნობლად გაიზარდა საქონლისა და მომსახურების ექსპორტი. ამასთან, არსებითად გაიზარდა ტურიზმიდან მიღებული შემოსავლები და ფულადი გზავნილებიც. შედეგად, შემცირდა წინა წლების საგარეო შოკის ზეგავლენით და ნეგატიური მოლოდინებით გამოწვეული ზეწოლა გაცვლით კურსზე და ლარის ნომინალურმა ეფექტურმა კურსმა გამყარება დაიწყო, რამაც, თავის მხრივ, ეროვნულ ბანკს წინა

პერიოდებში რეზერვების გაყიდვით მიღებული დანაკლისის ნაწილობრივ შევსების საშუალება მისცა. თუმცა, წლის ბოლოს, გაუმჯობესებული ეკონომიკური პარამეტრების მიუხედავად, ლარის ნომინალურ გაცვლით კურსზე გაუფასურების წნეხი გაძლიერდა, რაც, ძირითადად, ბაზრის მონაწილეების ნეგატიურმა მოლოდინებმა განაპირობა და რასაც დროებითი ხასიათი ჰქონდა. შემდგომ პერიოდში, ნეგატიური მოლოდინების განეიტრალებასთან ერთად, ლარის ნომინალური ეფექტური გაცვლითი კურსი კვლავ გამყარდა.

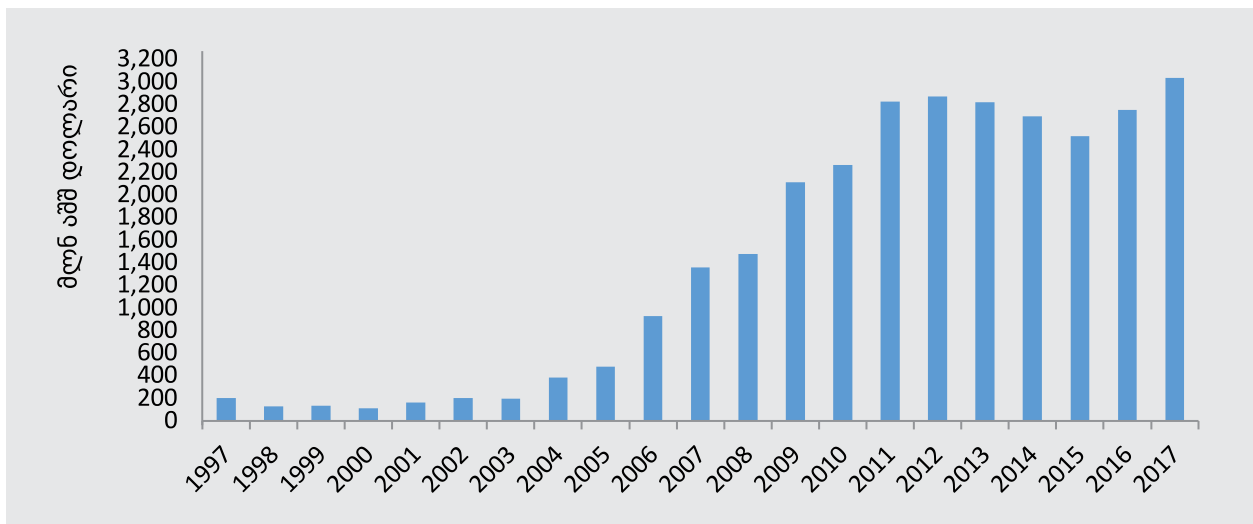
დიაგრამა N 2.15 ლარის ნომინალური გაცვლითი კურსი აშშ დოლარისა და ევროს მიმართ

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

საერთაშორისო რეზერვების მართვა

2017 წელს საქართველოს ეროვნული ბანკის საერთაშორისო რეზერვების მოცულობა 282 მლნ აშშ დოლარით გაიზარდა და 2017 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით 3.04 მლრდ აშშ დოლარი

შეადგინა (რეზერვების მთლიანი მოცულობა მოიცავს გარე მენეჯერებისათვის – მსოფლიო ბანკი და საერთაშორისო ანგარიშსწორების ბანკი – სამართავად გადაცემულ თანხებსაც) (იხ. დიაგრამა N 2.16).

დიაგრამა N 2.16 ოფიციალური სარეზერვო აქტივები 1997-2017 (მლნ აშშ დოლარი, წლის ბოლო მაჩვენებელი)

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

საქართველოს ეროვნული ბანკის საერთაშორისო რეზერვების დინამიკაზე 2017 წელსაც, ტრადიციულად, რამდენიმე ძირითადი ფაქტორი მოქმედებდა: საქართველოს ეროვნული ბანკის სავალუტო აუქციონები, საქართველოს მთავრობის ხარჯები და საერთაშორისო ორგანიზაციებიდან მიღებული კრედიტები და გრანტები. 2017 წლის განმავლობაში სავალუტო აუქციონებით ეროვნული ბანკის წმინდა შესყიდვებმა 129.8 მლნ აშშ დოლარი შეადგინა. ამავე დროს, გალარების პროგრამის ფარგლებში, ეროვნულმა ბანკმა 78.7 მლნ აშშ დოლარი მიაწოდა ბაზარს. 2017 წლის განმავლობაში საერთაშორისო საფინანსო ორგანიზაციებიდან და დონორი სახელმწიფოებიდან სხვადასხვა პროგრამების და პროექტების დასაფინანსებლად მიღებული გრანტებისა და სესხების, მათ შორის საერთაშორისო სავალუტო ფონდის გაფართოებული მექანიზმის ფარგლებში მიღებული ტრანშების, ჯამური ოდენობა 497 მლნ აშშ დოლარს უტოლდება. მეორე მხრივ, მთავრობის საგარეო ვალის მომსახურებამ 272 მლნ აშშ დოლარი, ხოლო სავალუტო ხარჯებმა 230 მლნ აშშ დოლარი შეადგინა.

2017 წლის განმავლობაში გრძელდებოდა მსოფლიო ფინანსურ ბაზრებზე 2008 წელს დაწყებული ფინანსური კრიზისის შემდგომ განვითარებული სიტუაციის ნორმალიზება. ეს განსაკუთრებით აშშ-ში აღინიშნებოდა. აშშ-ს ეკონომიკური ზრდა 2017 წლის განმავლობაში სტაბილური დადებითი ტენდენციებით ხასიათდებოდა, თუმცა ჯერ-ჯერობით კრიზისამდე არსებულ მაჩვენებლებზე არ დაბრუნებულა. წინასწარი მონაცემებით, 2017 წლის მშპ-ის ზრდის მაჩვენებელი 3 პროცენტს გაუტოლდება. 2017 წლის განმავლობაში ეკონომიკის მთავარ მამოძრავებელ ძალად შრომის ბაზარი ნარჩუნდებოდა, სადაც სიტუაცია წინა წლებთან შედარებით მნიშვნელოვნად გაუმჯობესდა და უმუშევრობა წლის ბოლოს 4.1 პროცენტამდე შემცირდა, რაც ბოლო 17 წლის განმავლობაში რეკორდულად დაბალი მაჩვენებელია. დეკემბრის მონაცემებზე დაყრდნობით, აშშ-ში წლის განმავლობაში 2.5 მლნ სამუშაო ადგილი შეიქმნა, რაც მნიშვნელოვნად აღემატება 2016 წლის ანალოგიურ მაჩვენებელს (2.2 მლნ). ქვეყანაში ეკონომიკური სიტუაციის მნიშვნელოვანი გაუმჯობესების ფონზე, ფედერა-

ლურმა სარეზერვო სისტემამ წლის განმავლობაში სამჯერ გაზარდა მიზნობრივი საპროცენტო განაკვეთი, რომელიც 2017 წლის ბოლოს 1.25-1.50 პროცენტის შუალედში დაფიქსირდა. რეფინანსირების განაკვეთის ზრდის პარალელურად, აშშ-ს სახაზინო ვალდებულებების შემოსავლიანობებზე მატება დაფიქსირდა: 2-წლიანი სახაზინო ვალდებულების შემოსავლიანობა დაახლოებით 42 საბაზისო პუნქტით, 1.48 პროცენტიდან 1.9 პროცენტამდე გაიზარდა, ხოლო ინფლაციის წნეხის არარსებობის პირობებში, 10-წლიანი სახაზინო ვალდებულების შემოსავლიანობამ მხოლოდ 17 საბაზისო პუნქტით მოიმატა.

2017 წელს ევროპის ცენტრალური ბანკი (ეცბ), აშშ-ს ფედერალური სარეზერვო სისტემისგან საპირისპირო მონეტარულ პოლიტიკას ატარებდა, რაც ეცბ-ს მიერ წამოწყებული აქტივების (ევროზონის სახელმწიფო ობლიგაციები, აქტივებით უზრუნველყოფილი ობლიგაციები, კორპორატიული ობლიგაციები) მსხვილი მოცულობით შესყიდვის პროგრამის განხორციელებაში გამოიხატებოდა.

2011-2015 კრიზისულ წლებთან შედარებით, 2017 წლების განმავლობაში ევროზონის ეკონომიკის რეალურ სექტორში არსებული ბიზნეს-გარემოსა და მოლოდინების გაუმჯობესება განპირობებული იყო ევროკავშირის წევრ-ქვეყანათა უმრავლესობაში – პირველ რიგში საბერძნეთში - აგრეთვე პორტუგალიაში, ესპანეთში, იტალიასა და საფრანგეთში არსებული ფისკალური დისციპლინის უფრო მაღალი დონით. 2017 წელს მდგომარეობის ზომიერი გაუმჯობესება დაფიქსირდებოდა ასევე ევროზონის შრომით ბაზრებზე, რაც უმუშევრობის მაჩვენებლის სტაბილურად ერთიწილი ნიშნულზე დაბრუნებასა და უმუშევრობის დონის 8.93 პროცენტამდე კლებაში (რაც 10 წლის მინიმუმს წარმოადგენს) გამოიხატა.

2017 წლის განმავლობაში ეცბ აგრძელებდა უარყოფითი განაკვეთების პოლიტიკას და მთელი წლის განმავლობაში ოფიციალური განაკვეთები შენარჩუნებულ იქნა ერთი და იმავე მაჩვენებლებზე (რეფინანსირების ძირითადი განაკვეთი (Main Refinancing Rate): 0.00%; დისკონტის განაკვეთი (Discount Rate): -0.40%; სალომბარდე განაკვეთი

(Lombard Rate): +0.25%). უარყოფითი განაკვეთების მეშვეობით ეცბ ცდილობდა რეგიონში ინვესტიციების შემდგომ წახალისებას და ამით ეკონომიკური ზრდის ხელშეწყობას. 2017 წლის განმავლობაში ევროში დენომინირებულ ფასიან ქაღალდებზე შემოსავლიანობის მრუდზე 7 წლამდე ფასიანი ქაღალდების შემოსავლიანობა წინა წლების ანალოგიურად კვლავ უარყოფით ზონაში იმყოფებოდა, რის გამოც საქართველოს ეროვნული ბანკი არ ახორციელებდა საერთაშორისო რეზერვების ინვესტირებას ევროში დენომინირებულ ფასიან ქაღალდებში.

2017 წელს ფასები ნავთობის ბაზარზე კვლავინდებურად მაღალი მერყეობით ხასიათდებოდა. წლის პირველ ნახევარში ფასის კლების ტენდენცია შეინიშნებოდა, ხოლო მეორე ნახევარში ტენდენცია საპირისპირო მიმართულებით შებრუნდა და, საბოლოოდ, ნავთობის ფასი წინა წლის ნიშნულთან შედარებით 12.5 პროცენტით გაიზარდა. „Standard & Poor’s“-ის „GSCI“ ინდექსი, რომელიც ბაზრის ხუთ სექტორს მოიცავს (ენერგეტიკა, ძვირფასი ლითონები, სამრეწველო ლითონები, სოფლის მეურნეობა, საკვები ნედლეული), 2017 წლის განმავლობაში ნავთობის ფასის ტენდენციას იმეორებდა და საბოლოოდ 11.1 პროცენტით გაიზარდა, რაც ზედმიზეძვე მეორე წლიური ზრდა იყო. წლის განმავლობაში ნავთობის ფასის ზრდას ხელს უწყობდა ისეთი ფაქტორები, როგორებიცაა ფუნდამენტური ეკონომიკური მაჩვენებლების გაუმჯობესება მომხმარებელ ქვეყნებში და ასევე „OPEC“-ის მიერ გადაწყვეტილება წარმოების კვოტების 2018 წლის ბოლომდე შენარჩუნების შესახებ. ბაზრისთვის მოულოდნელობას წარმოადგენდა ის ფაქტი, რომ კვოტები შეეხო ნიგერიასა და ლიბიასაც, რომლებიც წინათ გამონაკლისის სახით კვოტის გარეშე აწარმოებდნენ ნავთობს. ნავთობის გაძვირების ტენდენცია წლის ბოლომდე შენარჩუნდა და საბოლოოდ ბარელი ნავთობის ფასი 60 დოლარზე დაფიქსირდა.

2017 წლის განმავლობაში საქართველოს ეროვნული ბანკის საინვესტიციო პოლიტიკა კვლავინდებურად კონსერვატიული და საკრედიტო რისკების შემცირებაზე ორიენტირებული იყო. საქართველოს ეროვნული ბანკის საერთაშორისო რეზერვები განთავსებული იყო აშშ-ს, ევროზონის ქვეყნების, ავსტრალიისა და კანადის

სახელმწიფო, სახელმწიფო სააგენტოებისა და სუპრანაციონალური საფინანსო ინსტიტუტების მაღალლიკვიდურ ფასიან ქაღალდებში და მაღალი საკრედიტო რეიტინგის მქონე საერთაშორისო საბანკო დანესებულებებში. 2017 წლის განმავლობაში საქართველოს ეროვნული ბანკის საერთაშორისო რეზერვების მართვიდან მიღებული შემოსავლების მოცულობა საგრძნობლად გაიზარდა და შემოსავლებმა 69.9 მლნ ლარი შეადგინა, რაც 2016 წელს მიღებულ შემოსავლებზე 75.3 პროცენტით მეტია.

2016 წლის ბოლოდან მიმდინარეობდა დერივატიული ინსტრუმენტებით ვაჭრობისათვის აუცილებელი საკლირინგო ბროკერის მოძიების სამუშაოები. 2017 წლის მაისის თვეში ერთ-ერთ კონტრაგენტთან გაფორმდა ხელშეკრულება, რის შემდეგაც ეროვნულმა ბანკმა და ასევე ეროვნული ბანკის გარე მენეჯერმა ფიუჩერსული კონტრაქტებით ვაჭრობის განახლება შეძლეს.

2017 წელს საქართველოს ეროვნული ბანკი განაგრძობდა თანამშრომლობას მსოფლიო ბანკთან სუვერენული ინვესტიციების პარტნიორობის პროგრამის ფარგლებში, რომლის წევრიც ეროვნული ბანკი 2009 წელს გახდა. პროგრამა ითვალისწინებს ტექნიკურ მხარდაჭერას ეროვნულ ბანკში საერთაშორისო რეზერვების მართვის სფეროს შემდგომი განვითარებისა და შესაბამისი ინფრასტრუქტურის შექმნისა და ცოდნის დაგროვების მიზნით და მოიცავს პორტფელისა და რისკების მართვის, ანგარიშსწორების, ბუღალტრული აღრიცხვის, სამართლებრივ და საინფორმაციო ტექნოლოგიების სფეროებში მსოფლიო ბანკის მიერ საკუთარი გამოცდილების გაზიარებას ეროვნული ბანკისათვის.

2017 წლის განმავლობაში კვლავ გრძელდებოდა საქართველოს ეროვნული ბანკის და საერთაშორისო ანგარიშსწორების ბანკის (BIS) თანამშრომლობა, რომლის საინვესტიციო პროგრამაში BIS Investment Pool (BISIP) საქართველოს ეროვნული ბანკი 2014 წლის ბოლოს ჩაერთო. აღნიშნული პროგრამა გულისხმობს სხვადასხვა ცენტრალური ბანკებისა და საერთაშორისო ფინანსური ინსტიტუტების ერთ პორტფელში გაერთიანებული სახსრების მართვას. BISIP-ის პროგრამა ასევე მოიცავს რეზერვების მართვის სფეროში დახმარების განვასა და გამოცდილების გაზიარებას.

ჩანართი 2 სესხების გადართვის პროგრამა

2016 წელს საქართველოს მთავრობამ და ეროვნულმა ბანკმა ერთობლივად შეიმუშავეს ლარიზაციის 10-პუნქტიანი გეგმა, რომელიც ითვალისწინებს ლარის გრძელვადიანი სესხების ხელმისაწვდომობის ზრდას, სავალუტო რისკების გადანაწილებასა და ლარით ფასდადების მიმართულებებს.

სესხების გაღარების პროგრამა ლარიზაციის 10-პუნქტიანი გეგმის ერთ-ერთ კომპონენტს წარმოადგენდა. მთავრობამ, ეროვნულ ბანკთან ერთად, შეიმუშავა მექანიზმი, რომლის მიხედვითაც ხელი შეეწყო 2015 წლის 1 იანვრამდე გაცემული უცხოური ვალუტის სესხების გაღარებას. ეს იყო ერთჯერადი სოციალური ღონისძიება იმ მსესხებლებისათვის, ვინც არსებული გათვლებით, ყველაზე მეტად დაზარალდა ლარის გაცვლითი კურსის გაუფასურებით.

პროგრამა ითვალისწინებდა ფიზიკური პირების უძრავი ქონებით უზრუნველყოფილი აშშ დოლარით დენომინირებული საბანკო სესხების ნებაყოფლობით გაღარებას, ბანკსა და კლიენტს შორის შეთანხმების საფუძველზე. პროგრამის ფარგლებში, მთავრობამ უზრუნველყო შეღავათიანი კურსით სესხების გაღარების ხარჯების სუბსიდირება, ხოლო ეროვნულმა ბანკმა კომერციულ ბანკებს მიაწოდა გაღარებისთვის საჭირო აშშ დოლარი და მოახდინა ლარის ლიკვიდობით მხარდაჭერა.

ბანკები ვალდებული იყვნენ ამ პროგრამის შესახებ ეცნობებინათ ყველა მსესხებლისათვის, რომელთაც ამ დახმარებით შეეძლოთ ესარგებლათ, და შეეთავაზებინათ თავიანთი პირობები. მსესხებლებს, თავის მხრივ, საშუალება ჰქონდათ, შეეთავაზებულ პირობებიდან გამომდინარე, თავად გადაეწყვიტათ თუ რომელ ბანკში ერჩივნათ სესხის გაღარება. ამის ხელშეწყობისთვის ეროვნული ბანკის მითითებით გაუქმდა სესხის წინასწარ დაფარვის საკომისიო.

გაღარების პროგრამა შეეხო საქართველოს მოქალაქე ფიზიკური პირების (მათ შორის ინდმე-წარმეების) უძრავი ქონებით სრულად ან ნაწილობრივ უზრუნველყოფილ აშშ დოლარის მიმდინარე სესხებს, 40 ათასი აშშ დოლარის ლიმიტით, რომელთა წარმოშობა მოხდა 2015 წლის 1 იანვრამდე. იმ სესხების შემთხვევაში, რომელთა მოცულობა აღემატებოდა 40 ათას აშშ დოლარს, სუბსიდირებული გაღარებით სარგებლობა შესაძლებელი იყო მხოლოდ აღნიშნულ ლიმიტამდე, სესხის დარჩენილი თანხა კი მსესხებლის გადაწყვეტილების მიხედვით ან კვლავ სავალუტო სესხად რჩებოდა, ან ხდებოდა მისი გაღარება სუბსიდირების გარეშე.

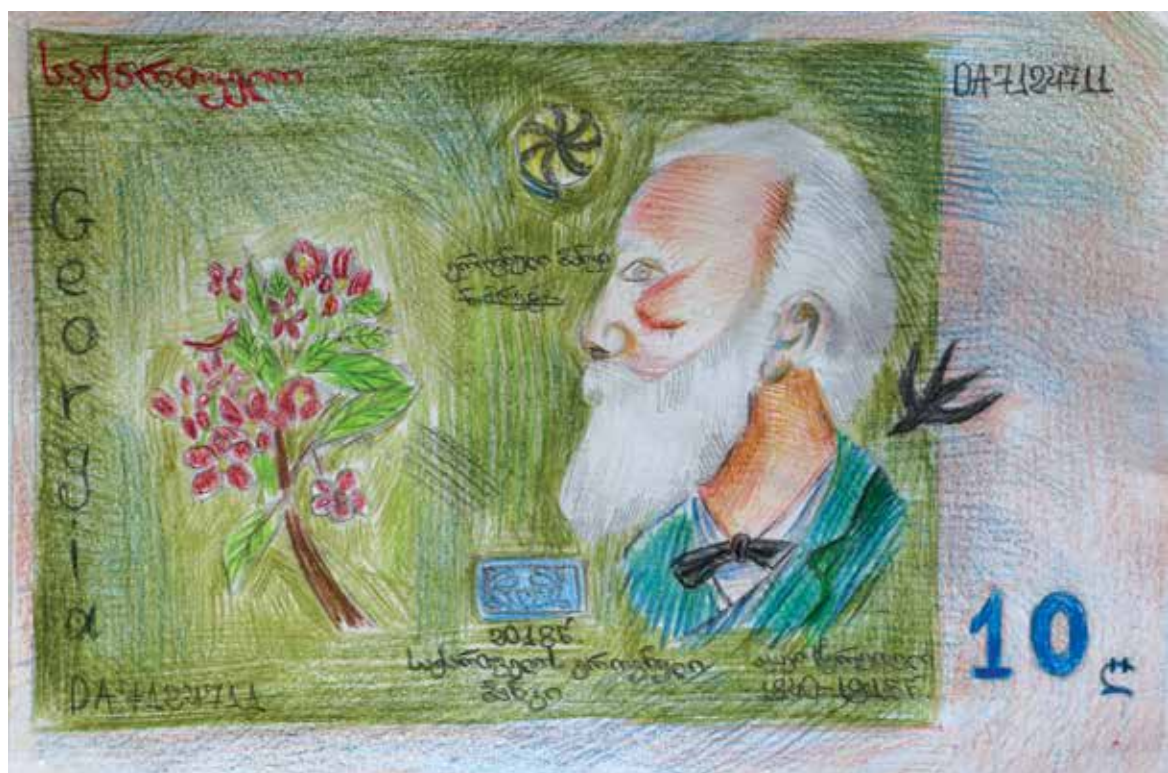
სუბსიდია არ შეეხო მათ, ვისი სესხების ძირითადი თანხების ჯამური დავალიანება 2016 წლის 28 ნოემბრის მდგომარეობით (აღნიშნული პროგრამის გაცხადების თარიღი), გამღარებელ ან სესხის გადატანის შემთხვევაში, იმ ბანკში, საიდანაც სესხის გადატანა ხდება, აღემატებოდა 100 ათას აშშ დოლარს. ასევე, სუბსიდია არ შეეხო იმ პირებს, რომელთა წლიური შემოსავალი 2015 წელს 100 ათას ლარს აღემატებოდა.

კომერციული ბანკები გალარებულ სესხებს გასცემდნენ საბაზრო პროცენტით. მაგალითისთვის, იმ დროისთვის არსებული ცვლად პროცენტიანი იპოთეკური სესხები 10 პროცენტის ფარგლებში გაიცემოდა.

სესხების გალარება ხდებოდა სუბსიდირებული კურსით: გალარების დღეს არსებულ ოფიციალურ გაცვლით კურსს გამოკლებული 20 თეთრი. მაგალითად, თუ აშშ დოლარის მიმართ ოფიციალური გაცვლითი კურსი 2.5 ლარი იყო, მაშინ სესხის გალარება ხდებოდა 2.3 კურსით და კურსთაშორისი სხვაობა სახელმწიფო ბიუჯეტიდან დაფინანსდა.

აღნიშნული პროგრამა დაიწყო 2017 წლის 17 იანვარს და გაგრძელდა 23 მარტამდე. პროგრამის განმავლობაში სულ გალარდა 78.7 მლნ აშშ დოლარის მოცულობის 5 617 სესხი, რამაც 183.7 მლნ ლარი შეადგინა. საშუალოდ 1 აშშ დოლარის კონვერტაცია მოხდა 2.3355 ლარად. ამ პროგრამის ფარგლებში მთავრობის სუბსიდიის მოცულობამ 15.7 მლნ ლარი შეადგინა.

ეკონომიკის დაბალი ლარიზაცია მნიშვნელოვან გამოწვევას წარმოადგენს ფინანსური სისტემის სტაბილურობისა და მონეტარული პოლიტიკის ეფექტიანობისთვის და, აქედან გამომდინარე, ეკონომიკის მდგრადი განვითარებისათვის. ის პირები, ვისაც შემოსავალი ეროვნული ვალუტით, ხოლო სესხები უცხოური ვალუტით აქვთ, მომავალში გაუთვალისწინებელი ხარჯების გაწევის საფრთხის წინაშე დგანან. ასეთი ხარჯების გამო, შესაძლებელია, მათი გადახდისუნარიანობა შესუსტდეს. მსესხებელთა გადახდისუნარიანობის შესუსტება კი ფინანსურ სისტემაში რისკებს ზრდის. სესხების გალარების პროგრამის ერთ-ერთ მთავარ მიზანს ამ რისკების შემცირება წარმოადგენდა.



ნიკოლოზ ბრეგვაძე
ჭიათურა ააიპ წმ. ანდრია პირველწოდებულის სახ. ჭიათურის სკოლა



ბარბარე კალანდაძე

12 წ. ჩოხატაურის მუნიციპალიტეტის სოფ. ხევი

3

ფინანსური სტაბილურობა



ფინანსური სტაბილურობა და მისი ანალიზი საქართველოს ეროვნული ბანკის ერთ-ერთ ძირითადი ამოცანაა. აღნიშნულის ფარგლებში, 2017 წლის სექტემბერში, საერთაშორისო სავალუტო ფონდის რეკომენდაციის გათვალისწინებით, შეიქმნა ფინანსური სტაბილურობის ანალიზის დეპარტამენტი, რომლის მიზანია, საუკეთესო საერთაშორისო პრაქტიკის შესაბამისად, შეიმუშაოს და განავითაროს ფინანსური სტაბილურობის პოლიტიკის ჩარჩო.

ფინანსური სტაბილურობის ჩარჩოს განვითარება ფინანსური სტაბილურობის მანდატის ნაწილია, ფინანსური სტაბილურობა კი ქვეყნის ეკონომიკის განვითარების ერთ-ერთი ფუნდამენტური ფაქტორია. ფინანსური სტაბილურობა გულისხმობს ფინანსური სისტემის მიერ ეკონომიკის გრძელვადიანი, მდგრადი განვითარების ხელშეწყობას. ამისათვის საჭიროა ფინანსური შუამავლობის და საბაზრო ინფრასტრუქტურის (საგადახდო სისტემების) ეფექტიანი ფუნქციონირება, ფინანსური სისტემის მდგრადობა მოკვების მიმართ და სისტემური რისკების შემცირება. ფინანსური სტაბილურობა ასევე გულისხმობს ფინანსური სექტორის განვითარებას და ფინანსური ბაზრების გაღრმავებას.

აღსანიშნავია, რომ ფინანსური სტაბილურობის საკითხების და მაკროპრუდენციული პოლიტიკის აქტუალობა მსოფლიოში განსაკუთრებით ბოლო წლებში გაიზარდა. მსოფლიო საუკეთესო პრაქტიკით, საჭიროა ფინანსური სტაბილურობის კომპლექსური და სიღრმისეული ანალიზი. ფინანსური სტაბილურობის ანალიზი არ გულისხმობს მხოლოდ საბანკო სექტორის რისკებს შეფასებას, ის ყურადღებას აქცევს ქვეყნის საგარეო ფაქტორებსაც, რომლებიც ბოლო წლებში მნიშვნელოვანი რისკების წყარო აღმოჩნდა. ფინანსური სტაბილურობა, ასევე, ითვალისწინებს მაკროფინანსურ გარემოს, შინამეურნეობებს, კომპანიებს და არასაბანკო ინსტიტუტებს.

ფინანსური სტაბილურობის პოლიტიკის ჩარჩოს ჩამოყალიბებას და განვითარებას ეროვნული ბანკი ახორციელებს მსოფლიოს საუკეთესო ცენტრალური ბანკების პრაქტიკის გათვალისწინებით. 2017 წელს მოხდა ციკლურ მაკროპრუდენციულ პოლიტიკაზე გადასვლა. ამ მიზნით, პირველ ეტაპზე დამუშავდა საქართველოს სპეციფიკიდან გამომდინარე ფინანსური

სტაბილურობის კომპლექსური ინდიკატორები, რომელზე დაყრდნობითაც შესაძლებელია ციკლური მაკროპრუდენციული პოლიტიკის გადაწყვეტილებების მიღება. ასევე, ამოქმედდა კაპიტალის კონტრაციული ბუფერი, როგორც ციკლური მაკროპრუდენციული პოლიტიკის ძირითადი ინსტრუმენტი. ამ ინსტრუმენტის უშუალო მიზანი საბანკო სისტემის დაკრედიტების ჭარბი ზრდისას წარმოქმნილი სისტემური რისკებისგან დაცვაა.

ფინანსური სტაბილურობის ანალიზის ჩარჩოს მნიშვნელოვანი ნაწილია მაკრო-ფინანსური მოდელირება. ფინანსური სტაბილურობის ანალიზის დეპარტამენტი აქტიურად მუშაობს მაკრო-ფინანსური მოდელის განვითარებაზე საერთაშორისო სავალუტო ფონდის ტექნიკური მისიის ფარგლებში. მოდელის ძირითადი ნაწილი 2017 წელს შემუშავდა და განვითარდა და მისი მიზანია ფინანსური და მაკროეკონომიკური სტაბილურობის რისკების ანალიზი, მაკროეკონომიკური სტრეს-ტესტების ჩატარება, რაც შესაბამისი მაკროპრუდენციული პოლიტიკის შემუშავების ძირითადი ქვაკუთხედი.

ფინანსური სტაბილურობის ჩარჩოს ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ნაწილი გამჭვირვალობის ზრდა და კომუნიკაციის გაუმჯობესებაა. ფინანსური სტაბილურობის პოლიტიკის შესახებ საზოგადოების ინფორმირების ზრდის მიზნით განახლდა საქართველოს ეროვნული ბანკის ვებ-გვერდის ფინანსური სტაბილურობის ნაწილი, სადაც დეტალურად არის წარმოდგენილი ფინანსურ სტაბილურობასთან დაკავშირებული საკითხები. კერძოდ, მოცემულია ინფორმაცია ფინანსური სტაბილურობის კომიტეტის ამოცანებისა და მაკროპრუდენციული პოლიტიკის ინსტრუმენტების შესახებ. 2018 წელს გაგრძელდება აღნიშნული ვებ-გვერდის განახლება ისეთი ინფორმაციის გამოქვეყნებით, როგორიცაა ფინანსური სტაბილურობის კომიტეტის სხდომების კალენდარი, კომიტეტის განცხადებები და გადაწყვეტილებები, ფასს 9-სთან დაკავშირებული საკითხები და სხვა.

ფინანსური სტაბილურობის პოლიტიკის გამჭვირვალობისა და ეფექტიანობის გაზრდის მიზნით, 2018 წლიდან ფინანსური სტაბილურობის კომიტეტი მუშაობის ახალ ფორმატზე გადავიდა. კომიტეტი განიხილავს ფინანსური სტაბილურობის

საკითხებს, შეიმუშავებს მაკროპრუდენციულ პოლიტიკას და იღებს გადაწყვეტილებებს გასატარებელი ღონისძიებების შესახებ. აღნიშნული გულისხმობს სისტემური რისკების გამოვლენას, შეფასებას, მუდმივ მონიტორინგსა და, ამ რისკების შემცირების მიზნით, საპასუხო ღონისძიებების შემუშავებას. ფინანსური სტაბილურობის კომიტეტი იკრიბება კვარტალში ერთხელ, წინასწარ დადგენილი კალენდრის შესაბამისად; ყოველი სხდომის შემდეგ ქვეყნდება პრესრელიზი, რომელშიც აღწერილია მიმდინარე პერიოდში ფინანსურ სისტემაში არსებული ძირითადი ტენდენციები, გამოწვევები და კომიტეტის გადაწყვეტილებები. ამასთან, წელიწადში ორჯერ, კომიტეტის სხდომის შემდეგ, გაიმართება პრესკონფერენცია.

ასევე უნდა აღინიშნოს, რომ ეროვნული ბანკი ხელს უწყობს ფინანსური ინსტიტუტების ფინანსური ანგარიშგების ახალ სტანდარტზე, ფასს 9-ზე ეფექტურ გადასვლას. აღნიშნული ცვლილება დახვეწს საკრედიტო რისკების დროულ აღრიცხვას და, ამდენად, პოზიტიური გავლენა ექნება ფინანსურ სტაბილურობაზე. მოსალოდნელია, რომ ფასს 9-ის ფარგლებში სესხების შესაძლო დანაკარგების რეზერვის ცვლილება შეამცირებს ფინანსური ინსტიტუტების პროციკლურ ქცევას. ეკონომიკური ციკლის აღმასვლის ფაზაში დაგროვდება რეზერვი საკრედიტო დანაკარგებისთვის, რომელიც მიყენებული იქნება ეკონომიკური ციკლის დაღმავალ ფაზაში. ეროვნულმა ბანკმა შეიმუშავა შესაბამისი გზამკვლევი, რომელიც ეფუძნება საერთაშორისო პრაქტიკას და მოიცავს ფინანსური ინსტიტუტების სახელმძღვანელო პრინციპებს. ფინანსური კომპანიების მიერ ფინანსური ანგარიშგების გამჭვირვალედ, თანმიმდევრულად და ეფექტიანად წარმოების, ასევე ურთიერთშეძარებითობის უზრუნველყოფის მიზნით, ფინანსური სტაბილურობის დეპარტამენტი ჩაერთო ფასს 9-ის მიზნებისთვის მაკროეკონომიკური და ფინანსური გარემოს რისკ-სცენარების დამუშავებაში და რეგულარულად გამოაქვეყნებს მაკროეკონომიკური ტენდენციების რაოდენობრივ შეფასებას, რომელიც შემდგომ, შესაძლოა, გამოყენებული იქნეს მოსალოდნელი

საკრედიტო დანაკარგების შეფასებისას. ფასს 9-ის მიზნებისთვის მაკროეკონომიკური საპროგნოზო სცენარების პირველი ანგარიში უკვე მომზადდა, მიენოდა კომერციულ ბანკებს და უახლოეს მომავალში ასევე გამოქვეყნდება ეროვნული ბანკის ვებგვერდზე.

ფინანსური სტაბილურობისთვის მნიშვნელოვანია მდგრადი ფინანსური სისტემა, რომელიც გულისხმობს სოციალური და გარემოსდაცვითი რისკების მენეჯმენტს და, ამასთანავე, მდგრადი განვითარების ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ხელშემწყობი ფაქტორია. შესაბამისად, საქართველოს ეროვნულმა ბანკმა ამ მიმართულებით კონკრეტული ნაბიჯების გადადგმა დაიწყო. 2017 წლის სექტემბერში ეროვნული ბანკი გაერთიანდა მდგრად საბანკო სისტემაში (Sustainable Banking Network, SBN), რომელიც წარმოადგენს განვითარებადი ქვეყნების ფინანსური სექტორის მარეგულირებელი ორგანიზაციებისა და საბანკო ასოციაციების ნებაყოფლობით გაერთიანებას. ამ გაერთიანების მიზანია, ხელი შეუწყოს წევრ ქვეყნებს შორის გამოცდილების გაზიარებასა და ისეთი პოლიტიკისა და ინიციატივების შემუშავებას, რომელიც უზრუნველყოფს მდგრადი ფინანსური სისტემის განვითარებას. მწვანე ფინანსების შესახებ ცნობადობის ამაღლების მიზნით ხორციელდება საერთაშორისო კაპიტალის ბაზრების ასოციაციის (International Capital Market Association, ICMA) მწვანე, სოციალური და მდგრადი ობლიგაციების პრინციპების თარგმნა. აღნიშნულ საკითხებზე საზოგადოების ინფორმირების გაზრდის მიზნით დაგეგმილია მწვანე დაფინანსების გზამკვლევის გამოშვება.

საქართველოს ეროვნული ბანკის ერთ-ერთ ძირითად პრიორიტეტს ასევე წარმოადგენს ფინანსური სტაბილურობის ანგარიშის მომზადება და გამოქვეყნება. აღნიშნული დოკუმენტი ფინანსური სტაბილურობის ჩარჩოს მნიშვნელოვანი კომპონენტია და მასზე მუშაობა საერთაშორისო სავალუტო ფონდის ტექნიკური დახმარებით 2018 წელს დაიწყო. იგი დაფუძნებული იქნება მომავალზე ორიენტირებულ მაკრო-ფინანსურ ანალიზზე და მომზადდება საუკეთესო საერთაშორისო პრაქტიკის გათვალისწინებით.

4

საბანკო ზედამხედველობა



4.1 საზედამხებელი ჩარჩოს განვითარება

საქართველოს ეროვნული ბანკი 2017 წელს განაგრძობდა მუშაობას საზედამხებელო ჩარჩოს დახვეწასა და არსებული სტანდარტების საერთაშორისო პრაქტიკასა და პრინციპებთან დაახლოებაზე.

2017 წლის განმავლობაში მიმდინარეობდა საპარლამენტო განხილვები საკანონმდებლო ცვლილებათა პაკეტზე („საქართველოს ეროვნული ბანკის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონისა და „კომერციული ბანკების საქმიანობის შესახებ“ საქართველოს კანონები), მათ შორის, 2014 წლის საერთაშორისო სავალუტო ფონდისა და მსოფლიო ბანკის ერთობლივი მისიის ფარგლებში განხორციელებული „ფინანსური სექტორის შეფასების პროგრამის“ რეკომენდაციებისა და საქართველო-ევროკავშირის ასოცირების შეთანხმებით განსაზღვრულ დირექტივათა შესრულების მიზნებისათვის. საკანონმდებლო პაკეტი, რომელიც პარლამენტმა გასული 2017 ბოლოს დაამტკიცა, 2018 წლის 11 იანვარს შევიდა ძალაში. მთელი რიგი საკანონმდებლო აქტების თვისებრივმა ცვლილებებმა მნიშვნელოვნად დახვეწა საქართველოს ეროვნული ბანკის საზედამხებელო ჩარჩო, რითაც ის უფრო დაახლოვა საერთაშორისო პრაქტიკასთან. ცვლილებებით განმტკიცდა ეროვნული ბანკის უფლებამოსილებები საბანკო ჯგუფების კონსოლიდირებული ზედამხედველობის განხორციელების მიმართულებებით, მათ შორის, მკაფიოდ განისაზღვრა კომერციულ ბანკებში დროებითი ადმინისტრაციის დანიშვნის, რისკზე დამყარებული ზედამხედველობის ეფექტიანად განხორციელების, ასევე, კომერციული ბანკების ლიცენზირებისა და მნიშვნელოვანი წილის შეძენაზე გადაწყვეტილებების მიღების პროცესი. საკანონმდებლო ცვლილებებით განისაზღვრა საბანკო ჯგუფის საქმიანობის ზედამხედველობის უმთავრესი მიზანი - საფინანსო სექტორის სტაბილურობისა და საბანკო ჯგუფში შემავალი ბანკის (ბანკების) ჯანსაღი ფუნქციონირების ხელშეწყობა. ამასთან, საკანონმდებლო ცვლი-

ლებების შედეგად, გაიწერა საქართველოს ეროვნული ბანკის უფლებამოსილებები საბანკო ჯგუფის ზედამხედველობის კუთხით, რაც სრულ შესაბამისობაში მოვა საბანკო ზედამხედველობის ბაზელის კომიტეტის „ეფექტიანი საბანკო ზედამხედველობის ძირითად პრინციპებთან“. კანონმდებლობის კუთხით, იცვლება კომერციული ბანკის საკუთრების უფლებისა და აქტივების, მფლობელობისა და ჯგუფის სტრუქტურის შემადგენის რეჟიმი. კერძოდ, კომერციული ბანკების მიერ არაპროფილური ინვესტიციების შეზღუდვის პოლიტიკის ფარგლებში, კომერციულ ბანკებს უკვე კანონმდებლობით აეკრძალებათ პირდაპირ ან არაპირდაპირ ნებისმიერი ოდენობით წილის ფლობა იმ იურიდიული პირის კაპიტალში, რომელიც არ არის ფინანსური ინსტიტუტი ან რომლის საქმიანობა არ არის დაკავშირებული საბანკო საქმიანობასთან ან ბანკის სოციალურ პროექტებთან. აღსანიშნავია, რომ აღნიშნული მიმართულებით ეროვნული ბანკის მიერ უკვე გადადგმული იყო ნაბიჯები (იხ. 2015-2016 წლების წლიური ანგარიშები, ასევე, მოცემული ანგარიშის ჯგუფის სტრუქტურის რისკის ნაწილი). გასათვალისწინებელია ისიც, რომ კომერციულ ბანკებს დაუდგინდათ შეზღუდვები ქონების იჯარით გაცემის შემთხვევებზე. შესაბამისად, ეროვნული ბანკი დააკვირდება შემდგომ პრაქტიკას და, საჭიროების შემთხვევაში, განიხილავს დამატებითი შეზღუდვებისა და მოთხოვნების დაწესების აუცილებლობის საკითხს შესაბამისი საზედამხებელო ინსტრუმენტების მეშვეობით.

გასათვალისწინებელია, რომ „კომერციული ბანკების საქმიანობის შესახებ“ საქართველოს კანონში შეტანილი ცვლილების თანახმად, კომერციული ბანკის აქციონერების, მაკონტროლებელი პირებისა და ადმინისტრატორების მხრიდან აკრძალულ გარიგებებთან და მუშაობის შეთოდებთან დაკავშირებულ საკითხებზე გათვალისწინებულ იქნა დამატებითი შეზღუდვები/მოთხოვნები. კერძოდ, კომერციული ბანკის მაკონტროლებელ პირს/ადმინისტრატორს ეკრძალება ისეთი ქმედების განხორციელება, რომლის შედეგად კომერციული ბანკისგან მიღებული ინფორმაციის გამოყენებით იგი დამოუკიდებლად, ან სხვა პირებთან ერთად, დომინანტ მდგომარეობაში აღმოჩნდება, ან/და რომელიც არასა-

ბანკო სექტორში კონკურენციის შეზღუდვას გამოიწვევს. აღნიშნული თემების სათანადოდ დასარეგულირებლად, საქართველოს ეროვნული ბანკი მიმდინარე წელს ამ საკითხებს ასახავს კომერციული ბანკების „ეთიკის პრინციპებისა და პროფესიული ქცევის სტანდარტების კოდექსში“, რომლის მიზანი საბანკო სექტორში ეთიკისა და საბანკო პროფესიის საერთაშორისოდ აღიარებული სტანდარტების დამკვიდრებაა.

აღსანიშნავია, რომ ამავე პერიოდში, საქართველოს ეროვნულმა ბანკმა, საფინანსო სექტორის ზედამხედველობის გამჭვირვალობის გაზრდის მიზნით, ზედამხედველობასთან დაკავშირებული ნორმატიული აქტების პროექტების ეროვნული ბანკის ვებ-გვერდზე გამოქვეყნება დაიწყო²⁸. აღნიშნული ინიციატივა დაინტერესებულ მხარეებს საშუალებას მისცემს, დამტკიცებამდე გაეცნონ ნორმატიული აქტების პროექტებს და მათთან დაკავშირებული მოსაზრებები და კომენტარები ეროვნულ ბანკს მიიწოდონ. ეროვნული ბანკის აღნიშნული უფლებამოსილება „საქართველოს ეროვნული ბანკის შესახებ“ საქართველოს ორგანულ კანონში ბოლო დროს განხორციელებული ცვლილებებით განისაზღვრა, რომლის თანახმადაც, ეროვნული ბანკი უფლებამოსილია, საფინანსო სექტორთან დაკავშირებული ეროვნული ბანკის ნორმატიული აქტის პროექტი, დაინტერესებული მხარეებისაგან კომენტარების მიღების მიზნით, მის დამტკიცებამდე გამოაქვეყნოს. წინამდებარე ინიციატივის ფარგლებში გამოქვეყნებული ნორმატიული აქტის პირველი პროექტი სწორედ ზემოხსენებული „ეთიკის პრინციპებისა და პროფესიული ქცევის სტანდარტების კოდექსის“ პროექტია, რომელიც ამ ეტაპზე საბანკო სექტორისგან და სხვა დაინტერესებული მხარეებისგან მიღებული შენიშვნების კვალდაკვალ დამუშავების ეტაპს გადის და საბოლოო რედაქციის ჩამოყალიბებისთანავე დამტკიცდება.

2017 წელს დამტკიცდა და ამოქმედდა ბაზელ III-ის ჩარჩოზე დაფუძნებული „კომერციული ბანკების მიერ პილარ 3-ის ფარგლებში ინფორმაციის

გამჟღავნების წესი“, რომლის მიხედვითაც, კომერციული ბანკები ვალდებული არიან გამოაქვეყნონ რაოდენობრივი და ხარისხობრივი ინფორმაცია კაპიტალის ელემენტების, რისკის მიხედვით შენონილი აქტივების, უმაღლესი მენეჯმენტის ანაზღაურებისა და სხვა მატერიალური საკითხების შესახებ. აღნიშნულმა წესმა ჩაანაცვლა „კომერციული ბანკის ფინანსური მდგომარეობის გამჭვირვალობის წესი“, რომელიც 2006 წელს იყო დამტკიცებული. მნიშვნელოვანია, რომ განახლებული წესით დადგენილი მოთხოვნები შეესაბამება ბაზელის კომიტეტის განახლებულ პილარ 3-ის ჩარჩოს (რომელზე მუშაობაც კომიტეტმა 2017 წელს დაასრულა) და ევროკავშირის შესაბამისი დირექტივის პრინციპებს. კომერციული ბანკების მიერ პილარ 3-ის ფარგლებში გამოქვეყნებული კვარტალური ანგარიშგებები, რომლებიც რაოდენობრივ ინფორმაციას მოიცავს, ხელმისაწვდომია ეროვნული ბანკისა და კომერციული ბანკების ვებგვერდებზე²⁹, ხოლო შესაბამისი წლიური ანგარიშები, რომელიც რაოდენობრივ ინფორმაციასთან ერთად ხარისხობრივ ინფორმაციასაც მოიცავს, მიმდინარე წლის მაისში გამოქვეყნდა.

2017 წლის განმავლობაში მიმდინარეობდა მუშაობა ბაზელ III-ის კაპიტალის სტანდარტებთან დაახლოებაზე, რომლის ფარგლებშიც ცვლილებები შევიდა კომერციული ბანკების კაპიტალის ადეკვატურობის მოთხოვნებთან დაკავშირებულ სამართლებრივ აქტებში. აღნიშნული მოიცავს „კომერციული ბანკების კაპიტალის ადეკვატურობის მოთხოვნების შესახებ დებულებაში“ ცვლილებებს, „პილარ 2-ის ფარგლებში კომერციული ბანკების კაპიტალის დამატებითი ბუფერების განსაზღვრის წესის“, „კონტრციკლური ბუფერის განაკვეთის განსაზღვრის“ და „სისტემური მნიშვნელობის კომერციული ბანკების განსაზღვრისა და მათთვის სისტემურობის ბუფერის დაწესების თაობაზე“ ახალი მოთხოვნების დაწესებას. ცვლილებების მიზანია კომერციული ბანკების საზედამხედველო კაპიტალის ხარისხის გაუმჯობესების გზით ბაზელ III-ის ჩარჩოს სრულყოფა და მისი საერთაშორისო სტანდარტებთან შესაბამისობის უზრუნველყოფა.

28. სამართლებრივი აქტების პროექტების ნახვა შესაძლებელია შემდეგ ბმულზე: <https://www.nbg.gov.ge/index.php?m=696>

29. <https://www.nbg.gov.ge/index.php?m=672>

პილარ 2-ის ფარგლებში კომერციულ ბანკებს უნესდებათ კაპიტალის დამატებითი ბუფერი რისკების შეფასების საერთო პროგრამის (General Risk Assessment Program - GRAPE) მიხედვით, რისთვისაც ეროვნულმა ბანკმა სპეციალური სახელმძღვანელო შეიმუშავა³⁰. სახელმძღვანელოს მიზანია კომერციულ ბანკებს, ინვესტორებს, დეპოზიტორებსა და სხვა დაინტერესებულ პირებს მიაწოდოს ინფორმაცია საქართველოს ეროვნული ბანკის საზედამხებდველო მდგომარეობის შესახებ და ხელი შეუწყოს საფინანსო სექტორში სწორი მოლოდინების შექმნასა და სექტორის პროციკლური ქცევის პრევენციას. დოკუმენტი ასახავს იმ საზედამხებდველო ქმედებებსა და ღირებულებით პრინციპებს, რომლითაც ხელმძღვანელობს საზედამხებდველო ფუნქციის შესრულებაში ჩართული თითოეული თანამშრომელი. დოკუმენტში აღწერილია როგორც GRAPE-ს ფარგლებში შესაფასებელი რისკების კატეგორიები და მათი შეფასების კრიტერიუმები, ასევე შეფასების პროცესში ეროვნული ბანკის რესურსების განაწილება და სტრუქტურული მოწყობა.

2017 წელს საქართველოს ეროვნულმა ბანკმა განაახლა „კომერციული ბანკებისათვის კაპიტალის მინიმალური ოდენობის განსაზღვრის შესახებ“ საქართველოს ეროვნული ბანკის პრეზიდენტის 2006 წლის 23 მაისის N144 ბრძანება. განახლებული დოკუმენტის თანახმად, საბანკო ლიცენზიის მიღებით დაინტერესებული იურიდიული პირისა და ლიცენზირებული კომერციული ბანკების მინიმალური საზედამხებდველო კაპიტალის მოთხოვნა 50 მლნ ლარის ოდენობით განისაზღვრება. ამასთან, უკვე ლიცენზირებული კომერციული ბანკებისათვის აღნიშნული მოთხოვნის შესრულების ვადა სამ ფაზად დაიყო, კერძოდ, აღნიშნული კომერციული ბანკების მინიმალური საზედამხებდველო კაპიტალი 2017 წლის 31 დეკემბრისათვის უნდა შეადგენდეს არანაკლებ 30 მილიონ ლარს, 2018 წლის 30 ივნისისათვის - არანაკლებ 40 მილიონ ლარს და - 2018 წლის 31 დეკემბრისათვის არანაკლებ 50 მილიონ ლარს. აღნიშნული ცვლილების მიზანი დაბალი კაპიტალიზაციის მქონე ბანკებში რისკის

გაზრდის მოტივაციის შეზღუდვა და ფინანსური სტაბილურობის განმტკიცებაა. აღსანიშნავია, რომ მინიმალური კაპიტალის არსებული მოთხოვნა, 12 მილიონი ლარი, მსოფლიოში ერთ-ერთი ყველაზე დაბალი იყო და არ შეესაბამებოდა ქვეყნისა და მისი ფინანსური სექტორის განვითარების დონეს. მნიშვნელოვანია, რომ ამ ცვლილების ფარგლებში ორმა კომერციულმა ბანკმა, რომელიც მიმდინარე ეტაპზე ვერ აკმაყოფილებდა საზედამხებდველო კაპიტალის მინიმალურ მოთხოვნას, გაზარდა საზედამხებდველო კაპიტალის მინიმალური დონე, მათ შორის სააქციო კაპიტალის გაზრდითა და მოგების აკუმულირებით.

რისკებზე დაფუძნებული საზედამხებდველო ჩარხის განვითარებისა და ჯანსაღი საკრედიტო სტანდარტების ნახალისების ფარგლებში, 2017 წელს, ეროვნულმა ბანკმა ცვლილებები შეიტანა ბაზელ III-ის ჩარჩოზე დაფუძნებულ დებულებაში „კომერციული ბანკების კაპიტალის ადეკვატურობის მოთხოვნების შესახებ“. ასევე, განახლებული სახით დამტკიცდა „კომერციული ბანკების მიერ აქტივების კლასიფიკაციისა და შესაძლო დანაკარგების რეზერვების შექმნისა და გამოყენების წესი“. ცვლილებები, ერთი მხრივ, უკავშირდება საცალო მოთხოვნების კლასში ურთიერთდაკავშირებულ მსესხებელთა ჯგუფის რისკის პოზიციის თანხის ლიმიტის 350 000 ლარიდან 2 მილიონ ლარამდე ზრდას, რაც კომერციულ ბანკებს საშუალებას მისცემს მიკრო, მცირე და საშუალო ბიზნესისათვის გაცემული სესხები საცალო მოთხოვნების კლასში ჩართონ (რაც აღნიშნულ სესხებზე დაკრედიტების საზედამხებდველო ტვირთის შემსუბუქებას ნიშნავს), ხოლო მეორე მხრივ, „კომერციული ბანკების მიერ აქტივების კლასიფიკაციისა და შესაძლო დანაკარგების რეზერვების შექმნისა და გამოყენების წესში“ ფიზიკურ პირებზე გაცემული და სტანდარტულად კლასიფიცირებული სესხებისათვის განისაზღვრა „სესხის მომსახურებისა“ (PTI) და „სესხის უზრუნველყოფის“ (LTV) კოეფიციენტების მინიმალური მოთხოვნები. განახლებული წესით განსაზღვრული ლიმიტების დარღვევის შემთხვევაში კომერციულ ბანკებს მკვეთრად ეზრდებათ საზედამხებდველო

30. <https://www.nbg.gov.ge/index.php?m=695>

ტვირთი კაპიტალის ადეკვატურობის მოთხოვნების კუთხით. აღნიშნული ხელს შეუწყობს საკრედიტო სტანდარტების გაუმჯობესებას საბანკო სექტორში, შეამცირებს შემოსავლის დადასტურების გარეშე საცალო სესხების გაცემის მოტივაციას და, შესაბამისად, გააუმჯობესებს კომერციული ბანკების საკრედიტო პორტფელების ხარისხს და კიდევ უფრო მეტად წაახალისებს სოციალური პასუხისმგებლობის მქონე საკრედიტო ურთიერთობებს.

2017 წლის 1 სექტემბრიდან ამოქმედდა ბაზელ III-ის ლიკვიდობის გადაფარვის კოეფიციენტის (LCR) მინიმალური მოთხოვნები, რაც მოკლევადიანი (30 დღემდე) ლიკვიდობის მართვის თანამედროვე და ეფექტურ მიდგომას წარმოადგენს და ამ ტიპის რისკების უფრო სრულყოფილი იდენტიფიკაციის, შეფასების, მონიტორინგისა და კონტროლის საშუალებას იძლევა. დამატებით, გრძელვადიანი ლიკვიდობის რეგულირების გასაუმჯობესებლად, იგეგმება წმინდა სტაბილური დაფინანსების კოეფიციენტის (NSFR) შემუშავება. მისი დანერგვის შემდგომ გაუქმდება ლიკვიდობის არსებული მოთხოვნა (მოკლევადიანი ვალდებულებების 30 პროცენტი), რის შედეგადაც ლიკვიდობის რისკის საზედამხებდევლო ჩარჩო ბაზელ III-ის სტანდარტებთან სრულ შესაბამისობაში მოვა.

საქართველოს ეროვნული ბანკი, ასევე, გეგმავს ბაზელ III-ის ფარგლებში ლევერიჯის კოეფიციენტის დანერგვას. ლევერიჯის კოეფიციენტი მარტივი და გამჭვირვალე მაჩვენებელია, რომელიც რისკებზე დაფუძნებული კაპიტალის ადეკვატურობის მოთხოვნების თანამედროვე და ეფექტური შემავსებელია. ბაზელ III-ის აღნიშნული მაჩვენებელი წარმოადგენს პირველადი კაპიტალის ფარდობას მთლიან რისკის პოზიციებთან.

მეორადი კაპიტალის ხარისხის ბაზელ III-თან სრული შესაბამისობის მისაღწევად საქართველოს ეროვნული ბანკი გეგმავს მეორადი კაპიტალის ინსტრუმენტებისთვის მოთხოვნების

განსაზღვრაზე მუშაობას. აღნიშნული, კაპიტალის ადეკვატურობის წინასწარ განსაზღვრული მაჩვენებლის დარღვევის ან საქართველოს ეროვნული ბანკის მოთხოვნის შემთხვევებში, გულისხმობს დამატებითი პირველადი კაპიტალისა და მეორადი კაპიტალის ინსტრუმენტებზე ჩამოწმების ან ძირითად პირველად კაპიტალად გარდაქმნის მოთხოვნის შემუშავებას.

4.2 კორპორაციული მართვა და ჯგუფის სტრუქტურის რისკი

კომერციული ბანკების კორპორაციული მართვისა და ჯგუფის სტრუქტურის რისკის შეფასება საქართველოს ეროვნული ბანკის რისკების შეფასების საერთო პროგრამის (GRAPE) ნაწილია. მიუხედავად იმისა, რომ საბანკო საქმიანობასთან დაკავშირებული კორპორაციული მართვის საკითხები ასახულია სხვადასხვა კანონსა და კანონქვემდებარე ნორმატიულ აქტში და მათი დაცვა საქართველოში მოქმედი ყველა კომერციული ბანკისთვის სავალდებულოა, არსებული სამართლებრივი ბაზა არასაკმარისია და ამ საკითხების საუკეთესო პრაქტიკის მიხედვით მონესრიგების საშუალებას არ იძლევა. შესაბამისად, კორპორაციული მართვისადმი ერთიანი მიდგომის მისაღწევად, საჭირო ხდება ცალკე რეგულაციის მიღება. აღნიშნულ პროცესს მნიშვნელოვნად უწყობს ხელს საკანონმდებლო პაკეტში განხორციელებული ცვლილებები, რომელთა მიხედვითაც სამეთვალყურეო საბჭოს დამოუკიდებელი წევრის განმარტება განისაზღვრა. ამით, ერთი მხრივ, მოხდა „კომერციული ბანკების საქმიანობის შესახებ“ საქართველოს კანონის საერთაშორისო პრაქტიკასთან შეუსაბამო ჩანაწერების შესწორება³¹, ხოლო მეორე მხრივ, განისაზღვრა ეროვნული ბანკის უფლებამოსილება, დაადგინოს სამეთვალყურეო საბჭოს დამოუკიდებლობის კრიტერიუმები. ასევე, აღმოიფხვრა აქამდე არსებული შეუსაბამობა დირექტორატისა და სამეთვალყურეო საბჭოს ფუნქციებს შორის, რაც გამოიხატებოდა ბანკის დირექტორის ამავედროულად მის სამეთვალყურეო

31. შეიცვალა აქამდე არსებული მიდგომა, რომლის მიხედვითაც აუდიტის კომიტეტი შედგებოდა არა სამეთვალყურეო საბჭოს, არამედ სხვა პირებისაგან. განხორციელებული ცვლილების თანახმად, აუდიტის კომიტეტის უმრავლესობას უნდა წარმოადგენდნენ სამეთვალყურეო საბჭოს დამოუკიდებელი წევრები.

საბჭოში ყოფნის შესაძლებლობით. ცვლილებების თანახმად, სამეთვალყურეო საბჭოს წევრებს აღმასრულებელი ფუნქციების ფლობის უფლება აღარ ექნებათ.

მნიშვნელოვანია, რომ ეროვნულმა ბანკმა დაიწყო კორპორაციული მართვის ერთიან რეგულაციაზე მუშაობა, რომელიც შესაბამისობაში იქნება საუკეთესო საერთაშორისო პრაქტიკასთან. აღნიშნული რეგულაცია დაარეგულირებს სამეთვალყურეო საბჭოს და მასთან არსებული კომიტეტების შესახებ ისეთ საკითხებს, როგორებიცაა: წევრთა რაოდენობა, დამოუკიდებლობა, კვალიფიკაცია, პასუხისმგებლობა და უფლებამოსილების დელეგირება; ასევე, განსაზღვრავს დირექტორატის შემადგენლობასა და კვალიფიკაციასთან დაკავშირებულ საკითხებს, რისკების მართვისა და შიდა კონტროლის ფუნქციებს, ანაზღაურების პრინციპებს უმაღლესი მენეჯმენტისა და მატერიალური რისკის ამღები პირებისთვის. ამასთან, უახლოეს მომავალში ეროვნული ბანკი გეგმავს კომერციული ბანკებისთვის ეთიკისა და პროფესიული ქცევის პრინციპებისა და სტანდარტების დანესებას, რომელთა მიზანი საბანკო სექტორში ეთიკისა და საბანკო პროფესიის საერთაშორისოდ აღიარებული სტანდარტების დამკვიდრებაა, რაც ხელს შეუწყობს საბანკო სექტორისა და ბანკირის პროფესიის მიმართ საზოგადოების, მათ შორის, ინვესტორთა ნდობის ამაღლებასა და საბანკო სექტორის სტაბილურ და ეფექტიან ფუნქციონირებას. წინამდებარე დოკუმენტით განსაზღვრული პრინციპები და სტანდარტები სერტიფიცირებულ ფინანსურ ანალიტიკოსთა (CFA) ინსტიტუტის მიერ განსაზღვრულ ეთიკის პრინციპებისა და პროფესიული ქცევის სტანდარტების ჩარჩოს დაეფუძნება, რომელიც საფინანსო ბაზარზე საყოველთაოდ აღიარებული და მიღებული სახელმძღვანელო სტანდარტია.

გარდა ეთიკის ზოგადი პრინციპებისა, დოკუმენტით დეტალურად გაიწერება პროფესიული ქცევის სტანდარტები, რომლებიც შემდეგ საკითხებს მოაწესრიგებს: პროფესიონალიზმი, კეთილსინდისიერება ფინანსურ ბაზარზე, კეთილსინდისიერება საბანკო სექტორში, ვალდე-

ბულებები მომხმარებლების მიმართ, ვალდე-ბულებები დამსაქმებლის მიმართ, პროფესიული საქმიანობის პრინციპები, ინტერესთა კონფლიქტი და კოდექსის მოქმედების სფეროში შემავალ პირთა პასუხისმგებლობა. ამასთან ერთად, კოდექსში დეტალურად იქნება განწერილი კომერციული ბანკების ვალდებულებები ეთიკის მოთხოვნათა შესრულების მიზნებისთვის, მათ შორის დარღვევის ფაქტების იდენტიფიკაციის, გადაწყვეტილების მიღებისა და გასაჩივრების პროცედურების საკითხები.

ჯგუფის სტრუქტურის შეფასება მოიცავს როგორც ბანკის მფლობელობის სტრუქტურასა და ინვესტიციებთან დაკავშირებული რისკებისა და საბანკო ჯგუფის წევრებთან განხორციელებული ტრანზაქციების, ასევე ბანკების ინვესტიციებისა და საინვესტიციო საქმიანობის რისკების შეფასებას. ამ მანდატის ფარგლებში საქართველოს ეროვნული ბანკი აქტიურად ახორციელებს საქართველოში წარმოდგენილი საერთაშორისო საბანკო ჯგუფების მშობელ ქვეყნებში განვითარებული პროცესების მონიტორინგსა და მნიშვნელოვანი წილის მფლობელი ინვესტორების შეფასებას.

2017 წელს ეროვნულმა ბანკმა საბანკო საქმიანობის ლიცენზია გასცა სს „კრედო ბანკზე“. აღნიშნული ორგანიზაცია საქართველოს ბაზარზე 2007 წლიდან ოპერირებდა როგორც მიკროსაფინანსო ორგანიზაცია (ყოფილი სს „მიკროსაფინანსო ორგანიზაცია კრედო“). კრედოს 2014 წლიდან ინვესტორთა კონსორციუმი ფლობს, რომელიც, თავის მხრივ, მიკროსაფინანსო და სხვა საფინანსო მომსახურებას საერთაშორისო მასშტაბით ახორციელებს და წარმოდგენილია ევროპის, აზიის, სამხრეთ ამერიკისა და აფრიკის კონტინენტებზე. კომპანიის მთავარი მიზანი მიკრო, მცირე და საშუალო ბიზნესების მდგრადი ფინანსური სერვისით უზრუნველყოფა და, ზოგადად, საქართველოში მცირე და მიკრო ბიზნესის განვითარებაა.

2017 წელს მოხდა სს „თიბისი ბანკის“ მიერ სს „რესპუბლიკა ბანკის“ სრულად შერწყმა, რითიც წარმატებით დასრულდა 2016 წელს ამ უკანასკნელის 100%-იანი წილის შესყიდვის პროცესი.

შედეგად, 2017 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით, საბანკო სექტორში 16 კომერციული ბანკი ფუნქციონირებდა. არარეზიდენტი მესაკუთრების მონაწილეობა ბანკების აქტივებში, საბოლოო მფლობელობის მიხედვით, 2017 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით 86, ხოლო სააქციო კაპიტალში კი 84 პროცენტს შეადგენდა.

როგორც ცნობილია, 2014 წელს საქართველოს ეროვნულმა ბანკმა საბანკო ჯგუფთან დაკავშირებული რისკების მითიგაციის³² მიზნით, კომერციულ ბანკებს არასაფინანსო სექტორებში საქმიანობა აუკრძალა. 2015 წლის მანძილზე კომერციული ბანკები გამოვიდნენ აღნიშნული სფეროებიდან, მათ შორის ჯგუფის სტრუქტურის ცვლილებისა და რეორგანიზაციის გზით. 2017 წლის განმავლობაში საქართველოს ეროვნული ბანკის მიერ გრძელდებოდა კომერციული ბანკებისა და ჯგუფის სხვა წევრი კომპანიების მონიტორინგი, როგორც შესაძლო ინტერესთა კონფლიქტის რისკის, ასევე ჯგუფის რისკების ბანკზე ზეგავლენის შეფასების მიზნით. ამასთან, „კომერციული ბანკების საქმიანობის შესახებ“ საქართველოს კანონში შეტანილი ცვლილებებით, კომერციულ ბანკებს უკვე კანონმდებლობითაც ეკრძალებათ პირდაპირ ან არაპირდაპირ ნებისმიერი ოდენობით წილის ფლობა იმ იურიდიული პირის კაპიტალში, რომელიც არ არის ფინანსური ინსტიტუტი ან მისი საქმიანობა არ არის დაკავშირებული საბანკო საქმიანობასთან ან ბანკის სოციალურ პროექტებთან.

ეროვნული ბანკი, საქართველოს დაზღვევის სახელმწიფო ზედამხედველობის სამსახურთან

ერთად, აგრძელებს მუშაობას ფინანსური კონგლომერატების დამატებითი ზედამხედველობის ჩარჩოს შემუშავებასა და დანერგვაზე, საქართველო-ევროკავშირის ასოცირების შეთანხმებით გათვალისწინებული ვალდებულების ფარგლებში, კანონმდებლობის შეთანხმებაში გაწერილ აქტებსა და განსაზღვრულ ვადებში დაახლოების მიზნით. აღნიშნული საზედამხედველო ჩარჩო, რომელიც ფინანსურ კონგლომერატში შემავალ სუბიექტთა დამატებით პრუდენციულ ზედამხედველობას გულისხმობს, კაპიტალის ადეკვატურობის, რისკის კონცენტრაციის, ჯგუფის-შიდა ტრანზაქციებისა და შიდა კონტროლის მექანიზმებისა და რისკის მართვის პროცესების კუთხით, თავის მხრივ, მჭიდრო კავშირშია საბანკო ჯგუფების კონსოლიდირებული ზედამხედველობის ჩარჩოსთან. შესაბამისად, „კომერციული ბანკების საქმიანობის შესახებ“ საქართველოს კანონსა და „საქართველოს ეროვნული ბანკის შესახებ“ საქართველოს ორგანულ კანონში ბოლო დროს განხორციელებული საკანონმდებლო ცვლილებების შედეგად, ეროვნული ბანკის საბანკო ჯგუფების კონსოლიდირებული ზედამხედველობის უფლებამოსილების განმტკიცება მნიშვნელოვანი ნაბიჯია ფინანსურ კონგლომერატთა დამატებითი საზედამხედველო ჩარჩოს დანერგვის მიზნებისთვისაც. თუმცა, ამ უკანასკნელის მიზანი ისეთი ჯგუფების მოცვაა, რომლებშიც ფინანსური სექტორის ისეთი წარმომადგენლები არიან გაერთიანებული, როგორებიცაა: კომერციული ბანკები, სადაზღვევო ორგანიზაციები და საინვესტიციო ფირმები.

32. რისკის შემსუბუქება.

ჩანართი 3 კორპორაციული ბანკების კორპორაციული მართვის პრინციპების მიმოხილვა

კორპორაციული მართვის ჯანსაღი პრაქტიკა ხელს უწყობს რისკების ადრეულ იდენტიფიკაციასა და მითიგაციას. ს. ლუნდქვისტისა და ა. ვილემსონის ნაშრომის (2016) მიხედვით³³, რომლებმაც მსოფლიოს უმსხვილესი 78 ბანკის მიერ დანერგილი რისკების ერთიანი მართვის (ERM)³⁴ დანერგვასა და დეფოლტის რისკს შორის დამოკიდებულება შეისწავლეს, ERM-ის დანერგვასა და ბანკის უმოქმედო სესხებს სპრედს შორის ნეგატიური დამოკიდებულებაა. პათანის (2009) თანახმად³⁵, რომელმაც 1997-2004 წლებში ამერიკის 212 საბანკო ჰოლდინგი შეისწავლა, ბანკის დამოუკიდებელი წევრებისაგან შედგენილ სამეთვალყურეო საბჭოსა და რისკიანობას შორის უარყოფითი დამოკიდებულებაა. ასევე, ო. ფალეისა და კ. კრიშნანის (2010)³⁶ მიხედვით, დამოუკიდებელი საბჭოს არსებობის შემთხვევაში მცირდება რისკიანი სესხების გაცემის ალბათობა. ამასთან, გაუმართლებელი რისკების ალბის შემთხვევების უმრავლესობა სწორად სუსტ კორპორაციულ მართვას უკავშირდება. აღნიშნულის მაგალითია, J.P Morgan³⁷, Barclays Bank³⁸, Royal bank of Scotland³⁹ და Barings Bank-ის⁴⁰ შემთხვევები, რომელთა ნაწილი ჩადენილი თაღლითობების და გაუმართლებელი რისკების ალბის გამო გაკოტრებამდე მივიდა, ნაწილი კი სერიოზულ სკანდალში გაეხვია.

ასევე, გასათვალისწინებელია, რომ, ვინაიდან ინვესტორები გადაწყვეტილების მიღებისას კორპორაციული მართვის პრაქტიკას ერთ-ერთ ძირითად კრიტერიუმად განიხილავენ, ძლიერი კორპორაციული მართვა ზრდის კაპიტალის იაფად მოზიდვის შესაძლებლობებს. ეს უკანასკნელი განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია განვითარებადი ქვეყნებისათვის, რადგან მათ, როგორც წესი, არ გააჩნიათ ინვესტორთა უფლებების უზრუნველყოფის ისეთი სანიმუშო სისტემა, როგორც განვითარებულ ქვეყნებშია, რის გამოც კონკრეტული კომპანიებისათვის კორპორაციულ მართვას განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭება. ლ. ბრაუნის და მ. ცვილორის 2004 წლის ნაშრომის მიხედვით⁴¹, ფირმის წარმატების მნიშვნელოვან ფაქტორს კორპორაციული მართვის ჯანსაღი პრაქტიკა წარმოადგენს. 2 327 ფირმის ემპირიული კვლევის შედეგად გაირკვა, რომ ის ფირმები, რომლებსაც კარგი კორპორაციული მართვა აქვთ, უკეთესი ფინანსური შედეგებით ხასიათდებიან. საუკეთესო საერთაშორისო პრაქტიკის მიხედვით, აღსანიშნავია კორპორაციულ მართვასთან დაკავშირებული შემდეგი საკითხები:

სამეთვალყურეო საბჭო

სამეთვალყურეო საბჭო მიიჩნევა ბანკის დონეზე კორპორაციული მართვის სტანდარტებზე პასუხისმგებელ ორგანოდ. საუკეთესო პრაქტიკის⁴² მიხედვით, სამეთვალყურეო საბჭო უნდა

33. Lundqvist, S. A., & Vilhelmsson, A. (2016) Enterprise Risk Management and Default Risk: Evidence from the Banking Industry. *Journal of Risk and Insurance*, 127-157

34. Enterprise risk management

35. Pathan, S. (2009). Strong boards, CEO power and bank risk-taking. *Journal of Banking and Finance*, 33(7), 1340-1350, https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1336309##

36. Faleye O., Krishnan K, 2010. Risky lending: Does bank corporate governance matter?

37. NY times, May 2012, As One JPMorgan Trader Sold Risky Contracts, Another One Bought Them, <https://dealbook.nytimes.com/2012/05/15/as-one-jpmorgan-trader-sold-risky-contracts-another-one-bought-them/>

38. Financial Times, June 2012, Barclays fined a record £290m, <https://www.ft.com/content/2a4479f8-c030-11e1-9867-00144feabdc0>

39. BBC, November 2014, RBS fined £56m over 'unacceptable' computer failure <http://www.bbc.com/news/business-30125728>

40. Hogan W.P. (2002), Corporate Governance: Lessons From Barings <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/pdf/10.1111/1467-6281.00002>

41. Corporate Governance and Firm Performance, Lawrence D. Brown, Temple University - Department of Accounting, Marcus L. Caylor, Kennesaw State University, December 7, 2004.

42. Basel Committee on Banking Supervision, Corporate governance principles for banks, 2015.

განსაზღვრავდეს ბანკის რისკის სტრატეგიასა და რისკის აპეტიტს. საბჭო აქტიურად უნდა იყოს ჩართული აღმასრულებელი მენეჯმენტის მონიტორინგის პროცესებში. საბჭოს წევრების განათლება, გამოცდილება, კვალიფიკაცია და რაოდენობა კომერციული ბანკის საქმიანობის მასშტაბებსა და კომპლექსურობას უნდა შეესაბამებოდეს. ამასთან, ინფორმირებული გადაწყვეტილების მისაღებად, საბჭოს შესაძლებლობა უნდა ჰქონდეს დამოუკიდებლად აიყვანოს გარკვეულ საკითხებში გამოცდილი და კვალიფიციური კონსულტანტები. საერთაშორისო პრაქტიკის მიხედვით, სამეთვალყურეო საბჭოს უმრავლესობას, ზოგიერთი მოწინავე პრაქტიკის მქონე ქვეყნის მიხედვით კი - ორ მესამედს, დამოუკიდებელი წევრები უნდა წარმოადგენდნენ. ამასთან, როგორც სამეთვალყურეო საბჭოს, ასევე საბჭოს დონეზე შექმნილი კომიტეტების თავმჯდომარეები დამოუკიდებელი წევრები უნდა იყვნენ. სამეთვალყურეო საბჭოს დამოუკიდებელ წევრებს საშუალება უნდა ჰქონდეთ შეიკრიბონ, ასევე, შეხვდნენ დირექტორატს ან რისკების მართვაზე პასუხისმგებელ სტრუქტურულ ერთეულს არადამოუკიდებელი წევრების გარეშე. დამოუკიდებლობის კრიტერიუმების განსაზღვრისას მხედველობაში მიიღება შემდეგი ფაქტორები⁴³:

- აქვს თუ არა პირს მატერიალური ფინანსური ან სხვა სახის ვალდებულება ბანკის ან მისი დირექტორატის წინაშე;
- იყო თუ არა პირი წარსულში ამავე ბანკში ან საბანკო ჯგუფში დასაქმებული;
- უწევდა თუ არა პირი რაიმე სახის საქმიან მომსახურებას ბანკს ან საბანკო ჯგუფს ახლო წარსულში;
- წარმოადგენს თუ არა პირი რომელიმე მნიშვნელოვან (ან მნიშვნელოვანი წილის მქონე) აქციონერს;
- ეკავა თუ არა პირს დამოუკიდებელი არააღმასრულებელი დირექტორის პოზიცია გრძელვადიანი პერიოდით;
- იღებს თუ არა პირი რაიმე დამატებით ანაზღაურებას ბანკისგან, გარდა ფიქსირებული ანაზღაურებისა, რომელიც უკავშირდება სამეთვალყურეო საბჭოს წევრობას ან აქციების ფლობას;
- აქვს თუ არა პირს რაიმე სახის ახლო საქმიანი ან პირადი ურთიერთობა ბანკის რომელიმე მმართველი ორგანოს წევრთან ან მაღალი რანგის თანამშრომლებთან.

მნიშვნელოვანია საბჭოს წევრების არჩევის ფორმალური პროცესების არსებობა. საუკეთესო პრაქტიკის მიხედვით, თითოეული წევრის არჩევა ყოველწლიურად უნდა მოხდეს. ამასთან, დასაშვებია წევრების 1 წელზე მეტი ვადით არჩევა, თუმცა ასეთ შემთხვევაში, მნიშვნელოვანია, ერთდროულად არ ხდებოდეს საბჭოს ყველა წევრის გადარჩევა და საბჭოს წევრებს სხვადასხვა დროს უმთავრდებოდეთ კონტრაქტის ვადა.⁴⁴

ამასთან, მნიშვნელოვანია საბჭო ყოველწლიურად აფასებდეს მის მიერ შესრულებულ საქმიანობას. აღნიშნული შესაძლებელია როგორც თვითშეფასების დანერგვით, ასევე გარე შემფასებლის საბჭოს (და მისი კომიტეტების) საქმიანობის შეფასების ჩატარებით.

დირექტორატი

დირექტორატი პასუხისმგებელია ბანკის ყოველწლიურ მართვაზე საბჭოს მიერ დამტკიცებული ბიზნეს სტრატეგიის და რისკის აპეტიტის ფარგლებში. დირექტორატი მნიშვნელოვან როლს ასრუ-

43. Central Bank of Ireland, Corporate Governance Requirements for Credit Institutions, 2015.

44. საბჭოს დაკომპლექტების აღნიშნული პრაქტიკა ცნობილია, როგორც: staggered board.

ლებს რისკის მართვის სისტემის შესაფერისობასა და ეფექტიანობაზე. როგორც სამეთვალყურეო საბჭოს შემთხვევაში, ასევე დირექტორატის შესაფერისობის განსაზღვრისას, მნიშვნელოვანია, როგორც თითოეული წევრის, ასევე ჯამურად, დირექტორატის შესაფერისობა ბანკის საქმიანობის მასშტაბებსა და კომპლექსურობასთან. მოწინავე პრაქტიკის თანახმად, დირექტორატში რისკების თემებზე პასუხისმგებელი დირექტორი, ე.წ. Chief Risk Officer (CRO) უნდა არსებობდეს. იგივე პრაქტიკა აღნიშნულთან დაკავშირებით დამატებით მოთხოვნებს აწესებს, რაც გულისხმობს CRO-ს დამოუკიდებლობას, საბჭოსთან და ზედამხედველთან შეუზღუდავ წვდომას და შესაბამისი კომპენსაციის განსაზღვრას.

რისკების მართვა და შიდა კონტროლი

ბაზელის და სხვა საერთაშორისო პრაქტიკის მიხედვით, აუცილებელია დამოუკიდებელი და ეფექტიანი რისკების მართვაზე პასუხისმგებელი სტრუქტურული ერთეულის არსებობა, რაც საკმარისი რაოდენობის რესურსების და დამოუკიდებლობის შენარჩუნებისათვის შესაბამისი ანაზღაურების არსებობით უნდა დასტურდებოდეს. რისკების მართვის ძლიერმა სისტემამ უნდა უზრუნველყოს გადაწყვეტილების მიღების პროცესებში ოთხი თვალის პრინციპის, ინტერესთა კონფლიქტის საკითხების გამართული ჩარჩოს, რისკებთან დაკავშირებული ანგარიშგებისა და კომუნიკაციის არსებობა, როგორც დირექტორატის, ასევე სამეთვალყურეო საბჭოს დონეზე. ამასთან, კონტროლის მნიშვნელოვან ფუნქციას წარმოადგენს შიდა აუდიტის ფუნქციის საუკეთესო პრაქტიკის⁴⁵ მიხედვით მოწყობა და მუშაობა.

ანაზღაურება

ანაზღაურებისა და მოტივაციის სისტემა მუდმივად შესაბამისობაში უნდა იყოს ბანკის რისკის აპეტიტთან. ამ მიზნით, ბაზელისა და სხვა საერთაშორისო პრაქტიკის მიხედვით, მიზანშეწონილია დირექტორატის წევრებისთვის კომპენსაციის განსაზღვრისას არა მხოლოდ საბჭოს (არსებობის შემთხვევაში ანაზღაურების კომიტეტის), არამედ რისკების კომიტეტის მონაწილეობაც. აღნიშნული მნიშვნელოვანია იმისათვის, რომ ანაზღაურების სისტემა არც ერთ რგოლზე არ აჩენდეს გადაჭარბებული რისკების აღების მოტივაციას. მნიშვნელოვანია, რომ მატერიალური რისკის ამღები პირების ანაზღაურების დიდი ნაწილი იყოს ცვალებადი და მისი მიღება უკავშირდებოდეს წინასწარ შემუშავებული მაჩვენებლების⁴⁶ შესრულებას. ამასთან, ვინაიდან რისკები უფრო გრძელვადიან პერიოდში შეიძლება რეალიზდეს, ვიდრე ანაზღაურების მიღების პერიოდი, აუცილებელია ცვალებადი ანაზღაურების ნაწილი დროში გადავადებული იყოს და ექვემდებარებოდეს რისკის მიხედვით კორექტირებას (მათ შორის, სრულად გაუქმებას). ზოგადად, დამოუკიდებელი ფუნქციების ანაზღაურება კვალიფიციური და ადეკვატური რესურსების შენარჩუნების საშუალებას უნდა იძლეოდეს.

ეთიკა

საბანკო სექტორში ჯანსაღი კორპორაციული პრაქტიკის ჩამოყალიბებას მნიშვნელოვნად უწყობს ხელს ეთიკისა და საბანკო პროფესიის საერთაშორისოდ აღიარებული სტანდარტების დამკვიდრება. აღნიშნული ემსახურება ინვესტორთა ნდობის ამაღლებასა და საბანკო სექტორის სტაბილურ და ეფექტიან ფუნქციონირებას. მიუხედავად იმისა, რომ ეთიკის საკითხები

45. Basel Committee on Banking Supervision, The internal audit function in banks, June 2012.

46. Key performance indicators (KPIs).

შესაძლებელია, დამოუკიდებელ სამართლებრივ აქტად იყოს ჩამოყალიბებული, აღნიშნული არსებითად კორპორაციული მართვის მთლიანი ჩარჩოს შემადგენელი ნაწილია. ეთიკის საერთაშორისოდ აღიარებული პრინციპების დასამკვიდრებლად, ეროვნულმა ბანკმა შეიმუშავა „ეთიკის პრინციპებისა და პროფესიული ქცევის სტანდარტების კოდექსი“, რომელიც სერტიფიცირებულ ფინანსურ ანალიტიკოსთა (CFA) ინსტიტუტის მიერ განსაზღვრულ ეთიკის პრინციპებისა და პროფესიული ქცევის სტანდარტების ჩარჩოს ეფუძნება.

კოდექსის მიხედვით, კომერციულმა ბანკებმა, ბანკის აქციონერებმა, ადმინისტრატორებმა და დასაქმებულმა პირებმა საქმიანობისას უნდა იხელმძღვანელონ ეთიკის შემდეგ პრინციპთა დაცვით:

- იმოქმედონ პატიოსნად, კომპეტენტურად, ყურადღებით, პატივისცემითა და ეთიკის ნორმების სრული დაცვით საზოგადოების, მომხმარებლების, პოტენციური მომხმარებლების, დამსაქმებლების, დასაქმებულების, საბანკო სექტორისა და ზოგადად, საფინანსო ბაზრის სხვა მონაწილეების მიმართ;
- პირად ინტერესებზე მაღლა დააყენონ საბანკო პროფესიისა და მომხმარებლის ინტერესები;
- პროფესიული საქმიანობისას იმოქმედონ გონივრული პროფესიული სიფრთხილითა და დამოუკიდებელი განსჯით;
- იმოქმედონ და სხვებსაც მოუწოდონ, პროფესიონალურად და ეთიკურად მოქმედება, რაც დადებითად აისახება მათზე და, ზოგადად, საბანკო პროფესიაზე;
- ხელი შეუწყონ საბანკო სექტორისა და, ზოგადად, საფინანსო ბაზრის კეთილსინდისიერებასა და მდგრადობას საერთო საზოგადოებრივი სარგებლისთვის;
- იზრუნონ საკუთარი და სხვების პროფესიული კომპეტენციის შენარჩუნებასა და გაუმჯობესებაზე.

ამასთან, კოდექსში დეტალურად არის გაწერილი პროფესიული ქცევის სტანდარტები, რომლებიც შემდეგ საკითხებს აწესრიგებს:

- პროფესიონალიზმი;
- კეთილსინდისიერება ფინანსურ ბაზარზე;
- კეთილსინდისიერება საბანკო სექტორში;
- ვალდებულებები მომხმარებლების მიმართ;
- ვალდებულებები დამსაქმებლის მიმართ;
- პროფესიული საქმიანობის პრინციპები;
- ინტერესთა კონფლიქტი;
- კოდექსის მოქმედების სფეროში შემავალ პირთა პასუხისმგებლობა.

სხვა საკითხები

გასათვალისწინებელია, რომ ძლიერი კორპორაციული მართვის შენარჩუნება უწყვეტად მიმდინარე პროცესია. დროთა განმავლობაში იზრდება კორპორაციული მართვასთან დაკავშირებული გამოწვევები. კორპორაციულ მართვას უკავშირდება ისეთი საკითხიც, როგორიცაა სოციალური პასუხისმგებლობა. შესაბამისად, კარგი კორპორაციული მართვა სა-

ზოგადობაში უკეთეს რეპუტაციასა და იმიჯთან ასოცირდება. ამ კუთხით, აღსანიშნავია იმ ქვეყნების გამოცდილება, რომლებმაც კორპორაციული მართვის მოთხოვნებში უკვე ასახეს ქვეყნისა და საზოგადოებისათვის ისეთი მნიშვნელოვანი საკითხი, როგორიცაა გენდერული თანასწორობა. 2006 წელს ნორვეგიამ კომპანიების, მათ შორის ფინანსური ორგანიზაციების, დირექტორთა საბჭოს შემადგენლობაში 2008 წლისათვის ქალებისათვის 40 პროცენტიანი კვოტა დააწესა. ანალოგიური კანონი მიიღო საფრანგეთის პარლამენტმაც, რომელმაც 2016 წლისათვის ფრანგული კომპანიები დირექტორთა საბჭოების შემადგენლობაში ქალთა მინიმუმ 40 პროცენტამდე გაზრდით დაავალდებულა. გერმანიაში მიღებული კანონმდებლობით 2015 წლიდან საფონდო ბირჟაზე დარეგისტრირებული 108 კომპანიის სამეთვალყურეო საბჭოების შემადგენლობაში ქალებისათვის მინიმუმ 30 პროცენტიანი კვოტა განისაზღვრა. ანალოგიური კანონების შემუშავებაზე მუშაობენ ევროკავშირსა და დიდ ბრიტანეთშიც. საქართველოს საბანკო სექტორს თუ განვიხილავთ, 2017 წლის დეკემბრის ბოლოს მდგომარეობით სამეთვალყურეო საბჭოში ქალები 9 პროცენტს, ხოლო დირექტორთა საბჭოში 16 პროცენტს წარმოადგენენ.

ტორონტოს ცენტრის დოკუმენტი (Toronto Centre, 2017)⁴⁷ მიმოიხილავს ქალების წარმომადგენლობას სამეთვალყურეო საბჭოებში და, შესაბამისად, კავშირს გენდერულ დივერსიფიკაციასა და რისკიანობას/კომპანიების მაჩვენებლებს შორის. აღნიშნულ დოკუმენტში მოყვანილია ნაშრომები, რომელთა მიხედვითაც, ქალების წარმომადგენლობა საბჭოში უკეთესი მომგებიანობის მაჩვენებლებზე აისახება.⁴⁸ გარდა უკეთესი მომგებიანობის მაჩვენებლებისა, სხვადასხვა კვლევების მიხედვით, ქალები საშუალოდ უფრო მეტად არიან რისკის მიმართ ნეგატიურად განწყობილები, ვიდრე მამაკაცები. Leeds University Business School-ის მიერ ჩატარებული კვლევების მიხედვით, იმ კომპანიების გაკოტრების ალბათობა, რომლებსაც, მინიმუმ, ერთი ქალი ჰყავთ საბჭოში წარმოდგენილი, 20 პროცენტით ნაკლებია. ამასთან, მსგავსი კომპანიები უფრო დაბალი ლევერიჯით გამოირჩევიან, ვიდრე ის კომპანიები, რომელთა საბჭოშიც ქალები არ არიან წარმოდგენილი.

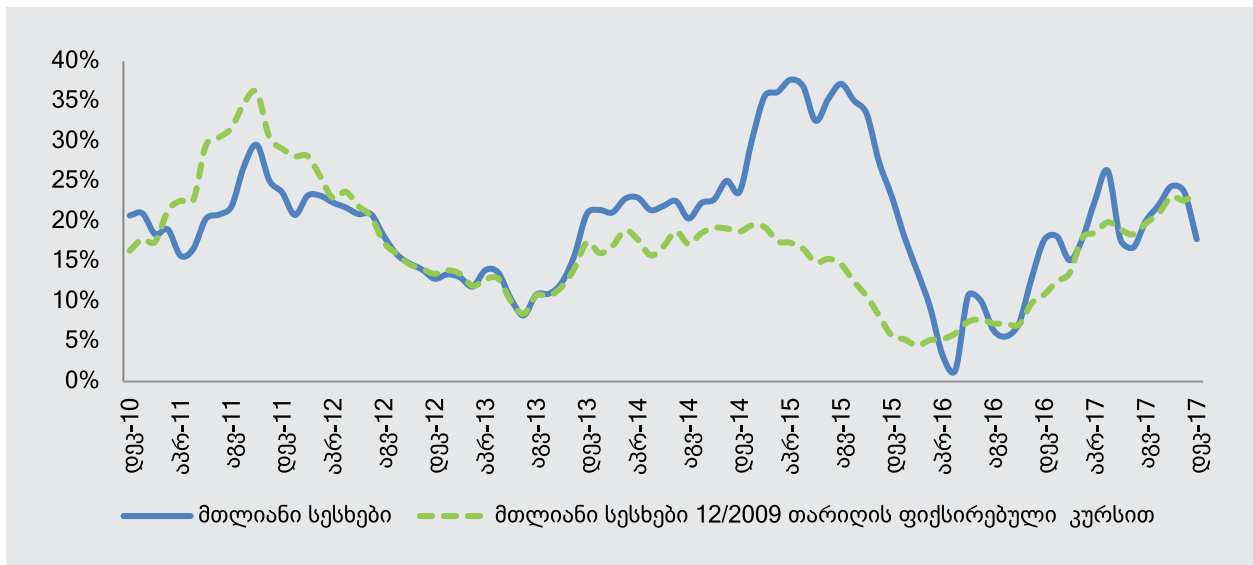
4.3 საკრედიტო რისკი

2017 წლის 31 დეკემბრისთვის საბანკო სისტემის მთლიანმა საკრედიტო პორტფელმა 22.3 მილიარდ ლარს მიაღწია და გაცვლითი კურსის

ეფექტის გარეშე მისი წლიური ზრდა 19.2 პროცენტი იყო. დაკრედიტების კუთხით, 2016 წელთან შედარებით, 2017 წელი საბანკო სისტემისთვის გაზრდილი აქტივობით გამოირჩეოდა.

47. Jennifer Reynolds on behalf of Toronto Centre, The Business Case for Promoting Improved Gender Balance in Financial Institutions.

48. Credit Suisse Research Institute, Gender Diversity and Corporate Performance (2012) - შედეგების მიხედვით: მსხვილი კაპიტალიზაციის მქონე საბჭოში მინიმუმ ერთი ქალის მყოფი კომპანიების შედარება ისეთ კომპანიებთან, რომლებსაც საბჭოში ქალი წარმომადგენელი არ ჰყავთ აჩვენებს: 4%-ით უფრო მაღალ უკუგებას კაპიტალზე (Return on Equity (ROE)), ერთი შესამდობით მაღალ Price/book value (P/BV)-ს.

დიაგრამა N 4.1 მთლიანი სასესხო პორტფელის ცვლილება წინა წელთან შედარებით

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

2017 წელს საკრედიტო პორტფელის (ბანკთა-შორისი სესხების გარდა) შედგენილობა სეგმენტების ჭრილში მცირედით შეიცვალა, რაც საცალო

სეგმენტისა და მცირე და საშუალო ბიზნესის სესხების წილის ზრდით გამოიხატა.

ცხრილი N 4.1 საკრედიტო პორტფელის (ბანკთაშორისი სესხების გარდა) კომპოზიცია სეგმენტების მიხედვით (გაცვლითი კურსის ეფექტის გარეშე, 2016 წლის ბოლოს არსებული კურსით)

	დეკ-16		დეკ-17		ცვლილება %
	მლნ ლარი	წილი %	მლნ ლარი	წილი %	
კორპორატიული სესხები	6,508	34%	6,934	31%	7%
მცირე და საშუალო ბიზნესის სესხები	3,992	21%	5,246	23%	31%
საცალო სესხები	8,402	44%	10,370	46%	23%
სულ:	18,902	100%	22,550	100%	19%

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

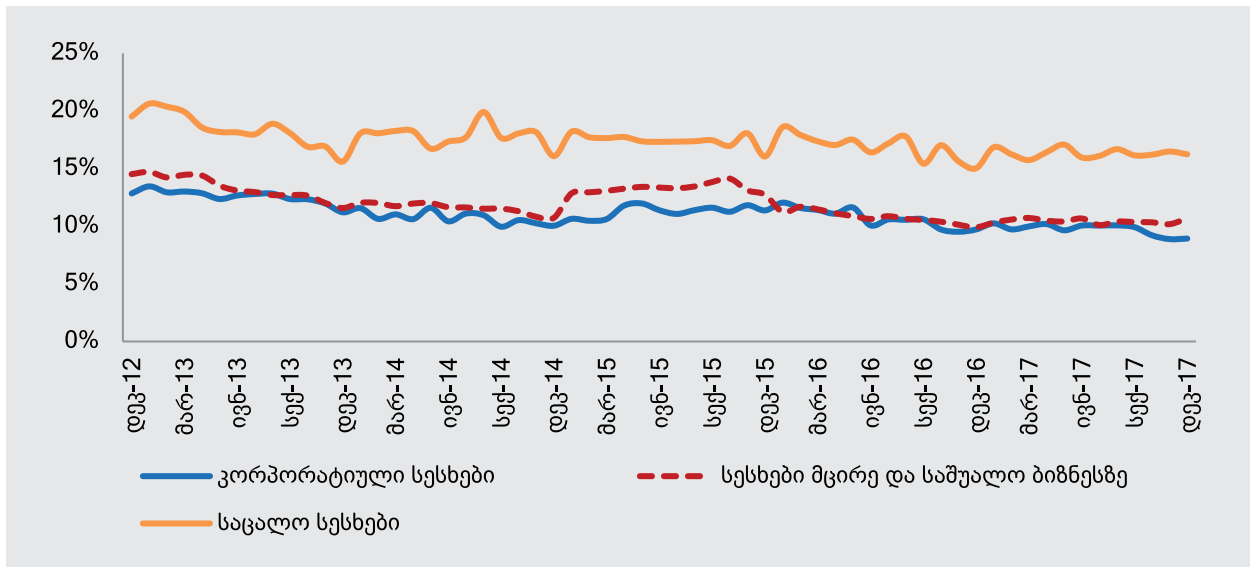
გასული წლის განმავლობაში რამდენიმე სახის რეკლასიფიკაცია მოხდა, რამაც შეცვალა სეგმენტების ზრდის ნომინალური მაჩვენებელი, მათ შორის: ტექნიკური რეკლასიფიკაცია საცალო სეგმენტიდან მცირე და საშუალო სეგმენტში, სს „კრედო ბანკის“ დამატება საბანკო სისტემაში და ბანკების მიერ სესხების ჩანაცვლება კორპორატიული საცალო ფასიანი ქაღალდების შეძენით. ეროვნული ბანკის შეფასებით, ფიქსირებუ-

ლი კურსისა და აღნიშნული კორექტირებების გათვალისწინებით, საცალო სეგმენტი, მცირე და საშუალო პორტფელი და კორპორატიული პორტფელი, შესაბამისად, 22.7, 21.1 და 10.5 პროცენტით გაიზარდა. ამასთან, კორპორატიული პორტფელის ზრდა საცალო ფასიანი ქაღალდების ეფექტის გათვალისწინების გარეშე 8.6 პროცენტია.

კორპორატიულ სესხებზე არსებული საპროცენტო განაკვეთები კვლავ განაგრძობს შემცირებას, ხოლო მცირე და საშუალო ბიზნესის სესხებსა და საცალო სესხებზე, 2017 წელს, 2016 წელთან შედარებით, საპროცენტო განაკვეთების მცირედი ზრდა ფიქსირდება. ზრდის ძირითადი

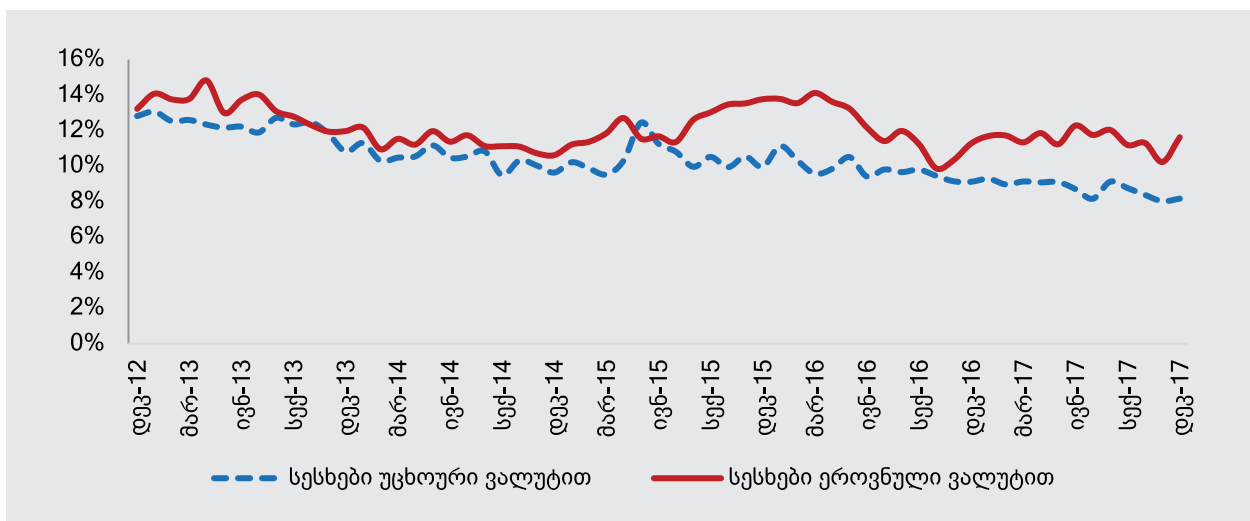
მამოძრავებელი როგორც ლარის საპროცენტო განაკვეთების მცირედით მატება, ასევე ეროვნული ვალუტით გაცემული სესხების წილის ზრდა და უცხოური ვალუტით გაცემული სესხების წილის შემცირებაა.

დიაგრამა N 4.2 სესხების ნაკადებზე არსებული საშუალო შენონილი საპროცენტო განაკვეთები სეგმენტების მიხედვით



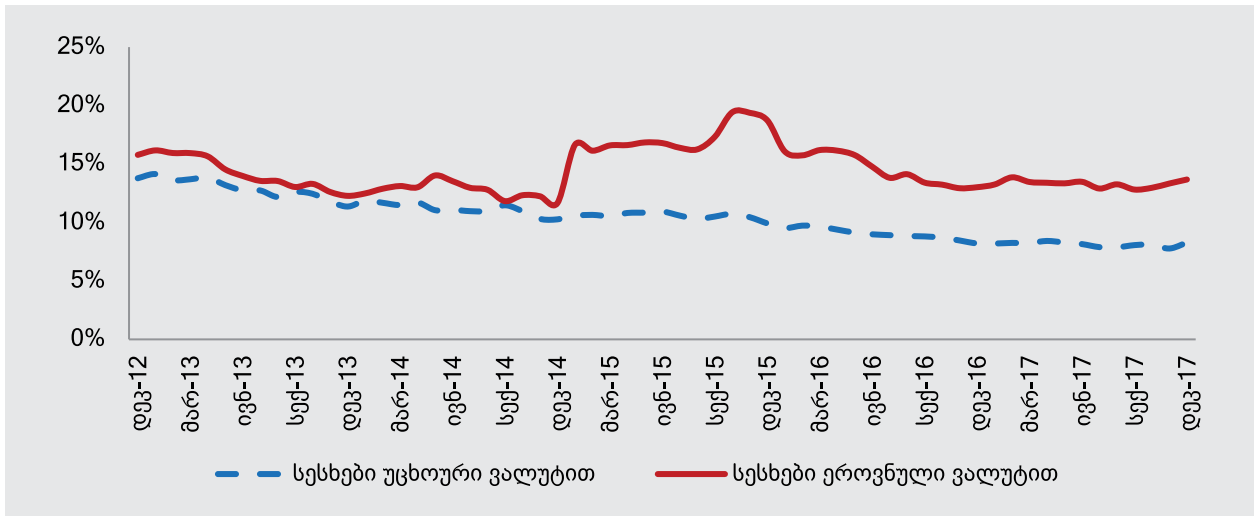
წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

დიაგრამა N 4.3 სესხების ნაკადებზე არსებული საშუალო შენონილი საპროცენტო განაკვეთები კორპორატიულ პორტფელში



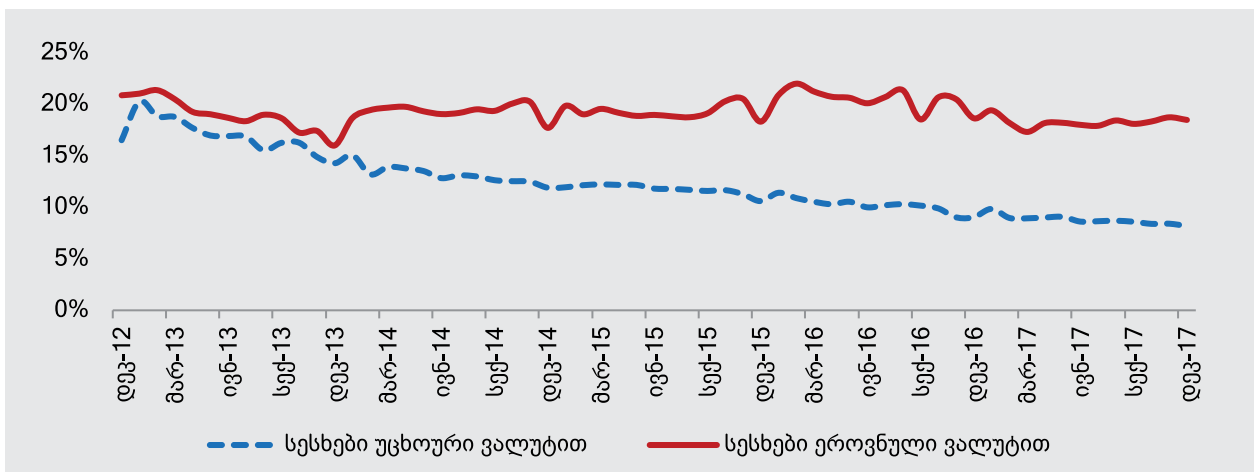
წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

დიაგრამა N 4.4 სესხების ნაკადებზე არსებული საშუალო შენონილი საპროცენტო განაკვეთები მცირე და საშუალო საკრედიტო პორტფელში



წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

დიაგრამა N 4.5 სესხების ნაკადებზე არსებული საშუალო შენონილი საპროცენტო განაკვეთები საცალო საკრედიტო პორტფელში



წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

საკრედიტო პორტფელის სექტორული განაწილება დივერსიფიცირებულია. 2017 წლის მანძილზე პროცესული⁴⁹ სექტორების (უძრავი ქონების დეველოპმენტი, უძრავი ქონების მენეჯმენტი, სამშენებლო მასალების მოპოვება, წარმოება და ვაჭრობა, ხანგრძლივი მოხმარების სამომხმარებლო პროდუქციის წარმოება და ვაჭ-

რობა, ავტომობილების დილერები) წილი საბანკო სისტემის საკრედიტო პორტფელში კვლავ ზომიერი და სტაბილურია (იხ. დიაგრამა N 4.6). ზოგიერთ სექტორში შესაძლო დანაკარგების რეზერვის მაღალი მოცულობა, უმთავრესად, განპირობებულია იდიოსინკრატული⁵⁰ შემთხვევებით (იხ. ცხრილი N 4.2).

49. სექტორები, რომლებიც ეკონომიკურ ბრდასთან მაღალი დადებითი კორელაციით ხასიათდება.

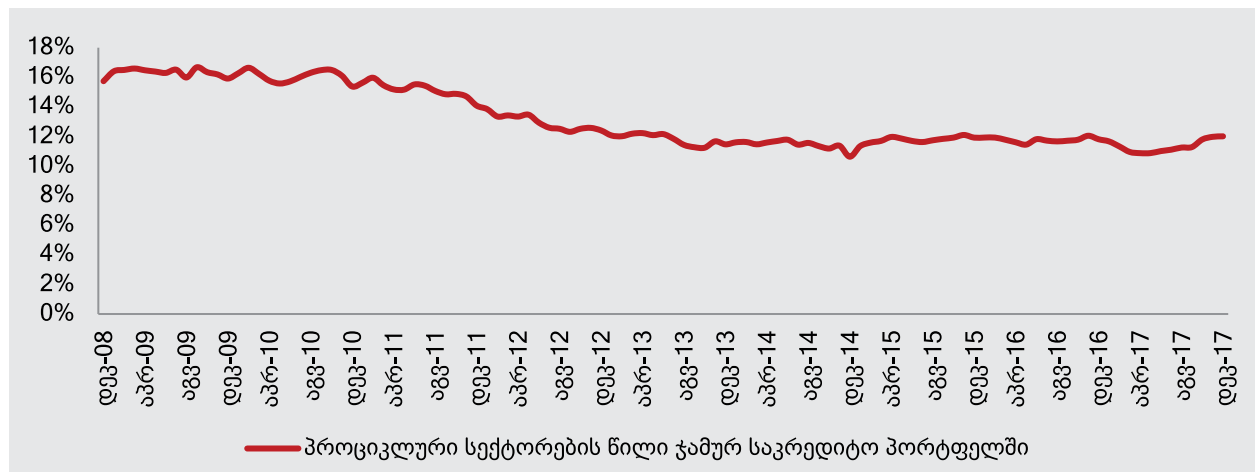
50. იდიოსინკრატული აღნიშნავს ინდივიდუალურს, სექტორისთვის დამახასიათებელს და არა სისტემური ხასიათის ფაქტორს.

ცხრილი N 4.2 საკრედიტო პორტფელის სექტორული განაწილება

სექტორი ბანკთაშორისი სესხების გარდა (მილიონი ლარი)	წილი მთლიან პორტფელში	სესხის ნაშთი	სესხის რეზერვი	სესხის რეზერვი / პორტფელი
სახელმწიფო ორგანიზაციები	0.0%	1	0	2%
საფინანსო ინსტიტუტები	1.1%	246	6	2.5%
ლომბარდული სესხები	2.4%	532	33	6.2%
უძრავი ქონების დეველოპმენტი	2.6%	577	48	8.2%
უძრავი ქონების მენეჯმენტი	5.0%	1,107	44	4.0%
სამშენებლო კომპანიები (არა დეველოპერები)	1.7%	382	45	11.9%
სამშენებლო მასალების მოპოვება, წარმოება და ვაჭრობა	2.8%	613	24	3.9%
სამომხმარებლო საქონლის ვაჭრობა	4.3%	959	44	4.6%
სამომხმარებლო საქონლის წარმოება	2.8%	631	52	8.2%
ხანგრძლივი მოხმარების სამომხმარებლო პროდუქციის წარმოება და ვაჭრობა	1.0%	230	10	4.4%
ფესხაცმლის, ტანსაცმლის და ტექსტილის წარმოება და ვაჭრობა	0.6%	127	5	4.0%
ვაჭრობა (სხვა)	4.4%	973	55	5.6%
წარმოება (სხვა)	1.9%	428	20	4.8%
სასტუმროები და ტურიზმი	3.2%	708	34	4.8%
რესტორნები, ბარები, კაფეები და სწრაფი კვების ობიექტები	1.4%	302	17	5.5%
მძიმე მრეწველობა	1.7%	370	24	6.5%
ბენზინგასამართ სადგურებსა და ბენზინის იმპორტიორებზე გაცემული სესხები	1.1%	253	11	4.3%
ენერგეტიკა	4.1%	917	28	3.0%
ავტომობილების დილერები	0.7%	148	36	24.1%
ჯანდაცვა	2.0%	450	13	2.9%
ფარმაცევტიკა	0.5%	105	8	7.5%
ტელეკომუნიკაცია	0.7%	161	6	3.9%
სერვისი	4.5%	1,011	45	4.4%
სოფლის მეურნეობის სექტორი	5.1%	1,134	54	4.7%
სხვა (ჯართის ბიზნესის ჩათვლით)	2.0%	451	30	6.6%
საჯალო პროდუქტები	42.5%	9,464	479	5.1%
ავტო-სესხები	0.4%	79	3	4.4%
სამომხმარებლო სესხები	17.7%	3,934	217	5.5%
მომენტალური განვადება	2.7%	591	56	9.5%
ოვერდრაფტები	0.3%	67	7	11.1%
საკრედიტო ბარათები	2.6%	578	34	5.8%
სესხები ბინის რემონტისათვის	1.7%	379	12	3.3%
იპოთეკური სესხები	17.2%	3,838	149	3.9%
საკრედიტო პორტფელი (ბანკთაშორისი სესხების გარეშე)	100.0%	22,282	1,169	5.2%

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

დიაგრამა N 4.6 პროცენტული სექტორების წილი ჯამურ საკრედიტო პორტფელში



წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

საბანკო პროდუქტებში ზრდის მთავარი მამოძრავებელი იპოთეკური და სამომხმარებლო სესხები იყო; ზრდა დაფიქსირდა ყველა საბანკო პროდუქტის ჭრილში, თუმცა ავტო-სესხების და ოვერდრაფტების პორტფელის ზრდა შედარებით უმნიშვნელო იყო.

მთლიანი შიდა პროდუქტისა და დასაქმებულთა საშუალო შემოსავლების ზრდის პარალელურად, საბანკო სეგმენტის ზრდის მაღალი მაჩვენებელი მნიშვნელოვანწილად განაპირობა გამძაფრებული კონკურენციის შედეგად სამომხმარებლო და იპოთეკურ სესხებზე ბანკების მიერ საკრედიტო სტანდარტების მნიშვნელოვანმა შემსუბუქებამ და აგრესიულმა მარკეტინგმა. 2017 წლის მანძილზე ბანკებმა ბაზარზე არაერთი აქცია გამოიტანეს, რომელთა ფარგლებშიც მომხმარებლებს უფრო შერბილებული პირობებით შეეძლოთ სამომხმარებლო სესხების აღება. მნიშვნელოვნად შერბილებული საკრედიტო სტანდარტების პასუხად ეროვნულმა ბანკმა კომერციულ ბანკებს მთელი წლის მანძილზე არაერთი რისკიანი საკრედიტო პროდუქტი შეუჩერა/აუკრძალა.

საბანკო საკრედიტო პორტფელის შერბილებული საკრედიტო სტანდარტებით გამოწვეული მაღალი ზრდის პასუხად, 2017 წლის აგვისტოში ძალაში შევიდა ცვლილება „კომერციული ბან-

კების მიერ აქტივების კლასიფიკაციისა და შესაძლო დანაკარგების რეზერვების შექმნისა და გამოყენების წესში“. აღნიშნული ცვლილების შედეგად, „სტანდარტულად კლასიფიცირებულ“ საბანკო სესხებზე განისაზღვრა სესხის მომსახურების და სესხის უზრუნველყოფის კოეფიციენტების ზღვრები, რომელთა დარღვევის შემთხვევაში კომერციულ ბანკებს დამატებითი კაპიტალის მობილიზება მოეთხოვებათ. ცვლილებების შესაბამისად, გაორმაგდა რისკის წონის მაჩვენებელი იმ არაუზრუნველყოფილი სამომხმარებლო სესხებისათვის, რომლებიც ვერ აკმაყოფილებენ სესხის მომსახურების და უზრუნველყოფის კოეფიციენტებით დაწესებულ მოთხოვნებს. 2017 წლის ოქტომბერში ეროვნული ბანკის წერილობითი მითითებით საზედამხებელო კაპიტალის 15 პროცენტამდე შეიზღუდა ისეთი უზრუნველყოფილი სესხების მოცულობა, რომლებზეც ბანკების მხრიდან არ ხდება მსესხებლის გადახდისუნარიანობის დეტალური ანალიზი და როდესაც გადაწყვეტილების მიღება მნიშვნელოვნად არის დამოკიდებული სესხის უზრუნველყოფის კოეფიციენტზე. ასევე, ეროვნულ ბანკში მიმდინარეობს მუშაობა საკრედიტო სტანდარტების წესების შემუშავებაზე, რომელიც საკრედიტო პორტფელის ხარისხსა და ჭარბვალიანობის კუთხით სისტემურ მდგომარეობას გააუმჯობესებს.

საშუალოვადიან პერიოდში საცალო პორტფელის ერთ-ერთ მთავარ გამოწვევად უნდა ჩაითვალოს მოდელის გამოყენებით მსესხებელთა გადახდისუნარიანობის ანალიზის ჩატარების პრაქტიკის ზრდა, ვინაიდან მსგავსი მიდგომები მნი-

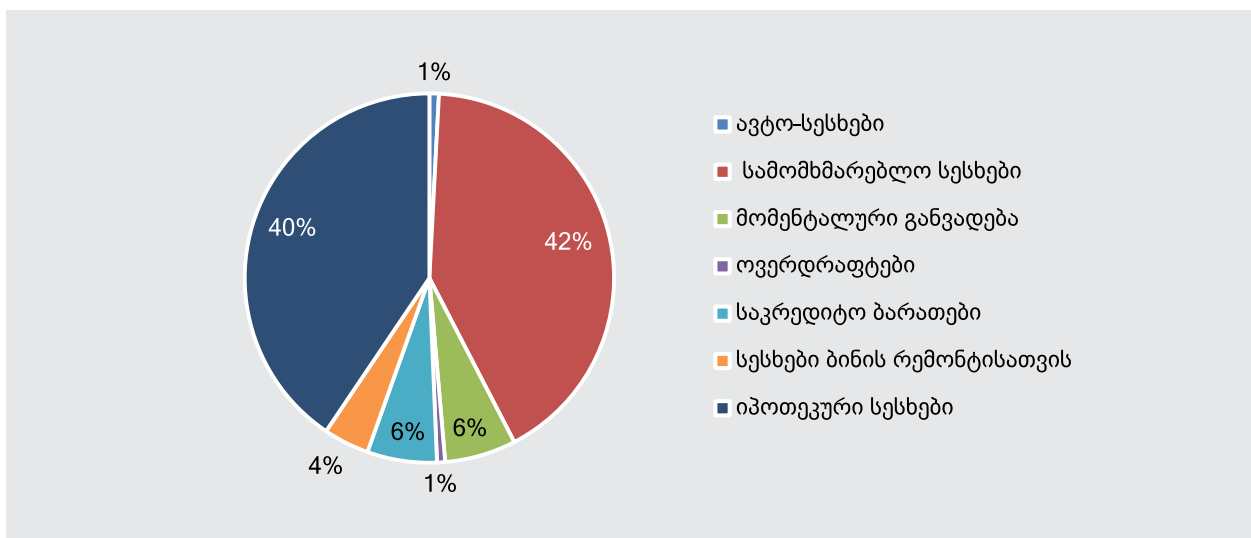
შვნელოვან მოდელის რისკთან (model risk) არის დაკავშირებული. განსაკუთრებით სარისკოდ შეიძლება ჩაითვალოს მოდელის, რომელიც უგულებელყოფს მსესხებლის შემოსავლებსა და მსგავს ფუნდამენტალურ ფაქტორებს.

ცხრილი N 4.3 საცალო პროდუქტების ზრდა (გაცვლითი კურსის ეფექტის გარეშე, 2016 წლის ბოლოს არსებული კურსით)

პროდუქტი	დეკ-2016		დეკ-2017		ცვლილება, %	ცვლილება, მლნ ლარი	ცვლილება, % რეკლასიფიკაციით
	მლნ ლარი	წილი, %	მლნ ლარი	წილი, %			
საცალო პროდუქტები	7 770	100%	9 550	100%	23%	1 780	24%
ავტო-სესხები	77	1%	80	1%	3%	2	3%
სამომხმარებლო სესხები	3 320	43%	3 949	41%	19%	629	22%
მომენტალური განვადება	405	5%	591	6%	46%	185	43%
ოვერდრაფტები	62	1%	67	1%	8%	5	8%
საკრედიტო ბარათები	490	6%	578	6%	18%	88	18%
სესხები ბინის რემონტისათვის	317	4%	384	4%	21%	67	21%
იპოთეკური სესხები	3 099	40%	3 903	41%	26%	803	27%

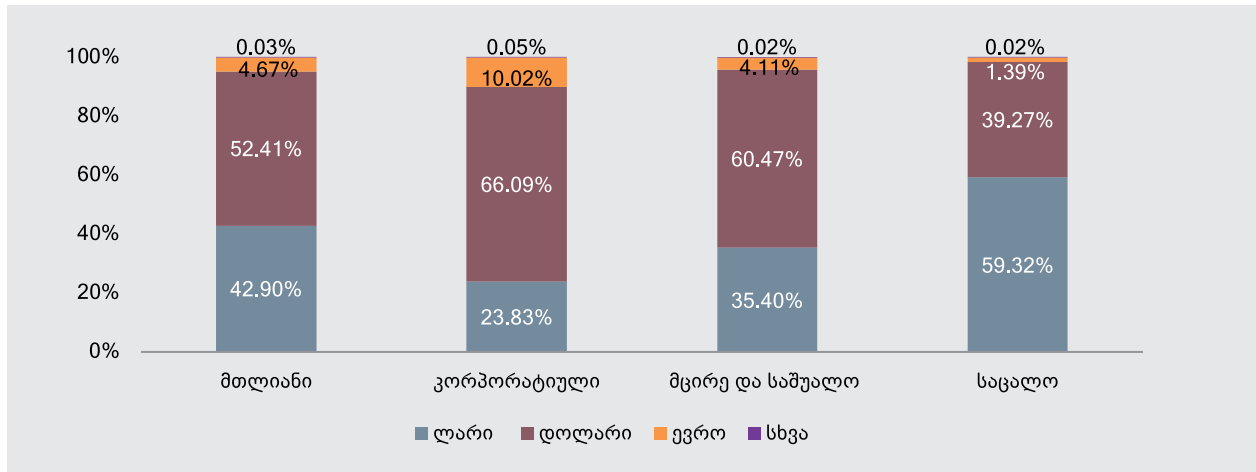
წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

დიაგრამა N 4.7 საცალო პროდუქტების ნაშთების განაწილება 2017 წლის ბოლო მდგომარეობით



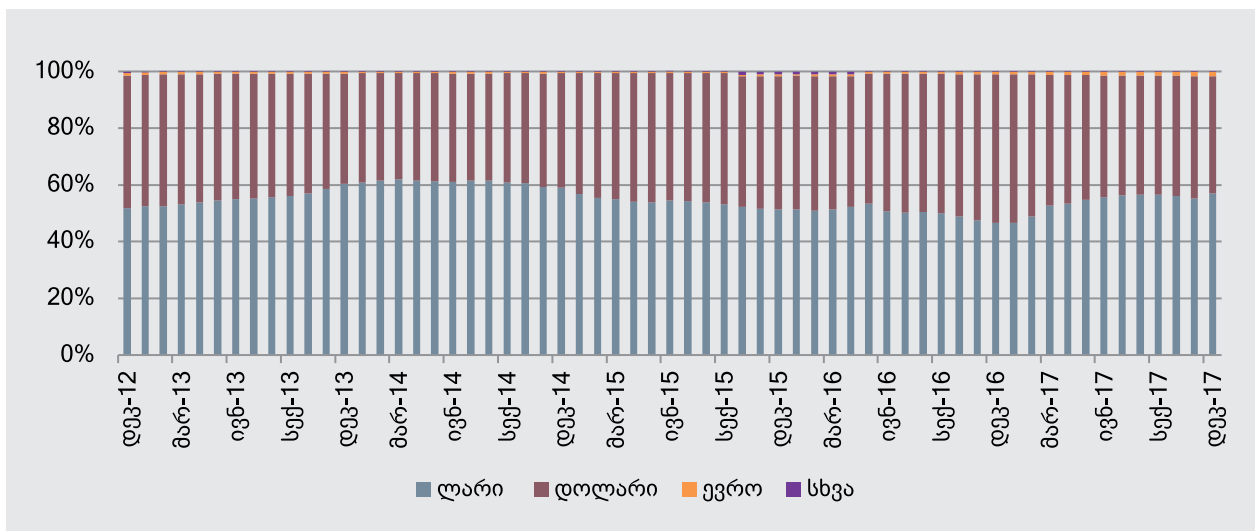
წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

დიაგრამა N 4.8 სეგმენტების ნაშთები ვალუტების ჭრილში 2017 წლის ბოლო მდგომარეობით (ბანკთაშორისი სესხების გარდა)



წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

დიაგრამა N 4.9 საცალო პორტფელის კომპოზიცია ვალუტების ჭრილში (ბანკთაშორისი სესხების გარდა)



წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

საბანკო სისტემის საკრედიტო პორტფელის ხარისხი 2017 წლის ბოლოსთვის დამაკმაყოფილებლად გამოიყურება.

ცხრილი N 4.4 საკრედიტო პორტფელის კლასიფიკაცია ხარისხის მიხედვით

კატეგორია (ბანკთაშორისი სესხების გარდა)	თანხა მლნ ლარი	წილი	რეზერვი
სტანდარტული	19 830	89.0%	2%
ნეგატიური სესხები	2 446	11.0%	30%
საყურადღებო	1 108	5.0%	10%
უმოქმედო სესხები	1 337	6.0%	47%
არასტანდარტული	757	3.4%	30%
საეჭვო	271	1.2%	50%
უიმედო	310	1.4%	88%
სულ:	22 276	100%	5%

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

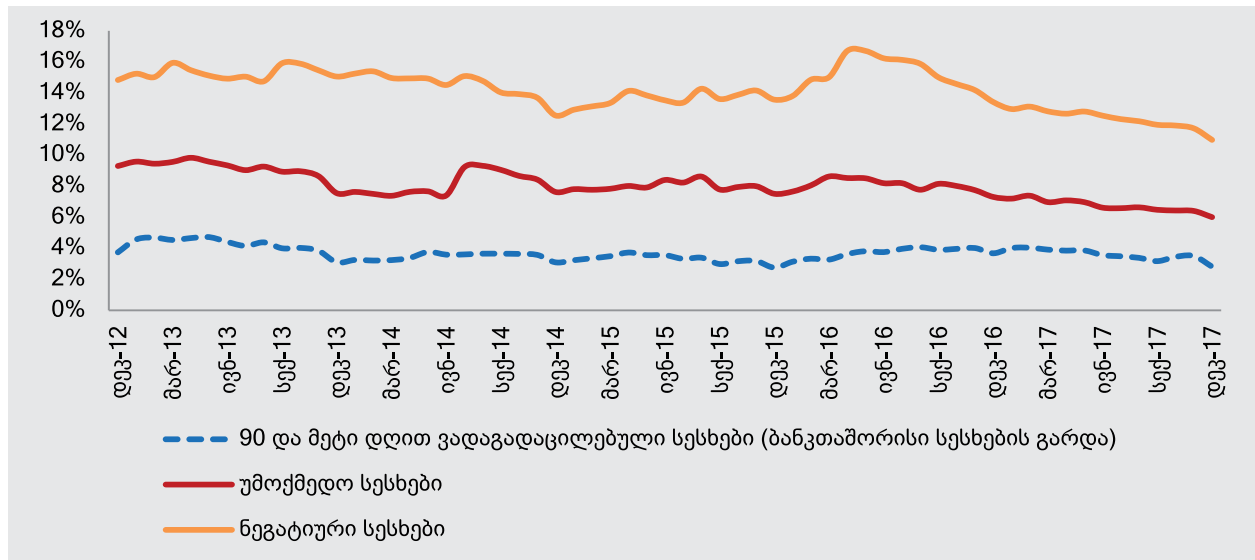
პორტფელის ხარისხი მნიშვნელოვნად განსხვავდება სეგმენტების მიხედვით. ისტორიულად, კორპორატიული სეგმენტის დანაკარგები მნიშვნელოვნად აღემატება მცირე, საშუალო და საცალო პორტფელის დანაკარგებს, რაც ნათლად ჩანს სეგმენტების მიხედვით ხარისხობრივი პარამეტრების შედარებისას. პორტფელის ხარისხობრივი მაჩვენებლების გაუმჯობესება განაპირობა როგორც საკრედიტო

პორტფელის ზრდამ, ასევე რეგიონალური გარემოს გაუმჯობესებამ. კორპორატიული პორტფელის შემთხვევაში, ასევე, დაფიქსირდა იდიოსინკრატიული შემთხვევებით გამოწვეული გაუმჯობესებები. კერძოდ, გაუმჯობესდა რამდენიმე მსხვილი სესხის მდგომარეობა, რამაც ამ სესხებზე შესაძლო დანაკარგების რეზერვის შემცირება და, შედეგად, ბანკების მოგების ერთჯერადი ზრდა განაპირობა.

ცხრილი N 4.5 პორტფელის ხარისხი სეგმენტების მიხედვით

სეგმენტი	ნეგატიური სესხები	უმოქმედო სესხები	საშუალო რეზერვი
კორპორატიული	19.89%	10.37%	6.57%
მცირე და საშუალო	7.65%	4.27%	4.20%
საცალო	6.74%	3.97%	4.89%

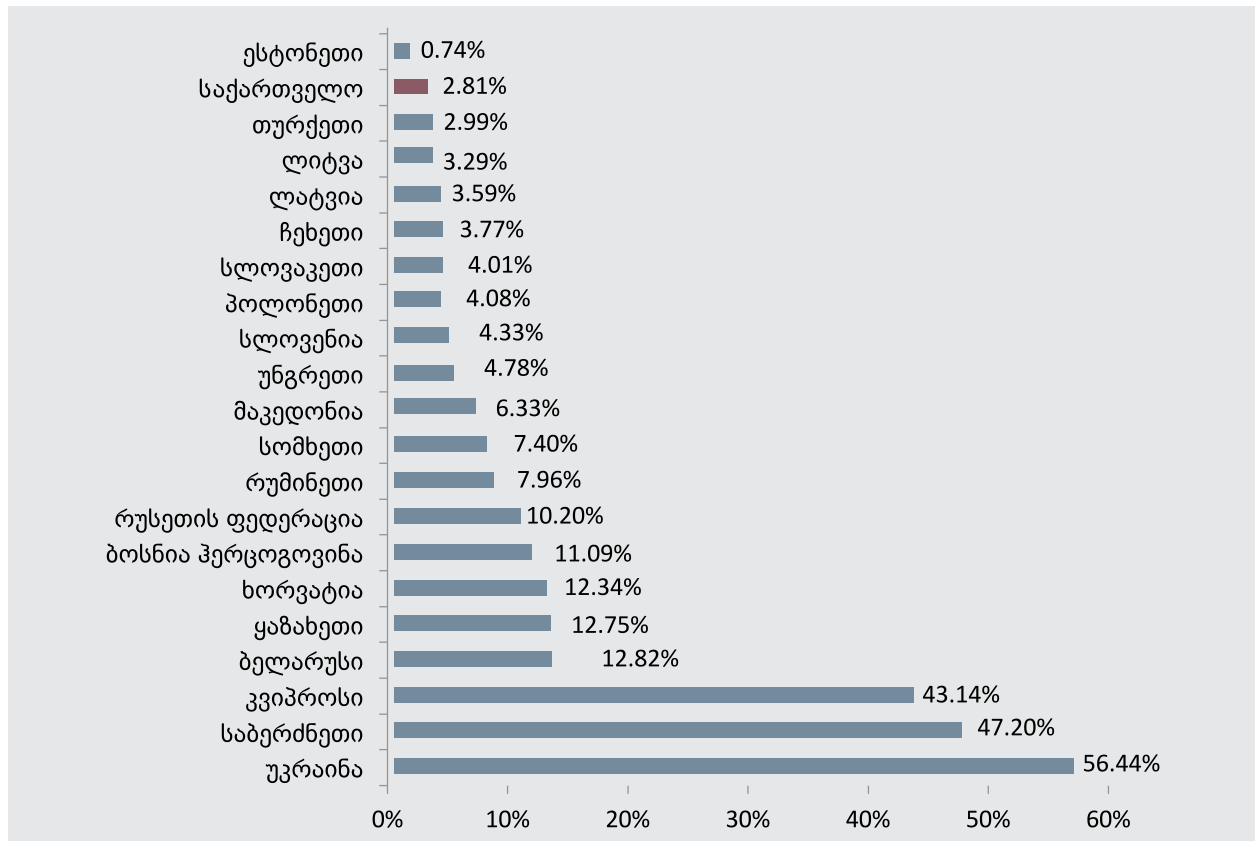
წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

დიაგრამა N 4.10 საკრედიტო პორტფელი ხარისხობრივი მაჩვენებლების მიხედვით (ბანკთაშორისი სესხების გარდა)

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

90 და მეტი დღით ვადაგადაცილებული სესხების წილი მთლიანი საკრედიტო პორტფელის (ბანკთაშორისი გარდა) 2.81 პროცენტს შეადგენს, რაც შესაძარ ქვეყნებს შორის ერთ-ერთი საუკეთესო მაჩვენებელია. თუმცა, აღნიშნული კოე-

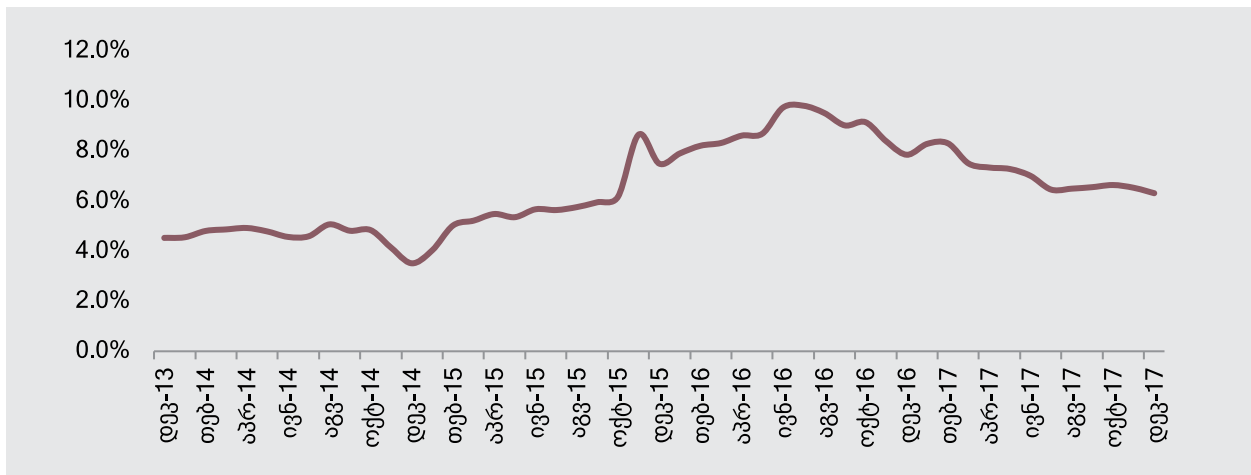
ფიციენტი რეალურად ვერ ითვალისწინებს რესტრუქტურისაც/რეფინანსირებების მიმართ არსებულ განსხვავებულ მიდგომებს სხვადასხვა საზემადმხედველო იურისდიქციების მიხედვით.

დიაგრამა N 4.11 90 და მეტი დღით ვადაგადაცილებული სესხები*

* 2017 წლის ბოლოს არსებული მონაცემები. მონაცემებს შორის შესაძლოა იყოს რამდენიმე შეცდომა განსხვავება გამოყენებულია უახლესი ხელმისაწვდომი თარიღები.

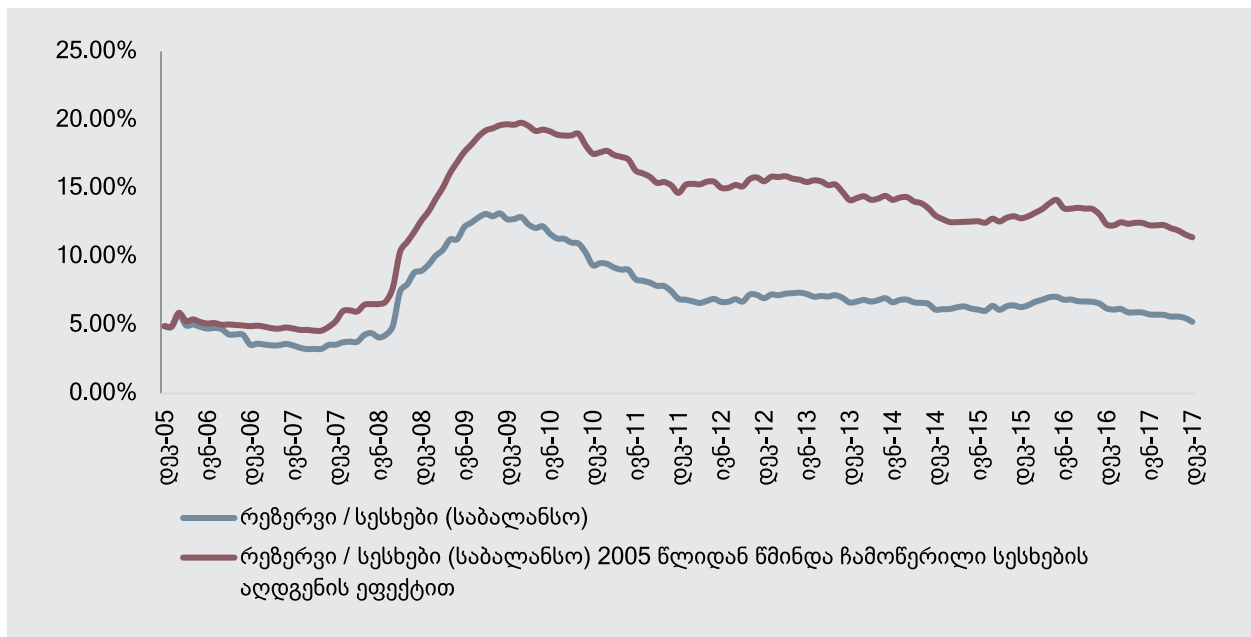
წყარო: საერთაშორისო სავალუტო ფონდი, საქართველოს ეროვნული ბანკი

დიაგრამა N 4.12 რესტრუქტურიზირებული სესხების წილი მთლიან სასესხო პორტფელში

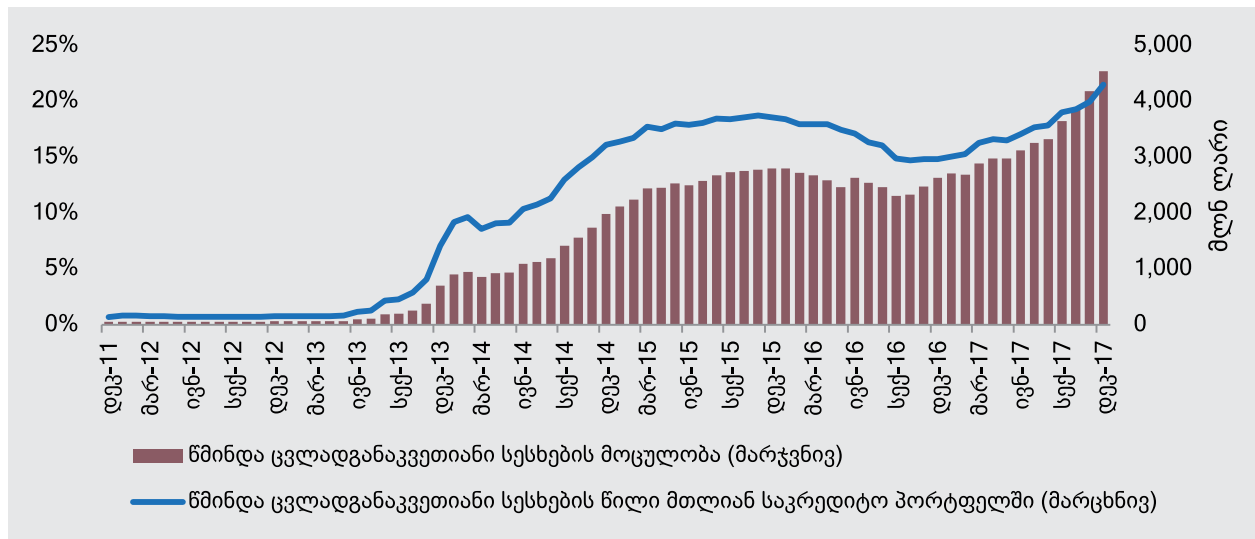


წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

დიაგრამა N 4.13 სესხების შესაძლო დანაკარგების რეზერვის მთლიან პორტფელთან თანაფარდობა



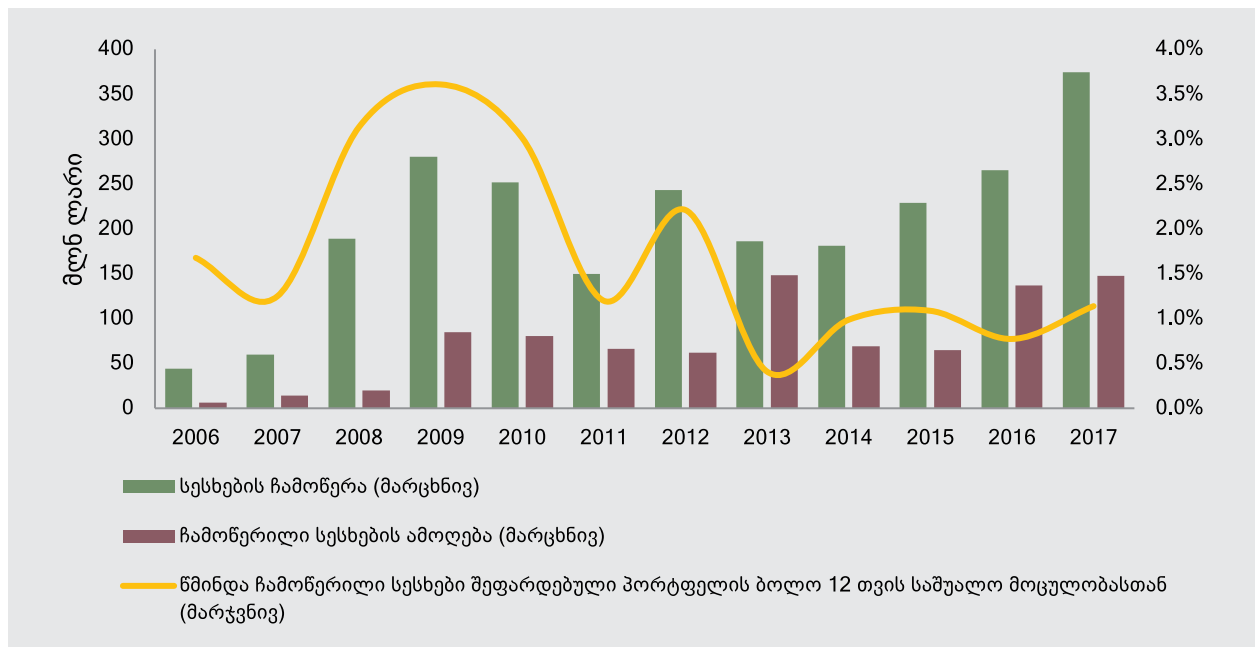
წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

დიაგრამა N 4.14 ცვლადგანაკვეთიანი სესხების მოცულობა და თანაფარდობა (წმინდა სესხებთან)⁵¹

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

წმინდა ჩამოწერილი სესხების მოცულობა 2017 წლის მანძილზე 2016 წლის ანალოგიურ მაჩვენებელთან შედარებით 77 პროცენტით გაიზარდა. ზრდა ფიქსირდება როგორც ჩამოწერილ აქტი-

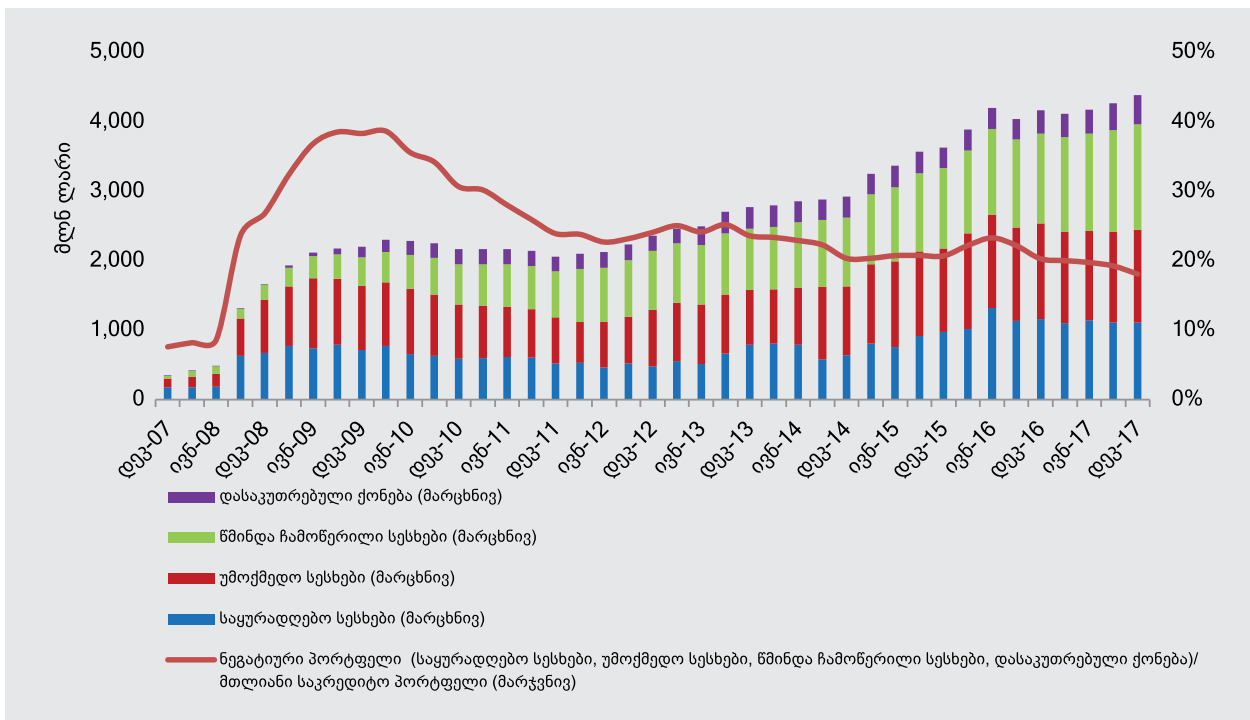
ვებში, ასევე ჩამოწერილი აქტივების ამოღებაში, თუმცა ეს უკანასკნელი მნიშვნელოვნად ჩამორჩება აქტივების ჩამოწერის ზრდას.

დიაგრამა N 4.15 სესხების ჩამოწერა და ამოღება

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

51. წმინდა სესხები - სესხის მოცულობა შესაძლო დანაკარგების რეზერვების გამოკლების შემდეგ.

დიაგრამა N 4.16 პრობლემური აქტივები

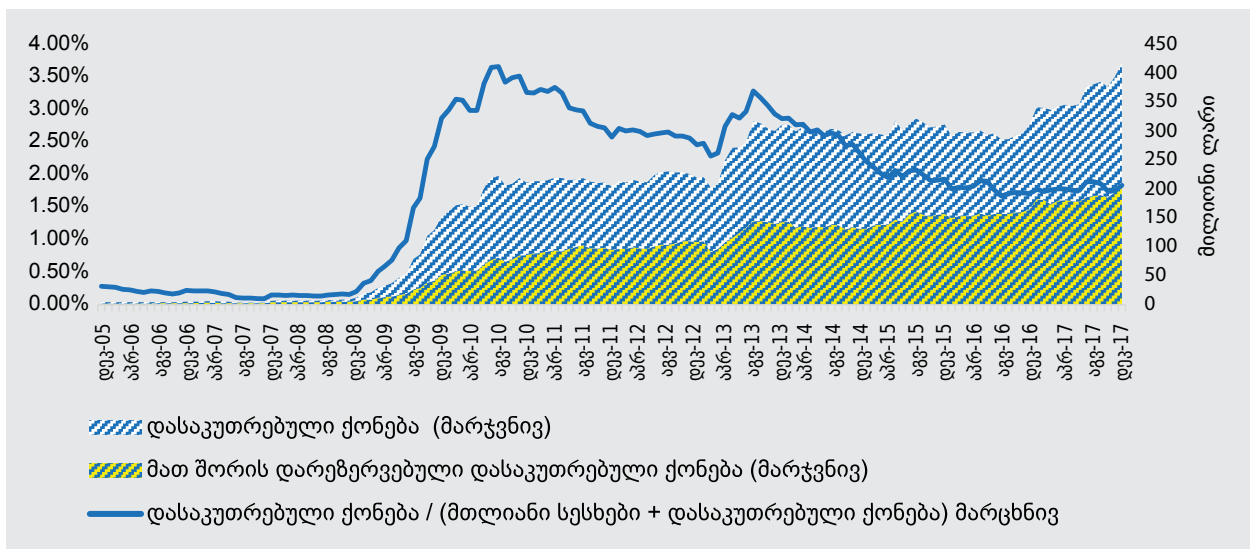


წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

2017 წელს, 2016 წელთან შედარებით, მნიშვნელოვნად არ შეცვლილა დასაკუთრებული ქონების

ნილის მოცულობა მთლიან დაბანდებაში (სესხებს პლიუს დასაკუთრებული ქონება).

დიაგრამა N 4.17 დასაკუთრებული აქტივები



წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

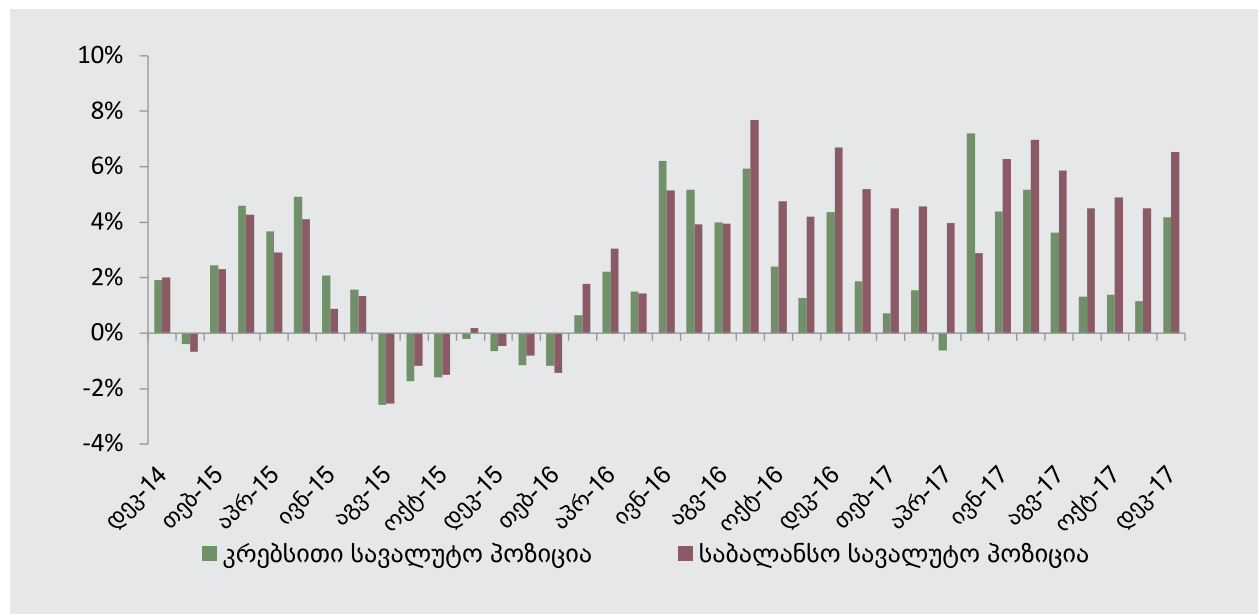
4.4 საბანკო რისკი

4.4.1 სავალუტო რისკი

საქართველოს საბანკო სისტემის მგრძნობელობა სავალუტო რისკის მიმართ კვლავ მაღალია, თუმცა ფინანსური ბაზრის ვალდებულებების სტრუქტურის გათვალისწინებით, სესხების ლარიზაცია საგრძნობლად გაუმჯობესდა (ფიზიკური პირების სესხების 57 პროცენტზე მეტი და მთლიანი სესხების 43 პროცენტი ლარებშია გაცემული). საქართველოს ეროვნული ბანკი აგრძელებს საზედამხედველო მუშაობას სავალუტო რისკის მართვის მიმდინარე მიდგომების სრულყოფის მიმართულებით. განსაკუთრებული ყურადღება ექცევა როგორც უცხოური ვალუტის აქტივების რეზერვის გადაფასებასა და სტრუქტურულ პოზიციასთან დაკავშირებული საფრთხეების შეფასებას, ასევე ბანკების შიდა მოდელების დახვეწას. ეს პროცესი კიდევ უფრო დიდ მნიშვნელობას იძენს ბოლო წლებში რეგიონის ქვეყნების ვალუტების გაზრდილი მერყეობის ფონზე.

თუ არსებული მეთოდოლოგიით დაანგარიშებულ სავალუტო პოზიციას განვიხილავთ, სისტემის დონეზე ის საკმაოდ დაბალანსებულია. თუმცა, რადგან აღნიშნული პოზიციის დათვლისას აქტივებში გაითვალისწინება მთლიანი (და არა ნმინდა) სესხები და სესხების შესაძლო დანაკარგების რეზერვი შექმნილია ლარით, ბანკების რეალური პოზიცია მოკლეა⁵². შედეგად, გაუფასურებისას, რეზერვების გადაფასების გათვალისწინებით, ბანკები ჯამურად ზარალდებიან. დამატებით, ვინაიდან სააქციო კაპიტალი ლარით არის დენომინირებული, გაუფასურების გამო რისკის მიხედვით შეწონილი აქტივების გადაფასება მნიშვნელოვნად ამცირებს ბანკის კაპიტალის ადეკვატურობის კოეფიციენტებს და ბანკებს ამ რისკის მიმართ კიდევ უფრო მოწყვლადს ხდის. ცალკე საკითხია კურსის მერყეობით გამოწვეული საკრედიტო რისკი, რომელიც ფინანსური სექტორის მთავარ გამოწვევად რჩება და ამავე ანგარიშის შესაბამის ნაწილში ვრცლად არის განხილული.

დიაგრამა N 4.18 კომერციული ბანკების საბალანსო და კრეზიტი სავალუტო პოზიციები საზედამხედველო კაპიტალთან



წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

52. მოკლე სავალუტო პოზიციისას, უცხოური ვალუტის ვალდებულებები აჭარბებს უცხოური ვალუტის აქტივებს.

4.4.2 საპროცენტო რისკი

წინა წლების მსგავსად, საანგარიშო წელსაც, საქართველოში მოქმედ ბანკებს სავაჭროდ განკუთვნილი ფასიანი ქაღალდები თითქმის არ გააჩნდათ. სწორედ ამიტომ, საზედამხედველო მიზნებისათვის ბანკების მთლიან ბალანსზე საბანკო წიგნისათვის გათვალისწინებული მიდგომები გამოიყენება. მიუხედავად ამისა, საქართველოს ეროვნული ბანკი ავალდებულებს ბანკებს, რომელთაც სავაჭრო წიგნი⁵³ აქვთ, შეიმუშაონ შესაბამისი პროცედურები და ანგარიშგება ეროვნულ ბანკში წარმოადგინონ. მონიტორინგის შედეგად პორტფელის მნიშვნელოვანი ზრდის შესაძლებლობის გამოვლენისას, მოხდება სავაჭრო წიგნის რისკის მართვისათვის განკუთვნილი რეგულაციის ამოქმედება.

სხვა თანაბარ პირობებში, თუ ბანკების საპროცენტო ხასიათის აქტივებსა და ვალდებულებებზე განაკვეთების 300 საბაზო პუნქტით ზრდის სტრესს დაუშვებთ, ერთი წლის განმავლობაში სისტემის მასშტაბით მიღებული ზარალი 64.3 მილიონი ლარი იქნება, ხოლო საზედამხედველო კაპიტალის ადეკვატურობის კოეფიციენტი 18.9-დან 18.7 პროცენტამდე შემცირდება.

აღნიშნული შედეგი მოიცავს საბალანსო ეფექტს სააღრიცხვო პერიოდში. ასევე საყურადღებოა სტრესის გავლენა ეკონომიკურ ღირებულებაზე, რომელიც მოგება-ზარალზე პირდაპირ არ აისახება, თუმცა გავლენას ახდენს ბანკის საბაზრო ღირებულებაზე. ამ მხრივ, არსებული შეფასებით,

ლარით 400, ხოლო უცხოური ვალუტით 200 საბაზო პუნქტით საპროცენტო განაკვეთების ზრდის გავლენა აღნიშნულ მაჩვენებელზე მაღალი არ არის და ჩამორჩება საერთაშორისო სტანდარტებით მიღებული საზედამხედველო კაპიტალის 20 პროცენტიანი ზღვრის ნიშნულს. შესაბამისად, ეს სისტემის მდგრადობას საფრთხეს არ უქმნის. შედარებით მაღალი საპროცენტო რისკის მქონე ცალკეულ ბანკებთან ტარდება მითიგაციის საზედამხედველო ღონისძიებები. მიმდინარე პერიოდში რისკის ანალიზისას კონცენტრირება ხდება განაკვეთების ზრდის სტრესზე, განსაკუთრებით იმის გათვალისწინებით, რომ გაზრდილია რისკები რეგიონში არსებული არასტაბილურობის გამო. ასევე აღსანიშნავია ფედერალური სარეზერვო სისტემის მიერ აშშ დოლარის საპროცენტო განაკვეთების ზრდის პროცესი, რაც, გლობალურად, საპროცენტო განაკვეთების ზრდას გამოიწვევს.

ამასთან, ბაზელ III-ზე დაფუძნებული კაპიტალის ახალი ჩარჩოს მე-2 პილარის ფარგლებში, ბანკებმა საზედამხედველო განხილვისათვის, როგორც შიდა კაპიტალის ადეკვატურობის მართვის პროცესის (ICAAP) ნაწილი, წარმოადგინეს საპროცენტო რისკის განახლებული გათვლები. ამ მართულებით ბანკებთან კომუნიკაციის გზით გრძელდება მათი სრულყოფის პროცესი, რამაც ხელი უნდა შეუწყოს კომერციულ ბანკებში საპროცენტო რისკის მართვის მნიშვნელოვან ქმედით მითიგანტად ჩამოყალიბებას.

53. სავაჭრო წიგნი მოიცავს ფინანსურ ინსტრუმენტებს, რომლებსაც კომერციული ბანკი ფლობს:

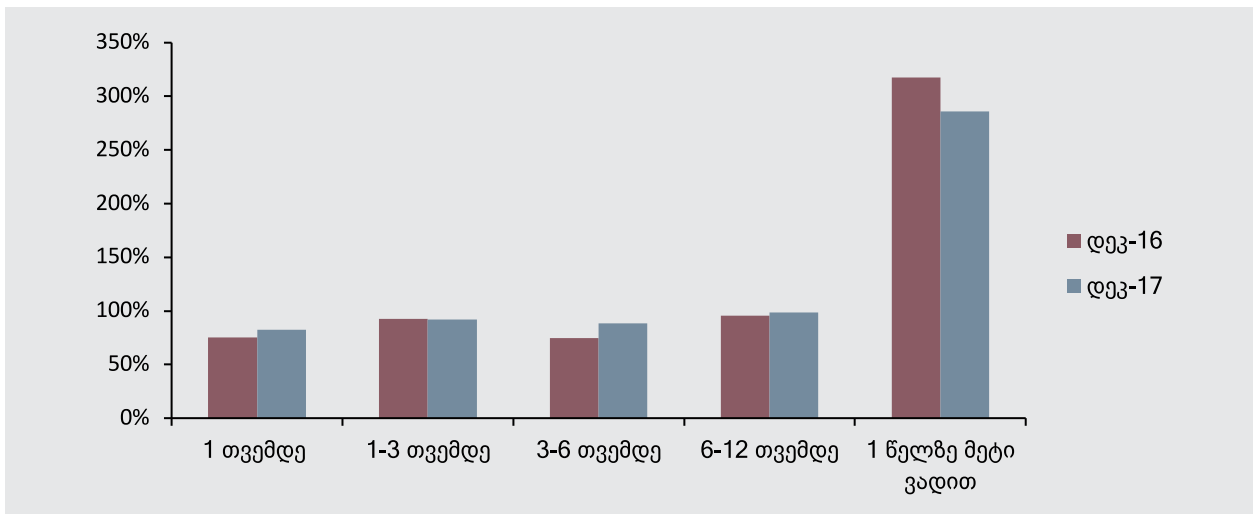
ა) მოკლევადიან პერიოდში გაყიდვის მიზნით;

ბ) ფასის მოსალოდნელი ცვლილების გამო გადაფასებით მიღებული მოგების მოლოდინით;

გ) მისი გამოყენებით არბიტრაჟის გზით შემოსავლების მისაღებად;

დ) „ა“-„გ“ ქვეპუნქტების მიზნებისთვის შეძენილი ინსტრუმენტების რისკის პოზიციების დასაზღვევად.

დიაგრამა N 4.19 საპროცენტო ხასიათის აქტივებით ვალდებულებების გადაფარვა



წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

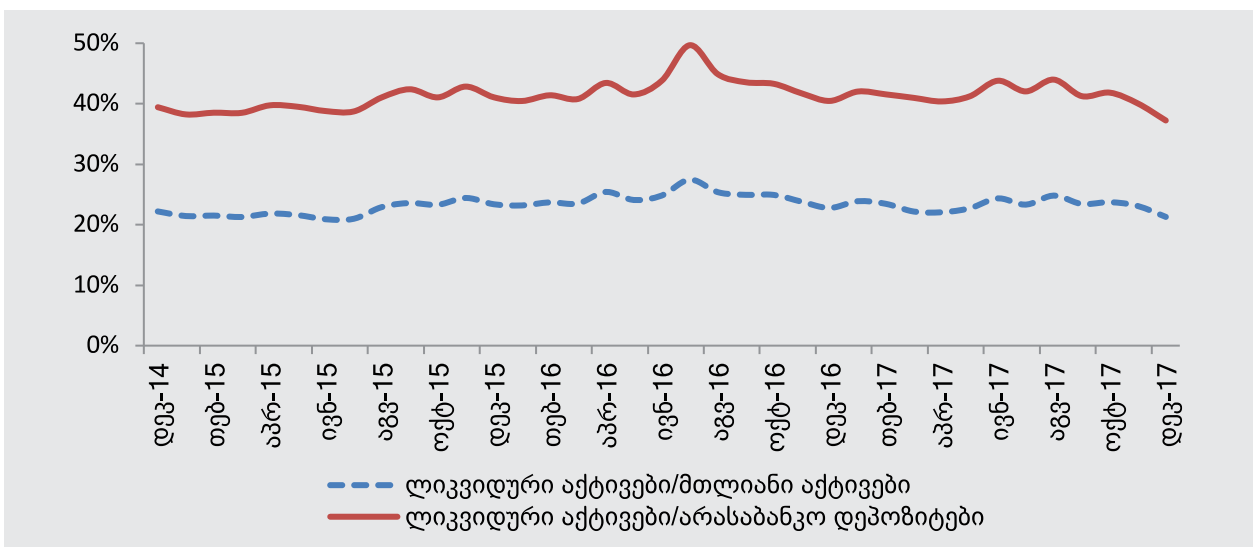
4.5 ლიკვიდობის რისკი

4.5.1 ლიკვიდური აქტივების სტრუქტურა

2017 წლის განმავლობაში ლიკვიდური აქტივების მოცულობა მაღალი დონითა და მცირე მერ-

ყვობით ხასიათდებოდა. ლიკვიდური აქტივები მთლიანი აქტივების 21 პროცენტს აჭარბებს, რაც საკმარისია არასაბანკო დეპოზიტების 37 პროცენტის დასაფარად.

დიაგრამა N 4.20 ლიკვიდური აქტივების დონე

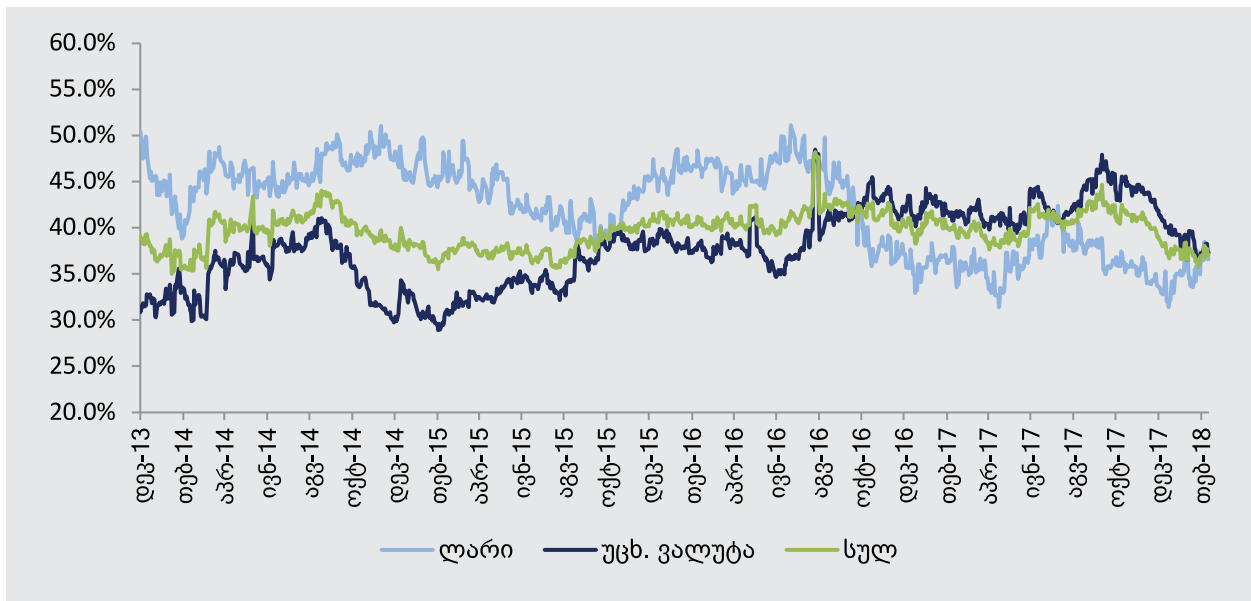


წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

მთლიანი ლიკვიდობის კოეფიციენტს მნიშვნელოვანი მერყეობა არ ჰქონია. კვლავ მაღალია უცხოური ვალუტის ლიკვიდობის კოეფიციენტი, რაც უცხოური ვალუტის სესხებზე შესუსტებული მოთხოვნითა და უცხოური ვალუტის ვალდებულებებზე გაზრდილი სარეზერვო მოთხოვნებით

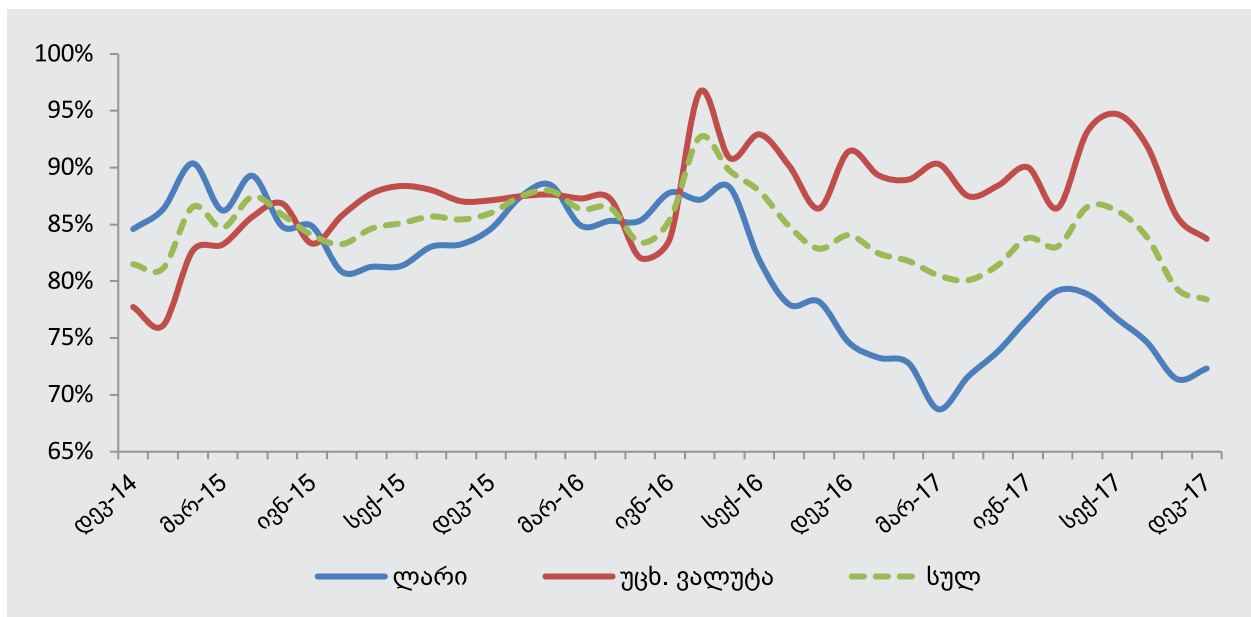
არის გამოწვეული. ეს დინამიკა 1 თვემდე აქტივებისა და ვალდებულებების გეგმეც აისახა; ლიკვიდური აქტივების სტრუქტურა სტაბილურობას ინარჩუნებს. 2017 წელს, წინა წლების მსგავსად, ეროვნული ბანკი აგრძელებდა საბაზრო რისკების მონიტორინგს ვალუტების ჭრილში.

დიაგრამა N 4.21 ლიკვიდობის კოეფიციენტები ვალუტების მიხედვით



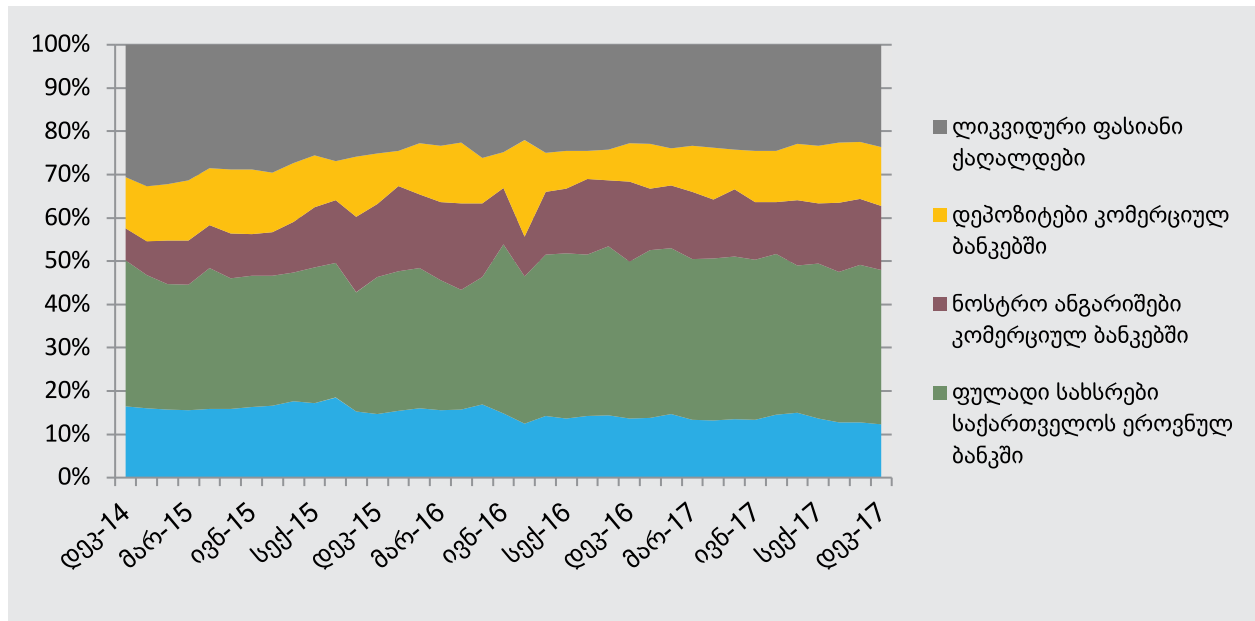
წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

დიაგრამა N 4.22 ლიკვიდობის გეპი: 1 თვემდე აქტივების თანათარღობა 1 თვემდე ვალდებულებებთან



წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

დიაგრამა N 4.23 ლიკვიდური აქტივების მოცულობა და სტრუქტურა



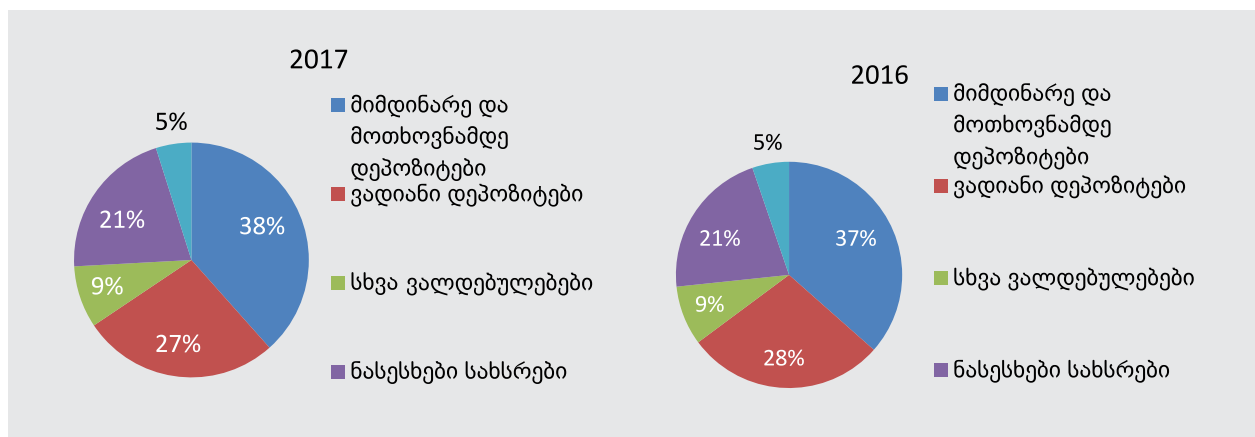
წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

4.5.2 ვალდებულებების სტრუქტურა

ვალდებულებების სტრუქტურაში უმნიშვნელოდ გაიზარდა მიმდინარე და მოთხოვნამდე დეპოზიტების წილი. ამასთან, ბანკები ინარჩუნებენ

ვალდებულებების სტრუქტურის რისკების შესაბამისი ლიკვიდური აქტივების საკმაოდ კომფორტულ დონეს.

დიაგრამა N 4.24 ვალდებულებების სტრუქტურა



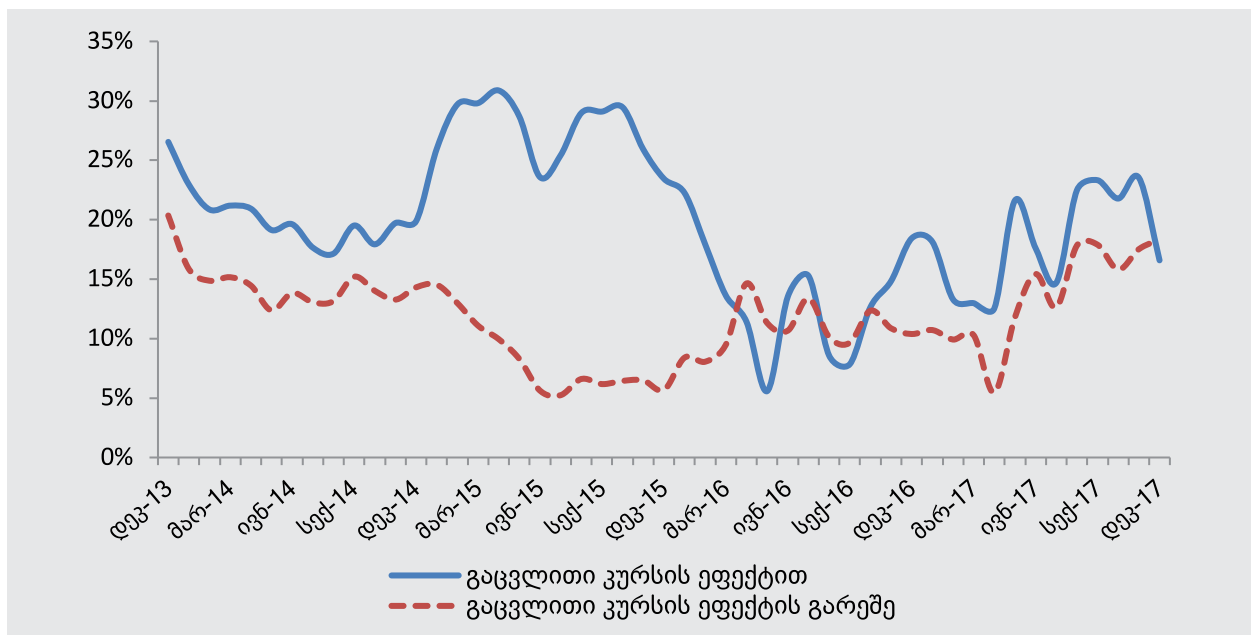
წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

4.5.3 საცალო დაფინანსება

2017 წლის განმავლობაში დეპოზიტები 2.8 მლრდ ლარით (16.6 პროცენტი, გაცვლითი კურსის ეფექტის გარეშე 18.3 პროცენტი) გაიზარდა და დეკემბრისათვის 19.8 მლრდ ლარი შეადგინა. დეპოზიტარების სტრუქტურის მიხედვით, ფიზიკური და იურიდიული პირების ანაბრების ზრდამ, შესაბამისად, 15.8 და 17.5 პროცენტი (გაცვლითი

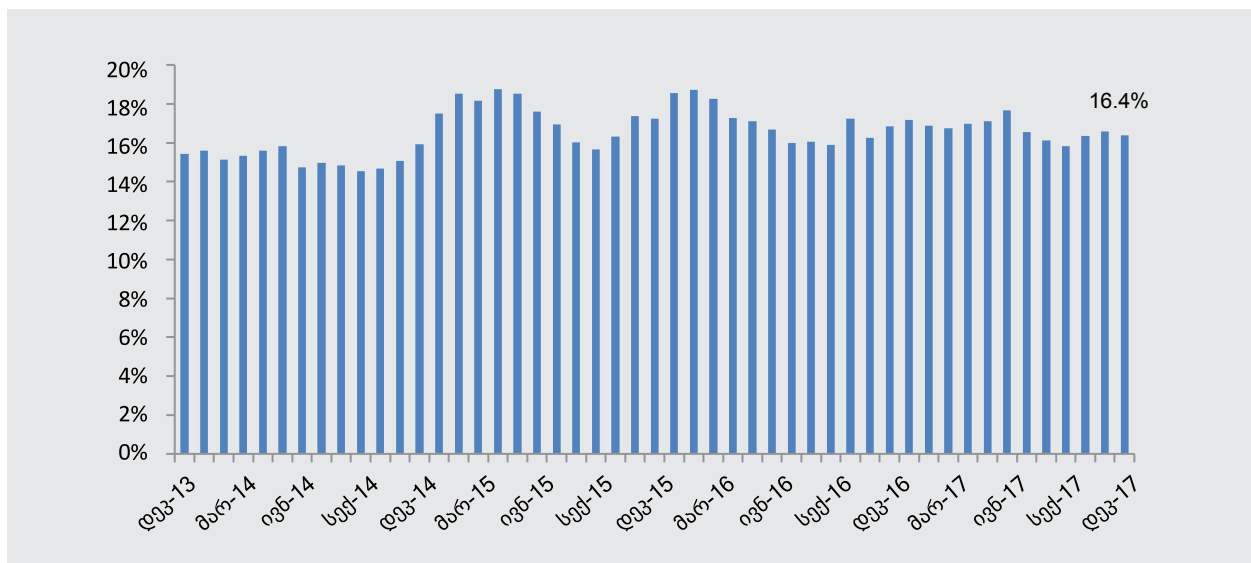
კურსის ეფექტის გარეშე, შესაბამისად, 17.8 და 19.0 პროცენტი) შეადგინა. გასულ წლებთან შედარებით, ზრდის ტემპის მატება, ძირითადად, ეკონომიკური აქტივობის ზრდამ განაპირობა. გაცვლითი კურსის გაუფასურების მოლოდინის შესუსტების გამო, წლის მეორე ნახევარში დეპოზიტების დოლარიზაცია შემცირდა და დეკემბრისთვის 66 პროცენტი იყო.

დიაგრამა N 4.25 არასაბანკო დეპოზიტების წლიური ზრდა



წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

დიაგრამა N 4.26 არარეზიდენტი კლიენტების დეპოზიტების წილი



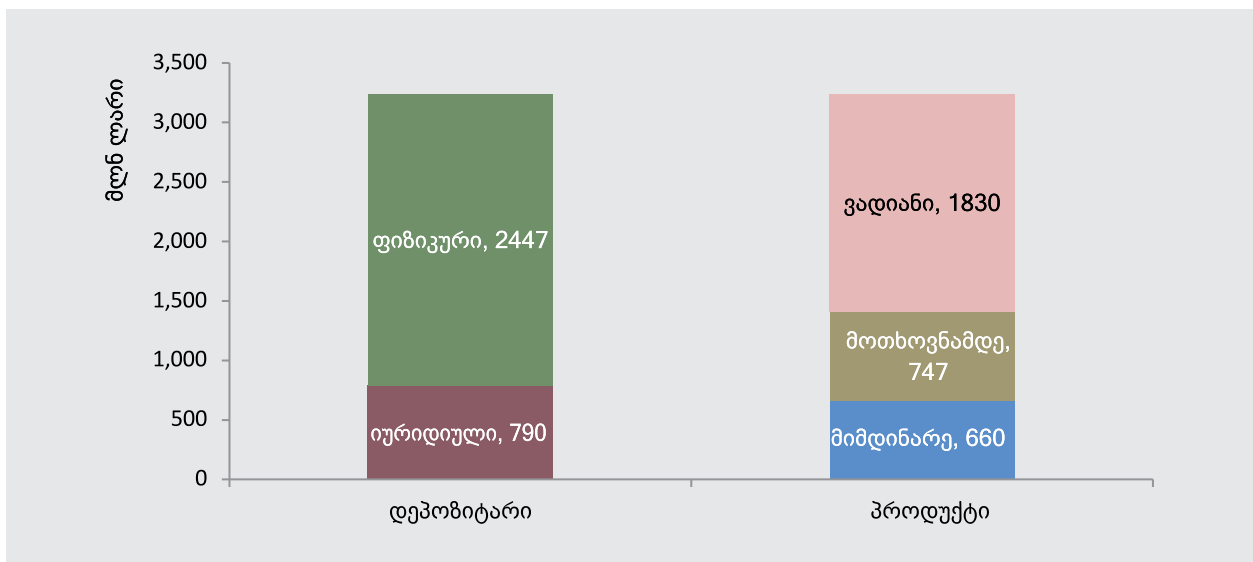
წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

2017 წლის განმავლობაში არარეზიდენტი კლიენტების დეპოზიტების წილი მთლიან არასაბანკო დეპოზიტებში შემცირდა და დეკემბრისთვის 16.4 პროცენტი შეადგინა. წარმოშობის ქვეყნების მიხედვით ეს მაჩვენებელი საკმაოდ დივერსიფიცირებულია, რაც რისკიანობის კუთხით დადებითი ფაქტორია. ამასთან, კვლავ მაღალია ვადიანი დეპოზიტების წილი, რაც მნიშვნელოვნად ამცირებს გადინების რისკს.

ამ ტიპის დაფინანსებაზე ჭარბი დამოკიდებულების პრევენციის მიზნით, საქართველოს ეროვნული ბანკი ინარჩუნებს დამატებითი ლიკვიდობის მოთხოვნას იმ ბანკებისათვის, რომ-

ლებშიც არარეზიდენტი დეპოზიტების წილი მთლიანი არასაბანკო დეპოზიტების 10 პროცენტს აჭარბებს⁵⁴. აღნიშნული მოთხოვნის კალიბრაციისას გათვალისწინებულია ის ფაქტი, რომ არარეზიდენტი კლიენტების ნაწილი რეალურად უცხოური პასპორტის ან რეგისტრაციის მქონე ადგილობრივი პირები არიან. არარეზიდენტების მაღალი წილის მქონე ბანკებში დამატებითი ლიკვიდობის საჭიროება ამცირებს ამ ტიპის დეპოზიტების პორტფელის მოზიდვის სტიმულს, რაც, შესაბამისად, ბოლო წლებში არარეზიდენტების დეპოზიტების წილის დასტაბილურებაში გამოიხატა.

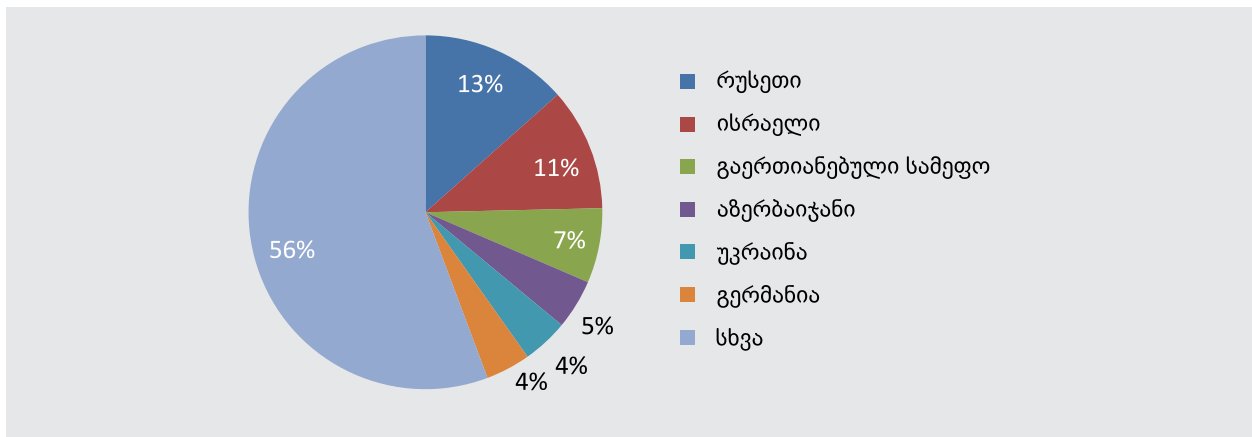
დიაგრამა N 4.27 არარეზიდენტების დეპოზიტების სტრუქტურა (2017 წლის დეკემბერი)



წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

54. არარეზიდენტების დეპოზიტებზე ლიკვიდობის მოთხოვნა იზრდება იმდენი პროცენტული პუნქტით, რამდენი პროცენტული პუნქტითაც არარეზიდენტების დეპოზიტების წილი მთლიან დეპოზიტებში აღემატება 10 პროცენტს.

დიაგრამა N 4.28 არარეზიდენტების დეპოზიტები ქვეყნების ჯრილში (2017 წლის დეკემბერი)



წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

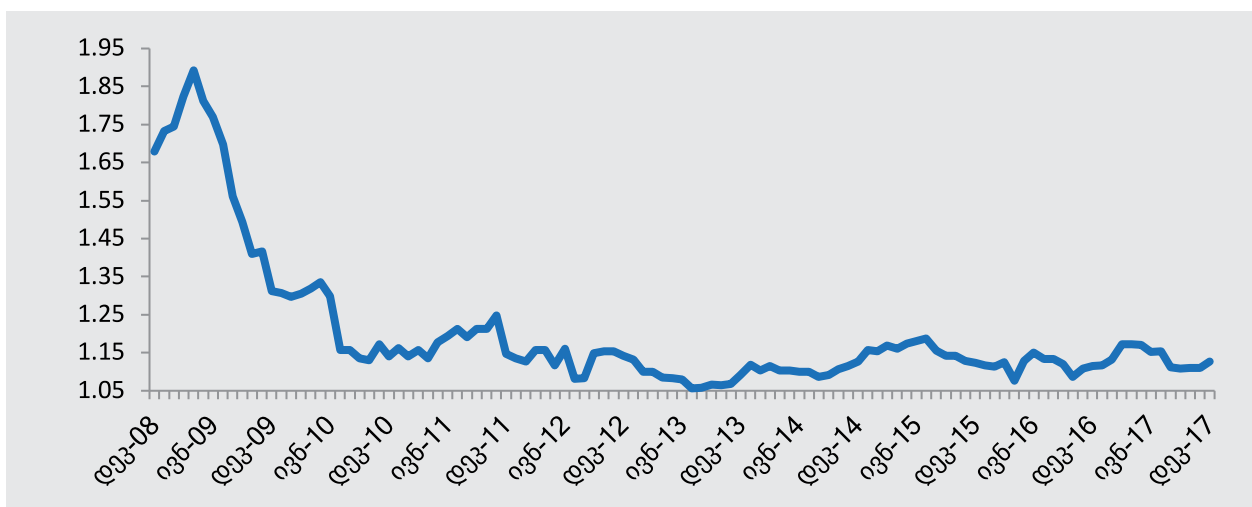
4.5.4 საბითუმო დაფინანსება

2017 წლის განმავლობაში სესხების დეპოზიტებთან თანაფარდობის კოეფიციენტი სტაბილურობას ინარჩუნებდა.

საბითუმო დაფინანსების გარე წყაროებიდან მიღებული თანხები საკმაოდ დივერსიფიცირებულია როგორც კრედიტორების ტიპის, ისე დაფარვის ნარჩენი ვადიანობის მიხედვით. აღნიშნული დაფინანსების 48 პროცენტის ნარჩენი ვადიანობა 2 წელს აჭარბებს, რაც სისტემის ფონდირების რისკებს ამცირებს.

საბითუმო დაფინანსების 49 პროცენტი საერთაშორისო საფინანსო ინსტიტუტებზე მოდის, 19 პროცენტი – მშობელ/დაკავშირებულ კომპანიებზე, ხოლო 32 პროცენტი – სხვა კერძო ინსტიტუტებზე. დაბალ რისკად შეიძლება შეფასდეს საერთაშორისო საფინანსო ინსტიტუტების მაღალი წილი და დაფარვის გრძელვადიანი გრაფიკი. ეროვნული ბანკის მხრიდან რეგულარულად მიმდინარეობდა შესაბამისი კოვენანტების⁵⁵ მონიტორინგი და მათი სტრეს-ტესტების უკვე ახალ ჩარჩოში ასახვა.

დიაგრამა N 4.29 მთლიანი სესხების შეფარდება არასაბანკო დეპოზიტებთან



წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

55. სასესხო ხელშეკრულებით დაწესებული შეზღუდვები

ცხრილი N 4.6 საბითუმო დაფინანსების გარე წყაროები და მათი დაფარვის გრაფიკი 2017 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით

თვე	<1	1-3	3-6	6-12	12-24	24-36	36-60	>60	ჯამი
ჯამი	4.04%	5.72%	6.73%	17.23%	18.37%	13.64%	16.83%	17.45%	100.00%
საერთაშორისო საფინანსო ინსტიტუტები	1.67%	2.66%	3.49%	5.54%	9.03%	6.87%	8.59%	10.98%	48.84%
დაკავშირებული/ მშობელი ფინანსური ინსტიტუტები	0.73%	1.83%	1.13%	3.81%	4.76%	1.47%	3.09%	2.34%	19.16%
სხვა კერძო დაფინანსება	1.63%	1.23%	2.10%	7.87%	4.59%	5.30%	5.15%	4.13%	32.01%

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

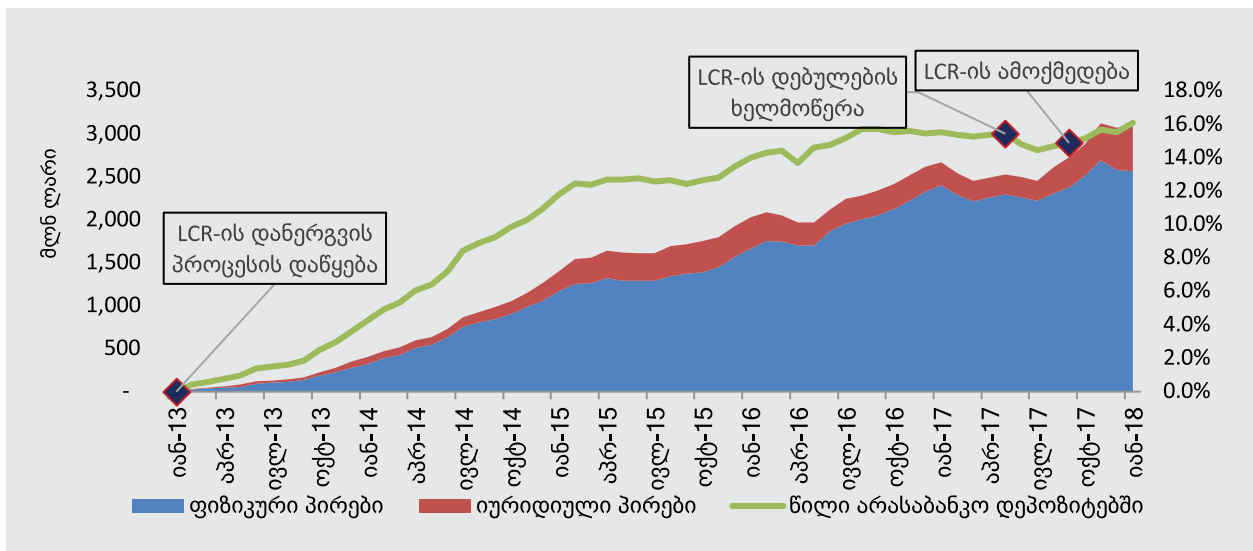
4.5.5 ლიკვიდობის რისკის რეგულირება

2017 წელს გრძელდებოდა ცვლილებები ლიკვიდობის რისკის მონიტორინგის მიმართულებით და დაიხვეწა ლიკვიდური აქტივებისა და ვალდებულებების ანალიტიკური ანგარიშგების ფორმა.

2017 წლის 1 სექტემბრიდან ძალაში შევიდა ბაზელ III-ის ლიკვიდობის გადაფარვის კოეფიცი-

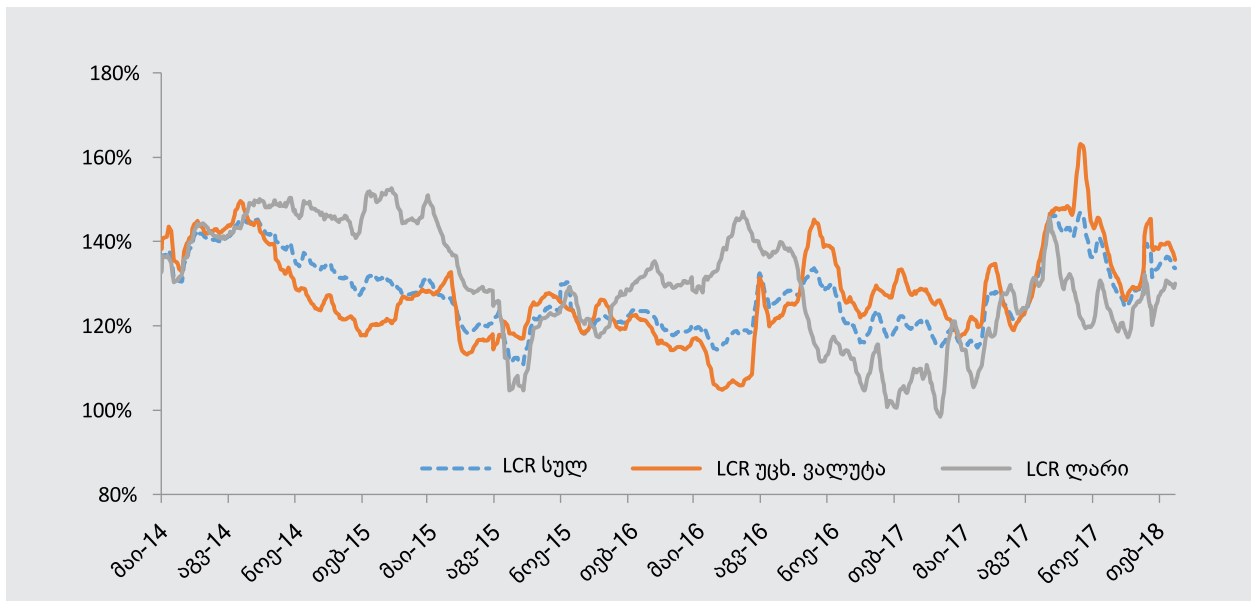
ენტი (LCR), რაც მოკლევადიანი (30 დღემდე) ლიკვიდობის მართვის თანამედროვე და ეფექტურ მიდგომას წარმოადგენს და ამ ტიპის რისკების უფრო სრულყოფილი იდენტიფიკაციის, შეფასების, მონიტორინგისა და კონტროლის საშუალებას იძლევა. LCR-ის დანერგვამ პრუდენციული ზედამხედველობა მნიშვნელოვნად გააუმჯობესა.

დიაგრამა N 4.30 სადეპოზიტო სერტიფიკატები და მათი წილი არასაბანკო დეპოზიტებში



წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

დიაგრამა N 4.31 ლიკვიდობის გადაფარვის კოეფიციენტის (LCR) დინამიკა



წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

თუმცა, გასათვალისწინებელია, რომ LCR არ მოიცავს ლიკვიდობის რისკის რეგულირების ისეთ განუყოფელ ნაწილებს, როგორებიცაა, მაგალითად, ვალდებულებების გადახდების კონცენტრაცია, რეალურად მოქმედი დაფინანსების საგანგებო გეგმა და სხვა, რასაც ყურადღება ეთმობა ლიკვიდობის რისკის შეფასებებისას. ამასთან, გრძელვადიანი ლიკვიდობის რეგულირების გასაუმჯობესებლად, დაიწყო წმინდა სტაბილური დაფინანსების კოეფიციენტის (NSFR) შემუშავების და დანერგვის პროცესი. ამ კოეფიციენტის შემოღების შემდეგ გაუქმდება ლიკვიდობის არსებული მოთხოვნა (მოკლევადიანი ვალდებულებების 30 პროცენტი) და ის მხოლოდ მონიტორინგის მიზნით იქნება გამოყენებული. შედეგად, ლიკვიდობის რისკის საბედამხედველო ჩარჩო სრულ შესაბამისობაში მოვა ბაზელის სტანდარტებთან.

დამატებით, უცხოური ვალუტით ლიკვიდობის რისკის შესამცირებლად და ვალდებულებების

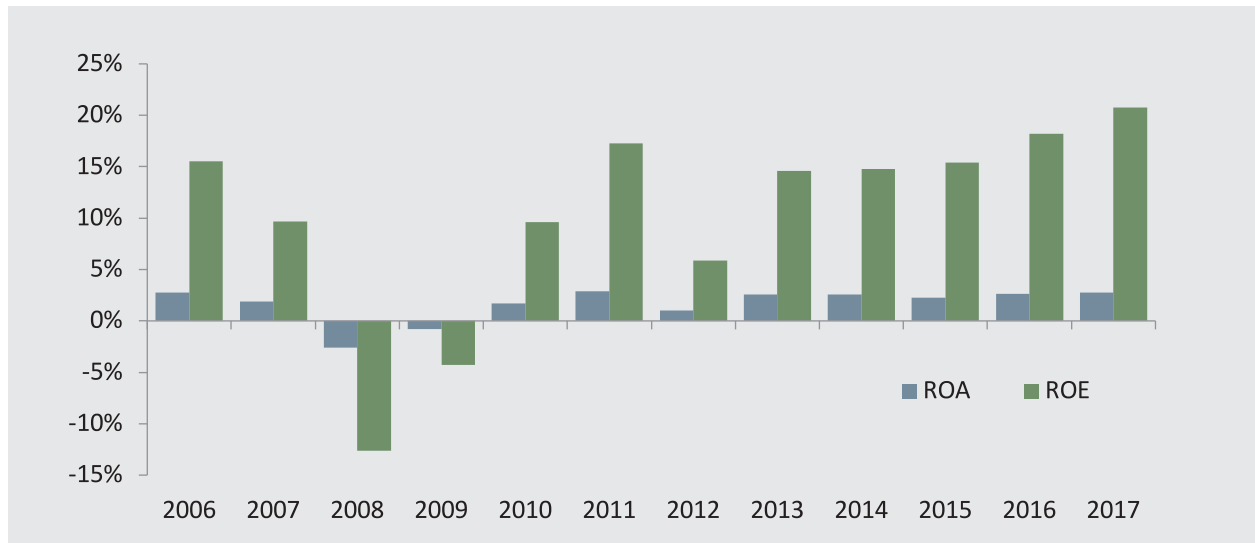
ბის ვადიანობის დაგრძელების წახალისებისთვის, იგეგმება ბანკების მიერ გამოშვებული გრძელვადიანი სადეპოზიტო სერტიფიკატების მინიმალურ სარეზერვო მოთხოვნებში გარკვეული შეღავათების დაწესება. აღნიშნული სადეპოზიტო სერტიფიკატები გამოუთხოვადი ხასიათისაა და ამ ინსტრუმენტის განვითარება ფინანსური სტრესის დროს მნიშვნელოვნად შეამცირებს ვალდებულებების მყისიერ გადინებას.

4.6 მომგებიანობის რისკი

2017 წელს უკუგებას საშუალო აქტივებსა და კაპიტალზე⁵⁶ 2.8 და 20.7 პროცენტი შეადგინა, რაც წინა წლის მაჩვენებლებს (შესაბამისად, 2.6 და 18.2 პროცენტი) აღემატება. საბანკო სისტემის მომგებიანობის მაჩვენებელი ბოლო წლებში სტაბილურობით ხასიათდება და 2017 წელსაც, მთლიანობაში, კაპიტალზე უკუგება აქციონერისთვის მისაღებ დონეზეა.

56. ROE - წმინდა მოგება შეფარდებული წლის საშუალო სააქციო კაპიტალთან, ხოლო ROA - წმინდა მოგება შეფარდებული წლის საშუალო აქტივებთან. ამ გაანგარიშებებში წმინდა მოგება დათვლილია როგორც მთლიან შემოსავალს გამოკლებული არასაპროცენტო ხარჯები და სესხებისა და სხვა ფინანსური აქტივების შესაძლო დანაკარგების რეზერვის თანხა, ექსტრაორდინალური შემოსავლებისა და საგადასახადო გადასახადების გადახდის შემდეგ.

დიაგრამა N 4.32 უკუგება კაპიტალსა და აქტივებზე



წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

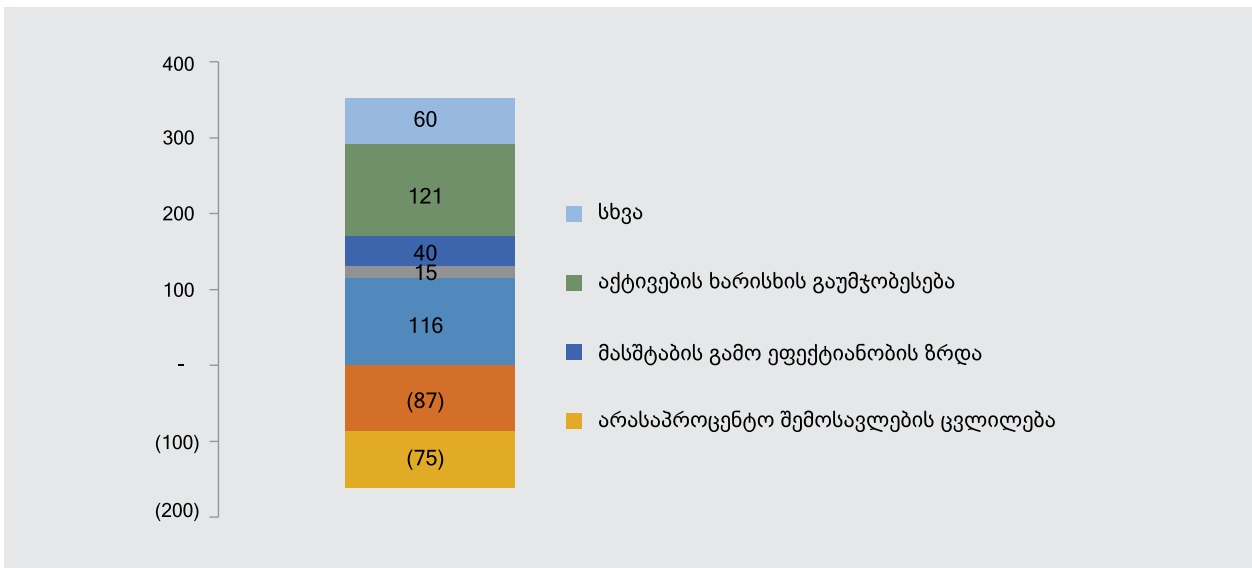
საბანკო სისტემის მომგებიანობაზე პოზიტიურად იმოქმედა აქტივების ზრდისა და მასშტაბის გამო ეფექტიანობის ზრდამ და აქტივების ხარისხის გაუმჯობესებამ. მთლიანი აქტივების და მთლიანი სესხების, შესაბამისად, 14.7 და 17.8 პროცენტთან⁵⁷ ზრდის პირობებში, არასაპროცენტო ხარჯები მხოლოდ 12.9 პროცენტით გაიზარდა. ეფექტიანობაზე მიუთითებს ხარჯების შემოსავლებთან თანაფარდობის დაბალი კოეფიციენტი (47.1 პროცენტი) და გასულ წელთან შედარებით საოპერაციო ხარჯების საშუალო აქტივებთან ფარდობის მაჩვენებლის 3.56 პროცენტიდან 3.44 პროცენტამდე შემცირება. გარდა ამისა, ბანკთაშორის ანგარიშებსა და დეპოზიტებზე დარიცხული საპროცენტო შემოსავლების, სადეპოზიტო სერტიფიკატებისა და სახაზინო ვალდებულებების შემოსავლიანობის ზრდის შედეგად გაიზარდა ლიკვიდური აქტივების მომგებიანობა. აღსანიშნავია, რომ 2017 წელს, საპროცენტო განაკვეთებმა სესხებზე უფრო მეტად იკლო, ვიდრე მოზიდულ სახსრებზე და, შედეგად, საპროცენტო სპრედი შემცირდა. ასევე, აქტივების

ზრდის ტემპთან შედარებით ნაკლებად გაიზარდა არასაპროცენტო შემოსავლები. ყოველივე ეს საფინანსო სექტორში კონკურენციის ზრდაზე მიუთითებს.

ნიშანდობლივია, რომ საბანკო სექტორში საერთაშორისო ინვესტორების საჭარო შეფასებების მიხედვით, ადგილობრივი ფინანსური ბაზრის რისკებიდან გამომდინარე, საინვესტიციო კაპიტალის ხარჯად, საშუალოდ, 15 პროცენტი მიიჩნევა. ამიტომ, იმისათვის, რომ ინვესტორების ინტერესი ქართული საბანკო სექტორის მიმართ შენარჩუნდეს, ბანკებმა მათ კაპიტალის ხარჯზე მეტი უკუგება უნდა შესთავაზონ. შედეგად, საბანკო სისტემის ჯანსაღი განვითარების პირობებში, საშუალოვადიან პერიოდში მოსალოდნელია, რომ მომგებიანობა აღნიშნული ნიშნულის გემოთ შენარჩუნდება. ჯანსაღი მომგებიანობა მნიშვნელოვანია იმ კუთხითაც, რომ მოგება სისტემის კაპიტალიზაციის მთავარ წყაროდ დარჩეს და, საჭიროების შემთხვევაში, კაპიტალის მოზიდვა გამარტივდეს.

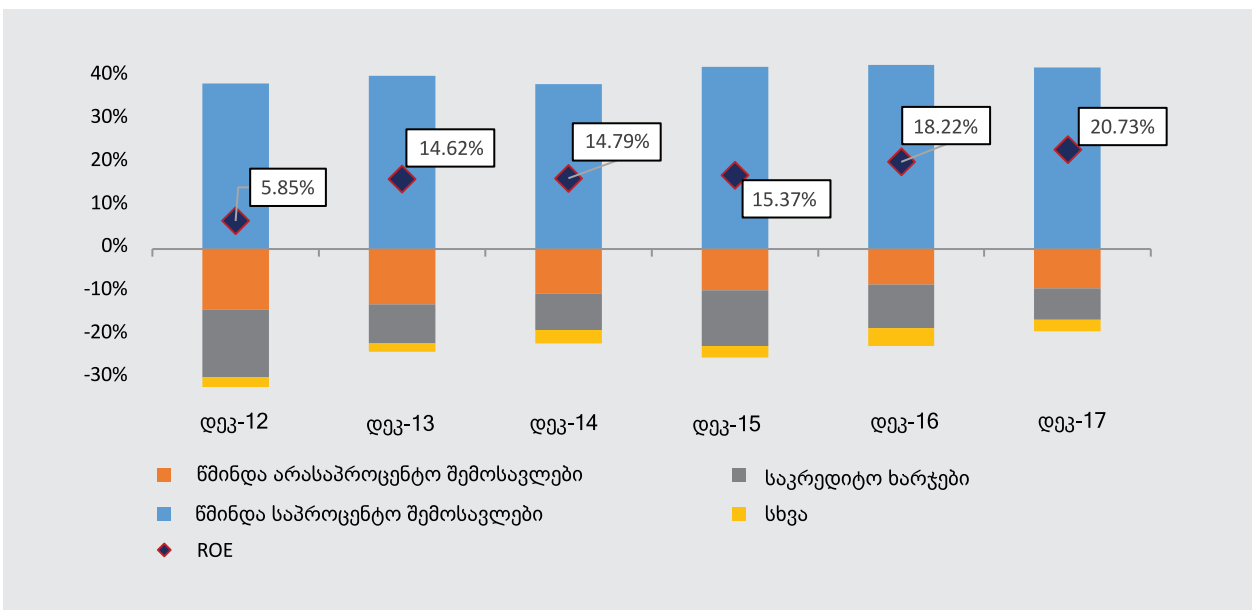
57. კურსის ეფექტის ჩათვლით.

დიაგრამა N 4.33 მოგების ზრდის დეკომპოზიცია



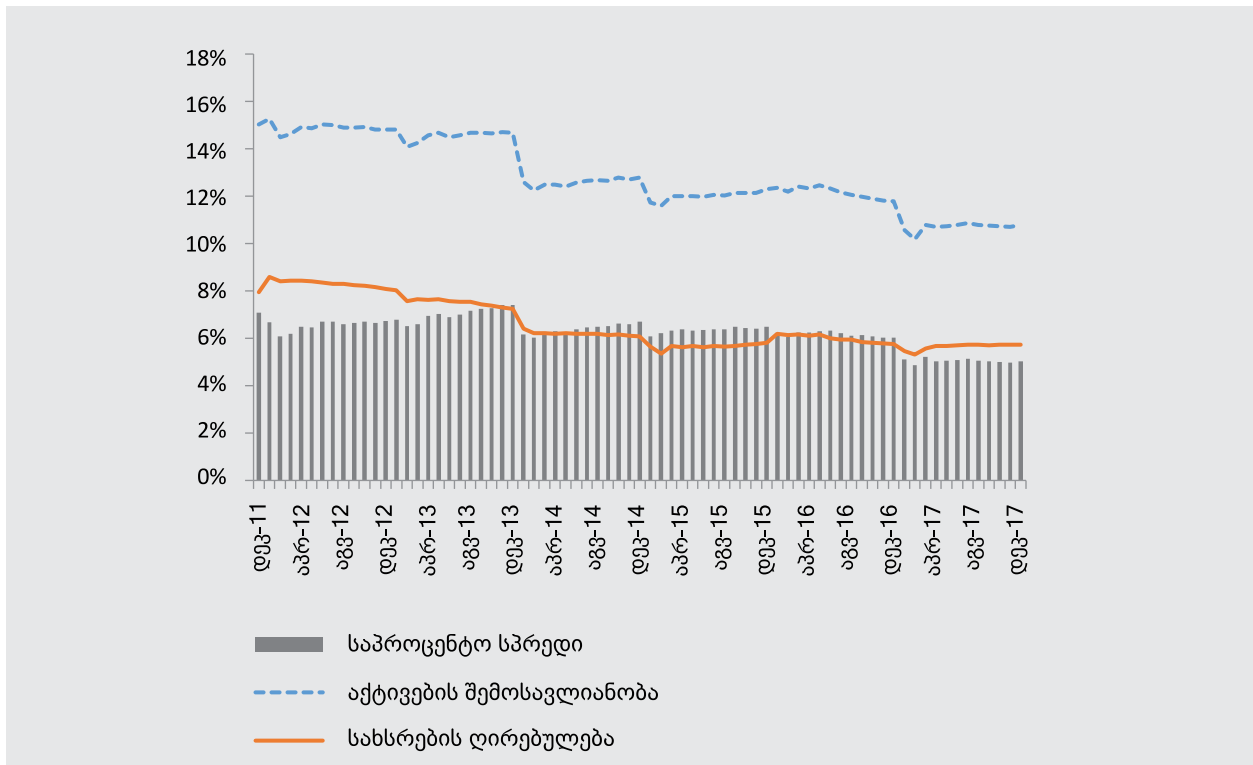
წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

დიაგრამა N 4.34 ROE-ს დეკომპოზიცია

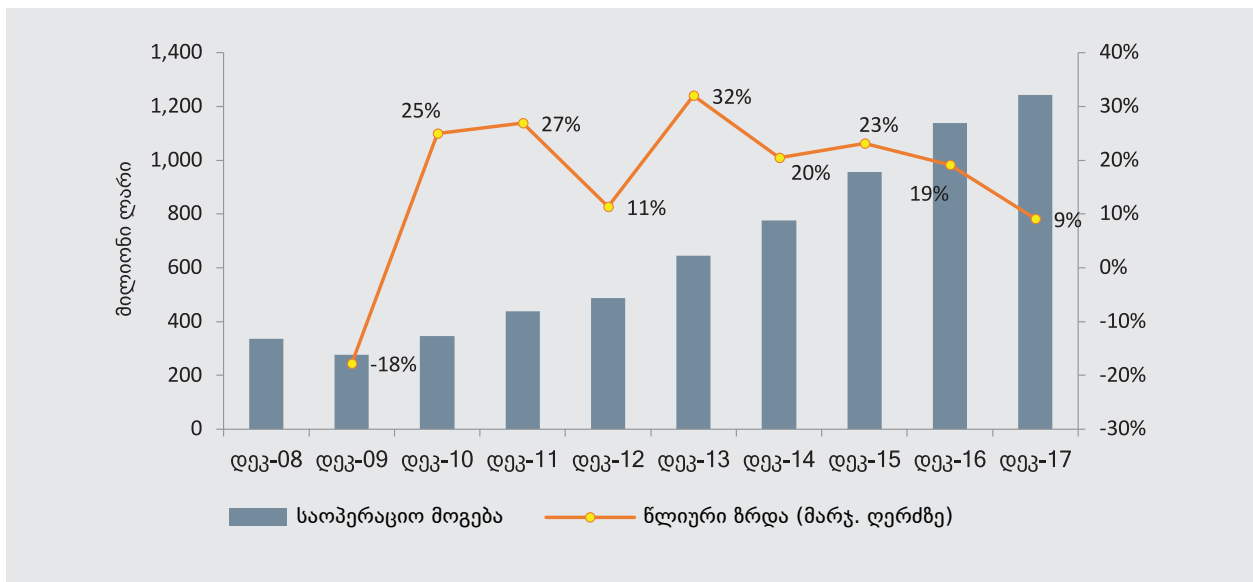


წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

დიაგრამა N 4.35 საპროცენტო სპრედი და მასზე მოქმედი ფაქტორები



წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

დიაგრამა N 4.36 საბანკო სისტემის წმინდა საოპერაციო მოგება და წლიური ზრდა⁵⁸

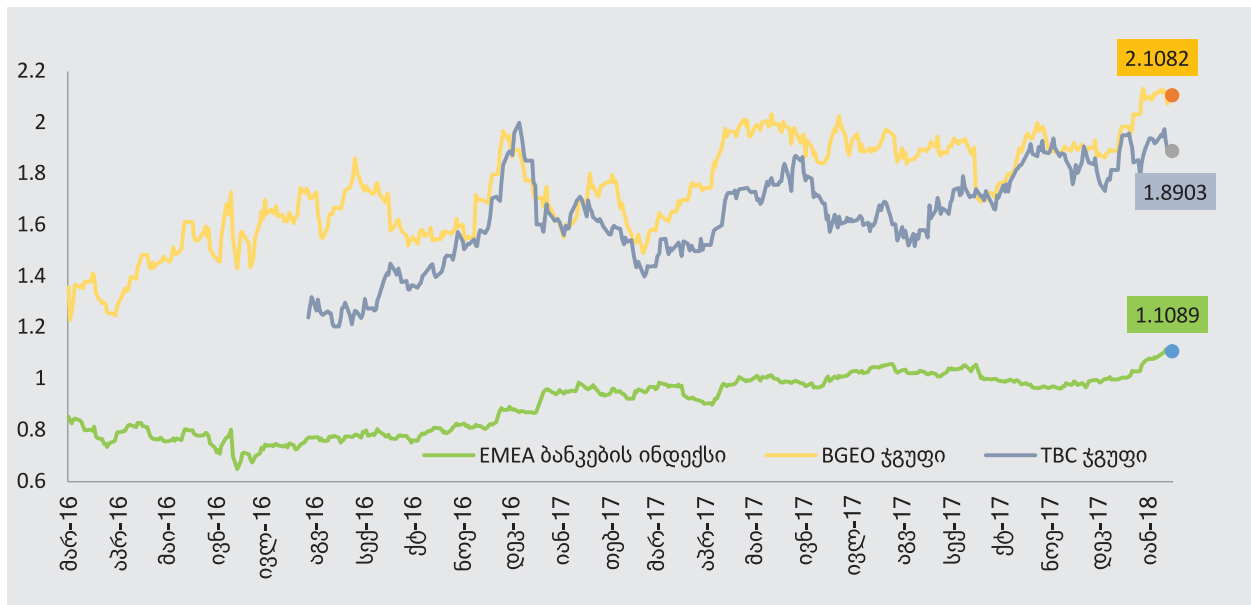
წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

58. მოგება დარეზერვებამდე და ერთჯერად შემოსავალ/ხარჯებამდე.

ბოლო წლებში სოლიდური ROE-ს მიუხედავად, საბანკო სისტემის მფლობელობის არსებული სტრუქტურის გათვალისწინებით, არარეზიდენტმა აქციონერებმა გარკვეულწილად იზარალებს ლარით განხორციელებული ინვესტიციების გადაფასებით, ვინაიდან, ლარის ჰეჯირების ბაზრის ფაქტობრივად არარსებობის გამო, შეუძლებელია აღნიშნული აქტივების სავალუტო რყევების წინააღმდეგ დაზღვევა. ეს საერთაშორისო ბირჟებზე განთავსებული ქართული ბანკების აქციების ფასის დინამიკაზეც აისახება, თუმცა,

ნიშანდობლივია, რომ მათზე მოთხოვნა კვლავაც მაღალია. საილუსტრაციოდ, მიუხედავად ბოლოდროინდელი კორექტირებისა, წამყვანი ქართული ბანკების საბაზრო ღირებულების კაპიტალთან ფარდობის კოეფიციენტი უფრო მაღალია, ვიდრე შესადარისი უცხოური ბანკების მაჩვენებელი (EMEA Banks Index)⁵⁹. ეს, სხვა მაჩვენებლებთან ერთად, იმის მანიშნებელია, რომ ბაზრის მონაწილეები საქართველოს ფინანსურ სექტორს, სხვა ქვეყნებთან შედარებით, უფრო ჯანსაღად აფასებენ.

დიაგრამა N 4.37 BGEO ჯგუფისა და TBC Bank ჯგუფის საბაზრო ღირებულების კაპიტალთან ფარდობის კოეფიციენტის შედარება შესაბამის ბლუმბერგის EMEA ბანკების ინდექსის კოეფიციენტთან



წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

აღსანიშნავია, რომ მიუხედავად მსხვილი ბიზნეს პორტფელის ისტორიულად მნიშვნელოვანი დანაკარგებისა და ვალუტის შესაძლო გაუფასურებით გამოწვეული მაღალი საკრედიტო რისკისა, კორპორატიულ სესხებზე შეთავაზებული საპროცენტო განაკვეთები კვლავ ისტორიულად დაბალ ნიშნულზე ნარჩუნდება. ამის ძირითადი

მიზეზი საბანკო სისტემაში არსებული გამძაფრებული კონკურენციაა, რამაც შემდგომში, შესაძლოა, ცალკეულ ბანკებს ბაზრის წილის დაკარგვის შიშით ზედმეტი რისკების აღებისკენ უბიძგოს. აქედან გამომდინარე, რისკებზე ორიენტირებული ზედამხედველობის პრინციპების გათვალისწინებით, 2017 წლის განმავლობაში

59. ბლუმბერგის EMEA ბანკების ინდექსი წარმოადგენს ევროპის, შუა აღმოსავლეთისა და აფრიკის 48 წამყვანი ბანკის საბაზრო კაპიტალიზაციის მიხედვით შენობილ ინდექსს. ამ შემთხვევაში აღებულია საბაზრო ღირებულების კაპიტალთან ფარდობის კოეფიციენტი (Price to Book Ratio).

კვლავ მნიშვნელოვანი დრო ეთმობოდა ბანკების მომგებიანობის საპროგნოზო მაჩვენებლების განხილვას, ცალკეული ინსტიტუტების ბიზნეს მოდელისა და სტრატეგიის ანალიზს; ყურადღება მახვილდებოდა ისეთ საკითხებზე, როგორცაა მასშტაბის ეფექტი, ბაზრის ნიშის ან/და სხვა კონკურენტული უპირატესობის არსებობა და საპროგნოზო საკრედიტო დანაკარგების შეძლებისდაგვარად შეფასება; მეტი აქცენტი კეთდებოდა მიტიგაციებზე, მათ შორის, ბანკებში პროდუქტებზე ფასდადების დეტალური მოდელების შემუშავებაზე.

4.7 საოპერაციო რისკი

მონაცემთა ხარისხის მართვა იმ ერთ-ერთ ძირითად საკითხს წარმოადგენდა, რომელიც 2017 წელს საოპერაციო რისკების მართვის ფარგლებში განიხილებოდა. გასული წლის 19-21 ივნისს, საქართველოს ეროვნული ბანკისა და ნიდერლანდების ცენტრალური ბანკის ერთიანი პროექტის ფარგლებში, ჩატარდა საერთაშორისო კონფერენცია სახელწოდებით „მონაცემთა ხარისხის ზედამხედველობა“. მოცემული ღონისძიების განხილვის მთავარი თემა მონაცემების გაერთიანებისა და რისკებზე დაფუძნებული ანგარიშგების პრინციპები იყო. კონფერენციაში ევროპისა და კავკასიის რეგიონის 11 ქვეყნის - ნიდერლანდების, ავსტრიის, უნგრეთის, ლატვიის, მაკედონიის, მოლდოვის, თურქეთის, ალბანეთის, სომხეთის, ამერბაიჯანის, ბოსნია და ჰერცეგოვინის ცენტრალური ბანკებისა და საფინანსო საზედამხედველო ორგანიზაციების წარმომადგენლებმა მიიღეს მონაწილეობა. ღონისძიების ფარგლებში მნიშვნელოვანი ყურადღება დაეთმო სხვადასხვა ქვეყნის ცენტრალური ბანკისა და საბანკო საზედამხედველო ორგანიზაციის მიდგომებს. ამავდროულად, მონაცემთა ხარისხის მართვის პრინციპების გარდა, კონფერენციის მსვლელობისას, სხვადასხვა ქვეყნის ფინანსურმა მარეგულირებლებმა ბიზნეს უწყვეტობის მართვისა და სხვა საოპერაციო რისკების საკითხები განიხილეს.

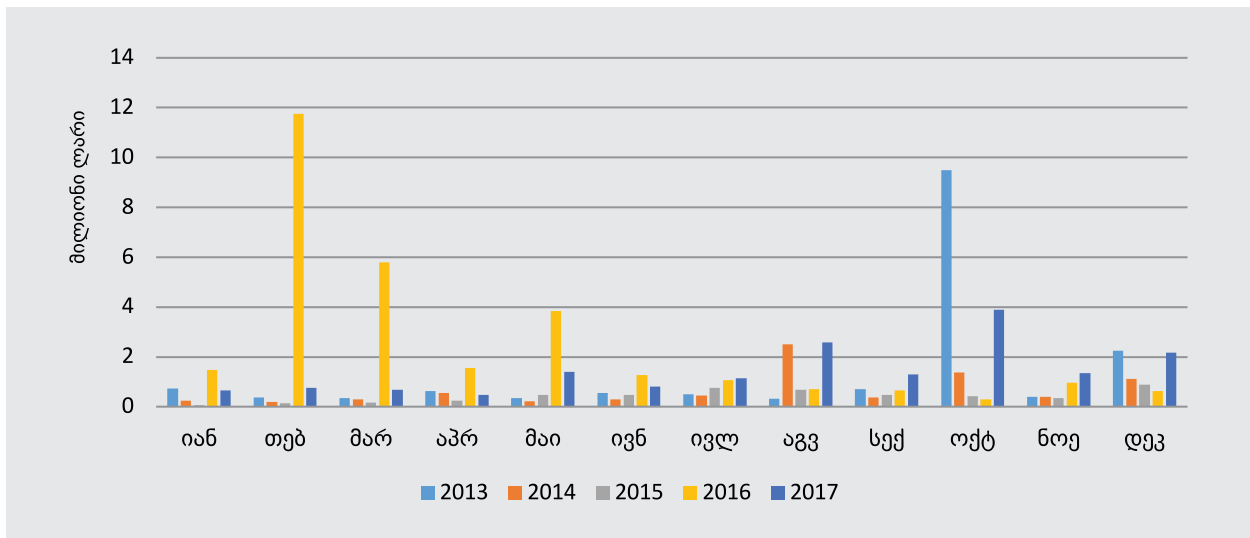
საანგარიშო წლის მანძილზე, საქართველოს ეროვნულმა ბანკმა მონაწილეობა მიიღო რამდენიმე ღონისძიებაში, რომელიც საოპერაციო რისკების მართვის საკითხს უკავშირდებოდა. 24-28 აპრილს, ევროპის საბჭოსა და საქართველოს იუსტიციის სამინისტროს მონაცემთა გაცვლის სააგენტოს ორგანიზებით, ჩატარდა კიბერ-დანაშაულისა და ფინანსური გამოძიების საერთაშორისო სიმულაციური ვარჯიშები, რომელშიც საქართველოს ეროვნულმა ბანკმაც მიიღო მონაწილეობა. ასევე, საქართველოს ეროვნული ბანკის ორგანიზებით, ჩატარდა კიბერუსაფრთხოების რისკებთან დაკავშირებული ღონისძიებები, რომელიც მიზნად ისახავდა კომერციული ბანკების ცნობიერების ამაღლებას კიბერუსაფრთხოების მიმართულებით. აღსანიშნავია, რომ 2017 წლის საზედამხედველო მოთხოვნების ფარგლებში, კომერციულ ბანკებს დაუწესდათ შეღწევადობის ტესტირების ჩატარების ვალდებულება (იხ. საინფორმაციო სისტემების აუდიტის სექცია ქვემოთ).

4.7.1 საოპერაციო რისკების მოვლენათა მიმოხილვა

2017 წელს, საოპერაციო რისკის მთლიანმა დანაკარგმა 17.2 მილიონი ლარი შეადგინა. ზემოაღნიშნული მაჩვენებელი 40 პროცენტით ნაკლებია 2016 წლის მაჩვენებელთან შედარებით. ჯამური წლიური მთლიანი დანაკარგების შეფარდება ბაზელ 2-ის მიხედვით დათვლილ მთლიან შემოსავალთან 0.73 პროცენტს შეადგენდა. მთლიანი დანაკარგი იმ სახის დანაკარგს წარმოადგენს, რომელიც საოპერაციო მოვლენასთან დაკავშირებულ თავდაპირველ თანხობრივ მაჩვენებელს უკავშირდება, საოპერაციო დანაკარგის ყოველგვარ ანაზღაურება/დაბრუნებამდე.

2017 წელს დაფიქსირდა საოპერაციო დანაკარგის 20,606 მოვლენა. აღსანიშნავია, რომ ეროვნული ბანკის საოპერაციო რისკების ანგარიშგების ფარგლებში, კომერციული ბანკი ვალდებულია აღრიცხოს ყველა საოპერაციო დანაკარგის მოვლენა, რომლის მთლიანი დანაკარგი უდრის, ან აღემატება 10 ლარს. 2017 წლის საშუალო დანაკარგის მოცულობამ 830 ლარი შეადგინა. 2016 წლის საშუალო დანაკარგის ანალოგიური მაჩვენებელი 1,663 ლარს შეადგენდა.

დიაგრამა N 4.38 საოპერაციო რისკების მთლიანი დანაკარგების დინამიკა 2013-2017 წლებში



წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

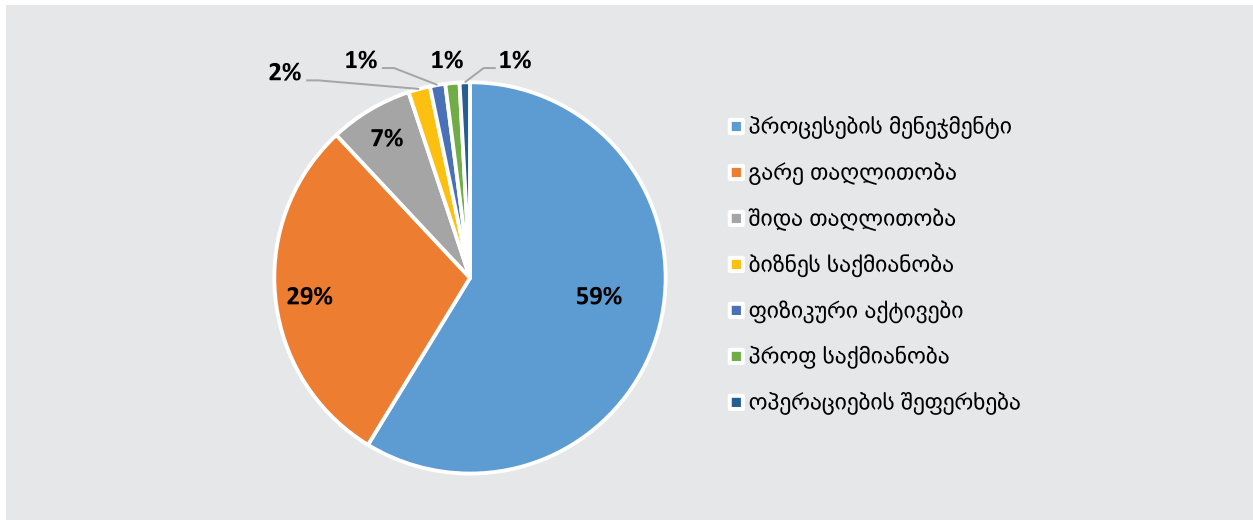
საოპერაციო დანაკარგები, ძირითადად, დაფიქსირდა საცალო საბანკო მომსახურებისა და ასევე, გარკვეულწილად, კომერციულ საბანკო მომსახურების ბიზნეს ხაზში. საცალო საბანკო მომსახურების ბიზნეს ხაზი, უშუალოდ საცალო საბანკო მომსახურებასთან ერთად, ასევე მოიცავს საგადახდო ბარათებთან დაკავშირებულ საოპერაციო დანაკარგებსაც. ის ფაქტი, რომ საქართველოს საბანკო სექტორში საოპერაციო დანაკარგები უმეტესწილად საცალო და კომერციულ საბანკო საქმიანობის ბიზნეს ხაზებში ხვდება, განპირობებულია იმით, რომ მოცემული ორი ბიზნეს ხაზი საბანკო სექტორის ძირითად საქმიანობას წარმოადგენს. ბაზელის პრინციპებით განსაზღვრული დანარჩენი ექვსი ბიზნეს ხაზი

საქართველოში სათანადოდ განვითარებული არ არის⁶⁰.

თუ საოპერაციო დანაკარგებს მოვლენათა კატეგორიების მიხედვით დავყოფთ, დანაკარგების ყველაზე დიდი წილი თანხობრივად (მთლიანი დანაკარგების 59 პროცენტი), პროცესების მართვის კატეგორიაში დაფიქსირდა, ხოლო სიდიდით მეორე კატეგორია (29 პროცენტი ხვედრითი წილით) გარე თაღლითობაზე მოდის. სიდიდით მესამე ყველაზე მსხვილ კატეგორიას შიდა თაღლითობა წარმოადგენდა, მთლიანი დანაკარგის 7 პროცენტის ოდენობით. 2017 წლის საოპერაციო დანაკარგების სტრუქტურა ასახულია გრაფიკში 4.39.

60. ბაზელის ბიზნეს ხაზების დეტალური აღწერა მოყვანილია საერთაშორისო ანგარიშსწორების ბანკის ბაზელ II-ის დოკუმენტის მე-8 დანართში (ბმული: <http://www.bis.org/publ/bcbs128.pdf>).

დიაგრამა N 4.39 2017 წლის მთლიანი დანაკარგის პროცენტული განაწილება მოვლენათა კატეგორიების მიხედვით



წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

4.7.2 აუტოსორსინგი

კომერციული ბანკების მიერ საოპერაციო რისკების მართვის შესახებ დებულების მიხედვით, აუტოსორსინგული ოპერაციები, რომელიც კომერციული ბანკების ძირითად საბანკო საქმიანობას და/ან დაკავშირებულ საინფორმაციო სისტემებს მოიცავს, საჭიროებს საქართველოს ეროვნული ბანკის წინასწარ თანხმობას. მოცემული მიმართულებით განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია ადეკვატური რისკების შეფასების არსებობა. აღსანიშნავია, რომ კომერციულმა ბანკებმა რისკების შეფასება უნდა განახორციელონ აუტოსორსინგული ხელშეკრულების გაფორმებამდე.

4.7.3 მონაცემთა ხარისხის მართვა და მონაცემთა გაცვლის ერთიანი სტანდარტი

საქართველოს ეროვნული ბანკი საბანკო სექტორში არსებული მონაცემების სიზუსტისა და ხარისხის შესწავლას ერთ-ერთ პრიორიტეტად მიიჩნევს. მონაცემთა ხარისხის თვალსაზრისით, განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია ე.წ. მთლიანო-

ბის რისკი, რადგან ფინანსური მონაცემების სიზუსტე დაცული უნდა იყოს უნებართვო/არაავტორიზებული ცვლილებებისგან. 2017 წელს შემოწმდა რამდენიმე კომერციული ბანკის ლიკვიდობის გადაფარვის კოეფიციენტის (LCR) ანგარიშგება. საანგარიშო წელს ასევე შემოწმდა კომერციული ბანკების საქმიანობის „საბანკო კრედიტის/სესხის საქართველოს ეროვნულ ვალუტაში კონვერსიისა და საქართველოს მთავრობის მიერ სუბსიდირების განხორციელების სახელმწიფო პროგრამით“ დადგენილ მოთხოვნებთან შესაბამისობა.

უნდა აღინიშნოს ისიც, რომ მონაცემთა ხარისხის მართვის ფარგლებში, საქართველოს ეროვნული ბანკი ყურადღებას აქცევს ანგარიშგებასთან დაკავშირებული ბიზნეს პროცესის გამართულობასა და ეფექტიანობას. ამ მიმართულებით მნიშვნელოვანია კომერციული ბანკების საინფორმაციო სისტემების ავტომატიზაციის დონის ზრდა და საინფორმაციო სისტემების კომპლექსურობის შემცირება.

ჩანართი 4 მონაცემთა გაცვლის ერთიანი სტანდარტის დანერგვის აუცილებლობა და XBRL

აღსანიშნავია, რომ ორგანიზაციები ხშირად ცვლიან ინფორმაციას ერთმანეთთან და მარეგულირებელ ორგანოებთან. ინფორმაციის გაცვლა უფრო ფართომასშტაბიან ხასიათს ატარებს, ვიდრე ეს 10-15 წლის წინ იყო. მოცემული ინფორმაციის ნაწილი ტრანზაქციებზეა დაფუძნებული (მაგ. ფინანსური ტრანზაქციები – მ.შ. საგადახდო ოპერაციები, შესყიდვები, ლოგისტიკური მონაცემები, ზედნადებები, ა.შ.), ხოლო დანარჩენი ნაწილი უშუალოდ ორგანიზაციის სხვადასხვა მახასიათებელს უკავშირდება (ფინანსური მდგომარეობა, რისკების მონაცემები, შესაბამისობა და სხვა). ასევე, ხორციელდება მონაცემების გაცვლა სხვადასხვა ფორმატით (მაგ. ტექსტურად, ცხრილებად, ნაკადებად).

როდესაც ორგანიზაციას არ გააჩნია მონაცემთა ერთიანი აღრიცხვის მექანიზმი, ის ხშირ შემთხვევაში იძულებულია მონაცემები სხვადასხვა საინფორმაციო სისტემაში განსხვავებული ფორმატით შეინახოს, რაც საგრძნობლად ზრდის სიზუსტის რისკს და ამცირებს მონაცემთა ხარისხს. იქიდან გამომდინარე, რომ 1990-იან წლებში მსოფლიოში საგრძნობლად გაიზარდა ფინანსური ტრანზაქციების რაოდენობა როგორც ორგანიზაციებს შიგნით, ასევე ორგანიზაციებსა და სხვადასხვა სექტორის მარეგულირებელ სტრუქტურებს შორის, საჭირო გახდა მონაცემთა გაცვლის ერთიანი სტანდარტის შემუშავება, რომელიც უკიდურესად მოქნილი იქნებოდა და ორგანიზაციებს სხვადასხვა სახის მონაცემის ერთიანი სტანდარტის მიხედვით ასახვის შესაძლებლობას მისცემდა.

XBRL

1998 წელს, ფინანსური და ბუღალტრული აღრიცხვისა და ანგარიშგების სტანდარტიზაციის მიზნით, ამერიკის სერტიფიცირებულ ბუღალტერთა ინსტიტუტმა (AICPA) შეიმუშავა მონაცემთა გაცვლის ერთიანი სტანდარტი - XBRL, რომელიც თავის მხრივ XML-ის პროგრამირების ენას ეფუძნება. 2003 წლიდან მოყოლებული, სხვადასხვა ცენტრალურ ბანკში აქტიურად დაიწყო XBRL-ის სტანდარტის გამოყენება, ძირითადად ფინანსური/საზედამხედველო მონაცემების გაცვლისთვის. დღესდღეობით, აშშ-ს გარდა, ზემოაღნიშნულ სტანდარტზე გადავიდა ევროპის ცენტრალური ბანკი და, ასევე, მსოფლიოს არაერთი მარეგულირებელი ორგანო. ევროპის ქვეყნების უმეტესობაში XBRL სავალდებულოა საზედამხედველო და ფინანსური ანგარიშგების მიზნებისთვის. XBRL-ს ამ ეტაპზე ავითარებს XBRL International - საერთაშორისო არაკომერციული კონსორციუმი, რომელიც შედგება 650-მდე კომპანიის, ორგანიზაციისა და სამთავრობო სააგენტოსგან.

რა არის XBRL?

XBRL (Extensible Business Reporting Language) წარმოადგენს ფინანსური ინფორმაციის გაცვლის უფასო ელექტრონულ ფორმატს, რომელიც ამარტივებს ფინანსური ანგარიშგებების მომზადებას, გაზიარებასა და ანალიზს. XBRL-ი აგებულია ე.წ. ტაქსონომიების პრინციპზე, რომელიც ეფუძნება ფინანსური (და არაფინანსური) მონაცემების მკაფიოდ სტრუქტურირებულ ტერმინთა ლექსიკონს, რომლის საფუძველზეც ხორციელდება სხვადასხვა სახის მონაცემების გაცვლა ორგანიზაციებსა და ელექტრონულ საინფორმაციო სისტემებს შორის. XBRL-ის ფარგლებში სააღრიცხვო მოთხოვნები გარდაიქმნება ელექტრონულ ფორმატში, რომელიც შემდგომ საწყისი დოკუმენტის შექმნისთვის გამოიყენება. განმარტებები, რომლის მიხედვითაც ანგარიშგება უნდა შედგეს, თავდაპირველად ტაქსონომიაში კონცეპტებად აღიწერება.

4.7.4 საინფორმაციო სისტემების აუდიტი

საინფორმაციო სისტემების აუდიტი წარმოადგენს აუდიტის ერთ-ერთ ნაირსახეობას, რომელიც უკიდურესად მნიშვნელოვან როლს ასრულებს თანამედროვე კომერციული ბანკების რისკების მართვის პროცესში და, თავის მხრივ, მოიცავს კომერციული ბანკების კიბერუსაფრთხოების მართვის საკითხსაც. აღსანიშნავია, რომ ეროვნული ბანკის საოპერაციო რისკების მართვის დებულება კომერციულ ბანკებს საინფორმაციო სისტემების აუდიტის რეგულარულად ჩატარებას ავალდებულებს. კიბერუსაფრთხოების თვალსაზრისით გლობალურად გახშირებული ინციდენტების ფონზე, რაც პირდაპირ ზეგავლენას ახდენს საბანკო სექტორზე, საქართველოში მოქმედ კომერციულ ბანკებს დამატებით დაევალებათ შეღწევადობის ტესტირების ჩატარება, რომელიც 2017 წლის მანძილზე განხორციელდა. შეღწევადობის ტესტირება კარგი მექანიზმია იმ პოტენციური კიბერუსაფრთხოების აღმოსაჩენად, რომელთა წინაშეც ორგანიზაცია შეიძლება დადგეს.

4.7.5 საბანკო სისტემის სხვა სექტორებზე დამოკიდებულება

ეკონომიკის სხვადასხვა სექტორი ერთმანეთთან მჭიდროდ არის დაკავშირებული. საბანკო სისტემაც, შესაბამისად, მნიშვნელოვნად არის დამოკიდებული ეკონომიკის სხვა სექტორებზე. საქართველოს ეროვნული ბანკი ყურადღებით აკვირდება იმ რისკებს, რომლებიც საბანკო სისტემის სხვა სექტორებზე დამოკიდებულებიდან გამომდინარეობს. ასეთი სექტორებია ენერგეტიკის, საინფორმაციო ტექნოლოგიების, კომუნიკაციებისა და სატრანსპორტო სექტორები. იმისათვის, რომ საზედამხედველო ჩარჩო მოცემული მიმართულებით უფრო დაიხვეწოს, სასურველია, დამყარდეს მჭიდრო ურთიერთობა კრიტიკული სექტორების წარმომადგენლებთან, მათ შორის მარეგულირებელ ორგანოებთან.

აღსანიშნავია, რომ კიბერ – შეტევების საფრთხე გლობალურად გაზრდილია. როგორც საქართველოს ეროვნული ბანკის 2016 წლის წლიურ ანგარიშში აღინიშნა, მსოფლიოს მასშტაბით საგრძნობლად გაიზარდა გამოძალვის სახის კიბერშეტევები, რომლის შედეგად კრიმინალები ორგანიზაციებს ფულს სძალავენ გარკვეული სახის კიბერშეტევების შეწყვეტის სანაცვლოდ.

2017 წელს, მსოფლიოში არაერთი მსხვილი კიბერშეტევა დაფიქსირდა. მოცემული სახის შეტევებში მნიშვნელოვანი როლი უჭირავს მომსახურების შეფერხების შეტევებს. ამ უკანასკნელი სახის შეტევების შესაჩერებლად, ან შეტევის შედეგების შესარბილებლად, გადამწყვეტი მნიშვნელობა ენიჭება კერძო და სახელმწიფო სექტორებს შორის ერთობლივი, კოორდინირებული ქმედებების განხორციელებას. იქიდან გამომდინარე, რომ ფინანსური სექტორი კრიმინალებისთვის მიმზიდველ სამიზნეს წარმოადგენს და კიბერშეტევები უფრო აქტიურად გამოიყენება ფინანსური სექტორის წინააღმდეგ, აუცილებელია ეკონომიკის სხვადასხვა სექტორში არსებული მონაწილეების ერთიანი და კოორდინირებული მიდგომა კიბერშეტევების ზეგავლენის შესამცირებლად.

4.7.6 საერთაშორისო თანამშრომლობა

ეროვნული ბანკის საოპერაციო რისკებისა და ინფორმაციის დამუშავების განყოფილებას მუდმივი კავშირი აქვს საერთაშორისო საფინანსო ინსტიტუტებთან, სხვადასხვა ქვეყნის ცენტრალურ ბანკებთან და ამავე ორგანიზაციების საბანკო ზედამხედველებთან. გასულ წელს, გარდა ერთობლივი კონფერენციისა, რომელიც საქართველოს ეროვნული ბანკისა და ნიდერლანდების ცენტრალური ბანკის ორგანიზებით ჩატარდა თბილისში, განხორციელდა უცხოური ცენტრალური ბანკების წარმომადგენლების რამდენიმე ვიზიტი საქართველოში, რომელიც მიზნად ისახავდა საქართველოში არსებული საოპერაციო რისკების მართვის საზედამხედველო ჩარჩოსთან დაკავშირებული საკითხების განხილვასა და შესწავლას. ამასთან, საქართველოს ეროვნულმა ბანკმა მონაწილეობა მიიღო ყირგიზეთის ეროვნული ბანკის რისკებზე დაფუძნებული ზედამხედველობის გარდაქმნის პროექტში, რომლის მიზანი ყირგიზეთის ცენტრალური ბანკის რისკებზე დაფუძნებულ ზედამხედველობაზე გადასვლა იყო. აღნიშნული ღონისძიების ფარგლებში, საქართველოს ეროვნულმა ბანკმა შეხვედრები გამართა ყირგიზეთის ეროვნული ბანკის წარმომადგენლებთან და კონსულტაცია გაუწია საოპერაციო რისკების მართვის საზედამხედველო ჩარჩოს შექმნასთან დაკავშირებით. ზემოაღნიშნული პროექტი იმ ტექნიკური დახმარების

ნაწილია, რომელიც მსოფლიო ბანკის, საერთაშორისო სავალუტო ფონდისა და შვეიცარიის ეკონომიკური საკითხების სამდივნოს ერთიანი ტექნიკური დახმარების მექანიზმის ფარგლებში განხორციელდა. ტექნიკური დახმარება 2018 წელსაც გრძელდება.

4.7.7 ცნობიერების ამაღლება

საქართველოს ეროვნული ბანკი აქტიურად მუშაობს საბანკო სისტემაში საოპერაციო რისკების შესახებ ცნობიერების ამაღლებაზე. მსოფლიოს მასშტაბით გახშირებული კიბერინციდენტების ფონზე, ეროვნულმა ბანკმა გაახშირა კომერციულ ბანკებთან ამ მიმართულებით კომუნიკაცია. აღსანიშნავია, რომ არსებულ ეტაპზე, ფინანსური სექტორის მიერ ახალი ტექნოლოგიების მზარდი გამოყენების გათვალისწინებით, საინფორმაციო სისტემების აუდიტის შესახებ ცნობიერების დონე კვლავ ასამაღლებელია. ეროვნული ბანკი ამ მიმართულებით მუშაობას 2018 წელსაც აგრძელებს.

4.8 მაკროპარუენციული რისკები

საქართველოს ეროვნული ბანკი აგრძელებს დაკვირვებას სისტემური რისკების ისეთ მაჩვენებლებზე, რომლებმაც შეიძლება მატერიალური გავლენა იქონიოს საბანკო სექტორზე. აღნიშნული რისკების შესახებ ინფორმაცია მოცემულია წინამდებარე ანგარიშის სხვადასხვა თავშიც. მიმდინარე პერიოდში საბანკო სისტემის გამოწვევების არასრული სია მოიცავს: არაპეჯირებული მსესხებლების გაზრდილ ვალის ტვირთს აშშ დოლარის მიმართ ლარის გაუფასურების გამო; მოსახლეობის მოწყვლადი ნაწილის ჭარბვალიანობას; მძაფრ კონკურენციას ბიზნეს და იპოთეკურ დაკრედიტებაში პროდუქტებზე ფასდადების არასრულყოფილი მოდელების ფონზე; საპროცენტო განაკვეთების აწევას გლობალურ ბაზრებზე; მსხვილ თაღლითობებს სისტემის მასშტაბით; ფინანსურ ტექნოლოგიებზე დაფუძნებული არარეგულირებადი ფინანსური შუამავლობის პოტენციურ ზრდას; რეგიონში არსებულ საფრთხეებს.

უშუალოდ რისკების შეფასებისას, ზოგად მაკროეკონომიკურ პარამეტრებთან ერთად, ასევე გაითვალისწინება ცალკეული სექტორის ტენდენციები. ამ მხრივ საყურადღებოა უძრავი ქონების ბაზრის დინამიკა, სადაც აშშ დოლარის გამყარებამ და ეკონომიკის შენელებამ ნეგატიურად იმოქმედა მოთხოვნაზე. ბოლო წლების განმავლობაში ფასდადების ძირითადი ვალუტით, აშშ დოლარით, გამოსახული საცხოვრებელი ბინის ქირა და ფასი მნიშვნელოვნად შემცირდა, თუმცა, მისი ლარით გამოსახული ეკვივალენტი შედარებით სტაბილურია. ამავე დროს, გაზრდილია საცხოვრებელი უძრავი ქონების ყიდვა-გაყიდვის ტრანსაქციები, რასაც, ნაწილობრივ, იპოთეკური დაკრედიტების მაღალი ტემპიც განაპირობებს. შედეგად, საცხოვრებელი უძრავი ქონების მშენებლობაზე გაცემული ნებართვების ზრდის ფონზე, მომატებულია ფასების კორექტირების რისკი, რაც უძრავი ქონებით უზრუნველყოფილი პორტფელისთვის საფრთხის შემცველია. ასევე, გრძელდება დაკვირვება მაღალი კლასის სასტუმროების მშენებლობის მზარდ დინამიკაზე, რამაც ტურისტების შემოდილების შენელების შემთხვევაში, შესაძლოა ამ ტიპის მომსახურების ჭარბი მიწოდება და სასტუმროების დაბალი დატვირთულობა გამოიწვიოს. მიუხედავად იმისა, რომ ბანკების მიერ ამ სექტორების დაფინანსება მათი პორტფელის მნიშვნელოვან ნაწილს არ წარმოადგენს, ნეგატიური სცენარის რეალიზების პირობებში ეს ფაქტორი ბანკების მომგებიანობაზე ანგარიშგასაწევ უარყოფით გავლენას იქონიებს.

მომავალზე ორიენტირებული საზედამხედველო მიდგომების ფარგლებში, სწორედ ასეთ შეფასებებზე დაყრდნობით ხდება სტრეს-ტესტების ძირითადი პარამეტრების პერიოდული გადახედვა და მათი ბანკებთან შეჯერება. კომერციულ ბანკებთან კოორდინაციით გრძელდება მიკრო სტრესტესტების სრულყოფის სამუშაოები. აღსანიშნავია, რომ ბაზელის საბანკო ზედამხედველობის კომიტეტის სტრეს-ტესტების საერთაშორისო პრაქტიკის მიმოხილვის დოკუმენტში⁶¹ ეროვნული ბანკის სტრეს-ტესტების ჩარჩო სხვა შესადარი ქვეყნებისთვის სამაგალითო მიდგომად არის მოხსენიებული.

61. BCBS, 2017, "Supervisory and bank stress testing: range of practices".

სხვადასხვა სტრეს-სცენარების ანალიზით, მაღალალბათური შოკების შემთხვევაშიც კი, საბანკო სისტემა კაპიტალის ადეკვატურობის საზედამხედველო მოთხოვნის დაცვას ნორმასთან ახლოს ახერხებს. მიუხედავად იმისა, რომ სტრესის რეალიზება მატერიალურად იმოქმედებს სექტორის მომგებიანობაზე, სისტემის მდგრადობას ან რომელიმე ბანკის გადახდისუნარიანობას საფრთხე არ შეექმნება, რადგან საოპერაციო მომგებიანობისა და მფლობელობის არსებული სტრუქტურიდან გამომდინარე, ბანკებს კაპიტალის შევსების შესაძლებლობა გააჩნიათ. ასევე, სცენარების ანალიზი მოიცავს რეგიონის ქვეყნებიდან ეკონომიკური პრობლემების გადმოღების რისკებსაც. თუმცა, ამ მხრივ, ბანკებს პირდაპირი რისკის პოზიცია არ აქვთ. რაც შეეხება არაპირდაპირი რისკის პოზიციებს, ამ ქვეყნებში ექსპორტიორი კომპანიების დაფინანსება ბანკების საკრედიტო პორტფელის მცირე ნაწილს წარმოადგენს.

ვალუტების შეუსაბამობით გამოწვეული საკრედიტო რისკის გათვალისწინებით, ეროვნული ბანკი ინარჩუნებს პრუდენციულ მიდგომას არაპეჭირებულ მსესხებლებზე გაცემული უცხოური ვალუტის სესხებისთვის დამატებითი კაპიტალის მოთხოვნის სახით.

მაღალი დოლარიზაციის თანმდევი რისკების მაკროპრუდენციული ინსტრუმენტებით მითიგაციისთვის, სავალდებულო მინიმალური რეზერვების მხოლოდ 75 პროცენტი ითვლება ლიკვიდურ აქტივად ლიკვიდობის გადაფარვის

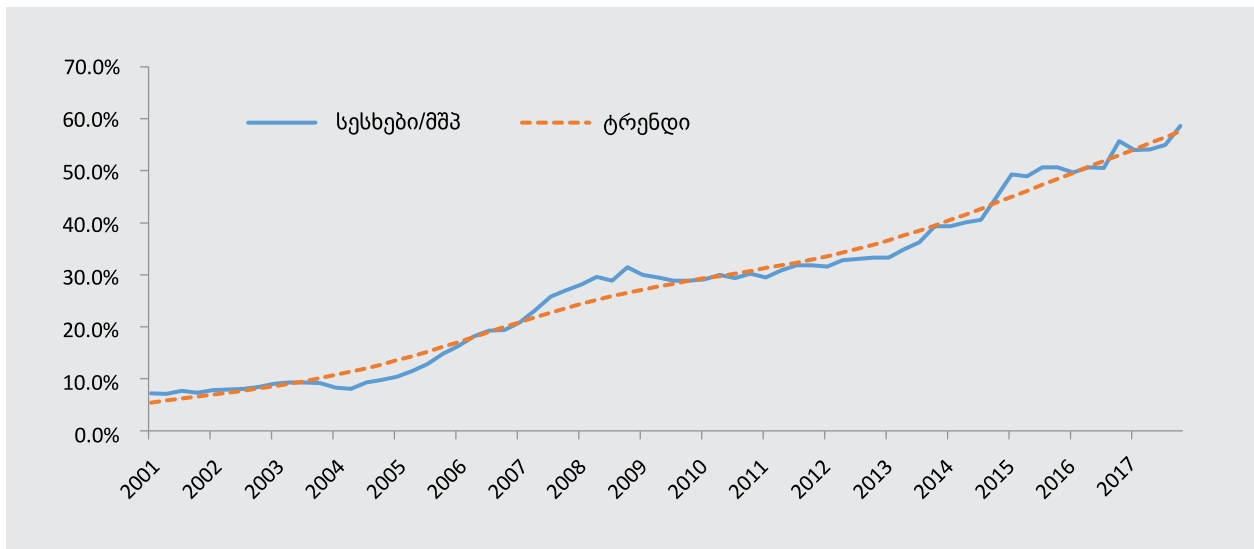
კოეფიციენტის მიზნებისთვის. შედეგად, ბანკებს უცხოური ვალუტის დამატებითი ლიკვიდობის შენარჩუნება უწევთ და ნაკლებად არიან დამოკიდებული საქართველოს ეროვნულ ბანკში განთავსებულ რეზერვებზე, რაც ფინანსური სტრესის დროს დეპოზიტების გადინების შემთხვევაში წარმოშობილ ლიკვიდობის რისკს გარკვეულწილად შეარბილებს. აქ გასათვალისწინებელია, რომ ბანკების ლიკვიდობის საგანგებო გეგმის, მითიგაციის სხვა ღონისძიებების ან ეროვნული ბანკის მხრიდან მხარდაჭერის ინსტრუმენტების გამოყენების შესაძლებლობა უცხოური ვალუტით შეზღუდულია.

სისტემურად მნიშვნელოვანი ბანკებისთვის 2017 წელს კიდევ ერთი მაკროპრუდენციული ინსტრუმენტი - კაპიტალის დამატებითი ბუფერი ამოქმედდა. ის შეამცირებს მსხვილი ბანკების გადახდისუნარიანობის რისკებს და აამაღლებს ფინანსური სექტორის მდგრადობას.

საკრედიტო ციკლების მონიტორინგის მიზნით გრძელდება ბაზელის მეთოდოლოგიით გაანგარიშებული სესხები/მშპ-თან გეპზე დაკვირვება. სტატისტიკურად ეს ინდიკატორი კარგად აღწერს ბანკების აქტივობას და გამაფრთხილებელ სიგნალს იძლევა⁶². მასსა და ფინანსური სექტორის სხვა მაჩვენებლებზე დაყრდნობით, მიმდინარე პერიოდში საკრედიტო ციკლში მნიშვნელოვანი გადახრის ნიშნები არ იკვეთება, რის გამოც ამ ეტაპზე არ ხდება საბანკო სექტორისთვის კონტრციკლური კაპიტალის ბუფერის მოთხოვნა.

62. თუმცა დოლარიზებული ეკონომიკებისთვის, კურსის მერყეობისას შეიძლება გამოუსადეგარი იყოს.

დიაგრამა N 4.40 საბანკო სესხების მშპ-სთან თანაფარდობის გეპი



წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

ჩანართი 5 მოსახლეობის ჭარბვალიანობის რისკები

ბოლო წლებში, დაკრედიტებაში გაზრდილია ფიზიკური პირების სესხების წილი, რაც პოტენციურად მოსახლეობის ჭარბვალიანობის რისკებს ზრდის. ამ კუთხით არსებული მდგომარეობის შესასწავლად, კომერციული ბანკებისა და 5 მსხვილი მიკროსაფინანსო ორგანიზაციიდან მოგროვდა მიკრო მონაცემები ინდივიდუალურ მსესხებლებზე. ასევე, შესწავლილ იქნა მსესხებლების შემოსავლები და საკრედიტო ისტორია.

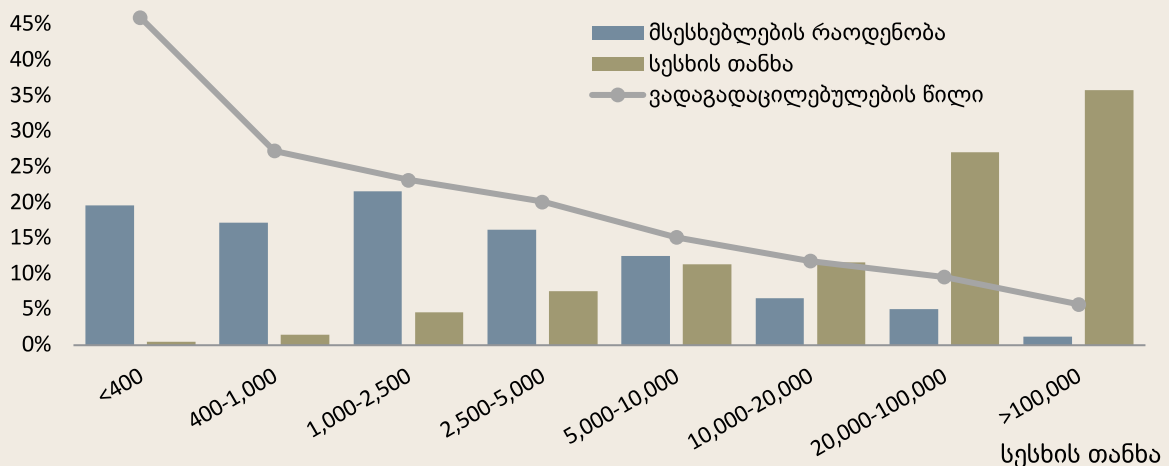
მიუხედავად იმისა, რომ ფინანსური ინსტიტუტებისთვის მაღალი საკრედიტო დანაკარგების რისკი და, შესაბამისად, ფინანსური სტაბილურობის პირდაპირი საფრთხე ამ ეტაპზე დაბალია, აღნიშნული მონაცემების ანალიზი მომავალში ჭარბვალიანობის ზრდის და, შედეგად, ფინანსური სტაბილურობის რისკების მატების ალბათობაზე მიუთითებს. კერძოდ, ხშირ შემთხვევაში, სესხები გაიცემა ისე, რომ არ ხდება მსესხებლის გადახდისუნარიანობის შესწავლა. საყურადღებოა, რომ ნახევარ მილიონამდე მსესხებელს საერთოდ არ უფიქსირდება დასაქმებით ან სხვა ფორმით მიღებული შემოსავალი⁶³ და ასეთი მსესხებლების 45 პროცენტს ვალდებულებებზე მიმდინარე ვადაგადაცილება აქვს.

ეს სესხები უმეტესად მცირე მოცულობისაა. კრედიტის თანხის მიხედვით განაწილებას თუ შევხედავთ (იხ. დიაგრამა N 4.41), რაოდენობრივად მსესხებლების უმეტეს ნაწილს 2,500 ლარამდე სესხი აქვს, მაგრამ კრედიტორების ჯამურ პორტფელს ძირითადად 2,500 ლარზე მეტი მოცულობის სესხები

63. მონაცემთა წყაროს წარმოდგენს შემოსავლების სამსახურიდან მიღებული ინფორმაცია, თუმცა, შესაძლოა, სესხის დაფარვის წყაროდ იყენებდეს მიღებულ ფულად გზავნილებს ან სხვა არადეკლარირებულ შემოსავალს.

ქმნის. როგორც დიაგრამიდან ჩანს, კრიტიკულად მაღალი ვადაგადაცილებები მცირე თანხებშია, თუმცა, მდგომარეობას ამძიმებს ის ფაქტი, რომ ეს ვადაგადაცილებები მსესხებლების დიდ ნაწილს ეხება. ამ მოცემულობით, ფინანსური ინსტიტუტებისთვის მაღალი საკრედიტო დანაკარგების რისკი, და, შესაბამისად, ფინანსური სტაბილურობის პირდაპირი საფრთხე ამ ეტაპზე დაბალია⁶⁴. მაგრამ, საყურადღებოა, რომ ყალიბდება ფინანსური პრობლემების მქონე მოსახლეობის მზარდი მასა⁶⁵, რომელსაც ეზღუდება წვდომა საბანკო ანგარიშებზე და უმცირდება ფორმალური ეკონომიკური აქტივობის მოტივაცია⁶⁶, რაც ნეგატიურად აისახება მოსახლეობის ამ ნაწილის კეთილდღეობასა და, საბოლოოდ, გრძელვადიან ეკონომიკურ ზრდაზე. ასევე, კონკურენცია და ზრდის სურვილი ცალკეულ საკრედიტო ინსტიტუტებს უბიძგებს გასცენ იმაზე მეტი სესხი, მათ შორის მაღალშემოსავლიან მსესხებლებზეც, ვიდრე კლიენტს შეუძლია მოემსახუროს ფინანსური სიძნელების გარეშე. ყოველივე ზემოაღნიშნული, სათანადო ზომების დროულად მიღების გარეშე, უკვე ფინანსურ სტაბილურობასაც შეუქმნის საფრთხეს.

დიაგრამა N 4.41 ფიზიკურ პირებზე გაცემული სესხების განაწილება⁶⁷.



წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

64. გასათვალისწინებელია, რომ ვადაგადაცილებული სესხები ბანკის ბალანსზე უკვე ნაწილობრივ აღიარებულია ზარალად და ამასთან, ეს თანხები სრულად დანაკარგი არაა, რადგან ეტაპობრივად მაინც ხდება მათი მატერიალური ნაწილის ამოღება. ასევე, საკრედიტო დანაკარგები ნაწილობრივ კომპენსირებულია მაღალი საპროცენტო განაკვეთით.

65. დღეისთვის, საკრედიტო საინფორმაციო ბიუროს მონაცემებით, სესხზე მიმდინარე ვადაგადაცილება ნახევარ მილიონზე მეტ ადამიანს აქვს. ვადაგადაცილებების აკუმულირება 2014 წლიდან, სწრაფი სესხების გამოჩენამ დააჩქარა და ეს მაჩვენებელი ამ დრომდე ზრდას აგრძელებს.

66. საგულისხმოა, რომ სხვა ქვეყნების მსგავსად, ახალგაზრდა მსესხებლების ვადაგადაცილებების წილი მნიშვნელოვნად მაღალია, ვიდრე ზედა ასაკობრივ ჯგუფებში, რაც პრობლემას კიდევ უფრო ამძაფრებს.

67. მაგალითად, რაოდენობრივად მსესხებლების 16%-ს აქვს 2,500-5,000 ლარის ფარგლებში სესხი, ხოლო თანხობრივად მათი სესხები კვლევაში მონაწილე ფინანსური ინსტიტუტების პორტფელის 8%-ს შეადგენს.

ანალიზიდან გამოიკვეთა, რომ მცირე მოცულობის სესხები კონცენტრირებულია დაბალშემოსავლიან და დაბალგადახდისუნარიან მოსახლეობაზე. მსესხებელთა ამ სეგმენტისათვის ჯანსაღი საკრედიტო სტანდარტების უგულებელყოფა რისკის მართვის პრინციპებს ეწინააღმდეგება. ამ მსესხებლების ვალის ტვირთის ზრდის გამომწვევი ძირითადი მიზეზი ბოლო წლებში არარეგულირებადი კრედიტორებისა და კრედიტის მიწოდების დაბალხარჯიანი არხების მომრავლება იყო. აღსანიშნავია, რომ მიწოდების არხების გაფართოებას ასევე ხელი შეუწყო ფინანსური ტექნოლოგიების განვითარებამ.

გამსესხებელი, როგორც წესი, გაზრდილი რისკის ხარჯს ფასში ასახავს, თუმცა, არ ითვალისწინებს იმ დამატებით ხარჯს და თანმდევ უარყოფით მოვლენებს, რასაც ეკონომიკაში გადახდისუნარი და ვალაუვალი სამუშაო ძალის ზრდა იწვევს. ეროვნული ბანკის ანალიზი მიუთითებს, რომ სახეზეა ბაზრის ჩავარდნა და საჭიროა რეგულაციების შემოღება, რომლებიც პასუხისმგებლიანი დაკრედიტების სტანდარტებს დაამკვიდრებს.

აქამდე არსებობდა მატერიალური რისკი, რომ მხოლოდ ბანკებისა და მიკროსაფინანსო ორგანიზაციებისთვის მოთხოვნების დაწესებით მათ ჩაანაცვლებდა არარეგულირებადი ბაზარი - ე.წ. სწრაფი/ონლაინ სესხები, რომელთა შორისაც უპასუხისმგებლო დაკრედიტების პრაქტიკა ყველაზე მაღალია⁶⁸. თუმცა, ეროვნულმა ბანკმა, 2018 წლის იანვრის საკანონმდებლო ცვლილებების თანახმად, მიიღო უფლებამოსილება დაარეგულიროს სესხის ყველა გამცემი, რომელსაც 20-ზე მეტი მსესხებელი ჰყავს⁶⁹. შედეგად, პასუხისმგებლიანი დაკრედიტების სტანდარტები თანაბრად გავრცელდება ყველა გამსესხებელზე. უკვე შექმნილია აღნიშნული რეგულაციის სამუშაო ვერსია და მიმდინარეობს კონსულტაციები დაინტერესებულ მხარეებთან. დოკუმენტი ეფუძნება სამომხმარებლო დაკრედიტების რეგულირების ევროკავშირის პრაქტიკას⁷⁰, რომლის ძირითადი პრინციპის მიხედვით, სესხის გაცემამდე კრედიტორმა უნდა შეაფასოს, შეუძლია თუ არა მსესხებელს საკონტრაქტო ვადაში და ფინანსური სირთულეების გარეშე ვალდებულებების გასტუმრება.

ბოლო პერიოდში, საქართველოში ზედმეტად გაიზარდა დამოკიდებულება სამომხმარებლო სესხებზე, რაც აგრესიული მარკეტინგით და ასეთი სესხების მარტივად აღების შესაძლებლობებით არის გამოწვეული. ამ ფონზე, ერთი მხრივ, მნიშვნელოვანია ადეკვატური ღონისძიებების სწრაფად განხორციელება, რომ არ მოხდეს ჭარბვალიანობის პრობლემების გაღრმავება და, მეორე მხრივ, აუცილებელია იმის გათვალისწინებაც, რომ რეგულაციების რადიკალურად გამკაცრებამ შესაძლოა, გამოიწვიოს დაკრედიტების ჩრდილოვან ფინანსურ სექტორში გადანაცვლება. აღნიშნულის გათვალისწინებით, მარეგულირებელი ღონისძიებების განხორციელება სწრაფად, თუმცა თანმიმდევრულად და ეტაპობრივად მიმდინარეობს.

ეროვნული ბანკის შეფასებით, მიუხედავად იმისა, რომ აღნიშნულ რეგულაციას მოკლევადიან პერიოდში შეიძლება ჰქონდეს მცირე უარყოფითი გავლენა, გრძელვადიან პერიოდში მისი შედეგი ცალსახად პოზიტიურია. აღნიშნული გამომდინარეობს ფინანსური სტაბილურობის იმ რისკების

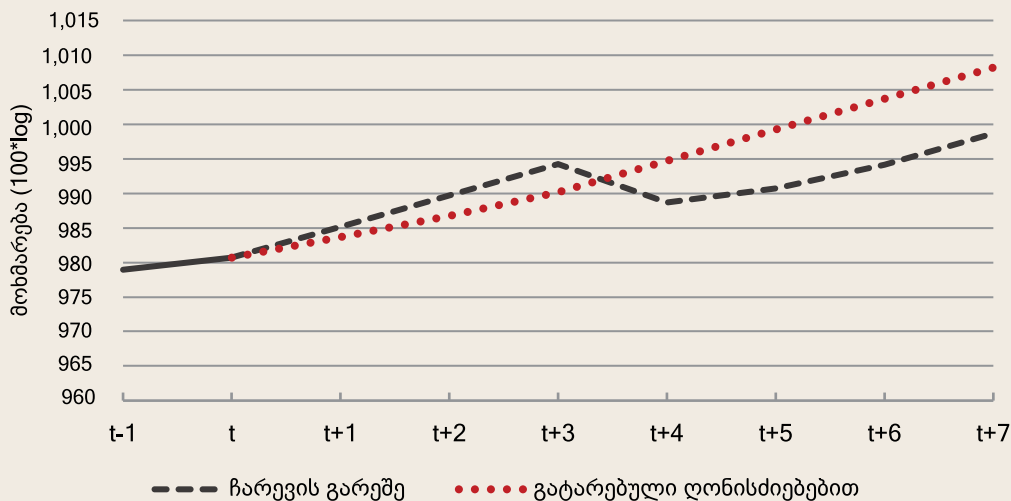
68. საილუსტრაციოდ, მათთან ვადაგადაცილებები რამდენიმეჯერ აჭარბებს იგივე მაჩვენებელს ბანკში.

69. კანონის ეს მოთხოვნა ძალაში შედის 2019 წლის 1 იანვრიდან.

70. Consumer Credit Directive (2008/48/EC); Mortgage Credit Directive (2014/17/EU); EBA Guidelines on Creditworthiness Assessment (2015).

მიტიგაციით, რასაც ჭარბვალიანობის პრობლემა ქმნის, თუკი არ მოხდა ამ უკანასკნელის დროული პრევენცია. პასუხისმგებლიანი სტანდარტის დამკვიდრების შედეგად, ფიზიკურ პირებზე სამომხარებლო სესხების შეზღუდვამ, შესაძლოა, მოკლევადიან ეკონომიკურ ზრდაზე შემცირების (არაუმეტეს მშპ-ს 0.6 პროცენტისა) მიმართულებით იმოქმედოს. თუმცა, გავლენა შესაძლოა ნაკლებად უარყოფითი იყოს, რაც დამოკიდებულია შემდეგ ფაქტორებზე: ა) რა მოცულობით მოხდება იმ სესხების ჩანაცვლება, რომლებიც ვერ აკმაყოფილებს პასუხისმგებლიანი დაკრედიტების სტანდარტებს, მაღალი საკრედიტო სტანდარტების მქონე სესხებით ან/და ბიზნესზე გაცემული სესხებით; ბ) რამდენად სწრაფად გადავა არსებული ჩრდილოვანი სექტორი ფორმალურ ეკონომიკაში. საილუსტრაციოდ, დიაგრამა 4.42-ზე წარმოდგენილია ერთობლივი მოხმარების საპროგნოზო დინამიკა პასუხისმგებლიანი დაკრედიტების ღონისძიებების მიღების შემთხვევაში⁷¹.

დიაგრამა N 4.42 ერთობლივი მოხმარების საპროგნოზო დინამიკა



წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკის შეფასება

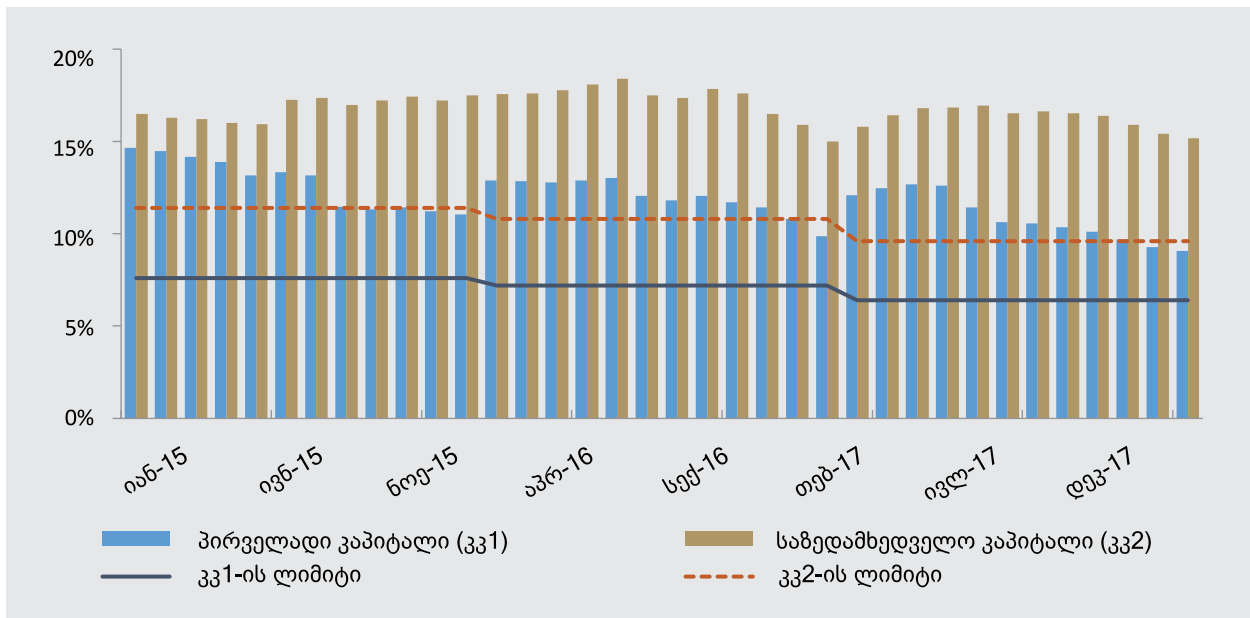
71. აღნიშნული დიაგრამა საილუსტრაციო ხასიათისაა და ეფუძნება, სხვა ქვეყნების გამოცდილებაზე დაყრდნობით, თეორიულ შეფასებას, თუ რა უარყოფითი შედეგი აქვს ჭარბვალიანობის პრობლემით გამომწვეულ რისკებს ეკონომიკურ ზრდაზე და, შედეგად, ერთობლივ მოხმარებაზე.

4.9 კაპიტალის აღეკვეთურობა

საქართველოს საბანკო სისტემა 2017 წლის ბოლოსათვის კვლავაც ინარჩუნებდა კაპიტალის ადეკვატურ დონეს, როგორც ბაზელ I-ზე, ასევე ბაზელ III-ზე დაფუძნებული კაპიტალის ადეკვატურობის ჩარჩოს ფარგლებში. ბაზელ I-ით დათვლილი პირველადი კაპიტალის კოეფიციენტი 9 პროცენტს შეადგენდა, ხოლო საზედამხედველო კაპიტალის კოეფიციენტი - 15 პროცენტს აღემატებოდა, რაც ეროვნული ბანკის კაპიტალის ადეკვატურობის მინიმალურ მოთხოვნებზე შესაბამისად 2.6 და 5.4 პროცენტული პუნქტით მეტია (იხ. დიაგრამა N 4.43).

აღსანიშნავია, რომ 2017 წელს ბაზელ I-ის ჩარჩოს ფარგლებში განსაზღვრული კაპიტალის ადეკვატურობის მოთხოვნების დაკმაყოფილება კომერციული ბანკებისათვის თავდაპირველი მოთხოვნების 80 პროცენტით იყო სავალდებულო და, შესაბამისად, კაპიტალის მინიმალური მოთხოვნები 6.4 და 9.6 პროცენტს შეადგენდა. 2018 წლის იანვრიდან ბაზელ I-ზე დაფუძნებული პირველადი კაპიტალისა და მთლიანი საზედამხედველო კაპიტალის მინიმალური მოთხოვნები გაუქმდა და სრულად ჩანაცვლდა ბაზელ III-ზე დაფუძნებული მოთხოვნებით.

დიაგრამა N 4.43 კაპიტალის ადეკვატურობის კოეფიციენტები ბაზელ I-ის მიხედვით



წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

2017 წელს საქართველოს ეროვნულმა ბანკმა დაასრულა ბაზელ III-ზე დაფუძნებული კაპიტალის ადეკვატურობის ჩარჩოს პილარ 2-ის ელემენტების ფორმალიზების პროცესი. ამასთან, ცვლილებები შეეხო ამ დრომდე არსებულ პილარ 1-ის ჩარჩოს და შედეგად, კაპიტალის ადეკვატურობის მინიმალური მოთხოვნები შესაბამისობაში მოვიდა და თავსებადი გახდა საბანკო ზედამხედველობის ბაზელის კომიტეტის მიერ

დანესებული კაპიტალის ჩარჩოსთან. კერძოდ, საზედამხედველო კაპიტალის მინიმალური მოთხოვნებიდან (ძირითადი პირველადი კაპიტალის, პირველადი კაპიტალის და მთლიანი საზედამხედველო კაპიტალის მინიმალური მოთხოვნები შესაბამისად 7, 8.5 და 10.5 პროცენტის ოდენობით) კონსერვაციის ბუფერი (2.5 პროცენტი), რომელიც აქამდე მინიმალურ მოთხოვნებში იყო ინტეგრირებული, ცალკე გა-

მოიყო. შედეგად, განახლებული კაპიტალის მინიმალური მოთხოვნები შეადგენს 4.5, 6 და 8 პროცენტს ძირითადი პირველადი კაპიტალის, პირველადი კაპიტალისა და მთლიანი საზედამხებველო კაპიტალის მოთხოვნების შესაბამისად.

ზემოაღნიშნულ ცვლილებებთან ერთად, ძირითადი პირველადი კაპიტალის მეშვეობით, ბანკებს მოეთხოვებათ კაპიტალის დამატებითი ე.წ. კომბინირებული ბუფერების დაცვა, რომელიც მოიცავს კონსერვაციის, კონტრაციკლურობის და სისტემურობის ბუფერს. ამ მიზნით, კონსერვაციის ბუფერის განაკვეთად განისაზღვრა რისკის მიხედვით შენონილი მთლიანი რისკის პოზიციების 2.5 პროცენტი, ხოლო კონტრაციკლური ბუფერის განაკვეთად 0 პროცენტი. კონტრაციკლური ბუფერი შეიძლება დაწესდეს რისკის მიხედვით შენონილი პოზიციების 0-დან 2.5 პროცენტის შუალედის ფარგლებში. აღნიშნული გადაიხედება პერიოდულად, ფინანსური და მაკროეკონომიკური გარემოს ცვლილების საფუძველზე. სისტემურად მნიშვნელოვანი კომერციული ბანკებისათვის მოხდა სისტემურობის ბუფერის შემოღებაც. კერძოდ, ეროვნული ბანკის ფინანსური სტაბილურობის კომიტეტმა განიხილა სისტემურად მნიშვნელოვანი ბანკების იდენტიფიცირებისა და მათთვის კაპიტალის დამატებითი ბუფერის მოთხოვნის მე-

თოდოლოგია და მიიღო გადაწყვეტილება „სისტემური მნიშვნელობის ბანკების განსაზღვრისა და მათთვის სისტემურობის ბუფერის დაწესების თაობაზე“. შედეგად, ეროვნული ბანკის მიერ იდენტიფიცირებული სისტემურად მნიშვნელოვანი ბანკებისთვის განისაზღვრა კაპიტალის სისტემურობის ბუფერის მოცულობა და მასთან შესაბამისობაში მოსვლის ვადები. სისტემურობის ბუფერის დაწესება წარმოადგენს საერთაშორისო პრაქტიკას და რამდენიმე მიზანს ემსახურება:

- ფინანსური სექტორის მდგრადობის ამაღლება;
- მსხვილი ბანკების გაკოტრების ალბათობის შემცირება და შედეგად წარმოქმნილი სისტემური პრობლემების თავიდან არიდება;
- სისტემურ ბანკებში მორალური საფრთხის (Moral Hazard) შემცირება;
- გადასახადების გადამხდელების პოტენციური ტვირთის შემცირება პრობლემური ბანკების საბიუჯეტო სახსრებით დახმარებისას;
- კონცენტრაციის შემცირება და, შედეგად, კონკურენციის ხელშეწყობა.

ჩამოთვლილი ფაქტორები კიდევ უფრო მნიშვნელოვანია ქართულ საბანკო სისტემაში არსებული მაღალი კონცენტრაციის გამო.

ცხრილი N 4.7 სისტემური ბუფერების დაწესების ვადები

ბანკი	2017	2018	2019	2020	2021
სს „თიბისი ბანკი“	0.0%	1.0%	1.5%	2.0%	2.5%
სს „საქართველოს ბანკი“	0.0%	1.0%	1.5%	2.0%	2.5%
სს „ლიბერთი ბანკი“	0.0%	0.6%	0.9%	1.2%	1.5%

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

2017 წელს საქართველოს ეროვნულმა ბანკმა დაასრულა ბაზელ III-ზე დაფუძნებული კაპიტალის ადეკვატურობის ჩარჩოს პილარ 2-ის ელემენტების ფორმალიზების პროცესი.

ბაზელ III-ის ჩარჩოს თანახმად, კომერციულმა ბანკებმა პილარ 2-ის ფარგლებში უნდა შეინარჩუნონ კაპიტალის ადეკვატური ბუფერები იმ რისკებისთვის, რომლებსაც სათანადოდ არ მო-

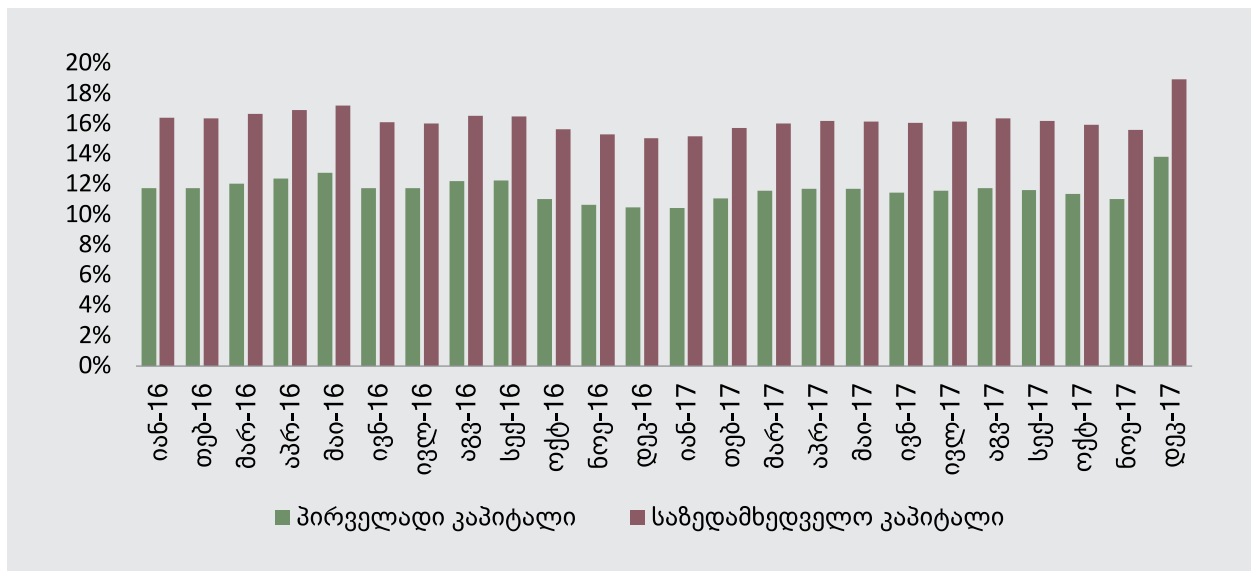
იცავს პილარ 1. ეროვნული ბანკის მიერ განსაზღვრული „პილარ 2-ის ფარგლებში კომერციული ბანკების კაპიტალის დამატებითი ბუფერების განსაზღვრის წესის“ თანახმად, პილარ 2-ის ფარგლებში კაპიტალის მოთხოვნები მოიცავს სავალუტო რისკისგან დაუცველი რისკის პოზიციებისთვის კაპიტალის ბუფერის მოთხოვნას, რომელიც ამ დრომდე პილარ 1-ში იყო ინტეგრირებული. აღნიშნული ბუფერი წარმო-

ადგენს მაკროპრუდენციულ ბუფერს, რომლის მიზანია დოლარიზაციით გამოწვეული სისტემური რისკის შემცირება. მოცემული ბუფერის დაწესება კიდევ ერთხელ გამოხატავს ეროვნული ბანკის პოლიტიკას, ეტაპობრივად შეამციროს საბანკო სისტემის დოლარიზაცია, რათა უზრუნველყოს ფინანსური სტაბილურობა და ხელი შეუწყოს ეკონომიკის მოქნილობას საგარეო შოკების დროს.

გემოაღნიშნული ცვლილებების შედეგად, 2017 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით, განახლებული ჩარჩოს ფარგლებში დათვლილი პირველადი კაპიტალის კოეფიციენტი 13.8 პროცენტს, ხო-

ლო საზედამხედველო კაპიტალის კოეფიციენტი 18.9 პროცენტს შეადგენს, რაც კაპიტალის ადეკვატურობის მინიმალურ მოთხოვნებზე, შესაბამისად, 3.3 და 5.0 პროცენტული პუნქტით მეტია (იხ. დიაგრამა N 4.44). ასევე მაღალია მარტივი ლევერიჯის კოეფიციენტიც (კაპიტალი/აქტივებთან), რომლის მნიშვნელობა, 2017 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით, 12.8 პროცენტს შეადგენდა, ხოლო წმინდა სესხების კაპიტალთან თანაფარდობა კი 4.77 პროცენტს უტოლდებოდა. კაპიტალის ზრდის რესურსები, როგორც აქციონერთა სიძლიერის, ასევე მომგებიანობის კუთხით, პოზიტიურად არის შეფასებული.

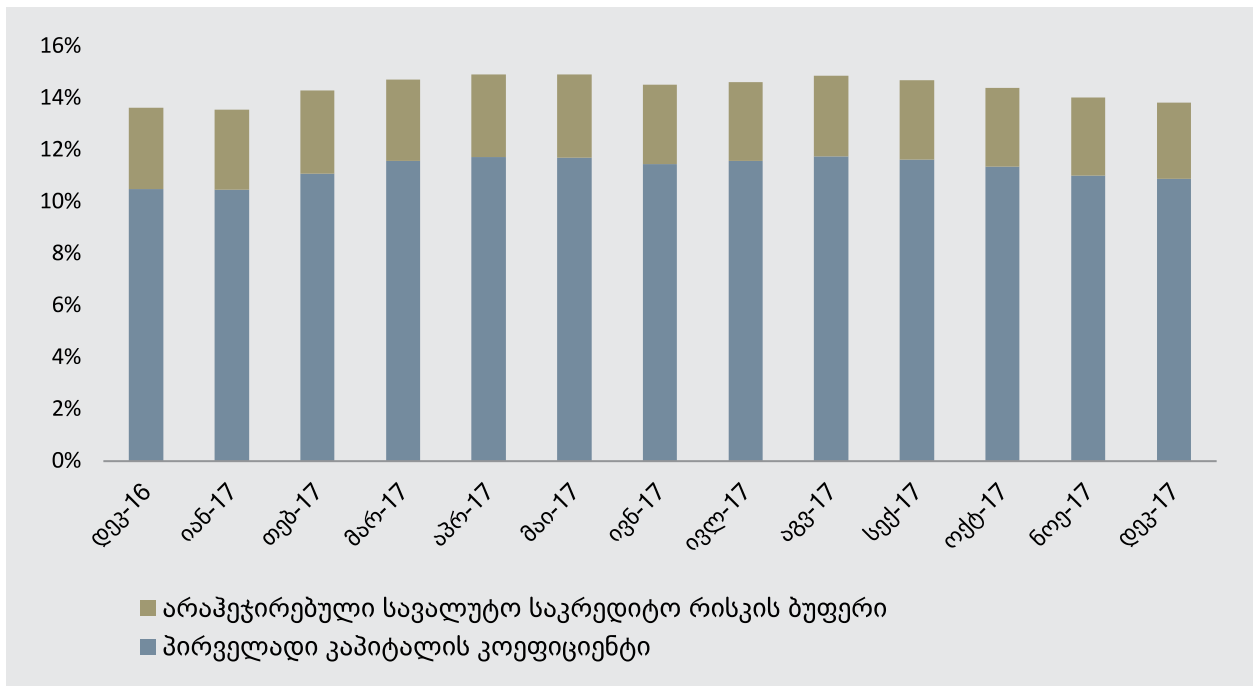
დიაგრამა N 4.44 კაპიტალის ადეკვატურობის კოეფიციენტები ბაზელ III-ის შესაბამისად



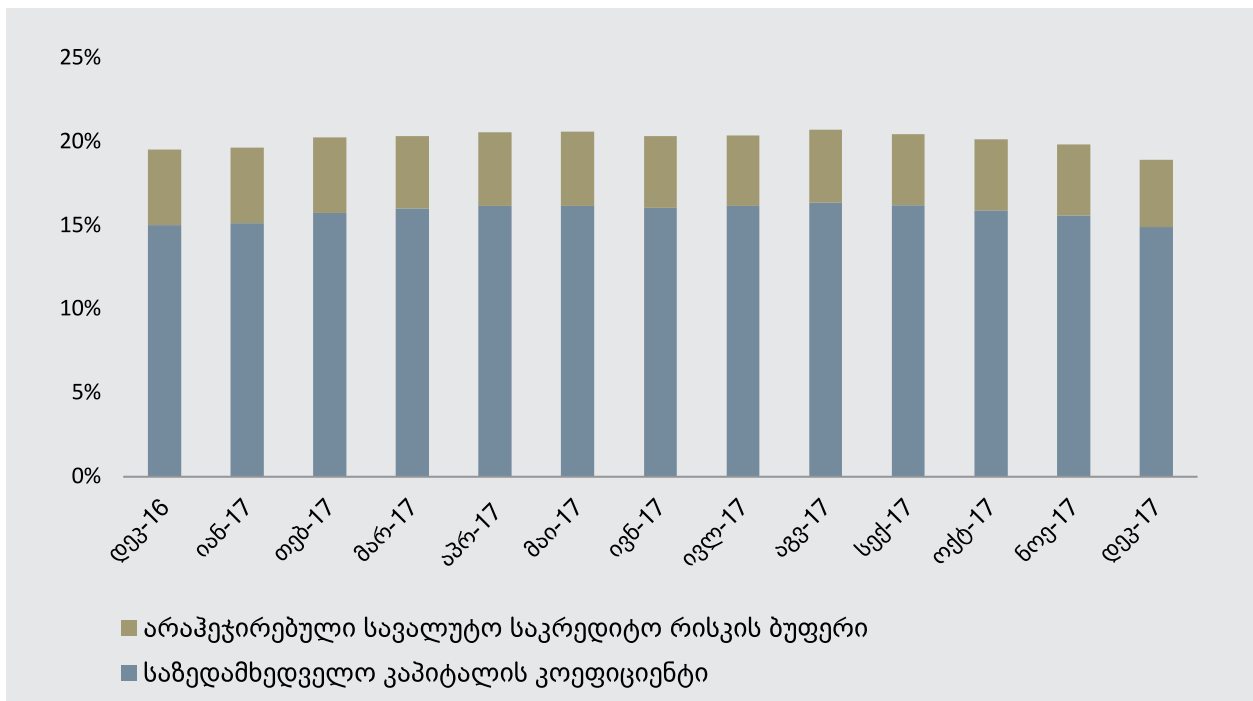
წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

აღსანიშნავია, რომ არაპეტირებული სავალუტო საკრედიტო რისკის მიხედვით შეწონილი რისკის პოზიციების პილარ 1-დან პილარ 2-ის ბუფერში გადანაცვლებამ შეამცირა რისკის მიხედვით შეწონილი აქტივები. შესაბამისად, 2017 წლის დეკემბრის მონაცემებით, კაპიტალის კოეფიციენტები საგრძნობლად გაზრდილია წინა თვეების ანალოგიურ მაჩვენებლებთან შედარებით (იხ. დიაგრამა N 4.44). დიაგრამა N 4.45 და

დიაგრამა N 4.46-ში მოცემულია პირველადი კაპიტალისა და საზედამხედველო კაპიტალის მაჩვენებლები იმ შემთხვევისთვის, თუ წინა თვეების მაჩვენებლებსაც ანალოგიურად, როგორც 2017 წლის დეკემბრის მაჩვენებლებს, დავთვლიდით. აღნიშნული დიაგრამები 2017 წლის ბოლოს მდგომარეობით კაპიტალის ადეკვატურობების მაჩვენებლებზე წინა პერიოდებთან შედარებით უკეთ დაკვირვების საშუალებას იძლევა.

დიაგრამა N 4.45 პირველადი კაპიტალის კოეფიციენტები ბაზელ III-ის ჩარჩოს შესაბამისად⁷²

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

დიაგრამა N 4.46 საზედამხედველო კაპიტალის კოეფიციენტები ბაზელ III-ის ჩარჩოს შესაბამისად⁷³

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

72. ყველა მაჩვენებელი დათვლილია 2017 წლის დეკემბერში მოქმედი კაპიტალის ადეკვატურობის ჩარჩოს შესაბამისად.

73. ყველა მაჩვენებელი დათვლილია 2017 წლის დეკემბერში მოქმედი კაპიტალის ადეკვატურობის ჩარჩოს შესაბამისად.

აღსანიშნავია, რომ 2017 წლის დეკემბრის მონაცემებით გაიზარდა არა მხოლოდ ბანკების კაპიტალის ადეკვატურობის მაჩვენებლები, არამედ კაპიტალის მოთხოვნებიც, ვინაიდან არაჰეჯირებული სავალუტო საკრედიტო რისკის ბუფერი, როგორც პილარ 2-ის ბუფერი, 2017 წლის დეკემბერში ამოქმედდა.

გემოაღნიშნული ბუფერის გარდა, პილარ 2-ის ჩარჩო განსაზღვრავს კაპიტალის ბუფერის მოთხოვნას საკრედიტო პორტფელის კონცენტრაციის რისკისათვის (როგორც სახელობითი კონცენტრაციის, ასევე სექტორული კონცენტრაციის რისკებისათვის), საზედამხედველო სტრეს-ტესტებზე დაყრდნობით განსაზღვრულ წმინდა სტრეს-ტესტების ბუფერს და ეროვნული ბანკის მიერ რისკების შეფასების საერთო პროგრამის ფარგლებში დაწესებულ წმინდა GRAPE (General Risk Assessment Process) ბუფერის განსაზღვრის წესს.

მნიშვნელოვანია, რომ პილარ 2-ის ფარგლებში დაწესებული კაპიტალის ბუფერები კომერციულმა ბანკებმა საზედამხედველო კაპიტალის ელემენტების იმავე პროპორციით უნდა დააკმაყოფილონ, როგორც ეს მოცემულია მინიმალურ მოთხოვნებში (ძირითადი პირველადი კაპიტალი 4.5 პროცენტი, პირველადი კაპიტალი 6 პროცენტი და მთლიანი საზედამხედველო კაპიტალი 8 პროცენტი). შესაბამისად, პილარ 2-ის ფარგლებში მოთხოვნილი კაპიტალის 56 პროცენტი დაცული უნდა იყოს ძირითადი პირველადი კაპიტალის ელემენტებით, ხოლო 75 პროცენტი - პირველადი კაპიტალის ელემენტებით. აღნიშნულ მოთხოვნებთან შესაბამისობაში მოყვანის მიზნით, კომერციულ ბანკებს სათანადო ვადები მიეცათ.

კაპიტალის ადეკვატურობასთან დაკავშირებული ცვლილებების შედეგად, კომერციული ბანკისათვის დაწესებული ახალი ჯამური კაპიტალის დარღვევისას ჩაითვლება, რომ პირველ რიგში ირღვევა კაპიტალის კომბინირებული ბუფერები. „კაპიტალის ადეკვატურობის მოთხოვნების შესახებ“ დებულებაში ცვლილებების თანახმად, აღნიშნული ბუფერების დარღვევისას, კომერციულ ბანკს ეკრძალება კაპიტალის განაწილება, მათ შორის დივიდენდის გაცემა, რაც ამ ბუფერების დაცვის ძლიერ სტიმულს ქმნის.

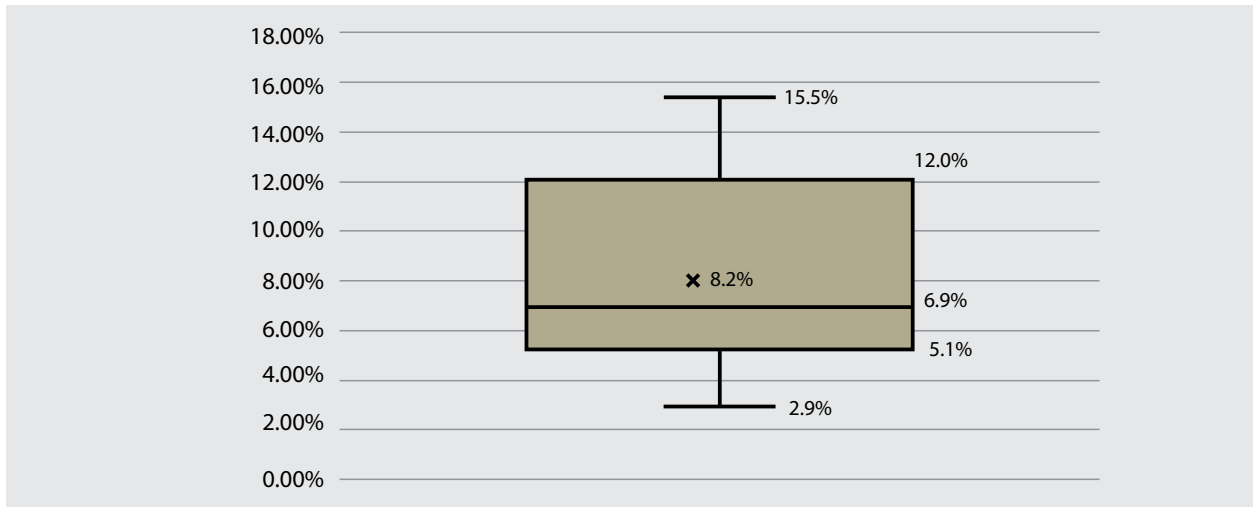
ამასთან, პილარ 2-ის ფარგლებში განსაზღვრული კაპიტალის ჯამური მოთხოვნა შეიძლება დროებით, მაქსიმუმ ერთი წლის ვადით, შემცირდეს, გაცვლითი კურსის მოულოდნელი გაუფასურების შედეგად რისკის მიხედვით შენობილი აქტივების მექანიკური ზრდით გამოწვეული კაპიტალის მოთხოვნის ოდენობით. კაპიტალის ოდენობა, რომლითაც შემცირდება მოთხოვნა პილარ 2-ის ფარგლებში, ბანკის მიერ განსაზღვრული და ეროვნულ ბანკთან შეთანხმებული მეთოდოლოგიით დაითვლება. კომერციულმა ბანკმა აღნიშნული მეთოდოლოგიის შესაბამისად კაპიტალის დაანგარიშება უნდა უზრუნველყოს. იმ შემთხვევაში, თუ ბანკი კაპიტალის მოთხოვნებს შეამცირებს ეროვნულ ბანკთან შეთანხმებული მეთოდოლოგიით დათვლილ მაჩვენებელზე მეტად, ბანკი დაარღვევს კომბინირებული ბუფერის მოთხოვნას და მასზე გავრცელდება დივიდენდის განაწილების და სხვა შეზღუდვები.

პილარ 2-ის გემოთ მოცემული ბუფერებიდან არაჰეჯირებული სავალუტო საკრედიტო რისკის ბუფერის მოთხოვნა ამოქმედდა დებულების დამტკიცებისთანავე; შესაბამისად, 2017 წლის დეკემბრის მდგომარეობით, აღნიშნული ბუფერი კაპიტალის მოთხოვნებში უკვე ასახული იყო. ამასთან, 2017 წელს ეროვნულმა ბანკმა დაასრულა კომერციული ბანკების საკრედიტო პორტფელის კონცენტრაციის რისკისთვის კაპიტალის ბუფერის კალიბრაციის პროცესი და აღნიშნული ბუფერის დაცვა კომერციულ ბანკებს უკვე 2018 წლის 1 აპრილიდან ევალებათ.

2018 წლის განმავლობაში ასევე ამოქმედდება წმინდა GRAPE ბუფერი. იგი განისაზღვრება რისკებზე დაფუძნებული ზედამხედველობის უწყვეტი ციკლის ფარგლებში, რომლის მიზანია კომერციული ბანკების რისკების შეფასება. GRAPE-ს საფუძველზე ფასდება თითოეული კომერციული ბანკის რისკის პროფილი. 2017 წელს ეროვნულმა ბანკმა დაასრულა ბანკების ინდივიდუალური შეფასებები და 2018 წლის განმავლობაში ინდივიდუალური GRAPE ბუფერები ამოქმედდება.

გემოაღნიშნული ცვლილებების შედეგად 2018 წელს კომერციული ბანკებისათვის პილარ 2-ის ფარგლებში მოთხოვნილი საზედამხედველო კაპიტალი წარმოდგენილია დიაგრამა N 4.47-ზე.

დიაგრამა N 4.47 2018 წელს საბანკო სექტორისთვის მოთხოვნილი საზედამხედველო კაპიტალის პილარ 2-ის ფარგლებში სტატისტიკა (მინიმუმში, მაქსიმუმში, საშუალო, სტანდარტული გადახრა და მედიანა)



წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

სამომავლოდ, დამატებითი კაპიტალის განსაზღვრა საზედამხედველო სტრეს-ტესტებზე დაყრდნობით იგეგმება. 2017 წელს, ეროვნული ბანკი განაგრძობდა აღნიშნული ბუფერის კალიბრაციის პროცესს. 2018 წელს კი, კომერციულ ბანკებთან ერთად, რამდენიმე ეტაპად იგეგმება აღნიშნული ბუფერის განსაზღვრისა და დაანგარიშების ჩარჩოს დამატებით ფორმალიზება, რათა მოხდეს კაპიტალის ადეკვატურობის ჩარჩოთი განსაზღვრულ პილარ 2-ში საზედამხედველო სტრეს-ტესტების სრული ინტეგრირება. მთლიანი ბანკის დონეზე (Enterprise-level stress) ჩატარებული სტრეს-ტესტი საშუალებას იძლევა, შეფასდეს

ბანკზე ეკონომიკური ხასიათის სისტემური და სექტორული მნიშვნელობის შოკებისა და იდიოსინკრატული მოვლენების გავლენა და განისაზღვროს აღნიშნული სცენარისათვის საჭირო კაპიტალის მოცულობა. საზედამხედველო სტრეს-ტესტების პილარ 2-ში ინტეგრირებასთან ერთად, აუცილებელია, ერთსა და იმავე რისკისათვის კაპიტალის ორმაგად მოთხოვნის გამოორიცხვა. შესაბამისად, საზედამხედველო სტრეს-ტესტების ფარგლებში დათვლილი კაპიტალის მოთხოვნა განისაზღვრება იმ ოდენობით, რომელიც აჭარბებს კონსერვაციისა და კონტრციკლური ბუფერების ჯამურ მოთხოვნას.

ჩანართი 6 საერთაშორისო პრაქტიკისა და კვლევების მიმოხილვა

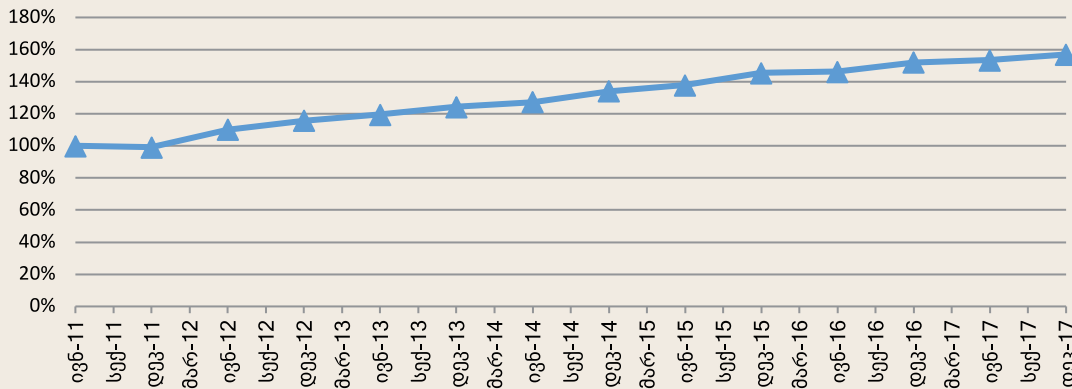
2007-08 წლების გლობალურმა ფინანსურმა კრიზისმა აჩვენა, რომ ბანკებს არ გააჩნდათ საკმარისი მოცულობის კაპიტალი. შედეგად, საერთაშორისო საზედამხედველო ჩარჩოსა და რისკის მართვის პრაქტიკაში გამოვლენილი სისუსტეების საპასუხოდ, 2010 წლიდან საბანკო ზედამხედველობის ბაზელის კომიტეტმა (BCBS) კაპიტალის მოთხოვნები გაამკაცრა⁷⁴ და ახალი რეგულაციები შემოიღო. ბანკებს მოუწიათ კაპიტალის ადეკვატურობის მნიშვნელოვნად ზრდა, რაც მოსალოდნელია, რომ მომავალშიც გაგრძელდეს. აღნიშნული კარგად ჩანს დიაგრამებზე: დიაგრამა N 4.48, დიაგრამა N 4.49 და დიაგრამა N 4.50, სადაც ასახულია 2011 წლიდან, ბაზელ III-ის ჩარჩო დოკუმენტის განხორციელების შემდეგ, მსოფლიოში საბანკო სექტორის კაპიტალის ადეკვატურობის კოეფიციენტების ზრდის ტენდენციები⁷⁵. აღნიშნულ პირობებში განსაკუთრებული

74. Basel Committee on Banking Supervision. (2010). Basel III: A global regulatory framework for more resilient banks and banking systems. Bank for International Settlements.

75. Basel Committee on Banking Supervision, Basel III Monitoring Report March 2018 <<https://www.bis.org/bcbs/publ/d433.htm>>

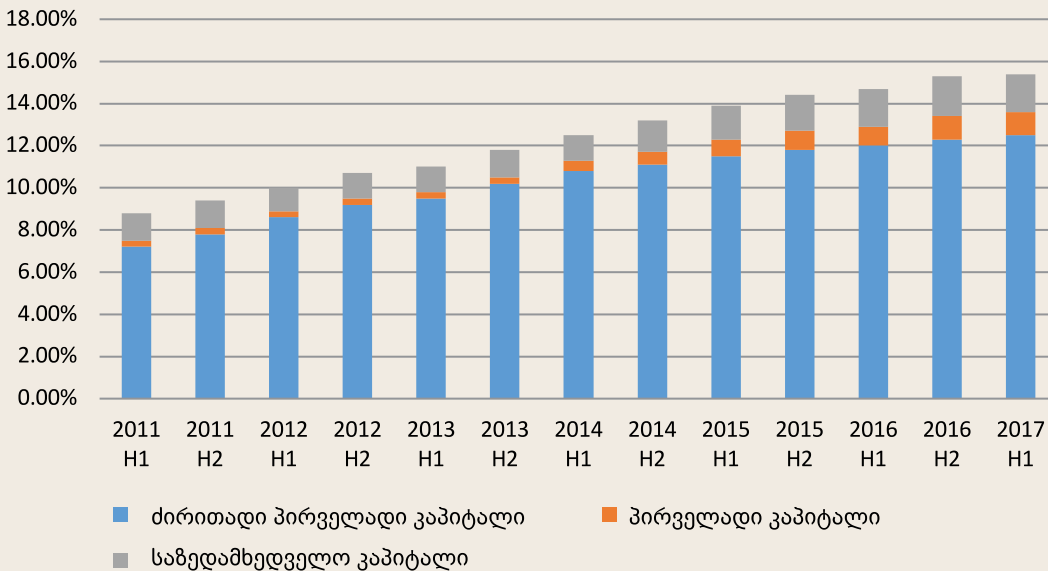
მნიშვნელობა შეიძინა კაპიტალის ადეკვატურობის ოპტიმალური კოეფიციენტის განსაზღვრის საკითხებმა. ამ მაჩვენებლის შესახებ არსებულ ლიტერატურაში ძირითადი ყურადღება ეთმობა კაპიტალის გაზრდილ მოთხოვნასთან დაკავშირებული დანახარჯებისა და სარგებლის ანალიზს, რომლის მიხედვითაც მაღალი კაპიტალიზაციის მთავარი სარგებელი საბანკო კრიზისის ალბათობის შემცირებაა, ხოლო დანახარჯები გაზრდილ საშუაშავლო ფასებთან არის დაკავშირებული.

დიაგრამა N 4.48 ევროპის საბანკო სექტორის ძირითადი პირველადი კაპიტალის კოეფიციენტი 2011-2017 წლებში. (საბაზისო პერიოდად აღებულია 2011 წლის დეკემბრის მდგომარეობა)



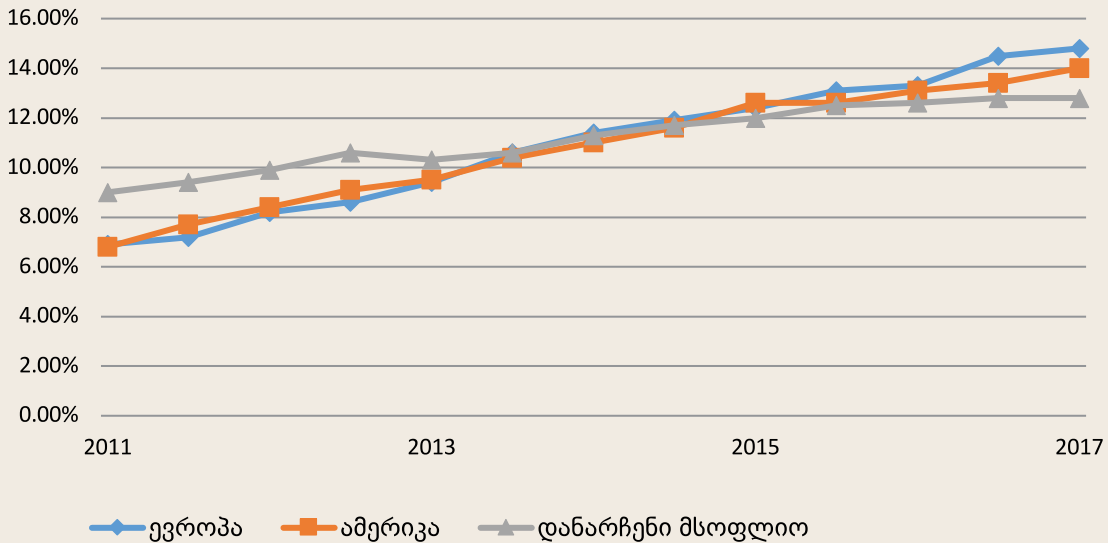
წყარო: European Banking Authority (EBA)

დიაგრამა N 4.49 მსოფლიოს უმსხვილესი 106 ბანკის კაპიტალის ადეკვატურობის კოეფიციენტები ბაზელ III-ის მიხედვით 2011-2017 წლებში



წყარო: BCBS

დიაგრამა N 4.50 მსოფლიოს უმსხვილესი 106 ბანკის პირველადი კაპიტალის კოეფიციენტები 2011-2017 წლებში, ბანკები დაყოფილია რეგიონების მიხედვით



წყარო: BCBS

2010 წელს ბაზელის კომიტეტმა, ბაზელ III-ის დოკუმენტის გამოქვეყნების შემდეგ, წარმოადგინა კაპიტალის ადეკვატურობის მოთხოვნების ზრდის მოსალოდნელი შედეგები⁷⁶. კვლევა მოიცავდა დანახარჯებისა და სარგებლის ანალიზს მშპ-ზე. აღნიშნული კვლევის მიხედვით, ძირითადი პირველადი კაპიტალის ადეკვატურობის ოპტიმალურ კოეფიციენტად 10-13 პროცენტი დასახელდა. ბაზელის კომიტეტის მიერ შემოთავაზებული მეთოდოლოგიის შესაბამისად, კაპიტალის ოპტიმალური დონის გამოთვლისათვის, სამეცნიერო ლიტერატურაში გამოიყენება ძირითადი პირველადი კაპიტალის მაჩვენებელი. ბაზელის კომიტეტის მიერ გამოქვეყნებული მეთოდოლოგიის საფუძველზე შანზმა და სხვ. (2011)⁷⁷ დაასკვნეს, რომ სტაბილური მდგომარეობის პირობებში, კაპიტალის ადეკვატურობის მაღალი კოეფიციენტის მოთხოვნის ხარჯზე საბანკო კრიზისისგან დაზღვევას უფრო ნაკლები დანახარჯები აქვს, ვიდრე საბანკო კრიზისს. შესაბამისად, ავტორებმა დიდი ბრიტანეთისათვის კაპიტალის ადეკვატურობის ოპტიმალურ კოეფიციენტად 10-15 პროცენტი დაასახელეს.

ოპტიმალური კაპიტალის დონე მაილსისა და მისი კოლეგების (2012)⁷⁸ მიერ ქვეყნების მშპ-ის 200 წლიან მონაცემებზე დაყრდნობით 16-20 პროცენტის ფარგლებში განისაზღვრა. საინტერესოა დე-რამონისა და მისი კოლეგების მიერ ცალკეული ბანკების ბალანსში მომხდარი ცვლილებების აგრეგირების საფუძველზე ჩატარებული (2012)⁷⁹ კაპიტალზე გაზრდილი მოთხოვნის დანახარჯებისა და სარგებლის ანალიზი დიდი ბრიტანეთისათვის. აღნიშნული კვლევის მიხედვით, კაპიტალის ადეკვატურობის კოეფიციენტის 22 პროცენტამდე გაზრდა გრძელვადიან პერიოდში წმინდა სარგებლის მომტანია. ბრუკის (2015)⁸⁰ კვლევის მიხედვით, ტიპური რისკის ქვეშ მყოფი საბანკო სისტემის პირობებშიც კი, კაპიტალის ადეკვატურობის კოეფიციენტის გაზრდა დაკავშირებულია წმინდა სარგებლის მიღებასთან და კაპიტალის ადეკვატურობის ოპტიმალურ კოეფიციენტად 10-14

76. Basel Committee on Banking Supervision. (2010). An assessment of the long-term economic impact of stronger capital and liquidity requirements. Bank for International Settlements.

77. Schanz, J., Aikman, D., Collazos, P., Farag, M., Gregory, D., & Kapadia, S. The long-term economic impact of higher capital levels. BIS Papers, No 60, pp. 73-81.

78. Miles, D., Yang, J., & Marcheggiano, G. (2012). Optimal bank capital. The Economic Journal.

79. De-Ramon, S., Ischenko, Z., Osborne, M., Straughan, M., & Andrews, P. (2012). Measuring the impact of prudential policy on the macroeconomy. Financial Services Authority.

80. Brooke, M., Bush, O., Edwards, R., Ellis, J., Francis, B., Harimohan, R., Siegert, C. (2015, December). Measuring the macro-economic costs and benefits of higher UK bank capital requirements. Financial Stability Report, No 35.

პროცენტი დასახელდა. სორენსენმა (2013)⁸¹ მაილსისა და ბაზელის კომიტეტის კვლევის (2010) მეთოდოლოგიების საფუძველზე, ნორვეგიის საბანკო სექტორისათვის კაპიტალის ადეკვატურობის ოპტიმალური დონე 13-23 პროცენტის ფარგლებში განსაზღვრა.

იუნგეს, კუგლერისა (2012)⁸² და როჩეტის (2014)⁸³ კვლევებმა, დანახარჯებისა და სარგებლის ანალიზის გზით, აჩვენეს, რომ ბაზელ III-ის მინიმალური მოთხოვნების გაორმაგების პირობებშიც კი, მიღებული სარგებელი დანახარჯებს აჭარბებს.

ასევე აღსანიშნავია უახლესი კვლევებიც კაპიტალის ოპტიმალური მოთხოვნის შესახებ. ანათ ადმატი თავის ნაშრომში (2016)⁸⁴ კაპიტალის ოპტიმალური მოთხოვნის დონის მიმართ ერთ-ერთ ყველაზე ხისტ და მკაცრ მიდგომას წარმოადგენს. კვლევის მიხედვით, კაპიტალის ოპტიმალური დონე 30 პროცენტს უნდა უტოლდებოდეს და შესაძლოა შემცირდეს 20 პროცენტამდე მაშინ, როცა კონსერვაციის ბუფერი შენარჩუნებულია 20-30 პროცენტის ფარგლებში. კიდევ ერთი უახლესი კვლევა ეკუთვნის მილერსა და ბარტს (2017)⁸⁵, რომლებმაც, მაილსის მიერ გამოყენებული მეთოდოლოგიის საფუძველზე, დიდი ბრიტანეთისათვის გაანალიზეს გაზრდილი ლევერეჯის კოეფიციენტის ზღვრული დანახარჯები და სარგებელი. კვლევის მიხედვით, საბანკო კრიზისის გრძელვადიანი მუდმივი ეფექტის გათვალისწინებით, კაპიტალის მაღალ მოთხოვნასთან დაკავშირებული სარგებელი უფრო სწრაფად იზრდება, ვიდრე დანახარჯები და კაპიტალის ადეკვატურობის საშუალო ოპტიმალური მაჩვენებელი 23 პროცენტია.

გარდა ზემოაღნიშნულისა, თანამედროვე სამეცნიერო ლიტერატურაში, ასევე, არსებობს განსაკუთრებით რადიკალური თეორიული ხედვები კაპიტალის ოპტიმალური დონის განსაზღვრის შესახებ. მსგავსი ნაშრომებიდან განსაკუთრებით აღსანიშნავია კოპრეინის (2014)⁸⁶ კვლევა, სადაც საბანკო სექტორისათვის კაპიტალის ოპტიმალური დონე რისკის მიხედვით შენონილი რისკის პოზიციების 100 პროცენტს შეადგენს.

აღნიშნული თეორიული მოსაზრებები ნაწილობრივ რეალობაშიც აისახება. ამის დასტური კი უახლეს საზედამხედველო პრაქტიკაში Bail-in⁸⁷-ის ჩარჩოს აქტიური ინტეგრაციაა.

საქართველო

საქართველოსთვის კაპიტალის ადეკვატურობის ოპტიმალური კოეფიციენტის დასადგენად შეფასებულია კაპიტალის ადეკვატურობის მოთხოვნების ცვლილების სარგებელი და დანახარჯი საქართველოს ეკონომიკისათვის. კაპიტალის ადეკვატურობის მოთხოვნის ზრდის სარგებელი საბანკო კრიზისის აღბათობის შემცირებაში მდგომარეობს, რაც, თავის მხრივ, შეამცირებს კრიზისის მოსალოდნელ დანაკარგებს. მაღალი კაპიტალის სარგებელი, შესაძლოა, გადაფაროს ბანკების კაპიტალის ხარჯის ზრდის შედეგად სესხებზე საპროცენტო განაკვეთების მატებამ, რაც, ასევე

81. Kragh-Sørensen, K. (2012). Optimal capital adequacy ratios for Norwegian banks. Staff Memo, No 29.

82. Junge, G., & Kugler, P. (2012). Quantifying the impact of higher capital requirements on the Swiss economy (Working Paper). University of Basel.

83. Rochet, J.-C. (2014). The Extra Cost of Swiss Banking Regulation. Zurich: Swiss Finance Institute.

84. Admati, A. R. (2016, February). The missed opportunity and challenge of capital. National Institute Economic Review, No. 235.

85. Barth, J., & Miller, S. (2017). Benefit and Costs of a Higher Bank Leverage Ratio.

86. Cochrane, J.H. (2014). Toward a Run-free Financial System.

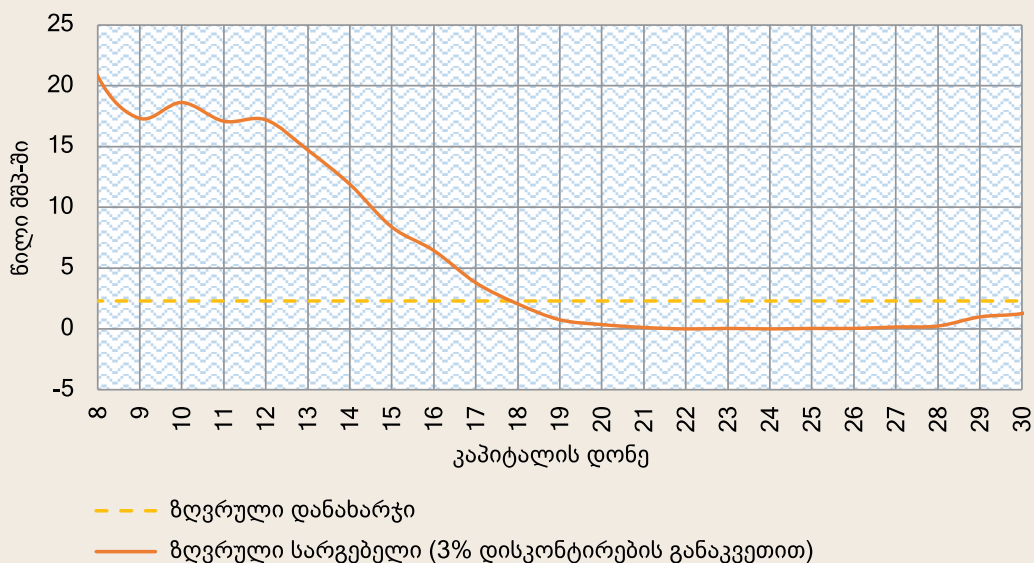
87. აღნიშნული ჩარჩო გულისხმობს ფინანსური ინსტიტუტის გადარჩენას კრედიტორებისა და დეპოზიტორების მიერ, რაც მიიღწევა მათ მიერ ბანკისათვის მიცემული სესხის ჩამოწერით ან სესხის კაპიტალის ინსტრუმენტებში (მაგ. აქციებში) გადასვლით.

შესაძლოა, ინვესტიციების შემცირების მიზეზი გახდეს და ეკონომიკურ ზრდაზე გრძელვადიანი უარყოფითი ეფექტი ჰქონდეს. ოპტიმალური კაპიტალის შეფასება ქართული კომერციული ბანკებისთვის მაილსის მეთოდოლოგიას (Miles et al. 2012) ეყრდნობა.

მაილსის მთავარი დაშვების თანახმად, ბანკის აქტივების ღირებულება დამოკიდებულია მსესხებლების შემოსავლებზე, რაც, თავის მხრივ, მთლიანი შიდა პროდუქტის ცვლილებაზეა დამოკიდებული. მშპ-ს ცვლილების განაწილების მოდელირება საშუალებას იძლევა დადგინდეს კრიზისის ალბათობა კაპიტალის ყველა დონისთვის. კაპიტალის ადეკვატურობის ოპტიმალური კოეფიციენტი მიიღება ზღვრული სარგებლისა და დანახარჯის გრაფიკების კვეთის შედეგად. ზღვრული სარგებელი კაპიტალის მოთხოვნის ერთი ერთეულით ზრდის შემთხვევაში კრიზისის მოსალოდნელი ხარჯის შემცირებაა. დანახარჯების დათვლისას გაკეთებული დაშვებების საფუძველზე, ზღვრული დანახარჯები მუდმივი სიდიდეა.

კომერციული ბანკებისთვის კაპიტალის ადეკვატურობის ოპტიმალური კოეფიციენტის დასადგენად გაანალიზდა როგორც საბაზისო, ისე ალტერნატიული სცენარები. საბაზისო სცენარში ეკონომიკის საშუალო ზრდის ტემპი 4 პროცენტია, დისკონტირების განაკვეთი 3 პროცენტი და დაშვებულია, რომ მოდილიანი/მილერის⁸⁸ თეორემა არ მუშაობს, ხოლო მშპ-ს განაწილება მაილსის მიერ აღებულ პარამეტრებს ემთხვევა. მიღებული შედეგების მიხედვით, ოპტიმალური კაპიტალის დონემ 17.9 პროცენტი შეადგინა (იხ. დიაგრამა N 4.51). სენსიტიურობის ანალიზში ოთხი ალტერნატიული სცენარია განხილული და ოპტიმალური კაპიტალის დონე 16.9-18.8 პროცენტის ფარგლებში მერყეობს.

დიაგრამა N 4.51 საბაზისო სცენარის მაგალითზე ოპტიმალური კაპიტალის განსაზღვრის დიაგრამა



წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

ეკონომიკის საშუალო ზრდის ტემპი გავლენას ახდენს მშპ-ს ცვლილების განაწილებაზე. თუ ქვეყანას მაღალი საშუალო ზრდის ტემპი აქვს, მაშინ მას შედარებით ნაკლები დრო და, შესაბამისად, ნაკლები კაპიტალიც დასჭირდება უარყოფითი შოკის გავლენის გასაწესებლად. პირველ ალტერნატიულ სცენარში მშპ-ის ზრდის ტემპი შეადგენს 5 პროცენტს და შესაბამისი კაპიტალის ადეკვატურობის ოპტიმალური კოეფიციენტი 16.9 პროცენტამდე მცირდება.

88. მოდილიანი/მილერის თეორემის თანახმად, კომერციული ბანკებისთვის კაპიტალის ადეკვატურობის კოეფიციენტის ზრდა, მათი კაპიტალის დანახარჯს არ ზრდის. მაღალი კაპიტალი ამცირებს გაკოტრების რისკებს, რის გამოც ინვესტორი ნაკლებ უკუგებას მოითხოვს. ამდენად, კაპიტალის მოთხოვნის ზრდის შედეგად, ბანკებისთვის კაპიტალის ხარჯი პირდაპირპროპორციულად არ გაიზრდება და, შესაბამისად, სრულად არ გადავა ფირმებზე. (Miles et al. 2012)

დისკონტირების განაკვეთი განსაზღვრავს დამოკიდებულებას მომავლის მიმართ და მოქმედებს როგორც სარგებელის, ისე დანახარჯის გამოთვლაზე. კერძოდ, მაღალი დისკონტირების განაკვეთის შემთხვევაში მომავალი კრიზისების დღევანდელი ღირებულება დაბალია და, შესაბამისად, ნაკლებია კაპიტალის ადეკვატურობის ოპტიმალური კოეფიციენტიც. ამას ცხადყოფს მეორე ალტერნატიული სცენარი, სადაც დისკონტირების განაკვეთი გაზრდილია 3.5 პროცენტამდე, რის შედეგადაც ოპტიმალური კაპიტალის დონე 0.2 პროცენტული პუნქტით, 17.7 პროცენტამდე შემცირდა.

მოდილიანი/მილერის თეორემის თანახმად, კომერციული ბანკებისთვის კაპიტალის ადეკვატურობის კოეფიციენტის ზრდა მათი კაპიტალის დანახარჯს არ გაზრდის. მაღალი კაპიტალი ამცირებს გაკორტების რისკებს, რის გამოც ინვესტორი ნაკლებ უკუგებას მოითხოვს. ამდენად, კაპიტალის მოთხოვნის ზრდის შედეგად, ბანკებისთვის კაპიტალის ხარჯი პირდაპირპროპორციულად არ გაიზრდება და, შესაბამისად, სრულად არ გადავა ფირმებზე. მესამე ალტერნატიულ სცენარში ჩათვლილია, რომ ეს თეორემა სანახევროდ მუშაობს. ამის შედეგად, ოპტიმალური კაპიტალის მაჩვენებელი 18.8 პროცენტამდე იზრდება.

საქართველო მაღალი დოლარიზაციის მქონე მცირე ღია ეკონომიკაა, რომელიც განვითარებულ ქვეყნებთან შედარებით უფრო მონყვლადია შიდა და გარე შოკების მიმართ. სწორედ ამიტომ, მეოთხე ალტერნატიულ სცენარში მშპ-ს განაწილებისას მოდელირებაში საქართველოსთვის დამახასიათებელი პარამეტრებია გათვალისწინებული. ამ სცენარის მიხედვით, კაპიტალის ადეკვატურობის ოპტიმალური კოეფიციენტი 18.8 პროცენტს შეადგენს (იხ. ცხრილი N 4.8).

ცხრილი N 4.8 ალტერნატიული სცენარები

	კაპიტალის ადეკვატურობის ოპტიმალური კოეფიციენტი
ალტერნატიული სცენარი 1 (ეკონომიკის საშუალო ზრდის ტემპი 5%)	16.9 %
ალტერნატიული სცენარი 2 (დისკონტირების განაკვეთი 3.5%)	17.7 %
ალტერნატიული სცენარი 3 (მოდილიანი/მილერის თეორია მუშაობს სანახევროდ)	18.8 %
ალტერნატიული სცენარი 4 (უარყოფითი და სიმეტრიული შოკების მნიშვნელობებია გაზრდილი $-b=50\%$, $c=\pm 25\%$)	18.8 %

ბიბლიოგრაფია

- Admati, A. R. (2016, February). THE MISSED OPPORTUNITY AND CHALLENGE OF CAPITAL. National Institute Economic Review, No. 235.
- Barth, J., & Miller, S. (2017). Benefit and Costs of a Higher Bank Leverage Ratio.
- Basel Committee on Banking Supervision. (2010). An assessment of the long-term economic impact of stronger capital and liquidity requirements. Bank for International Settlements.
- Basel Committee on Banking Supervision. (2010). Basel III: A global regulatory framework for more resilient banks and banking systems. Bank for International Settlements.
- Brooke, M., Bush, O., Edwards, R., Ellis, J., Francis, B., Harimohan, R., Siegert, C. (2015, December). Measuring the macro-economic costs and benefits of higher UK bank capital requirements. Financial Stability Report, No 35.
- De-Ramon, S., Iscenko, Z., Osborne, M., Straughan, M., & Andrews, P. (2012). Measuring the impact of prudential policy on the macroeconomy. Financial Services Authority.
- Junge, G., & Kugler, P. (2012). Quantifying the impact of higher capital requirements on the Swiss economy (Working Paper). University of Basel.
- Kragh-Sørensen, K. (2012). Optimal capital adequacy ratios for Norwegian banks. Staff Memo, No 29.
- Miles, D., Yang, J., & Marcheggiano, G. (2012). OPTIMAL BANK CAPITAL. The Economic Journal.
- Rochet, J.-C. (2014). The Extra Cost of Swiss Banking Regulation. Zurich: Swiss Finance Institute.
- Schanz, J., Aikman, D., Collazos, P., Farag, M., Gregory, D., & Kapadia, S. (n.d.). The long-term economic impact of higher capital levels. BIS Papers, No 60, pp. 73-81.

ჩანართი 7 ბაზელ III-ის საბოლოო განახლებული ჩარჩოს მიმოხილვა

საბანკო ზედამხედველობის ბაზელის კომიტეტი (BCBS)⁸⁹ 2011 წლიდან აქტიურად მუშაობს 2010 წელს გამოცემული ბაზელ III-ის კაპიტალის ადეკვატურობის ჩარჩოს სრულყოფაზე. შედეგად, 2017 წელს BCBS-მა გამოსცა ბაზელ III-ის კაპიტალის ადეკვატურობის ჩარჩოს საბოლოო ვერსია⁹⁰.

როგორც ცნობილია, ბაზელ III-ის 2010 წლის დოკუმენტი განსაზღვრავდა კაპიტალის ინსტრუმენტების კრიტერიუმებს, რომლებიც უფრო მეტად იყო რისკებზე ორიენტირებული, ვიდრე ბაზელ II-ის შესაბამისი ჩარჩო. რაც შეეხება რისკის მიხედვით შეწონილ რისკის პოზიციებს, აღნიშნულს ამ დრომდე ბაზელ II-ის დოკუმენტი აწესრიგებდა. სწორედ ამ ნაწილის განახლებაზე მუშაობდა კომიტეტი და აღნიშნული განახლა 2017 წელს.

ცვლილებების შედეგად, ძირეულად შეიცვალა რისკის მიხედვით შეწონილი რისკის პოზიციების გამოთვლის არსებული მეთოდოლოგიები. კერძოდ:

- საკრედიტო და საოპერაციო რისკებისათვის სტანდარტიზებული მეთოდით განსაზღვრული კაპიტალის მოთხოვნების გაანგარიშების მეთოდოლოგია რისკებზე უფრო მეტად ორიენტირებული და მოქნილი გახდა.
- შეიზღუდა ბანკების მიერ შემუშავებული შიდა მოდელებით კაპიტალის მოთხოვნების დათვლის შესაძლებლობა, აღნიშნულ მოდელებში მკაცრად განსაზღვრული ლიმიტების ჩართვის გზით.
- არსებული ლევერიჯის კოეფიციენტის მინიმალურ, 3-პროცენტიან მოთხოვნასთან ერთად, გლობალურად სისტემური მნიშვნელობის ბანკებისათვის (G-SIB) გაჩნდა ლევერიჯის კოეფიციენტის დამატებითი ბუფერის მოთხოვნა. განახლებული მოთხოვნით, ბუფერის ზომა 0.5 პროცენტი უნდა იყოს.
- გაუქმდა ბაზელ II-ით განსაზღვრული მინიმალური ზღვარი (output floor), რომელიც Basel I-ით მოთხოვნილი კაპიტალის 80 პროცენტს შეადგენდა. ახალი დოკუმენტით სტანდარტიზებული მეთოდით დათვლილ კაპიტალის მოთხოვნებზე მინიმალური ზღვარი დაწესდა. შესაბამისად, ბანკის მიერ გამოთვლილი რისკის მიხედვით შეწონილი რისკის პოზიციების ჯამური ღირებულება (როგორც სტანდარტიზებული, ისე შიდა მოდელებზე დაფუძნებული მეთოდოლოგიით), არ უნდა შეადგენდეს მხოლოდ სტანდარტიზებული მეთოდით დათვლილი რისკის მიხედვით შეწონილი რისკის პოზიციების 72.5 პროცენტზე ნაკლებს.

საქართველოში არსებული საზედამხედველო ჩარჩოს კუთხით, განსაკუთრებით საინტერესოა საკრედიტო და საოპერაციო რისკებისათვის კაპიტალის ადეკვატური დონის გამოთვლის სტანდარტიზებულ მიდგომებში განხორციელებული ცვლილებები.

სტანდარტიზებული მიდგომა - საკრედიტო რისკი

საბანკო ზედამხედველობის ბაზელის კომიტეტის ცვლილებები განსაკუთრებით ბაზელ II-ით დადგენილ სტანდარტიზებულ მეთოდებზე აისახა. საკრედიტო რისკისთვის კაპიტალის მოთხოვნის გამოთვლის სტანდარტიზებული მეთოდი რისკების მიმართ უფრო მეტად სენსიტიური, ხოლო რისკის წონები მეტად მოქნილი გახდა. კერძოდ:

- რეიტინგის არმქონე ბანკებისა და კორპორაციების მიმართ რისკის პოზიციებისათვის მისანიჭებელი რისკის პოზიციის წონები უფრო მეტად გრანულარული გახდა. აღნიშნული ცვლილება შეეხო იმ ქვეყნებსაც, სადაც საკრედიტო რეიტინგების გამოყენება დაშვებული არ არის.
- კორპორატიული კლიენტების მიმართ რისკის პოზიციების კლასში გამოიყო რისკის პოზიციები მცირე და საშუალო ბიზნესისათვის და რისკის განსხვავებული წონა მიენიჭა. განახლებული სტანდარტიზებული მიდგომა ითვალისწინებს განსხვავებულ რისკის წონებს პროექტების, ობიექტის და ფართო მოხმარების საგნების დაფინანსების მიმართულებით.

89. Basel Committee on Banking Supervision.

90. Basel III: Finalising post-crisis reforms, Basel Committee on Banking Supervision, 2017; <<https://www.bis.org/bcbs/publ/d424.htm>>

	საკრედიტო რეიტინგის მქონე კორპორაციები					რეიტინგის არმქონე კორპორაციები
	AAA to AA-	A+ to A-	BBB+ to BBB-	BB+ to B-	B- და ნაკლები	
არსებული სტანდარ- ტიზებული მიდგომა	20%	50%	100%		150%	100%
განახლებული სტანდარტიზებული მიდგომა - საკრედიტო რეიტინგების გამოყენება ნებადართულია	20%	50%	75%	100%	150%	კორპორატიული SME: 85% სხვა: 100%
განახლებული სტანდარტიზებული მიდგომა - საკრედიტო რეიტინგების გამოყენება არაა ნებადართული	საინვესტიციო საკრედიტო რეიტინგის მქონე: 65% კორპორატიული SME: 85% სხვა: 100%					

არსებითი ცვლილებები შევიდა საცხოვრებელი უძრავი ქონებით უზრუნველყოფილი რისკის პო-
ზიციის კლასში. ბაზელ II-ით განსაზღვრული 35 პროცენტიანი რისკის წონა ჩანაცვლდა რისკებზე
უფრო მეტად ორიენტირებული მიდგომით, რომელიც ითვალისწინებს რისკის წონების ჩაშლას
სესხის უზრუნველყოფის კოეფიციენტების (LTV) მიხედვით.

საცხოვრებელი უძრავი ქონებით უზრუნველყოფილი რისკის პოზიციები								
სესხის უზრუნველყოფის კოეფიციენტი	50%-ზე ნაკლები	50% to 60%	60% to 70%	70% to 80%	80% to 90%	90% to 100%	100%-ზე მეტი	არ აკმაყოფილებს კრიტერიუმებს
არსებული სტანდარტიზებული მიდგომა	35%							
განახლებული სტანდარტიზებული მიდგომა - მთლიანი სესხი (ქონების იჯარიდან მიღებული შემოსავალი არაა მატერიალური)	20%	25%	30%		40%	50%	70%	კონტრაგენტის რისკის წონა
განახლებული სტანდარტიზებული მიდგომა - მთლიანი სესხი (ქონების იჯარიდან მიღებული შემოსავალი მატერიალურია)	30%	35%	45%		60%	75%	105%	150%

საბაზო მოთხოვნების კლასისთვის არსებული მიდგომა განახლდა და დაიყო საბაზო სესხების
ტიპების მიხედვით. მათ შორის: საზედამხედველო საბაზო პორტფელი შეიძლება დაიყოს რეკო-
ლვირებად⁹¹ საშუალებებად და ტრანზაქტორებად⁹².

91. შემთხვევა, როდესაც ძირითადად ხდება კრედიტის გადაფარვები.

92. შემთხვევა, როდესაც რესურსის გამოყენება ხდება ტრანზაქციებისთვის და არა დაფინანსების წყაროსთვის.

	საზედამხედველო საცალო პორტფელი		სხვა საცალო პორტფელი
	ტრანზაქტორები	სხვა საზედამხედველო საცალო პორტფელი	
არსებული სტანდარტიზებული მიდგომა	75%		100%
განახლებული სტანდარტიზებული მიდგომა	45%	75%	100%

საცხოვრებელი უძრავი ქონებით უზრუნველყოფილი კლასის მსგავსად, კომერციული უძრავი ქონებით უზრუნველყოფილი რისკის პოზიციებისათვის ფიქსირებული რისკის წონა ჩანაცვლად გრანულარული რისკის წონებით. აღნიშნული ცვლილებების შემდეგ რისკის წონები რისკის მიმართ უფრო მეტად სენსიტიური გახდა.

ცვლილება შევიდა გარესაბაღანსო ელემენტებისათვის კრედიტ-კონვერსიის ფაქტორის გამოყენებაშიც. არსებული მიდგომით, დაბალი რისკის კატეგორიაში მყოფი გარესაბაღანსო ელემენტებისათვის, კრედიტ-კონვერსიის ფაქტორი, ნაცვლად 0-ისა, 10 პროცენტით განისაზღვრა.

საოპერაციო რისკების ანალიზის მეთოდოლოგია

ბაზელის კომიტეტმა საოპერაციო რისკებისთვის გააუქმა ბანკების შიდა მოდელეებზე დაფუძნებული კაპიტალის მოთხოვნების მეთოდოლოგია და, ასევე, ჩანაცვლა არსებული 3 სტანდარტიზებული მეთოდი ახალი სტანდარტიზებული მეთოდით.

განახლებული სტანდარტიზებული მეთოდი საოპერაციო რისკებისათვის, კაპიტალის მოთხოვნის დათვლის მიზნით, იყენებს ორ კომპონენტს:

- ა) ბანკის შემოსავლიანობის მაჩვენებელს;
 - ბ) ბანკის ისტორიული დანაკარგების მაჩვენებელს.
- კონცეპტუალურად, ახალი მეთოდი იყენებს ორ დაშვებას:
- ა) საოპერაციო რისკები იზრდება ბანკის შემოსავლიანობის ზრდის შემთხვევაში;
 - ბ) მოსალოდნელია, რომ ბანკები, რომელთაც ისტორიულად უფრო დიდი საოპერაციო დანაკარგები ჰქონდათ, მომავალშიც უფრო დიდ საოპერაციო დანაკარგებს მიიღებენ.

განახლებული სტანდარტიზებული მიდგომით, საოპერაციო რისკისათვის კაპიტალის მოთხოვნა გამოითვლება შემდეგნაირად:

საოპერაციო რისკებისათვის განსაზღვრული კაპიტალი = $BIC \times ILM$

სადაც:

ბიზნეს ინდიკატორის კომპონენტი (BIC) = $\sum (\alpha_i \times BI_i)$

BI (ბიზნეს ინდიკატორი) არის შემდეგი სამი კომპონენტის ჯამი: საპროცენტო კომპონენტები, არასაპროცენტო კომპონენტები და ფინანსური კომპონენტები.

α_i წარმოადგენს ზღვრულ კოეფიციენტს, რომელიც მერყეობს 12-დან 18 პროცენტამდე ბანკების შემოსავლიანობის მიხედვით.

ILM (შიდა დანაკარგების მულტიპლიკატორი) არის შიდა დანაკარგების კომპონენტის (LC) და ბიზნეს ინდიკატორის კოეფიციენტის ფუნქცია. შიდა დანაკარგების კომპონენტის გამოსათვლელად, ბანკებს ესაჭიროებათ მინიმუმ 10-წლიანი მაღალი ხარისხის შიდა დანაკარგების ბაზა.

ILM კოეფიციენტი შეიძლება იყოს როგორც 1-ზე ნაკლები (იმ შემთხვევაში, თუკი რეალური შიდა დანაკარგები ნაკლებია ბიზნეს ინდიკატორის კომპონენტით დადგენილ ოდენობაზე), ასევე 1-ზე მეტი, თუ ბანკის შიდა დანაკარგების საშუალო მაჩვენებელი აღემატება ბიზნეს ინდიკატორით დადგენილ მაჩვენებელს.

განახლებული მეთოდოლოგია ამ გზით აკავშირებს ბანკის მომგებიანობის მაჩვენებელს ისტორიული დანაკარგების მაჩვენებლებთან. შესაბამისად, განახლებული მოდელი, უფრო მეტად არის რისკებზე დაფუძნებული.

აღნიშნული საკითხების დასაწერად ბაზელის კომიტეტმა წევრ ქვეყნებს მისცა გარდამავალი პერიოდი მომავალი 10 წლის მანძილზე. აღსანიშნავია, რომ ევროკავშირის წევრი ქვეყნებისათვის არსებული საზედამხედველო პოლიტიკის ჩარჩო დოკუმენტი (CRD IV Package)⁹³ უახლოეს მომავალში გადაიხედება ბაზელის კომიტეტის მიერ შემოთავაზებული ცვლილებების შესაბამისად.

საქართველოს ეროვნული ბანკი აქტიურად მუშაობს მსოფლიო საბანკო ზედამხედველობის საუკეთესო პრაქტიკის ანალიზისა და მათი საბანკო საზედამხედველო პრაქტიკაში ინტეგრაციის მიმართულებით. საბანკო ზედამხედველობის ბაზელის კომიტეტის მიერ შემოთავაზებული ცვლილებების შესაბამისად, იგეგმება კაპიტალის არსებულ ჩარჩოში აღნიშნული მიდგომების ინტეგრაცია.

4.10 ფინანსური ანგარიშგება და გამჭვირვალობა

ფინანსური სექტორის გამჭვირვალობა საქართველოს ეროვნული ბანკის ერთ-ერთი პრიორიტეტია. გამჭვირვალობის მაღალი დონე ხელს უწყობს ინფორმაციის ასიმეტრიულობის შემცირებას, საფინანსო სექტორის მიმართ ნდობის ამაღლებას და მომხმარებელთა და ინვესტორთა უფლებების დაცვას. აღნიშნული მიზნის მისაღწევად საქართველოს ეროვნული ბანკი აგრძელებს შესაბამისი რეფორმების გატარებას.

საფინანსო სექტორის გამჭვირვალობისთვის განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია კომერციული ბანკებისა და საფინანსო სექტორის სხვა წარმომადგენლების ყოველწლიური ფინანსური ანგარიშგების ხარისხი. აღნიშნული ანგარიშგებები მზადდება ფინანსური ანგარიშგების საერთაშორისო სტანდარტების (ფასს) შესაბამისად, რომლებიც პერიოდულ განახლებებს ექვემდებარება. უკანასკნელი რამდენიმე წლის განმავლობაში განსაკუთრებული

ყურადღება ექცევა ფინანსური ინსტრუმენტების აღრიცხვასთან დაკავშირებულ ახალ სტანდარტს ფასს 9, რომელიც სავალდებულოდ ამოქმედდა 2018 წლის 1-ლი იანვრიდან. აღნიშნული სტანდარტის მთავარ მახასიათებელს წარმოადგენს მოსალოდნელი საკრედიტო ზარალის (Expected Credit Loss) მოდელი, რაც მომავალში მოსალოდნელი საკრედიტო დანაკარგების მიმდინარე საანგარიშგებო პერიოდში აღიარებას გულისხმობს.

ფასს 9-ით გათვალისწინებული მოსალოდნელი საკრედიტო ზარალის მოდელის ფარგლებში გათვალისწინებულ უნდა იქნას მომავალზე ორიენტირებული ინფორმაცია (forward looking information), რაც მოიცავს, მაგრამ არ შემოიფარგლება მაკროეკონომიკურ ფაქტორებთან დაკავშირებული მოლოდინებით. საქართველოს ეროვნულ ბანკს მაკროეკონომიკური კვლევებისა და პროგნოზირების დიდი გამოცდილება აქვს. მას აგრეთვე ხელი მიუწვდება ამ კვლევებისა და პროგნოზირებისთვის საჭირო სტატის-

93. ევროპარლამენტისა და საბჭოს 2013 წლის 26 ივნისის 575/2013 რეგულაცია და 2013/36/EU დირექტივა კაპიტალის მოთხოვნების შესახებ.

ტიკურ ინფორმაციაზე. აღნიშნულიდან გამომდინარე, ეროვნულმა ბანკმა ფასს 9-ის დანერგვის ხელშეწყობის მიზნით გადაწყვიტა ფასს 9-ის მიზნებისთვის საჭირო ძირითადი მაკროეკონომიკური ფაქტორების საპროგნოზო მაჩვენებლების პერიოდულად გამოქვეყნება. ეს, ასევე, გააუმჯობესებს შედარებითობას, რომელიც წარმოადგენს ფასს-ის ფარგლებში გამჟღავნებული ინფორმაციის მნიშვნელოვან ხარისხობრივ მახასიათებელს (ფინანსური ანგარიშგების კონცეპტუალური საფუძვლები⁹⁴).

2018 წლის იანვარში საქართველოს ეროვნულმა ბანკმა დაასრულა ფასს 9 მიზნებისთვის მაკროეკონომიკური საპროგნოზო სცენარების გამოსაქვეყნებელ ფორმატზე მუშაობა და კომერციულ ბანკებს გაუზიარა მაკროეკონომიკური საპროგნოზო და რისკ სცენარები, რომელთა გამოყენება შესაძლებელია ფასს 9-ის ფარგლებში ფინანსური ანგარიშგების მომზადებისას. აღნიშნული სცენარები აგრეთვე ხელმისაწვდომია საჯაროდ, საქართველოს ეროვნული ბანკის ვებგვერდზე⁹⁵. სცენარების საპროგნოზო პერიოდი მოიცავს სამ წელს და მათი განახლება მოხდება წელიწადში ორჯერ. აღსანიშნავია, რომ ზემოხსენებული მაკროეკონომიკური საპროგნოზო სცენარების გამოყენება არის მიზანშეწონილი და არა სავალდებულო, თუმცა სხვა წყაროს გამოყენება არგუმენტირებას საჭიროებს.

ფასს 9-ის გათვალისწინებით საკრედიტო ბარალის შეფასება მოითხოვს მნიშვნელოვან მსჯელობას და გარკვეული დაშვებების საფუძველზე ისტორიული გამოცდილებისა და მომავალზე ორიენტირებული ინფორმაციის ერთდროულ გამოყენებას, რაც, თავის მხრივ, იძლევა ერთი და იმავე მონაცემებისა და მოლოდინების მრავალმხრივი ინტერპრეტირების შესაძლებლობას და ხელს უშლის საკრედიტო ბარალის და მათი პროგნოზის შედარებითობას. აქედან გამომდინარე, საქართველოს ეროვნულმა ბანკმა შეიმუშავა და 2018 წლის დასაწყისში გამოაქვეყნა ფასს 9-ის საფუძველზე აქტივების

გაუფასურების სახელმძღვანელო, რომელსაც საფუძვლად დაედო როგორც საქართველოს ეროვნული ბანკის გამოცდილება, ისე საერთაშორისო კვლევები აღნიშნულ საკითხთან დაკავშირებით. სახელმძღვანელოს შემუშავების პროცესში საქართველოს ეროვნულმა ბანკმა გაითვალისწინა როგორც ადგილობრივი კომერციული ბანკების, ისე მსხვილი აუდიტორული კომპანიების კომენტარები. აღსანიშნავია, რომ სახელმძღვანელოს მოთხოვნების შესრულება კომერციული ბანკებისთვის არ არის სავალდებულო, თუმცა მოთხოვნებიდან გადახვევა დასაბუთებას საჭიროებს. სახელმძღვანელო ხელმისაწვდომია საქართველოს ეროვნული ბანკის ვებგვერდზე⁹⁶. მომავალში, ფასს 9-ის შესაძლო ცვლილებების შემთხვევაში, შესაძლებელია, საჭირო გახდეს სახელმძღვანელოს განახლება.

2017 წელს საქართველოს ეროვნული ბანკი განაგრძობდა მუშაობას კომერციული ბანკების საზედამხედველო მიზნებისთვის ანგარიშგების სრულად ფასს-ზე გადაყვანის პროექტზე. აღნიშნული პროექტი გულისხმობს კომერციული ბანკების მიერ მუდმივი საზედამხედველო ანგარიშგების დაფუძნებას ევროკავშირში დამკვიდრებული ანგარიშგების ფორმაზე (FINREP), რომელიც ფასს-ის მიხედვით არის მომზადებული. პროექტი ხელს შეუწყობს გამჭვირვალობისა და ეფექტიანობის ზრდას, რადგან ანგარიშგება დაეფუძნება საერთაშორისო სტანდარტებს და ორმაგი ანგარიშგების ტვირთი არიდებული იქნება. ამავდროულად, საქართველოს ეროვნული ბანკი შეინარჩუნებს მის ხელთ დღეს არსებულ ყველა პრუდენციულ ფილტრს რისკებზე დაფუძნებული ზედამხედველობის პოლიტიკის შეუფერხებლად გაგრძელებისათვის.

2017 წლის ბოლოს საქართველოს ეროვნულმა ბანკმა მიიღო გადაწყვეტილება საზედამხედველო მიზნებისთვის ევროკავშირში დამკვიდრებული FINREP-ის ანგარიშგების უცვლელად შემოღების შესახებ, რომელიც განახლებულია ფასს 9-ის მიხედვით და ევროკავშირის მასშტაბით და-

94. ბუღალტრული აღრიცხვის საერთაშორისო სტანდარტების საბჭოს მიერ გამოცემული ფინანსური ანგარიშგების კონცეპტუალური საფუძვლები, 2010;

<https://www.saras.gov.ge/Content/files/2017_Conceptual_Framework.pdf>

<<http://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/conceptual-framework/>>

95. იხ. ბმული: <https://www.nbg.gov.ge/index.php?m=694>

96. იხ. ბმული: <https://www.nbg.gov.ge/index.php?m=693>

ლაში 2018 წლიდან შევიდა. აღნიშნულთან დაკავშირებით, 2018 წლის დასაწყისში საქართველოს ეროვნულმა ბანკმა გამართა შეხვედრები კომერციულ ბანკებთან, სადაც გააცნო მათ FINREP-ის ანგარიშგების სპეციფიკა და მასთან დაკავშირებული ტექნიკური სტანდარტის (XBRL) თავისებურებები. 2019 წლიდან იგეგმება კომერციული ბანკებისგან ფინანსური ინფორმაციის მოგროვება FINREP-ის სრული ანგარიშგების მეშვეობით. აღსანიშნავია, რომ საქართველოს ეროვნული ბანკის მიერ პარალელურ რეჟიმში დაგეგმილია გარკვეული პერიოდის განმავლობაში ამჟამად დამკვიდრებული ანგარიშგების ჩარჩოს ფარგლებში კომერციული ბანკებისგან ფინანსური ინფორმაციის მოგროვება.

2017 წლიდან საქართველოს ეროვნული ბანკი წარმოდგენილია ბუღალტრული აღრიცხვის, ანგარიშგების და აუდიტის ზედამხედველობის სამსახურის საბჭოში, რაც შესაძლებელს ხდის უფრო აქტიურ ჩართულობას ქვეყანაში არსებული ანგარიშგების ჩარჩოს განვითარებასა და გამჭვირვალობის ხელშეწყობაში. 2017 წლიდან საქართველოს ეროვნულ ბანკი აგრეთვე წარმოდგენილია ამავე სამსახურის მიერ ჩამოყალიბებულ მთარგმნელობით კომისიაში, რომლის მიზანია ფინანსური ანგარიშგების საერთაშორისო სტანდარტებისა და აუდიტის საერთაშორისო სტანდარტების მაქსიმალურად ზუსტი ქართული რედაქციის უზრუნველყოფა და შესაბამისი სფეროს ქართული ტერმინოლოგიის დამკვიდრება. ქვეყანაში არსებული ანგარიშგების ჩარჩოს განვითარება და ფინანსური ანგარიშგების საერთაშორისო სტანდარტებისა და აუდიტის საერთაშორისო სტანდარტების ქართულ ენაზე ხელმისაწვდომობა ხელს შეუწყობს რეალურ სექტორში გამჭვირვალობის ზრდას, რაც, თავის მხრივ, მნიშვნელოვანია ქვეყანაში სესხების და პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების მოზიდვისა და, ასევე, კაპიტალის ბაზრების განვითარებისთვის.

ფასს-ის მიხედვით მომზადებული ფინანსური ანგარიშგებების გარდა, კომერციული ბანკები, „კომერციული ბანკების მიერ პილარ 3-ის ფარგლებში ინფორმაციის გამჟღავნების წესის“ შესაბამისად, აქვეყნებენ პილარ 3-ის ანგარიშგებებს. აღნიშნული ანგარიშგებები ბაზრის მონაწილეებისთვის ხელმისაწვდომს ხდის ძირითად ინფორმაციას ბანკის წინაშე არსებული რისკების,

საზედამხედველო კაპიტალის ელემენტების, კორპორაციული მართვისა და რისკების მართვის შესახებ.

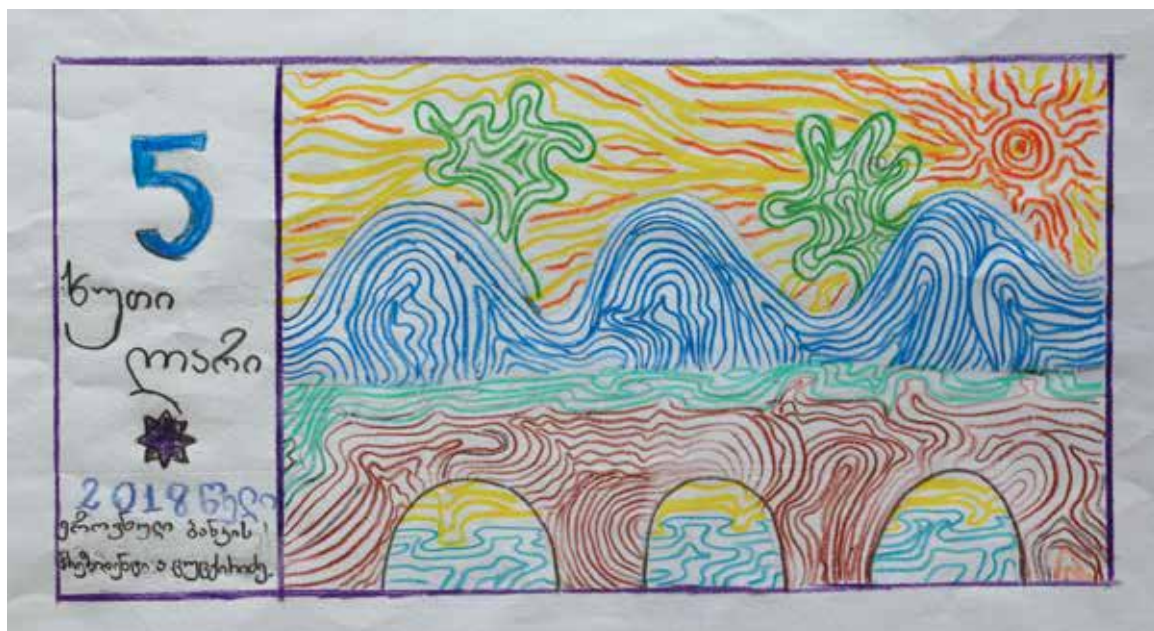
ხელმისაწვდომობის მაქსიმალურად გაზრდის მიზნით, პილარ 3-ის ფარგლებში გამოქვეყნებული ინფორმაციის ნაწილი ექვემდებარება ბეჭდვით ორგანოში გამოქვეყნებას. ამასთანავე, გარდა ქართულ ენაზე გამოქვეყნებული ანგარიშგებისა, რომელიც ადგილობრივი ბაზრის მონაწილეებისა და სხვა დაინტერესებული პირებისთვისაა განკუთვნილი, ბანკები, უცხოელი ინვესტორებისთვის ინფორმაციის დაუბრკოლებლად მისაწოდებლად, ანგარიშგებებს ინგლისურ ენაზე აქვეყნებენ.

კომერციული ბანკების მიერ პილარ 3-ის მოთხოვნების ფარგლებში გამჟღავნებული კვარტალური ანგარიშგებები მოიცავს რაოდენობრივ ინფორმაციას ბანკის ძირითადი კოეფიციენტების, საბალანსო და მომგებიანობის მაჩვენებლებისა და მფლობელობის შესახებ. აღნიშნულ ინფორმაციას მეტწილად მოიცავდა „კომერციული ბანკების გამჭვირვალობის წესით“ განსაზღვრული მოთხოვნები. დამატებით, კვარტალური გამჟღავნების ფორმები მოიცავს ინფორმაციას ბაზელ III-ის ჩარჩოზე დაფუძნებული საზედამხედველო კაპიტალის ელემენტების, რისკის მიხედვით შეწონილი რისკის პოზიციების, საკრედიტო რისკის, საკრედიტო რისკის მიტიგაციის და ლიკვიდობის გადაფარვის კოეფიციენტის შესახებ.

რაც შეეხება პილარ 3-ის წლიურ ანგარიშგებას, იგი, გარდა კვარტალური რაოდენობრივი ინფორმაციისა, მოიცავს რაოდენობრივ და ხარისხობრივ ინფორმაციას ბანკის წინაშე არსებული ძირითადი რისკების, რისკების მართვისა და შიდა კონტროლის მექანიზმების შესახებ; ასევე ინფორმაციას კორპორაციული მართვის შესახებ, კერძოდ, სამეთვალყურეო საბჭოს, საბჭოსთან არსებული კომიტეტებისა და დირექტორატის ფუნქცია-მოვალეობებს, შემადგენლობასა და კვალიფიკაციას, საბჭოს დაბალანსებულობის და წევრთა დამოუკიდებლობის შეფასების კრიტერიუმებს, პასუხისმგებლობისა და უფლებამოსილებების დელეგირების სისტემას, დირექტორატის წევრთა შერჩევის პოლიტიკისა და პასუხისმგებელი სფეროების მიმოხილვას. წლიური ანგარიში ასევე უნდა მოიცავდეს ინფორ-

მაციას ანაზღაურების სისტემის შესახებ უმაღლესი მენეჯმენტისა და სხვა მატერიალური რისკის ამღები პირების მიხედვით: ანაზღაურების განმსაზღვრელი სტრუქტურული ერთეულის შესახებ ინფორმაციას, ანაზღაურების შემადგენელი ფიქსირებული და ცვალებადი კომპონენტების ჩამონათვალსა და მათ მახასიათებლებს, არსებული და მოსალოდნელი რისკების გავლენას ანაზღაურებაზე და სხვა.

აღსანიშნავია, რომ პილარ 3 ბაზელ III-ის რეფორმის ნაწილს წარმოადგენს და მის განახლებულ ჩარჩოზე მუშაობა საბანკო ზედამხედველობის ბაზელის კომიტეტმა 2015-2017 წლებში დაასრულა. საქართველოს ეროვნული ბანკი აღნიშნული ჩარჩოს მოთხოვნების ანალიზს თანმიმდევრულად ახორციელებდა. „კომერციული ბანკების მიერ პილარ 3-ის ფარგლებში ინფორმაციის გამჟღავნების წესით“ დადგენილი მოთხოვნები შეესაბამება ბაზელის კომიტეტის განახლებული პილარ 3-ის ჩარჩოსა და ევროკავშირის შესაბამისი დირექტივის პრინციპებს.



ანა ცუცქერიძე
 11 წ. სსიპ ჭიათურის #1 საჯარო სკოლა



მაია მარტიაშვილი

7 კლასი, სპს ბოლნისის კერძო სკოლა "დავითიანი მარინა გოროშკოვა"

5

მომხმარებელთა უფლებების დაცვა



საკანონმდებლო სვლილებები

ფინანსური სექტორის მომხმარებელთა უფლებების დაცვა საქართველოს ეროვნული ბანკის ერთ-ერთი პრიორიტეტული ამოცანაა. ამ მიზნით მნიშვნელოვანია მოქმედი საკანონმდებლო ჩარჩოს მუდმივი დახვეწა, რათა ის ეფექტიანად პასუხობდეს ფინანსურ ბაზარზე არსებულ გამოწვევებს. 2017 წელი ამ მხრივ მნიშვნელოვანი ცვლილებებით გამოირჩეოდა.

საფინანსო სექტორის მომხმარებელთა უფლებებისა და ინტერესების დაცვის მიზნით, საქართველოს ეროვნული ბანკის მიერ შემუშავდა და 2017 წლის 1 ივნისიდან ამოქმედდა „ფინანსური ორგანიზაციების მიერ მომსახურების განწევსას მომხმარებელთა უფლებების დაცვის წესი“. აღნიშნული წესი წარმოადგენს საქართველოს ეროვნული ბანკის მიერ 2011 წელს მიღებული „კომერციული ბანკების მიერ საბანკო მომსახურების განწევსას მომხმარებლისათვის აუცილებელი ინფორმაციის მიწოდების“ წესის განახლებულ ვერსიას. იგი არაერთ სიახლეს სთავაზობს საფინანსო სექტორის მომხმარებლებს. კერძოდ:

- გაფართოვდა წესის მოქმედების არეალი. თუ მანამდე მოქმედი რეგულაციები მხოლოდ კომერციულ ბანკებს ავალდებულებდა მომხმარებლებთან ურთიერთობის სპეციალური წესების დაცვას, ახალი წესით ეს ვალდებულება დაეკისრათ მიკროსაფინანსო ორგანიზაციებს, არასაბანკო სადეპოზიტო დაწესებულებებს - საკრედიტო კავშირებს და კვალიფიციურ საკრედიტო ინსტიტუტებს⁹⁷;
- მანამდე მოქმედი რეგულაციებით, მნიშვნელოვანი ინფორმაციის თავმოყრა მხოლოდ ფიზიკურ პირებთან გაფორმებული ხელშეკრულების თავსართში იყო სავალდებულო და შეეხებოდა მხოლოდ 300-დან 50 000 ლარამდე საკრედიტო და 50 000 ლარამდე სადეპოზიტო პროდუქტებს. ახალი ვერსიით ეს ვალდებულება გავრცელდა იურიდიულ პირებთან გაფორმებულ ხელშეკრულებებზეც და პროდუქტების თანხობრივი არეალი უკვე 200 000 ლარამდე გაიზარდა;
- გაფართოვდა, დაკონკრეტდა და დაზუსტდა ფინანსური ორგანიზაციის ვალდებულებები

მომხმარებლებისთვის ფინანსური პროდუქტების შესახებ, მათ შორის შეთავაზების დროს, უტყუარი, გასაგები და სრული ინფორმაციის მიწოდების კუთხით: ჩამოყალიბდა სარეკლამო მასალების შემუშავების წესი; განისაზღვრა ხელშეკრულებების თავსართსა და ძირითად ტექსტში გამოყენებული შრიფტის მინიმალური ზომები, რათა უფრო ადვილი გამხდარიყო ხელშეკრულების წაკითხვა და გამორიცხულიყო მისი გაცნობისთვის ხელისშემშლელი დამატებითი ბარიერები; ფინანსურ ორგანიზაციებს დაეკისრათ ინფორმაციის მიწოდების ვალდებულება უკვე გაფორმებულ ხელშეკრულებებზე (უკვე შეძენილ პროდუქტებზე), რაც გულისხმობს, მომხმარებლის მოთხოვნისთანავე და გარკვეული პერიოდულობით, მათთვის ამონაწერის, ხელშეკრულებისა და ხელშეკრულებასთან დაკავშირებული რიგი დოკუმენტების ასლების უფასოდ მიწოდებას; ფინანსურ ორგანიზაციებს დაეკისრათ ვალდებულება, ხელშეკრულების პირობების ცვლილებების შემთხვევაში, აღნიშნული ცვლილების შესახებ მომხმარებლის ინფორმირებისთვის მას შესთავაზონ მომხმარებლისათვის პერსონალური შეტყობინების მინიმუმ ერთი უფასო არხი. ამასთან, საჯარო სივრცეში (მაგალითად ვებგვერდსა და ფილიალებში) განცხადების განთავსება არ ჩაითვლება სათანადო წესით ინფორმაციის მიწოდებად. მომხმარებლის უკეთ ინფორმირების მიზნით კომერციულ ბანკებს დაეკისრათ ვალდებულება, უზრუნველყონ მომხმარებლის წვდომა ბანკში არსებულ პროდუქტებზე მომხმარებლისათვის მინიმუმ ერთი უფასო, დისტანციური არხით (მაგალითად, ინტერნეტი, მობილური სატელეფონო კავშირი); ფინანსურ ორგანიზაციებს დაევალოთ მომხმარებლის მხრიდან ვალდებულებების შესრულების ვადაგადაცილებისას, ფინანსური ორგანიზაციის ინიციატივით ნებისმიერი მომსახურების შეწყვეტისას, როგორც მომხმარებლის, ასევე თანამსესხებლის ან თავდების (ასეთის არსებობის შემთხვევაში) ინფორმირება და უყოვნებლივ და არაუგვიანეს 5 სამუშაო დღისა. მანამდე ეს მხოლოდ ფინანსური

97. კვალიფიციური საკრედიტო ინსტიტუტის ცნება გაუქმდა 2018 წლის იანვარში ეროვნული ბანკის შესახებ საქართველოს ორგანულ კანონში შეტანილი საკანონმდებლო ცვლილებებით.

ორგანიზაციის კეთილ ნებაზე იყო დამოკიდებული, რაც, რიგ შემთხვევაში, შესაძლოა, ვადაგადაცილების შესახებ ინფორმაციის დაგვიანებით მიღების გამო, მომხმარებლების, განსაკუთრებით კი სესხთან დაკავშირებული მესამე მხარის (თავდებები, ქონების მესაკუთრეები) დამატებითი ფინანსური პრობლემების მიზეზი გამხდარიყო;

- განისაზღვრა არააქტიურ პროდუქტებზე საკომისიოს დარიცხვის შეწყვეტის წესიც. კერძოდ, ფინანსურ ორგანიზაციებს ამ წესების მოქმედების არეალში აღარ აქვთ უფლება მომხმარებლებს დააკისრონ საკომისიო 12 თვეზე მეტი პერიოდის განმავლობაში იმ პროდუქტებზე, რომლებსაც მომხმარებლები აღარ იყენებენ;
- ცვლილებები შევიდა კრედიტის წინსწრებით დაფარვის წესსა და განაკვეთთან დაკავშირებით. კერძოდ, წინსწრებით სესხის დაფარვისას პირგასამტეხლოს სახით დაწესებული განაკვეთების ოდენობა განისაზღვრა წინსწრების მომენტიდან სესხის დაფარვამდე დარჩენილი პერიოდის შესაბამისად. ამასთან, მაქსიმალური განაკვეთი განისაზღვრა წინსწრებით დასაფარი ნარჩენი ძირის 2 პროცენტის ოდენობით, ხოლო რიგ შემთხვევებში აღნიშნული საკომისიო 0 პროცენტს გაუტოლდა. გარდა ამისა, სესხის წინსწრებით ნაწილობრივ დაფარვისას ფინანსურ ორგანიზაციებს დაეკისრათ მომხმარებლებისთვის ორი ახალი, ალტერნატიული გრაფიკის შეთავაზების ვალდებულება - შენატანების იმავე ოდენობის შენარჩუნებისა და, შესაბამისად, ვადის შემცირების, ან იმავე ვადის პირობებში შენატანის ოდენობის შემცირების პირობით;
- ფინანსურ ორგანიზაციებს დაეკისრათ ვალდებულება, შეიმუშავონ სესხის ამოღების ეთიკის კოდექსი და მომხმარებლებთან ურთიერთობისას დაიცვან ზნეობისა და საქმიანი ურთიერთობების საუკეთესო პრაქტიკით მიღებული ნორმები; იმოქმედონ კეთილსინდისიერების, გამჭვირვალობისა და სამართლიანობის პრინციპებიდან გამომდინარე.

2017 წლის 15 იანვრიდან საქართველოს სამოქალაქო კოდექსში შესული ცვლილებებით მნიშვნელოვანი შეზღუდვები ამოქმედდა სესხებთან დაკავშირებით. განსაკუთრებით აღსანიშნავია

სესხის ეფექტური საპროცენტო განაკვეთისა და საჯარიმო სანქციის ოდენობის მაქსიმალური ზღვრის დაწესება, რაც, შესაბამისად, წლიურ 100 და 150 პროცენტს შეადგენს. ამ ცვლილებების გათვალისწინებით, საქართველოს ეროვნული ბანკის მიერ შემუშავდა სამოქალაქო კოდექსის 625-ე მუხლის მიზნებისათვის ეფექტური საპროცენტო განაკვეთისა და მსესხებელზე დაკისრებული ფინანსური ხარჯების განმარტება და დამტკიცდა წესი ეფექტური საპროცენტო განაკვეთის შესახებ. გარდა ამისა, ცვლილებები შევიდა „კომერციული ბანკების მიმართ ფულადი ჯარიმების განსაზღვრისა და დაკისრების“, ასევე, „მიკროსაფინანსო ორგანიზაციების, ვალუტის გადამცვლელი პუნქტების და ფულადი გზავნილების განმახორციელებელი პირებისათვის ფულადი ჯარიმის ოდენობის განსაზღვრის, დაკისრებისა და აღსრულების“ წესებში, რომლებშიც, სხვა დარღვევებთან ერთად, გათვალისწინებულია სპეციალური სანქციები, როგორც სამოქალაქო კოდექსის 625-ე მუხლის, ისე „ფინანსური ორგანიზაციების მიერ მომსახურების გაწევისას მომხმარებელთა უფლებების შესახებ“ წესის დარღვევებისათვის.

კონსულტაციები მომხმარებელთა უფლებების დაცვის მიმართულებით განხორციელებულ საკანონმდებლო ცვლილებებთან დაკავშირებით

2017 წლის განმავლობაში მომხმარებელთა უფლებების დაცვასთან დაკავშირებული საკანონმდებლო ცვლილებების მოცულობა ბუნებრივ სირთულეებს იწვევდა მათი ადეკვატური დანერგვის კუთხით. ეს განსაკუთრებით შესამჩნევია იყო არასაბანკო სექტორის წარმომადგენლებისათვის, რომლებზეც მანამდე საქართველოს ეროვნული ბანკის მხრიდან შედარებით მსუბუქი ზედამხედველობა ვრცელდებოდა. ამ სირთულეების გათვალისწინებით, 2017 წელს განხორციელებულ საკანონმდებლო ცვლილებებთან დაკავშირებით, საქართველოს ეროვნული ბანკის საქმიანობაში მნიშვნელოვანი ადგილი ეკავა ფინანსური ორგანიზაციებისთვის კონსულტაციებისა და რეკომენდაციების გაწევას. აღნიშნული მოიცავდა სასესიო ხელშეკრულებების, მათ შორის თავსართების (ხელშეკრულების მნიშვნელოვანი პირობები) ფორმატსა და შინაარსთან დაკავშირებულ რეკომენდაციებს მოქმედ კანონმდებლობასთან მათი შესაბამისობის კუთხით.

საქართველოს ეროვნული ბანკის წარმომადგენლების მიერ აქტიური კონსულტაციები მიმდინარეობდა ფინანსური სექტორის წარმომადგენლებთან საქართველოს სამოქალაქო კოდექსში მომხმარებელთა უფლებებთან დაკავშირებით შესული ცვლილებების თაობაზე. კერძოდ, საქართველოს ეროვნული ბანკის მომხმარებელთა უფლებების დაცვის განყოფილების მიერ საქართველოს ეროვნული ბანკის ზედამხედველობას დაქვემდებარებული სუბიექტებისთვის სახელმძღვანელოდ შემუშავდა საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 625-ე მუხლის განმარტებები და მაგალითები, რომელიც მომხმარებლის ვებ-გვერდზე განთავსდა.

ფინანსური სექტორის წარმომადგენლების დისტანციური და ადგილზე შემოწმებები მომხმარებელთა უფლებების დაცვის მიმართულებებით

2017 წლის განმავლობაში მომხმარებელთა უფლებების დაცვის განყოფილების მიერ მიმდინარეობდა მუშაობა მომხმარებლების მხრიდან შემოსული პრეტენზიებისა და დაფიქსირებული ხარვეზების გამოწვევი მიზეზების სისტემურ დონეზე შესწავლის მიზნით. შედეგად, ფინანსური სექტორის წარმომადგენლებისთვის რეკომენდაციებისა და მითითებების გაცემა ხორციელდებოდა ისეთი მიმართულებებით, როგორებიცაა: პროდუქტების პირობებისა და პროცესების რედიზაინი, საინფორმაციო და სახელშეკრულებო დოკუმენტაციაში პირობების დაზუსტება და გაწერა, საქართველოს ეროვნული ბანკის კომპეტენციის ფარგლებში მომხმარებლებისთვის მიყენებული ზიანის ანაზღაურება, რეკლამისა და შეთავაზების ტექსტებში შესაბამისი სტანდარტების მიმართულებით ცვლილებები და ა.შ.

ფინანსური მომსახურების მომხმარებელთა უფლებების დაცვისკენ მიმართული საკანონმდებლო მოთხოვნათა დაცვის გაკონტროლების მიზნით, 2017 წელს საქართველოს ეროვნულმა ბანკმა თავის ზედამხედველობას დაქვემდებარებული სუბიექტების ადგილზე შემოწმება დაიწყო. როგორც ადგილზე შემოწმების, ისე დისტანციური შესწავლის შედეგად გამოვლენილი დარღვევების საპასუხოდ, საქართველოს ეროვნულმა ბანკმა გაატარა მთელი რიგი საზედამხედველო ქმე-

დებები, მათ შორის, მომხმარებელთა უფლებების დაცვის მიმართულებით. ფინანსური ორგანიზაციების მხრიდან გამოვლენილი დარღვევებისთვის საქართველოს ეროვნულმა ბანკმა სულ ექვსი მიკროსაფინანსო ორგანიზაცია და ერთი კომერციული ბანკი რამდენიმე ათეული ათასი ლარით დააჯარიმა.

მომხმარებლების მიერ საქართველოს ეროვნულ ბანკში დაფიქსირებული პრეტენზიები

2017 წელს ეროვნული ბანკის მომხმარებელთა უფლებების დაცვის განყოფილებაში სულ 3 269 მომართვა დაფიქსირდა, რაც წინა წლის მაჩვენებელს დაახლოებით 140 პროცენტით აღემატება. მომართვების უმრავლესობა - 2 329 (71 პროცენტი) - ტელეფონით დაფიქსირდა, წერილობით - 218 (6.7 პროცენტი), სოციალური ქსელით - 200 (6.1 პროცენტი), ელექტრონული ფოსტით - 341 (10.4 პროცენტი), ხოლო პირადი ვიზიტით - 181 (5.5 პროცენტი). შინაარსობრივად ყველაზე მეტი პრეტენზია რესტრუქტურიზაციის მოთხოვნასთან, წინსწრებით დაფარვის პროცედურასთან, ჯარიმებისა და დარიცხული პირგასამტეხლოების ჩამოწერასთან, ხელშეკრულების პირობებთან და გალარების პროგრამასთან დაკავშირებით ფიქსირდებოდა. ამასთან, მნიშვნელოვნად გაიზარდა მომხმარებელთა ინტერესი კანონმდებლობის განმარტებასთან დაკავშირებითაც. პრეტენზიების მონაცემების ზრდა განპირობებულია როგორც კანონმდებლობაში 2017 წელს განხორციელებული ცვლილებებით, ასევე საქართველოს მთავრობისა და ეროვნული ბანკის გალარების ერთობლივ პროგრამასთან დაკავშირებული კითხვებით.

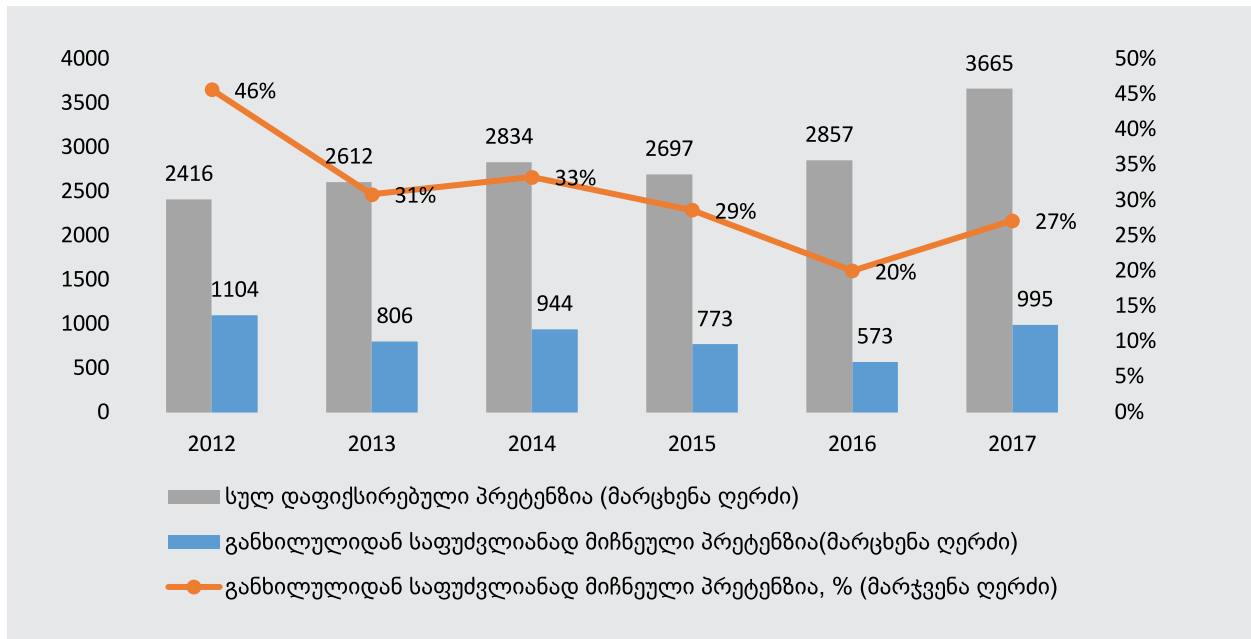
მომხმარებლების მიერ ბანკებში დაფიქსირებული პრეტენზიები

2017 წლის განმავლობაში კომერციულ ბანკებში 3 665 პრეტენზია დაფიქსირდა, რაც წინა წლის მაჩვენებელს 28.3 პროცენტით აღემატება. ზოგადად, 2012 წლიდან კომერციულ ბანკებში დაფიქსირებული პრეტენზიების დინამიკა მუდმივად მზარდია, რაც საკუთარი უფლებების დაცვის მექანიზმების შესახებ მომხმარებლების ცნობადობის ზრდით არის განპირობებული. ამასთან, მომხმარებლების მიერ დაფიქსირებული პრეტენზიებიდან საფუძვლიანად მიჩნეული პრე-

ტენზიების წილი ყოველწლიურად მცირდება. ამ მხრივ განსხვავებული იყო 2017 წელი, რამდენადაც საფუძვლიანად მიჩნეული პრეტენზიების ხვედრითი წილი წინა წელთან შედარებით გაიზარდა და 27 პროცენტი შეადგინა. აღნიშნული, ძირითადად, 2017 წლის განმავლობაში განხორციელებული კომპლექსური სა-

კანონმდებლო ცვლილებებით უნდა იყოს განპირობებული, ვინაიდან, შესაძლებელია, რომ კომერციული ბანკების თანამშრომლები რიგ შემთხვევაში არასათანადოდ, ან ჯერ კიდევ არ იყვნენ ინფორმირებული მომხმარებელთა უფლებებთან დაკავშირებული საკანონმდებლო ცვლილებების შესახებ.

დიაგრამა N 5.1 კომერციულ ბანკებში დაფიქსირებული და საფუძვლიანი პრეტენზიების სტატისტიკა

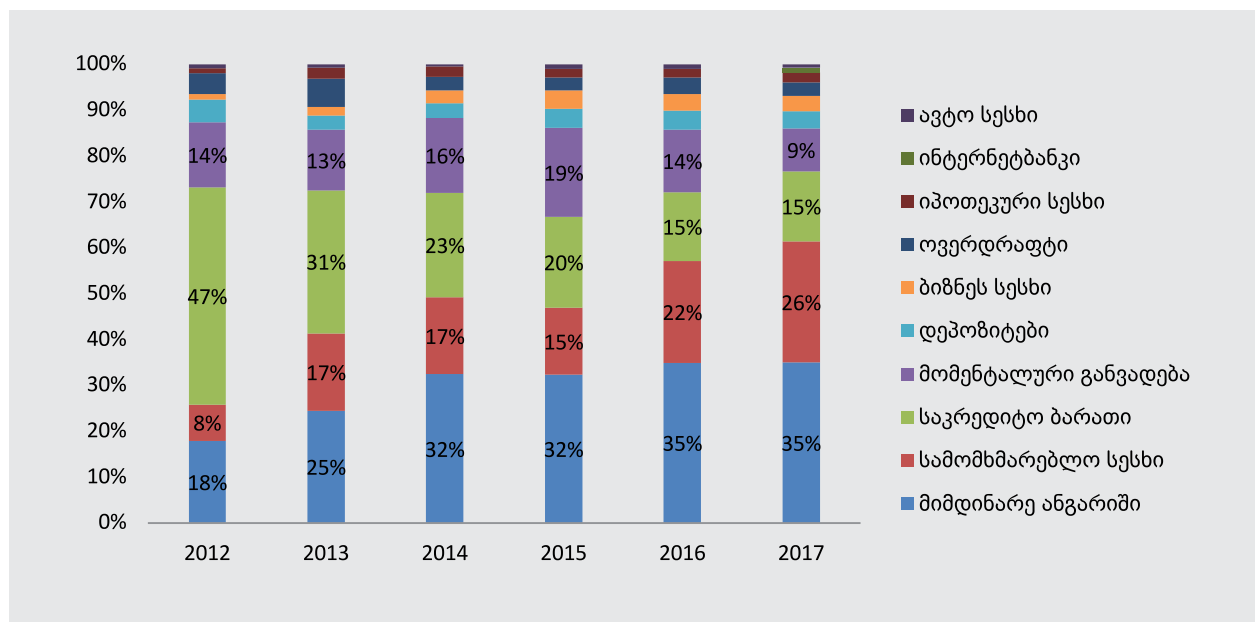


წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

საბანკო პროდუქტებიდან ყველაზე ხშირად პრეტენზიები შემდეგ პროდუქტებთან დაკავშირებით ფიქსირდება: 1) მიმდინარე ანგარიში, 2) სამომხმარებლო სესხები, 3) საკრედიტო ბარათები და 4) მომენტალური განვადება. აღნიშნული გა-

ნაწილება წლიდან წლამდე პრაქტიკულად არ იცვლება, რაც ბუნებრივია, რადგან პრეტენზიების მნიშვნელოვანი ხვედრითი წილი ყველაზე გავრცელებულ/ხშირად გამოყენებულ პროდუქტებზე მოდის.

დიაგრამა N 5.2 პრეტენზიების გადანაწილება პროდუქტების მიხედვით



წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

აღსანიშნავია, რომ 2017 წელს განხორციელებული საკანონმდებლო ცვლილებების დანერგვის პროცესში გამოვლინდა გარკვეული ხარვეზები მიკროსაფინანსო ორგანიზაციებში, მათ შორის მომხმარებელთა პრეტენზიების აღრიცხვის კუთხით, რის გამოც რამდენიმე ორგანიზაცია დაჯარიმდა. ხარვეზების აღმოფხვრისა და პროცესის სტანდარტიზაციის კვალდაკვალ, რაც მომხმარებელთა პრეტენზიების შესახებ სანდო სტატისტიკური მონაცემების მიღებასაც გულისხმობს, აღნიშნული ინფორმაციის გამოქვეყნებას ეროვნული ბანკი 2018 წლიდან გეგმავს.

ფინანსური განათლება

ფინანსური განათლება საქართველოს ეროვნული ბანკისთვის პრიორიტეტული მიმართულებაა. ფინანსური განათლების ამაღლებისათვის ეროვნული ბანკის საქმიანობის ეფექტიანობის გაზრდის მიზნით, 2017 წელს ფინანსური განათლების განყოფილება მომხმარებელთა უფლებების დაცვის და ფინანსური განათლების დეპარტამენტში ცალკე სტრუქტურულ ერთეულად ჩამოყალიბდა. ამასთან, საქართველოს ეროვნული ბანკის პრეზიდენტმა 2018 წელი „ფინანსური განათლების წლად“ გამოაცხადა, რომლის ფარგლებშიც მოსახლეობის ფინან-

სური განათლების დონის ამაღლებისკენ მიმართული ბევრი მნიშვნელოვანი ღონისძიება ხორციელდება.

2017 წლის განმავლობაში საქართველოს ეროვნულმა ბანკმა არაერთი ქმედითი ნაბიჯი გადადგა მოსახლეობის ფინანსური განათლების დონის ამაღლების მიმართულებით. აღსანიშნავია, რომ საქართველოს ეროვნული ბანკის მიერ ახალგაზრდა თაობის ფინანსური განათლებისა და ჩართულობის კუთხით მიღწეული პროგრესის საფუძველზე, Child and Youth Finance International-ის (CYFI) ინიციატივით განხორციელებული „გლობალური ფინანსური ჩართულობის დაჯილდოებაზე“, რომელიც 2017 წლის მაისში ბერლინში გაიმართა, საქართველო წარდგენილი იყო ნომინაციაში „რეგიონული პროექტი“. ამასთან, ფინანსური განათლების სფეროში, მათ შორის, ფინანსური განათლების ეროვნული სტრატეგიის შემუშავებისა და ფინანსური განათლების დონის კვლევის ჩატარების მიმართულებით საქართველოს გამოცდილების გაზიარების მიზნით, 2017 წლის აპრილში საქართველოს ეროვნულ ბანკს მაკედონიის ცენტრალური ბანკის წარმომადგენელი ეწვია.

ფინანსური განათლების ეროვნული სტრატეგია

2016 წელს შემუშავებული ფინანსური განათლების ეროვნული სტრატეგიის ფარგლებში, რომელიც მომხმარებელთა უფლებების დაცვის ჩარჩოს მნიშვნელოვანი შემადგენელი ნაწილია, 2017 წლის დასაწყისში სტრატეგიის მართვის კომიტეტი ჩამოყალიბდა. კომიტეტის პასუხისმგებლობაა, შეიმუშავოს მიდგომები და რეკომენდაციები ფინანსური განათლების ეროვნული სტრატეგიის განვითარება-დანერგვასთან და საქართველოში ფინანსური განათლების მხარდაჭერის საკითხებთან დაკავშირებით.

კომიტეტის თავმჯდომარეა საქართველოს ეროვნული ბანკის პრეზიდენტი, ხოლო მის შემადგენლობაში შედიან დაინტერესებული მხარეები სახელმწიფო სტრუქტურების, კერძო ფინანსური სექტორისა და სამოქალაქო საზოგადოების მხრიდან. კერძოდ: თიბისი ბანკის, ლიბერთი ბანკის, საქართველოს ბანკის, ფინკა ბანკი საქართველოს, მიკროსაფინანსო ორგანიზაცია კრისტალის, საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროს, საქართველოს პრეზიდენტის ადმინისტრაციის, ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტის, ბიზნესისა და ტექნოლოგიების უნივერსიტეტის, გერმანული შემნახველი ბანკების ფონდის (SBFIC) და Finance-in-Motion-ის წარმომადგენლები. 2017 წელს კომიტეტის ორი სხდომა და კომიტეტის სამუშაო ჯგუფის ოთხი შეხვედრა გაიმართა, რომელთა ფარგლებშიც განისაზღვრა უახლოესი წლების პრიორიტეტები, დაიწყო მსჯელობა იმ პროექტების შესახებ, რომელთა განხორციელებაც 2018 წელს არის დაგეგმილი და შემუშავდა ფინანსური განათლების მართვის კომიტეტის საქმიანობის წარმართვისთვის მნიშვნელოვანი დოკუმენტები, როგორიცაა ფინანსური განათლების პროგრამების მონიტორინგისა და შეფასების სახელმძღვანელო, ფინანსური განათლების ფარგლებში ძირითადი კომპეტენციის ჩარჩო, ფინანსური განათლების პროგრამებისა და სასწავლო მასალების სერტიფიცირების მაღალი დონის პრინციპები და ეროვნული სტრატეგიის გზამკვლევი 2018-2020 წლებისთვის.

საგანმანათლებლო მასალები

2017 წლის განმავლობაში საქართველოს ეროვნულმა ბანკმა მოსახლეობაში გონივრული დაზოგვის, მაღალრისკიანი ფინანსური სქემებისა და ფინანსური პირამიდების შესახებ ცნობიერების ამაღლების მიზნით სპეციალური კამპანია წამოიწყო, რომელიც მოიცავდა SBFIC-სთან თანამშრომლობით ფინანსური პირამიდების შესახებ ბროშურების, ასევე, გონივრული დაზოგვისა და ფინანსური პირამიდების შესახებ ორი საინფორმაციო ვიდეორგოლის მომზადებასა და გავრცელებას.

ვიდეორგოლი გონივრული დაზოგვის შესახებ

SBFIC-სთან ერთად შემუშავებული საინფორმაციო ვიდეორგოლი გონივრული დაზოგვის შესახებ, საზოგადოებას 2017 წლის ივნისში წარედგინა და წლის განმავლობაში რამდენიმე სატელევიზიო არხის ეთერით გადაიცემოდა⁹⁸. გარდა ამისა, აღნიშნული ინიციატივის ეფექტურობის ზრდის მიზნით შემუშავდა ინტერნეტ-ბანერი, რომელიც სამიზნე აუდიტორიის ყურადღებას ორიგინალური ფორმით იზიდავდა, ბანერზე დაჭერით კი მომხმარებლები ეროვნული ბანკის ვებგვერდზე გადადიოდნენ, სადაც ისინი ფინანსური პირამიდებისა და თანხის დაბანდების მაღალრისკიანი სქემების შესახებ ეცნობოდნენ ინფორმაციას.

ვიდეორგოლი ფინანსური პირამიდების შესახებ

ფინანსური პირამიდების შესახებ საინფორმაციო ვიდეორგოლის პრეზენტაცია 2017 წლის ოქტომბერში, სასტუმრო „რუმსში“ გაიმართა, რომელზეც მოწვეულნი იყვნენ კერძო, საჯარო და სამოქალაქო სექტორის წარმომადგენლები, მათ შორის პარლამენტის წევრები, საერთაშორისო დონორი ორგანიზაციებისა და მედიის წარმომადგენლები. ფინანსური პირამიდების შესახებ ვიდეორგოლი მაყურებლებს ფინანსური პირამიდის საქმიანობის ძირითად პრინციპებს და იმ ნიშნებს აცნობს, რომელთა მიხედვითაც ფინანსური პირამიდების ამოცნობაა შესაძლებელი⁹⁹.

2017 წლის ოქტომბერში, „ევროპული ფონდის სამხრეთ-აღმოსავლეთ ევროპისათვის“ (EFSE DF) განვითარების პროგრამის მხარდაჭერით

98. <https://www.youtube.com/watch?v=BN8XeByjJI>

99. <https://www.youtube.com/watch?v=vNmWQFHbgyE>

საქართველოს ეროვნულმა ბანკმა იპოთეკური სესხების შესახებ საგანმანათლებლო ვიდეორგოლი მოამზადა, რომელიც იპოთეკური სესხის აღებისას გასათვალისწინებელ საკვანძო ინფორმაციასა და რჩევებს სთავაზობს იმ ადამიანებს, რომლებიც სახლის შეძენის ან აშენების მიზნით იპოთეკური სესხის აღებას განიხილავენ. ვიდეორგოლთან ერთად ეროვნულმა ბანკმა შეიმუშავა ინტერნეტ-ბანერები, რომლებიც უძრავი ქონების ყიდვა-გაყიდვის პორტალებზე განთავსდა. აღნიშნული ბანერების საშუალებით მომხმარებელი ეროვნული ბანკის ვებგვერდზე გადადის, სადაც უშუალოდ ვიდეორგოლისა და ამავე თემაზე შექმნილი საგანმანათლებლო ბროშურის გაცნობის საშუალება აქვს, რომელიც ეროვნულმა ბანკმა და EFSE DF-მა 2016 წელს შეიმუშავეს. აღნიშნული მასალის გაცნობა მოსახლეობას საქართველოს ეროვნული ბანკის ვებგვერდზე და YouTube არხზე¹⁰⁰ შეუძლია.

ფინანსური განათლების შესახებ მოსახლეობის ცნობიერების ამაღლებისაკენ მიმართული სხვა ღონისძიებები

2017 წელს საქართველოს ეროვნული ბანკი, ტრადიციისამებრ, ჩაერთო ფინანსური საკითხების გარშემო საზოგადოების ცნობიერების ამაღლებისაკენ მიმართულ არაერთ ღონისძიებაში.

CYFI-ს ინიციატივით, ეროვნული ბანკის ორგანიზებითა და მოსწავლე-ახალგაზრდობის ეროვნული სასახლის, საქართველოს ბანკის, ფინკა ბანკი საქართველოს, მიკროსაფინანსო ორგანიზაცია კრისტალის, ტექნოპარკის, საჯარო სკოლებისა და უნივერსიტეტების ჩართულობით, 2017 მარტში გლობალური ფულის კვირეული საქართველოში მეოთხედ აღინიშნა. კვირეულის ფარგლებში, რომელიც ყოველწლიურად არაერთ ქვეყანაში აღინიშნება, ბავშვები და ახალგაზრდები ერთვებიან ფინანსების, ბავშვთა უფლებებისა და მენარმეობის საკითხების შესახებ დისკუსიაში. 2017 წლის კვირეულის გზავნილი იყო: „ისწავლე. დაზოგე. გამოიმუშავე“. ღონისძიების ფარგლებში საქართველოს ეროვნული ბანკისა და მოსწავლე-ახალგაზრდობის ეროვნული სასახლის ორგანიზებით ბავშვებისთვის საინტერესო ფინანსურ და სამეწარმეო თემებზე ხატვის, ფოტოგრაფიისა და ესსეების კონკურსი ჩატარდა. საუკეთესო

ნაშრომების ავტორებს საქართველოს ეროვნულმა ბანკმა ყვარელში, ფულის მუზეუმში უმასპინძლა, სადაც მოსწავლეებმა მოისმინეს ლექცია ეროვნული ბანკის ისტორიისა და ფუნქციების, ბანკების საქმიანობის, ფულის ისტორიისა და გლობალური ფულის კვირეულის შესახებ.

ამავე კვირეულის ფარგლებში საქართველოს ეროვნული ბანკის პრეზიდენტმა საკასო ცენტრში უმასპინძლა მოსწავლე-ახალგაზრდობის ეროვნული სასახლისა და წმ. გიორგის სახელობის ბრიტანულ-ქართული სკოლის უფროსკლასელებს, რომლებმაც ეროვნული ბანკის პრეზიდენტთან ერთად ფინანსური განათლებისა და ჩართულობის საკითხებზე იმსჯელეს. ამასთან კვირეულის ფარგლებში კომერციულმა ბანკებმა - ფინკა ბანკმა და საქართველოს ბანკმა, მიკროსაფინანსო ორგანიზაცია კრისტალმა და ბიზნესისა და ტექნოლოგიების უნივერსიტეტმა ბავშვებს არაერთი სახალისო-შემეცნებითი პროექტი შესთავაზეს. კვირეულში ჯამში 5 000 ბავშვი მონაწილეობდა.

2017 წლის ოქტომბერში საქართველოს ეროვნული ბანკისა და SBFIC-ს ინიციატივითა და შვიდი ქართული კომერციული ბანკის - ბაზის ბანკი, ვითიბი ბანკი, თიბისი ბანკი, კრედიო ბანკი, ლიბერთი ბანკი, საქართველოს ბანკი, ფინკა ბანკი საქართველო - ორგანიზებით, „მსოფლიო დაზოგვის დღის“ კვირეული ქვეყანაში მეექვსედ აღინიშნა. დაზოგვის დღის მიზანია ქვეყანაში დაზოგვის სარგებლიანობაზე დიალოგის წახალისება და დაზოგვის პოპულარიზაცია. კვირის განმავლობაში კომერციული ბანკების ფილიალებში, ბანკომატებზე, ვებგვერდებსა და სოციალურ ქსელებში მსოფლიო დაზოგვის დღის ქართული სიმბოლოს - „გროვიას“ მონაწილეობით ვიდეორგოლი განთავსდა და ახალგაზრდა თაობაში ფინანსური განათლების თემებზე შექმნილი ბეჭდური მასალა გავრცელდა. ამასთან, სოციალურ მედიაში ჩატარდა კონკურსი დაზოგვის თემაზე, რომლის ფარგლებშიც გამოვლინდა 9-დან 13 წლამდე ასაკის 24 გამარჯვებული, რომლებსაც ეროვნულმა ბანკმა, SBFIC-მ და კომერციულმა ბანკებმა ყვარელში, ი. ჭავჭავაძის სახლ-მუზეუმსა და ეროვნული ბანკის ფულის მუზეუმში უმასპინძლეს, სადაც ბავშვები ჩაერთნენ

100. <https://www.youtube.com/user/TheNBGeorgia/featured>

თამაშში დაზოგვის თემაზე; გამარჯვებულ ბავშვებს ბანკებმა დეპოზიტები გაუხსნეს, რათა მათ გააგრძელონ თანხის საკუთარი მიზნებისთვის შეგროვება.

თანამშრომლობა განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროსთან

2017 წელს საქართველოს ეროვნულმა ბანკმა განაგრძო მუშაობა საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროსთან საბაზო საფეხურზე ეროვნულ სასწავლო გეგმებში ფინანსური განათლების საკითხების ინტეგრირების მიმართულებით.

პროექტი „სკოლა-ბანკი“

2017 წლის განმავლობაში ეროვნული ბანკი, CYFI-სთან თანამშრომლობით, განაგრძობდა მუშაობას პროექტის „სკოლა-ბანკი“ განვითარებისა და დანერგვის მიმართულებით. „სკოლა-ბანკი“ ახალგაზრდა თაობის ფინანსურ განათლებასა და ჩართულობას ემსახურება. პროექტის ფარგლებში 12-დან 15 წლამდე ახალგაზრდებისთვის შემუშავდა „სკოლა-ბანკის“ სახელმძღვანელო, რომელიც ფინანსური განათლების ისეთ საკვანძო საკითხებს მოიცავს, როგორიცაა დაზოგვა, ხარჯვა და ბიუჯეტირება; სესხება და სესხის მართვა; მომხმარებლის უფლებები და პასუხისმგებლობები; ფინანსური თაღლითობა და უსაფრთხოება, და ა.შ. - და ის ახალგაზრდებისთვის საინტერესო ენითა და აქტიური სწავლების მეთოდების გამოყენებით არის შედგენილი.

პროექტის ფარგლებში 2017 წლის ივლისში საქართველოს ეროვნულმა ბანკმა ბავშვებისა და ახალგაზრდებისთვის ფინანსური პროდუქტების განვითარების თემაზე ორდღიან სამუშაო შეხვედრას უმასპინძლა, რომელსაც CYFI-ს ექსპერტები უძღვებოდნენ და რომელშიც შვიდი კომერციული ბანკი მონაწილეობდა. შეხვედრის ფარგლებში მონაწილეებმა იმსჯელეს როგორც ახალგაზრდა თაობის ფინანსური განათლებისა და ჩართულობის მნიშვნელობაზე, ისე კომერციული ბანკების პერსპექტივიდან, ახალგაზრდებისთვის ფინანსური პროდუქტების განვითარებასთან დაკავშირებული შესაძლებლობებისა და საერთაშორისო გამოცდილებაზე დაყრდნობით, კონკრეტული საფინანსო პროდუქტების შესახებ, რომლებიც ახალგაზრდების საჭიროებებს პასუხობს და რომელთა განვითარებაც საქართველოში არის შესაძლებელი.

მოსწავლე-ახალგაზრდობის ეროვნულ სასახლესთან 2017 წლის ივლისში გაფორმებული ურთიერთთანამშრომლობის მემორანდუმის ფარგლებში, საქართველოს ეროვნულმა ბანკმა 2017 წლის აპრილში სასახლის პედაგოგებისთვის სამდღიანი ტრენინგი ჩაატარა; ამასთან, 2017 წლის ოქტომბრიდან სასახლეში „სკოლა-ბანკის“ წრეც შეიქმნა.

საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროს მხარდაჭერით, ეროვნულმა ბანკმა 2017 წლის სექტემბერში ტრენინგი თბილისის, მცხეთისა და რუსთავის საჯარო სკოლების პედაგოგებისთვის ჩაატარა და საპილოტე რეჟიმში „სკოლა-ბანკი“ 11 საჯარო სკოლაში დანერგა. პილოტის შედეგებიდან გამომდინარე, დაგეგმილია პროექტის მასშტაბების ზრდის შესაძლებლობების განხილვა განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროსთან, ასევე მოლაპარაკებები პროექტში კომერციული ბანკების ჩართულობასთან დაკავშირებით.

ტრენინგები, შეხვედრები და სხვა პროექტები

2017 წლის იანვარ-აპრილის პერიოდში საქართველოს ეროვნული ბანკის, საქართველოს პრეზიდენტის ადმინისტრაციისა და ბიზნესისა და ტექნოლოგიების უნივერსიტეტის თანამშრომლობის ფარგლებში, 1 000-მდე უფროსკლასელი ეწვია ეროვნულ ბანკს და მოისმინა ლექცია ფინანსური განათლებისა და მომხმარებელთა უფლებების დაცვის საკითხებზე.

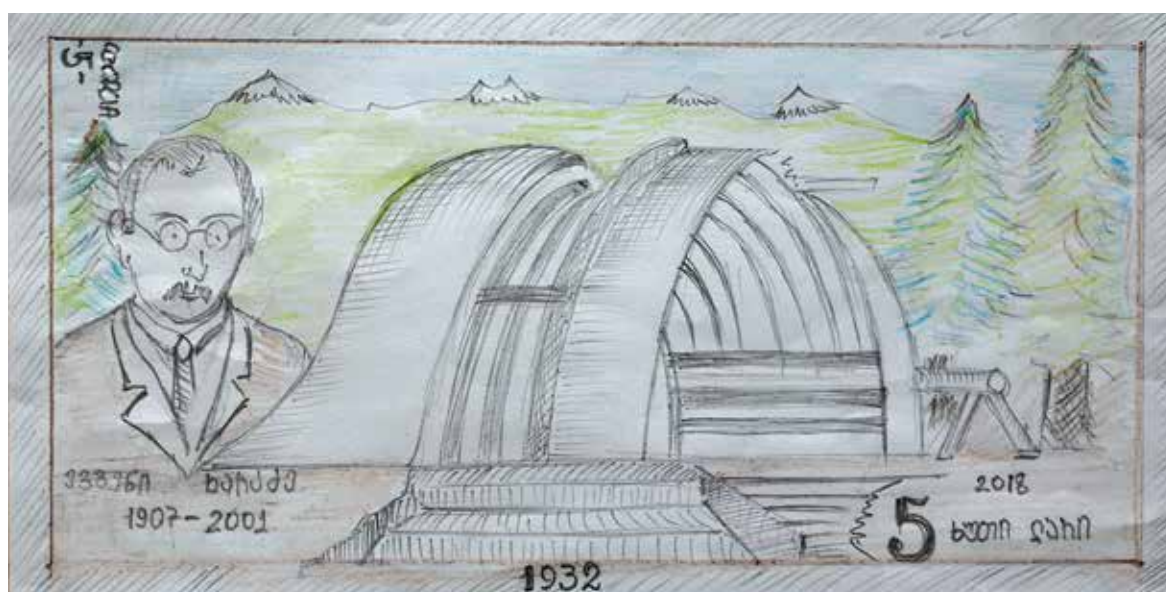
საქართველოს ეროვნულ ბანკს, საქართველოს თავდაცვის სამინისტროსა და SBFIC-ს შორის ურთიერთთანამშრომლობის მემორანდუმის ფარგლებში, 2017 წლის ივნისში საფუძველი ჩაეყარა პროექტს „ფინანსური განათლება ჯარში“, რომელიც მიზნად ისახავს, ტრენინგთა მომზადების გზით, თავდაცვის სისტემის წარმომადგენლების ფინანსური განათლების დონის ამაღლებასა და ფინანსური განათლების მიმართულებით სამინისტროს თანამშრომლების შესაძლებლობების ზრდას. პროექტი გორის, სენაკის, ვაზიანისა და კოჯრის სამხედრო ბაზებზე განხორციელდა და ჯამში მასში 70-ზე მეტმა სამხედრო პირმა და სამინისტროს წარმომადგენელმა მიიღო მონაწილეობა. პროექტის ბენეფიციარებმა მიიღეს ცოდნა საკვანძო ფინანსური საკითხების შესახებ, რაც, საბოლოო ჯამში, მათ ფინანსურ უსაფრთხოებასა და კეთილდღეობას შეუწყობს ხელს.

2017 წლის ივნისში საქართველოს ეროვნულმა ბანკმა უმასპინძლა მსოფლიო ბანკის სამუშაო შეხვედრას ფინანსური განათლების, მომხმარებელთა უფლებების დაცვის, პასუხისმგებლობაზე დაფუძნებული ფინანსური სისტემისა და ფინანსური ჩართულობის თემებზე, რომელშიც მონაწილეობა მიიღეს კერძო, საჯარო და სამოქალაქო სექტორის წარმომადგენლებმა.

2017 წლის დეკემბერში საქართველოს ეროვნულმა ბანკმა და „ჯუნიორ აჩივმენტ საქართველომ“ (Junior Achievement) გორის სასწავლო უნივერსიტეტში ფინანსური წიგნიერების თემაზე ინოვაციების ახალგაზრდულ ბანაკს უმასპინძლეს, რომელიც აშშ-ს განვითარების სააგენტოს (USAID) პროექტის - „სამეწარმეო განათლების მხარდაჭერა აღმოსავლეთ ევროპაში“ ფარგლებში განხორციელდა. პროექტში ხუთი კომერციული ბანკი - ვითიბი ბანკი, თიბისი ბანკი, ლიბერთი ბანკი, საქართველოს ბანკი, ფინკა ბანკი საქართველო - და მიკროსაფინანსო ორგანიზაცია კრისტალი ჩაერთო და მასში მონაწილეობა 15-დან 18 წლამდე ასაკის 120-ზე მეტმა ახალგაზრდამ მიიღო გორისა და ქარელის მუნიციპალიტეტებიდან, ზუგდიდიდან და თბილისიდან. იდეების ინტენსიური გენერირების 12-საათიანი ღონისძიების ფარგლებში მოსწავლეები საბანკო-საფინანსო სფეროდან მონვეული ექსპერტების დახმარებით ფინანსური

განათლებისა და ფინანსური ჩართულობის სფეროში არსებული ბიზნეს და საგანმანათლებლო გამოწვევის გარშემო მუშაობდნენ და პრობლემების ინოვაციური მეთოდებით გადაჭრას ცდილობდნენ. გამარჯვებული გუნდი გამოავლინა ჟიურიმ, რომელიც შედგებოდა ეროვნული ბანკის, განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროს, SBFIC-სა და საქართველოს დამსაქმებელთა ასოციაციის წარმომადგენლებისგან.

2017 წელს, SBFIC-ს, საქართველოს ეროვნული ბანკისა და კომპანია „კინგსი საქართველოს“ თანამშრომლობით, საქართველოს მასშტაბით სკოლებში „დაზოგვის თამაშის“ დანერგვა დაიწყო. „დაზოგვის თამაში“ ინტერაქტიული და დინამიური, გუნდური სამაგიდო თამაშია, რომელიც ახალგაზრდების ფინანსური განათლების დონის ზრდასა და დაზოგვის კულტურის ამაღლებას ისახავს მიზნად. თამაშის ფარგლებში, ახალგაზრდები სხვადასხვა ფინანსურ სიტუაციას აანალიზებენ, რომლის წინაშეც გარკვეულ ეტაპზე თითქმის ყველა ოჯახი დგება და ისეთ ცოდნასა და უნარებს იღებენ, რაც მათ რეალურ ცხოვრებაში ფინანსების გონივრულად მართვასა და ჯანსაღი ფინანსური გადაწყვეტილებების მიღებაში დაეხმარება. შემდეგ წლებში იგეგმება პროექტის ფარგლებში თანამშრომლობის გაგრძელება.



დავით ვარდიძე

13 წ. ადიგენის მუნიციპალიტეტის სოფელი არალი



ნინო ნარიშკინი

10 ნ. თბილისი #145 საჯარო სკოლა

დალი აღნიაშვილი

დავით ელიზბარაშვილის სახელობის ყვარლის მუნიციპალიტეტის სოფ. შილდის #1 საჯ სკოლა

6

არასაბანკო ზედამხედველობა



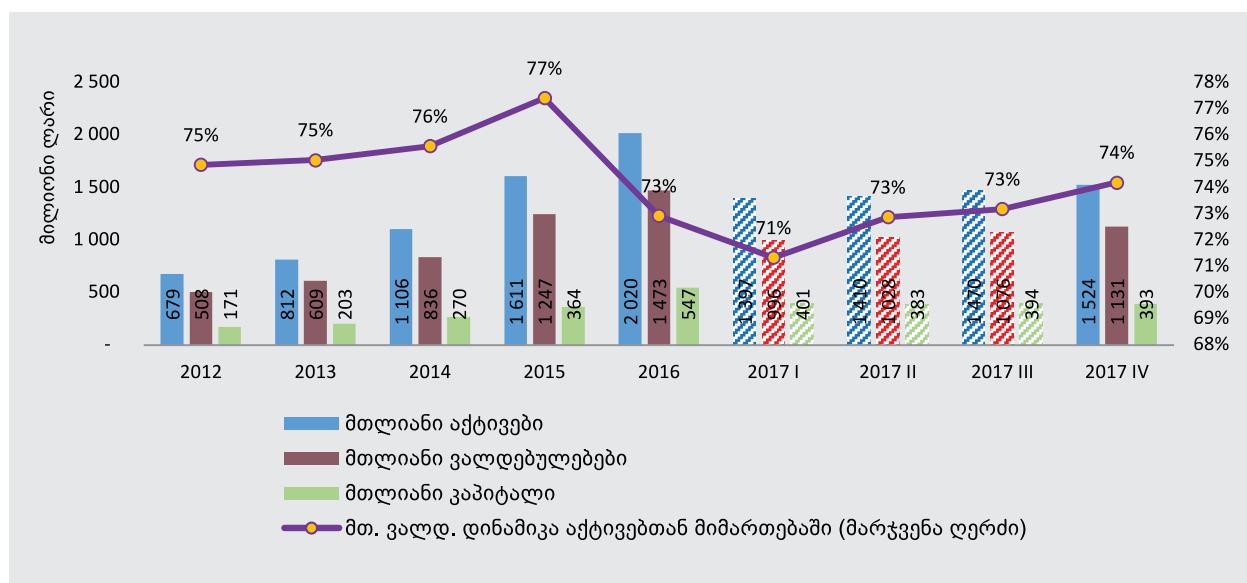
6.1 არასაბანკო საფინანსო ინსტიტუტები

2017 წლის 31 დეკემბრისათვის, კომერციული ბანკების გარდა, საფინანსო სფერო წარმოდგენილი იყო 75 მიკროსაფინანსო ორგანიზაციით, ვალუტის 1 127 გადამცვლელი პუნქტით, ფულადი გზავნილების 91 განმახორციელებელი პირითა და 8 საკრედიტო კავშირით.

6.1.1 მიკროსაფინანსო ორგანიზაციები

2017 წლის დასაწყისში მიკროსაფინანსო სექტორის ყველაზე დიდი მონაწილის სს „კრედოს“ საბანკო სექტორში გადანაცვლებამ, მნიშვნელოვანი გავლენა იქონია ამ სექტორის საერთო მაჩვენებლებზე. ამ ერთჯერადი ეფექტის გარეშე, სექტორში აქტივების სტაბილური ზრდის ტენდენცია ნარჩუნდებოდა და 2017 წლის ბოლოსათვის აქტივების მოცულობამ 1.5 მილიარდი ლარი შეადგინა.

დიაგრამა N 6.1 მთლიანი აქტივები, ვალდებულებები, კაპიტალი და მთლიანი ვალდებულებების დინამიკა აქტივებთან მიმართებაში

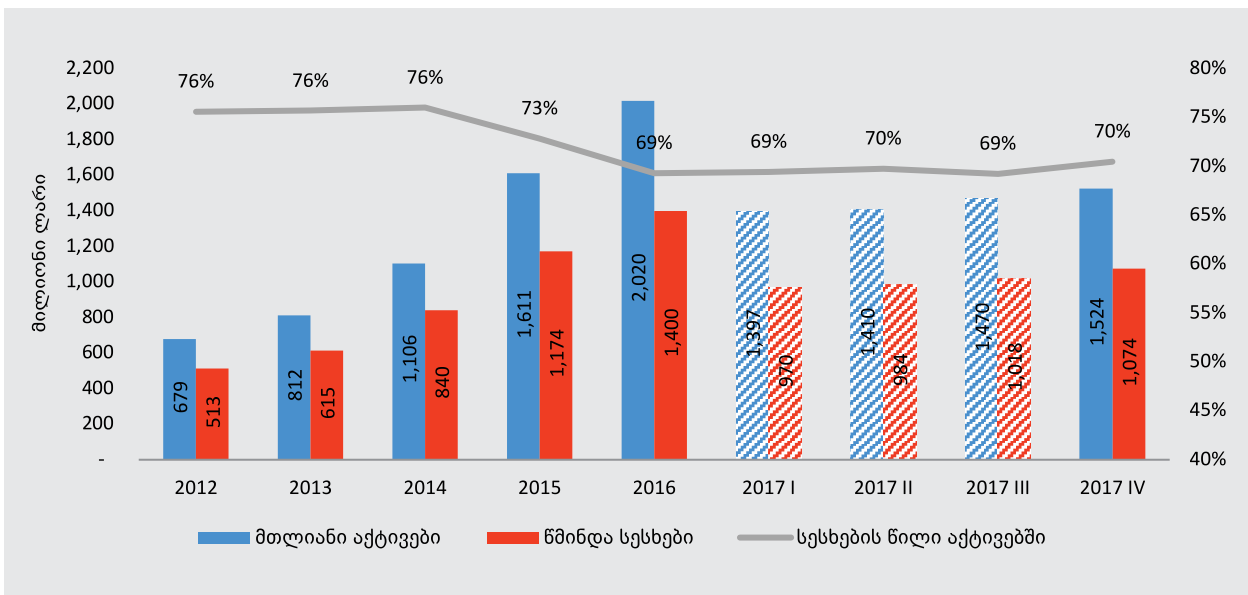


წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

2017 წელს წმინდა სესხების ზრდის ტემპი (ერთჯერადი ეფექტის გარეშე) 14 პროცენტი იყო და მისი მოცულობა 1.04 მილიარდი ლარით განისაზღვრა. წმინდა სესხების მთლიან აქტივებთან

თანაფარდობის წილობრივი მაჩვენებელი ბოლო წლების განმავლობაში არსებითად არ შეცვლილა და აქტივების 70.5 პროცენტი შეადგინა.

დიაგრამა N 6.2 წმინდა სესხების დინამიკა აქტივებთან მიმართებაში

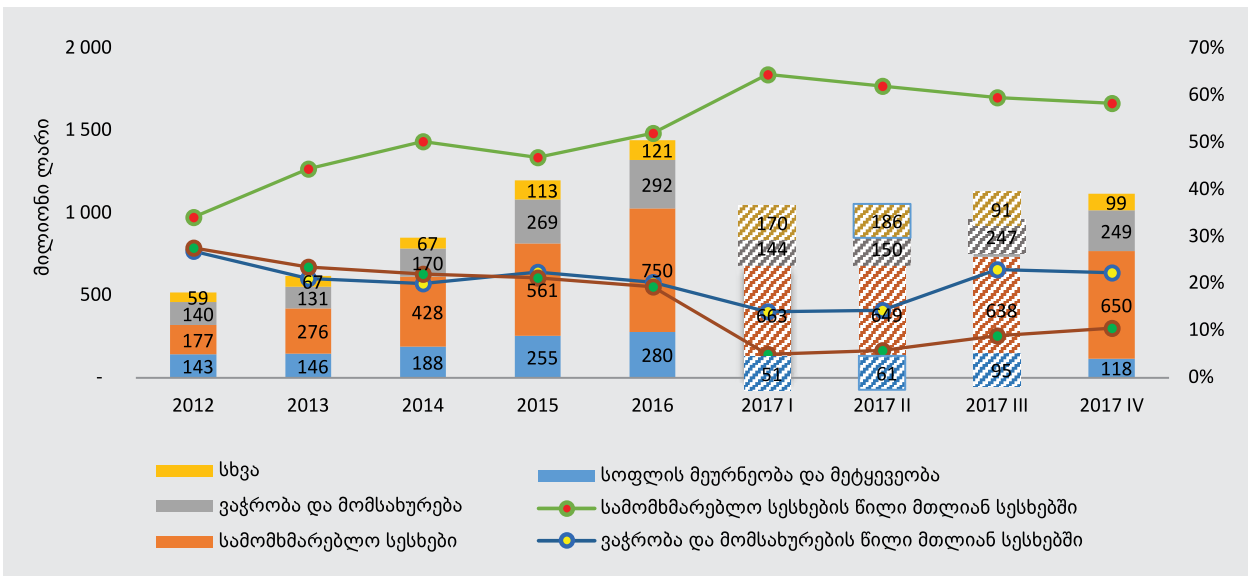


წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

მიკროსაფინანსო სექტორის მთლიანი საკრედიტო პორტფელი ძირითადად წარმოდგენილია სამი მიმართულებით: 1. ვაჭრობა და მომსახურება - 249 მლნ ლარი (პორტფელის 22 პროცენტი);

2. სოფლის მეურნეობა და მეტყევეობა - 118 მლნ ლარი (პორტფელის 11 პროცენტი); 3. სამომხმარებლო სესხები - 650 მლნ ლარი (პორტფელის 58 პროცენტი).

დიაგრამა N 6.3 მთლიანი პორტფელის სტრუქტურა



წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

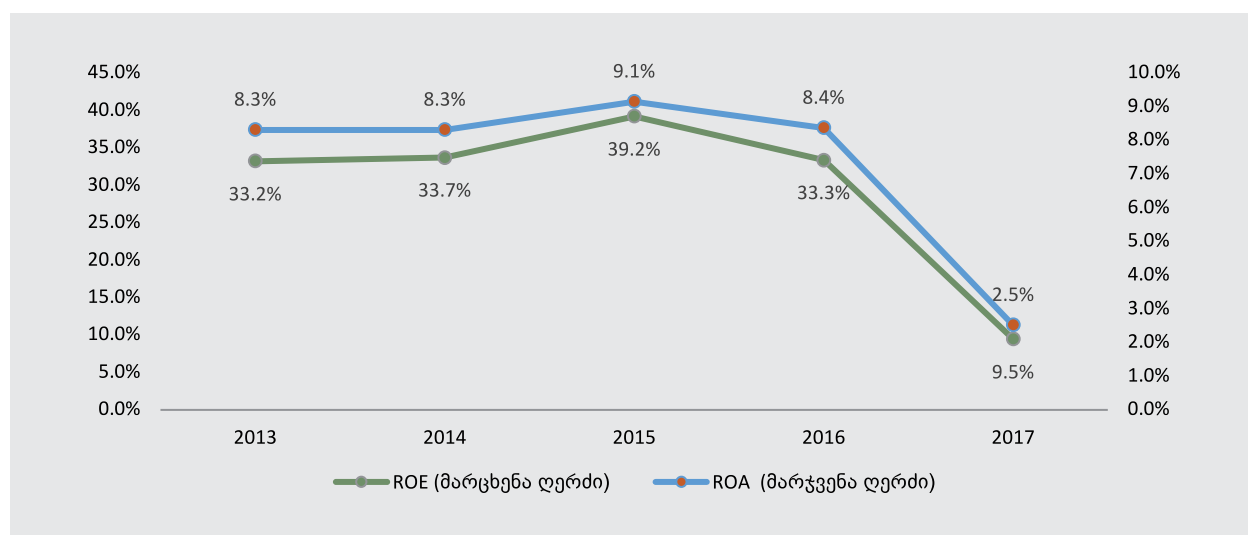
სს „კრედოს“ სექტორიდან გასვლამ პირდაპირი ზეგავლენა იქონია სესხების სტრუქტურაზე. კერძოდ, სოფლის მეურნეობაზე გაცემული სესხების წილი 19-დან 5 პროცენტამდე შემცირდა. თუმცა, ამ მიმართულებით დაკრედიტების ზრდის ტენდენცია კვლავაც შენარჩუნდა და წლის ბოლოსათვის პორტფელის 11 პროცენტს გადააჭარბა. აღსანიშნავია, რომ წლის განმავლობაში არსებითი ზრდა დაფიქსირდა ვაჭრობა-მომსახურების დაკრედიტების მიმართულებითაც.

მომგებიანობა

საყურადღებოა, რომ 2017 წლის შედეგებით, არსებითად არის შემცირებული სექტორის მომგებიანობის პარამეტრები ($ROE=9.5$ პროცენტი, $ROA=2.5$ პროცენტი). მაჩვენებლების კლება

ძირითადად „ონლაინ“ სესხების გამცემი მსხვილი მიკროსაფინანსო ორგანიზაციების ბარალიან ფუნქციონირებას და სავალუტო სახსრების გადაფასებიდან მიღებულ სოლიდურ ბარალს უკავშირდება, რაც, თავის მხრივ, 2016 წლის მაჩვენებლებისგან განსხვავებით, მიკროსაფინანსო სექტორის მოკლე დია სავალუტო პოზიციის¹⁰¹ ზრდით არის განპირობებული, რაც უცხოური ვალუტით დაფინანსების პირობებში აქტივების ლარიზაციის ზრდას უკავშირდება. ამასთან, აღსანიშნავია, რომ 2017 წლის განმავლობაში 25-დან 19 პროცენტამდე შემცირდა სექტორის წმინდა საპროცენტო მარჟის მაჩვენებელიც, რამაც ასევე ნეგატიური გავლენა იქონია სექტორის მომგებიანობაზე.

დიაგრამა N 6.4 მომგებიანობის პარამეტრები



წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

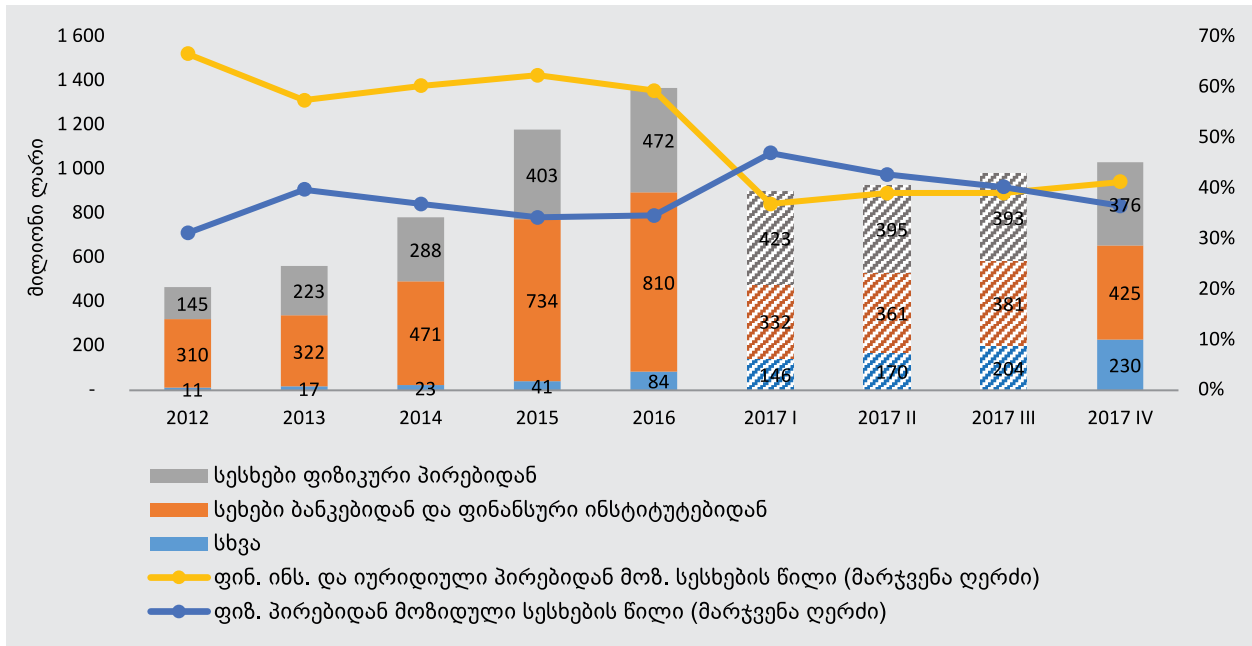
ვალდებულებების სტრუქტურა

გასული წლების მაჩვენებლების მსგავსად, მიკროსაფინანსო ორგანიზაციების აქტივების და-

ფინანსების მთავარ წყაროს (საშუალოდ 67 პროცენტი) ნასესხები სახსრები წარმოადგენს.

101. დია სავალუტო პოზიცია არის მოკლე, როდესაც ერთსა და იმავე სახის უცხოურ ვალუტაში მიკროსაფინანსო ორგანიზაციის ვალდებულებები აღემატება მის აქტივებს.

დიაგრამა N 6.5 ნასესხები სახსრების სტრუქტურა, არარეზიდენტი ორგანიზაციებიდან და ფიზიკური პირებიდან მოზიდული სახსრების დინამიკა

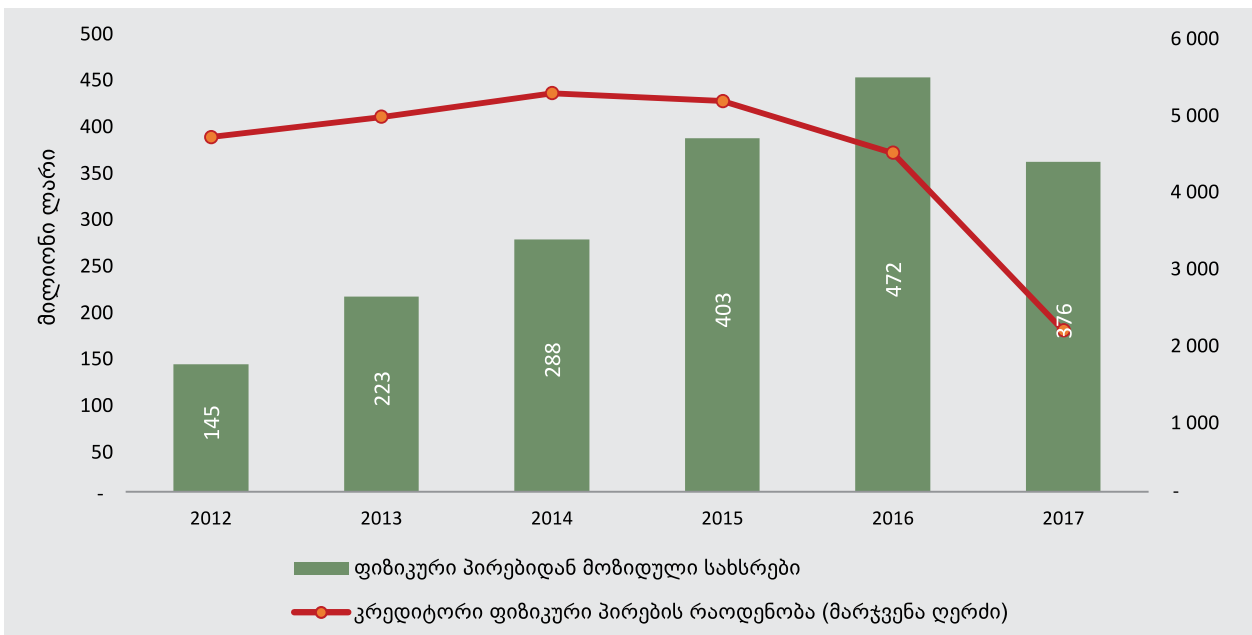


წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

2017 წლის განმავლობაში მნიშვნელოვნად შეიცვალა მიკროსაფინანსო ორგანიზაციების ვალდებულებების სტრუქტურა. კერძოდ, 2016 წელთან შედარებით, ფიზიკური პირებიდან მოზიდული სახსრების წილი მთლიან ვალდებულებებში 53-დან 36 პროცენტამდე შემცირდა, ხოლო მიკროსაფინანსო ორგანიზაციების კრედიტორი ფიზიკური პირების რაოდენობამ 4 633-დან 2 202-მდე იკლო. აღნიშნული მნიშვნელოვანი ჯამად უკავშირდება 2017 წლის 15 იანვარს

„საქართველოს სამოქალაქო კოდექსში“ შეტანილ ცვლილებებს, რომლის მიხედვითაც მენარმეს (მათ შორის მიკროსაფინანსო ორგანიზაციას), ან ურთიერთდაკავშირებულ მენარმეთა ჯგუფს, აეკრძალა 20-ზე მეტი ფიზიკური პირისგან დაბრუნებადი ფულადი სახსრების მოზიდვა ნებისმიერი ფორმით იმ შემთხვევაში, თუ თითოეული ფიზიკური პირისაგან მოზიდული თანხის ოდენობა 100 ათას ლარზე ნაკლებია.

დიაგრამა N 6.6 რეზიდენტი ფიზიკური პირებიდან მოზიდული სახსრები და კრედიტორი ფიზიკური პირების რაოდენობა



წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

2017 წელს მიკროსაფინანსო ორგანიზაციების საქმიანობისთვის მნიშვნელოვანი იყო ფიზიკურ პირზე 100 000 ლარამდე სესხის უცხოური ვალუტით გაცემის შეზღუდვა. აღნიშნულის შედეგად, წლის განმავლობაში მნიშვნელოვნად (54-დან 27 პროცენტამდე) შემცირდა მიკროსაფინანსო ორგანიზაციების საკრედიტო პორტფელის დოლარიზაციის მაჩვენებელი.

6.2 არასაბანკო სექტორის რეგულირება და ზედამხედველობა

2017 წლის 23 დეკემბერს „საქართველოს ეროვნული ბანკის შესახებ“ ორგანულ კანონში შევიდა ცვლილება, რომლის მიხედვითაც მენარმე სუბიექტს ან ურთიერთდაკავშირებულ მენარმეთა ჯგუფს არ შეუძლია ეროვნული ბანკის მიერ მიკროსაფინანსო ორგანიზაციად რეგისტრაციის, არასაბანკო სადებოზიტო-საკრედიტო საქმიანობის ლიცენზიის ან საბანკო საქმიანობის ლიცენზიის გარეშე, 20-ზე მეტი ფიზიკური პირისაგან მოიზიდოს დაბრუნებადი ფულადი სახსრები (მათ შორის, სესხი) ან/და ანარმოოს პირთა ფართო წრიდან დაბრუნებადი ფულადი სახსრების მოზიდვის რეკლამირება. ამავე საკანონმდებლო ცვლილებებით, საქართველოს ეროვნულმა ბანკმა მიიღო უფლებამოსილება, სრული ზედამხედველობა გაუწიოს არასაბანკო ორგანიზაციების საქმიანობას.

ცვლილებების შედეგად არსებითად გამკაცრდა მიკროსაფინანსო ორგანიზაციების სარეგისტრაციო მოთხოვნები შესაფერისობის კრიტერიუმებისა და კაპიტალიზაციის კუთხით. 250 ათასი ლარიდან 1 მილიონ ლარამდე გაიზარდა მოთხოვნა კაპიტალზე, ასევე, დაწესდა სარეგისტრაციო მოსაკრებელი და სხვა. მოქმედ მიკროსაფინანსო ორგანიზაციებს კი დაევაღათ მოთხოვნილი კაპიტალიზაცია უზრუნველყონ ორ ეტაპად: არანაკლებ 500 000 ლარისა – 2018 წლის 1 სექტემბრამდე და არანაკლებ 1 მლნ ლარისა – 2019 წლის 1 ივლისამდე. გემოაღნიშნული უფლებამოსილების განხორციელების მიზნით, ამ ეტაპზე მიმდინარეობს საზედამხედველო სუბიექტების მარეგულირებელი ნორმატიული დოკუმენტების შემუშავების პროცესი, რომელიც უახლოეს მომავალში დასრულდება.

ვალუტის გადამცვლელ პუნქტებთან დაკავშირებით მნიშვნელოვანია, რომ ეროვნული ბანკი უფლებამოსილი გახდა, განსაზღვროს ვალუტის გადამცვლელი პუნქტის მიერ მომსახურების განევისას მომხმარებლისთვის ინფორმაციის მიწოდების და ვალუტის გადაცვლის ოპერაციის გაუქმების წესი, რომლის არარსებობაც ვალუტის გადამცვლელი პუნქტების მომსახურების მომხმარებლებს არსებით პრობლემებს უქმნიდა. ვალუტის გადამცვლელი პუნქტების რეგულირებისა და ზედამხედველობის ახალი წესის თანახმად, ვალუტის გადამცვლელი პუნქტები 2018 წლის პირველი მარტიდან ვალდებული არიან ვალუტის გაცვლის ოპერაციის განხორციელებიდან 30 წუთის განმავლობაში, მომხმარებლის მოთხოვნით და ვალუტის გაცვლის დამადასტურებელი ქვითრის წარდგენის საფუძველზე, გააუქმონ აღნიშნული ოპერაცია და დააბრუნონ გაცვლილი თანხა, თუ ტრანზაქციის მოცულობა არ აღემატება 5000 ლარს ან მის ეკვივალენტს უცხოური ვალუტით. გარდა ამისა, აღნიშნული წესით გამკაცრდა სარეგისტრაციო მოთხოვნები შესაფერისობის კრიტერიუმებისა და საოპერაციო ფართის მოწყობის კუთხით.

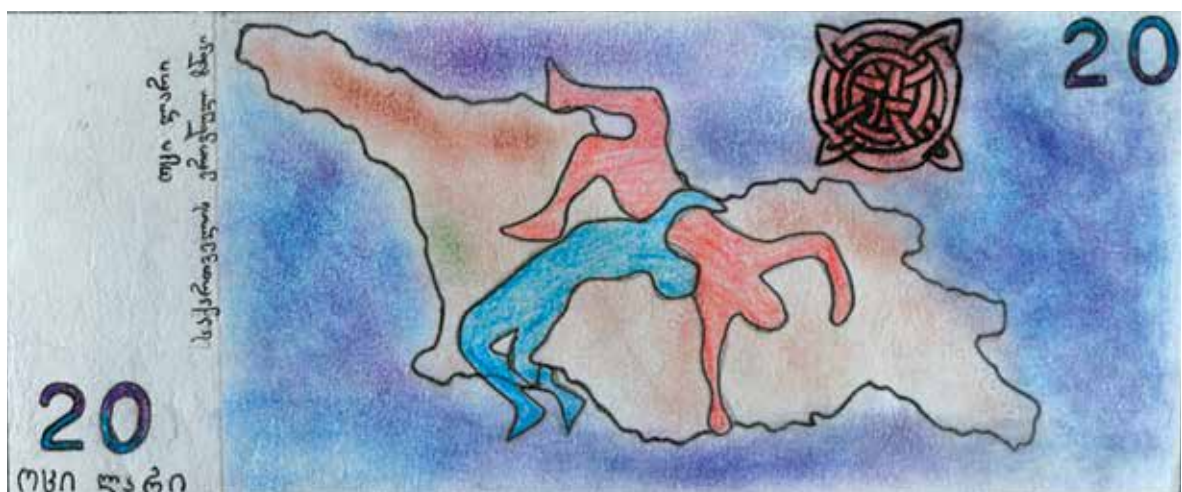
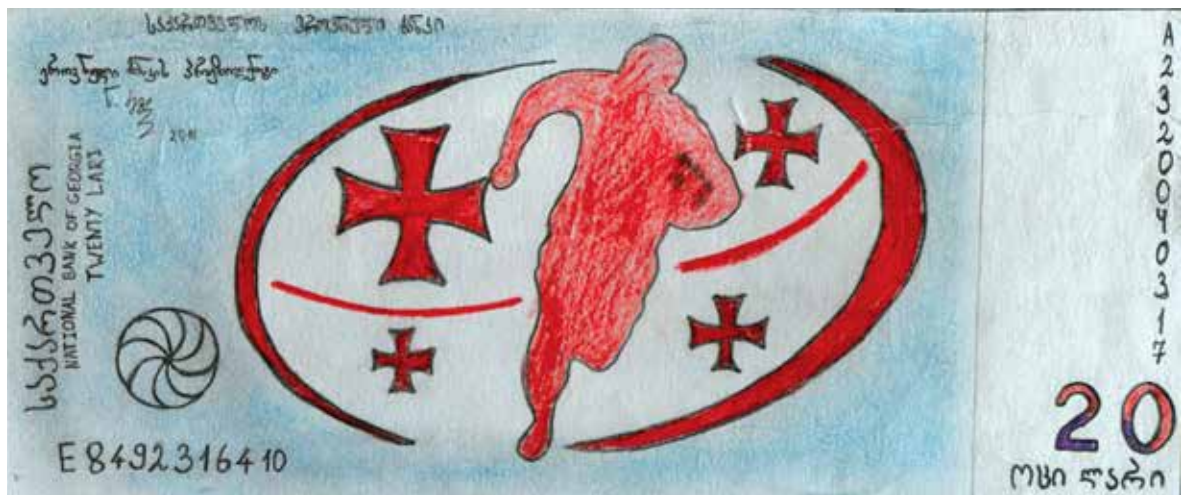
ასევე მნიშვნელოვანია, რომ აღნიშნული საკანონმდებლო ცვლილებებით ეროვნულ ბანკს მიენიჭა უფლებამოსილება, ზედამხედველობა გაუწიოს სესხის გამცემი სუბიექტის საქმიანობას. ამ შემთხვევაში საზედამხედველო სუბიექტს წარმოადგენს ნებისმიერი მენარმე პირი, რომლის მიმართ ერთდროულად 20-ზე მეტ ფიზიკურ პირს აქვს სასესხო/საკრედიტო ვალდებულება. სესხის გამცემი სუბიექტი ვალდებულია 2019 წლის 1 იანვრამდე რეგისტრაცია გაიაროს ეროვნულ ბანკში და დააკმაყოფილოს ეროვნული ბანკის მიერ დადგენილი მოთხოვნები. ამ მიმართულებით ზედამხედველობა შეეხება სესხის გამცემი სუბიექტის რეგისტრაციას და რეგისტრაციის გაუქმებას, მსესხებელთა უფლებების დაცვის კუთხით მათ შემოწმებასა და რეგულირებას, წერილობითი მითითებების გაცემას, მოთხოვნების, შეზღუდვებისა და სანქციების დაწესებას.

6.3 კომუნიკაცია საქმორთა

საკანონმდებლო ცვლილებების პაკეტის შემუშავების პროცესის გამჭვირვალობისა და მასში სექტორის მონაწილეების ჩართულობის მიზნით, შედგა ეროვნული ბანკის მენეჯმენტის რამდენიმე სამუშაო შეხვედრა მიკროსაფინანსო სექტორის წარმომადგენლებთან, რომელთაც მიენიშნებოდათ დეტალური ინფორმაცია საკანონმდებლო ცვლილებებისა და თანმდევი რეგულაციებთან დაკავშირებით. შეხვედრებზე აქტიური მსჯელობის საგანს წარმოადგენდა საზედამხედველო მოთხოვნების გამკაცრება კაპიტალიზაციის, ლიკვიდობის ზრდისა და სესხების

შესაძლო დანაკარგების რეზერვების შექმნის მიმართულებით. მნიშვნელოვანი ყურადღება ეთმობოდა სექტორის გამჭვირვალობისა და საფინანსო ანგარიშგებების სანდოობის ამაღლების კუთხით გასატარებელ ღონისძიებებს, გარე აუდიტის მნიშვნელობას და საოპერაციო სისტემების გამართულობას.

ეროვნული ბანკი მომავალშიც გააგრძელებს აქტიურ კომუნიკაციას სექტორის წარმომადგენლებთან საზედამხედველო სტრატეგიის ფარგლებში სექტორის სტაბილური ფუნქციონირებისა და მომხმარებელთა ინტერესების მაქსიმალურად დაცვის მიზნით.



ნიკა მეგრელიშვილი

13 წ. ფოთი



ნიკიტა ჩიტიშვილი 10 წ.

დაბა მანგლისის #1 საჯარო სკოლა. მე-5 კლასი

7

ფასიანი ქალაქების ბაზარი



2017 წელს მთავრობასთან ერთად შემუშავებული კაპიტალის ბაზრის განვითარების სტრატეგიის ფარგლებში გადაიდგა მნიშვნელოვანი ნაბიჯები როგორც კაპიტალის ბაზრის განვითარების, ასევე საზედამხედველო პოლიტიკის მიმართულებით.

7.1 კაპიტალის ბაზრის განვითარება

საგადასახადო პოლიტიკა

2017 წელს საგადასახადო კოდექსში შევიდა ცვლილებები ფასიან ქაღალდებთან დაკავშირებული საგადასახადო შეღავათების შესახებ. ცვლილების თანახმად, საგადასახადო შეღავათი შეეხება რეზიდენტი იურიდიული პირების მიერ საქართველოში საჯარო შეთავაზების გზით გამოშვებულ და ეროვნული ბანკის მიერ აღიარებულ ორგანიზებულ ბაზარზე სავაჭროდ დაშვებულ ფასიან ქაღალდებთან დაკავშირებულ ოპერაციებს.

აღნიშნულიდან გამომდინარე, ეროვნულმა ბანკმა შეიმუშავა ორგანიზებულ ბაზარზე აღიარების დროებითი წესი, რომელიც ეფუძნება საერთაშორისოდ აღიარებულ სტანდარტებსა და ევროდირექტივების მოთხოვნების ძირითად პრინციპებს. წესის მიხედვით, განსაზღვრულია ის მინიმალური ორგანიზაციული, სისტემური და გამჭვირვალობის კრიტერიუმები, ასევე, მოთხოვნები მენეჯმენტის მიმართ, რომლებსაც უნდა აკმაყოფილებდეს ორგანიზებული ბაზარი, რათა საგადასახადო შეღავათით სარგებლობის მიზნებისათვის ეროვნული ბანკისგან აღიარებული სტატუსი მოიპოვოს.

ამ ეტაპზე, არსებული რეალობის გათვალისწინებით, აღიარებული ბაზრის სტატუსი მიენიჭა მხოლოდ საქართველოს საფონდო ბირჟის „A“ და „B“ კატეგორიის სალისტინგო სეგმენტს. ამასთან, საქართველოს საფონდო ბირჟას განესაზღვრა გარკვეული პერიოდი წესით განსაზღვრული მოთხოვნების სრულად დასაკმაყოფილებლად. აღნიშნული მოთხოვნების დაკმაყოფილებით ბირჟა საერთაშორისოდ აღიარებულ სტანდარტებს მიუახლოვდება.

ფასიანი ქაღალდებით ვაჭრობის და ანგარიშსწორების სისტემის რეფორმა

2016 წელს საქართველოს ეროვნულმა ბანკმა და თბილისის საფონდო ბირჟამ დაიწყეს ფასიანი

ქაღალდებით ვაჭრობის და ანგარიშსწორების სისტემის რეფორმის ერთობლივი პროექტი. პროექტი ითვალისწინებს ეროვნული ბანკის ფასიანი ქაღალდების სისტემის განახლებას და მის ჩარჩოში კორპორატიული ფასიანი ქაღალდების ინტეგრირებას. პროექტის დასრულებისთანავე, საქართველოში გამოშვებული ნებისმიერი ტიპის ფასიანი ქაღალდით ანგარიშსწორება ერთიანი სისტემის მეშვეობით იქნება შესაძლებელი.

ამავდროულად, საფონდო ბირჟა ახალი სავაჭრო პლატფორმის დანერგვის პროცესშია. აღნიშნული პროექტის დასრულება 2018 წლის ბოლომდე იგეგმება, რაც ბაზრის მონაწილეებს საერთაშორისო მოთხოვნების შესაბამისი სისტემით სარგებლობის საშუალებას მისცემს.

დერივატივების ბაზარი

ეროვნული ბანკის ინიციატივით დაიწყო მუშაობა ევროპის რეკონსტრუქციისა და განვითარების ბანკთან (EBRD) საქართველოში დერივატივების ბაზრის განვითარების პროექტზე. პროექტის მიზანია, შეიქმნას ფულადი ბაზრების განვითარების ხელშეწყობი სამართლებრივი და ბიზნეს გარემო, რაც შესაბამისობაში იქნება საერთაშორისო სტანდარტებთან და გამოცდილებასთან. პროექტის ფარგლებში შემუშავდა კანონპროექტი, რომელიც დაარეგულირებს დერივატივების მიმოქცევას და მასთან დაკავშირებულ ურთიერთობებს.

პროექტის წარმატებული განხორციელება საშუალებას მისცემს ინვესტორებს, მოახდინონ ფინანსური ინსტრუმენტების ჰეჯირება როგორც სავალუტო, ისე საპროცენტო განაკვეთის რისკებისგან; ხელს შეუწყობს უფრო დახვეწილი საინვესტიციო სტრატეგიების განხორციელებას და, ზოგადად, მათი მხრიდან ინტერესის გაღრმავებას ფასიანი ქაღალდების ბაზრის მიმართ.

საინვესტიციო ფონდები

საერთაშორისო ფინანსურ ბაზრებზე მნიშვნელოვანი ადგილი უკავია საინვესტიციო ფონდებს. საქართველოს ეკონომიკის ზომიდან გამომდინარე, საინვესტიციო ფონდების ბაზრის განვითარებას გარკვეული პოტენციალი აქვს, თუმცა, დღეის მდგომარეობით, საქართველოში საინვესტიციო ფონდები რეგისტრირებული არ არის. ამის მიზეზი, პირველ რიგში, გაუმართავი საკანონმდებლო ბაზაა. ბაზარზე არსებული ინ-

ტერესისა და გამოხატული მოლოდინის გათვალისწინებით, მთავრობის ინიციატივით დაიწყო კანონის ახალ პროექტზე მუშაობა, რაშიც ეროვნულ ბანკს წამყვანი როლი ეკისრება. 2017 წელს ინტენსიურად მიმდინარეობდა აღნიშნულ კანონზე მუშაობის პროცესი და იმ მიმართულებების განსაზღვრა, რომლებიც, სექტორის განვითარების თვალსაზრისით, ყველაზე მეტად მოერგება ადგილობრივ ბაზარს.

საზედამხედველო პოლიტიკის მიმართულება

გამართული საზედამხედველო ჩარჩო, რომელიც იცავს ინვესტორების უფლებებს და უზრუნველყოფს მაღალი ხარისხის გამჭვირვალობასა და სანდოობას, კაპიტალის ბაზრის განვითარების ერთ-ერთი მთავარი წინაპირობაა. ეროვნული ბანკის სტრატეგია მიზნად ისახავს აღნიშნული ჩარჩოს დახვეწას და საერთაშორისო სტანდარტებთან შესაბამისობაში მოყვანას. ამ მიმართულებით 2017 წელს მნიშვნელოვანი ნაბიჯები გადაიდგა.

IOSCO¹⁰² თვითშეფასება

ფასიანი ქაღალდების ბაზრის ზედამხედველობის კუთხით, ეროვნული ბანკისათვის მნიშვნელოვანია განსახორციელებელი საზედამხედველო რეფორმებისა და პრაქტიკის საერთაშორისოდ აღიარებულ სტანდარტებთან შესაბამისობის შეფასება.

აღნიშნულიდან გამომდინარე, 2017 წელს დაიწყო IOSCO-ს პრინციპებთან შესაბამისობის თვითშეფასების პროექტი, რომლის ფარგლებშიც მოხდა საქართველოს ფასიანი ქაღალდების ბაზრის ზედამხედველობას დაქვემდებარებული სუბიექტების, მარეგულირებელი ჩარჩოსა და საზედამხედველო პრაქტიკის შედარება IOSCO-ს მიერ შემუშავებულ პრინციპებთან და, შესაბამისად, ბაზარზე არსებული პრობლემების იდენტიფიცირება. პირველადი შეფასების შედეგად გამოიკვეთა ძირითადი მიმართულებები, რასთან დაკავშირებითაც საჭირო იქნება ცვლილებების განხორციელება საერთაშორისო სტანდარტებთან შესაბამისობაში მოსაყვანად. აღნიშნული

ცვლილებები შეეხება საბირჟო და არასაბირჟო გარიგებათა ბაზრების, ბაზრის შუამავლების და საჯარო ფასიანი ქაღალდების ემიტენტების საზედამხედველო ჩარჩოს განვითარებას.

ემისიის პროსპექტების მარეგულირებელი წესის დახვეწა

2017 წლის მანძილზე მკვეთრად გააქტიურდა კორპორატიული ობლიგაციების ბაზარი, რომელთაგან დიდი ნაწილის ემისია საჯარო შეთავაზების გზით მოხდა. შესაბამისად, გაიზარდა სრულყოფილი და დეტალური მარეგულირებელი ჩარჩოს არსებობის საჭიროება.

აღნიშნულთან დაკავშირებით დაიწყო ემისიის პროსპექტის მარეგულირებელი წესის შემუშავება, რომელიც ეფუძნება ევროკავშირის მასშტაბით მოქმედი პროსპექტის დირექტივებსა და რეგულაციას. წესი მოიცავს ყველა არსებითი ინფორმაციის გამჟღავნების მოთხოვნას ემიტენტების მიმართ, რათა პოტენციურმა ინვესტორებმა შეძლონ კონკრეტული ფინანსური ინსტრუმენტის რისკის დონის ადეკვატურად შეფასება. ფინანსურ ინსტრუმენტებთან დაკავშირებული რისკების ინვესტორებამდე მითითების უზრუნველსაყოფად, ეროვნულმა ბანკმა გამოაქვეყნა რამდენიმე გაფრთხილება და მოუწოდა ინვესტორებს, სიფრთხილე გამოეჩინათ ფასიანი ქაღალდების ბაზარზე ოპერირებისას, გადანაწევების მიღებამდე შეესწავლათ პროსპექტები და მხოლოდ ამის შემდეგ განეხორციელებინათ ინვესტიცია.

გარიგებებში შუამავლის მონაწილეობის აუცილებლობა

ინვესტორების დაცულობის უფრო მაღალი დონის უზრუნველსაყოფად კანონმდებლობაში შევიდა ცვლილება, რომლის მიხედვითაც, საჯარო ფასიანი ქაღალდებთან დაკავშირებული გარიგებების დადება შესაძლებელი იქნება მხოლოდ ფასიანი ქაღალდების ბაზრის შუამავლების მეშვეობით. ამ ცვლილების პარალელურად, ევროკავშირის დირექტივების საუკეთესო პრაქტიკის გათვალისწინებით, მიმდინარეობს მუშაობა ახალ წესზე, რომელიც შეეხება შუამავლის მიერ კლიენ-

102. International Organization of Securities Commissions - ფასიანი ქაღალდების კომისიების საერთაშორისო ორგანიზაცია (IOSCO), ერთ-ერთი ყველაზე მნიშვნელოვანი ორგანოა, რომელშიც გაერთიანებულია მსოფლიოს სხვადასხვა ქვეყნის ფასიანი ქაღალდების ბაზრის რეგულატორები. IOSCO-ს მიერ შემუშავებული ფასიანი ქაღალდების ბაზრის რეგულირების პრინციპები, მიზნები და მათი დანერგვის მეთოდოლოგია ეფუძნება ბაზრის რეგულირებისა და ზედამხედველობის საერთაშორისო გამოცდილებას; მისი მიზანია უზრუნველყოფილ იქნას ფასიანი ქაღალდების ბაზრის ეფექტიანი, გამჭვირვალე და სამართლიანი ფუნქციონირება და ინვესტორთა მეთი დაცულობა.

ტისთვის მიცემული საინვესტიციო რეკომენდაციის შესაბამისობას კლიენტის ცოდნასა და გამოცდილებასთან, ფინანსურ მდგომარეობასა და საინვესტიციო მიზნებთან.

ნესი შუამავლებს ავალდებულებს, რჩევის მიცემამდე გაეცნონ ინფორმაციას კლიენტების ცოდნისა და გამოცდილების შესახებ კონკრეტულ ფინანსურ ინსტრუმენტებთან მიმართებაში, მათ ფინანსურ მდგომარეობასა და საინვესტიციო მიზნებს და უზრუნველყონ ისეთი სახის რეკომენდაციის გაცემა, რომელიც შესაბამისობაში იქნება კლიენტის მახასიათებლებსა და მოთხოვნებთან.

ფორექსის პლატფორმა

ინვესტორების ინტერესების დაცვის მიზნით და ბაზარზე არსებული ახალი გამოწვევებიდან გამომდინარე, კანონმდებლობაში განხორციელდა ცვლილებები უცხოური ვალუტის სავაჭრო პლატფორმის ორგანიზებასთან დაკავშირებით. ცვლილებების შესაბამისად, საქმიანობის განსახორციელებლად სუბიექტები ვალდებული არიან

მოიპოვონ საბროკერო კომპანიის ლიცენზია და აკმაყოფილებდნენ ლიცენზირებისთვის განსაზღვრულ მინიმალურ მოთხოვნებს.

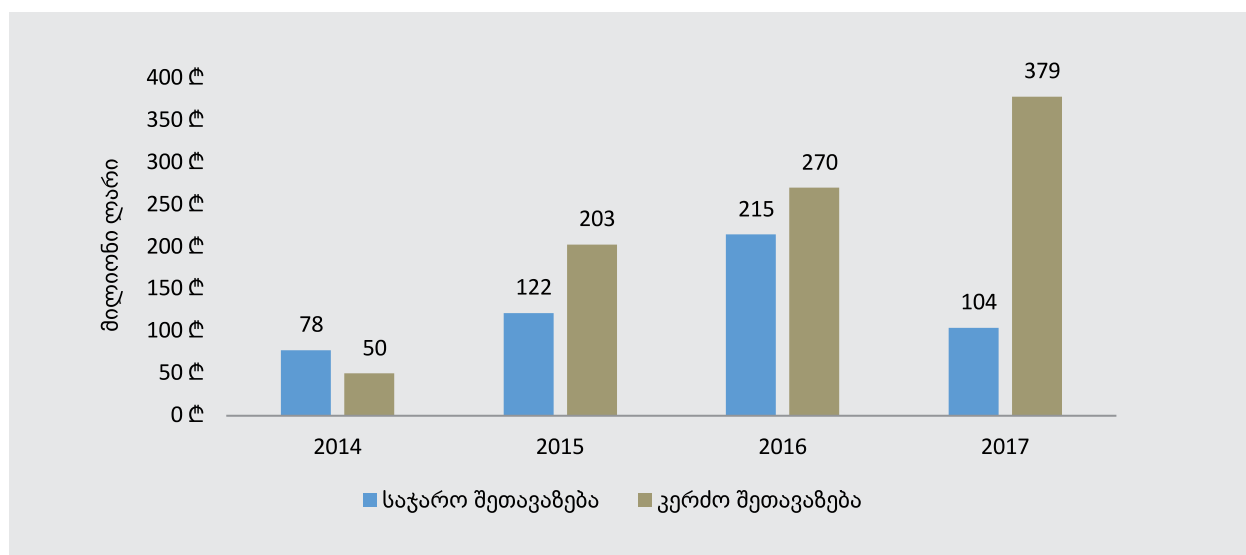
7.2 ფასიანი ქაღალდების ბაზრის მარკენაბლები და ძირითადი მონაწილეები

ობლიგაციების ბაზარი

2017 წლის განმავლობაში მნიშვნელოვნად გააქტიურდა ობლიგაციების ბაზარი. საერთო ჯამში, 11-მა კომპანიამ 442.8 მილიონი ლარის ღირებულების ობლიგაცია გამოუშვა, საიდანაც 6 ემისია საჯარო შეთავაზების, ხოლო დანარჩენი 5 კი კერძო შეთავაზებით განხორციელდა¹⁰³.

აღსანიშნავია, რომ კერძო შეთავაზებების ძირითად ნაწილს საერთაშორისო საფინანსო ინსტიტუტების მიერ განხორციელებული შეთავაზებები წარმოადგენს, რომლებმაც 2017 წელს 243 მლნ ლარი შეადგინა.

დიაგრამა N 7.1 საჯარო და კერძო შეთავაზებების გზით განთავსებული ობლიგაციების მოცულობა წლების მიხედვით (2014-2017)



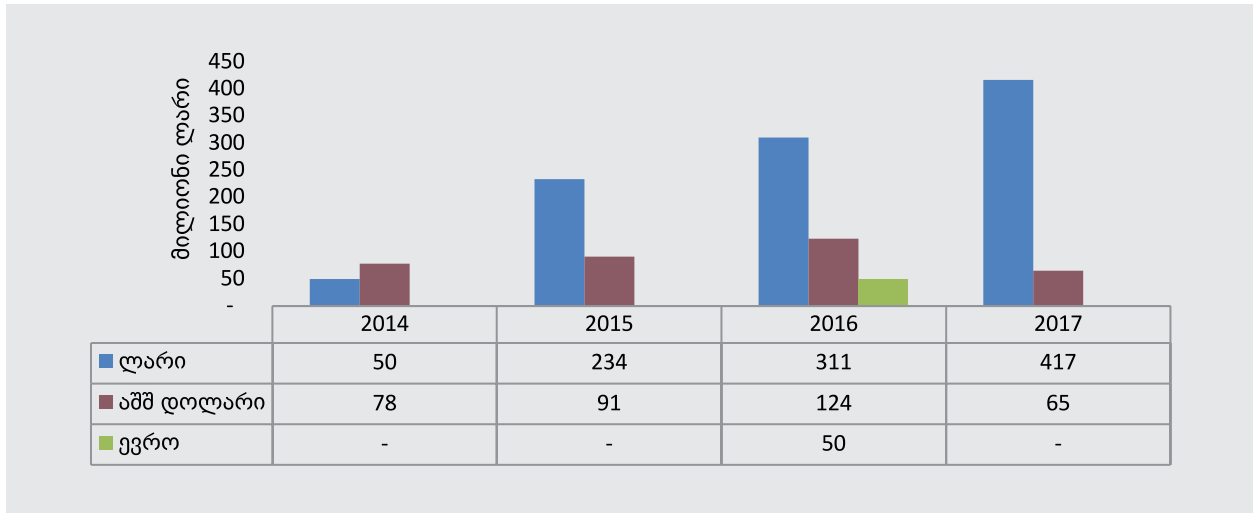
წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

103. იგულისხმება კერძო შეთავაზებების გზით გამოშვებული ფასიანი ქაღალდები, რომელთაც ეროვნული ბანკის მიერ მიენიჭათ საერთაშორისო საიდენტიფიკაციო ნომერი.

2017 წელს ასევე გაიზარდა ლარით დენომინირებული სასესხო ფასიანი ქაღალდების მოცუ-

ლობა და ამ მონაცემმა მთლიანი ობლიგაციების 86 პროცენტი შეადგინა.

დიაგრამა N 7.2 სხვადასხვა ვალუტით გამოშვებული ობლიგაციების მოცულობა წლების მიხედვით (2014-2017)

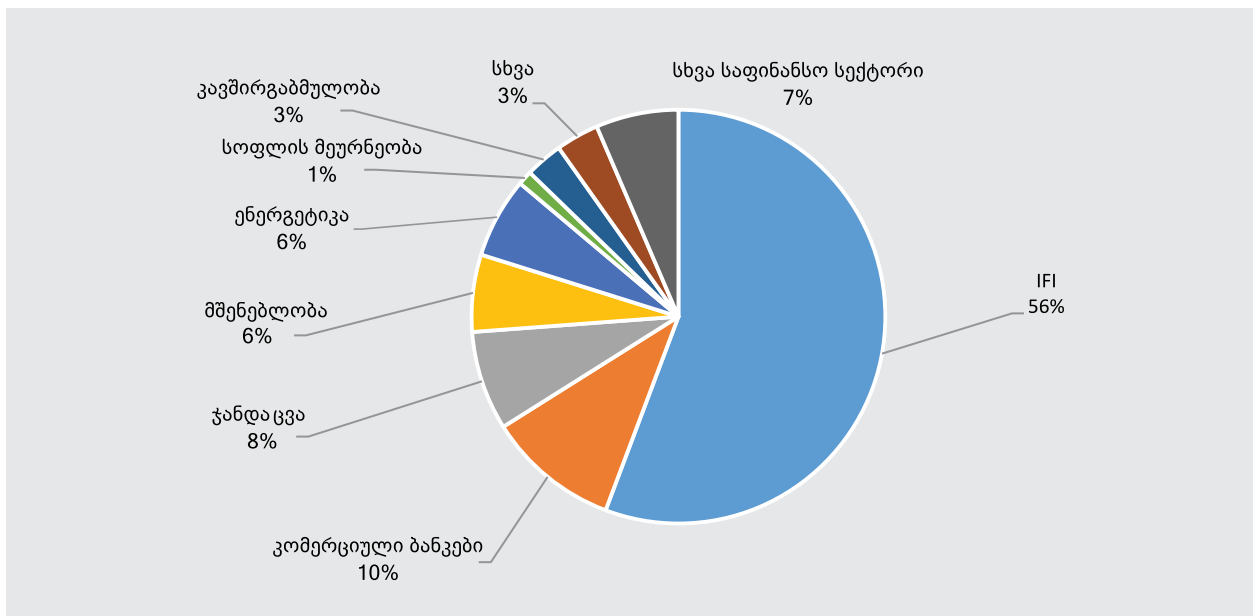


წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

საქართველოში ობლიგაციების გამოშვება ძირითადად საფინანსო სექტორზე მოდის და მთლიანი

გამოშვების 73 პროცენტს შეადგენს.

დიაგრამა N 7.3 ობლიგაციების პროცენტული წილი სექტორების მიხედვით (2017 წლის ბოლო მდგომარეობით აქტიური ობლიგაციებისთვის)



წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

აქციების ბაზარი

ობლიგაციების ბაზართან შედარებით მცირე წინსვლა შეინიშნება აქციების საჭარო ემისიის კუთხით. 2017 წელს სს „ვითიბი ბანკ ჯორჯიამ“ და სს „ნიკორამ“ განახორციელეს აქციების ემისია, რომლებიც საჭარო შეთავაზების გზით განთავსდა და მისმა ჯამურმა ღირებულებამ 19.9 მლნ ლარი შეადგინა.

აღნიშნული მიმართულებით ეროვნული ბანკი გეგმავს 2018 წელი დაუთმოს ბაზრის კვლევებს, რათა მოახდინოს ძირითადი პრობლემების იდენტიფიცირება, როგორც მოთხოვნის, ასევე მიწოდების მიმართულებით. ამ თვალსაზრისით, საზედამხებელო გარემოს გაუმჯობესება, ემიტენტების გაზრდილი გამჭვირვალობა და მაღალი კორპორატიული სტანდარტების დანერგვა მნიშვნელოვანი ფაქტორი იქნება ინვესტორების ინტერესის ასამაღლებლად.

ბაზრის მონაწილეების მიმოხილვა

2017 წლის ბოლოსთვის საქართველოს ფასიანი ქაღალდების ბაზარზე საქმიანობდა 2 საფონდო

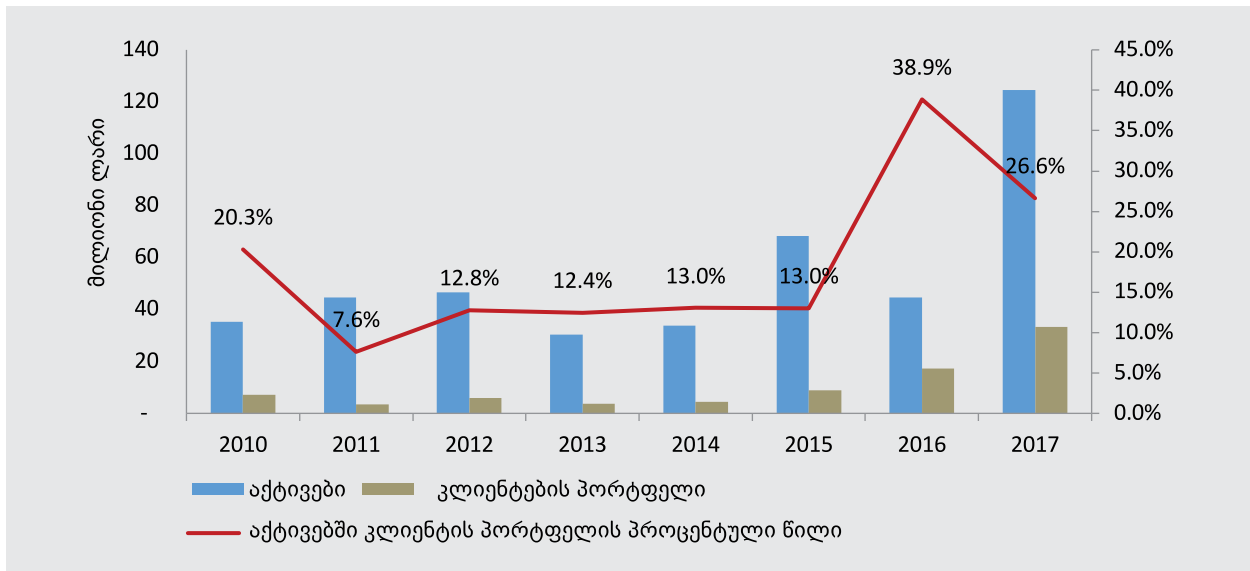
ბირჟა, 1 ფასიანი ქაღალდების ცენტრალური დეპოზიტარი, 8 საბროკერო კომპანია და 4 ფასიანი ქაღალდების დამოუკიდებელი რეგისტრატორი. 8 საბროკერო კომპანიიდან 2 არ იყო საფონდო ბირჟის წევრი.

საბროკერო კომპანიები

სასესხო ფასიანი ქაღალდების ბაზრის გააქტიურებამ გავლენა იქონია ბაზრის შუამავლების აქტივობის ზრდაზეც. 2017 წლის 31 დეკემბრისთვის¹⁰⁴ მოქმედი საბროკერო კომპანიების აქტივების საერთო მოცულობამ 124.6 მილიონი ლარი შეადგინა.

2017 წლის მონაცემებით, კლიენტების პორტფელმა (ფულადი სახსრები და ფასიანი ქაღალდები) საბროკერო კომპანიების ჯამური აქტივების 26.6 პროცენტი შეადგინა და მისი ოდენობა 33.2 მლნ ლარით განისაზღვრა. აღსანიშნავია, რომ წინა წლის ანალოგიურ მონაცემებთან შედარებით, კლიენტების პორტფელი თითქმის ორჯერ გაიზარდა.

დიაგრამა N 7.4 საბროკერო კომპანიების ჯამური აქტივების, კლიენტების პორტფელის და აქტივებში კლიენტის პორტფელის პროცენტული წილის დინამიკა წლების მიხედვით (2010-2017)



წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

104. 2017 წლის 31 დეკემბრით არსებული მონაცემები აუდიტირებული არ არის.

საბროკერო კომპანიების მიერ საბირჟო და არა-საბირჟო გარიგებათა ღირებულებამ 76 მლნ ლარი შეადგინა (148 მლნ ცალი ფასიანი ქაღალდი). აქედან, ბირჟის სავაჭრო სესიებზე

დაიდო 26.6 მლნ ლარის გარიგება (9.8 მლნ ცალი ფასიანი ქაღალდი), ხოლო ბირჟის გარეთ 49.6 მლნ ლარის გარიგება (138.26 მლნ ცალი ფასიანი ქაღალდი).

ცხრილი N 7.1 საბროკერო კომპანიების ვაჭრობის ძირითადი მაჩვენებლები (2017 წ)

საბროკერო კომპანიის დასახელება	მოცულობა (ფასიანი ქაღალდი)	ღირებულება (ლარი)
სს „გალტ ენდ თაგარტს“	119 872 672	74 601 734
შპს „თიბისი კაპიტალი“	438 254	1 070 658
შპს „პერიტივ სიქიურიტიზ“	26 838 840	435 341
სს „კაუკაზუს კაპიტალ ჯგუფი“	691 985	79 089
შპს „ქართუ ბროკერი“	280 278	10 500
სულ	148 122 029	76 197 322

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

საფონდო ბირჟა

2017 წლის 31 დეკემბრის მონაცემებით, საქართველოს საფონდო ბირჟის სავაჭრო სისტემაში დაშვებული იყო 106 ემიტენტის ფასიანი ქაღალდი. საანგარიშო პერიოდში სავაჭრო სესიებზე და ბირჟაზე დაფიქსირებულ გარიგებათა საერთო ღირებულებამ 172.7 მლნ ლარი შეადგინა (3.5 მლნ ცალი ფასიანი ქაღალდი). აქედან, ბირჟის სავაჭრო სესიაზე დაიდო 26.6 მლნ ლარის გარიგება, ხოლო ბირჟაზე დაფიქსირებული გა-

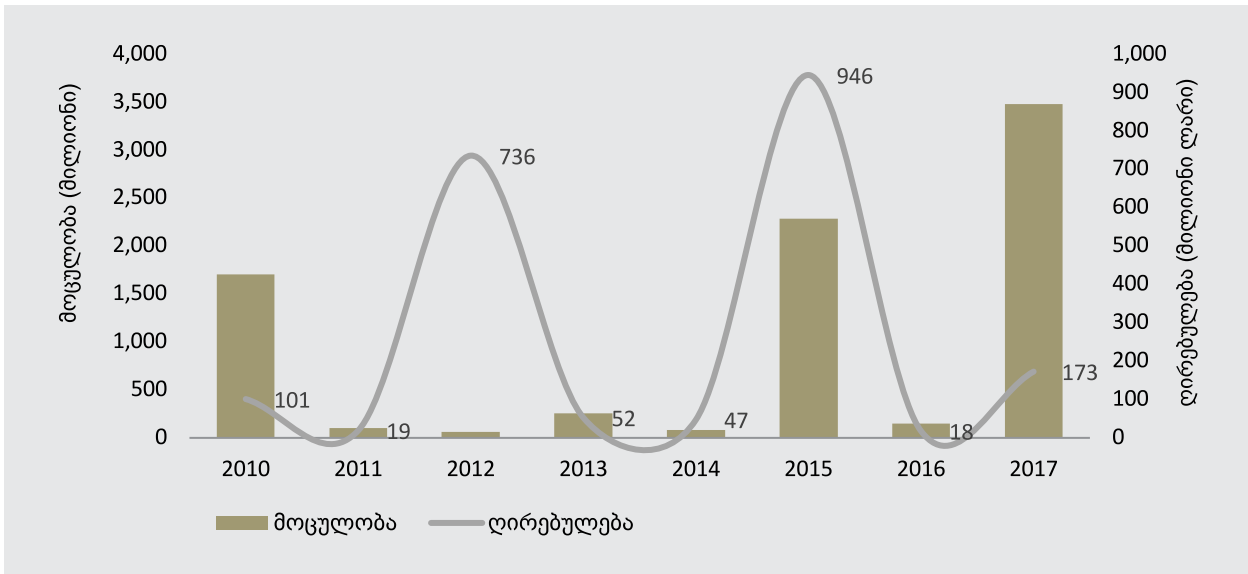
რიგებების ღირებულებამ 146.2 მლნ ლარი შეადგინა. გარდა ამისა, რეგისტრატორების მიერ წარმოდგენილ რეესტრებში აისახა ის გარიგებები, რომლებიც მოქმედი კანონმდებლობით არ ექვემდებარება საფონდო ბირჟაზე დაფიქსირებას (მემკვიდრეობით გადაცემა, ჩუქება და სხვა). 2017 წლის განმავლობაში განხორციელდა 2 371 ასეთი გარიგება 2 425 292 ცალ ფასიან ქაღალდზე. გარიგებების საერთო ღირებულებამ 158.4 მლნ ლარი შეადგინა.

ცხრილი N 7.2 ჯამური ინფორმაცია სავაჭრო სესიებზე დადებული და ბირჟაზე დაფიქსირებული მაჩვენებლების მიხედვით (2016-2017 წწ)

	გარიგების რაოდენობა		ფასიანი ქაღალდების მოცულობა		ფასიანი ქაღალდების ღირებულება (ლარი)	
წელი	2017	2016	2017	2016	2017	2016
საბირჟო	277	127	7 312 239	3 607 946	26 558 750	5 803 477
დაფიქსირებული	438	1 135	3 470 735 399	148 170 076	146 161 813	37 534 720
სულ	715	1 262	3 478 047 638	151 778 022	172 720 563	945 623 382

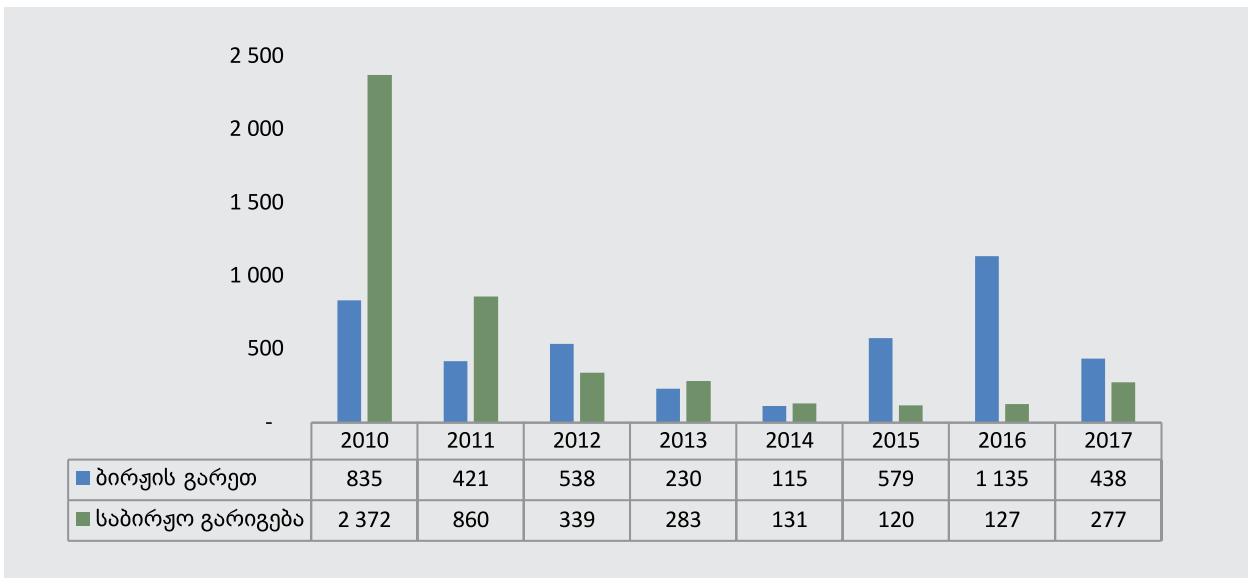
წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

დიაგრამა N 7.5 ვაჭრობის ძირითადი მაჩვენებლები (სავაჭრო სესიებზე დადებული და ბირჟაზე დაფიქსირებული გარიგებები) 2010-2017 წწ



წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

დიაგრამა N 7.6 სავაჭრო სესიებზე და ბირჟაზე დაფიქსირებული გარიგებების რაოდენობა წლების მიხედვით (2010-2017 წწ)

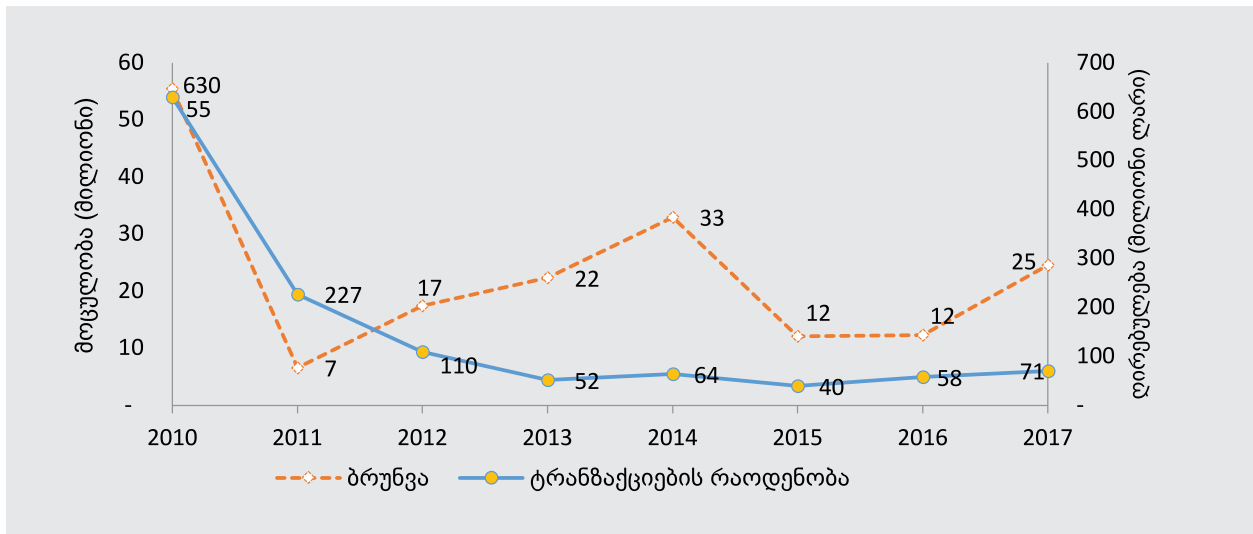


წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

ცენტრალური დეპოზიტარი

2017 წელს ცენტრალურ დეპოზიტარში დეპონირებული იყო 24.6 მლნ ფასიანი ქაღალდი და 11.4 მლნ ლარი. აქედან, ფულადი დეპონირების ტრანზაქციების 85.9 პროცენტი და საერთო თანხის 99.2 პროცენტი განხორციელდა სს „საქარ-

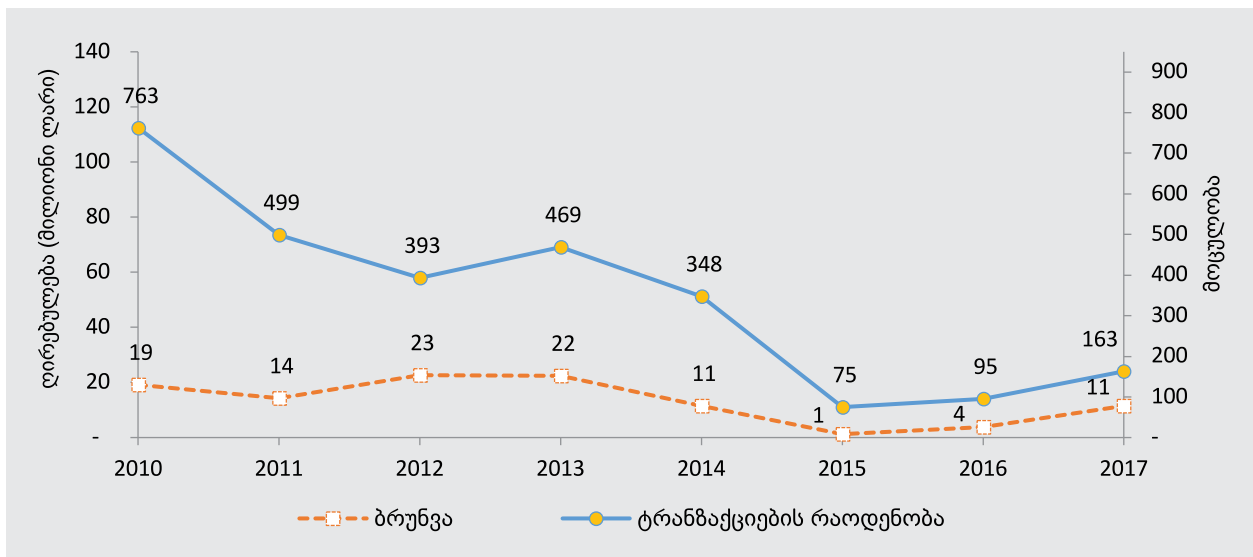
თველოს ბანკის“ მონაწილეობით. წინა წლის ანალოგიურ მონაცემთან შედარებით, ცენტრალურ დეპოზიტარში დეპონირებულ ფასიან ქაღალდებზე ტრანზაქციების რაოდენობა გაზრდილია 22 პროცენტით, ხოლო ბრუნვა 99 პროცენტით.

დიაგრამა N 7.7 ცენტრალურ დეპოზიტარში დეპონირებული ფასიანი ქაღალდები წლების მიხედვით (2010-2017 წწ)

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

საანგარიშო წელს ცენტრალურ დეპოზიტარში 7.7 მლნ ლარით გაიზარდა ფულადი სახსრების ბრუნვა. რაც შეეხება ფულადი სახსრების ტრანზაქციები-

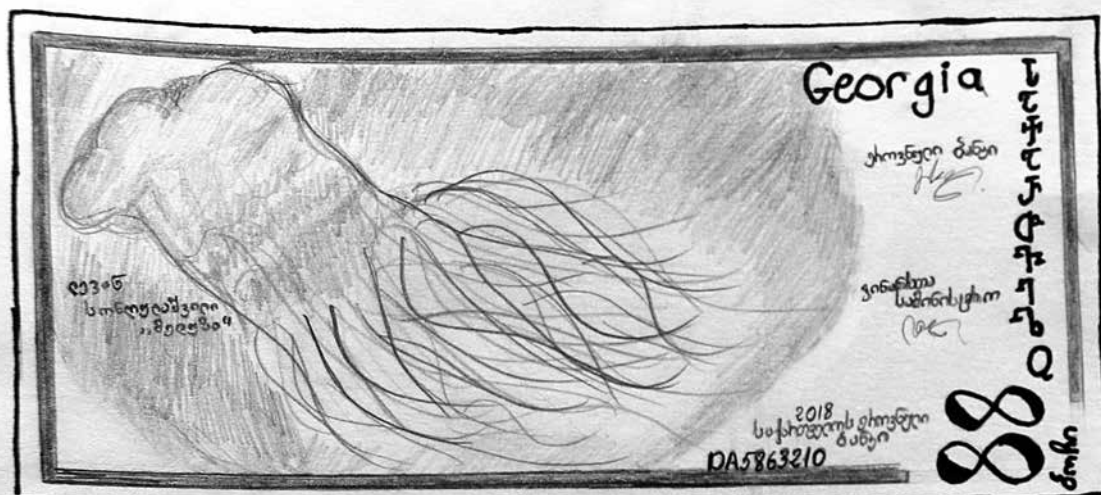
ბის რაოდენობას, ამ მაჩვენებლის წლიური ზრდა 72 პროცენტს გაუტოლდა.

დიაგრამა N 7.8 ცენტრალურ დეპოზიტარში დეპონირებული ფულადი სახსრები წლების მიხედვით (2010-2017 წწ)

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

საანგარიშო წელს ცენტრალურ დეპოზიტარში 7.7 მლნ ლარით გაიზარდა ფულადი სახსრების ბრუნვა. რაც შეეხება ფულადი სახსრების ტრანზაქციები-

ბის რაოდენობას, ამ მაჩვენებლის წლიური ზრდა 72 პროცენტს გაუტოლდა.



ლეილა-ანა ბესელია

ქალაქ თბილისის #97 საჯარო სკოლის მოსწავლე



ზურა ათოშვილი

11 წ. ახალციხე სსიპ ახალციხის #1 საჯარო სკოლა



ილია დონტაშვილი

ახმეტა სსიპ ქ. ახმეტის #2 საჯარო სკოლა

ირაკლი კანჯარაძე

თბილისი #117 სკოლა

8

ფუნდის გათვითჩაბის ინსპექტირება და ზედამხედველობა



უკანონო შემოსავლების ლეგალიზაციის აღმკვეთი კანონმდებლობის მოთხოვნების დაცვის მიზნით, ფინანსური ინსტიტუტების საქმიანობაზე ზედამხედველობის პროცესის ეფექტურად წარმართვის უზრუნველსაყოფად, 2017 წელს ფულის გათვითრების ინსპექტირებისა და ზედამხედველობის დეპარტამენტის მიერ დაინერგა საგადახდო მომსახურების პროვაიდერების რისკზე დამყარებული ზედამხედველობა. ასეთი მიდგომა მოიცავს დისტანციური ფორმით პრობლემური ინსტიტუტის ან ინსტიტუტის შიგნით არსებული რისკების იდენტიფიცირებას და იდენტიფიცირებული რისკების შესაბამისი საზედამხედველო ღონისძიებების გატარებას.

ამასთან, შემუშავდა ფასიანი ქაღალდების რეგისტრატორების და საბროკერო კომპანიების ადგილზე ინსპექტირების ახალი მეთოდოლოგია, რომელიც შემოწმების დაგეგმვის პროცესს, მიზნებს, ტიპებს, შემოწმების თემატიკას და სხვა მნიშვნელოვან საკითხებს რისკზე დაფუძნებული მიდგომის გათვალისწინებით განსაზღვრავს.

სანქციების ეფექტურობის ამაღლების მიზნით, 2017 წლის განმავლობაში ცვლილებები შევიდა არასაბანკო ფინანსური ინსტიტუტების (გარდა საკრედიტო კავშირებისა) ფულადი ჯარიმის ოდენობის განსაზღვრის, დაკისრების და აღსრულების წესებში. ასევე, შემუშავდა საგადახდო მომსახურების პროვაიდერების ფულადი ჯარიმის ოდენობის განსაზღვრის, დაკისრების და აღსრულების წესი.

2017 წელს, მონაცემების კონსოლიდაციის საფუძველზე განხორციელდა ზედამხედველობას დაქვემდებარებული ფინანსური ინსტიტუტების 2014-2017 (I კვარტალის) წლების რისკის შეფასება. აღნიშნული მონაცემები, თავის მხრივ, აისახება ფინანსურ ქმედებათა სპეციალური ჯგუფის (FATF) რეკომენდაციების შესაბამისად შემუშავებულ ქვეყნის რისკის შეფასების დოკუმენტში. საანგარიშო პერიოდში, ახალი მეთოდოლოგიის პრინციპების შესაბამისად ჩატარდა თემატური

ადგილზე ინსპექტირებები, რომელმაც მოიცვა შემდეგი ძირითადი საკითხები: კლიენტების რისკის მიხედვით კლასიფიკაციის პროცესი, კლიენტების მიმართ გატარებული Due Diligence ზომები და გარიგებების შესახებ ფინანსური ინსტიტუტის ცოდნა.

რისკზე დაფუძნებული მიდგომის გათვალისწინებით, შეირჩა და შემოწმდა 2 კომერციული ბანკი. შემოწმების შედეგად დაკისრებულმა საჯარიმო სანქციებმა ჯამურად 1.9 მლნ ლარი შეადგინა.

საანგარიშო პერიოდში ასევე განხორციელდა 96 ვალუტის გადამცვლელი პუნქტის, 6 მიკროსაფინანსო ორგანიზაციის, 32 ფულადი გზავნილის განმახორციელებელი პირის და 7 საგადახდო მომსახურების პროვაიდერის ადგილზე ინსპექტირება. არასაბანკო საფინანსო ინსტიტუტებზე დაკისრებულმა საჯარიმო სანქციების ჯამურმა მოცულობამ 712,750 ლარი შეადგინა. ამასთან, 6 საგადახდო მომსახურების პროვაიდერს, 63 ვალუტის გადამცვლელ პუნქტს და 1 ფულადი გზავნილის განმახორციელებელ პირს რეგისტრაცია გაუუქმდა.

ადგილზე ინსპექტირებისას, არასაბანკო ფინანსურ ინსტიტუტებში გამოვლინდა კანონმდებლობის სისტემატური დარღვევის ისეთი შემთხვევები, როგორიცაა, კლიენტის და ბენეფიციარი მესაკუთრე პირების იდენტიფიკაცია-ვერიფიკაციის და ინფორმაციის აღრიცხვა-შენახვის პროცესების არასათანადოდ განხორციელება, ასევე, მონიტორინგს დაქვემდებარებული გარიგებების საქართველოს ფინანსური მონიტორინგის სამსახურისთვის გადაუცემლობა, შიდა კონტროლის პროცედურების არარსებობა/დაუცველობა და სხვა.

2017 წლის განმავლობაში, სექტორში იდენტიფიცირებული საფრთხეების და სისუსტეების შესახებ ინფორმაციის გაზიარების, ასევე, საზედამხედველო მოლოდინების გაცნობის მიზნით, აქტიურად იმართებოდა შეხვედრები ფინანსური ინსტიტუტების წარმომადგენლებთან.

9

სამაღწახეო სისტემები



საგადახდო სისტემების ეფექტიანი და შეუფერხებელი ფუნქციონირება ქვეყნის ეკონომიკის განვითარების ერთ-ერთი აუცილებელი ფაქტორია. ამ მხრივ, საქართველოში ყველაზე მნიშვნელოვან საგადახდო სისტემას ეროვნული ბანკის დროის რეალურ რეჟიმში ანგარიშსწორების სისტემა (RTGS) წარმოადგენს, რომლის ფუნქციონირების უწყვეტობის მაჩვენებელმა 2017 წელს, წინა წლების მსგავსად, 99.9 პროცენტი შეადგინა. საუკეთესო საერთაშორისო პრაქტიკის შესაბამისად, ყოველწლიურად ხორციელდება ბიზნეს უწყვეტობის გეგმის ტესტირება. აღნიშნული ხელს უწყობს უწყვეტობის უზრუნველყოფის ღონისძიებების რეალურ გარემოში შემოწმებას და იძლევა კრიზისული სიტუაციების მართვის პროცედურების შესაძლო ხარვეზების დროულად იდენტიფიცირებისა და მათი აღმოფხვრის საშუალებას. ბიზნეს უწყვეტობის გეგმის რეალურ გარემოში რეგულარული ტესტირება სისტემის სანდოობისა და საიმედოობის ხარისხის ზრდის აუცილებელი პირობაა.

2017 წელი მნიშვნელოვანი იყო საგადახდო სფეროს მარეგულირებელი საკანონმდებლო ბაზის განვითარების მხრივ. 2017 წლის 23 დეკემბერს საქართველოს პარლამენტის მიერ მიღებული იქნა ცვლილებები „საგადახდო სისტემისა და საგადახდო მომსახურების შესახებ“ საქართველოს კანონში, რომელიც ძალაში 2018 წლის 11 იანვარს შევიდა. ცვლილებების თანახმად, საგადახდო სისტემების დაცვის დებულებები (როგორცაა ანგარიშსწორებისა და გადახდის საბოლოობა) ყველა საგადახდო სისტემაზე გავრცელდა. საგადახდო მომსახურების პროვაიდერებს დაუდგინდათ მოთხოვნები ფინანსური ანგარიშგების IFRS სტანდარტით წარმობასთან დაკავშირებით, ხოლო საგადახდო მომსახურების მნიშვნელოვან პროვაიდერებს¹⁰⁵ დაეკისრა ვალდებულება საკუთარ ვებგვერდზე გამოაქვეყნონ აუდიტირებული წლიური ფინანსური ანგარიშგება. გარდა ამისა, განისაზღვრა, რომ პროვაიდერის რეგისტრაციის გაუქმებისას, მისი ლიკვიდაციის პროცესის წარმართვასთან დაკავშირებულ ფუნქციებს საქართველოს ეროვნული ბანკის მიერ დანიშნული პირი შეასრულებს.

2017 წლის პირველი მარტიდან ამოქმედდა „საგადახდო მომსახურების პროვაიდერის რეგისტრაციისა და რეგულირების წესი“, რომელმაც დამატებით განსაზღვრა მომხმარებლის ფულადი სახსრების განთავსებისა და დაცვის მოთხოვნები, პროვაიდერის მიერ საოპერაციო ფუნქციების აუთსორსინგზე გატანისა და მის მიერ აგენტების გამოყენების პირობები, აგრეთვე მომხმარებელთა საჩივრების მიღებისა და განხილვის წესები.

მნიშვნელოვნად გაუმჯობესდა საგადახდო მომსახურების შესახებ პროვაიდერისგან მიღებული ინფორმაციის ხარისხი და უფრო მრავალფეროვანი გახდა მოთხოვნილი ინფორმაციის შინაარსი. კერძოდ, 2017 წლის 10 ივლისიდან ამოქმედდა „საგადახდო მომსახურების შესახებ ანგარიშგების ფორმები და მისი შევსების ინსტრუქცია“, რომელიც განსაზღვრავს პროვაიდერების მიერ ეროვნულ ბანკში წარსადგენ ყოველთვიურ და ყოველკვარტალურ ინფორმაციას. ამ წესის შესაბამისად, პროვაიდერების მიერ წარმოდგენილი უნდა იყოს დეტალური ინფორმაცია მათ მიერ განხორციელებული საგადახდო მომსახურების შესახებ, ყოველწლიური ინფორმაცია მომხმარებლის ფულადი სახსრების შესახებ, აგრეთვე ინფორმაცია აგენტებისა და შუამავალი პროვაიდერების შესახებ. 2017 წელს ასევე მნიშვნელოვანი სამუშაოები ჩატარდა საგადახდო ბარათების შესახებ სტატისტიკური ინფორმაციის მიღების გზების და ხარისხის გაუმჯობესების მიმართულებით. კერძოდ, განხორციელდა არსებული ანგარიშგების ფორმების შინაარსის გაფართოება და მისი საქართველოს ეროვნული ბანკის ერთიან სისტემატიზებულ ბაზაში (სებსტატი) მოქცევა, რაც ინფორმაციის შემდგომი დამუშავების ავტომატიზაციას უზრუნველყოფს.

2017 წელს დაინერგა საგადახდო მომსახურების პროვაიდერების ადგილზე შემოწმების პრაქტიკა და შემოწმდა 8 პროვაიდერი. გამოვლენილი ხარვეზების და დარღვევების სიმძიმიდან გამომდინარე, 7 პროვაიდერს გაუქმდა რეგისტრაცია, ხოლო ერთ პროვაიდერს მიეცა რეკომენდაციები და გამოვლენილი ნაკლოვანებების აღმოსაფხვრელად გონივრული ვადა

105. მნიშვნელოვანი პროვაიდერის სტატუსის მინიჭების კრიტერიუმებს განსაზღვრავს ეროვნული ბანკი.

განესაზღვრა. ამ მიმართულებით მუშაობა კიდევ უფრო ინტენსიური გახდება 2018 და მომდევნო წლებში და მისი მიზანია საგადახდო ბაზრის მონაწილეების მიერ კანონმდებლობით განსაზღვრული მოთხოვნების შესრულების შემოწმება. გარდა ამისა, 2017 წლის 14 ივნისიდან ამოქმედდა „საგადახდო მომსახურების პროვაიდერისათვის ფულადი ჯარიმების განსაზღვრის წესი“, რაც ასევე ხელს შეუწყობს ზედამხედველობის ეფექტურობის ზრდას.

RTGS სისტემაში განხორციელებული ოპერაციების სტატისტიკა

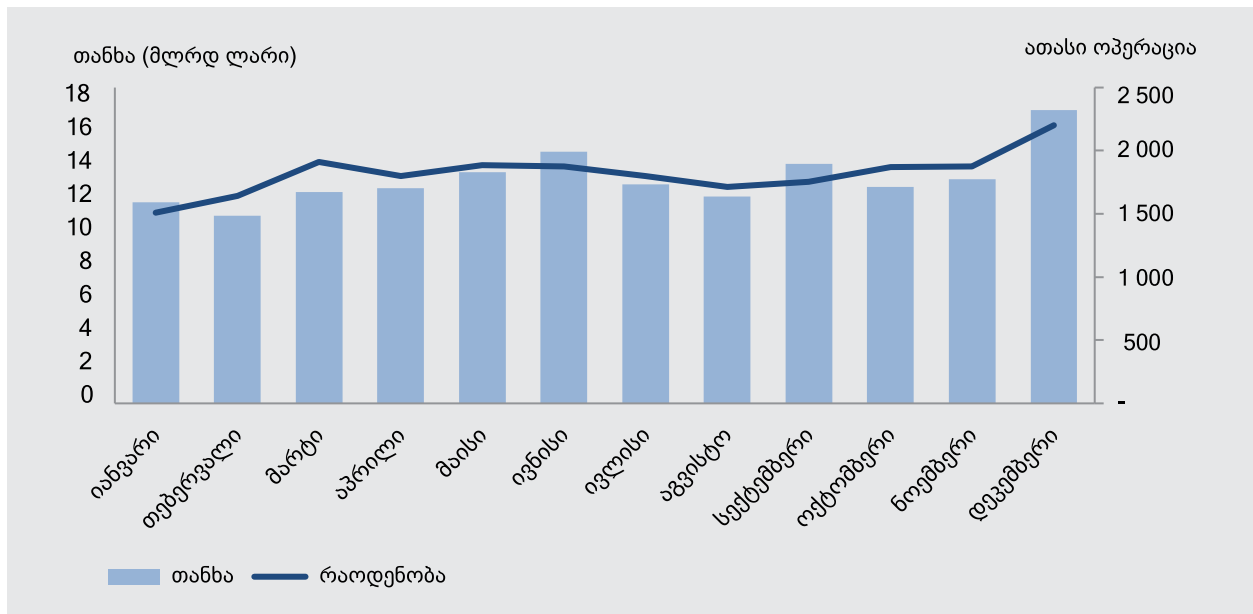
2017 წლის განმავლობაში დროის რეალურ რეჟიმში ანგარიშსწორების (RTGS) სისტემაში განხორციელდა გადახდის 21.8 მლნ ოპერაცია (დღეში საშუალოდ 87.7 ათასი ოპერაცია), თანხობრივი მაჩვენებლით 153.7 მილიარდი ლარი (დღეში საშუალოდ 617.4 მლნ ლარი). 2016 წელთან შედარებით, RTGS სისტემაში გადარიცხვების რაოდენობა 1.4 მილიონით (6.6 პროცენტით), ხოლო თანხობრივი მაჩვენებელი 24 მილიარდი ლარით (18.7 პროცენტით) გაიზარდა. აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ თანხობრივი მაჩვენებლის ასეთი მკვეთრი ზრდა ძირითადად გამოწვეულია კომერციული ბანკების ეროვნულ ბანკთან გადარიცხვების ბრუნვის ზრდით (წინა წლებთან შედარებით, 2017 წელს აღნიშ-

ნული ბრუნვა გაიზარდა 48 პროცენტით და 60.7 მილიარდი ლარი შეადგინა¹⁰⁶), რაშიც ასევე მნიშვნელოვანი როლი ითამაშა 2017 წელს გალარების მხარდამჭერი ლიკვიდობის დროებითი ინსტრუმენტის ამოქმედებამ. რაც შეეხება კომერციულ ბანკებს შორის გადარიცხვებს, ბანკთაშორისი გადარიცხვების თანხობრივი მაჩვენებელი 15 პროცენტით შემცირდა და 30 მილიარდი ლარი შეადგინა, ხოლო ბანკის კლიენტის გადარიცხვები 2016 წელთან შედარებით 16.4 პროცენტით გაიზარდა და 31.4 მილიარდ ლარს მიაღწია. 2017 წელს, ასევე, 20,3 პროცენტით გაიზარდა კომერციულ ბანკებსა და ფინანსთა სამინისტროს სახაზინო სამსახურს შორის გადარიცხვების ბრუნვა და ამ მონაცემმა 29.3 მილიარდი ლარი შეადგინა.

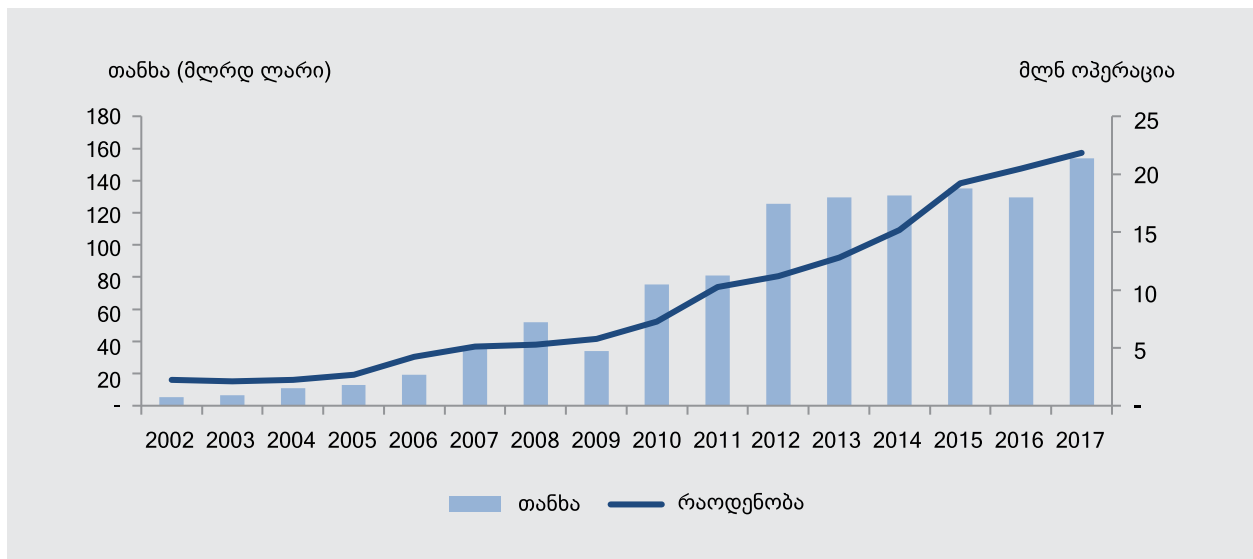
2017 წელს დღის განმავლობაში დამუშავებული ტრანზაქციების მაქსიმალური რაოდენობა იყო 217,760 ერთეული ოპერაცია (წინა წელს 207 763 ერთეული), ხოლო მაქსიმალური თანხა 1.77 მილიარდ ლარს (წინა წელს 1.479 მილიარდი ლარი) შეადგენდა.

დროის რეალურ რეჟიმში ანგარიშსწორების სისტემის სტატისტიკური მონაცემები იხილეთ ქვემოთ წარმოდგენილ დიაგრამა N 9.1 და დიაგრამა N 9.2-ზე.

106. აღნიშნული სიდიდე არ არის პირდაპირ კავშირში კომერციული ბანკების ეროვნულ ბანკთან განხორციელებული ოპერაციების თანხობრივ სიდიდესთან, ვინაიდან ეროვნულ ბანკთან ოპერაციების ანგარიშსწორება ხორციელდება ნეტ-პოზიციების (ურთიერთგაქვითვის) საფუძველზე.

დიაგრამა N 9.1 RTGS სისტემაში განხორციელებული გადარიცხვები (2017 წელი)

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

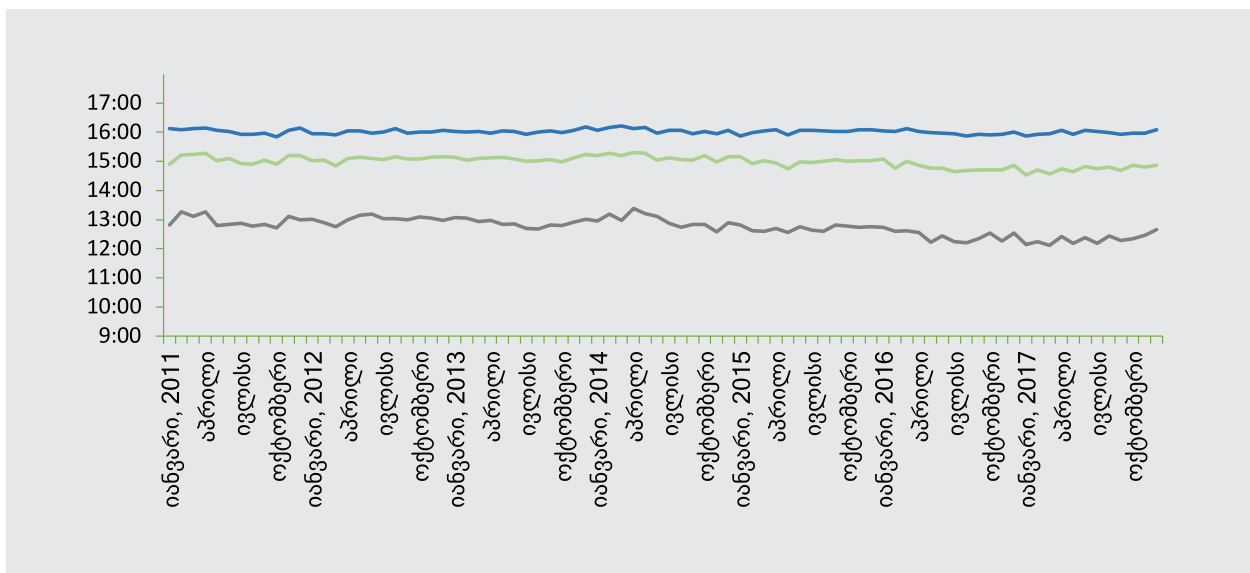
დიაგრამა N 9.2 RTGS სისტემაში განხორციელებული გადარიცხვები (2002-2017 წწ)

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

წინა წლების მსგავსად, RTGS სისტემა 2017 წელსაც ინარჩუნებდა უმნიშვნელოვანეს როლს საქართველოს საგადახდო სისტემაში როგორც დიდი თანხობრივი მოცულობის, ასევე მცირე მოცულობის (საცალო) გადახდების კუთხით. 2017 წელს საქართველოში განხორციელებული უნაღდო გადახდების საერთო ბრუნვაში (თანხობრივი სიდიდით) ეროვნული ბანკის RTGS სისტემით დამუშავებული ტრანზაქციების წილმა 70 პროცენტი შეადგინა (2016 წელს იყო 67 პროცენტი), რაც, ტრადიციულად, მნიშვნელოვანად აღემატება უნაღდო გადახდებისათვის საქართველოში გამოყენებულ ნებისმიერ სისტემას/საშუალებას¹⁰⁷. ამგვარად RTGS სისტემა

რჩება ფინანსური რესურსების მოძრაობის ერთ-ერთ უმნიშვნელოვანეს საშუალებად. აღსანიშნავია, რომ RTGS არსებული სისტემა უკვე 7 წელია ფუნქციონირებს და მის მიერ 2017 წლის განმავლობაში დამუშავებული ტრანზაქციების რაოდენობა 2011 წლის შესაბამის მონაცემებთან შედარებით თითქმის 113 პროცენტით გაიზარდა. მიუხედავად ამისა, დღის შიდა ანგარიშსწორების პროცესზე ამას გავლენა არ მოუხდენია. კერძოდ, დღიური ტრანზაქციების ნახევარზე მეტი დაახლოებით 13 საათისთვის, ხოლო 90 პროცენტი დღის დახურვამდე¹⁰⁸ მნიშვნელოვნად ადრე, 16 საათისთვის უკვე შესრულებულია (იხ. დიაგრამა N 9.3).

დიაგრამა N 9.3 RTGS სისტემაში დღის განმავლობაში ბანკთაშორისი გადარიცხვების შესრულება



წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

2017 წლის მონაცემებით სამი უმსხვილესი ბანკის მიერ განხორციელებული ბანკთაშორისი გადარიცხვების წილი სულ განხორციელებულ ბანკთაშორის გადარიცხვებში¹⁰⁹ (ეროვნული ბანკის გადარიცხვების გამოკლებით) 64.8 პროცენტს შეადგენდა, რაც 5 პროცენტული

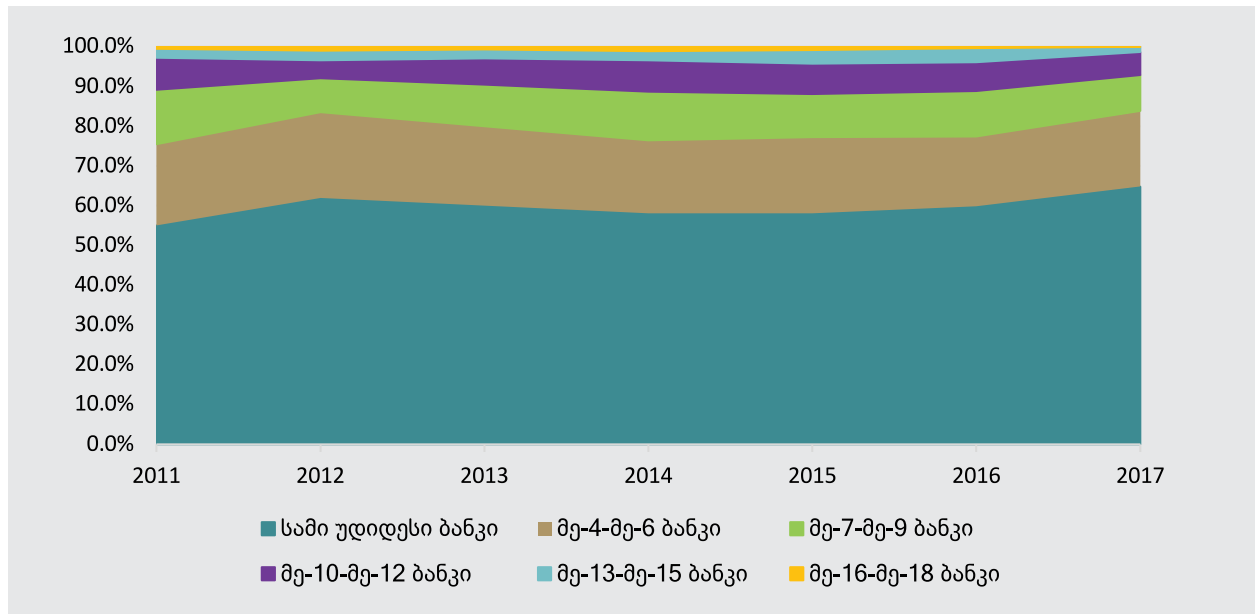
პუნქტით აღემატება 2016 წლის მაჩვენებელს (59.9 პროცენტი). მიუხედავად ამისა, როგორც დიაგრამა N 9.4-ზეა ნაჩვენები, ბანკთაშორისი გადარიცხვების კონცენტრაცია 2012-2017 წლებში შედარებით უმნიშვნელოდ შეიცვალა.

107. გარდა ქვეყანაში არსებული საგადახდო სისტემებისა, ბანკები ლარით და უცხოური ვალუტით ანგარიშსწორებისათვის ასევე იყენებენ პირდაპირ საკორესპონდენტო ურთიერთობებსაც.

108. RTGS სისტემის წესების მიხედვით 18 საათისათვის ხორციელდება სისტემის მეორე შეზღუდვა, რის შემდეგაც მონაწილეებს აღარ აქვს საშუალება საკუთარი ანგარიშსწორების ანგარიშიდან ანარმოვან გადარიცხვები.

109. გარდა ფასიანი ქაღალდების მიხედვით ანგარიშსწორებისა.

დიაგრამა N 9.4 RTGS სისტემაში ბანკთაშორის გადარიცხვების კონცენტრაცია (2012-2017 წწ)



წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

გადახდის ელექტრონული საშუალებები

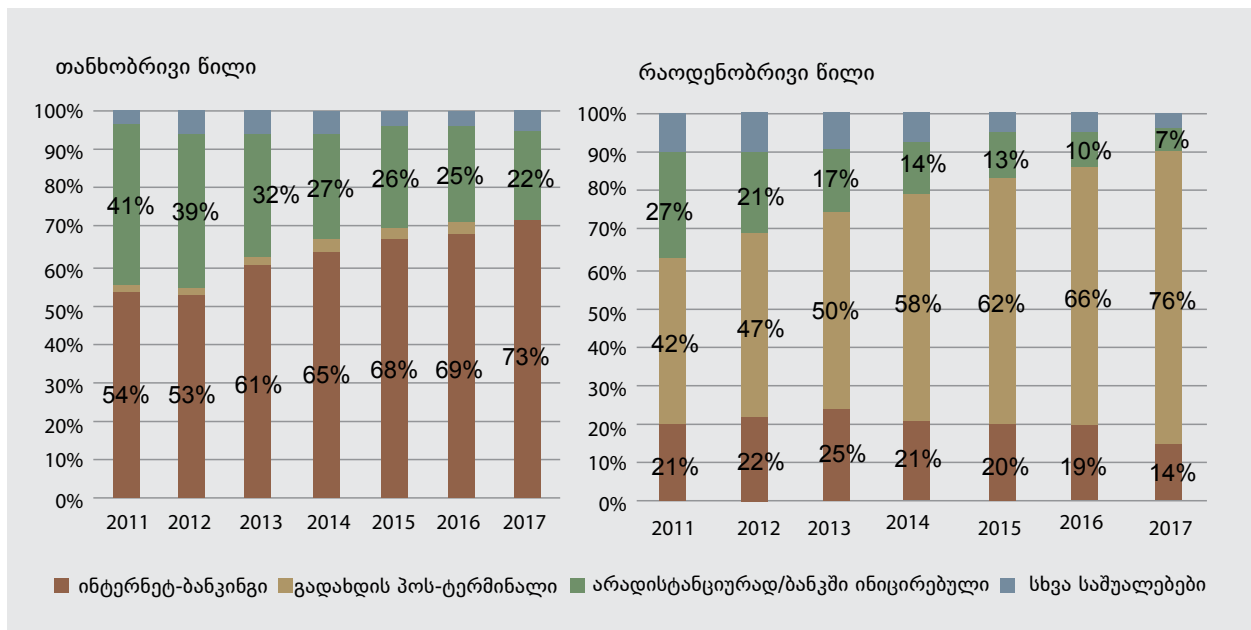
2017 წლის განმავლობაში, 2016 წლის მსგავსად, გადახდის ელექტრონული საშუალებების (საგადახდო ბარათების, ინტერნეტ-ბანკინგის და სხვა) მიმართ მომხმარებლების დამოკიდებულება ტრადიციულად პოზიტიური იყო. კერძოდ, მომხმარებლების მიერ საგადახდო ბარათების გამოყენება უკანასკნელი 5 წლის განმავლობაში განუხრელად იზრდებოდა: 2017 წელს საბარათო ინსტრუმენტებით განხორციელებული გადახდის ოპერაციების რაოდენობის წილი მთლიან უნაღდო გადახდებში 2012 წლის შესაბამის მაჩვენებელთან შედარებით 6.2-ჯერ გაიზარდა და 76 პროცენტს იაღწია (2012 წელს აღნიშნული მაჩვენებელი 41.6 პროცენტი იყო და ყოველწლიურად იზრდებოდა). ამავე პერიოდში ორჯერ გაიზარდა ინტერნეტბანკის მეშვეობით განხორციელებული ტრანზაქციების რაოდენობაც და მთლიანი უნაღდო გადახდების

14.3 პროცენტი შეადგინა (2012 წელს იგი 23 პროცენტს¹¹⁰ შეადგენდა). თანხობრივი მაჩვენებლებით, ინტერნეტ-ბანკით ინიცირებული გადახდების წილი კვლავ ყველაზე დიდი იყო უნაღდო გადახდების ოპერაციებს შორის და 2017 წელს 72.5 პროცენტი შეადგინა. აღსანიშნავია, რომ კლიენტის მიერ უშუალოდ ბანკის სერვის-ცენტრიდან ინიცირებული საკრედიტო საგადახდო დავალებების წილი, უკანასკნელი 6 წლის განმავლობაში როგორც რაოდენობრივად, ასევე თანხობრივად სტაბილურად მცირდებოდა და 2017 წელს მთლიანი უნაღდო გადახდების რაოდენობის 6.5 და თანხის 21.9 პროცენტი შეადგინა (2012 წელს აღნიშნული მაჩვენებელი, შესაბამისად, 21.4 და 39.4 პროცენტი იყო).

უნაღდო გადახდების სტატისტიკური მონაცემები მათი ინიცირების საშუალებების ჭრილში ნაჩვენებია დიაგრამა N 9.5-ზე და დიაგრამა N 9.6-ზე.

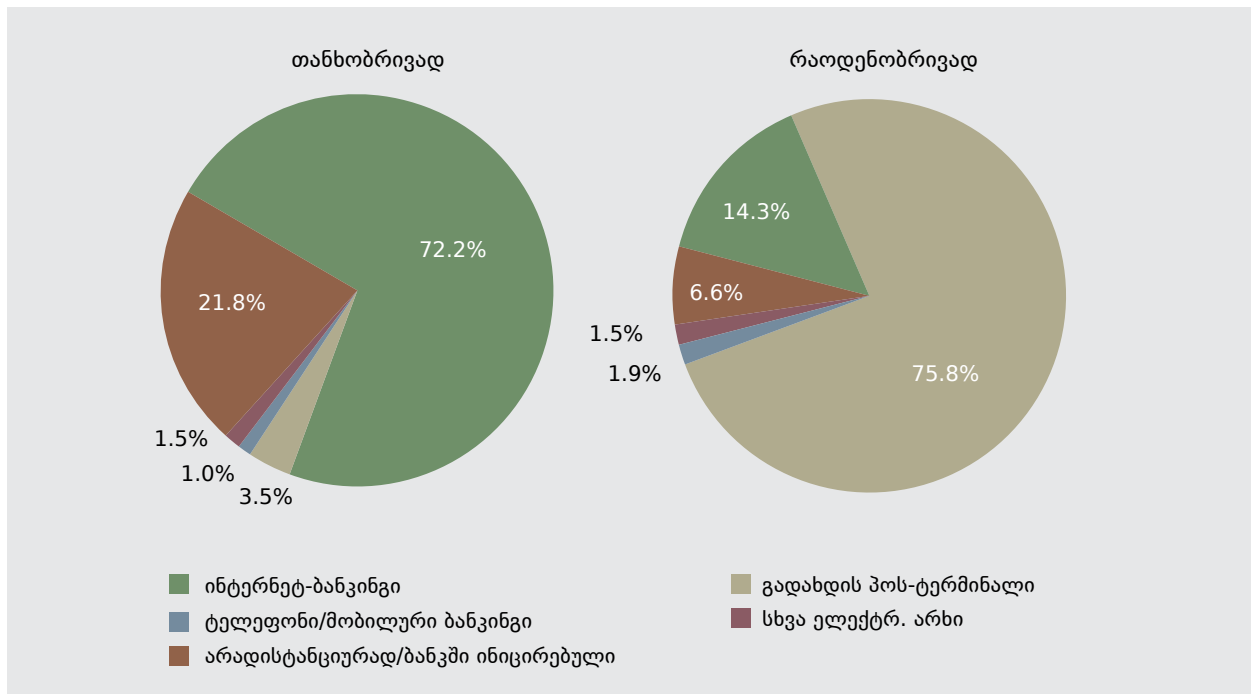
110. 2012 წელთან შედარებით ინტერნეტ-ბანკით განხორციელებული გადახდების ხვედრითი წილის შემცირება ბარათით გადახდების მკვეთრი ზრდით არის გამოწვეული.

დიაგრამა N 9.5 გადახდის საშუალებების გამოყენება 2011-2017 წლებში



წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

დიაგრამა N 9.6 უნაღდო გადახდების განაწილება საგადახდო დავალების ინიცირების საშუალებების მიხედვით (2017 წელი)



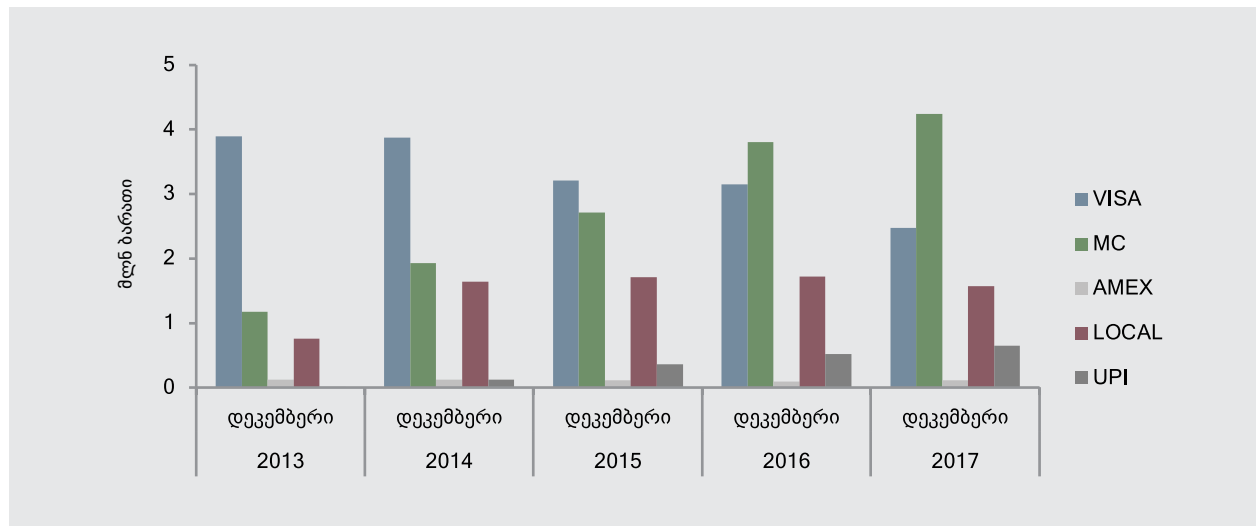
წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

საგადახდო ბარათები

2017 წლის განმავლობაში საგადახდო ბარათები საქართველოში კვლავ ძირითად საცალო გადახდის ინსტრუმენტად რჩებოდა. მისმა რაოდენობამ წლის ბოლოსთვის 9.1 მილიონი ერთეული შეადგინა. მათგან დიდი წილი (92 - პროცენტი) არის სადებიტო, ხოლო 8 პროცენტი საკრედიტო ბარათები (როგორც წინა წელს). გამოშვებული ბარათების უმეტესობა - 83 პროცენტი, არის საერთაშორისო ბარათები: Visa - 28 პროცენტი, MasterCard - 47 პროცენტი, AmEx - 1 პროცენტი, UPI - 7 პროცენტი, ხოლო დანარჩენი 17 პროცენტი არის ლოკალური ბარათები. აღსანიშნავია, რომ მთლიანობაში ქართული ბარათების რაოდენობა

2016 წლის დეკემბრის თვესთან შედარებით 3 პროცენტით შემცირდა. მათგან გამოშვებული Visa ბარათების რაოდენობა შემცირდა 21 პროცენტით, ხოლო ლოკალური ბარათების - 9 პროცენტით. MasterCard ბარათების რაოდენობა გაიზარდა 11 პროცენტით, AmEx ბარათების - 24 პროცენტით და UPI ბარათების - 25 პროცენტით. გამოშვებული ბარათების 96 პროცენტის ემიტენტი ქვეყნის სამი უდიდესი კომერციული ბანკია. 2017 წლის ბოლოსთვის საქართველოში ყოველ 10 სულ მოსახლეზე გამოშვებულია 24 ბარათი. საგადახდო ბარათების რაოდენობის დინამიკა საგადახდო ბარათების სქემების მიხედვით გამოსახულია დიაგრამა N 9.7-ზე:

დიაგრამა N 9.7 გამოშვებული საგადახდო ბარათების რაოდენობა საბარათო სქემების მიხედვით



წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

ქართული საგადახდო ბარათებით შესრულებული ოპერაციების რაოდენობამ 2017 წლის განმავლობაში 179 მილიონი ოპერაცია და თანხობრივად 19.0 მილიარდი ლარი შეადგინა, რაც 32 პროცენტით მეტია 2016 წლის განმავლობაში განხორციელებული ოპერაციების რაოდენობაზე და 24 პროცენტით მეტია თანხობრივ მაჩვენებელზე. შესრულებული ოპერაციის რაოდენობის 96 პროცენტი და თანხის 93 პროცენტი შესრულდა ქვეყნის შიგნით. მხოლოდ 4 პროცენტი რაოდენობრივად და 7 პროცენტი თანხობრივად შესრულდა ქვეყნის გარეთ.

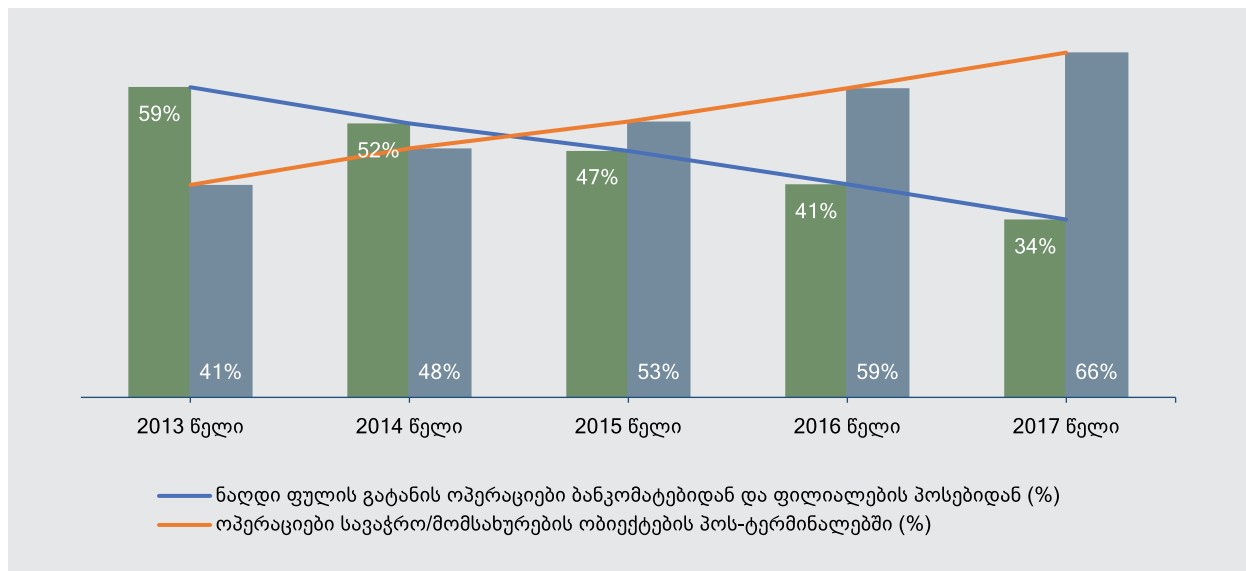
დენობრივად და 7 პროცენტი თანხობრივად შესრულდა ქვეყნის გარეთ.

2017 წლის განმავლობაში ქართული ბარათებით შესრულებულ ოპერაციებში კვლავ იზრდებოდა სავაჭრო-მომსახურების ობიექტებში გადახდის ოპერაციების რაოდენობის წილი. კერძოდ, ამ მაჩვენებელმა 66 პროცენტი შეადგინა, შესაბამისად, 34 პროცენტი იყო ნაღდი ფულის გატანის ოპერაციების რაოდენობა. თანხობრივი

თვალსაზრისით პოს-გადახდების წილი სულ სა-
ბარათე ოპერაციებში 23 პროცენტი, ხოლო
ნაღდი ფულის გატანის ოპერაციებში კი 77
პროცენტი იყო. პოს-გადახდების რაოდენობის
წილის აღნიშნული მაჩვენებელი 7 პროცენტული

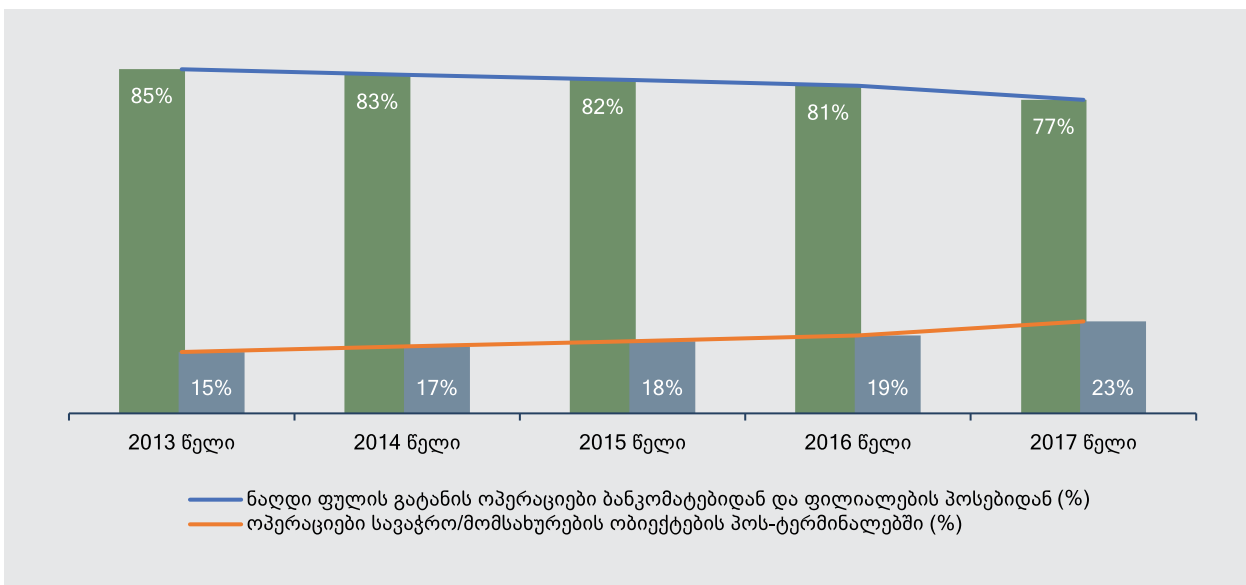
პუნქტით, ხოლო თანხა 4 პროცენტული პუნქტით
მეტია წინა წლის შესაბამის მაჩვენებელთან შე-
დარებით. 51 პროცენტით გაიზარდა ინტერნეტ-
გადახდები როგორც რაოდენობრივად, ისე თან-
ხობრივად წინა 2016 წელთან შედარებით.

დიაგრამა N 9.8 ნაღდი ფულის გატანისა და გადახდის ოპერაციების რაოდენობის წილობრივი მაჩვენებლები 2013-2017 წწ.



წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

დიაგრამა N 9.9 ნაღდი ფულის გატანისა და გადახდის ოპერაციების თანხის წილობრივი მაჩვენებლები 2013-2017 წწ.

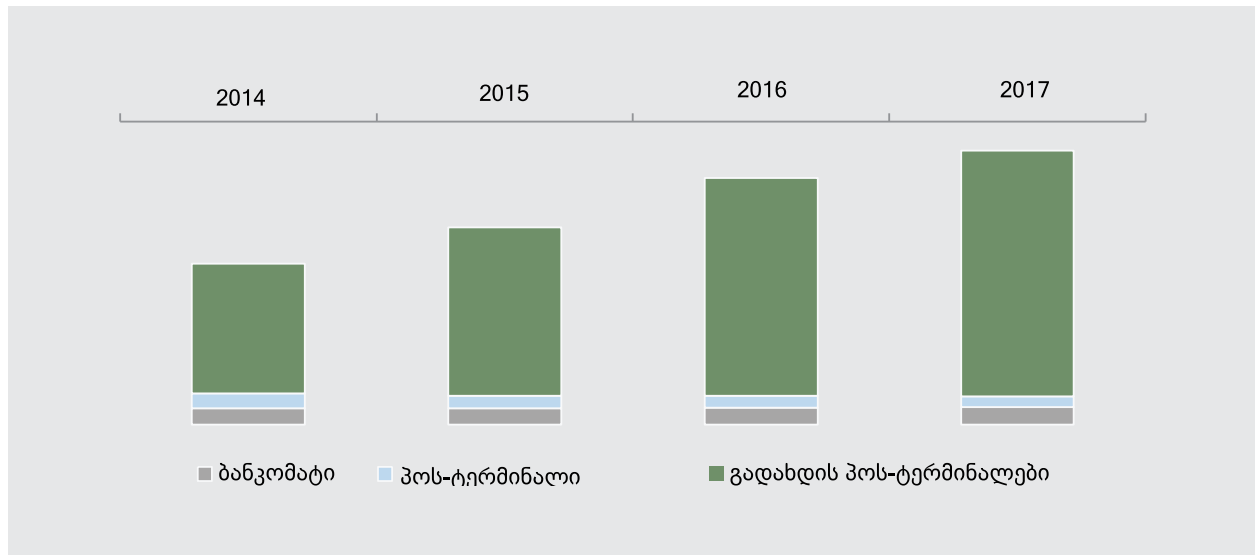


წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

2017 წლის დეკემბრის თვის მონაცემებით ქვეყანაში საგადახდო ბარათებით ოპერაციებს ემსახურებოდა 2 281 ბანკომატი, გადახდის 32 456 პოს-ტერმინალი და 1 446 ტერმინალი ბანკის ფილიალებსა და სერვის-ცენტრებში. წინა წლის შესაბამის მაჩვენებელთან შედარებით გადახდის

პოს-ტერმინალების რაოდენობა 13 პროცენტით გაიზარდა, მაშინ როცა ბანკომატების რაოდენობა 2 პროცენტით არის გაზრდილი. ბარათის მიმღები მოწყობილობების დინამიკა წლების მიხედვით მოცემულია დიაგრამა N 9.10-ზე:

დიაგრამა N 9.10 საგადახდო ბარათების მიმღები მოწყობილობების დინამიკა (დეკემბერი, 2014-2017 წწ.)



წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

2017 წლის განმავლობაში საქართველოში განლაგებული ბარათის მიმღები მოწყობილობებით შესრულებული ოპერაციების რაოდენობის 96 პროცენტი და თანხის 90 პროცენტი საქართველოში გამოშვებული ბარათებით შესრულდა, დანარჩენი კი, უცხოეთში გამოშვებულით. აღსანიშნავია, რომ უცხოური ბარათებით შესრულებული ოპერაციების რაოდენობა 2016 წელთან შედარებით 18 პროცენტით, ხოლო თანხა 27 პროცენტით გაიზარდა. მათგან, სავაჭრო/მომსახურების ობიექტებში ბარათის გადახდის ოპერაციებმა რაოდენობრივად 16 პროცენტით და თანხობრივად 20 პროცენტით მოიმატა. ნაღდი ფულის გატანის ოპერაციების რაოდენობა 25 პროცენტით, ხოლო თანხა კი 40 პროცენტით გაიზარდა.

2017 წლის განმავლობაში საქართველოში განლაგებული ერთი ბანკომატით საშუალოდ თვეში განხორციელდა 2,384 ოპერაცია, თანხობრივად 572 ათასი ლარი, ხოლო ერთი გადახდის ტერ-

მინალით 313 ოპერაცია, თანხობრივად 12 ათასი ლარი.

საგადახდო მომსახურების პროვაიდერები

2017 წლის 31 დეკემბრისათვის საქართველოს ეროვნულ ბანკში რეგისტრირებული იყო საგადახდო მომსახურების 38 პროვაიდერი, რომელთა შორის 22-ის რეგისტრაცია 2017 წელს განხორციელდა. ამავე პერიოდში, რეგისტრაცია გაუქმდა 22 პროვაიდერს, მათ შორის ექვსმა საკუთარი განცხადებით მოითხოვა რეგისტრაციის გაუქმება, 10 პროვაიდერს რეგისტრაცია დისტანციური შემოწმების შედეგად გამოვლენილი კანონმდებლობის მოთხოვნების დარღვევის გამო, ხოლო 6 პროვაიდერს, ადგილზე შემოწმების შედეგად გაუქმდა. საქართველოში საგადახდო მომსახურების პროვაიდერების საქმიანობის სფერო მოიცავს გადახდების მიღებას გადახდის თვითმომსახურების კიოსკების მეშვეობით, საგადახდო ბარათების გამოშვებას, ელექტრონული

ფულის გამოშვებასა და მისი მეშვეობით გადახდის ოპერაციების განხორციელებას და სხვა.

როგორც ზემოთ აღინიშნა, 2017 წლის 10 ივლისიდან ამოქმედდა საგადახდო მომსახურების შესახებ ანგარიშგების ახალი ფორმები, რაც საშუალებას იძლევა უფრო დეტალურად იქნეს გაანალიზებული შესრულებული საგადახდო მომსახურება.

2017 წლის განმავლობაში არაელექტრონული ფულით განხორციელებული გადახდების წილმა, სულ პროვაიდერების გადახდებში, რაოდენობრივად 59 პროცენტი და თანხობრივი მაჩვენებლით 86 პროცენტი შეადგინა. ამასთან, თვითმომსახურების კიოსკების მეშვეობით ნაღდი ფულის გამოყენებით განხორციელებულ ტრანზაქციებზე მოდიოდა არაელექტრონული ფულით განხორციელებული გადახდების რაოდენობის 64 პროცენტი და თანხის 71 პროცენტი, საგადახდო ბარათის გამოყენებით განხორციელებულ გადახდებზე, შესაბამისად, 26 და 3 პროცენტი. აღსანიშნავია, რომ აგენტების გამოყენებით განხორციელებული გადახდების წილი სულ არაელექტრონული ფულით განხორციელებულ გადახდებში რაოდენობრივად 35 პროცენტი, ხოლო თანხობრივად 31 პროცენტია.

2017 წელს ელექტრონული ფულით განხორციელებული ტრანზაქციების ჯამური თანხის 47 პროცენტი წინასწარი გადახდის ბარათებზე მოდიოდა, ხოლო 44 პროცენტი – ელექტრონული ფულის პროვაიდერის ვებგვერდით ინიცირებული ელექტრონული ფულით გადახდებზე. ასევე მნიშვნელოვანი იყო მობილური ტელეფონის/პლანშეტის აპლიკაციის გამოყენებით განხორციელებული გადახდები, რომელმაც ელექტრონული ფულით გადახდების თანხის 9 პროცენტი შეადგინა. რაოდენობრივი მაჩვენებლების მიხედვით, ელექტრონული ფულით გადახდების 99 პროცენტი მოდიოდა საზოგადოებრივ ტრანსპორტში წინასწარი გადახდის ბარათებით განხორციელებულ გადახდებზე.

2017 წლის დეკემბრის მდგომარეობით, გარდა სატრანსპორტო წინასწარი გადახდის ბარათებისა, სულ გახსნილი იყო 5 მილიონი ელექტრონული საფულე, რომელშიც განთავსებული იყო 5.65 მილიონი ლარის ეკვივალენტური ელექტრონული ფული, ამასთან 2017 წლის განმავლობაში აქტიური საფულებების¹¹¹ წილი საშუალოდ შეადგენდა 1.2 პროცენტს (58.3 ათასი საფულე), თუმცა მათში 2017 წლის ბოლოსათვის განთავსებული იყო სულ გამოშვებული ელექტრონული ფულის 90 პროცენტი.

111. საფულე, საიდანაც კალენდარული თვის განმავლობაში განხორციელდა სულ მცირე ერთი გადახდა.



მარიამ კველიშვილი

7 კლასი, ბორჯომის #6 საჯარო სკოლა



დამი გიგაური
12 წ თიანეთი

10

სანიუმორმაჰიო ტაქნოლოგიას ბანვითარება



საქართველოს ეროვნულ ბანკში 2017 წელს გრძელდებოდა საინფორმაციო ტექნოლოგიების სრულყოფის სამუშაოები. კერძოდ, გასულ წელს დასრულდა ეროვნული ბანკის მესამე სარეზერვო სერვერული ცენტრის ტექნოლოგიური ინფრასტრუქტურის დანერგვის ოპერაციები. აღნიშნული პროექტის ფარგლებში დაინერგა საქართველოში ერთ-ერთი პირველი ჰიპერკონვერგენტული სისტემის ინფრასტრუქტურა, რომელიც შედგება რამდენიმე სერვერული კვანძისა და პროგრამული მონაცემთა სანახი სისტემისაგან, ასევე შესაბამისი მხარდამჭერი ქსელური ინფრასტრუქტურისაგან. გეოაღნიშნული სისტემა ეროვნულ ბანკს საშუალებას მისცემს დააკმაყოფილოს ბიზნეს უწყვეტობის საკუთარ გეგმაში გათვალისწინებული სცენარი, რომლის დროსაც აუცილებელი ხდება თბილისის გარეთ მდებარე მესამე სარეზერვო სერვერული ცენტრის მიერ ბანკის IT სერვისების მუშაობა.

საქართველოს ეროვნული ბანკის, ისევე როგორც მოწინავე ცენტრალური ბანკების და სხვა ორგანიზაციების თანამედროვე ტექნოლოგიური ინფრასტრუქტურის უსაფრთხოებაში ერთ-ერთ ყველაზე მნიშვნელოვან როლს კორპორატიული ქსელის დაცვის სისტემები ასრულებს. 2017 წლის განმავლობაში ამ მიმართულებით ეროვნულმა ბანკმა მნიშვნელოვნად გააუმჯობესა საკუთარი ინფრასტრუქტურა: დანერგა მოწინავე და თანამედროვე დაცვის სისტემა, რომელიც პასუხობს ბანკის საჭიროებებს მომდევნო რამდენიმე წლის მანძილზე. აღნიშნული პროექტის ფარგლებში ეროვნულ ბანკში დაინერგა ახალი თაობის ქსელის გარე და შიდა პერიმეტრის დაცვის და შეღწევის საწინააღმდეგო სისტემა, რომლის არსებობა მსოფლიოში კიბერ ინციდენტების ზრდის ტრენდის გათვალისწინებით განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია.

გასულ წელს ასევე დაიწყო IT ინფრასტრუქტურის გაუმჯობესების მორიგი პროექტი, რომელიც ეხება ეროვნული ბანკის თბილისში მდებარე ორივე სერვერულ ცენტრში სერვერებს შორის კავშირის სიჩქარის 10 გიგაბიტ/წამამდე გაზრდას. შემუშავდა ტექნიკური სპეციფიკაციები, გამოცხადდა ტენდერი და მომწოდებელთან გაფორმდა შესაბამისი ხელშეკრულება. აღნიშნული პროექტის განხორციელების შემდეგ ეროვნული ბანკი მომზადებული შეხვდება

ორგანიზაციაში მიმდინარე პროექტებით გამოწვეული დატვირთვების ზრდას სერვერულ ინფრასტრუქტურაზე; შემცირდება პიკური დატვირთვებისას გამტარუნარიანობის გადავსების წარმოქმნის რისკი; შემცირდება სისტემების რეზერვირება/აღდგენის დრო და გაიზრდება სერვერების წარმადობა.

2017 წელს დასრულდა ეროვნული ბანკის სერვერული ინფრასტრუქტურის მნიშვნელოვანი მოდერნიზება. ინფრასტრუქტურას დაემატა როგორც სერვერები, ასევე მონაცემთა შენახვის სისტემები. გამოთვლითი რესურსების დამატებამ მნიშვნელოვნად გააუმჯობესა ვირტუალიზაციის სერვერული ინფრასტრუქტურის წარმადობა და მდგრადობა, განახლდა ვირტუალიზაციის სისტემის ვერსია. კრიტიკული სისტემებისათვის განახლდა ოპერაციული სისტემები, ოპტიმიზირებულ იქნა და განახლდა სატესტო გარემო. ასევე, განახლდა მონაცემთა ბაზების მართვის სერვერების ოპერაციული სისტემები და მონაცემთა ბაზების მართვის სისტემის ვერსიები.

ამავე დროს, უსაფრთხოების გაუმჯობესების მიზნით, საანგარიშო პერიოდში ეროვნულმა ბანკმა შეიძინა ვებ აპლიკაციების მიწოდების და დაცვის სისტემა, რომლის დანერგვაც უკვე დაწყებულია. სისტემა უზრუნველყოფს ეროვნული ბანკის გარე სერვისების ინტერნეტში უსაფრთხო გამოქვეყნებას, დაცვას და ბალანსირებას. აღნიშნული სისტემა მნიშვნელოვნად გაზრდის ეროვნული ბანკის ვებგვერდების დაცულობას და მდგრადობას.

2017 წელს მოხდა ეროვნული ბანკის Microsoft პროდუქტების სრული ლიცენზირება. ლიცენზირების განხორციელებამდე ჩატარდა მნიშვნელოვანი სამუშაოები, რამაც მოიცვა პროგრამული პროდუქტების ცენტრალიზაცია, ოპტიმიზაცია და ვერსიების და ე.წ. გამოცემების ეროვნულ ბანკზე მორგება, რამაც ეროვნულ ბანკს მნიშვნელოვანი ეკონომია მოუტანა.

2017 წელს მსოფლიოში გახშირებული კიბერშეტევებიდან გამომდინარე, დაიგეგმა და გატარდა გარკვეული სამუშაოები ეროვნული ბანკის კიბერუსაფრთხოების დონის ასამაღლებლად. კერძოდ: შეიცვალა ანტივირუსის პარამეტრები, რათა ერთი ცალკეული პერსონალური კომპიუ-

ტერის შესაძლო დაინფიცირების შემთხვევაში მაქსიმალურად შეიზღუდოს მისი გავრცელების არეალი; გაიზარდა ანტივირუსის განახლების სიხშირე; დაიკეტა წვდომები საინფორმაციო ტექნოლოგიების ინფრასტრუქტურის მიმართულებით; გაუმჯობესდა და გამკაცრდა აუტენტიფიკაციის პარამეტრები, რითაც გაუმჯობესდა შიდა ლოკალურ ქსელზე ავტორიზაციის პროცესი; მოხდა სერვერების ქსელის მეტი სეგმენტაცია, რითაც გაიზარდა სერვერებს შორის კომუნიკაციის უსაფრთხოება და სხვა.

2017 წლის ბოლოს განახლდა და გაფართოვდა ეროვნულ ბანკში არსებული ორფაქტორიანი აუტენტიფიკაციის სისტემა, რომელიც გამოიყენება ბანკის კრიტიკულ სისტემებში წვდომის კონტროლისათვის. განახლებულმა სისტემამ მნიშვნელოვნად გააუმჯობესა და გაამართივა სისტემის მართვის პროცესი. აღნიშნული ტექნიკური ცვლილებები გამიზნულია უსაფრთხოების გამკაცრებისათვის, რაც მნიშვნელოვნად შეამცირებს კრიტიკულ სისტემებზე არავტორიზირებული წვდომის რისკს.

საქართველოს ეროვნული ბანკის ინფორმაციული უსაფრთხოების მართვის სისტემის (ISMS) პოლიტიკის სახელმძღვანელოს მოთხოვნების შესაბამისად, გასულ წელს დასრულდა მონაცემთა გაუონვის პრევენციის სისტემის დანერგვის სამუშაოები. კერძოდ, ბანკის ინფრასტრუქტურაში დაინერგა სისტემის შესაბამისი სერვერები, ასევე ქსელურ და სერვერულ ინფრასტრუქტურაში განხორციელდა ცვლილებები, რის შედეგადაც მოხდა მონაცემთა გაუონვის სისტემის გაშვება რეალურ რეჟიმში. მონაცემთა გაუონვის პრევენციის სისტემა კიდევ უფრო გააუმჯობესებს ეროვნული ბანკის უსაფრთხოების ხარისხს.

2017 წლის განმავლობაში აქტიურად მიმდინარეობდა მონაცემთა ვიზუალიზაციის, ანალიზისა და ანგარიშგების პროგრამული უზრუნველყოფის, ე.წ. BI-ს (Business Intelligence) შერჩევისა და დანერგვის სამუშაოები. დეტალურად განხილულ იქნა რამდენიმე მომწოდებლის გადაწყვეტილება. ეროვნულ ბანკში საპილოტე რეჟიმში ამოქმედდა აღნიშნული სისტემები და მათზე მიმდინარეობდა პროექტში ჩართული დეპარტამენტების მხრიდან გარკვეული ამოცანების და ფუქციონალის ტესტირება. მონაცემთა ვიზუალიზაციის, ანალიზისა

და ანგარიშგების პროგრამული უზრუნველყოფის პროექტის პარალელურად, 2017 წელს საქართველოს ეროვნულ ბანკში დაიწყო მონაცემთა ერთიანი ცენტრალიზებული სანახის (Data Wharehouse) შექმნის პროექტი. ერთიანი მონაცემთა სანახი უნდა წარმოადგენდეს მონაცემთა ცენტრალურ რეპოზიტორს, სადაც კონსოლიდირებული იქნება სხვადასხვა შიდა და გარე წყაროებიდან მიღებული ოპერაციული და ისტორიული მონაცემები. აღნიშნული მონაცემთა ცენტრალიზებული სანახი მნიშვნელოვნად დაეხმარება ეროვნულ ბანკს მონაცემთა ანალიზისა და ანგარიშგების გაუმჯობესებაში.

2017 წელს ექსპლუატაციაში გაეშვა დოკუმენტების მართვის ახალი სისტემა. აღნიშნული სისტემის დანერგვამ მნიშვნელოვნად გააუმჯობესა დოკუმენტების მოძრაობის ბიზნეს პროცესი. შიდა ოფიციალური დოკუმენტაციის გაგზავნისას აღარ არის საჭირო დოკუმენტის ამობეჭდვა და მისი ფიზიკური გადაცემა კანცელარიისათვის, რაც ასევე ქაღალდის ეკონომიას და დასაბეჭდად აუცილებელი სახარჯი მასალების ეკონომიას იძლევა. ასევე ვვარაუდობთ, რომ დროთა განმავლობაში შემცირდება ფიზიკურად დიდი არქივის აუცილებლობის საჭიროება.

ფინანსურ ინსტიტუტებში არსებული უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციისა და ტერორიზმის დაფინანსების რისკების ეფექტური იდენტიფიცირებისა და ზედამხედველობის მიზნით, 2017 წელს ეროვნულ ბანკში მიმდინარეობდა მუშაობა უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის აღკვეთის ხელშეწყობის დისტანციური ზედამხედველობის პროგრამული უზრუნველყოფის დანერგვის მიმართულებით. აღნიშნული პროგრამული უზრუნველყოფის საშუალებით მოხდება ფინანსური ინსტიტუტებისაგან ინფორმაციის მიღება, დამუშავება, მონაცემთა დინამიკაში დაკვირვება, პრობლემური ინსტიტუტის ან ინსტიტუტის შიგნით პრობლემის ადრეული იდენტიფიცირება და ზედამხედველობას დაქვემდებარებული სექტორის რისკების დისტანციური განსაზღვრა. უახლოეს მომავალში იგეგმება სისტემის რეალურ რეჟიმში გაშვება.

2017 წელს აქტიურად მიმდინარეობდა მუშაობა საქართველოს ეროვნული ბანკის ერთიანი ფინანსური, მაკროეკონომიკური და სტატისტიკური

ინფორმაციული სისტემის „სეზტატის“ პროგრამული უზრუნველყოფის დახვეწის, გაფართოების და შემდგომი განვითარების მიმართულებით. შემუშავდა და რეალურ გარემოში გასაშვებად მომზადდა მონაცემთა რამდენიმე ოჯახი, კერძოდ, საგადახდო ბარათების სტატისტიკის, საკასო სტატისტიკის და საბანკო გადარიცხვების მონაცემთა ოჯახები. ჩატარდა სამუშაოები სისტემის გაუნივერსალეზებაზე, რომლის აუცილებლობა სისტემის გაფართოებამ და მასში სხვადასხვა დეპარტამენტებისა და განსხვავებული ტიპის მონაცემთა ოჯახების დამატებამ განაპირობა.

2017 წელს SWIFT-ის ქსელში დაფიქსირებული რამდენიმე გახმაურებული კიბერინციდენტის საპასუხოდ, SWIFT-მა, მომხმარებელთა უსა-

ფრთხოების პროგრამის ფარგლებში, შეიმუშავა SWIFT-ის მომხმარებელთა უსაფრთხოების კონტროლების ჩარჩო დოკუმენტი, სადაც აღწერილია ყველა ის ძირითადი ტექნიკური და პროცედურულ-ორგანიზაციული კონტროლის მექანიზმები, რაც უნდა დააკმაყოფილოს SWIFT-ში ჩართულმა ფინანსურმა ორგანიზაციებმა. SWIFT-ის მოთხოვნების სრულად დასაკმაყოფილებლად ეროვნული ბანკის ინფრასტრუქტურაში გატარდა რიგი ღონისძიებები. კერძოდ: განხორციელდა SWIFT-ის სერვერების მიგრაცია იზოლირებულ დაცულ ქსელში; მაქსიმალურად შეიზღუდა ადმინისტრატორის უფლების მქონე მომხმარებლების წვდომა შესაბამის სერვერებზე; გაუმჯობესდა პაროლების მართვის პოლიტიკა და სისტემის მდგრადობა.

საქანსო-საეზოსო საფუძვალის ორგანიზაცია

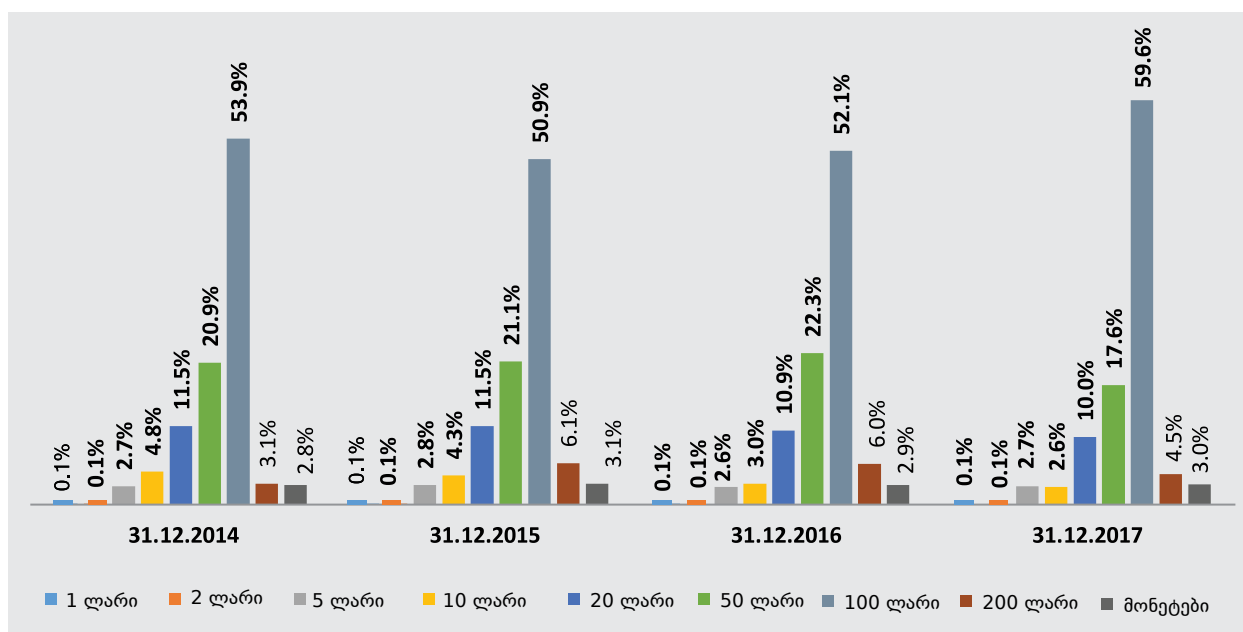


ქვეყნის ეკონომიკისათვის ხარისხიანი ნაღდი ფულის შეუფერხებლად მიწოდების უზრუნველსაყოფად, საანგარიშო პერიოდში წარიმართა ფულის ნიშნების დამზადებასთან, შემოტანასთან, შენახვასა და ემისიასთან დაკავშირებული საქმიანობა. ამასთან, მიმდინარეობდა მუშაობა მიმოქცევაში არსებული ბანკნოტებისა და მონეტების ხარისხის ამაღლების, საემისიო ლარის ბანკნოტების/მონეტებისა და მიმოქცევიდან ამოღებული ფულის ნიშნების დადგენილი წესით დამუშავების, ექსპერტიზის საქმიანობის გაუმჯობესების, მიმოქცევისთვის უვარგისი ლარის ბან-

კნოტების განადგურებისა და ნორმატიული ბაზის დახვეწის მიმართულებით.

2017 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით, მიმოქცევაში არსებული ნაღდი ფულის ოდენობამ 3308.7 მლნ ლარი შეადგინა, მათ შორის ბანკნოტები - 3209.4 მლნ ლარი, ხოლო მონეტები - 99.3 მლნ ლარი. (2014-2017 წლების 31 დეკემბრის მდგომარეობით, მიმოქცევაში ბანკნოტების ცალკეული ნომინალის და მონეტების ხვედრით წილს თანხების მიხედვით აჩვენებს დიაგრამა N 11.1).

დიაგრამა N 11.1 მიმოქცევაში თითოეული ნომინალის ხვედრითი წილი (2014-2017 წწ)

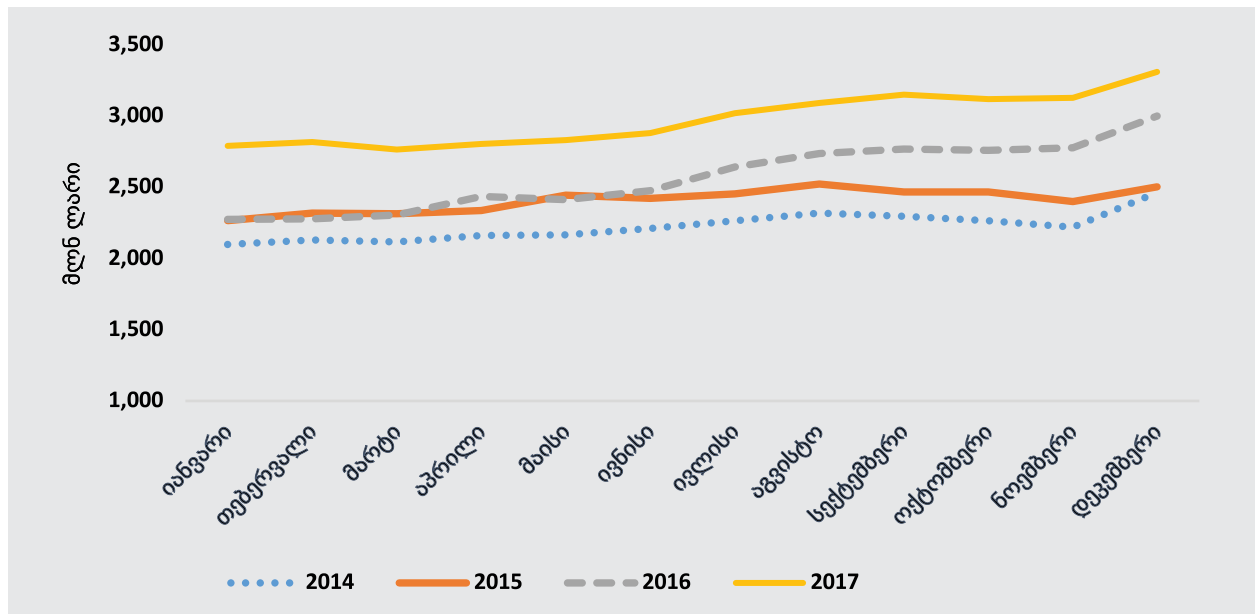


წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

საანგარიშო პერიოდში, მიმოქცევაში ნაღდი ფულის მოცულობა წლის დასაწყისთან შედარებით 309.4 მლნ ლარით, ანუ 10.3 პროცენტით გაი-

ზარდა (2014-2017 წლებში ეროვნული ვალუტის - ლარის მიმოქცევის დინამიკას გვიჩვენებს დიაგრამა N 11.2).

დიაგრამა N 11.2 ნაღდი ფული მიმოქცევაში (2014-2017 წწ)

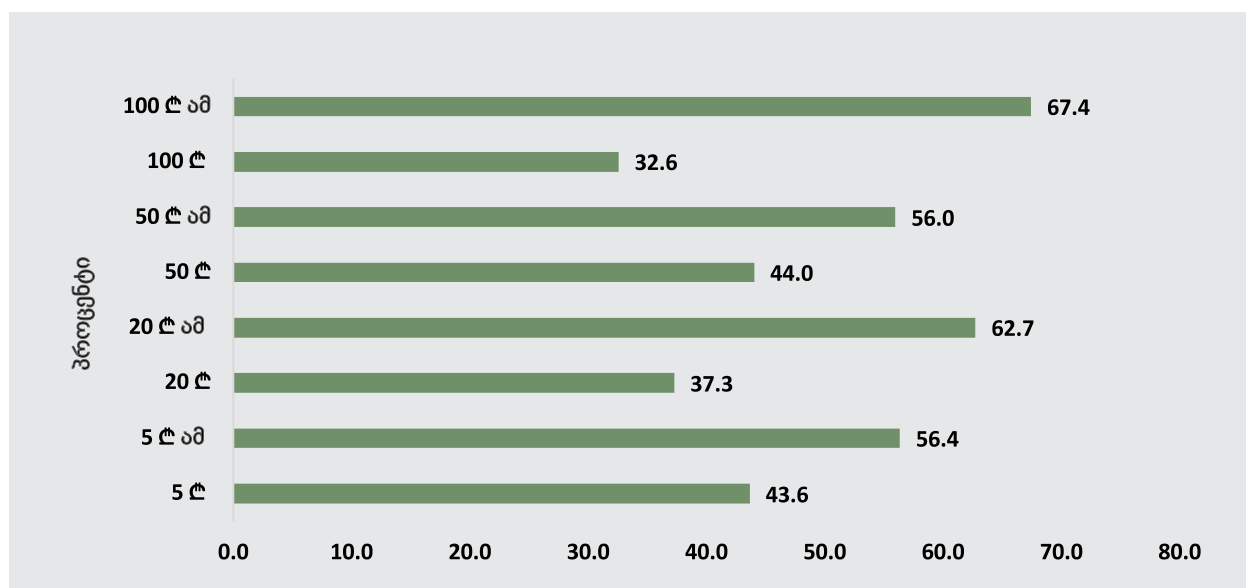


წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

2017 წლის განმავლობაში მიმოქცევაში ბანკნოტების რაოდენობა 297.8 მლნ ლარით გაიზარდა და მიმოქცევაში არსებული ფულის მთლიან მოცულობაში მისმა ხვედრითმა წილმა 97.0 პროცენტი შეადგინა. ამ პერიოდში 11.9 პროცენტით გაიზარდა მოთხოვნა მაღალი ნომინალის - 50, 100 და 200 ლარის ბანკნოტებზე, მოთხოვნა გაიზარდა ასევე 5 და 20 ლარის ნომინალის ბანკნოტებზე, შესაბამისად, 13.7 და 1.4 პროცენტით, ხოლო 10 ლარის ნომინალის ბანკნოტზე მიმოქცევის მოთხოვნა 4.7 პროცენტით შემცირდა. მიმოქცევაში წარმატებით დამკვიდრდა

ახალი მოდიფიკაციის 5, 20, 50 და 100 ლარის ნომინალის ბანკნოტები. კერძოდ, საანგარიშო პერიოდის ბოლოსათვის ახალი მოდიფიკაციის 20 ლარის ნომინალის ბანკნოტი მიმოქცევაში ამ ნომინალის ბანკნოტების 62.7 პროცენტს შეადგენდა, 50 ლარიანი - 56 პროცენტს, 100 ლარიანი - 67.4 პროცენტს, ხოლო ახალი მოდიფიკაციის 5 ლარიანი ბანკნოტი, მიუხედავად იმისა, რომ იგი 2017 წლის პირველ სექტემბერს გავიდა მიმოქცევაში, ამ ნომინალის ბანკნოტების 56.4 პროცენტს (იხ. დიაგრამა N 11.3).

დიაგრამა N 11.3 5, 20, 50 და 100 ლარის ნომინალის ბანკნოტები მიმოქცევაში, მოდიფიკაციების მიხედვით (%).



წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

საანგარიშო პერიოდში 14.2 პროცენტით გაიზარდა მიმოქცევაში 1 და 2 ლარის ნომინალის მონეტების ოდენობა და წლის ბოლოს 65.2 მლნ ლარი შეადგინა.

2016 წელთან შედარებით, მიმოქცევაში ეროვნული ვალუტის ხურდა ფულის - „თეთრის“ თანხობრივი რაოდენობა 11.4 პროცენტით გაიზარდა.

ნაღდი ფულით ქვეყნის ეკონომიკის შეუფერხებელი დაკმაყოფილებისა და ეროვნული ბანკის სარეზერვო მარაგების შევსების მიზნით, საანგარიშო პერიოდში გრძელდებოდა სამუშაოები ლარის ბანკნოტებისა და მონეტების დამზადების, მათი მიმოქცევაში გაშვებისა და ასევე მათ დამზადებასთან დაკავშირებით წინა წლებში გაფორმებული ხელშეკრულებებით გათვალისწინებული ვალდებულებების შესრულების უზრუნველსაყოფად. ასევე, ხორციელდებოდა მუშაობა საკოლექციო დანიშნულების მონეტების გამოშვებაზე. განეული საქმიანობიდან აღსანიშნავია:

- საქართველოს ეროვნული ბანკის საბჭოს 2016 წლის 26 დეკემბრის N 21 განკარგულების შესაბამისად, ჩატარდა სამუშაოები ქართული ვაზის თემაზე საკოლექციო დანიშნულების 5 ლარის ნომინალის ვერცხლის მონეტის გამოშვებისათვის. მონეტა მიეძღვნა 2017 წლის ივლის-აგვისტოში საფრანგეთის ქალაქ ბორდოში გამართულ ღვინის გამოფენა-ფესტივალს, რომლის საპატიო სტუმარიც საქართველო იყო. საანგარიშო პერიოდში საქართველოს ეროვნული ბანკის მიერ ქართული ვაზის თემაზე გამოშვებულმა საკოლექციო დანიშნულების მონეტამ საზოგადოებაში დიდი მოწონება დაიმსახურა, რასაც მისი რეალიზაციის მონაცემები ადასტურებს. კერძოდ, აღნიშნული მონეტა მთლიანად გაიყიდა, მისი გამოშვებიდან ორი თვის განმავლობაში. აღსანიშნავია, რომ საკოლექციო მონეტების გარკვეული რაოდენობა სარეალიზაციოდ ბორდოს ღვინის ცივილიზაციის ცენტრმაც შეიძინა;



ავერსი



რევერსი

- საანგარიშო პერიოდში საქართველოს ეროვნულმა ბანკმა გამოუშვა მიმოქცევის დანიშნულების მონეტების ახალი კრებული 2 000 ცალიანი ტირაჟით. კრებული აერთიანებს 1, 2, 5, 10, 20, 50 თეთრისა და 1 და 2 ლარის ნომინალის მონეტებს და, ასევე, იძლევა ზოგად ინფორმაციას საქართველოს სამონეტო ისტორიაზე, რის გამოც ის კარგი სამახსოვრო სუვენირია ტურისტებისა და ნებისმიერი დაინტერესებული პირისათვის;



- დაიწყო მუშაობა ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის დაარსების 100 წლისთავის აღსანიშნავად საკოლექციო დანიშნულების 5 ლარის ნომინალის მონეტებისა და ასევე, საქართველოს დამოუკიდებლობის აღდგენის 100 წლისთავის აღსანიშნავად საკოლექციო დანიშნულების 10 ლარის ნომინალის მონეტების გამოსაშვებად. ამ მიზნით, გეგმავს ორივე საკოლექციო და-

ნიშნულების მონეტაზე ჩატარდა დიზაინის ესკიზის შესარჩევი კონკურსი, შერჩეულ იქნა შესაბამისი ესკიზები, რის შემდეგაც წარიმართა პარტნიორის შერჩევის სამუშაოები და გაფორმდა შესაბამისი ხელშეკრულება პარტნიორად შერჩეულ ბარათხანსთან.

აღსანიშნავია, რომ 2018 წელს, ფრანკფურტის წიგნის საერთაშორისო ბაზრობაზე, საქართველო საპატიო სტუმრის სტატუსით წარსდგება. ჩვენი ქვეყნის მიზანია, ამ უმნიშვნელოვანეს ღონისძიებაზე მსოფლიოს გააცნოს ქართული ლიტერატურისა და კულტურის საერთაშორისო მნიშვნელობა და აქტუალობა. საქართველოს ეროვნულმა ბანკმა გადაწყვიტა, გამოეხმაუროს ამ მეტად მნიშვნელოვან მოვლენას, რისთვისაც საანგარიშო პერიოდში დაიწყო მუშაობა ქართული წიგნის თემაზე საკოლექციო დანიშნულების 5 ლარის ნომინალის საკოლექციო მონეტის გამოსაშვებად. ამ მიზნით, ჩატარდა დიზაინის ესკიზის შესარჩევი კონკურსი, შერჩეულ იქნა შესაბამისი ესკიზი, რის შემდეგაც წარიმართა პარტნიორის შერჩევის სამუშაოები მათ დასამზადებლად და გაფორმდა ხელშეკრულება პარტნიორად შერჩეულ ბარათხანსთან.

2017 წელს, წინა წელთან შედარებით, საქართველოს ეროვნულ ბანკში გაიზარდა ეროვნულ ვალუტაში ნაღდი ფულის შემოსავლები და აღნიშნულმა თანხამ 4.6 მლრდ ლარი შეადგინა, რაც 4.5 პროცენტით აღემატება წინა წლის მაჩვენებელს. ხოლო საქართველოს ეროვნული

ბანკიდან გასული ნაღდი ეროვნული ვალუტის თანხა 4.9 მლრდ ლარი, ანუ თითქმის იმდენივე იყო, რაც 2016 წელს.

საანგარიშო პერიოდში დაიხვეწა საქართველოს ეროვნულ ბანკში ნაღდ ფულსა და სხვა ფასეულობასთან დაკავშირებული ოპერაციების აღრიცხვისა და მართვის ავტომატიზირებული სისტემა. შემუშავდა შესაბამისი ამოცანა და განხორციელდა განახლებული ძირითადი საბანკო სისტემის (B6) ნაღდი ფულის მართვის ფუნქციონალის რეალურ რეჟიმში გაშვება.

გრძელდებოდა ფულის ნიშნების ექსპერტიზის სამუშაოები. კერძოდ, საქართველოს ეროვნული ბანკის საკასო ცენტრის სალაროებიდან, კომერციული ბანკებიდან, ვალუტის გადამცვლელი პუნქტებიდან, მიკროსაფინანსო ორგანიზაციებიდან გამოგზავნილ და ფიზიკური პირების მიერ შემოტანილ 13,353 ცალ საეჭვო ფულის ნიშანზე ჩატარდა ექსპერტიზა, რომლის შედეგებიც ნაჩვენებია N11.1 ცხრილში.

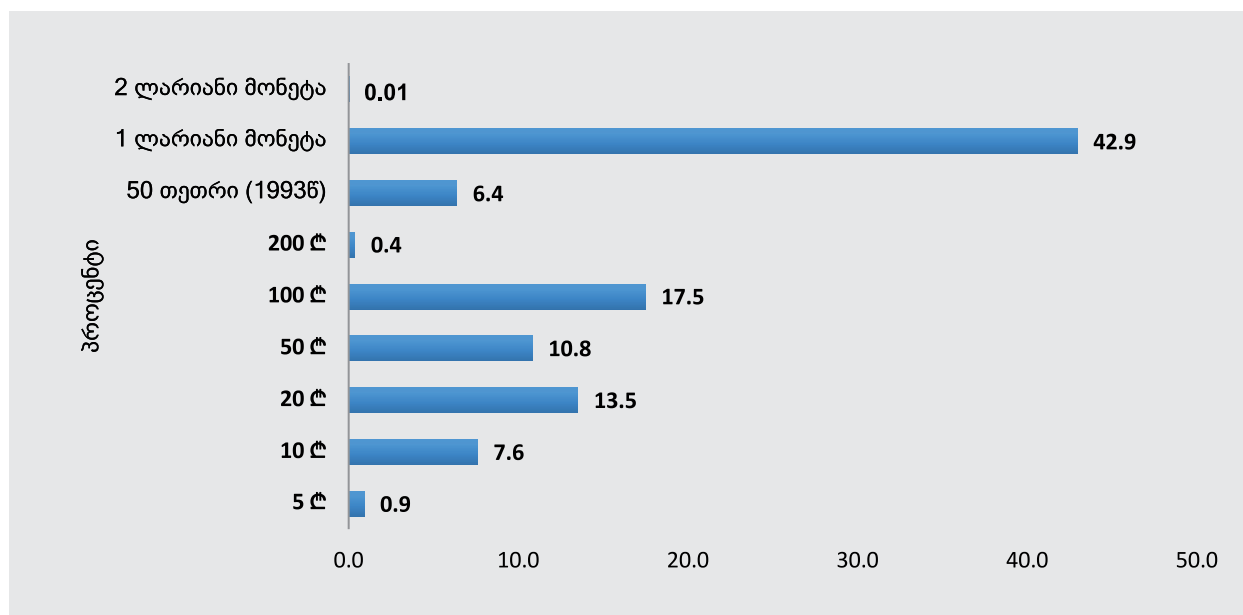
2017 წელს გამოვლენილი ლარის ყალბი ბანკნოტებისა და მონეტების პროცენტული თანაფარდობა მოცემულია დიაგრამა N 11.4-ზე.

ცხრილი N 11.1 2017 წელს შემოტანილი საეჭვო ფულის ნიშნების ექსპერტიზის შედეგები

	საეჭვო	ყალბი	ნამდვილი	არგადახდითი
ლარის ბანკნოტები	5 994	5 150	629	215
ლარის მონეტები	6 056	5 012	1 044	–
აშშ დოლარი	823	629	194	–
ევრო	261	188	73	–
სხვა უცხოური ვალუტა	219	185	34	–
სულ	13 353	11 164	1 974	215

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

დიაგრამა N 11.4 2017 წელს გამოვლენილი ლარის ყალბი ბანკნოტები და მონეტები (%)

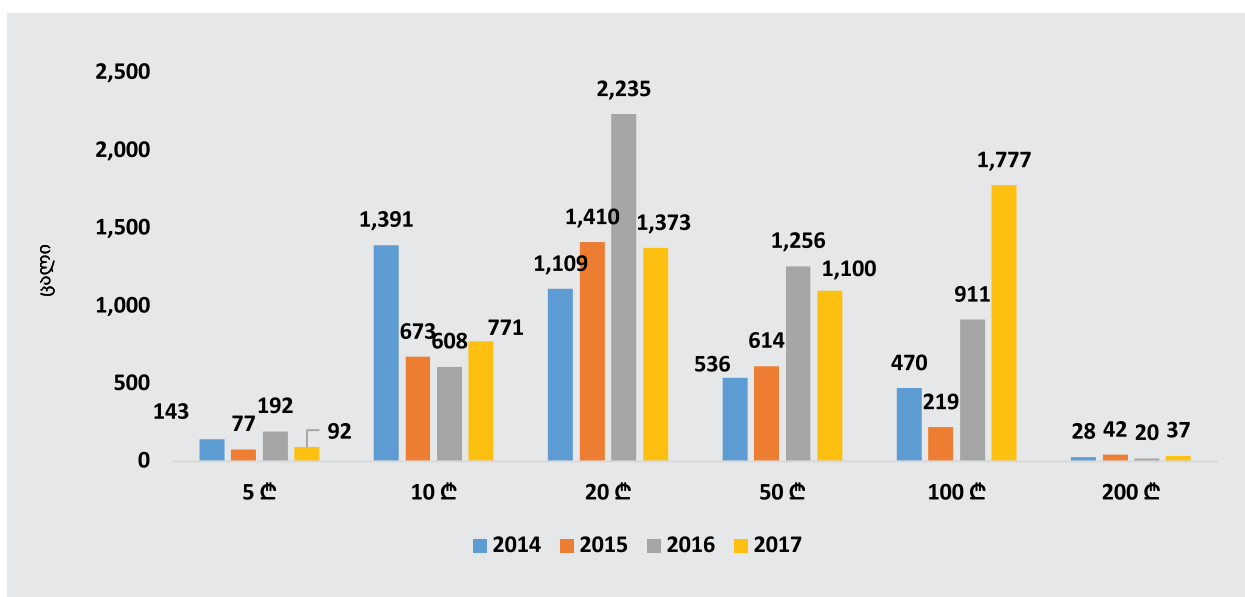


წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

2017 წელს გამოვლენილი ლარის ყალბი ბანკნოტების რაოდენობა წინა პერიოდთან (2016 წელი) შედარებით 1.4 პროცენტით შემცირდა, ხოლო ყალბი აშშ დოლარის რაოდენობამ 11 პროცენტით იკლო. ამავე დროს, 62.1 პროცენტით გაიზარდა ევროს ყალბი ბანკნოტების რაოდენობა. ანალოგიური ტენდენცია ჰქონდა სხვა უცხოური ვალუტის გაყალბების მონაცემებსაც, რომელიც, ჯამში, 45.7 პროცენტით გაიზარდა. რაც შეეხება

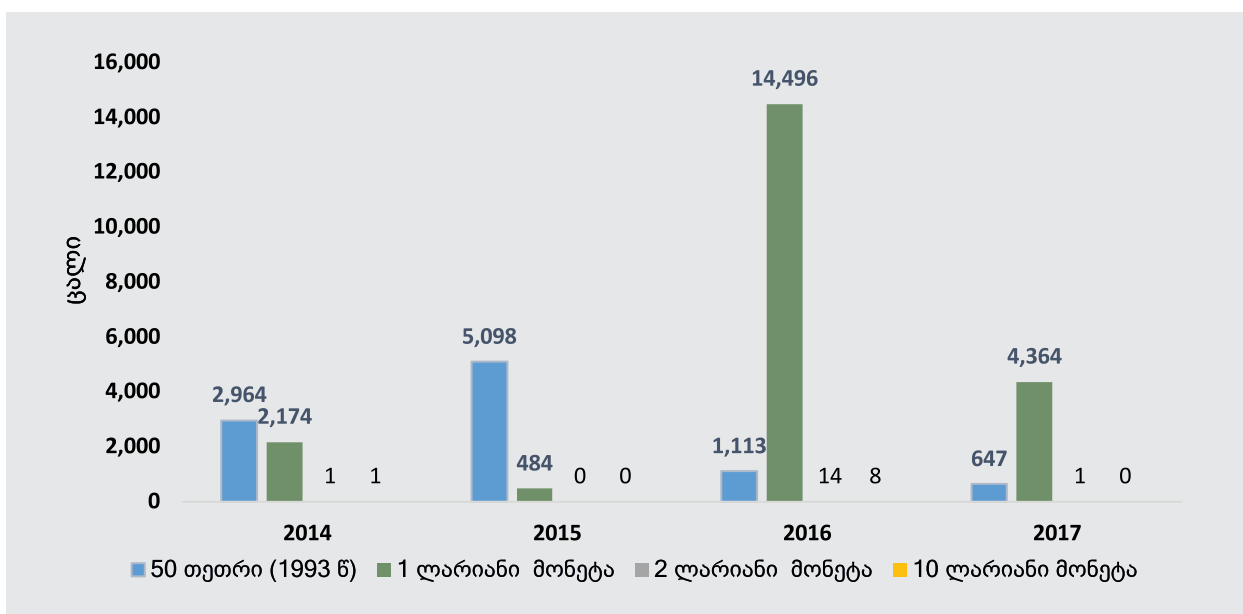
50 თეთრის ნომინალის ყალბი მონეტების რაოდენობას, გასულ პერიოდთან შედარებით იგი 41.9 პროცენტით, ხოლო 1 ლარის ნომინალის ყალბი მონეტების რაოდენობა 69.9 პროცენტით შემცირდა (ნომინალების მიხედვით 2014-2017 წლებში გამოვლენილი ლარის ყალბი ბანკნოტებისა და მონეტების რაოდენობას გვიჩვენებს დიაგრამა N 11.5 და დიაგრამა N 11.6).

დიაგრამა N 11.5 2014-2017 წლებში გამოვლენილი ლარის ყალბი ბანკნოტების რაოდენობა



წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

დიაგრამა N 11.6 2014-2017 წლებში გამოვლენილი ლარის ყალბი მონეტების რაოდენობა



წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

2017 წელს ნაღდ ფულთან მუშაობის კვალიფიკაციის ამაღლების პროცესში საქართველოს ეროვნული ბანკი მეთოდოლოგიურ დახმარებას უწევდა კომერციულ ბანკებსა და ვალუტის გადამცვლელ პუნქტებს, ასევე იურიდიულ და ფიზიკურ პირებს. კერძოდ, ფულის ნიშნების დამცავი მექანიზმების სწავლების, ლარის ბანკნოტებისა და მონეტების ვარგისიანობის განსაზღვრისა და, ზოგადად, ნაღდ ფულთან მუშაობის კვალიფიკაციის ამაღლების მიზნით, სწავლება ჩაუტარდა 320 დაინტერესებულ პირს.

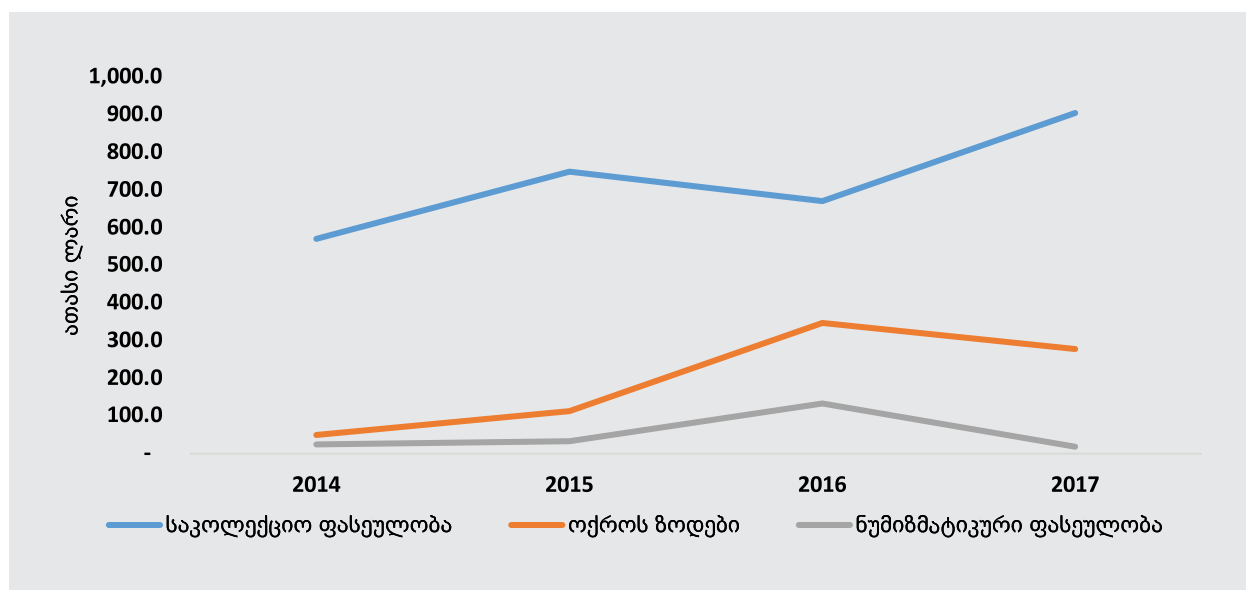
საანგარიშო პერიოდში წარმატებით მიმდინარეობდა როგორც საკოლეჯციო დანიშნულების ფასეულობის, ისე ოქროს ზოდების და ნუმიზმატიკური ფასეულობების რეალიზაცია. კერძოდ, 2017 წლის განმავლობაში გაიყიდა სხვადასხვა სახის 40.2 ათასი ერთეული ფასეულობა, თანხით

1.2 მლნ ლარი, რაც 7.2 პროცენტით მეტია 2016 წელს მიღებულ შემოსავლებზე. მათ შორის, 2017 წელს რეალიზებულია:

- ყვარლის მუზეუმის მიერ 466 ერთეული, თანხით - 12.9 ათასი ლარი;
- საკასოცენტრის ფიზიკური პირების მომსახურების სალაროს მიერ 38.9 ათასი ერთეული, თანხით - 1.1 მლნ ლარი;
- ინტერნეტ მაღაზიის მეშვეობით 803 ერთეული, თანხით - 64.4 ათასი ლარი.

2014-2017 წლებში რეალიზებული ფასეულობის დინამიკას სახეობების მიხედვით გვიჩვენებს დიაგრამა N 11.7.

დიაგრამა N 11.7 2014-2017 წლებში რეალიზებული ფასეულობა



წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

ქართული ფულის ისტორიისა და საქართველოს ეროვნული ბანკის, როგორც ქვეყნის ცენტრალური ბანკის განვითარებისა და მისი ძირითადი საქმიანობის გაცნობის მიზნით, ეროვნული ბანკის ფულის მუზეუმი აქტიურად სთავაზობდა საზოგადოებას საგანმანათლებლო-შემეცნებით კურსებს. საანგარიშო პერიოდში მუზეუმს 3635 ვიზიტორი ესტუმრა.

2017 წლის განმავლობაში ფულის მუზეუმში ჩატარდა 95 საგანმანათლებლო-შემეცნებითი ტური (ექსკურსია), რომელიც მოიცავდა ქართული ნუმიზმატიკის მიმოხილვას და უშუალოდ ექსპონატების დათვალიერებას. კურსი 1 121 მოსწავლემ და 102 პედაგოგმა მოისმინა.

12

**შიდა აუდიტი და ჩისკაბის
ცანტრადიოგაბუდი მარტია**



შიდა აუდიტი

შიდა აუდიტის სამსახურმა საანგარიშო წლის დასაწყისში განაახლა საქმიანობის სამწლიანი საორიენტაციო გეგმა. რისკზე დაფუძნებული შიდა აუდიტის ახალი მიდგომის გათვალისწინებით, ამ პროცესში გამოყენებულ იქნა საქართველოს ეროვნული ბანკის რისკების კონსოლიდირებული რუკა. 2017 წლის აუდიტის გეგმის შედგენისას, ასევე მხედველობაში იქნა მიღებული 2016 წელს, პირველი აუდიტორული ციკლის ფარგლებში ჩატარებული შემოწმებების შედეგები, ორგანიზაციის რისკის მართვის „მომწიფებულობის“ დონე და დაგროვილი გამოცდილება. ამასთან, აუდიტის ობიექტების პრიორიტეტულობის განსაზღვრისას, რისკის რეესტრში გამოყენებული შეფასებების პარალელურად, გათვალისწინებულ იქნა შიდა აუდიტორთა შეფასებებიც.

განახლებულ სამუშაოვადიან საორიენტაციო გეგმაზე დაყრდნობით მომზადდა შიდა აუდიტის სამსახურის მარწმუნებელი და საკონსულტაციო მომსახურების წლიური გეგმა, რომელიც დაამტკიცა ეროვნული ბანკის აუდიტის კომიტეტმა და საბჭომ. გეგმის შესაბამისად, შიდა აუდიტის სამსახურმა განახორციელა 31 შიდა აუდიტი და მიმოხილვა.

გასული წლის მანძილზე, შიდა აუდიტის სამსახურმა გასწია საკონსულტაციო მომსახურება რისკის ცენტრალიზებული მართვის სხვადასხვა შიდა პროცედურების შემუშავებასთან დაკავშირებით, რისკის მართვის სამხაზიანი დაცვის მოდელის ფუნქციონირების ხელშეწყობისთვის. იმავდროულად, არსებული პრაქტიკის შესაბამისად, შიდა აუდიტის სამსახური აგრძელებდა ეროვნული ბანკის სტრუქტურული ერთეულების საკონსულტაციო მომსახურებას ცალკეულ საკითხებთან თუ პროცედურულ დოკუმენტთან დაკავშირებით.

საანგარიშო პერიოდში, განახლდა „შიდა აუდიტის სამსახურის მიერ განეული ინდივიდუალური გეგმური მარწმუნებელი მომსახურების შედეგების ანგარიშგების პოლიტიკა და პროცედურები“. აღნიშნულ დოკუმენტში, გათვალისწინებულია აუდიტის რეკომენდაციების ვიზუალიზაციის ხარისხის გაუმჯობესება და აუდიტის დასკვნაში შეფასების ოთხი კატეგორიის გამოყენების შესაძლებლობა.

2017 წლის დასასრულს, შიდა აუდიტის სამსახურის სტრატეგიის შესაბამისად, მომზადდა სახელმძღვანელო დოკუმენტი - „რისკზე დაფუძნებული შიდა აუდიტის განხორციელების მეთოდოლოგია“. ამ დოკუმენტში, ახალი მიდგომა ითვალისწინებს შიდა აუდიტის საქმიანობის მეტ კონცენტრაციას ორგანიზაციული მნიშვნელობის რისკების შემცველ არეებსა და პროცესის მესაკუთრეების მიერ გამოყენებულ კონტროლებზე, რაც მუდმივად განახლებადი პროცესია და, შესაბამისად, ითხოვს შიდა აუდიტის სამსახურის საქმიანობის დაგეგმვაში დინამიურობის პრინციპის გამოყენებას.

საანგარიშო პერიოდში, მნიშვნელოვანი წინგადადგმული ნაბიჯი იყო შიდა აუდიტისა და რისკის მართვის პროგრამული უზრუნველყოფის დანერგვა, რაც მიზნად ისახავდა შიდა აუდიტის და ორგანიზაციის რისკების ცენტრალიზებული მართვის პროცესის ავტომატიზაციას. შესაბამისად, წლის მეორე ნახევრიდან, შიდა აუდიტის სამსახურის სამუშაო გეგმით გათვალისწინებული აუდიტის სტანდარტული პროცედურები ხორციელდებოდა აუდიტისა და რისკის მართვის პროგრამული უზრუნველყოფის მეშვეობით. აღსანიშნავია, რომ აუდიტისა და რისკის მართვის პროგრამული უზრუნველყოფის დანერგვით შესაძლებელი გახდა როგორც შიდა აუდიტის პროცესების, ისე რისკების ცენტრალიზებული მართვისა და ინციდენტების მართვის აღრიცხვის პროცესების ავტომატიზაცია, რაც მთლიანობაში, ორგანიზაციის მასშტაბით „დაცვის სამხაზიანი“ მოდელის ეფექტურობის ზრდას ემსახურება.

საანგარიშო პერიოდში, შიდა აუდიტის სამსახურმა, პოლანდიის ცენტრალურ ბანკთან ერთობლივად, ჩაატარა საერთაშორისო სემინარი თემაზე „თანამედროვე შიდა აუდიტი - ახალი მიდგომები“. ვორქშოპში მონაწილეობა მიიღეს თხუთმეტი ქვეყნის ცენტრალური ბანკის წარმომადგენლებმა და საქართველოს ცხრა სამინისტროს შიდა აუდიტორებმა.

არაფინანსური რისკების მართვა

არაფინანსური რისკების მართვის მიზნით, საქართველოს ეროვნულ ბანკში შემუშავებულია რისკების ცენტრალიზებული მართვის ჩარჩო, რომელიც წარმოდგენილია რისკებისა და ინციდენტების მართვის სისტემებით. რისკების ცენტრალიზებული მართვა წარმოადგენს ერთიან, უწყვეტ

და მუდმივად განვითარებად პროცესს, რომელიც მოიცავს რისკის შეფასების (იდენტიფიცირება, ანალიზი, გაზომვა), რეაგირების, მონიტორინგის და ანგარიშგების ეტაპებს.

საერთაშორისო პრაქტიკის გათვალისწინებით და რისკების ცენტრალიზებული მართვის მაქსიმალური ეფექტურობის მიღწევის მიზნით, ეროვნულ ბანკში დანერგილია დაცვის სამხაზიანი მოდელი, სადაც დაცვის პირველ ხაზს წარმოადგენენ სტრუქტურული ერთეულები, მეორე ხაზს - რისკების ცენტრალიზებული მართვის დეპარტამენტი, ხოლო მესამე ხაზს - შიდა აუდიტის სამსახური. რისკების ცენტრალიზებული მართვის დეპარტამენტი პასუხისმგებელია რისკების ცენტრალიზებული მართვის სისტემის ეფექტურ ფუნქციონირებასა და მუდმივ გაუმჯობესებაზე.

საანგარიშო პერიოდში მუდმივად ხორციელდებოდა ეროვნული ბანკის ბიზნეს-პროცესებთან დაკავშირებული არაფინანსური რისკების და კრიტიკული რისკის ინდიკატორების შესაბამისი ინციდენტების შეფასება, საპასუხო ღონისძიებების დაგეგმვა და მონიტორინგი. შეფასებამ, რომელიც დაფუძნებულია ხარისხობრივ მეთოდზე, აჩვენა, რომ საანგარიშო პერიოდში არაფინანსური რისკების ნარჩენი დონე მოქცეული იყო მისაღები დონის ფარგლებში. აღნიშნული მიღწეულ იქნა ეფექტური პრევენციული და აღმოჩენითი კონტროლების მეშვეობით.

როგორც ზემოთ უკვე აღინიშნა, საანგარიშო პერიოდში დაინერგა აუდიტისა და რისკის მართვის პროგრამული უზრუნველყოფა, რამაც ერთი მხრივ, მოახდინა პროცესების გაუმჯობესება ავტომატიზაციის საშუალებით, ხოლო მეორე მხრივ, ჩამოაყალიბა ერთიანი მიდგომა რისკის აღქმასთან, ანალიზთან და მასზე რეაგირებასთან დაკავშირებით, რაც თავის მხრივ აისახა ორგანიზაციაში არსებულ რისკის კულტურაზე.

საანგარიშო პერიოდში ბანკის ბიზნეს-პროცესების გაუმჯობესების და კონტროლების ეფექტურობის გაზრდის მიზნით, რისკების ცენტრალიზებული

მართვის დეპარტამენტი კვლავაც აგრძელებდა შიდა პროცედურების შემუშავების, განახლებისა და გაუმჯობესების პროცესის მხარდაჭერას.

ბიზნესის უწყვეტობის მართვა

საერთაშორისო პრაქტიკისა და სხვა ცენტრალური ბანკების გამოცდილების გათვალისწინებით, ბიზნესის უწყვეტობის რისკის მართვა ინტეგრირებულია საქართველოს ეროვნული ბანკის რისკების ცენტრალიზებული მართვის ჩარჩოში. კრიტიკული სერვისების უწყვეტობა ბანკისთვის განსაკუთრებული ყურადღების საგანია და ამ მიმართულებით მნიშვნელოვანი რესურსებია მიმართული. ბიზნესის უწყვეტობის მართვის სისტემის მუდმივად გაუმჯობესების და თანამშრომელთა ცნობიერების ამაღლების მიზნით, რისკების ცენტრალიზებული მართვის დეპარტამენტი ახორციელებს რეგულარ ტრენინგებს და უზრუნველყოფს სხვადასხვა სცენარების მიხედვით ტესტირებების კოორდინაციას.

მნიშვნელოვანია, რომ საანგარიშო პერიოდში განხორციელდა ბიზნესის უწყვეტობის მასშტაბის გაფართოება, კიბერშეტევების სცენარის ინტეგრირების საშუალებით. საქართველოს ეროვნულმა ბანკმა მსოფლიო ბანკის წარმომადგენლებთან ერთად მოახდინა კიბერშეტევების სიმულაციის ტესტირება. აღნიშნული ტესტირების შედეგად შეფასდა ეფექტური გადაწყვეტილებების მიღების შესაძლებლობა დაინტერესებულ მხარეებთან სწრაფი კომუნიკაციის საშუალებით.

საანგარიშო პერიოდში ბიზნესის უწყვეტობის მართვის სისტემის გაფართოებისა და გაუმჯობესების მიზნით, დაინერგა ანგარიშსწორების სისტემის - „სვიფტის“ (SWIFT) პროდუქტი - „ალიანს-ლაიფლაინი“ (Alliance Lifeline), რომელიც „სვიფტის“ სისტემასთან სათადარიგო კავშირს უზრუნველყოფს. აღნიშნული პროდუქტი ღრუბლოვანი ტექნოლოგიებზე დაფუძნებული სერვისია, რომელიც უზრუნველყოფს სისტემაზე წვდომას მხოლოდ ინტერნეტის საშუალებით. პროდუქტის დანერგვის ფარგლებში ბანკში მაქსიმალურად გაზრდილია „სვიფტის“ სისტემის უწყვეტობა.

**საზოგადოებასთან ურთიერთობა და
საერთაშორისო თანამშრომლობა**



საზოგადოებასთან ურთიერთობა

2017 წელს, კიდევ უფრო მრავალფეროვანი გახდა საქართველოს ეროვნული ბანკის საზოგადოებასთან ურთიერთობა და კონკრეტული აქტივობების ფორმატები. საკომუნიკაციო ღონისძიებების დაგეგმვისას განსაკუთრებული ყურადღება ეთმობოდა იმ გარემოებას, რომ საზოგადოებისთვის გასაგები ყოფილიყო ეკონომიკაში მიმდინარე პროცესები და მოსალოდნელი შედეგები, ასევე საქართველოს ეროვნული ბანკის მიერ გატარებული პოლიტიკა და მისი გავლენა ეკონომიკაზე. წლის განმავლობაში საქართველოს ეროვნულმა ბანკმა წარმატებით განახორციელა 2016 წელს დაწყებული მონეტარული პოლიტიკის კომუნიკაციის ახალი სტრატეგია.



ახალი ინიციატივა უფრო აქტიურ და დინამიკურ ფაზაზე გადავიდა და საქართველოს ეროვნულმა ბანკმა კომუნიკაციის ახალი ეტაპი დაიწყო. მონეტარული პოლიტიკის კომიტეტის ყოველი მეორე სხდომა საქართველოს სხვადასხვა რეგიონში იმართებოდა. საანგარიშო პერიოდში, მონეტარული პოლიტიკის კომიტეტის სხდომები გაიმართა იმერეთში, კახეთში და აჭარაში. სხდომის დასრულებისთანავე, საქართველოს ეროვნული ბანკის პრეზიდენტი, ბანკის წარმომადგენლებთან ერთად ხვდებოდა ჟურნალისტებს და მაქსიმალურად დეტალურად უხსნიდა მათ კომიტეტის გადაწყვეტილებებს. ამასთანავე, ქვეყნის მთავარი ბანკი პასუხობდა ყველა იმ შეკითხვას, რომელიც უკავშირდებოდა ზოგადად ეროვნული ბანკის მონეტარულ პოლიტიკას, მის ინსტრუმენტებსა თუ გადაწყვეტილებებს. პრესკონფერენციები გადაიცემოდა სოციალურ ქსელში პირდაპირი ეთერის რეჟიმით. გარდა ამისა, კობა გვენეტაძე მართავდა შეხვედრებს რეგიონის ბიზნესისა და საფინანსო ინსტიტუტების წარმომადგენლებთან, სადაც პირადად წარადგენდა კომიტეტის გადაწყვეტილებას და ინფორმაციას მიმდინარე მაკროეკონომიკური

ტენდენციების შესახებ. აღსანიშნავია, რომ ეროვნულმა ბანკმა მონეტარული პოლიტიკის ანგარიშის გამოქვეყნებასთან ერთად დაიწყო მოკლე ვიდეორგოლების შექმნა, რომელშიც ეროვნული ბანკის პრეზიდენტი ძირითად აქცენტებს აკეთებს ანგარიშში გამოქვეყნებული ანალიზის მნიშვნელოვან ნაწილზე. ასევე, ეროვნული ბანკის ოფიციალურ ვებგვერდსა და სოციალურ ქსელებში თავსდება ეროვნული ბანკის მონეტარული პოლიტიკის ანგარიშის პრეზენტაციის ჩანაწერი, რომელსაც ანალიტიკოსები, დარგის სპეციალისტები და მედიის წარმომადგენლები ესწრებიან.

ეროვნული ბანკი, საქმიანობის მაქსიმალური გამჭვირვალობის უზრუნველსაყოფად და საბანკო სისტემაში მიმდინარე პროცესების შესახებ ინფორმაციის საზოგადოებისთვის დროულად მიწოდების მიზნით, ოპერატიულად ავრცელებდა პრესრელიზებსა და სტატისტიკურ მონაცემებს, რეგულარულად მართავდა შესაბამის თემებზე პრესკონფერენციებს, კონფერენციებს, ბრიფინგებს, სემინარებს, პრეზენტაციებსა და შეხვედრებს. საზოგადოებასთან ურთიერთობა წარმოადგენდა როგორც მასობრივი ინფორმაციის, ისე კომუნიკაციის სხვა საშუალებების გამოყენებით. ტარდებოდა პერიოდული შეხვედრები ბეჭდვითი და ელექტრონული მედიის წარმომადგენლებთან. ამ თვალსაზრისით, სხვა წამყვანი ქვეყნების ცენტრალური ბანკების მიერ აპრობირებული პრაქტიკის შესაბამისად, საქართველოს ეროვნული ბანკი ცდილობდა ელექტრონული და ბეჭდვითი გამოცემებისა თუ მასობრივი ინფორმაციის სხვა საშუალების მეშვეობით მაქსიმალურად ხელმისაწვდომი გაეხადა ინფორმაცია ფულად და სავალუტო ბაზრებზე მიმდინარე ტენდენციების შესახებ, წარმოეჩინა საკუთარი ხედვა ამ საკითხებთან დაკავშირებით და აეხსნა ამა თუ იმ გადაწყვეტილების მიღების მოტივები.

საქართველოს ეროვნული ბანკი ყოველთვიურად გამოსცემდა „თვის მიმოხილვას“, ყოველკვარტალურად გამოსცემდა „მონეტარული პოლიტიკის ანგარიშს“, ანალიტიკურ ანგარიშებს „ფინანსური სექტორის ინდიკატორები“ და „მიმდინარე მაკროეკონომიკური ინდიკატორები“, ოპერატიულად აქვეყნებდა სტატისტიკურ მონაცემებს და მონეტარული პოლიტიკის კომიტეტის პრესრელიზებს. ამასთან, ეროვნულმა ბანკმა, 2017 წელს, მოამზადა და სტამბური წესით გამოსცა „საქართველოს ეროვნული ბანკის წლიური



ანგარიში, 2016“. ასევე, გამოვიდა სამეცნიერო-ანალიტიკური ჟურნალის „ეკონომიკა და საბანკო საქმის“ ერთი ნომერი, რომელმაც მკითხველს ყველაზე აქტუალურ თემებზე მნიშვნელოვანი სტატიები შესთავაზა. საქართველოს ეროვნული ბანკის გამოცემათა ელექტრონული ვერსიები ხელმისაწვდომია ბანკის ოფიციალურ ინტერნეტ გვერდზე: <https://www.nbg.gov.ge/index.php?m=308>.

საზოგადოების ინფორმირების მიზნით, საქართველოს ეროვნული ბანკი, მთელი წლის განმავლობაში პერიოდულად ავრცელებდა გაფრთხილებელ განცხადებებს, რომელიც შეეხებოდა ფიზიკური პირების სახსრების განთავსებას ეროვნული ბანკის მიერ არარეგულირებად ინსტიტუტებში და მოუწოდებდა მოსახლეობას შესაძლო რისკების თავიდან აცილების მიზნით მეტი ყურადღება გამოეჩინათ. ასევე, ავრცელებდა გაფრთხილებებს კორპორაციულ ობლიგაციებში ინვესტირებასა და ვირტუალურ ვალუტებთან დაკავშირებით. ამისათვის, 2017 წელს ეროვნული ბანკის ოფიციალურ ვებგვერდზე შეიქმნა სპეციალური რუბრიკა „გაფრთხილება“, სადაც თავმოყრილია ყველა იმ ტიპის ინფორმაცია, რომელიც საზოგადოების ინფორმირებას და გაფრთხილებას ისახავს მიზნად.

საერთაშორისო თანამშრომლობა

2017 წელი მნიშვნელოვანი იყო საერთაშორისო თანამშრომლობის თვალსაზრისითაც. კერძოდ, საქართველოს ეროვნულმა ბანკმა საანგარიშო პერიოდში რამდენიმე მაღალი დონის საერთაშორისო შეხვედრას უმასპინძლა.

2017 წლის ივნისში, საქართველოს ეროვნულმა ბანკმა საოპერაციო რისკების მართვის თემაზე პირველ საერთაშორისო კონფერენციას „მონაცემთა ხარისხის ზედამხედველობას“ უმასპინძლა. შეხვედრის მთავარი მიზანი ფინანსური რისკების მონაცემთა გაერთიანების და რისკებზე დაფუძნებული ანგარიშგების პრინციპების განხილვა იყო. შეხვედრაში ევროპისა და კავკასიის რეგიონის 11 ქვეყნის ცენტრალური ბანკისა და საფინანსო საზედამხედველო ორგანიზაციების წარმომადგენლები მონაწილეობდნენ. კონფერენციის ფარგლებში ფინანსური ინსტიტუტების ეფექტური ზედამხედველობა განიხილეს და მონაწილეებმა ერთმანეთს მონაცემთა ხარისხის ზედამხედველობის კუთხით არსებული გამოცდილება გაუზიარეს.

აღსანიშნავია, რომ 2017 წელს, ბაზელის საბანკო ზედამხედველობის კომიტეტმა გამოაქვეყნა დოკუმენტი (Supervisory and bank stress testing: range of practices), რომელშიც შეჯამებულია საერთაშორისო პრაქტიკა ბანკების სტრეს-ტესტირების პროცესთან დაკავშირებით. მასში აღწერილია სხვადასხვა რეგულატორის მიდგომები ცალკეული მიმართულებით და განხილულია რამდენიმე ქვეყანაში მოქმედი პრაქტიკა, რომელიც შესაძლოა სამაგალითო მოდელად იქნას გამოყენებული. მნიშვნელოვანია, რომ წარმატებული პრაქტიკის მქონე ქვეყნებს შორის (ბრაზილია, იაპონია, სამხრეთ კორეა, მექსიკა, თურქეთი, დიდი ბრიტანეთი) საქართველოს ეროვნული ბანკის სტრეს-ტესტირების ჩარჩოცაა მოხსენიებული. დოკუმენტის მიხედვით, საქართველოს ეროვნულმა ბანკმა დანერგა „GRAPE (General Risk Assessment Process)“ საზედამხედველო მიდგომა, რომელშიც მიკრო და მაკროპრუდენციული რეგულირება ერთ პროცესშია გაერთიანებული. დოკუმენტში ასევე აღნიშნულია, რომ სტრეს-ტესტირებთან დაკავშირებით საქართველოს ეროვნული ბანკის მიდგომა შესაძლოა საინტერესო იყოს სხვა

ქვეყნებისთვის, სადაც ეკონომიკის სტრუქტურული ცვლილების გამო, ფინანსური სექტორის გრძელვადიანი სანდო მონაცემები არაა ხელმისაწვდომი და სტატისტიკური მოდელირება მაღალი რისკით ხასიათდება.

საანგარიშო პერიოდში საქართველოს ეროვნული ბანკისა და ჰოლანდიის ცენტრალური ბანკის ურთიერთთანამშრომლობის ფარგლებში გაიმართა საერთაშორისო შეხვედრა - „თანამედროვე შიდა აუდიტი - ახალი მიდგომები“. შეხვედრა მიზნად ისახავდა თანამედროვე შიდა აუდიტის როლის განხილვას ორგანიზაციის ბიზნეს პროცესების გაუმჯობესების კუთხით, ასევე შიდა აუდიტის გამოწვევების, რისკებისა და პერსპექტივების შესახებ გამოცდილების გაზიარებას.



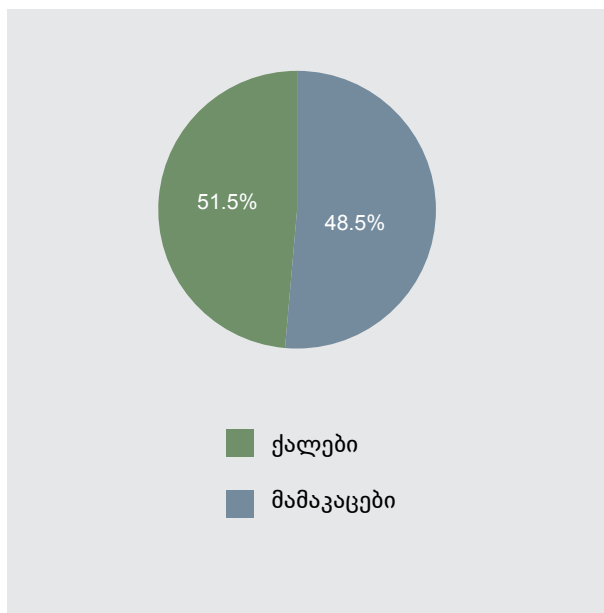
**აღმავალი რესურსების მართვა
და მანვითარება**



სტატისტიკური ინფორმაცია თანამშრომელთა რაოდენობის შესახებ

2017 წლის ბოლოს საქართველოს ეროვნულ ბანკში მუშაობდა 396 თანამშრომელი, რომელთაგან 46 წარმოადგენდა შტატგარეშე მოსამსახურეს, 50 - დამხმარე მოსამსახურეს, ხოლო 300 - საჯარო მოხელეს. თანამშრომელთა საშუალო ასაკი 39.7 წელია. თანამშრომელთა 91.4 პროცენტი უმაღლესი განათლებითაა. თანამშრომელთა მთლიანი რაოდენობის 48.5 პროცენტს ქალები, ხოლო 51.5 პროცენტს მამაკაცები შეადგენდნენ.

დიაგრამა N 14.1 თანამშრომელთა გენდერული გადანაწილება



წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

სტრუქტურული რეორგანიზაცია და ოპტიმიზაცია

2017 წელს ეროვნულ ბანკში მოხდა სტრუქტურული რეორგანიზაცია. ბანკის სტრატეგიული მიზნების ეფექტურად განხორციელების მიზნით, განხორციელდა მთელი რიგი სტრუქტურული ცვლილებები. კერძოდ: მომხმარებელთა უფლებების დაცვის განყოფილება გარდაიქმნა ფინანსური განათლებისა და მომხმარებელთა უფლებების დაცვის დეპარტამენტად, შეიქმნა ფინანსური სტაბილურობის ანალიზის დეპარტამენტი და დამოუკიდებელ სტრუქტურულ ერთეულად ჩამოყალიბდა ფასიანი ქაღალდების ბაზრის ზედამხედველობის განყოფილება. გარ-

და ამისა, სტრუქტურული ცვლილებები განხორციელდა იურიდიულ დეპარტამენტში. კერძოდ, ევროკავშირთან ასოცირების შეთანხმების დირექტივების სამართლებრივი პროცესის ეფექტიანი მხარდაჭერის მიზნით, შეიქმნა ევროდირექტივების იმპლემენტაციის და სამართლებრივი მხარდაჭერის, და სამართალშემოქმედების განყოფილებები.

უმაღლეს საგანმანათლებლო სასწავლებლებთან თანამშრომლობა

ეროვნული ბანკი ყოველწლიურად აძლევს სტუდენტებს შესაძლებლობას გაეცნონ ეროვნული ბანკის სპეციფიკას, გაიარონ სტაჟირება და გამოიმუშაონ პრაქტიკული უნარები, რაც მათ პროფესიონალებად ჩამოყალიბებაში დაეხმარება. ამ მიზნით უმაღლეს საგანმანათლებლო დაწესებულებებთან გაფორმებული „ერთიერთთანამშრომლობის შესახებ მემორანდუმის“ საფუძველზე აყვანილი იქნა 34 სტაჟირი, რომელთაგან 5 დღეს ეროვნული ბანკის თანამშრომელია.

გარდა ამისა, ეროვნული ბანკი შესაძლებლობას აძლევს ქართველ სტუდენტებს, რომლებიც საზღვარგარეთ სწავლობენ, გაიარონ საზაფხულო სტაჟირება და გაეცნონ ეროვნული ბანკის სპეციფიკას. აღნიშნული მიზნად ისახავს ქართველი სტუდენტებისათვის ეროვნული ბანკის მიმართ ინტერესის გაღვივებას, რათა მათ სწავლის დასრულების შემდეგ საქართველოში დაბრუნება გადაწყვიტონ და მიღებული ცოდნა საქართველოში გამოიყენონ. 2017 წელს სტაჟირება 6-მა სტუდენტმა გაიარა.

გასულ წელს საქართველოს ბიზნეს აკადემიის 20 სტუდენტი ინფორმაციით იმყოფებოდა ეროვნულ ბანკში, რაც მოიცავდა 5 შეხვედრას ეროვნული ბანკის მაღალი რგოლის თანამშრომლებთან, რომლებმაც სტუდენტებისათვის საჭირო და საინტერესო თემებზე მოამზადეს პრეზენტაციები. შეხვედრებზე სტუდენტებმა მიიღეს სასარგებლო და საჭირო ინფორმაცია და კომპეტენტური, ამომწურავი პასუხები აქტუალურ და მათთვის საინტერესო საკითხებზე.

თანამშრომელთა პროფესიული განვითარება

2017 წელს ეროვნული ბანკი აგრძელებდა თავის თანამშრომელთა პროფესიულ განვითარებაზე

ზრუნვას. თანამშრომელთა პროფესიული საქმიანობის ეფექტიანობის ამაღლების მიზნით, გერმანიის ბუნდესბანკში, იტალიის ცენტრალურ ბანკში, საფრანგეთის ცენტრალურ ბანკში, ნიდერლანდების ბანკში, პოლონეთის ეროვნულ ბანკში, შვეიცარიის ცენტრალურ ბანკში, ჩეხეთის ეროვნულ ბანკში, ავსტრიის ეროვნულ ბანკში, სომხეთის ცენტრალურ ბანკში, თურქეთის ცენტრალურ ბანკში, აზიის განვითარების ბანკში, ასევე მსოფლიო ბანკში, საერთაშორისო სავალუტო ფონდსა და სხვა ქვეყნების ცენტრალურ ბანკებში სწავლება გაიარა ეროვნული ბანკის 178 თანამშრომელმა, ხოლო საქართველოს ბაზარზე არსებულ სასწავლო დაწესებულებებში სწავლება გაიარა ეროვნული ბანკის 37 სპეციალისტმა.

2017 წელს ეროვნულ ბანკში ჩატარდა ინგლისური ენის შემსწავლელი კურსი, რომელშიც მონაწილეობა მიიღო ეროვნული ბანკის 49 თანამშრომელმა და ფრანგული ენის კურსი, რომელშიც მონაწილეობა მიიღო 14 თანამშრომელმა. ასევე ჩატარდა სასერტიფიკატო კურსი „მონეტარული პოლიტიკა“, რომელსაც დაესწრო ეროვნული ბანკის 34 თანამშრომელი და ტესტირების საფუძველზე გაიცა სერტიფიკატი.

ეროვნული ბანკის თანამშრომელთათვის ასევე ჩატარდა საგადასახადო კოდექსის კურსი და მსმენელთა ტესტირების საფუძველზე გაიცა სერტიფიკატი.

2017 წელს ეროვნული ბანკის 6-მა მენეჯერმა, რომლებიც მენეჯერულ პოზიციაზე ახალი დაწინაურებულები იყვნენ, მართვის აკადემიაში გაიარა ტრენინგი თემაზე „მართვის თანამედროვე მეთოდები.“ გარდა ამისა, იმ თანამშრომლებისათვის, ვისაც უწევს ხშირი ურთიერთობა მასმედიასთან, მასმედიასთან კომუნიკაციის ტრენინგი ჩატარდა.

ფინანსური სექტორის თანამშრომელთა პროფესიული განვითარება

ეროვნული ბანკი ასევე ხელს უწყობს საბანკო სექტორის თანამშრომელთა პროფესიულ განვითარებას. ამ მიზნით ლუქსემბურგის საფინანსო ტექნოლოგიების გადაცემის კვლევითი სააგენტოს ექსპერტების მიერ 2017 წელს ჩატარდა 4 სემინარი, რომელშიც მონაწილეობა მიიღეს როგორც ეროვნული ბანკის, ასევე კომერციული ბანკების თანამშრომლებმა, ჯამში 97-მა მონაწილემ.

15

ნორმატიულ-სამართლებრივი ბაზის განვითარება



2017 წელს მიმდინარეობდა საქართველოს ეროვნული ბანკის ნორმატიულ-სამართლებრივი ბაზის განვითარება-განახლების პროცესი.

საანგარიშო პერიოდში ეროვნული ბანკის მონაწილეობით მნიშვნელოვანი საკანონმდებლო ცვლილებები განხორციელდა 19 საკანონმდებლო აქტში. ეს აქტებია: „საქართველოს ეროვნული ბანკის შესახებ“ ორგანული კანონი, „კომერციული ბანკების საქმიანობის შესახებ“ კანონი, „არასაბანკო სადეპოზიტო დაწესებულებების - საკრედიტო კავშირების შესახებ“ კანონი, „მიკროსაფინანსო ორგანიზაციების შესახებ“ კანონი, „საგადახდო სისტემისა და საგადახდო მომსახურების შესახებ“ კანონი, „ფასიანი ქაღალდების ბაზრის შესახებ“ კანონი, „უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის აღკვეთის ხელშეწყობის შესახებ“ კანონი, საქართველოს სამოქალაქო კოდექსი, საქართველოს საგადასახადო კოდექსი და ა. შ.

„საქართველოს ეროვნული ბანკის შესახებ“ საქართველოს ორგანულ კანონში განხორციელებული ცვლილებების მიზანია: ეროვნული ბანკის საზედამხებელო ფუნქციების გაზრდა და გაძლიერება; ეფექტური ზედამხედველობისათვის საჭირო ახალი საზედამხებელო რეგულაციების შემოღება; მომხმარებელთა უფლებების დაცვა; საერთაშორისო სავალუტო ფონდის ფინანსური სექტორის შეფასების პროგრამის (FSAP) და უსაფრთხოების შეფასების (Safeguard) რეკომენდაციების კანონმდებლობაში ასახვა.

მნიშვნელოვანი საკანონმდებლო ცვლილებები განხორციელდა ეროვნული ბანკის საზედამხებელო ფუნქციების გაფართოებისა და გაძლიერების თვალსაზრისით. კერძოდ, ეროვნული ბანკის ზედამხედველობასა და რეგულირებას ექვემდებარება სესხის გამცემი სუბიექტი, ანუ ნებისმიერი მენარმე სუბიექტი, რომლის მიმართაც ერთდროულად 20-ზე მეტ ფიზიკურ პირს აქვს სასესხო/საკრედიტო ვალდებულება.

„საქართველოს ეროვნული ბანკის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის შესაბამისად, 2019 წლის 1 იანვრიდან, მსესხებელთა უფლებების დაცვის უზრუნველსაყოფად, სესხის გამცემი სუბიექტი ვალდებული იქნება რეგისტრაცია გაიაროს ეროვნულ ბანკში და დააკმაყოფილოს ეროვნული ბანკის მიერ დადგენილი მოთხოვნები.

ხოლო, თავის მხრივ, ეროვნული ბანკი უფლებამოსილი იქნება კანონის და ეროვნული ბანკის მიერ გამოცემული სამართლებრივი აქტების ან/და მოთხოვნების დარღვევისათვის სესხის გამცემ სუბიექტს დააკისროს სანქცია (მათ შორის, ფულადი ჯარიმა) თავის მიერ დადგენილი წესით. საქართველოს ეროვნული ბანკის ზედამხედველობას დაექვემდებარება საკრედიტო-საინფორმაციო ბიუროს საქმიანობა, რაც გულისხმობს ფინანსური სტაბილურობის, მომხმარებელთა უფლებების დაცვის, ინფორმაციის დაცულობის/უსაფრთხოების და საქმიანობის უწყვეტობის მიზნებისათვის საკრედიტო საინფორმაციო ბიუროს შემოწმებასა და რეგულირებას, წერილობითი მითითებების გაცემას, მოთხოვნების (მათ შორის, ფინანსური და საოპერაციო), შეზღუდვებისა (მათ შორის, მომსახურების საფასურის) და სანქციების დაწესებას. მენარმე სუბიექტი, რომელიც აპირებს განახორციელოს საკრედიტო საინფორმაციო ბიუროს საქმიანობა ვალდებული იქნება რეგისტრაცია გაიაროს ეროვნულ ბანკში და ეროვნული ბანკის მიერ დადგენილი მოთხოვნები დააკმაყოფილოს.

საქართველოს ეროვნული ბანკის საზედამხებელო უფლებამოსილების გაძლიერების ფარგლებში, ხორციელდება ასევე დაბრუნებადი ფულადი სახსრების მოზიდვის შეზღუდვა. კერძოდ, მენარმე სუბიექტს ან ურთიერთდაკავშირებულ პირთა ჯგუფს ეკრძალება ეროვნული ბანკის მიერ მიკროსაფინანსო ორგანიზაციად რეგისტრაციის, არასაბანკო-სადეპოზიტო - საკრედიტო საქმიანობის ლიცენზიის ან საბანკო საქმიანობის ლიცენზიის გარეშე 20-ზე მეტი ფიზიკური პირისაგან მოზიდოს დაბრუნებადი ფულადი სახსრები (მათ შორის მიიღოს სესხი) ან/და აწარმოოს პირთა ფართო წრიდან დაბრუნებადი ფულადი სახსრების მოზიდვის რეკლამირება. აღნიშნული შეზღუდვები არ გავრცელდება ორგანული კანონით განსაზღვრულ გამონაკლისებზე.

საკანონმდებლო ცვლილებებით გათვალისწინებული მნიშვნელოვანი სიახლეა საქართველოს ეროვნული ბანკისათვის საბანკო ჯგუფის რეგულირების უფლებამოსილების მინიჭება, რაც მოიცავს: საბანკო ჯგუფიდან საზედამხებელო მიზნებისათვის ინფორმაციის გამოთხოვას; საბანკო ჯგუფის რისკის პროფილის, რისკების მართვის ჩარჩოს და ჯგუფის შიდა კონტროლის

მექანიზმების ეფექტიანობის შეფასებას კომერციულ ბანკზე გავლენის შესაფასებლად; კაპიტალის მინიმალური ოდენობის მოთხოვნების, ლიკვიდობის მოთხოვნების, მსხვილი რისკების შესაბამისი მოთხოვნების დადგენას; ინფორმაციის გამჟღავნების მოთხოვნების დადგენას; კორპორაციულ მართვასთან დაკავშირებული მოთხოვნების დადგენას; ანგარიშგების და აუდიტის მოთხოვნების დადგენას; შესაფერისობის კრიტერიუმების დადგენას.

მნიშვნელოვანი ნაბიჯები გადაიდგა მომხმარებელთა უფლებების დაცვის კუთხით, მათ შორის, 2018 წლის 11 იანვრიდან გაიზარდა ვალუტის გადამცვლელ პუნქტებზე ეროვნული ბანკის საზედამხედველო უფლებამოსილება და ეროვნული ბანკი ვალუტის გადამცვლელი პუნქტების სრულ ზედამხედველობას ახორციელებს. დამატებით, ეროვნული ბანკის სამართლებრივი აქტით დადგინდა გადაცვლილი ვალუტის უკან დაბრუნების წესი. ამასთან, ეროვნული ბანკს განესაზღვრა უფლებამოსილება საფინანსო სექტორის წარმომადგენლებს დაუდგინოს მომსახურების განვებისა მომხმარებლისათვის აუცილებელი ინფორმაციის მიწოდების წესი.

„კომერციული ბანკების საქმიანობის შესახებ“ საქართველოს კანონში განხორციელებული ცვლილებებით დეტალურად გაიწერა საბანკო საქმიანობის ლიცენზიის მისაღებად წარსადგენი ინფორმაცია და დოკუმენტაცია. დაზუსტდა მნიშვნელოვანი წილის შეძენასთან დაკავშირებული დებულებები - მნიშვნელოვანი წილის შეძენაზე თანხმობის გაცემის დროს ეროვნული ბანკი ითვალისწინებს დეკლარანტის რეპუტაციასა და ფინანსურ მდგომარეობას, მნიშვნელოვანი წილის შეძენის შედეგად, კომერციული ბანკის მფლობელობის/ჯგუფის სტრუქტურის ცვლილების პოტენციურ გავლენას ეფექტური ზედამხედველობის განხორციელების შესაძლებლობასა და მფლობელობის/ჯგუფის სტრუქტურის გამჭვირვალობაზე, ასევე, ტრანზაქციასთან მიმართებით უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციისა და ტერორიზმის დაფინანსების რისკებს.

საკანონმდებლო ცვლილებების შედეგად, დაწესდა შეზღუდვები კომერციული ბანკების მიერ არაპროფილური ბიზნესის წარმოების თვალ-

საზრისით. კერძოდ, ბანკებს აკრძალა პირდაპირ ან არაპირდაპირ ნებისმიერი ოდენობით ფლობდნენ წილს იმ იურიდიული პირის კაპიტალში, რომელიც არ არის ფინანსური ინსტიტუტი ან მისი საქმიანობა არ არის დაკავშირებული საბანკო საქმიანობასთან ან ბანკის სოციალურ პროექტებთან.

„კომერციული ბანკების საქმიანობის შესახებ“ საქართველოს კანონით ასევე დადგინდა შეზღუდვები, რომელთა მიხედვით, ბანკის მაკონტროლებელ პირს/ადმინისტრატორს ეკრძალება ბანკის შიდა ინფორმაციის საკუთარი მიზნებისათვის გამოიყენება, რათა ამით არ აღმოჩნდეს დომინანტურ მდგომარეობაში სხვა ბიზნეს სუბიექტებთან მიმართებაში. საკანონმდებლო ცვლილებების შესაბამისად, წესდება დამატებითი რეგულაციები ბანკის მიერ ინვესტიციების განხორციელების კუთხით, ცვლილებები ასევე მოიცავს კომერციული ბანკების ლიკვიდაციის პროცესის ახლებურად მოწესრიგებას.

„მიკროსაფინანსო ორგანიზაციების შესახებ“ საქართველოს კანონში განხორციელებული საკანონმდებლო ცვლილებების შედეგად, გაფართოვდა და გაძლიერდა ეროვნული ბანკის საზედამხედველო უფლებამოსილება მიკროსაფინანსო ორგანიზაციების მიმართ, გაიზარდა მიკროსაფინანსო ორგანიზაციის მინიმალური განადგებული კაპიტალის ოდენობა 1 000 000 ლარამდე და დადგინდა მიკროსაფინანსო ორგანიზაციის ადმინისტრატორთა შესაფერისობის კრიტერიუმები. ასევე აღსანიშნავია, რომ შემოვიდა მიკროსაფინანსო ორგანიზაციის ლიკვიდაციის ცნება. ლიკვიდაციის პროცესს წარმოადგენს ეროვნული ბანკის მიერ დანიშნული პირი, ეროვნული ბანკის მიერვე დადგენილი წესით.

საკანონმდებლო ცვლილებების ფარგლებში განხორციელდა სხვადასხვა ცვლილებები საგადახდო მომსახურებისა და ფასიანი ქაღალდების ბაზრის მარეგულირებელ კანონმდებლობაში. მათ შორის, აღსანიშნავია, რომ გაუქმდა ფულადი გზავნილების ცნება და ყველა სუბიექტი ვალდებულია აღნიშნული ცვლილებების ამოქმედებიდან 6 თვის ვადაში დარეგისტრირდეს საგადახდო მომსახურების პროვაიდერად ან გააფორმოს საგადახდო მომსახურების აგენტის

ხელშეკრულება საგადახდო მომსახურების პროვაიდერთან (მათ შორის, კომერციულ ბანკთან და მიკროსაფინანსო ორგანიზაციასთან). ასევე აღსანიშნავია, რომ შემოდის საგადახდო მომსახურების პროვაიდერის ლიკვიდაციის ცნება. შესაბამისად, 2019 წლის 1 იანვრიდან, რეგისტრაციის გაუქმების შემთხვევაში, მოხდება საგადახდო მომსახურების პროვაიდერის ლიკვიდაცია ეროვნული ბანკის წესების შესაბამისად.

ფასიანი ქაღალდების ბაზრის მარეგულირებელ კანონმდებლობაში განხორციელებული ცვლილებებიდან კი აღსანიშნავია, რომ უცხოური ვალუტით სავაჭრო პლატფორმის ორგანიზება გახდა ლიცენზირებული საქმიანობა და მისი განხორციელების უფლება მიენიჭება მხოლოდ საქართველოს ეროვნული ბანკის მიერ ლიცენზირებულ საბროკერო კომპანიას.

2017 წლის განმავლობაში განხორციელდა საქართველოს ეროვნული ბანკის 61 ნორმატიული აქტის პროექტის მომზადება, მათი შესაბამისობაში მოყვანა მოქმედ კანონმდებლობასთან. ასევე უზრუნველყოფილ იქნა აღნიშნული ნორმატიული აქტების ოფიციალური გამოქვეყნება - „საქართველოს საკანონმდებლო მაცნეს“ ვებგვერდზე ელექტრონული ფორმით განთავსება.

ასევე მეთად მნიშვნელოვანია, რომ 2017 წელს საქართველოში დერივატივების ბაზრის განვითარებასთან დაკავშირებით, ეროვნულმა ბანკმა, ევროპის რეკონსტრუქციისა და განვითარების ბანკთან თანამშრომლობით, გააგრძელა პროექტი, რომელიც მიზნად ისახავს ქვეყანაში შესაბამისი სამართლებრივი და ბიზნეს გარემოს შექმნას ფულადი ბაზრების სათანადო განვითარების თვალსაზრისით. პროექტის ერთ-ერთი მიზანია არსებული კანონმდებლობის სრულ შესაბამისობაში მოყვანა საერთაშორისოდ აღიარებულ საუკეთესო პრაქტიკასთან.

საანგარიშო პერიოდში გრძელდებოდა ეროვნული ბანკის, ფინანსთა სამინისტროს და ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტროს ინიციატივით ფინანსურ ინსტრუმენტებთან დაკავშირებით გარიგებების დაბეგვრის რეფორმა. აღნიშნული პროექტი ხორციელდება საერთაშორისო სავალუტო ფონდის (IMF) მხარდაჭერით. პროექტი მიზნად ისახავს ფინანსური ინსტრუმენტების დაბეგვრის გამჭვირვალე და საუკეთესო საერთაშორისო პრაქტიკასთან შესაფერისი საგადასახადო პოლიტიკის დანერგვას საქართველოში. ეროვნული ბანკი აქტიურად მონაწილეობს აღნიშნული პროცესის სამართლებრივ მხარდაჭერაში. პროექტით გათვალისწინებული ცვლილებების ნაწილი უკვე შევიდა საქართველოს საგადასახადო კოდექსში.

2017 წელს ეროვნული ბანკი ახორციელებდა კაპიტალის ბაზრების მარეგულირებელი კანონმდებლობის რეფორმას, რომელიც მიზნად ისახავს საქართველო-ევროკავშირს შორის გაფორმებული ასოცირების შეთანხმებით ნაკისრი ვალდებულებების შესრულებას. პროექტის განხორციელების შემდეგ, საკანონმდებლო ნორმები შესაბამისობაში მოვა ევროკავშირის დირექტივებთან. პროექტი ხორციელდება აზიის განვითარების ბანკის (ADB) მხარდაჭერით.

საქართველო-ევროკავშირს შორის გაფორმებული ასოცირების შეთანხმებით ნაკისრი ვალდებულებების შესრულების მიზნით, 2015/847 რეგულაციის შესაბამისად, 2017 წელს შემუშავდა დებულების პროექტი გადარიცხვის თანმხლები ინფორმაციის შესახებ. ასევე, საქართველო-ევროკავშირს შორის გაფორმებული ასოცირების შეთანხმებით ნაკისრი ვალდებულებების შესრულების მიზნით, 2002/87/EC დირექტივის შესაბამისად, შემუშავდა საქართველოს კანონის პროექტი ფინანსური კონგლომერატების დამატებითი ზედამხედველობის შესახებ.

სტატისტიკური საქმიანობა



2017 წლის განმავლობაში გრძელდებოდა ეროვნული ბანკის ახალი სტატისტიკური პროდუქტების წარმოების დანერგვის სამუშაოები.

ახალი სტატისტიკური ინფორმაციული სისტემის - სეხსტატის - დანერგვის შედეგად, მნიშვნელოვნად გაიზარდა მონაცემთა ხარისხი და ოპერატიულობა. 2017 წელს სეხსტატის ბაზაში შემოვიდა 12 მლნ-მდე ჩანაწერი, რაც თითქმის 10-ჯერ აჭარბებს ახალი სტატისტიკური სისტემის დანერგვამდე ყოველწლიურად მიღებული ჩანაწერების რაოდენობას. შესაბამისად, ყოველთვიურად ხდებოდა 10 ათასზე მეტი დროითი მწკრივის დამუშავება, რომელთა უდიდესი ნაწილის გამოქვეყნება ხდება ეროვნული ბანკის ვებგვერდზე, ნაწილი მიეწოდება საერთაშორისო ორგანიზაციებს, აგრეთვე აკადემიური და ბიზნეს წრეების წარმომადგენლებს და სხვა მომხმარებლებს.

საანგარიშო პერიოდში მნიშვნელოვნად გაიზარდა მომხმარებელთა ინტერესი ეროვნული ბანკის სტატისტიკის მიმართ, მათ შორის სხვა ქვეყნების ცენტრალური ბანკებიდან, სხვადასხვა საკონსულტაციო ცენტრებიდან და ა.შ.

გასული წლის განმავლობაში გრძელდებოდა სტატისტიკური ბიზნეს პროცესის სრულყოფისა და გაფართოების ღონისძიებები, ეროვნული ბანკის დაინტერესებულ დეპარტამენტებთან

ერთად, მონაცემთა ერთიანი ბაზის შექმნისა და მონაცემთა მიღების, დამუშავების, ხარისხის კონტროლისა და გამოქვეყნების ავტომატიზაციის მიმართულებით. კერძოდ, 2017 წელს განხორციელდა საგადახდო ბარათების სტატისტიკის გაფართოების, საკასო სტატისტიკის, საბანკო გადარიცხვების სტატისტიკის ძირეული რეფორმის მეთოდოლოგიური და პრაქტიკული სამუშაოები, რის საფუძველზეც კომერციული ბანკები განაგრძობენ თავიანთი სტატისტიკური სისტემების სრულყოფასა და გაფართოებას.

საანგარიშო პერიოდში მიმდინარეობდა მნიშვნელოვანი სამუშაოები ფინანსური სტატისტიკის შემდგომი განვითარების მიმართულებით. კერძოდ, მომზადდა გადაფასების ანგარიშები (დეპოზიტებისა და სესხების ნაწილში) ცენტრალური ბანკისთვის, სხვა დეპოზიტური კორპორაციებისა და სხვა ფინანსური კორპორაციებისთვის, აგრეთვე სექტორული საბალანსო უწყისის საცდელი ვერსია ყველა ფინანსური ინსტრუმენტისა და ყველა სექტორისათვის ვალუტების ჭრილში. აღნიშნულ პერიოდში აგრეთვე მომზადდა ფინანსური სექტორის ფინანსური ანგარიში (მარაგები, გადაფასება, ნაკადები), რომელიც საერთაშორისო სავალუტო ფონდის მისიის შეფასების თანახმად, სრულყოფილია იმისათვის, რომ ეროვნულმა ბანკმა იგი ფართო მომხმარებლისათვის გამოაქვეყნოს.

17

ფინანსური ანგარიშგება

**ფინანსური ანგარიშგება
2017 წლის 31 დეკემბრით
დასრულებული წლისათვის**



სარჩევი

ხელმძღვანელობის პასუხისმგებლობის ანგარიში 2017 წლის 31 დეკემბრით დასრულებული წლისათვის წარმოდგენილი ფინანსური ანგარიშგების მომზადებასა და დამტკიცებაზე.....229

დამოუკიდებელი აუდიტორის დასკვნა.....230-232

ფინანსური ანგარიშგება 2017 წლის 31 დეკემბრით დასრულებული წლისათვის:

მოგება ან ზარალის და სხვა სრული შემოსავლის ანგარიშგება.....233-234

ფინანსური მდგომარეობის ანგარიშგება.....235-236

კაპიტალში ცვლილებების ანგარიშგება.....237-238

ფულადი სახსრების მოძრაობის ანგარიშგება.....239-240

ფინანსურ ანგარიშგებასთან თანდართული შენიშვნები.....241-300

საქართველოს ეროვნული ბანკი

ხელმძღვანელობის პასუხისმგებლობის ანგარიში 2017 წლის 31 დეკემბრით დასრულებული წლისათვის წარმოდგენილი ფინანსური ანგარიშგების მომზადებასა და დამტკიცებაზე

ხელმძღვანელობა პასუხისმგებელია ფინანსური ანგარიშგების მომზადებაზე, რომელიც სამართლიანად ასახავს საქართველოს ეროვნული ბანკის („ბანკი“) ფინანსურ მდგომარეობას 2017 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით, მის საოპერაციო საქმიანობის შედეგებს, ფულადი სახსრების მოძრაობასა და კაპიტალში ცვლილებებს ამავე თარიღით დასრულებული წლისათვის, ფინანსური ანგარიშგების საერთაშორისო სტანდარტების („ფასს“) შესაბამისად.

ფინანსური ანგარიშგების მომზადებისას ხელმძღვანელობა პასუხისმგებელია:

- მართებული ბუღალტრული პრინციპების არჩევასა და მათ თანმიმდევრულ შესრულებაზე;
- ინფორმაციის წარდგენაზე, ბუღალტრული პოლიტიკის ჩათვლით, რომელიც უზრუნველყოფს შესაბამის, საიმედო, შესადარის და აღქმად ინფორმაციას;
- დამატებითი ინფორმაციის წარდგენის უზრუნველყოფაზე, იმ შემთხვევაში, თუ ფინანსური ანგარიშგების საერთაშორისო სტანდარტების სპეციფიური მოთხოვნები არ არის საკმარისი იმისათვის, რომ მომხმარებელმა გააანალიზოს კონკრეტული გარიგების, სხვა მოვლენებისა და პირობების გავლენა ბანკის ფინანსურ მდგომარეობასა და ფინანსურ შედეგებზე; და
- ბანკის მიერ საწარმოს უწყვეტი ფუნქციონირების პრინციპით მუშაობის გაგრძელების უნარის შეფასებაზე.

ხელმძღვანელობა აგრეთვე პასუხისმგებელია:

- ბანკში ეფექტური და მყარი შიდა კონტროლის სისტემის შემუშავებაზე, დანერგვასა და შენარჩუნებაზე;
- ისეთი ბუღალტრული ჩანაწერების წარმოებაზე, რომლებიც წარმოადგენენ და განმარტავენ ბანკის ოპერაციებს და ნებისმიერ დროს უზრუნველყოფენ ბანკის ფინანსური მდგომარეობის საკმარისი სიზუსტით წარდგენას და ფინანსური ანგარიშგების ფასს-ის მოთხოვნებთან შესაბამისობას;
- სავალდებულო ბუღალტრული ჩანაწერების წარმოებაზე საქართველოს კანონმდებლობისა და ბუღალტრული სტანდარტების შესაბამისად;
- ბანკის აქტივების უსაფრთხოების უზრუნველსაყოფად საჭირო ქმედებების განხორციელებაზე; და
- თაღლითობისა და სხვა დარღვევების თავიდან აცილებასა და აღმოჩენაზე.

2017 წლის 31 დეკემბრით დასრულებული წლისათვის წარმოდგენილი ფინანსური ანგარიშგება საქართველოს ეროვნული ბანკის საბჭოს მიერ დამტკიცებულია გამოსაცემად 2018 წლის 16 აპრილს.

ბანკის საბჭოს სახელით:



საბჭოს თავმჯდომარე

კობა გვენეტაძე



ფინანსებისა და ბუღალტრული აღრიცხვის
დეპარტამენტის უფროსი
ანდრია მანელაშვილი



შპს KPMG Georgia
4, ბესიკის ქ.
თბილისი, 0108,
საქართველო
ტელეფონი: +995 322 93 5713
ინტერნეტი: www.kpmg.ge

დამოუკიდებელი აუდიტორის დასკვნა

საქართველოს ეროვნული ბანკის საბჭოს

დასკვნა

ჩვენ მოვახდინეთ საქართველოს ეროვნული ბანკის (შემდგომში „ბანკი“) ფინანსური ანგარიშგების აუდიტი, რომელიც მოიცავს 2017 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით ფინანსური მდგომარეობის ანგარიშგებას, მითითებული თარიღისთვის დასრულებული წლისთვის მოგება ან ზარალისა და სხვა სრული შემოსავლის ანგარიშგებას, კაპიტალში ცვლილებების და ფულადი ნაკადების ანგარიშგებას, და მნიშვნელოვან სააღრიცხვო პოლიტიკებსა და სხვა ახსნა-განმარტებითი ხასიათის ინფორმაციის შემცველ შენიშვნებს.

ჩვენი აზრით, თანდართული ფინანსური ანგარიშგება, ყველა არსებითი ასპექტის გათვალისწინებით, სამართლიანად ასახავს ბანკის ფინანსურ მდგომარეობას 2017 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით, ასევე მოცემული თარიღით დასრულებული წლისათვის მისი ფინანსური საქმიანობის შედეგებსა და ფულად ნაკადებს ფინანსური აღრიცხვის საერთაშორისო სტანდარტების (ფასს) შესაბამისად.

დასკვნის საფუძველი

ჩვენ აუდიტი ჩავატარეთ აუდიტის საერთაშორისო სტანდარტების (ასს) შესაბამისად. ხსენებული სტანდარტების საფუძველზე ჩვენი პასუხისმგებლობა აღწერილია ჩვენი დასკვნის თავში „აუდიტორთა პასუხისმგებლობა ფინანსური ანგარიშგების აუდიტზე“. „ბუღალტერთა ეთიკის სტანდარტების საერთაშორისო საბჭოს“ „პროფესიონალ ბუღალტერთა ეთიკის კოდექსი“ (IESBA კოდექსი) და ფინანსური ანგარიშგებების აუდიტთან დაკავშირებით საქართველოში არსებულ ეთიკურ მოთხოვნებთან შესაბამისად, ჩვენ ვართ ბანკისგან დამოუკიდებელი და ასევე ვართ შესაბამისობაში IESBA კოდექსის სხვა ეთიკურ პასუხისმგებლობებთან. ჩვენ მიგვაჩნია, რომ მტკიცებულებები, რომლებიც აუდიტის მსვლელობისას მოვიპოვეთ, აუდიტორული დასკვნისათვის საკმარის და მართებულ საფუძველს წარმოადგენს.

ხელმძღვანელობის და მმართველობაზე პასუხისმგებელ პირთა პასუხისმგებლობა ფინანსურ ანგარიშგებაზე

ხელმძღვანელობა პასუხისმგებელია ფინანსური ანგარიშგების მომზადებასა და კეთილსინდისიერად წარდგენაზე, ფინანსური ანგარიშგების საერთაშორისო სტანდარტების (ფასს) შესაბამისად, ასევე შიდა კონტროლის ისეთ მექანიზმების შემუშავებაზე, რომელსაც ხელმძღვანელობა საჭიროდ მიჩნევს თაღლითობის ან შეცდომის შედეგად დაშვებული არსებითი უზუსტობებისგან თავისუფალი ფინანსური ანგარიშგების მოსამზადებლად.

შპს „KPMG Georgia“, რეგისტრირებული საქართველოს კანონმდებლობის შესაბამისად, „KPMG“-ის ქსელის დამოუკიდებელი ფირმების წევრი, რომელიც ერთიანდება შვეიცარიულ ორგანიზაციაში „KPMG International Cooperative („KPMG International“).

ფინანსური ანგარიშგების მომზადებისას, ხელმძღვანელობა პასუხისმგებელია ბანკის უნარის შეფასებაზე, განაგრძოს ფუნქციონირება, როგორც მოქმედმა საწარმომ და მოახდინოს მსგავსი შეფასების წარდგენა მანამ, სანამ ხელმძღვანელობას არ გაუჩნდება სურვილი მოახდინოს ბანკის ლიკვიდაცია ან შეწყვიტოს მუშაობა, ან არ ექნება რაიმე სხვა რეალური ალტერნატივა, გარდა ზემოთ განსაზღვრული მოქმედებისა.

მმართველობაზე პასუხისმგებელი პირები პასუხს აგებენ ბანკის ფინანსური ანგარიშგების მომზადების და წარდგენის პროცესის ზედამხედველობაზე.

აუდიტორთა პასუხისმგებლობა ფინანსური ანგარიშგების აუდიტზე

ჩვენს მიზანს წარმოადგენს გონივრული რწმუნების მიღება იმის თაობაზე, არის თუ არა ფინანსური ანგარიშგება მთლიანობაში თავისუფალი თაღლითობის ან შეცდომის შედეგად დაშვებული არსებითი უზუსტობებისგან და აუდიტორთა დასკვნის გაცემა, რომელიც მოიცავს ჩვენს აზრს. გონივრული რწმუნება არის რწმუნებულების მაღალი დონე, მაგრამ ის არ წარმოადგენს გარანტიას იმისა, რომ აუდიტის საერთაშორისო სტანდარტების საფუძველზე ჩატარებული აუდიტი ყოველთვის შეძლებს არსებული არსებითი უზუსტობების გამოვლენას. უზუსტობები შესაძლოა წარმოიშვას თაღლითობის ან შეცდომის შედეგად და არსებითად მოიაზრებოდნენ, თუ მათ შეუძლიათ, ცალკე ან ერთობლივად, გონივრულ ფარგლებში გავლენა მოახდინონ მომხმარებელთა ეკონომიკურ გადაწყვეტილებებზე, რომლებიც მიიღება ამ ფინანსური ანგარიშგების საფუძველზე.

ასს-ს შესაბამისად, აუდიტის მსვლელობისას, ჩვენ ვიყენებთ პროფესიულ მსჯელობას და ვინარჩუნებთ პროფესიულ სკეპტიციზმს. ამასთან ჩვენ:

- ვახდენთ ფინანსურ ანგარიშგებაში თაღლითობის ან შეცდომის შედეგად არსებითი უზუსტობების დაშვების რისკების იდენტიფიცირებას და მათ შეფასებას, ამ რისკების შესაბამისი აუდიტორული პროცედურების დაგეგმვას და განხორციელებას და ისეთი აუდიტორული მტკიცებულებების მოპოვებას, რომლებიც საკმარისი და შესაბამისია ჩვენი დასკვნის საფუძვლის შესაქმნელად. თაღლითობის შედეგად წარმოშობილი არსებითი უზუსტობების არ გამოვლენის რისკი უფრო მაღალია, ვიდრე შეცდომით გამოწვეული არსებითი უზუსტობის, რადგან თაღლითობა შესაძლოა მოიცავდეს უკანონო ფარულ გარიგებებს, გაყალბებებს, განზრახ უმოქმედობას, ფაქტების დამახინჯებას ან შიდა კონტროლის მექანიზმების უგულვებელყოფას.
- ვახდენთ აუდიტის შესაბამისი შიდა კონტროლის მექანიზმების გააზრებას ვითარების შესაბამისი აუდიტორული პროცედურების დასაგეგმად და არა ბანკის შიდა კონტროლის მექანიზმების ეფექტურობის შესახებ აზრის გამოსახატავად.
- ვაფასებთ გამოყენებული საბუღალტრო პოლიტიკების შესაბამისობას, ასევე ხელმძღვანელობის მხრიდან წარმოდგენილი სააღრიცხვო შეფასებებისა და განმარტებითი შენიშვნების მიზანშეწონილობას.
- გამოგვაქვს დასკვნა ხელმძღვანელობის მიერ მოქმედი საწარმოს საბუღალტრო საფუძვლების გამოყენების მიზანშეწონილობის შესახებ, ასევე მიღებული აუდიტორული მტკიცებულებების საფუძველზე ვასკვნით, აქვს თუ არა ადგილი არსებით გაურკვევლობებს ისეთ მოვლენებსა და ვითარებებთან მიმართებაში, რომლებმაც შესაძლოა ეჭვის ქვეშ დააყენოს ბანკის უნარი განაგრძოს ფუნქციონირება როგორც მოქმედმა საწარმომ. თუ ჩვენ დავასკვნით, რომ ადგილი აქვს არსებით გაურკვევლობას, ჩვენს აუდიტორთა დასკვნაში ყურადღება უნდა გავამახვილოთ შესაბამის ინფორმაციაზე ფინანსურ ანგარიშგებაში ან, თუ ამგვარი ინფორმაცია არაადეკვატური იქნება, შევცვალოთ ჩვენი დასკვნა. ჩვენი მსჯელობები ეფუძნება ჩვენი აუდიტორთა დასკვნის შედგენის თარიღამდე მიღებულ აუდიტორულ მტკიცებულებებს. ამასთან, მომავალში წარმოშობილმა მოვლენებმა და შექმნილმა



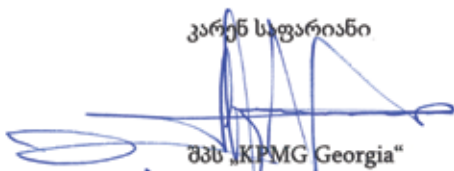
საქართველოს ეროვნული ბანკი
დამოუკიდებელ აუდიტორთა დასკვნა
გვერდი 3

ვითარებებმა შესაძლოა აიძულოს ბანკი შეწყვიტოს ფუნქციონირება, როგორც მოქმედმა საწარმომ.

- ვაფასებთ ფინანსური ანგარიშგების მთლიან წარმოდგენას, მის სტრუქტურას და შინაარსს, მათ შორის განმარტებით შენიშვნებს და იმას, წარმოაჩენს თუ არა ფინანსური ანგარიშგება ძირითად გარიგებებსა და მოვლენებს ისეთი ფორმით, რომ უზრუნველყოფილ იქნას მთლიანი დოკუმენტის კეთილსინდისიერად წარდგენა.

სხვა მრავალ საკითხთან ერთად, მმართველობაზე პასუხისმგებელ პირებს გავუზიარებთ ინფორმაციას აუდიტის მასშტაბისა და ვადების, ასევე მნიშვნელოვანი აუდიტორული მსჯელობების შესახებ, მათ შორის ჩვენს მიერ აუდიტის პროცესში აღმოჩენილი შიდა კონტროლის მექანიზმებთან დაკავშირებული ნებისმიერი მნიშვნელოვანი ხარვეზის შესახებ.

პარტნიორი აუდიტისა, რომლის შედეგადაც მოცემული დამოუკიდებელ აუდიტორთა დასკვნა გაიცა, არის:

კარენ საფარიანი

შპს „KPMG Georgia“
16 აპრილი, 2018 წელი

საქართველოს ეროვნული ბანკი

მოგება ან ზარალისა და სხვა სრული შემოსავლის ანგარიშგება
2017 წლის 31 დეკემბრით დასრულებული წლისათვის
(ათასი ლარი)

	შენიშვნები	დასრულებული წლისათვის 31 დეკემბერი 2017	დასრულებული წლისათვის 31 დეკემბერი 2016
საპროცენტო შემოსავალი საერთაშორისო რეზერვების მართვის ოპერაციებიდან			
ფულადი სახსრები და მათი ეკვივალენტები		12,944	4,445
სავაჭრო ფასიანი ქაღალდები		5,708	3,357
გასაყიდად არსებული ინვესტიციები		49,067	28,707
სხვა		2,657	400
		70,376	36,909
საპროცენტო შემოსავალი მონეტარული პოლიტიკის ოპერაციებიდან			
მოთხოვნები რეზიდენტი ფინანსური ინსტიტუტების მიმართ		123,045	63,716
გასაყიდად არსებული ინვესტიციები		15,177	13,269
		138,222	76,985
სხვა საპროცენტო შემოსავალი			
დაფარვის ვადადღე ფლობილი ინვესტიციები		27,116	37,982
მოთხოვნები რეზიდენტი ფინანსური ინსტიტუტების მიმართ		169	-
სხვა		15	28
		27,300	38,010
სულ საპროცენტო შემოსავალი		235,898	151,904
საპროცენტო ხარჯი მონეტარული პოლიტიკის ოპერაციებიდან			
გამოშვებული სავალო ფასიანი ქაღალდები		(6,544)	(18,283)
ვალდებულებები რეზიდენტი ფინანსური ინსტიტუტების მიმართ		(32,488)	(15,362)
		(39,032)	(33,645)
სხვა საპროცენტო ხარჯები			
ვალდებულებები რეზიდენტი ფინანსური ინსტიტუტების მიმართ		(471)	-
ვალდებულებები საერთაშორისო სავალუტო ფონდის მიმართ		(4,103)	(605)
		(43,606)	(34,250)
სულ საპროცენტო ხარჯი		(43,606)	(34,250)
წმინდა საპროცენტო შემოსავალი		192,292	117,654
სხვა აქტივების გაუფასურების დანაკარგების უკუაღდგენა	17	104	80
წმინდა საპროცენტო შემოსავალი გაუფასურების უზრუნველყოფის შემდეგ		192,396	117,734
წმინდა (ზარალი)/მოგება უცხოური ვალუტით განხორციელებულ ოპერაციებიდან:			
-საკუროს სხვაობებიდან		(30,653)	380,937
-სავაჭრო ოპერაციებიდან		643	(457)
საკომისიო შემოსავლები	4	1,839	1,651
საკომისიო ხარჯები	4	(1,816)	(1,492)
წმინდა (ზარალი)/მოგება რეალიზებული გასაყიდად არსებული ფინანსური აქტივებიდან		(1,456)	3,875
წმინდა მოგება/(ზარალი) რეალური ღირებულებით აღრიცხული ფინანსური აქტივებისა, მოგებასა ან ზარალში ასახვით		330	(2,888)

მოგება ან ზარალისა და სხვა სრული შემოსავლის ანგარიშგება წაკითხულ უნდა იქნეს თანდართულ შენიშვნებთან ერთად რომელიც განუყოფელი ნაწილია ფინანსური ანგარიშგებისა.

საქართველოს ეროვნული ბანკი

მოგება ან ზარალისა და სხვა სრული შემოსავლის ანგარიშგება
2017 წლის 31 დეკემბრით დასრულებული წლისათვის (გაგრძელებული)
(ათასი ლარი)

	შენიშვნები	დასრულებული წლისათვის 31 დეკემბერი 2017	დასრულებული წლისათვის 31 დეკემბერი 2016
წმინდა არარეალიზებული (ზარალი)/მოგება რეალური ღირებულებით აღრიცხული ფინანსური აქტივებისა, მოგებასა ან ზარალში ასახვით		(256)	1,464
სხვა შემოსავლები	5	1,918	1,321
არასაპროცენტო (ზარალი)/შემოსავალი		(29,451)	384,411
თანამშრომლებზე გაწეული ხარჯები	6	(18,004)	(15,057)
საერთო და ადმინისტრაციული ხარჯები	6	(7,098)	(6,488)
ფულის ბეჭდვის ხარჯი		(6,213)	(3,782)
ცვეთა და ამორტიზაცია	6	(3,993)	(4,550)
ზარალი ძირითადი საშუალებების გასვლიდან		-	(49)
სხვა ხარჯები		(14)	(112)
არასაპროცენტო ხარჯი		(35,322)	(30,038)
წლის მოგება		127,623	472,107
სხვა სრული შემოსავალი			
მუხლები, რომლებიც შეიძლება შემდგომში რეკლასიფიცირდეს იქნას მოგებაში ან ზარალში:			
წმინდა არარეალიზებული (ზარალი)/მოგება			
გასაყიდად არსებული ინვესტიციების გადაფასებიდან		(6,302)	1,179
წლის განმავლობაში			
წმინდა რეალიზებული მოგება/(ზარალი) გასაყიდად არსებული ინვესტიციებიდან, რომლებიც რეკლასიფიცირდა მოგებაში ან ზარალში		1,094	16,938
სულ სხვა სრული (ზარალი)/შემოსავალი		(5,208)	18,117
სულ წლის სრული შემოსავალი		122,415	490,224

ფინანსური ანგარიშგება, რომელიც წარმოდგენილია 233-დან 300 გვერდებზე, დამტკიცებულია ხელმძღვანელობის მიერ 2018 წლის 16 აპრილს და ხელმოწერილია ბანკის საბჭოს სახელით:



საბჭოს თავმჯდომარე

კობა გვენეტაძე



ფინანსებისა და ბუღალტრული აღრიცხვის
დეპარტამენტის უფროსი
ანდრია მანელაშვილი

მოგება ან ზარალისა და სხვა სრული შემოსავლის ანგარიშგება წაკითხულ უნდა იქნეს თანდართულ შენიშვნებთან ერთად რომელიც განუყოფელი ნაწილია ფინანსური ანგარიშგებისა.

საქართველოს ეროვნული ბანკი

ფინანსური მდგომარეობის ანგარიშგება
2017 წლის 31 დეკემბრით დასრულებული წლისათვის
(ათასი ლარი)

	შენიშვნები	31 დეკემბერი 2017	31 დეკემბერი 2016
აქტივები:			
აქტივები დენომინირებული უცხოურ ვალუტაში			
საერთაშორისო რეზერვები			
ფულადი სახსრები და მათი ეკვივალენტები	7	1,589,656	1,543,384
SDR-ის ანგარიში საერთაშორისო სავალუტო ფონდში	9	534,253	512,592
წარმოებულ ინსტრუმენტებთან დაკავშირებული აქტივები	10	657	-
სავაჭრო ფასიანი ქაღალდები	11	655,807	671,242
გასაყიდად არსებული ინვესტიციები	12	5,097,929	4,568,521
სხვა აქტივები დენომინირებული უცხოურ ვალუტაში			
სხვა აქტივები	17	6	205
		7,878,308	7,295,944
აქტივები დენომინირებული ეროვნულ ვალუტაში			
მონეტარული პოლიტიკის ინსტრუმენტები			
მოთხოვნები რეზიდენტი ფინანსური ინსტიტუტების მიმართ	8	1,590,936	1,756,140
გასაყიდად არსებული ინვესტიციები	12	155,198	143,660
სხვა აქტივები დენომინირებული ეროვნულ ვალუტაში			
მოთხოვნები რეზიდენტი ფინანსური ინსტიტუტების მიმართ	8	221,303	-
დაფარვის ვადამდე ფლობილი ინვესტიციები	13	321,952	362,804
საინვესტიციო ქონება	14	2,042	2,500
ძირითადი საშუალებები	15	53,291	52,320
არამატერიალური აქტივები	16	2,116	437
სხვა აქტივები	17	6,521	6,433
		2,353,359	2,324,294
სულ აქტივები		10,231,667	9,620,238

ფინანსური მდგომარეობის ანგარიშგება წაკითხულ უნდა იქნეს თანდართულ შენიშვნებთან ერთად რომელიც განუყოფელი ნაწილია ფინანსური ანგარიშგებისა.

საქართველოს ეროვნული ბანკი

ფინანსური მდგომარეობის ანგარიშგება
2017 წლის 31 დეკემბრით დასრულებული წლისათვის (გაგრძელებული)
(ათასი ლარი)

	შენიშვნები	31 დეკემბერი 2017	31 დეკემბერი 2016
ვალდებულებები და კაპიტალი:			
ვალდებულებები:			
უცხოურ ვალუტაში დენომინირებული ვალდებულებები			
მონეტარული პოლიტიკის ინსტრუმენტები			
ვალდებულებები რეზიდენტი ფინანსური ინსტიტუტების მიმართ	18	2,818,536	2,766,331
სხვა ვალდებულებები დენომინირებული უცხოურ ვალუტაში			
ვალდებულებები რეზიდენტი ფინანსური ინსტიტუტების მიმართ	18	312,177	133,603
ვალდებულებები ფინანსთა სამინისტროს მიმართ	19	434,263	250,708
ვალდებულებები საერთაშორისო სავალუტო ფონდის მიმართ	9	753,021	527,299
სხვა ვალდებულებები	17	2,744	1,954
		4,320,741	3,679,895
ეროვნულ ვალუტაში დენომინირებული ვალდებულებები			
მიმოქცევაში გაშვებული ფული	20	3,308,869	2,999,323
მონეტარული პოლიტიკის ინსტრუმენტები			
გამოშვებული სავალო ფასიანი ქაღალდები	21	79,284	197,240
ვალდებულებები რეზიდენტი ფინანსური ინსტიტუტების მიმართ	18	438,778	510,973
სხვა ვალდებულებები დენომინირებული ეროვნულ ვალუტაში			
ვალდებულებები ფინანსთა სამინისტროს მიმართ	19	541,489	747,074
ვალდებულებები კლიენტების მიმართ		1,371	2,711
ვალდებულებები საერთაშორისო სავალუტო ფონდის მიმართ	9	1,795	1,695
სხვა ვალდებულებები	17	8,231	7,633
		4,379,817	4,466,649
სულ ვალდებულებები		8,700,558	8,146,544
კაპიტალი:			
კაპიტალი	22	15,000	15,000
სარეზერვო ფონდი	22	165,180	141,648
გაუნაწილებელი მოგება	22	70,000	-
უცხოური ვალუტის გადაფასების რეზერვი	22	1,280,123	1,310,776
გასაყიდად არსებული ინვესტიციების გადაფასების რეზერვი	22	(402)	4,806
სხვა გადაფასების რეზერვი	22	1,208	1,464
სულ კაპიტალი		1,531,109	1,473,694
სულ ვალდებულებები და კაპიტალი		10,231,667	9,620,238

ფინანსური ანგარიშგება, რომელიც წარმოდგენილია 233-დან 300 გვერდებზე, დამტკიცებულია ხელმძღვანელობის მიერ 2018 წლის 16 აპრილს და ხელმოწერილია ბანკის საბჭოს სახელით:

საბჭოს თავმჯდომარე

კობა გვენეტაძე

ფინანსებისა და ბუღალტრული აღრიცხვის
დეპარტამენტის უფროსი

ანდრია მანელაშვილი

ფინანსური მდგომარეობის ანგარიშგება წაკითხულ უნდა იქნეს თანდართულ შენიშვნებთან ერთად რომელიც განუყოფელი ნაწილია ფინანსური ანგარიშგებისა.

საქართველოს ეროვნული ბანკი

კაპიტალში ცვლილების ანგარიშგება

2017 წლის 31 დეკემბრით დასრულებული წლისათვის

(ათასი ლარი)

	საწესდებო კაპიტალი	სარეზერვო ფონდი	უცხოური ვალუტის გადაფასების რეზერვი	სხვა გადაფასების რეზერვი	გასაყიდად არსებული ინვესტიციების გადაფასების რეზერვი	გაუნაწილებელი მოგება	სულ კაპიტალი
1 იანვარი 2016	15,000	51,942	929,839	-	(13,311)	-	983,470
სულ სრული შემოსავალი							
წლის მოგება	-	-	-	-	-	472,107	472,107
სხვა სრული შემოსავალი							
მუხლები, რომლებიც შეიძლება შემდგომში რეკლასიფიცირდეს მოგებაში ან ზარალში:							
წმინდა არარეალიზებული მოგება გასაყიდად არსებული ინვესტიციების გადაფასებიდან წლის განმავლობაში წმინდა რეალიზებული მოგება გასაყიდად არსებული ინვესტიციებიდან, რომლებიც რეკლასიფიცირდა მოგებაში ან ზარალში	-	-	-	-	1,179	-	1,179
	-	-	-	-	16,938	-	16,938
სულ სხვა სრული შემოსავალი	-	-	-	-	18,117	-	18,117
სულ წლის სრული შემოსავალი	-	-	-	-	18,117	472,107	490,224
კაპიტალში პირდაპირ ასახული ოპერაციები							
სარეზერვო ფონდში გადატანა (შენიშვნა 22)	-	89,706	-	-	-	(89,706)	-
უცხოური ვალუტის გადაფასების რეზერვში გადატანა (შენიშვნა 22)	-	-	380,937	-	-	(380,937)	-
სხვა გადაფასების რეზერვში გადატანა (შენიშვნა 22)	-	-	-	1,464	-	(1,464)	-
სულ კაპიტალში პირდაპირ ასახული ოპერაციები	-	89,706	380,937	1,464	-	(472,107)	-
31 დეკემბერი 2016	15,000	141,648	1,310,776	1,464	4,806	-	1,473,694

კაპიტალში ცვლილების ანგარიშგება წაკითხულ უნდა იქნეს თანდართულ შენიშვნებთან ერთად რომელიც განუყოფელი ნაწილია ფინანსური ანგარიშგებისა.

საქართველოს ეროვნული ბანკი

კაპიტალში ცვლილების ანგარიშგება

2017 წლის 31 დეკემბრით დასრულებული წლისათვის (გაგრძელებული)

(ათასი ლარი)

	საწესდები კაპიტალი	სარეზერვო ფონდი	უცხოური ვალუტის გადაფასების რეზერვი	სხვა გადაფასების რეზერვი	გასაყიდად არსებული ინვესტიციების გადაფასების რეზერვი	გაუნაწილებელი მოგება	სულ კაპიტალი
სულ სრული შემოსავალი							
წლის მოგება	-	-	-	-	-	127,623	127,623
სხვა სრული შემოსავალი							
მუხლები, რომლებიც შეიძლება შემდგომში რეკლასიფიცირდეს მოგებაში ან ზარალში:							
წმინდა არარეალიზებული ზარალი გასაყიდად არსებული ინვესტიციების გადაფასებიდან წლის განმავლობაში	-	-	-	-	(6,302)	-	(6,302)
წმინდა რეალიზებული მოგება გასაყიდად არსებული ინვესტიციებიდან, რომლებიც რეკლასიფიცირდა მოგებაში ან ზარალში	-	-	-	-	1,094	-	1,094
სულ სხვა სრული ზარალი	-	-	-	-	(5,208)	-	(5,208)
სულ წლის სრული შემოსავალი	-	-	-	-	(5,208)	127,623	122,415
კაპიტალში პირდაპირ ასახული ოპერაციები							
ფინანსთა სამინისტროსთვის გადარიცხვა (შენიშვნა 22)	-	(65,000)	-	-	-	-	(65,000)
სარეზერვო ფონდში გადატანა (შენიშვნა 22)	-	88,532	-	-	-	(88,532)	-
უცხოური ვალუტის გადაფასების რეზერვში გადატანა (შენიშვნა 22)	-	-	(30,653)	-	-	30,653	-
სხვა გადაფასების რეზერვში გადატანა (შენიშვნა 22)	-	-	-	(256)	-	256	-
სულ კაპიტალში პირდაპირ ასახული ოპერაციები	-	23,532	(30,653)	(256)	-	(57,623)	(65,000)
31 დეკემბერი 2017	15,000	165,180	1,280,123	1,208	(402)	70,000	1,531,109

ფინანსური ანგარიშგება, რომელიც წარმოდგენილია 233-დან 300 გვერდებზე, დამტკიცებულია ხელმძღვანელობის მიერ 2018 წლის 16 აპრილს და ხელმოწერილია ბანკის საბჭოს სახელით:

საბჭოს თავმჯდომარე

კობა გვენეტაძე

ფინანსებისა და ბუღალტრული აღრიცხვის
დეპარტამენტის უფროსი
ანდრია მანელაშვილი

კაპიტალში ცვლილების ანგარიშგება წაკითხულ უნდა იქნეს თანდართულ შენიშვნებთან ერთად რომელიც განუყოფელი ნაწილია ფინანსური ანგარიშგებისა.

ფულადი სახსრების მოძრაობის ანგარიშგება
2017 წლის 31 დეკემბრით დასრულებული წლისათვის
(ათასი ლარი)

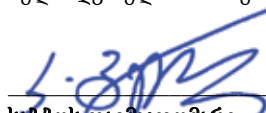
შენიშვნები	დასრულებული წლისათვის 31 დეკემბერი 2017	დასრულებული წლისათვის 31 დეკემბერი 2016
ფულადი სახსრების მოძრაობა საოპერაციო საქმიანობიდან:		
მიღებული პროცენტი	242,904	166,573
გადახდილი პროცენტი	(40,655)	(31,375)
მიღებული საკომისიო შემოსავალი	1,839	1,651
გადახდილი საკომისიო ხარჯები	(1,816)	(1,492)
წმინდა (ზარალი)/მოგება რეალური ღირებულებით		
აღრიცხული ფინანსური აქტივებისა, მოგებასა ან	(330)	2,888
ზარალში ასახვით		
წმინდა რეალიზებული მოგება/(ზარალი) უცხოური		
ვალუტით განხორციელებული სავაჭრო	643	(457)
ოპერაციებიდან		
სხვა მიღებული შემოსავალი	2,581	1,271
თანამშრომლებზე გადახდილი ხარჯები	(18,004)	(15,057)
ფულის ბეჭდვაზე გადახდილი ხარჯი	(6,213)	(3,782)
სხვა გადახდილი საერთო და ადმინისტრაციული	(7,370)	(6,859)
ხარჯები		
ფულადი სახსრების მოძრაობა საოპერაციო საქმიანობიდან,	173,579	113,361
საოპერაციო აქტივებისა და ვალდებულებების		
ცვლილებებამდე		
<i>წმინდა (ზრდა)/კლება საოპერაციო აქტივებში:</i>		
მოთხოვნები რეზიდენტი ფინანსური ინსტიტუტების	(56,215)	(687,996)
მიმართ		
SDR-ის ანგარიში საერთაშორისო სავალუტო ფონდში	(2,267)	(642)
წარმოებულ ინსტრუმენტებთან დაკავშირებული	(657)	3,204
აქტივები		
სავაჭრო ფასიანი ქაღალდები	2,402	(31,007)
სხვა აქტივები	(382)	531
<i>წმინდა ზრდა/(კლება) საოპერაციო ვალდებულებებში:</i>		
მიმოქცევაში გაშვებული ფული	312,811	495,591
ვალდებულებები რეზიდენტი ფინანსური ინსტიტუტების	177,374	610,715
მიმართ		
ვალდებულებები ფინანსთა სამინისტროს მიმართ	(11,765)	117,001
ვალდებულებები კლიენტების მიმართ	(1,340)	1,934
სხვა ვალდებულებები	1,354	(295)
ფულადი სახსრების წმინდა შემოდინება საოპერაციო	594,894	622,397
საქმიანობიდან		

ფულადი სახსრების მოძრაობის ანგარიშგება წაკითხულ უნდა იქნეს თანდართულ შენიშვნებთან ერთად რომელიც განუყოფელი ნაწილია ფინანსური ანგარიშგებისა.

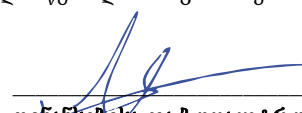
ფულადი სახსრების მოძრაობის ანგარიშგება
2017 წლის 31 დეკემბრით დასრულებული წლისათვის (გაგრძელებული)
(ათასი ლარი)

	შენიშვნები	დასრულებული წლისათვის 31 დეკემბერი 2017	დასრულებული წლისათვის 31 დეკემბერი 2016
ფულადი სახსრების მოძრაობა საინვესტიციო საქმიანობიდან:			
ძირითადი საშუალებების შესყიდვა		(4,608)	(1,155)
არამატერიალური აქტივების შესყიდვა		(1,675)	(81)
გასაყიდად არსებული ინვესტიციების შესყიდვა		(8,450,337)	(7,447,250)
გასაყიდად არსებული ინვესტიციების დაფარვიდან მიღებული შემოსავლები		7,878,920	6,819,506
ფულადი სახსრების წმინდა გადინება საინვესტიციო საქმიანობიდან		(577,700)	(628,980)
ფულადი სახსრების მოძრაობა საფინანსო საქმიანობიდან:			
ფინანსთა სამინისტროსთვის თანხის გადარიცხვა		(65,000)	-
სარეზერვო ფონდიდან			
სავალო ფასიანი ქაღალდების გამოშვება	7	255,499	505,560
სავალო ფასიანი ქაღალდების დაფარვა	7	(374,145)	(664,145)
საერთაშორისო სავალუტო ფონდისგან/(ფონდისთვის)	7	200,011	(31,770)
თანხების წმინდა მიღება/(გადახდა)			
ფულადი სახსრების წმინდა შემოძინება/(გადინება) საფინანსო საქმიანობიდან		16,365	(190,355)
ფულადი სახსრების და მათი ეკვივალენტებისთვის უცხოური ვალუტის გაცვლითი კურსის ცვლილების ეფექტი		12,713	199,161
წმინდა ზრდა ფულად სახსრებსა და მათ ეკვივალენტებში		46,272	2,223
ფულადი სახსრები და მათი ეკვივალენტები, წლის დასაწყისში	7	1,543,384	1,541,161
ფულადი სახსრების და მათი ეკვივალენტები, წლის ბოლოს	7	1,589,656	1,543,384

ფინანსური ანგარიშგება, რომელიც წარმოდგენილია 233-დან 300 გვერდებზე, დამტკიცებულია ხელმძღვანელობის მიერ 2018 წლის 16 აპრილს და ხელმოწერილია ბანკის საბჭოს სახელით:


 საბჭოს თავმჯდომარე

კობა გვენეტაძე


 ფინანსებისა და ბუღალტრული აღრიცხვის
 დეპარტამენტის უფროსი
 ანდრია მანელაშვილი

ფულადი სახსრების მოძრაობის ანგარიშგება წაკითხულ უნდა იქნეს თანდართულ შენიშვნებთან ერთად რომელიც განუყოფელი ნაწილია ფინანსური ანგარიშგებისა.

1. ორგანიზაცია

საქართველოს ეროვნული ბანკი (შემდგომში „ბანკი“) წარმოადგენს საქართველოს ცენტრალურ ბანკს და საქართველოს მთავრობის ბანკირსა და ფისკალურ აგენტს. იგი საკუთარ საქმიანობას ახორციელებს „საქართველოს ეროვნული ბანკის“ შესახებ საქართველოს ორგანული კანონის საფუძველზე, რომელიც ძალაში შევიდა 2009 წლის 1 დეკემბერს (შემდგომში „კანონი“) და სრულად ჩაანაცვლა 1995 წლის 24 ოქტომბრით დათარიღებული წინამორბედი კანონი.

ბანკის ძირითადი ამოცანა და პასუხისმგებლობა ფასების სტაბილურობის უზრუნველყოფა, ფინანსური სექტორის სტაბილურობა და ეფექტურობა, ეროვნული ვალუტის ემისია და საერთაშორისო რეზერვების მართვაა. ეს პასუხისმგებლობები განიხილება ქვემოთ აღწერილი ფუნქციების შემადგენელ ნაწილად.

მონეტარული პოლიტიკა

ბანკის მონეტარული პოლიტიკის ძირითადი მიზანია ფასების სტაბილურობის უზრუნველყოფა. ფასების სტაბილურობა გულისხმობს ზომიერი და პროგნოზირებადი ინფლაციის განაკვეთის არსებობას, რომელიც გრძელვადიანი ეკონომიკური ზრდის აუცილებელი პირობაა. გარდა ამისა, ეროვნული ბანკი ახორციელებს ფინანსური სისტემის სტაბილურობის მხარდაჭერას და ხელს უწყობს ქვეყნის ეკონომიკურ ზრდას, თუ ამ უკანასკნელი მიზნების განხორციელება თანხვედრაშია მთავარ მიზანთან - ფასების სტაბილურობის უზრუნველყოფა. მონეტარული და გაცვლითი კურსის პოლიტიკა მიზნად ისახავს ეროვნული ვალუტის მსყიდველობითი უნარის, მთლიანი შიდა პროდუქტის ზრდის პოტენციალისა და საინვესტიციო გარემოს გაუმჯობესებას.

ზედამხედველობა და ფინანსური სტაბილურობა

ბანკის მთავარ მიზანს წარმოადგენს საქართველოს საფინანსო სისტემის სტაბილურობისა და ეფექტიანობის უზრუნველყოფა. ამ მიზნების განხორციელებისთვის ეროვნული ბანკი გააჩნია საზედამხედველო და მარეგულირებელი უფლებამოსილება ფინანსური და ფასიანი ქაღალდების ბაზრების სხვადასხვა წარმომადგენლების - კომერციული ბანკების, საკრედიტო კავშირების, მიკროსაფინანსო ორგანიზაციების, ფულადი გზავნილების განმხორციელებელი პირების, საგადახდო მომსახურების პროვაიდერების და საგადახდო სისტემის ოპერატორების, ვალუტის გადამცვლელი პუნქტებისა და ფასიანი ქაღალდების ბაზრის მიმართ.

ვალუტა

მხოლოდ ბანკს აქვს მიმოქცევისათვის განკუთვნილი ლარის ბანკნოტების და მონეტების დამზადებისა და საქართველოს ტერიტორიაზე მათი ემისიის უფლება. ბანკი განსაზღვრავს ლარის ბანკნოტებისა და მონეტების დიზაინს, მასალასა და სხვა მახასიათებლებს, ბანკნოტების ბეჭდვა და მონეტების დამზადება ხდება წამყვანი ევროპული დამამზადებელი კომპანიების მიერ.

საერთაშორისო რეზერვების მართვა

სავალუტო პოლიტიკისა და ოპერაციების მიზნებისთვის, ბანკი ფლობს უცხოურ ვალუტაში დენომინირებული რეზერვების პორტფელს, რაც განკუთვნილია, მაგალითად ფინანსური კრიზისის პერიოდში საგარეო შოკების ზეგავლენის თავიდან ასაცილებლად შესაბამისი ლიკვიდურობის უზრუნველყოფის, საქართველოს მთავრობისათვის და ასევე ბანკის უცხოური ვალუტით გადახდების შეუფერხებლად განხორციელების ხელშეწყობისთვის.

საქართველოს ეროვნული ბანკი

ფინანსურ ანგარიშგებასთან თანდართული შენიშვნები
2017 წლის 31 დეკემბრით დასრულებული წლისათვის
(ათასი ლარი)

საგადახდო სისტემები

ბანკი ახორციელებს ქვეყანაში უდიდესი საგადახდო სისტემის „დროის რეალურ რეჟიმში ანგარიშსწორების სისტემა“-ის (RTGS) საქმიანობას რომელიც ახორციელებს ბანკთაშორის ანგარიშსწორებას და საქართველოს მთავრობის გადახდებს ეროვნულ ვალუტაში.

ხელმძღვანელობა

2017 და 2016 წლების 31 დეკემბრის მდგომარეობით ბანკის საბჭო შედგება შემდეგი წევრებისაგან:

თანამდებობა	სახელი, გვარი
თავმჯდომარე	კობა გვენეტაძე (მმართველი)
წევრი	არჩილ მესტირიშვილი
წევრი	მურთაზ კიკორია
წევრი	რობერტ ჰ. სინგლეთარი
წევრი	ნიკოლოზ გონგლიაშვილი
წევრი	ვაჟა ჯანყარაშვილი
წევრი	ნიკოლოზ ყაველაშვილი

ბანკის სათაო ოფისი მდებარეობს შემდეგ მისამართზე: სანაპიროს ქუჩა №2, 0114, თბილისი, საქართველო. 2017 და 2016 წლების 31 დეკემბრის მდგომარეობით, ბანკს გააჩნია ერთი სალარო მომსახურების ცენტრი. 2017 და 2016 წლების 31 დეკემბრის მდგომარეობით, ბანკში დასაქმებული იყო 398 და 364 თანამშრომელი, შესაბამისად.

2. ფინანსური ანგარიშგების წარდგენის საფუძველი

შესაბამისობა

წინამდებარე ფინანსური ანგარიშგება მომზადებულია ფინანსური ანგარიშგების საერთაშორისო სტანდარტების შესაბამისად („ფასს“).

ფინანსური ანგარიშგება წარმოდგენილია ეკონომიკური და ბუღალტრული აღრიცხვის ფარგლებში, რომელიც სამართლიანად ასახავს ბანკის ფინანსურ პოზიციას და ამავდროულად ხელს უწყობს ბანკის ოპერაციების ეკონომიკურ ანალიზს. აქედან გამომდინარე, საერთაშორისო რეზერვებისა და მონეტარული პოლიტიკის ეკონომიკური კონცეფცია ნაჩვენებია, საერთაშორისო რეზერვებისა და მონეტარული პოლიტიკის ინსტრუმენტების სათაურების ქვეშ, შესაბამისად.

შეფასების საფუძველი

წინამდებარე ფინანსური ანგარიშგება მომზადებულია ისტორიული ღირებულების საფუძველზე, გარდა რეალური ღირებულებით მოგებაში ან ზარალში ასახვით აღრიცხული ფინანსური ინსტრუმენტებისა და ასევე გასაყიდად არსებული ფინანსური აქტივებისა, რომლებიც აღრიცხულია რეალური ღირებულებით.

სამუშაო და ანგარიშგების ვალუტა

ვინაიდან ბანკის ძირითადი ამოცანაა ფასების სტაბილურობის უზრუნველყოფა რომელიც გულისხმობს ღია ბაზრის ოპერაციების მნიშვნელოვან როლს მონეტარული პოლიტიკის განხორციელებაში, მისი ძირითადი საქმიანობა, შესაბამისად, არის ლარის ბანკნოტებისა და მონეტების გამოშვება. რომელიც წარმოადგენს სამუშაო და ფინანსური ანგარიშგების ვალუტას. მაშასადამე, ყველა ნაშთი და ოპერაცია, რომელიც ასახულია ლარის გარდა სხვა ვალუტაში განიხილება როგორც „უცხოური ვალუტა“.

ფინანსური ანგარიშგება წარმოდგენილია ათას ლარში, თუ სხვაგვარად არ არის მითითებული. ფინანსური ინფორმაცია წარმოდგენილი ლარში, დამრგვალებულია უახლოეს ათასამდე.

3. ძირითადი სააღრიცხვო პოლიტიკა

ქვემოთ მოცემული სააღრიცხვო პოლიტიკა არის გამოყენებული ამ ანგარიშგებებში წარმოდგენილი ყველა პერიოდისათვის და ბანკი მას იყენებს თანამიმდევრულად.

ფინანსური ინსტრუმენტები

ფინანსური ინსტრუმენტი არის ნებისმიერი ხელშეკრულება, რომელიც წარმოშობს როგორც ერთი მხარის ფინანსურ აქტივს ასევე მეორე მხარის ფინანსურ ვალდებულებას ან წილობრივ ინსტრუმენტს.

ბანკის ფინანსურ ინსტრუმენტებში წარმოდგენილია ფასიანი ქაღალდები ეროვნულ ვალუტაში, უცხოური ქვეყნების მთავრობების, საერთაშორისო საფინანსო ინსტიტუტების (სუპრა-ნაციონალური) და სახელმწიფო სააგენტოების მიერ ემიტირებული ფასიანი ქაღალდები, საპროცენტო განაკვეთების ფიქსირებული კონტრაქტები, ოფციონები და საერთაშორისო სავალუტო ფონდთან (სსფ) ანგარიშები. ფულადი სახსრები და მათი ეკვივალენტები, მოთხოვნები საერთაშორისო საფინანსო ორგანიზაციების მიმართ, ვალდებულებები ფინანსთა სამინისტროსა და ადგილობრივი კომერციული ბანკების მიმართ და სხვა ფინანსური აქტივები და ვალდებულებები. ბანკი ფინანსურ ინსტრუმენტებს აღრიცხავს ბასს 39 „ფინანსური ინსტრუმენტები: აღიარება და შეფასება“ და წარადგენს ამ ინსტრუმენტებს ფასს 7- „ფინანსური ინსტრუმენტები: განმარტებითი შენიშვნები“ და ფასს 13 „რეალური ღირებულებით შეფასება“ შესაბამისად.

ბანკი ფინანსური აქტივების კლასიფიკაციას ახდენს შემდეგ კატეგორიებად: რეალური ღირებულებით შეფასებული მოგებაში ან ზარალში ასახვით, დაფარვის ვადამდე ფლობილი, სესხები და მოთხოვნები და გასაყიდად არსებული. კლასიფიკაცია განისაზღვრება შეძენის მიზნებიდან გამომდინარე. ფინანსური აქტივების კლასიფიკაციას განსაზღვრავს მენეჯმენტი მისი საწყისი აღიარებისას.

ფინანსური აქტივებისა და ვალდებულებების საწყისი აღიარება

ბანკი ფინანსურ აქტივებს და ვალდებულებებს აღიარებს ფინანსური მდგომარეობის ანგარიშგებაში, როდესაც ის ხდება ინსტრუმენტის სახელშეკრულებო პირობების მონაწილე. ფინანსური აქტივის და ვალდებულებების ჩვეულებრივი ყიდვის ან გაყიდვის აღიარება ხდება განაღდების დღის მდგომარეობით აღრიცხვის გამოყენებით.

ფინანსური აქტივები და ფინანსური ვალდებულებები თავდაპირველად აღიარდება რეალური ღირებულებით და, იმ ფინანსური აქტივებისა და ვალდებულებების შემთხვევაში, რომლებიც არ აღიარდება რეალური ღირებულებით მოგებაში ან ზარალში ასახვით, ემატება ის დანახარჯები, რომლებიც

ფინანსურ ანგარიშგებასთან თანდართული შენიშვნები
2017 წლის 31 დეკემბრით დასრულებული წლისათვის
(ათასი ლარი)

უშუალოდ მიეკუთვნება ფინანსური აქტივის შეძენას ან ფინანსური ვალდებულების ემისიას. გარიგების დანახარჯები, რომელიც პირდაპირ უკავშირდება მოგებაში ან ზარალში ასახვით რეალური ღირებულებით აღრიცხული ფინანსური აქტივებისა და ვალდებულებების შესყიდვასა და გამოშვებას, მაშინვე აღიარდება მოგებაში ან ზარალში. მათი შემდგომი შეფასების სააღრიცხვო პოლიტიკა გამჟღავნებულია ქვემოთ, შესაბამის სააღრიცხვო პოლიტიკებში.

ფინანსური აქტივებისა და ვალდებულებების აღიარების შეწყვეტა

ფინანსური აქტივები

ბანკი ფინანსური აქტივების აღიარებას წყვეტს, როდესაც აქტივიდან ფულადი სახსრების მიღების უფლების ხელშეკრულებით გათვალისწინებული ვადა ამოიწურება, ან თუ ის სხვა საწარმოს გადასცემს ფინანსურ აქტივებს და შესაბამისად აქტივის ფლობასთან დაკავშირებულ მნიშვნელოვან რისკებს და სარგებელს, ან თუ ბანკი არ გადასცემს საკუთრებასთან დაკავშირებულ რისკებს და სარგებელს და არ ინარჩუნებს კონტროლს ფინანსურ აქტივზე. თუ ბანკი არც გადასცემს და არც იტოვებს აქტივის ფლობასთან დაკავშირებულ მნიშვნელოვან რისკებსა და სარგებელს და აგრძელებს გადაცემული აქტივის კონტროლს, იგი აღიარებს აქტივში შენარჩუნებულ მონაწილეობას და მასთან დაკავშირებულ ვალდებულებას შესაძლო გადასახდელი თანხის ოდენობით. იმ შემთხვევაში თუ ბანკი იტოვებს გადაცემულ ფინანსურ აქტივთან დაკავშირებულ მნიშვნელოვან რისკებსა და სარგებელს, იგი აგრძელებს ფინანსური აქტივის და ასევე მიღებული ფულადი სახსრებით უზრუნველყოფილი სესხების აღიარებას.

ფინანსური აქტივის ერთიანი აღიარების შეწყვეტისას სხვაობა აქტივის საბალანსო ღირებულებასა, მიღებული და მისაღები ანაზღაურების და სხვა სრულ შემოსავლებში აღიარებული და კაპიტალში დაგროვილი მოგება ან ზარალის ჯამს შორის, ექვემდებარება აღიარებას მოგებაში ან ზარალში.

ფინანსური აქტივის აღიარების შეწყვეტისას, გარდა მთლიანი შეწყვეტისა (მაგალითად, როდესაც ბანკი ინარჩუნებს უფლებას გამოისყიდოს გადაცემული აქტივის ნაწილი), ბანკი ანაწილებს ფინანსური აქტივის ადრინდელ საბალანსო ღირებულებას იმ ნაწილზე, რომლის აღიარებაც გრძელდება მონაწილეობის პროპორციულად და იმ ნაწილზე, რომლის აღიარებაც უკვე შეწყდა, ამ ნაწილების გადაცემის განხორციელების დღისათვის არსებულ რეალურ ღირებულებაზე დაყრდნობით. მოგებაში ან ზარალში აღიარდება სხვაობა შეწყვეტილ ნაწილზე გადანაწილებულ საბალანსო ღირებულებასა და შეწყვეტილ ნაწილზე მიღებული კომპენსაციისა და ნებისმიერი აკუმულირებული შემოსულობის ან ზარალის ჯამს შორის, რომელიც გადანაწილებულია სხვა სრულ შემოსავალში აღიარებულ ნაწილზე. აკუმულირებული შემოსავალი ან ზარალი, რომელიც აღიარებული იყო სხვა სრულ შემოსავალში, გადანაწილდება იმ ნაწილებს შორის, რომელთა აღიარებაც გრძელდება და რომელთა აღიარებაც უკვე შეწყდა ამ ნაწილების შესაბამის რეალურ ღირებულებებზე დაყრდნობით.

ფინანსური ვალდებულებები

ბანკი ფინანსური ვალდებულებების აღიარებას წყვეტს მხოლოდ და მხოლოდ იმ შემთხვევაში, როდესაც ბანკის ვალდებულება დაიფარება, გაუქმდება, ან ვადა გაუვა. სადაც არსებული ფინანსური ვალდებულება ენაცვლება იმავე მსესხებლისაგან მიღებულ მეორე ვალდებულებას, არსებითად განსხვავებული პირობებით, ან არსებული ვალდებულების პირობები არსებითად იცვლება, ამგვარი ცვლილება ან მოდიფიკაცია განიხილება, როგორც თავდაპირველი ფინანსური ვალდებულების ანულისრება და ახალი ფინანსური ვალდებულების აღიარება. სხვაობა ფინანსური ვალდებულების საბალანსო ღირებულებას და მიღებულ ან გადახდილ თანხას შორის აისახება მოგებაში ან ზარალში.

რეალური ღირებულების შეფასების პრინციპები

რეალური ღირებულება არის თანხა, რომელიც მიღებული იქნება აქტივის გაყიდვიდან ან იქნება გადახდილი ვალდებულებების გადაცემისას ჩვეულებრივი გარიგებების ფარგლებში ბაზრის მონაწილეებს შორის შეფასების თარიღისათვის ძირითად ბაზარზე ან მისი არარსებობის შემთხვევაში უფრო საიმედო ბაზარზე, რომელიც ბანკისათვის ხელმისაწვდომია მოცემული დღისათვის. ვალდებულების რეალური ღირებულება ასახავს მისი გადაუხდელობის რისკს.

ბანკი ინსტრუმენტის რეალურ ღირებულებას აფასებს ამ ინსტრუმენტისათვის აქტიურ ბაზარზე კოტირებული ფასების გამოყენებით იმ შემთხვევაში თუ ეს ინფორმაცია ხელმისაწვდომია. ბაზარი არის აქტიური, თუ გარიგებები წარმოებს საკმარისი სიხშირით და მოცულობით, რომელიც უზრუნველყოფს ფასების შესახებ ინფორმაციის რეგულარულად მიღებას.

იმ შემთხვევაში, თუ აქტიურ ბაზარზე არ არსებობს კოტირებული ფასები, ბანკი იყენებს შეფასების მეთოდებს, რომლებიც მაქსიმალურად იყენებენ შესაბამისი ბაზრის მონაცემებს და მინიმალურად ეყრდნობიან არადაკვირვებად მონაცემებს. შერჩეული შეფასების ტექნიკა ითვალისწინებს ყველა ფაქტორს რომელსაც ბაზრის მონაწილეები გაითვალისწინებდნენ არსებულ პირობებში.

ფინანსური ინსტრუმენტის თავდაპირველი აღიარებისას ფინანსური ინსტრუმენტების რეალური ღირებულების საუკეთესო მტკიცებულება არის გარიგების ღირებულება, ანუ მიღებული და გადახდილი თანხების რეალური ღირებულება. თუ ბანკი მიიჩნევს, რომ საწყისი აღიარებისას რეალური ღირებულება განსხვავდება გარიგების ღირებულებისაგან და რეალური ღირებულების დადგენა ვერ ხერხდება ვერც კოტირებული ფასების საშუალებით აქტიურ ბაზარზე იდენტური აქტივის ან ვალდებულებისათვის, ვერც შეფასების ტექნიკის გამოყენებით, რომელიც ეყრდნობა დაკვირვებადი ბაზრის მონაცემებს, ფინანსური ინსტრუმენტი თავდაპირველად აღიარდება რეალური ღირებულებით და სხვაობა გარიგების ღირებულებასა და რეალურ ღირებულებას შორის გადავადდება. შემდგომში ეს სხვაობა აღიარდება მოგებაში ან ზარალში ფინანსური ინსტრუმენტის სიცოცხლის ვადის განმავლობაში, მაგრამ არაუგვიანეს მომენტისა, როდესაც შესაძლებელი გახდება შეფასება ან ტრანზაქცია დაიხურება.

ამორტიზებული ღირებულება

ფინანსური აქტივების და ვალდებულებების ამორტიზებული ღირებულება არის ღირებულება, რომლითაც შეფასებულია ფინანსური აქტივი ან ვალდებულება თავდაპირველი აღიარების დროს, მინუს ძირითადი გადასახდელი თანხები, პლუს ან მინუს აკუმულირებული ამორტიზაცია თავდაპირველ ღირებულებასა და დაფარვის დროინდელ ღირებულებას შორის ნებისმიერი სხვაობაზე ეფექტური საპროცენტო მეთოდის გამოყენებით და მინუს გაუფასურების ზარალი. პრემია და დისკონტი, საწყისი ხარჯების ჩათვლით, გათვალისწინებულია შესაბამისი ინსტრუმენტის საბალანსო ღირებულებაში და მისი ამორტიზაცია ხდება ეფექტური საპროცენტო განაკვეთით.

ფინანსური აქტივები

ფულადი სახსრები და მათი ეკვივალენტები

ფულადი სახსრები და მათი ეკვივალენტები მოიცავს ფულს სალაროში დენომინირებულს უცხოურ ვალუტაში, თავისუფალ სახსრებს საკორესპონდენტო ანგარიშებზე, გაცემის დღიდან ოთხმოცდაათ დღემდე დაფარვის საწყისი ვადის მქონე იმ ვადიან დეპოზიტებსა და იმ მოთხოვნებს ფინანსური

ინსტიტუტების მიმართ, რომლებსაც არ გააჩნიათ საკონტრაქტო ვალდებულებები. ფულადი სახსრები და მათი ეკვივალენტები შეფასებულნი არიან ამორტიზებული ღირებულებით.

საერთაშორისო სავალუტო ფონდისა (IMF) და სხვა საერთაშორისო ფინანსური ინსტიტუტების წევრობა

„კანონის“ მე-5 მუხლის შესაბამისად, ბანკი მოქმედებს, როგორც საქართველოს მთავრობის შუამავალი, წარმომადგენელი საერთაშორისო ფინანსურ ინსტიტუტებში (ე.ი. საერთაშორისო სავალუტო ფონდი, მსოფლიო ბანკი) საქართველოს წევრობასთან დაკავშირებულ ოპერაციებთან მიმართებაში, რაც ასევე მოიცავს ამ ორგანიზაციებისათვის საწევრო შენატანების გადახდას.

სესხები და მოთხოვნები

ჩვეული საქმიანობის პროცესში ბანკი სესხებისა და დეპოზიტების სახით განსხვავებული ვადებით განათავსებს სახსრებს სხვადასხვა ფინანსურ ინსტიტუტებში. მოთხოვნები ფინანსური ინსტიტუტების მიმართ და სხვა ფინანსური აქტივები განხილულია ამ კატეგორიაში. სესხები და მოთხოვნები წარმოადგენს არაწარმოებულ ფინანსურ ინსტრუმენტებს, რომლებიც არ არის კოტირებული მოქმედ ბაზარზე. ისინი არ წარმოიქმნება დაუყოვნებელი, ან მოკლევადიანი გადაყიდვის მიზნით და არ კლასიფიცირდება როგორც სავაჭრო ფასიანი ქაღალდები, ან გასაყიდად არსებული ინვესტიციები. სესხები და მოთხოვნები თავდაპირველად რეალური ღირებულებით აისახება, ხოლო შემდგომში ამორტიზებული ღირებულებით ეფექტური საპროცენტო განაკვეთის მეთოდის გამოყენებით. სესხები და მოთხოვნები აისახება გაუფასურების დანაკარგების გამოკლებით. მოგება და ზარალი აისახება მოგება ან ზარალისა და სხვა სრული შემოსავლის ანგარიშგებაში, როდესაც ადგილი აქვს სესხებისა და მოთხოვნების აღიარების შეწყვეტას, გაუფასურებას, ან ამორტიზაციას.

სავაჭრო ფასიანი ქაღალდები

ფინანსური აქტივები რეალური ღირებულებით აღრიცხული მოგებასა ან ზარალში ასახვით არის ვაჭრობისათვის გამიზნული ფინანსური აქტივები. ფინანსური აქტივი კლასიფიცირდება ამ კატეგორიაში თუ იგი, ძირითადად, შეძენილია მოკლე ვადაში გაყიდვის მიზნით. წარმოებული ინსტრუმენტები ასევე კლასიფიცირდება ვაჭრობისთვის გამიზნულად, გარდა იმ წარმოებული ინსტრუმენტებისა, რომლებიც ჰეჯირების ინსტრუმენტებად არის მიჩნეული. ვაჭრობისთვის გამიზნული კატეგორია მოიცავს საერთაშორისო რეზერვების ნაწილს, რომელიც გადაცემულია სამართავად გარე მენეჯერისათვის – მსოფლიო ბანკისა და საერთაშორისო ანგარიშსწორების ბანკისათვის („BIS“)

ფინანსური აქტივები რეალური ღირებულებით აღრიცხული მოგებასა ან ზარალში ასახვით აღირიცხება რეალური ღირებულებით. ნებისმიერი მოგება ან ზარალი გადაფასებიდან აისახება ფასიანი ქაღალდებიდან და წარმოებული ინსტრუმენტებიდან მიღებული არარეალიზებული მოგება/ზარალის მუხლით მოგების ან ზარალის და სხვა სრული შემოსავლის ანგარიშგებაში. რეალური ღირებულება განისაზღვრება 26-ე შენიშვნაში აღწერილი წესის შესაბამისად.

წარმოებული ფინანსური ინსტრუმენტები

ბანკი უცხოური ფასიანი ქაღალდების პორტფელის საპროცენტო რისკის მართვისათვის იყენებს საპროცენტო განაკვეთის ფიუჩერსულ კონტრაქტებს და ოფციონებს საპროცენტო განაკვეთის ფიუჩერსულ კონტრაქტებზე, რომლებიც ივაჭრება საზღვარგარეთის ბირჟებზე. ბირჟაზე ნავაჭრი საპროცენტო განაკვეთის ფიუჩერსული კონტრაქტები არის პროცენტის მატარებელ ინსტრუმენტზე მიბმული ფიუჩერსული კონტრაქტები, რომელებიც ინვესტორს საშუალებას აძლევს პროცენტის

ფინანსურ ანგარიშგებასთან თანდართული შენიშვნები
2017 წლის 31 დეკემბრით დასრულებული წლისათვის
(ათასი ლარი)

მატარებელ ინსტრუმენტზე დააფიქსიროს ფასი მომავალი თარიღისათვის. ბირჟაზე ნავაჭრი საპროცენტო განაკვეთის ფიუჩერული კონტრაქტების ოფციონი წარმოადგენს წარმოებულ ფინანსურ ინსტრუმენტს, რომელიც საშუალებას აძლევს მფლობელს მიიღოს სარგებელი საპროცენტო განაკვეთების ცვლილებისაგან.

საპროცენტო განაკვეთების ფიუჩერები და ოფციონები ბასს 39-ის მიხედვით კლასიფიცირდება, როგორც „რეალური ღირებულებით აღრიცხული მოგებაში ან ზარალში ასახვით“. წარმოებული ინსტრუმენტები თავდაპირველად აღიარდება რეალური ღირებულებით კონტრაქტის დადების თარიღისათვის და შემდგომ ანგარიშგების ყოველი თარიღისათვის გადაფასდება რეალური ღირებულებით. ანგარიშგების თარიღისათვის რეალური ღირებულება ეფუძნება ბლუმბერგით მიღებულ მიწოდების ფასებს და მიღებული გადაფასების მოგება ან ზარალი აისახება ფასიანი ქაღალდებიდან და წარმოებული ინსტრუმენტებიდან მიღებული არარეალიზებული მოგება/ზარალის მუხლით მოგება ან ზარალის და სხვა სრული შემოსავლის ანგარიშგებაში. წარმოებული ინსტრუმენტები ასახულია აქტივებად თუ მისი რეალური ღირებულება დადებითია და ვალდებულებებად, თუ რეალური ღირებულება უარყოფითია.

გასაყიდად არსებული ინვესტიციები

გასაყიდად არსებული ინვესტიციები წარმოადგენს არაწარმოებულ აქტივებს რომლებიც ან გასაყიდად არიან გამიზნულნი, ან არ კლასიფიცირდებიან სხვა კატეგორიაში. ბანკის გასაყიდად არსებული ფინანსური აქტივები მოიცავს საქართველოს და უცხო ქვეყნების მთავრობების, საერთაშორისო საფინანსო ინსტიტუტებისა და უცხოური სახელწიფო სააგენტოების მიერ გამოშვებულ სავალ ფასიან ქაღალდებს.

გასაყიდად არსებული ინვესტიციები თავდაპირველად აისახება რეალური ღირებულებით. შემდგომში ფასიანი ქაღალდების შეფასება ხდება რეალური ღირებულებით და გადაფასების შედეგი აისახება სხვა სრულ შემოსავალში, გარდა გაუფასურების დანაკარგებისა, უცხოური ვალუტის გადაფასებიდან მიღებული მოგება ან ზარალისა და ეფექტური საპროცენტო განაკვეთის მეთოდით დარიცხული საპროცენტო შემოსავლისა, რომლებიც პირდაპირ აისახება მოგებაში ან ზარალში.

გაყიდვის შედეგად კაპიტალში ადრე აღიარებული მოგება ან ზარალი ხდება რეალიზებული და აისახება მოგებასა ან ზარალში, გარდა უცხოური ვალუტის გაცვლითი კურსით წარმოშობილი სხვაობისა, რომელიც აღირიცხება ზემოთ პარაგრაფში აღწერილის შესაბამისად.

გასაყიდად არსებული ინვესტიციების რეალური ღირებულების დასადგენად ბანკი იყენებს კოტირებულ საბაზრო ფასებს. კოტირებული საბაზრო ფასები საერთაშორისო ფასიანი ქაღალდებისათვის მიიღება ყოველდღიურად ბლუმბერგის სისტემიდან და ეფუძნება მიმდინარე მიწოდების ფასებს. ბანკის ხელმძღვანელობის აზრით, ეს ფასები საკმარისად ასახავს ფასიანი ქაღალდების ღირებულებას საერთაშორისო ბაზრებზე მიმდინარე მომენტისათვის არსებულ საბაზრო ინფორმაციაზე დაყრდნობით და სრულად შეესაბამება ბანკის ხელმძღვანელობის მიერ განსაზღვრულ სააღრიცხვო პოლიტიკას.

თუ არ არსებობს აქტიური ბაზარი ინვესტიციებისთვის, ბანკი რეალურ ღირებულებას განსაზღვრავს წმინდა ფულადი ნაკადების დისკონტირებული ღირებულების ანალიზისა და შეფასების სხვა სათანადო მეთოდების საშუალებით. შეფასების ტექნიკა გულისხმობს საფონდო ბირჟაზე გათვითცნობიერებულ და სურვილის მქონე მხარეებს შორის დადებული უკანასკნელი გარიგებების გამოყენებას, თუ შესაძლებელია, რომ განისაზღვროს თითქმის მსგავსი სხვა ინსტრუმენტის მიმდინარე რეალური ღირებულება, დისკონტირებული ფულადი სახსრების ანალიზი, რომელიც მაქსიმალურად იყენებს საბაზრო მონაცემებს და მინიმალურად ეყრდნობა საწარმოს სპეციფიკურ მონაცემებს.

დაფარვის ვადამდე ფლობილი ინვესტიციები

დაფარვის ვადამდე ფლობილი ინვესტიციები წარმოადგენს სავალო ფასიან ქაღალდებს განსაზღვრადი ან ფიქსირებული გადახდებით და ფიქსირებული დაფარვის ვადით, რომელთა დაფარვის ვადამდე ფლობის სურვილი და პოტენციური შესაძლებლობა გააჩნია ბანკს. ასეთი ფასიანი ქაღალდების ასახვა ხდება ეფექტური საპროცენტო განაკვეთის მეთოდზე დაფუძნებული ამორტიზებული ღირებულებით, გაუფასურების დანაკარგების გამოკლებით.

დაფარვის ვადამდე ფლობილი სავალო ფასიანი ქაღალდების მიხედვით ნებისმიერი დისკონტის ან პრემიის ამორტიზაცია გამოიანგარიშება ეფექტური საპროცენტო განაკვეთის მეთოდით და მოგება ან ზარალის და სხვა სრული შემოსავლის ანგარიშგებაში აღიარდება „დაფარვის ვადამდე ფლობილი ინვესტიციებზე“ დარიცხული საპროცენტო შემოსავლების მუხლში. ეფექტური საპროცენტო მეთოდი იყენებს განაკვეთს, რომელიც ზუსტად ადისკონტირებს მომავალში მისაღებ ან გადასახდელ სავარაუდო ფულად სახსრებს, ფინანსური ინსტრუმენტის მოსალოდნელი მომსახურების ვადის განმავლობაში იმგვარად, რომ ახდენს საპროცენტო შემოსავლების და ხარჯების შესაბამის პერიოდში თანაბარ განაწილებას. საქართველოს მთავრობის ფასიანი ქაღალდები კლასიფიცირებულია დაფარვის ვადამდე ფლობილ ფასიან ქაღალდებად.

ფინანსური აქტივების გაუფასურებით გამოწვეული დანაკარგების აღრიცხვა

ყოველი საანგარიშგებო პერიოდის ბოლოს, ბანკი აანალიზებს, ფინანსური აქტივების გაუფასურების ობიექტური მტკიცებულებების არსებობას და განსაზღვრავს მათ გავლენას მომავალ დაკავშირებულ ფულად ნაკადებზე, იმისათვის რომ დადგინდეს არის თუ არა ფინანსური აქტივები გაუფასურებული.

ა) ფინანსური აქტივები ამორტიზებული ღირებულებით

ფინანსური აქტივების გაუფასურების მტკიცებულებების განსაზღვრას ბანკი ახდენს ყოველი საანგარიშგებო თარიღისათვის. ფინანსური აქტივი გაუფასურებულია და გაუფასურების ზარალი წარმოშობილია მხოლოდ მაშინ, თუ არსებობს გაუფასურების ობიექტური მტკიცებულება, გამოწვეული აქტივის საწყისი შეფასების შემდეგ მომხდარი ერთი ან რამდენიმე მოვლენის შედეგად („ზარალის გამომწვევი მოვლენა“) და თუ ამ მოვლენამ გავლენა იქონია ფინანსური აქტივიდან სავარაუდო მომავალ ფულად ნაკადებზე რომელთა საიმედოდ განსაზღვრა შესაძლებელია. ფაქტორები, რომლებსაც ბანკი აფასებს გაუფასურების ზარალის წარმოშობის ობიექტური მტკიცებულების განსაზღვრისათვის მოიცავს:

- მოვალის ან ემიტენტის საკრედიტო რეიტინგს;
- მოვალის ან ემიტენტის ლიკვიდურობას;
- მოვალის ან ემიტენტის მოკლევადიან გადახდისუნარიანობას;
- ბიზნესის და ფინანსურ რისკებს;
- მსგავსი ფინანსური აქტივების და ვალდებულებების გადაუხდელობის ხარისხსა და ტენდენციებს;
- ეროვნული და ადგილობრივი ეკონომიკის ტენდენციებსა და მდგომარეობას;
- უზრუნველყოფის და გარანტიების რეალურ ღირებულებას;

აღნიშნული და სხვა ფაქტორები, ინდივიდუალურად ან ჯგუფურად, საკმარის ობიექტურ საფუძველს წარმოადგენს ფინანსური აქტივის ან ფინანსური აქტივის ჯგუფის გაუფასურების ზარალის აღიარებისათვის. თუ არსებობს ამორტიზებული ღირებულებით შეფასებული ფინანსური აქტივის გაუფასურებით წარმოშობილი ზარალის რეალური ნიშნები, ზარალის ოდენობა უნდა შეფასდეს

ფინანსურ ანგარიშგებასთან თანდართული შენიშვნები
2017 წლის 31 დეკემბრით დასრულებული წლისათვის
(ათასი ლარი)

როგორც სხვაობა აქტივის საბალანსო ღირებულებასა და ფინანსური აქტივის თავდაპირველი ეფექტური საპროცენტო განაკვეთით დისკონტირებული მომავალი სავარაუდო ფულადი ნაკადების მიმდინარე ღირებულებას შორის.

აქტივის საბალანსო ღირებულება შემცირდება და ზარალის თანხა აღიარდება მოგებაში ან ზარალში, თუ ცვლადი საპროცენტო განაკვეთის მქონე სესხებისა და მოთხოვნებისათვის გაუფასურების დანაკარგების ზარალის შეფასებისათვის დისკონტირების განაკვეთი იქნება მიმდინარე ეფექტური საპროცენტო განაკვეთი კონტრაქტის პირობების შესაბამისად.

თუ შემდგომ პერიოდში გაუფასურების ზარალი მცირდება და შემცირება შეიძლება ობიექტურად დაკავშირებულ იქნეს მოვლენასთან, რომელიც წარმოიშვა გაუფასურების ზარალის აღიარების შემდეგ, როგორცაა საკრედიტო რეიტინგის გაუმჯობესება, მოხდება ადრე აღიარებული გაუფასურების ზარალის უკუგატარება და ასახვა მოგებაში ან ზარალში.

ბ) ფინანსური აქტივები რეალური ღირებულებით

ბანკი ყოველი საანგარიშგებო თარიღისათვის აფასებს არის თუ არა რეალური ღირებულებით აღრიცხული ფინანსური აქტივები გაუფასურებული. გასაყიდად არსებული ინვესტიციებისათვის რეალური ღირებულების მნიშვნელოვანი ან ხანგრძლივი შემცირება მის საბალანსო ღირებულებასთან შედარებით განსაზღვრავს მის გაუფასურებას. თუ არსებობს რეალური ნიშნები რომ გასაყიდად არსებული ფინანსური აქტივები გაუფასურდა, აკუმულირებული ზარალი შეფასებული როგორც შემენის ღირებულებასა (ყველა ძირითადი გადასახდელი თანხისა და ამორტიზაციის გამოკლებით) და მიმდინარე ღირებულებას შორის სხვაობა, გამოკლებული მოგებაში ან ზარალში ადრე აღიარებული გაუფასურების ზარალი, ამოიღება სხვა სრული შემოსავლიდან და აღიარდება მოგებაში ან ზარალში.

თუ შემდგომ პერიოდში გასაყიდად არსებული ინვესტიციების რეალური ღირებულება გაიზრდება და გაზრდა შეიძლება რეალურად დაკავშირებულ იქნეს მოვლენასთან, რომელიც წარმოიშვა გაუფასურების ზარალის აღიარების შემდეგ, რომელიც მოხდა მოგებაში ან ზარალში, ხდება ადრე აღიარებული გაუფასურების ზარალის უკუგატარება მოგებაში ან ზარალში. ამასთან შემდგომ პერიოდში გაუფასურებული აქტივის რეალური ღირებულების აღდგენა აღიარდება სხვა სრულ შემოსავალში.

ფინანსური ვალდებულებები

ფინანსური ვალდებულებები ამორტიზებული ღირებულებით

გამოშვებული ფინანსური ინსტრუმენტები ან მათი კომპონენტები კლასიფიცირდება, როგორც ვალდებულებები, როდესაც საკონტრაქტო მოთხოვნების გამო ბანკს აქვს ვალდებულება გადასცეს ნაღდი ფული ან სხვა ფინანსური აქტივები ფინანსური ინსტრუმენტის მფლობელს ან გადაცვალოს ნაღდი ფულის ფიქსირებული ოდენობა ან სხვა ფინანსური აქტივები საკუთარი კაპიტალის ინსტრუმენტებში. ასეთი ინსტრუმენტები მოიცავენ ვალდებულებებს მთავრობის, რეზიდენტი ფინანსური ინსტიტუტების და კლიენტების მიმართ გამოშვებულ სავალო ფასიან ქაღალდებს, ვალდებულებებს საერთაშორისო სავალუტო ფონდის მიმართ და სხვა ფინანსურ ვალდებულებებს. ისინი თავდაპირველად აისახება მიღებული სახსრების რეალური ღირებულებით გარიგებასთან დაკავშირებული ხარჯების გამოკლებით. პირველადი ასახვის შემდგომ ეს ფინანსური ინსტრუმენტები აღიარდება ამორტიზებული ღირებულებით ეფექტური საპროცენტო განაკვეთის მეთოდის გამოყენებით.

ფასიანი ქაღალდების საკრედიტო ხელშეკრულება

ავტომატური ფასიანი ქაღალდების საკრედიტო პროგრამის ხელშეკრულების ფარგლებში სასესხო ფასიანი ქაღალდების შეთავაზების აღიარება გრძელდება ფინანსური მდგომარეობის შესახებ ბანკის ანგარიშგებაში სხვა ფასიან ქაღალდებთან ერთად, რომლებიც არ არის ჩართული ამ ოპერაციებში და ფასდება სააღრიცხვო პოლიტიკების შესაბამისად, რომლებიც ასევე ვრცელდება სავაჭროდ და გასაყიდად არსებული აქტივებისთვის.

ფასიანი ქაღალდების დაკრედიტების ოპერაციების უზრუნველყოფა ხდება ფასიანი ქაღალდებით, რომლებიც არ არის აღრიცხული ფინანსური მდგომარეობის შესახებ ანგარიშგების აქტივებისა და ვალდებულებების სახით, რადგან ბანკს არ აქვს შესაძლებლობა დააგირაოს ან გაყიდოს ამგვარი ფასიანი ქაღალდები მსესხებლის მიერ ვალდებულებათა შეუსრულებლობის ფაქტის დადგომამდე; მხოლოდ ბანკის ანგარიშზე ფულადი სახით განთავსებული უზრუნველყოფების აღიარება ხდება ფინანსური მდგომარეობის შესახებ ანგარიშგებაში.

ამ ოპერაციებიდან წარმოშობილი შემოსავლის აღიარება ხდება მოგება ან ზარალის ანგარიშგებაში პროცენტებიდან მიღებული შემოსავლის სახით.

მიმოქცევაში გაშვებული ფული

მიმოქცევაში გაშვებული ფული მოიცავს ბანკის მიერ კანონისა და მისი, როგორც ცენტრალური ბანკის ფუნქციის ფარგლებში გამოშვებულ ბანკნოტებსა და მონეტებს. მიმოქცევაში არსებული ბანკნოტები და მონეტები ფინანსური მდგომარეობის ანგარიშგებაში აისახება ნომინალური ღირებულებით, შემცირებული ბანკის სალაროში ნაღდი ფულის ოდენობით.

ბანკნოტებისა და მონეტების დამზადების ხარჯები აისახება ხარჯებში მათი გაწევისთანავე.

კომერციული ბანკებისგან უკან დაბრუნებული ბანკნოტები ამოიღება მიმოქცევაში არსებული ფულადი სახსრებიდან და მათი მდგომარეობიდან ან სტატუსიდან გამომდინარე, ხდება მათი განადგურება ან ბანკის სარეზერვო ფონდებში შენახვა, რომელიც არ აისახება ფინანსური მდგომარეობის ანგარიშგებაში.

ანარიცხები (წარმოდგენილი სხვა ვალდებულებებში)

ანარიცხების აღიარება ხდება მაშინ, როდესაც ბანკს აქვს მიმდინარე იურიდიული ან კონსტრუქციული ვალდებულებები, რომელნიც წარმოიქმნა წარსული მოვლენების შედეგად და, სავარაუდოდ, ვალდებულების დასაფარად საჭირო იქნება ეკონომიკურ სარგებელში განივებული რესურსების გასვლა და შესაძლებელია განხორციელდეს ვალდებულების თანხის საიმედოდ შეფასება.

ძვირფასი ლითონები (წარმოდგენილი სხვა აქტივებში)

ოქროს სამახსოვრო მონეტები და ოქროს ზოდები აღიარებას და შემდგომ შეფასებას ექვემდებარება ბასს 2 - სასაქონლო-მატერიალური ფასეულობების“ შესაბამისად. ოქროს სამახსოვრო მონეტები და ოქროს ზოდები თავდაპირველად აღიარდება თვითღირებულებით დამზადების, ტრანსპორტირებისა და სხვა პირდაპირი ხარჯების გათვალისწინებით. შემდგომში მათი შეფასება ხდება თვითღირებულებასა და ნეტო სარეალიზაციო ღირებულებას შორის უმცირესი თანხით. სამახსოვრო მონეტების და ზოდების გაყიდვისას წარმოშობილი მოგება და ზარალი აისახება მოგება ან ზარალისა და სხვა სრული შემოსავლის ანგარიშგებაში. სხვა სამახსოვრო მონეტებზე გაწეული ხარჯები აღიარებას

გადახდისთანავე ექვემდებარება როგორც მიმდინარე ხარჯები და აისახება მოგება ან ზარალისა და სხვა სრული შემოსავლის ანგარიშგებაში.

საინვესტიციო ქონება

საინვესტიციო ქონება (ასეთი მიზნებისთვის მშენებარე ობიექტების ჩათვლით) არის ქონება, რომელსაც ფლობენ საიჯარო შემოსავლების მიღების ან კაპიტალის ღირებულების ზრდის ან ორივე მიზნით და არ გამოიყენება ჩვეულებრივი საქმიანობის პროცესში გაყიდვისთვის, საქონლის წარმოების ან მიწოდების, მომსახურების გაწევის ან ადმინისტრაციული მიზნებისათვის. საინვესტიციო ქონება თავდაპირველად ფასდება თვითღირებულებით გარიგების ხარჯების ჩათვლით. თავდაპირველი აღიარების შემდეგ საინვესტიციო ქონება წარმოდგენილია ისტორიული ღირებულებით დაგროვილი ცვეთის და აღიარებული გაუფასურების ზარალის გამოკლებით. ცვეთის გაანგარიშება წარმოებს წრფივი მეთოდით აქტივის სასარგებლო მომსახურების ვადის გათვალისწინებით.

ძირითადი საშუალებები

ძირითადი საშუალებები წარმოდგენილია ისტორიული ღირებულებით დაგროვილი ცვეთისა და გაუფასურების ზარალის გამოკლებით, ასეთის არსებობის შემთხვევაში. მიწა არ ექვემდებარება ცვეთს.

თუ ძირითადი საშუალებების რომელიმე კომპონენტს აქვს განსხვავებული სასარგებლო მომსახურების ვადა, მაშინ იგი აღირიცხება ძირითადი საშუალებების ცალკე ქვემუხლში.

ძირითადი საშუალებების ცვეთა გამოიქვითება მათი ისტორიული ღირებულებიდან და გამოიყენება აქტივების ჩამოსაწერად მათი სასარგებლო მომსახურების ვადის განმავლობაში. აქტივზე ცვეთის დარიცხვა იწყება მისი შემენის დღიდან ან საკუთარი ძალებით შექმნილი აქტივისათვის იმ მომენტიდან როდესაც აქტივის შექმნა დასრულებულია და ის მზად არის გამოყენებისთვის. ცვეთის დარიცხვა წარმოებს წრფივი მეთოდით შემდეგი წლიური განაკვეთების გამოყენებით:

	%
შენობა-ნაგებობები	2
კომპიუტერები, საოფისე მოწყობილობა და ავეჯი	10-20
სატრანსპორტო საშუალებები და სხვა	20

რემონტისა და განახლების ხარჯები აისახება მათი გაწევისთანავე და მიეკუთვნება საოპერაციო ხარჯებს, გარდა შემთხვევებისა როდესაც ისინი კაპიტალიზაციას ექვემდებარებიან.

ძირითადი საშუალებების საბალანსო ღირებულების გადახედვა ხდება თითოეული საანგარიშგებო თარიღისათვის, რათა დადგინდეს ალემატება თუ არა მათი საბალანსო ღირებულება მათ ანაზღაურებად ღირებულებას. ანაზღაურებადი ღირებულება წარმოადგენს უდიდესს: გაყიდვის ხარჯებით შემცირებულ რეალურ ღირებულებასა და არსებულ გამოყენების ღირებულებას შორის. ძირითადი საშუალებების საბალანსო ღირებულების ანაზღაურებად ღირებულებაზე გადამეტების შემთხვევაში, აქტივები ექვემდებარება შემცირებას მათ ანაზღაურებად ღირებულებამდე. გაუფასურებით მიღებული დანაკარგების აღიარება ხდება შესაბამის საანგარიშგებო პერიოდში და აისახება მოგება ან ზარალისა და სხვა სრული შემოსავლის ანგარიშგებაში. გაუფასურებით გამოწვეული დანაკარგების ასახვის შემდეგ, ხდება ძირითადი საშუალებების ცვეთის კორექტირება შემდგომ პერიოდებში, იმისათვის, რომ გაანგარიშებული აქტივების საბალანსო ღირებულება წარჩენი ღირებულების გამოკლებით (ასეთის არსებობის შემთხვევაში) სისტემატურად გადანაწილდეს დარჩენილ სასარგებლო მოხმარების პერიოდზე.

არამატერიალური აქტივები

არამატერიალური აქტივები მოიცავს კომპიუტერულ პროგრამებს და ლიცენზიებს.

ცალკე შესყიდული არამატერიალური აქტივები ინდივიდუალურად აღირიცხება და თვითღირებულებით აისახება თავდაპირველი აღიარებისას. თავდაპირველი აღიარების შემდგომ აღირიცხება თვითღირებულებით, დაგროვილი ამორტიზაციისა და გაუფასურების ზარალის გამოკლებით. არამატერიალური აქტივების სასარგებლო მომსახურების ვადა ფასდება როგორც შეზღუდული, ან განუსაზღვრელი ვადის მქონე. შეზღუდული ვადის მქონე არამატერიალური აქტივები ამორტიზებულია 5 წლიანი სასარგებლო მომსახურების ვადის განმავლობაში და მათი შემოწმება გაუფასურებაზე ხდება გაუფასურების ნებისმიერი მაჩვენებლის არსებობისას. შეზღუდული ვადის მქონე არამატერიალური აქტივების ამორტიზაციის პერიოდისა და მეთოდების გადახედვა ხორციელდება ყოველი ფინანსური წლის ბოლოს.

საგადასახადო დაბეგვრა

„საქართველოს ეროვნული ბანკის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის თანახმად, ბანკის აქტივები, ქონება და შემოსავალი, ისევე როგორც მისი საქმიანობა და ოპერაციები არ ექვემდებარება დაბეგვრას და სხვა მოსაკრებლების გადახდას.

პირობითი ვალდებულებები

პირობითი ვალდებულებები არ აღიარდება ფინანსური მდგომარეობის ანგარიშგებაში, თუმცა აისახება შენიშვნებში, ანგარიშსწორებისას სახსრების ნებისმიერი გადინების შესაძლებლობის არსებობამდე. პირობითი აქტივი ფინანსური მდგომარეობის ანგარიშგებაში არ აღიარდება, მაგრამ აისახება შენიშვნებში იმ შემთხვევაში, თუ ივარაუდება ეკონომიკური სარგებლის მიღება.

შემოსავლებისა და ხარჯების აღიარება

ამონაგების აღიარება ხდება მაშინ, როდესაც მოსალოდნელია, რომ ბანკი მიიღებს ეკონომიკურ სარგებელს და შესაძლებელია მისი ოდენობის საიმედოდ შეფასება.

საპროცენტო და მასთან გათანაბრებული შემოსავლები და ხარჯები

ამორტიზებული ღირებულებით შეფასებული და ვაჭრობისათვის გამიზნული საპროცენტო შემოსავლის მქონე ფასიანი ქაღალდებისათვის, საპროცენტო შემოსავლები და ხარჯები აღირიცხებიან ეფექტური საპროცენტო განაკვეთით, რომელიც ზუსტად ახდენს მომავალში მისაღები ან გადასახდელი სავარაუდო ფულადი სახსრების დისკონტირებას ფინანსური ინსტრუმენტის მოსალოდნელი მომსახურების ვადის ამოწურვამდე ან უფრო მოკლე ვადაში, შესაბამის ვითარებაში, ფინანსური აქტივისა თუ ვალდებულების წმინდა საბალანსო ღირებულებამდე. ეფექტური საპროცენტო განაკვეთის გამოანგარიშების დროს გათვალისწინებულია ფინანსური ინსტრუმენტის ყველა სახელშეკრულებო პირობა (მაგ. წინასწარი გადახდები) და მოცულია ფინანსურ ინსტრუმენტთან პირდაპირ დაკავშირებულ ყველა საკომისიო და სხვა ხარჯები, რომლებიც წარმოადგენენ ეფექტური საპროცენტო განაკვეთის განუყოფელ ნაწილს, მაგრამ არ არის გათვალისწინებული მომავალი საკრედიტო დანაკარგები. მისაღები ან გადასახდელი თანხების გადახედვის შემთხვევაში სწორდება ფინანსური აქტივის ან ფინანსური ვალდებულების საბალანსო ღირებულება. გადახდილი საბალანსო ღირებულების თანხა

ფინანსურ ანგარიშგებასთან თანდართული შენიშვნები
2017 წლის 31 დეკემბრით დასრულებული წლისათვის
(ათასი ლარი)

გაანგარიშდება თავდაპირველი ეფექტური საპროცენტო განაკვეთის საფუძველზე და საბალანსო ღირებულების ცვლილების თანხა აღიარდება, როგორც საპროცენტო შემოსავლები ან ხარჯები.

მას შემდეგ რაც, ფინანსური აქტივი ან მსგავსი ფინანსური აქტივების ჯგუფი ჩამოიწერება გაუფასურების შედეგად მიღებული დანაკარგების გამო, საპროცენტო შემოსავლის აღიარება გრძელდება თავდაპირველი ეფექტური საპროცენტო განაკვეთის გამოყენებით ახალი საბალანსო ღირებულების მიმართ.

საკომისიო შემოსავლები და ხარჯები

ბანკი გამოიმუშავებს მოსაკრებლებს და საკომისიო შემოსავლებს კონტრაგენტებისთვის სხვადასხვა სახის მომსახურების გაწევის საფუძველზე. გასამრჯელო და საკომისიო შემოსავლები მოიცავს ნაღდი ფულით განხორციელებული ოპერაციების და გადარიცხვების საკომისიოს, რომლებიც აღიარდება შემოსავლად მომსახურების გაწევისთანავე. გასამრჯელო და საკომისიო ხარჯები მოიცავს ნაღდი ფულის ოპერაციებს, ანგარიშსწორების საკომისიო ხარჯებს და გარე მენეჯერისათვის გადახდილ საკომისიოს, რომლებიც მომსახურების გაწევისთანავე აღიარდება ხარჯად.

უცხოური ვალუტის გადაფასება

ფინანსური ანგარიშგება წარმოდგენილია ლარში, რომელიც ბანკის სამუშაო და წარსადგენი ვალუტაა. გარიგებები უცხოურ ვალუტაში თავდაპირველად აისახება სამუშაო ვალუტაში, გარიგების თარიღისათვის მოქმედი გაცვლითი კურსის შესაბამისად. უცხოურ ვალუტაში დენომინირებული ფულადი აქტივებისა და ვალდებულებების ეროვნულ ვალუტაში გადაფასება ხდება ანგარიშგების თარიღისათვის დაფიქსირებული სამუშაო ვალუტის გაცვლითი კურსით. უცხოურ ვალუტაში ისტორიული ღირებულებით წარმოდგენილი არაფულადი ერთეულების გადაფასება ხორციელდება თავდაპირველი გარიგებისათვის არსებული გაცვლითი კურსით. უცხოურ ვალუტაში რეალური ღირებულებით წარმოდგენილი არაფულადი ერთეულების გადაფასება ხორციელდება რეალური ღირებულების განსაზღვრის თარიღისათვის არსებული გაცვლითი კურსით. უცხოურ ვალუტაში განხორციელებული ოპერაციების გაცვლით გამოწვეული მოგება ან ზარალი და სხვა სრული შემოსავლი ანგარიშგებაში აისახება უცხოური ვალუტით განხორციელებული ოპერაციებიდან მიღებულ წმინდა მოგებაში/(ზარალში) გადაფასების საკურსო სხვაობებში.

სხვაობა კონტრაქტით გათვალისწინებულ უცხოურ ვალუტაში დენომინირებული გარიგებების გაცვლით კურსებსა და ბანკში გარიგების თარიღისათვის არსებულ კურსებს შორის აისახება წმინდა მოგებაში/(ზარალში) უცხოურ ვალუტაში განხორციელებული სავაჭრო ოპერაციებიდან.

გაცვლითი კურსები

ქვემოთ მოცემულია ეროვნული ბანკის მიერ გამოყენებული გაცვლითი კურსები, რომლებიც ბანკმა გამოიყენა წლის ბოლოს ფინანსური ანგარიშგების მომზადებისას:

	31 დეკემბერი, 2017	31 დეკემბერი, 2016
ლარი/1 აშშ დოლარი	2.5922	2.6468
ლარი/1 ევრო	3.1044	2.7940
ლარი/1 ავსტრალიური დოლარი	2.0266	1.9128
ლარი/1 კანადური დოლარი	2.0683	1.9636
ლარი/1 ნასესხობის სპეციალური უფლება (SDR)	3.6916	3.5582

ფინანსური აქტივებისა და ვალდებულებების ურთიერთგადაფარვა

ფინანსური აქტივები და ვალდებულებები ურთიერთგადაფარება და ფინანსური მდგომარეობის ანგარიშგებაში აისახება ნეტო თანხით იმ შემთხვევაში თუ ბანკს აქვს კანონმდებლობით მინიჭებული უფლება განახორციელოს აღიარებული თანხების ურთიერთგადაფარვა და ვარაუდობს რომ დაფარვა განახორციელოს ნეტო საფუძველზე, ან აქტივის რეალიზაცია და ვალდებულების დაფარვა ერთდროულად განახორციელოს. ისეთი ფინანსური აქტივის გადაცემის აღრიცხვის დროს, რომელიც არ აკმაყოფილებს აღიარების შეწყვეტის კრიტერიუმებს, ბანკს არა აქვს გადაცემული აქტივისა და დაკავშირებული ვალდებულებების ურთიერთგადაფარვის უფლება.

ფინანსური აქტივების რეკლასიფიკაცია

იმ შემთხვევაში, თუ სავაჭროდ არსებული ფინანსურ აქტივებზე კლასიფიცირებული არაწარმოებული ფინანსური აქტივების გაყიდვა ახლო მომავალში აღარ იგეგმება, შესაძლებელია მათი რეკლასიფიკაცია მოგებაში ან ზარალში რეალური ღირებულებით აღრიცხული ფინანსური აქტივების კატეგორიებიდან შემდეგ შემთხვევებში:

- ფინანსური აქტივები, რომლებიც დააკმაყოფილებდნენ ზემოთ მოცემულ სესხებისა და მოთხოვნების განმარტებას, შეიძლება რეკლასიფიცირდნენ სესხებსა და მოთხოვნებში, თუ ბანკს გააჩნია სურვილი და პოტენციური შესაძლებლობა ფლობდეს ამ აქტივებს ახლო მომავალში ან დაფარვის ვადამდე;
- სხვა ფინანსური აქტივების რეკლასიფიკაცია გასაყიდად არსებულ, ან დაფარვის ვადამდე ფლობილი ინსტრუმენტების კატეგორიებში შესაძლებელია მხოლოდ იშვიათ შემთხვევებში;

გასაყიდად არსებული ფინანსური აქტივები, რომლებიც დააკმაყოფილებდნენ სესხებისა და მოთხოვნების განმარტებას, იმ შემთხვევაში რეკლასიფიცირდება სესხებისა და მოთხოვნების კატეგორიაში, თუ ბანკს აქვს სურვილი და პოტენციური შესაძლებლობა ფლობდეს მას ახლო მომავალში, ან დაფარვის ვადამდე.

ფინანსური აქტივების რეკლასიფიკაცია ხორციელდება მათი რეალური ღირებულებით, რეკლასიფიკაციის თარიღის მდგომარეობით. მოგებაში ან ზარალში უკვე აღიარებული მოგებისა და ზარალის რეზერვის აღდგენა არ ხორციელდება. ფინანსური აქტივის რეკლასიფიკაციის თარიღის მდგომარეობით რეალური ღირებულება ხდება მისი ახალი თვითღირებულება, ან თუ მართებულია მისი ამორტიზებული ღირებულება. მიმდინარე საანგარიშგებო პერიოდისათვის რეკლასიფიკაცია არ მომხდარა.

ხელმძღვანელობის განსჯის სფეროები და შეფასებების არასარწმუნოების წყარო

ბანკის ფინანსური ანგარიშგების მომზადების პროცესი საჭიროებს ხელმძღვანელობის შეფასებებსა და დაშვებებს, რომლებსაც გავლენა აქვს ანგარიშგების თარიღისათვის აქტივებისა და ვალდებულებების წარმოდგენილ თანხებზე და მოგება ან ზარალზე პერიოდის ბოლოსათვის წარმოდგენილ თანხებზე. დაშვებები და შეფასებები მუდმივად განიხილება ხელმძღვანელობის მიერ. ხელმძღვანელობის შეფასება ეფუძნება ისტორიულ გამოცდილებას და მრავალ სხვა ფაქტორს, რომლებიც მართებულად ითვლება მოცემულ გარემოებებში. ფაქტიური შედეგები შეიძლება განსხვავდებოდეს ამ დაშვებებისგან სხვადასხვა პირობებში და არსებითი დაშვებების შემთხვევაში. ინფორმაცია შეფასებებისა და მნიშვნელოვანი დაშვებების შესახებ სააღრიცხვო პოლიტიკის გამოყენებისას აღწერილია 26-ე შენიშვნაში - ფინანსური ინსტრუმენტების რეალური ღირებულება.

ახალი და გადახდილი ფინანსური ანგარიშგების საერთაშორისო სტანდარტების („ფასს“) გამოყენება

ფასს 9 - ფინანსური ინსტრუმენტები

ფასს 9 - ფინანსური ინსტრუმენტები, რომელიც გამოქვეყნდა 2014 წლის ივლისის თვეში, ჩაანაცვლებს ბასს 39-ში (ფინანსური ინსტრუმენტები: აღიარება და შეფასება) არსებულ მეთოდურ მითითებებს და მოიცავს ფინანსური ინსტრუმენტების კლასიფიკაციისა და შეფასების და ასევე ფინანსური აქტივების გაუფასურებისა და ჰეჯირების აღრიცხვის მოთხოვნებს. ფასს 9 ძალაშია 2018 წლის 1 იანვარს ან მის შემდგომ დაწყებული წლიური პერიოდებისთვის, ადრეული გამოყენების შესაძლებლობით.

2017 წლის ოქტომბერში, ბუღალტრული აღრიცხვის საერთაშორისო სტანდარტების საბჭომ (ბასს) გამოსცა უარყოფითი კომპენსაციის მქონე წინასწარი გადახდების ელემენტი (შესწორებები ფასს 9-ში). ცვლილებები ძალაშია 2019 წლის 1 იანვარს და მის შემდეგ დაწყებული წლიური საანგარიშგებო პერიოდისთვის, ადრეული გამოყენების შესაძლებლობით.

ბანკი გამოიყენებს ფასს 9-ს რომელიც გამოიცა 2014 წლის ივლისში 2018 წლის 1 იანვრიდან და მასში შეტანილ შესწორებებს ადრეულად გამოიყენებს იმავე თარიღიდან.

დღემდე ჩატარებულ შეფასებებზე დაყრდნობით ბანკმა შეაფასა ფასს 9-ის გავლენა ბანკის ფინანსურ ანგარიშგებაზე შემდეგნაირად:

(i) კლასიფიკაცია და შეფასება

ფასს 9 მოიცავს კლასიფიცირების სამ ძირითად კატეგორიას ფინანსური აქტივებისათვის: ამორტიზებული ღირებულებით შეფასებული, რეალური ღირებულებით შეფასებული, სხვა სრულ შემოსავალში ასახვით და რეალური ღირებულებით შეფასებული, მოგებაში ან ზარალში ასახვით. ფასს 9-ის საფუძველზე ფინანსური აქტივების კლასიფიკაცია, ზოგადად, ეფუძნება ბიზნეს მოდელს, რომლის ფარგლებშიც ხდება ფინანსური აქტივის მართვა და ფინანსური აქტივის სახელშეკრულებო ფულადი ნაკადების მახასიათებლებს. სტანდარტი აღმოფხვრის ბასს 39-ში არსებულ დაფარვის ვადამდე ფლობილ, სესხებისა და მოთხოვნების და გასაყიდად არსებულ კატეგორიებს. ფასს 9-ის ფარგლებში, არ განცალკევდება ისეთი წარმოებული ფინანსური ინსტრუმენტები, რომლებიც ჩართულია ისეთ ხელშეკრულებებში სადაც ძირითადი ხელშეკრულება წარმოადგენს სტანდარტის მოქმედების სფეროში შემავალ ფინანსურ აქტივს. ნაცვლად ამისა, ჰიბრიდული ინსტრუმენტი ერთიანად ფასდება კლასიფიცირების მიზნებისთვის. ინვესტიციები კაპიტალში ფასდება რეალური ღირებულებით.

ფასს 9 ძირითადად იწარჩუნებს ბასს 39-ში არსებულ მოთხოვნებს ფინანსური ვალდებულებების კლასიფიკაციისათვის.

გავლენის შეფასება

სტანდარტი გავლენას იქონიებს 1 იანვარი 2018 წლის მდგომარეობით არსებული ფინანსური აქტივების კლასიფიკაციასა და შეფასებაზე შემდეგნაირად:

კლასიფიკაცია:

საერთაშორისო რეზერვები:

ბანკის საერთაშორისო რეზერვები შედგება სახსრებისგან, რომელიც ბანკის სახელით იმართება გარე მენეჯერის მიერ (World Bank RAMP-ის ფარგლებში), რომლებიც 2017 წლის 31 დეკემბრით კლასიფიცირებულია როგორც სავაჭრო ფასიანი ქაღალდები და სახსრებისგან, რომელთაც ბანკი

ფინანსურ ანგარიშგებასთან თანდართული შენიშვნები
2017 წლის 31 დეკემბრით დასრულებული წლისათვის
(ათასი ლარი)

მართავს თავისით და რომლებიც 2017 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით კლასიფიცირებულია, როგორც გასაყიდად არსებული ინვესტიციები. საანგარიშგებო თარიღის მდგომარეობით ბანკი არის საერთაშორისო რეზერვების ფასს 9-ის მიხედვით კლასიფიკაციის ანალიზის დასრულების პროცესში. ბანკს მიაჩნია, რომ ფასს 9-ის მიხედვით საერთაშორისო რეზერვების კლასიფიკაციის ცვლილებას არ ექნება არსებითი გავლენა ბანკის აქტივებისა თუ კაპიტალის ღირებულებაზე.

მონეტარული პოლიტიკის ინსტრუმენტები:

მოთხოვნები კომერციული ბანკების მიმართ 2017 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით კლასიფიცირებულია, როგორც სესხები და მოთხოვნები. ბანკის შეფასებით, ბიზნეს მოდელი ამ ინსტრუმენტებისთვის გულისხმობს დაკრედიტების კონკრეტული საშუალებისგან სახელშეკრულებო ფულადი ნაკადების შეგროვებას და არა ამ ფინანსური აქტივების გაყიდვას. აქტივები, რომლებიც ექცევა ამ ბიზნეს მოდელის ქვეშ, აღირიცხება ამორტიზებული ღირებულებით, იმ პირობით, რომ ფულადი ნაკადები წარმოადგენს მხოლოდ სახელშეკრულებო ძირი თანხისა და პროცენტის დაფარვებს. შესაბამისად, ეს ფინანსური აქტივები, ფასს 9-ის გამოყენების დღიდან, აღრიცხული იქნება შემდგომში ამორტიზებული ღირებულებით.

მთავრობის მიერ გამოშვებული ფასიანი ქაღალდები (ღია ბაზრის ოპერაციებისთვის) 2017 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით კლასიფიცირებულია როგორც გასაყიდად არსებული ინვესტიციები. ბანკის შეფასებით, ბიზნეს მოდელი ამ ინსტრუმენტებისთვის გულისხმობს დაკრედიტების კონკრეტული საშუალებისგან სახელშეკრულებო ფულადი ნაკადების შეგროვებას და აგრეთვე ამ ფინანსური აქტივების გაყიდვას. აქტივები, რომლებიც ექცევა ამ ბიზნეს მოდელის ქვეშ, აღირიცხება რეალური ღირებულებით სხვა სრულ შემოსავალში ასახვით, იმ პირობით, რომ ფულადი ნაკადები წარმოადგენს მხოლოდ სახელშეკრულებო ძირი თანხისა და პროცენტის დაფარვებს. შესაბამისად, ეს ფინანსური აქტივები ფასს 9-ის გამოყენების დღიდან, აღრიცხული იქნება შემდგომში რეალური ღირებულებით სხვა სრულ შემოსავალში ასახვით.

სხვა ფინანსური აქტივები:

მთავრობის მიერ გამოშვებული არასაბაზრო ობლიგაციები 2017 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით კლასიფიცირებულია როგორც დაფარვის ვადამდე ფლობილი ინვესტიციები. ეს ინსტრუმენტები ფასს 9-ის მიხედვით აკმაყოფილებს ამორტიზებული ღირებულებით აღრიცხვის მოთხოვნებს, იმ პირობით, რომ ფულადი ნაკადები წარმოადგენს მხოლოდ სახელშეკრულებო ძირი თანხისა და პროცენტის დაფარვებს. შესაბამისად, მთავრობის მიერ გამოშვებული არასაბაზრო ობლიგაციები, ფასს 9-ის გამოყენების დღიდან, აღრიცხული იქნება შემდგომში ამორტიზებული ღირებულებით.

სხვა ფინანსური აქტივები კლასიფიცირდება ამორტიზებული ღირებულებით 2017 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით. ეს ფინანსური აქტივები მოიცავს არასავაჭრო ფინანსურ აქტივებს, როგორცაა სავაჭრო მოთხოვნები და თანამშრომლებზე გაცემული სესხები, რომელთა მიზანია ძირი თანხისა და პროცენტის სახით წარმოდგენილი სახელშეკრულებო თანხების მიღება და აქტივის ფლობა ვადის ამოწურვამდე. კლასიფიკაციის ეს კრიტერიუმები შეესაბამება ამორტიზებული ღირებულებით აღრიცხვის განსაზღვრებას, რომელიც ემთხვევა აღრიცხვის ახლანდელ მიდგომას.

შეფასება:

ყველა იმ ფინანსური აქტივისთვის, რომელიც კლასიფიცირდება როგორც რეალური ღირებულებით, სხვა სრულ შემოსავალში ასახვით, იქამდე სანამ შეწყდება აქტივის აღიარება ან აქტივი რეკლასიფიცირდება, შემოსულობა ან ზარალი აღიარდება სხვა სრულ შემოსავალში, გარდა გაუფასურების შემოსულობისა ან ზარალისა და სავალუტო კურსის ცვლილებით განპირობებული

შემოსულობისა ან ზარალისა. როდესაც შეწყდება ფინანსური აქტივის აღიარება, დაგროვილი მოგება ან ზარალი, რომელიც აღიარებულია სხვა სრულ შემოსავალში, კაპიტალიდან რეკლასიფიცირდება მოგებაში ან ზარალში, როგორც რეკლასიფიკაციის კორექტირება. ფინანსური აქტივებისთვის, რომლებიც კლასიფიცირდება როგორც რეალური ღირებულებით, მოგებაში ან ზარალში ასახვით, ყველა შემოსულობა ან ზარალი აღიარდება მოგებაში ან ზარალში, გარდა იმ შემთხვევისა, როდესაც გამოიყენება კლასიფიკაციის სხვა მოთხოვნები. ყველა სხვა ფინანსური აქტივი აღირიცხება ამორტიზებული ღირებულებით და აქტივთან დაკავშირებული შემოსულობა ან ზარალი აქტივის აღიარების შეწყვეტისას აღიარდება მოგებაში ან ზარალში.

(ii) გაუფასურება

ფასს 9 ანაცვლებს ბასს 39-ში მოცემულ 'დამდგარი ზარალის' მოდელს 'მოსალოდნელი საკრედიტო ზარალის' მოდელით. ახალი გაუფასურების მოდელი ეხება ფინანსურ აქტივებს, რომლებიც ფასდება ამორტიზებული ღირებულებით და რეალური ღირებულებით, სხვა სრულ შემოსავალში ასახვით, ასევე იჯარის მოთხოვნებს, გარკვეულ სესხის გაცემის ვალდებულებებს (დაპირებებს) და ფინანსურ გარანტიის ხელშეკრულებებს. გაუფასურების ახალი მოდელი ზოგადად მოითხოვს მოსალოდნელი საკრედიტო ზარალის აღიარებას მოგებაში ან ზარალში ყველა ფინანსური აქტივისთვის, თუნდაც ისინი იყვნენ ახლად შექმნილი ან შეძენილი. ფასს 9-ის ფარგლებში გაუფასურება ფასდება, როგორც ისეთი მოსალოდნელი საკრედიტო ზარალი, რომელიც გამოწვეულია იმ დეფოლტის მოვლენებისგან ფინანსურ ინსტრუმენტზე, რომელთა მოხდენაც შესაძლებელია შემდგომი 12 თვის განმავლობაში (12-თვიანი მოსალოდნელი საკრედიტო ზარალი) ან ისეთი მოსალოდნელი საკრედიტო ზარალი, რომელიც გამოწვეულია ყველა შესაძლო დეფოლტის მოვლენისგან, რომელთა მოხდენაც შესაძლებელია ფინანსური ინსტრუმენტის მოსალოდნელი არსებობის მანძილზე (არსებობის მანძილზე მოსალოდნელი საკრედიტო ზარალი). ფინანსურ აქტივთან მიმართებაში მოსალოდნელი საკრედიტო ზარალის თავდაპირველად აღიარებული ოდენობა 12-თვიანი მოსალოდნელი საკრედიტო ზარალის ტოლია (გარდა გარკვეული საეკონომიკური და იჯარის მოთხოვნებისა, სახელშეკრულებო აქტივებისა და შეძენილი ან შექმნილი საკრედიტო რისკით გაუფასურებული ფინანსური აქტივებისა). თუ ფინანსურ ინსტრუმენტთან დაკავშირებული საკრედიტო რისკი მნიშვნელოვანად გაიზარდა თავდაპირველი აღიარების შემდგომ, ზარალის რეზერვი გამოითვლება იმ ოდენობით, რაც არსებობის მანძილზე მოსალოდნელი საკრედიტო ზარალის ტოლია.

ფინანსური აქტივები, რომელთათვისაც აღიარებულია 12-თვიანი მოსალოდნელი საკრედიტო ზარალი, მოიაზრება, რომ არიან პირველ სტადიაში; ფინანსური აქტივები, რომლებმაც განიცადეს საკრედიტო რისკის მნიშვნელოვანი ზრდა თავდაპირველი აღიარების შემდეგ, მაგრამ ამავე დროს არ არიან საკრედიტო რისკით გაუფასურებულნი, მოიაზრება, რომ არიან მეორე სტადიაში; ხოლო ფინანსური აქტივები, რომლებიც არიან საკრედიტო რისკით გაუფასურებულნი, მოიაზრება, რომ არიან მესამე სტადიაში.

მოსალოდნელი საკრედიტო ზარალის შეფასება უნდა იყოს მიუკერძოებელი და ალბათობით შეწონილი; ის უნდა ასახავდეს ფულის დროით ღირებულებას და მოიცავდეს გონივრულ და ღირებულ ინფორმაციას წარსული მოვლენების, მიმდინარე პირობებისა და სამომავლო ეკონომიკური მდგომარეობის პროგნოზების შესახებ, რომელიც ხელმისაწვდომია მიზანშეუწონელი დანახარჯების ან ძალისხმევების გარეშე. ფასს 9-ის ფარგლებში, საკრედიტო ზარალი აღიარდება უფრო ადრე, ვიდრე ბასს 39-ის ფარგლებში. ზოგადად, გაუფასურების მოდელი ფასს 9-ის ფარგლებში გამოიწვევს გაუფასურების რეზერვის ზრდას, გამომდინარე იქიდან, რომ ყველა ფინანსური აქტივი შეფასდება, სულ მცირე, 12-თვიანი მოსალოდნელი საკრედიტო ზარალით და, ამავდროულად, იმ ფინანსური აქტივების სიმრავლე, რომლებსაც ეხება არსებობის მანძილზე მოსალოდნელი საკრედიტო ზარალი, სავარაუდოდ უფრო დიდი იქნება, ვიდრე გაუფასურების ობიექტური მტკიცებულების მქონე სიმრავლე ბასს 39-ის ფარგლებში.

გავლენის შეფასება

ფინანსურ ინსტრუმენტებთან მიმართებით, რომლებიც იმართება საერთაშორისო რეზერვების ფარგლებში და რომლებიც ფასს 9-ის ფარგლებში დაექვემდებარება შეფასებას გაუფასურებაზე, ბანკი მიიჩნევს, რომ მათ აქვთ დაბალი საკრედიტო რისკი მათი მაღალი გარე საკრედიტო რეიტინგისა და ბანკის მკაცრი საინვესტიციო პოლიტიკის გამო; აქედან გამომდინარე ბანკი გამოიყენებს პრაქტიკული ხასიათის გამარტივებულ მიდგომას საკრედიტო რისკის მნიშვნელოვანი ზრდის შეფასებისას და, შესაბამისად, ბანკი ამ აქტივებზე აღიარებს 12-თვიან მოსალოდნელ საკრედიტო ზარალს გაუფასურების შესაბამისობის მატრიცის საფუძველზე, რომელიც გამოიყენება მოსალოდნელი საკრედიტო ზარალის შეფასებისთვის, რამდენადაც ეს დაშვებულია ფასს 9-ის მიხედვით პრაქტიკული ხასიათის გამარტივებული მიდგომის ფარგლებში. მონეტარული პოლიტიკის ოპერაციების ფარგლებში ფინანსურ ინსტრუმენტებთან დაკავშირებით ბანკი არ ვარაუდობს პრაქტიკული ხასიათის გამარტივებული მიდგომის გამოყენებას.

ზოგადად, ბანკი ვარაუდობს რომ ფასს 9-ის მოსალოდნელი საკრედიტო ზარალის მოდელის გამოყენება გამოიწვევს შესაბამისი აქტივებისთვის საკრედიტო ზარალის ადრეულ აღიარებას და ამ ერთეულებისთვის ზარალის რეზერვის ოდენობის გაზრდას.

ბანკი არ მოელის, რომ ფასს 9-ის მიხედვით მოსალოდნელი საკრედიტო ზარალის მოდელზე გადასვლას ექნება არსებითი გავლენა მის ფინანსურ ანგარიშგებაზე. 2017 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით, ფინანსური აქტივების შეფასების საფუძველზე, ბანკი არ მოელის მოსალოდნელი საკრედიტო ზარალის აღიარებას მთლიანი აქტივების 0.02%-ზე მეტი ოდენობით.

(iii) ჰეჯირების აღრიცხვა

ბანკს არ აქვს მოლოდინი იმისა, რომ ფასს 9-ის ჰეჯირების აღრიცხვის მოთხოვნების გამოყენებას ექნება არსებითი გავლენა მის ფინანსურ ანგარიშგებაზე.

(iv) გარდამავალი ეტაპი

კლასიფიკაციის, შეფასებისა და გაუფასურების მოთხოვნები, ზოგადად, გამოიყენება რეტროსპექტულად (რამდენიმე გამონაკლისით) საწყისი გაუნაწილებელი მოგებისა და რეზერვის კორექტირებით სტანდარტის თავდაპირველი გამოყენების თარიღზე, შესაძარისი პერიოდების გადაანგარიშების მოთხოვნის გარეშე.

ფასს 9 ძალაშია 2018 წლის 1 იანვარს და მის შემდგომ დაწყებული საანგარიშგებო პერიოდებისთვის. დაშვებულია სტანდარტის ადრეული გამოყენება. ბანკს ეს სტანდარტი აქამდე არ გამოუყენებია. ბანკი გამოიყენებს ახალ წესებს რეტროსპექტულად 2018 წლის 1-ლი იანვრიდან სტანდარტით დაშვებული პრაქტიკული ხასიათის გამარტივებული მიდგომების ჩათვლით. 2017 წლის შესადარისი ინფორმაცია არ გადაანგარიშდება.

სხვა განცხადებები

ფასს-ის სხვადასხვა გაუმჯობესებასთან შესაბამისობა მიმდინარეობს სათითაოდ სტანდარტის დონეზე.

ყველა ცვლილება, რომელიც გამოიწვევს სააღრიცხვო ცვლილებებს წარდგენასთან, აღიარებასა ან შეფასებასთან მიმართებით, ძალაში შევა არაუადრეს 2018 წლის 1 იანვრისა, გარდა ბასს 7 - ფულადი

ფინანსურ ანგარიშგებასთან თანდართული შენიშვნები
2017 წლის 31 დეკემბრით დასრულებული წლისათვის
(ათასი ლარი)

ნაკადების ანგარიშგებისა და ბასს 12 - მოგებიდან გადასახადებისა, რომლებიც ძალაშია 2017 წლის 1 იანვარს და მის შემდგომ დაწყებულ პერიოდებში.

ბასს 7 - ფულადი ნაკადების ანგარიშგება აზუსტებს, რომ ორგანიზაციებმა უნდა წარადგინონ განმარტებითი შენიშვნები, რათა მისცენ საშუალება ფინანსური ანგარიშგების მკითხველებს შეაფასონ ორგანიზაციის ფინანსური აქტივობებით გამოწვეული ვალდებულებების ცვლილებები. იმისათვის, რომ დაკმაყოფილდეს გამჟღავნების ეს ახალი მოთხოვნა, ბანკმა მეშვიდე განმარტებით შენიშვნაში წარმოადგინა რეკონსილაცია საწყის და საბოლოო ნაშთებს შორის იმ ვალდებულებებისთვის რომელიც გამოწვეულია მისი ფინანსური აქტივობებით.

ბასს 12 - მოგებიდან გადასახადები არ არის ბანკისთვის შესაბამისი, იქიდან გამომდინარე, რომ ბანკი კანონით გათვალისწინებული ყველა გადასახადისა და მოსაკრებლისგან.

ბანკს ჯერ არ შეუფასებია ფასს-ის იმ სხვა განახლებების სავარაუდო ზეგავლენა ბანკის ფინანსურ მდგომარეობასა და შედეგებზე, რომლებიც ძალაშია 2018 წლის 1 იანვარს და შემდგომ პერიოდებში.

4. საკომისიო შემოსავლები და ხარჯები

საკომისიო შემოსავლები და ხარჯები შედგება:

	დასრულებული წლისთვის 31 დეკემბერი 2017	დასრულებული წლისთვის 31 დეკემბერი 2016
საკომისიო შემოსავლები:		
ფულადი სახსრების გადარიცხვა	1,826	1,641
სხვა	13	10
სულ საკომისიო შემოსავლები:	1,839	1,651
საკომისიო ხარჯები:		
გარე მენეჯერისთვის გადახდილი საკომისიო	(1,018)	(964)
ანგარიშსწორების ოპერაციები	(467)	(495)
ნაღდ ფულთან დაკავშირებული ოპერაციები	(331)	(33)
სულ საკომისიო ხარჯები:	(1,816)	(1,492)

ბანკი ფლობს და მართავს დროის რეალურ რეჟიმში ანგარიშსწორების სისტემას, რომელიც არის ბანკთაშორისი გადახდის სისტემა ეროვნულ ვალუტაში განხორციელებული ოპერაციებისთვის. ფულადი სახსრების გადარიცხვა წარმოადგენს ანგარიშსწორების საკომისიო გადასახადს რომელიც გადახდილია მონაწილეების მიერ (საქართველოს ფინანსთა სამინისტროს გარდა) ანგარიშსწორების შესრულების დროს.

5. სხვა შემოსავალი

სხვა შემოსავლები შედგება:

	დასრულებული წლისთვის 31 დეკემბერი 2017	დასრულებული წლისთვის 31 დეკემბერი 2016
საინვესტიციო ქონების გაყიდვიდან მიღებული შემოსავალი	1,016	-
შემოსავალი მიღებული გრანტიდან	9	624
სხვა	893	697
სხვა შემოსავლები	1,918	1,321

6. საოპერაციო ხარჯები

საოპერაციო ხარჯები მოიცავს:

	დასრულებული წლისთვის 31 დეკემბერი 2017	დასრულებული წლისთვის 31 დეკემბერი 2016
ხელფასები და პრემიები	16,803	14,131
ანაზღაურებადი შვებულება და ბიულეტენი	1,201	926
სულ თანამშრომლებზე გაწეული ხარჯები	18,004	15,057
საინფორმაციო მომსახურება	1,634	1,515
პროგრამული უზრუნველყოფის ხარჯი	906	766
სოციალური დახმარების ხარჯები	844	636
კომუნალური ხარჯები	766	736
რემონტი და შეკეთება	368	324
თანამშრომელთა გადამზადების ხარჯები	319	197
სამივლინებო და მასთან დაკავშირებული ხარჯები	298	356
უსაფრთხოება	293	305
იურიდიული მომსახურება და კონსულტაცია	225	317
საწვავის ხარჯები	227	177
სხვა	1,218	1,159
სულ საერთო და ადმინისტრაციული ხარჯები	7,098	6,488
ცვეთის ხარჯი (შენიშვნები 14, 15)	3,703	3,658
ამორტიზაციის ხარჯი (შენიშვნა 16)	290	892
სულ ცვეთა და ამორტიზაცია	3,993	4,550

ფინანსურ ანგარიშგებასთან თანდართული შენიშვნები
 2017 წლის 31 დეკემბრით დასრულებული წლისათვის
 (ათასი ლარი)

7. ფულადი სახსრები და მათი ეკვივალენტები

	31 დეკემბერი, 2017	31 დეკემბერი, 2016
ნაღდი ფული უცხოურ ვალუტაში	76,270	364,876
მიმდინარე ანგარიშები	231,498	270,290
90 დღემდე ვადის მქონე დეპოზიტები ფინანსურ ინსტიტუტებში	1,281,888	908,218
სულ ფულადი სახსრები და მათი ეკვივალენტები	1,589,656	1,543,384

ბანკს არ გააჩნია ვადაგადაცილებული ან გაუფასურებული ფულადი სახსრები და მათი ეკვივალენტები.

2017 და 2016 წლების 31 დეკემბრის მდგომარეობით, 1,490,893 და 1,171,173 ათასი ლარი, შესაბამისად, განთავსებული იყო მიმდინარე ანგარიშებზე და ოთხმოცდაათ დღემდე დაფარვის ვადის მქონე ვადიან დეპოზიტებზე თერთმეტ (2016 წელს - ცხრა) საერთაშორისო მასშტაბით აღიარებულ კომერციულ ბანკსა და ეკონომიკური განვითარებისა და თანამშრომლობის ორგანიზაციის წევრი ქვეყნების ცენტრალურ ბანკებში.

2017 და 2016 წლების 31 დეკემბრის მდგომარეობით, ფინანსური ინსტიტუტების ოთხმოცდაათ დღემდე დაფარვის მქონე დეპოზიტებზე წლიური საპროცენტო განაკვეთის დიაპაზონი შეადგენდა 0.09%-2.10% და 0.73%-1.75% (შესაბამისად).

ვალდებულებების ცვლილებების რეკონსილაცია საფინანსო საქმიანობიდან წარმოშობილ ფულად ნაკადებთან:

	ნაღდი				უნაღდო			
	შენიშვნა	31 დეკემბერი, 2016	გადახდილი პროცენტი	ფულადი სახსრები ფინანსური საქმიანობიდან	დარიცხული პროცენტი	საკურსო სხვაობები	სხვა	31 დეკემბერი, 2017
ფინანსური აქტივობებით გამოწვეული ვალდებულებები:								
გამოშვებული სავალო ფასიანი ქაღალდები	21	197,240	(5,854)	(118,646)	6,544	-	-	79,284
ვალდებულებები საერთაშორისო სავალუტო ფონდის მიმართ	9	528,994	(4,012)	200,011	4,103	25,814	(94)	754,816

8. მოთხოვნები რეზიდენტი ფინანსური ინსტიტუტების მიმართ

2017 და 2016 წლების 31 დეკემბრის მდგომარეობით, მოთხოვნები ფინანსური ინსტიტუტების მიმართ მოიცავს:

	31 დეკემბერი, 2017	31 დეკემბერი, 2016
მოთხოვნები რეზიდენტი ფინანსური ინსტიტუტების მიმართ		
მონეტარული პოლიტიკის ინსტრუმენტების მიხედვით		
რეფინანსირების სესხები	1,000,608	1,300,472
ერთთვიანი ღია საბაზრო ოპერაციების ინსტრუმენტი	400,242	400,655
ერთდღიანი სესხი	190,086	55,013
სულ მოთხოვნები რეზიდენტი ფინანსური ინსტიტუტების მიმართ	1,590,936	1,756,140
სხვა მოთხოვნები რეზიდენტი ფინანსური ინსტიტუტების მიმართ		
გალარების პროგრამის მიხედვით გაცემული სესხები	221,303	-
სულ სხვა მოთხოვნები რეზიდენტი ფინანსური ინსტიტუტების მიმართ	221,303	-

რეფინანსირების სესხები წარმოადგენს ბანკის მონეტარული პოლიტიკის ინსტრუმენტებს, რომლებიც გაიცემა საქართველოს კომერციულ ბანკებზე ლიკვიდობის მიზნებით და გააჩნია 7 დღიანი ვადიანობა. რეფინანსირების სესხის მსგავსად, მონეტარული პოლიტიკის ერთთვიანი ღია საბაზრო ოპერაციების ინსტრუმენტის მეშვეობით ბანკი აწვდის მოკლევადიან ლიკვიდურობას ქვეყნის საბანკო სისტემას საჭიროების შემთხვევაში.

გალარების პროგრამის ფარგლებში გაცემული სესხები წარმოადგენს საქართველოს ეროვნული ბანკის მიერ რეზიდენტი კომერციული ბანკებისთვის გაცემულ სახსრებს ეროვნულ ვალუტაში დენომინირებულ სესხებზე საზოგადოების მხრიდან გაზრდილი მოთხოვნის მხარდასაჭერად, რაც განაპირობა საქართველოს მთავრობის მიერ 2017 წლის იანვარში გალარების პროგრამის დამტკიცებამ.

2017 და 2016 წლების 31 დეკემბრის მდგომარეობით, ბანკს გააჩნდა რეფინანსირების სესხები გაცემული სამ რეზიდენტ კომერციულ ბანკზე 963,585 ათასი ლარის ოდენობით, 7.38%-7.43%, წლიური საპროცენტო განაკვეთის დიაპაზონით და სამ რეზიდენტ კომერციულ ბანკზე 1,240,450 ათასი ლარის ოდენობით, 6.57%-6.65%, წლიური საპროცენტო განაკვეთის დიაპაზონით, შესაბამისად.

2017 და 2016 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით, ერთთვიანი ღია ბაზრის ოპერაციების კონცენტრაცია შეადგენდა 367,222 ათასი ლარის მოთხოვნებს სამი რეზიდენტი კომერციული ბანკის მიმართ წლიური საპროცენტო განაკვეთით 7.34%-7.37%, და 385,630 ათასი ლარის მოთხოვნებს სამი რეზიდენტი კომერციული ბანკის მიმართ წლიური საპროცენტო განაკვეთით 6.57%-6.71%, შესაბამისად.

2017 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით, ბანკს გალარების პროგრამის ფარგლებში გაცემული სესხების კონცენტრაცია შეადგენდა 220,513 ათასი ლარის მოთხოვნებს სამი რეზიდენტი კომერციული ბანკის მიმართ, წლიური საპროცენტო განაკვეთით 7.25% (2016: ნული).

გირაო და სხვა სასესხო უზრუნველყოფა

სესხის უზრუნველყოფის ტიპი და კრიტერიუმები თითოეული უზრუნველყოფის ტიპისთვის განისაზღვრება ბანკის საბჭოს მიერ. უზრუნველყოფად მიღებული აქტივებია: ა) საქართველოს მთავრობისა და ეროვნული ბანკის მიერ გამოშვებული ლარში დენომინირებული სავალო ფასიანი ქაღალდები; ბ) საერთაშორისო ფინანსური ინსტიტუტების მიერ გამოშვებული ლარში დენომინირებული სავალო ფასიანი ქაღალდები; გ) რეზიდენტი და არა რეზიდენტი იურიდიული პირების მიერ გამოშვებული ლარში დენომინირებული სავალო ფასიანი ქაღალდები „ფასიანი ქაღალდების ბაზრის შესახებ“ საქართველოს კანონის შესაბამისად და ლარში დენომინირებული 2018 წლის 1 იანვრამდე კერძო შეთავაზებით გამოშვებული ფასიანი ქაღალდები, გარდა სავალო ფასიანი ქაღალდებისა, რომლებიც გამოშვებულია საქართველოში ოპერირებადი კომერციული ბანკების მიერ და სავალო ფასიანი ქაღალდებისა, რომლებიც გამოშვებულია ამ კომერციულ ბანკებთან დაკავშირებული და მფლობელობაში ყოფილი იურიდიული პირების მიერ; დ) კომერციული ბანკების სასესხო აქტივები, რომლებიც აკმაყოფილებს გარკვეულ კრიტერიუმებს; ე) უცხოურ ვალუტაში დენომინირებული დეპოზიტები ეროვნულ ბანკში. განსაკუთრებულ შემთხვევებში, ეროვნული ბანკის საბჭომ შესაძლოა, განსაზღვროს სხვა ტიპის აქტივი სესხის უზრუნველყოფისთვის; ბანკის მონეტარული პოლიტიკის კომიტეტი პერიოდულად განსაზღვრავს უზრუნველყოფის თითოეული სახეობის დასაკავებელ თანხას (ჰეარქაის) უფლებამოსილი აქტივების ნომინალურ ღირებულებაზე დაყრდნობით. კანონით განსაზღვრულ განსაკუთრებულ შემთხვევებში, ბანკის საბჭო უფლებამოსილია უზრუნველყოფის გარეშე გასცეს ბოლო ინსტანციის სესხი. კანონის თანახმად საქართველოს ეროვნულ ბანკს აქვს მოთხოვნის უპირატესი დაკმაყოფილების უფლება მოვალის აქტივების ხარჯზე.

2017 და 2016 წლების 31 დეკემბრის მდგომარეობით, რეზიდენტი ფინანსური ინსტიტუტებისგან უზრუნველყოფად მიღებული ფინანსური აქტივების სახეობები და რეალური ღირებულებები შემდეგნაირია:

	31 დეკემბერი, 2017	31 დეკემბერი, 2016
სახელმწიფო ფასიანი ქაღალდები (სახაზინო ვალდებულებები/ობლიგაციები)	526,432	1,282,975
კომერციულ ბანკების სასესხო პორტფელი	514,883	298,309
ბანკის მიერ გამოშვებული სავალო ფასიანი ქაღალდები (სადეპოზიტო სერტიფიკატები)	-	15,284
საერთაშორისო ფინანსური ინსტიტუტების მიერ გამოშვებული ლარში დენომინირებული ობლიგაციები:		
ევროპის რეკონსტრუქციისა და განვითარების ბანკი (EBRD)	385,000	132,000
შავი ზღვის ვაჭრობისა და განვითარების ბანკი (BSTDB)	108,000	108,000
აზიის განვითარების ბანკი (ADB)	135,500	64,000
საერთაშორისო საფინანსო კორპორაცია (IFC)	108,340	27,700
კომპანიის ობლიგაციები	3,800	4,450
	1,781,955	1,932,718
კომერციული ბანკების დეპოზიტები და სასესხო პორტფელი, რომლებიც დაგირავებულია გალარების პროგრამის ფარგლებში გაცემული სესხების უზრუნველსაყოფად	275,058	-
	2,057,013	1,932,718

ბანკი ახორციელებს უზრუნველყოფის ღირებულების მონიტორინგს, ითხოვს დამატებით უზრუნველყოფას არსებული ხელშეკრულების ფარგლებში და ასევე ახდენს უზრუნველყოფის ღირებულების მონიტორინგს სესხის გაუფასურებისთვის რეზერვების ადეკვატურობის შემოწმებისას.

9. SDR-ის ანგარიში საერთაშორისო სავალუტო ფონდში

ნაშთები საერთაშორისო სავალუტო ფონდის („სსფ“) მიმართ მოიცავს:

	31 დეკემბერი, 2017	31 დეკემბერი, 2016
აქტივები:		
SDR-ის ანგარიში საერთაშორისო სავალუტო ფონდში	534,253	512,592
ვალდებულებები:		
საერთაშორისო სავალუტო ფონდის მიმდინარე ანგარიშები		
მიმდინარე ანგარიში №1	1,785	1,663
მიმდინარე ანგარიში №2	10	32
	1,795	1,695
საერთაშორისო სავალუტო ფონდისგან მიღებული სესხები		
გაფართოებული დაფინანსების მექანიზმის ფარგლებში (EFF)	220,951	-
სიღარიბის დაძლევისა და ეკონომიკური ზრდის ფარგლებში (PRGF)	-	14,882
ზოგადი SDR-ის სახსრების განაწილება	411,901	396,687
სპეციალური SDR-ის სახსრების განაწილება	120,169	115,730
	753,021	527,299
სულ ვალდებულებები საერთაშორისო სავალუტო ფონდის მიმართ	754,816	528,994
გარე საბალანსო ნაშთები		
საერთაშორისო სავალუტო ფონდის კვოტა	713,975	665,269
საერთაშორისო სავალუტო ფონდის კვოტისა და საერთაშორისო სავალუტო ფონდისგან მიღებული სახსრების უზრუნველსაყოფად ფლობილი ფასიანი ქაღალდები	(1,170,228)	(916,528)

SDR-ის ანგარიში საერთაშორისო სავალუტო ფონდში

SDR-ის ანგარიში წარმოადგენს ბანკის მიმდინარე ანგარიშს საერთაშორისო სავალუტო ფონდში, რომელიც გამოიყენება სესხებთან დაკავშირებული ოპერაციებისა და საერთაშორისო სავალუტო ფონდთან ანგარიშსწორებისათვის. SDR-ის ანგარიში ძირითადად შეადგენს საერთაშორისო სავალუტო ფონდისგან ხელშეკრულების თანახმად მიღებულ SDR სახსრების ზოგად და სპეციალურ განაწილებას. SDR-ის ანგარიშზე დარიცხული პროცენტის გაანგარიშება ხდება საერთაშორისო სავალუტო ფონდის მიერ ყოველკვირეულად დადგენილი განაკვეთით, რომელიც ეფუძნება ძირითად ფულად ბაზრებზე არსებულ მოკლევადიან საბაზრო განაკვეთებს. 2017 და 2016 წლების განმავლობაში საშუალო ნომინალურმა წლიურმა საპროცენტო განაკვეთმა შესაბამისად შეადგინა 0.244%-0.747% და 0.050%-0.273%, შესაბამისად.

საერთაშორისო სავალუტო ფონდის მიმდინარე ანგარიშები

ბანკს მოეთხოვება საერთაშორისო სავალუტო ფონდის ორი ანგარიშის ფლობა: მიმდინარე ანგარიში #1 და მიმდინარე ანგარიში #2. საერთაშორისო სავალუტო ფონდის ანგარიში #1 გამოიყენება საერთაშორისო სავალუტო ფონდის მიერ საოპერაციო ანგარიშსწორებისათვის, ხოლო მიმდინარე ანგარიში #2 განკუთვნილია საერთაშორისო სავალუტო ფონდის მიერ ლარში წარმომოხდელი საოპერაციო ხარჯების დასაფარად.

საერთაშორისო სავალუტო ფონდისგან მიღებული სახსრები

საერთაშორისო სავალუტო ფონდისგან მიღებული სახსრები მოიცავს „გაფართოებული დაფინანსების მექანიზმის“ (EFF) ფარგლებში მიღებულ სესხს 220,951 ათასი ლარის საბალანსო ღირებულებით 2017 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით. EFF პროგრამა ხელს უწყობს საქართველოში ყოვლისმომცველი პროგრამის განხორციელებას, რაც გულისხმობს მაკროეკონომიკური და ფინანსური სტაბილურობის შენარჩუნებასა და ზრდის ხელშეწყობის მიზნით სტრუქტურული რეფორმების გატარებას. 36-თვიანი „გაფართოებული დაფინანსების მექანიზმის“ პროგრამა დამტკიცდა 2017 წლის 12 აპრილს 210.4 მილიონი SDR-ის ოდენობით (კვოტის 100 პროცენტი), რომლისგანაც 2017 წლის განმავლობაში ბანკმა აითვისა 60 მილიონი SDR. დაფარვების დაწყება იგეგმება 2021 წლიდან და სესხის სრული დაფარვა დაგეგმილია 2027 წლისთვის. სასესხო განაკვეთი მიბმულია საერთაშორისო სავალუტო ფონდის საბაზრო საპროცენტო განაკვეთზე (ცნობილი როგორც საბაზისო განაკვეთი), რომელიც წარმოადგენს SDR-ის საპროცენტო განაკვეთს, რომელმაც 2017 წლის 31 დეკემბრისთვის შეადგინა 0.743%.

საერთაშორისო სავალუტო ფონდისგან მიღებული სახსრები დენომინირებულია SDR-ში.

SDR სახსრების განაწილება

SDR სახსრების განაწილება წარმოადგენს საერთაშორისო სავალუტო ფონდის მიერ უზრუნველყოფის გარეშე, საპროცენტო განაკვეთის მქონე SDR სახსრების განაწილებას ზოგადი და სპეციალური სახსრების სახით. სახსრების ზოგადი განაწილება საერთაშორისო სავალუტო ფონდის მიერ ხელშეკრულების თანახმად ხორციელდება SDR განყოფილების ყველა წევრისათვის კვოტის პროპორციულად. 2009 წლის 10 აგვისტოთი დათარიღებული საერთაშორისო სავალუტო ფონდის ხელშეკრულების მეოთხე ცვლილება, რომელიც განსაზღვრავს SDR სახსრების სპეციალურ, ერთჯერად განაწილებას, უკავშირდება გლობალური ლიკვიდობის ხელშეწყობას. ცვლილების თანახმად სახსრების სპეციალური განაწილება შეეხო საერთაშორისო სავალუტო ფონდის წევრებს, მათ შორის საქართველოს, 2009 წლის 9 სექტემბერს. წევრები და განსაზღვრული მფლობელები უფლებამოსილი არიან SDR სახსრები გამოიყენონ საერთაშორისო სავალუტო ფონდთან ოპერაციების განსახორციელებლად. ბანკი სახსრების განაწილებას მიიჩნევს საერთაშორისო სავალუტო ფონდის წინაშე უცხოურ ვალუტაში არსებულ ვალდებულებად.

საქართველო, როგორც საერთაშორისო სავალუტო ფონდის წევრი და სახსრების მიმღები ქვეყანა, ვალდებულია საერთაშორისო სავალუტო ფონდის წინაშე იმ თანხით, რომელიც უტოლდება მასზე განაწილებულ წმინდა აკუმულირებულ სახსრებს და ნებისმიერ სხვა თანხას, რომელიც ექვემდებარება გადახდას წევრობის შეწყვეტის, ან საერთაშორისო სავალუტო ფონდის SDR განყოფილების გაუქმების შემთხვევაში.

SDR სახსრების განაწილების საპროცენტო განაკვეთი 2017 და 2016 წლებში შესაბამისად შეადგენდა წლიურ 0.244%-0.747% და 0.050%-0.273%, შესაბამისად.

საერთაშორისო სავალუტო ფონდის კვოტა

საერთაშორისო სავალუტო ფონდის კვოტა 210,400 ათასი SDR, წარმოადგენს საქართველოს საწევრო შენატანს საერთაშორისო სავალუტო ფონდში, რომელსაც არ ერიცხება საპროცენტო განაკვეთი და მოქმედია 2016 წლის 26 იანვრიდან, მას შემდეგ რაც საერთაშორისო სავალუტო ფონდის მმართველთა საბჭომ, ფონდის უმაღლესმა მმართველმა საბჭომ, დაასრულა მე-14 კვოტების გადაფასება. საერთაშორისო სავალუტო ფონდი მოიზიდავს სახსრებს წევრი ქვეყნებიდან. საერთაშორისო სავალუტო ფონდის ყოველ წევრ ქვეყანას მიეკუთვნება კვოტა, რომელიც ეფუძნება ქვეყნის შედარებით

ფინანსურ ანგარიშგებასთან თანდართული შენიშვნები
2017 წლის 31 დეკემბრით დასრულებული წლისათვის
(ათასი ლარი)

მდგომარეობას მსოფლიო ეკონომიკაში. წევრების კვოტა ასახავს საერთაშორისო სავალუტო ფონდთან მათი ფინანსურ და ორგანიზაციული ურთიერთობის ძირითად ასპექტებს. გამომდინარე იქიდან რომ ბანკი წარმოადგენს ქვეყნის ფისკალურ წარმომადგენელს საერთაშორისო სავალუტო ფონდთან ურთიერთობაში ინსტრუმენტი არ არის წარდგენილი ფინანსური მდგომარეობის ანგარიშგებაში.

საერთაშორისო სავალუტო ფონდის კვოტისა და საერთაშორისო სავალუტო ფონდისგან მიღებული სახსრების უზრუნველსაყოფად ფლობილი ფასიანი ქაღალდები

ფასიანი ქაღალდი შედგება საერთაშორისო სავალუტო ფონდის კვოტის უზრუნველსაყოფად ფლობილი 713,975 ათასი ლარისა და საერთაშორისო სავალუტო ფონდისგან მიღებული სახსრების უზრუნველსაყოფად ფლობილი 456,253 ათასი ლარისაგან (სულ 1,170,228 ათასი ლარი). ფასიანი ქაღალდი საქართველოს მთავრობის მიერ გამოშვებულ იქნა 1992 წელს საერთაშორისო სავალუტო ფონდის კვოტასთან მიმართებაში. უზრუნველყოფის სახით არსებული ფასიანი ქაღალდი მოიცავს საერთაშორისო სავალუტო ფონდისგან საქართველოს მთავრობისა და ბანკის მიერ მიღებული სახსრების მთლიან ნომინალურ ღირებულებას. ფასიანი ქაღალდის ნომინალური ღირებულება იცვლება ყოველწლიური გადაფასებისა და ბანკის მიერ საერთაშორისო სავალუტო ფონდის საერთო რესურსების ანგარიშიდან სახსრების მიღებისას. ფასიანი ქაღალდს ბანკი ფლობს შენახვის მიზნით, შედეგად მისი აღრიცხვა ხდება გარე-საბალანსო ანგარიშზე და წარმოდგენილია ნომინალური ღირებულებით.

10. წარმოებულ ინსტრუმენტებთან დაკავშირებული აქტივები

	საბალანსო ღირებულება 31 დეკემბერი, 2017	ნომინალური ღირებულება 31 დეკემბერი, 2017	საბალანსო ღირებულება 31 დეკემბერი, 2016	ნომინალური ღირებულება 31 დეკემბერი, 2016
საპროცენტო განაკვეთის ფიუჩერსი:				
ფიუჩერსის მარჟა	646	-	-	-
 საპროცენტო განაკვეთის ფიუჩერსთან დაკავშირებული აქტივები	-	23,848	-	-
საპროცენტო განაკვეთის ფიუჩერსთან დაკავშირებული ვალდებულებები	(2)	(178,862)	-	-
წმინდა პოზიცია საპროცენტო განაკვეთის ფიუჩერსზე	(2)	(155,014)	-	-
 საპროცენტო განაკვეთის ფიუჩერსის ოფციონი				
„ფუტ“ ოფციონთან დაკავშირებული აქტივები	13	259,220	-	-
„ფუტ“ ოფციონთან დაკავშირებული ვალდებულებები	-	(259,220)	-	-
წმინდა პოზიცია საპროცენტო განაკვეთის ფიუჩერსის ოფციონზე	13	-	-	-
სულ წარმოებულ ფინანსური აქტივები	657	(155,014)	-	-

თავდაპირველად, წარმოებულ ინსტრუმენტები ხშირად მოიცავენ მხოლოდ დაპირებების ურთიერთგაცვლას, ანაზღაურების მცირე გადაცემით ან ყოველგვარი გადაცემის გარეშე, თუმცა, აღნიშნული ინსტრუმენტები ხშირად მოიცავენ მაღალი ხარისხის ბერკეტებს და ცვალებადნი არიან. აქტივის ღირებულებაში, განაკვეთში ან ინდექსში შედარებით მცირე მოძრაობას შესაძლოა ჰქონდეს მნიშვნელოვანი გავლენა ბანკის მოგებაზე ან ზარალზე.

ფინანსურ ანგარიშგებასთან თანდართული შენიშვნები
2017 წლის 31 დეკემბრით დასრულებული წლისათვის
(ათასი ლარი)

ფიუჩერსული ხელშეკრულებები წარმოადგენენ სახელშეკრულებო შეთანხმებებს გარკვეული ფინანსური ინსტრუმენტის კონკრეტული ფასით და სამომავლო თარიღით ყიდვაზე ან გაყიდვაზე. ფიუჩერსული ხელშეკრულებები ხორციელდება სტანდარტიზებული თანხებით რეგულარული გაცვლების საფუძველზე და ექვემდებარება ყოველდღიური ფულადი ზღვარის მოთხოვნებს. ფიუჩერსულ ხელშეკრულებებთან დაკავშირებული საკრედიტო რისკი განიხილება, როგორც მინიმალური, ვინაიდან გაცვლის ფულადი ზღვარის მოთხოვნები უზრუნველყოფენ იმას, რომ აღნიშნული ხელშეკრულებები შესრულდება და ანგარიშსწორება განხორციელდება ნეტო საფუძველზე.

ბანკი ვაჭრობს ევროდოლარის ფიუჩერსებით 2012 წლის მარტიდან, პორტფელის აქტიური მართვის ფარგლებში. აღნიშნული ფინანსური ინსტრუმენტი კოტირებულია ჩიკაგოს სასაქონლო ბირჟაზე და ჩიკაგოს სავაჭრო ბირჟაზე. ევროდოლარის ფიუჩერსები ფულადი ბაზრის ყველაზე ლიკვიდური და ყველაზე მეტად გაყიდვადი წარმოებული ხელშეკრულებებია. თითოეული ევროდოლარის ხელშეკრულების საფუძველს წარმოადგენს 3-თვიანი ევროდოლარის ვადიანი ანაბარი, რომლის პირობითი თანხაა 1 მილიონი აშშ დოლარი. ევროდოლარის ფიუჩერსებით ვაჭრობისას, ბანკი დგას მხოლოდ “საკლირინგო სახლის” საკრედიტო რისკის წინაშე, სადაც ხდება ევროდოლარის ფიუჩერსების ყიდვისა და გაყიდვის ურთიერთგადაფარვა. 2017 წლიდან, ფიუჩერსული კონტრაქტების არახელსაყრელი მოძრაობების ჰეჯირების მიზნით, ბანკმა დაიწყო ფიუჩერსების კონტრაქტებზე ფუთ ოფციონების შესყიდვა.

ბანკი იყენებს ევროდოლარის ფიუჩერსულ კონტრაქტებს ჰეჯირების მიზნებისთვის, რაც, ამ შემთხვევაში, გულისხმობს, რისკების შესაბამისობაში მოსაყვანად (დურაცია და მრუდი), აშშ-ს სამთავრობო ან საკრედიტო რისკის მქონე (სააგენტოებისა და საერთაშორისო ორგანიზაციების მიერ გამოშვებული) ფასიანი ქაღალდების ყიდვა-გაყიდვას და შესაბამისი მოცულობის საპირისპირო პოზიციის ევროდოლარის ფიუჩერსულ კონტრაქტებში გახსნას. ამგვარი სტრატეგიების მთავარ მიზანს წარმოადგენს პორტფელის საპროცენტო განაკვეთის რისკების შემცირება და საკრედიტო რისკებზე (სპრედებზე) მოლოდინების გამოხატვა.

ბანკის პორტფელში არსებული ევროდოლარის ფიუჩერსები არ არის განკუთვნილი სავაჭრო მიზნებისთვის, ე.ი. ბანკი არ აპირებს მოგების მიღებას მათი ფასების ხელსაყრელი მოძრაობიდან.

საქართველოს ეროვნული ბანკი

ფინანსურ ანგარიშგებასთან თანდართული შენიშვნები
2017 წლის 31 დეკემბრით დასრულებული წლისათვის
(ათასი ლარი)

11. სავაჭრო ფასიანი ქაღალდები

სავაჭრო ფასიანი ქაღალდები მოიცავს:

	31 დეკემბერი, 2017	31 დეკემბერი, 2016
სახსრები, რომელსაც მართავს მსოფლიო ბანკი RAMP*-ის პროგრამის ფარგლებში		
სახელმწიფო ფასიანი ქაღალდები:		
US Treasury Notes	282,389	233,255
State of Saxony-Anhalt, Magdeburg, Germany	11,468	-
State of North Rhine-Westphalia, Duesseldorf, Germany	10,387	-
Province of Quebec Canada, Quebec, Canada	4,151	-
	308,395	233,255
სუპრანაციონალური ფასიანი ქაღალდები		
Asian Development Bank, Manila, Philippines	10,386	10,606
African Development Bank, Abidjan, Ivory Coast	5,197	5,300
Eurofirma, Basel, Switzerland	4,421	-
European Investment Bank, Luxembourg	-	16,186
	20,004	32,092
სააგენტოს ფასიანი ქაღალდები:		
Kreditanstalt fuer Wiederaufbau, Frankfurt, Germany	38,844	24,126
Caisse D'Amortissement de la Dette Sociale, Paris, France	24,681	19,650
Kommunalbanken AS, Oslo, Norway	20,788	21,192
FMS Wertmanagement, Munich, Germany	15,583	24,914
Neder Waterschapsbank, The Hague, The Netherlands	14,278	10,614
Bank Nederlandse Gemeenten, The Hague, The Netherlands	12,924	19,892
Landeskreditbank Baden-Wuerttemberg Foerderbank, Germany	11,744	25,285
Toronto, Province of Ontario Canada	10,430	-
NRW Bank, Duesseldorf, Germany	10,259	15,978
Kommuninvest I Sverige AB, Orebro, Sweden	8,296	5,305
Nederlandse Financierings-Maatschappij voor Ontwikkelingslanden NV, The Hague, The Netherlands	5,220	5,563
Svensk Exportkredit AB, Stockholm, Sweden	5,219	21,508
Caisse Des Depots et Consignations, Paris, France	5,209	21,310
Nordic Investment Bank, Helsinki, Finland	5,198	5,302
Municipality Finance PLC, Helsinki, Finland	5,183	7,429
Erste Abwicklungsanstalt, Dusseldorf, Germany	2,079	12,742
Landwirtschaftliche Rentenbank, Frankfurt, Germany	-	12,065
Kommunekredit, Copenhagen, Denmark	-	10,677
British Columbia, Canada	-	3,715
State of North Rhine-Westphalia, Duesseldorf, Germany	-	5,291
	195,935	272,558
სულ - სახსრები, რომელსაც მართავს მსოფლიო ბანკი RAMP*-ის პროგრამის ფარგლებში	524,334	537,905
სახსრები, რომელსაც მართავს BIS**		
BISIP_K	131,473	133,337
სულ სავაჭრო ფასიანი ქაღალდები	655,807	671,242

* სახსრები, რომლებიც იმართება RAMP პროგრამის ფარგლებში, წარმოადგენს საერთაშორისო რეზერვების ნაწილის მსოფლიო ბანკის ხაზინისთვის (გარე მენეჯერი) სამართავად გადაცემას,

ფინანსურ ანგარიშგებასთან თანდართული შენიშვნები
2017 წლის 31 დეკემბრით დასრულებული წლისათვის
(ათასი ლარი)

რომელიც სპეციალიზებულია პორტფელის მართვაზე. გარე მენეჯერისათვის სამართავად სახსრების გადაცემის მთავარ მიზანს წარმოადგენს ბანკისთვის ნოუ-ჰაუს გადაცემა და საკონსულტაციო მომსახურების გაწევა. მენეჯერი კონტრაქტის საფუძველზე იღებს მართვის გასამრჯელოს, რომელიც გამოითვლება გადაცემული სახსრების ნეტო აქტივების ღირებულების საფუძველზე. გარე მენეჯერის პორტფელში არსებული აქტივები ბანკის სახელზეა, გლობალური მეურვის („ქასთოდინის“) პასუხისმგებლობის ქვეშ, შერჩეული სავაჭრო ფასიანი ქაღალდების ინვესტირებისა და რეინვესტირების მიზნით. ბანკს შეუძლია, დროდადრო, შეატყობინოს გარე მენეჯერს, საინვესტიციო თანხის დამატებების ან შემცირებების შესახებ.

** საერთაშორისო ანგარიშსწორების ბანკისთვის სამართავად გადაცემული სახსრები წარმოადგენს ბანკის მიერ ინვესტიციის განთავსებას საინვესტიციო კალათაში („Pool“-ში) (BISIP K), რომელიც თავის მხრივ წარმოადგენს ცენტრალური ბანკების საერთაშორისო რეზერვების ინვესტიციების სამართავად არსებულ ფონდს და რომლის მთავარი მიზანია ბანკისთვის გამოცდილების გაზიარება და საკონსულტაციო მომსახურების გაწევა. ფონდში კვოტის მფლობელებმა შესაძლოა მოითხოვონ საკუთარი ინვესტიციის გამოტანა ნაწილობრივ ან სრულად ნებისმიერ დროს.

ქვემოთ ცხრილში მოცემულია სავაჭრო ფასიანი ქაღალდების საპროცენტო (კუპონური) განაკვეთები და დაფარვის ვადები:

	31 დეკემბერი, 2017		31 დეკემბერი, 2016	
	წლიური საპროცენტო განაკვეთი	დაფარვის ვადა	წლიური საპროცენტო განაკვეთი	დაფარვის ვადა
სახელმწიფო ფასიანი ქაღალდები	0.125%-1.77%	2018-2020	0.5%-1.0%	2017
სუპრანაციონალური ფასიანი ქაღალდები	1.41%-1.54%	2018-2019	0.875%-1.625%	2017-2018
სააგენტოს ფასიანი ქაღალდები	0.875%-4.63%	2018-2020	0.625%-5.125%	2017-2020

ფინანსური აქტივები რეალური ღირებულებით მოგებაში ან ზარალში ასახვით არ არის გაუფასურებული ან ვადაგადაცილებული.

12. გასაყიდად არსებული ინვესტიციები

	31 დეკემბერი, 2017	31 დეკემბერი, 2016
გასაყიდად არსებული ინვესტიციები უცხოურ ვალუტაში:		
სახელმწიფო ფასიანი ქაღალდები		
US Treasury Notes	3,379,696	3,114,646
Australian Treasury Bills	525,543	493,658
Canada Government Bond	208,371	187,850
Province of Quebec, Canada	57,949	-
French Treasury Note	20,347	18,483
Finland Government Bond	-	2,852
Austria Government Bond	-	4,389
	4,191,906	3,821,878
სუპრანაციონალური ფასიანი ქაღალდები		
European Investment Bank	76,130	26,497
EUROFIMA, Basel, Switzerland	44,213	-
IBRD World Bank, Washington, US	31,172	-
International Finance Corporation	28,516	28,985
African Development Bank	-	69,052
Inter-American Development Bank	-	48,568
	180,031	173,102
სააგენტოს ფასიანი ქაღალდები		
NRW Bank, Duesseldorf, Germany	178,010	60,885
Bank Nederlandse Gemeenten, The Hague, The Netherlands	163,781	66,332
Neder Waterschapsbank, The Hague, The Netherlands	80,790	61,074
Erste Abwicklungsanstalt, Dusseldorf, Germany	80,393	-
Landeskreditbank Baden-Wuerttemberg Foerderbank, Germany	75,080	178,701
Kommunalbanken AS, Oslo, Norway	59,474	-
Kreditanstalt fuer Wiederaufbau, Frankfurt, Germany	56,932	70,752
Kommuninvest I Sverige AB, Orebro, Sweden	15,612	65,484
Municipality Finance PLC, Helsinki, Finland	10,375	-
Toronto, Province of Ontario, Canada	2,999	5,007
Landwirtschaftliche Rentenbank, Frankfurt, Germany	2,546	4,072
Kommunekredit, Copenhagen, Denmark	-	37,942
New South Wales Treasury Corporation, Australia	-	23,292
	725,992	573,541
სულ გასაყიდად არსებული ინვესტიციები დენომინირებულ უცხოურ ვალუტაში	5,097,929	4,568,521
საგაჭრო სახელმწიფო ფასიანი ქაღალდები დენომინირებული ეროვნულ ვალუტაში		
საქართველოს მთავრობის ფასიანი ქაღალდები	155,198	143,660
სულ გასაყიდად არსებული ინვესტიციები დენომინირებულ ეროვნულ ვალუტაში	155,198	143,660

ფინანსურ ანგარიშგებასთან თანდართული შენიშვნები
2017 წლის 31 დეკემბრით დასრულებული წლისათვის
(ათასი ლარი)

გასაყიდად არსებული ინვესტიციების საპროცენტო (კუპონური) განაკვეთები და დაფარვის ვადები იხილეთ ქვემოთ ცხრილში:

	31 დეკემბერი, 2017		31 დეკემბერი, 2016	
	წლიური საპროცენტო განაკვეთი	დაფარვის ვადა	საპროცენტო განაკვეთი	დაფარვის ვადა
დენომინირებული უცხოურ ვალუტაში:				
სახელმწიფო სავალო ფასიანი ქაღალდები	0.625%-5.5%	2018-2020	0.25%-6.0%	2017-2020
სუპრანაციონალური სავალო ფასიანი ქაღალდები	1.0%-6.5%	2018-2020	0.875%-3.75%	2017-2020
სააგენტოს ფასიანი ქაღალდები	0.875%-6.25%	2018-2021	0.625%-6.25%	2017-2019
დენომინირებული ეროვნულ ვალუტაში:				
სახელმწიფო სავალო ფასიანი ქაღალდები	7.3%-14.375%	2018-2022	7.3%-14.375%	2017-2021

გასაყიდად არსებული ფინანსური აქტივები არ არის ვადაგადაცილებული ან გაუფასურებული.

13. დაფარვის ვადამდე ფლობილი ინვესტიციები

	31 დეკემბერი, 2017		31 დეკემბერი, 2016	
	საბალანსო ღირებულება	ნომინალური ღირებულება	საბალანსო ღირებულება	ნომინალური ღირებულება
საქართველოს მთავრობის ფასიანი ქაღალდები				
საქართველოს მთავრობის ფასიანი ქაღალდები	321,952	320,846	362,804	360,846
სულ დაფარვის ვადამდე ფლობილი ინვესტიციები	321,952	320,846	362,804	360,846
დენომინირებული ეროვნულ ვალუტაში				

დაფარვის ვადამდე ფლობილი ინვესტიციების საპროცენტო (კუპონური) განაკვეთები და დაფარვის ვადები იხილეთ ქვემოთ ცხრილში:

	31 დეკემბერი, 2017		31 დეკემბერი, 2016	
	წლიური საპროცენტო განაკვეთი	დაფარვის ვადა	წლიური საპროცენტო განაკვეთი	დაფარვის ვადა
საქართველოს მთავრობის ფასიანი ქაღალდები	7.31%	2018-2025	11.51%	2017-2025

საქართველოს მთავრობის სავალო ფასიანი ქაღალდები ეროვნულ ვალუტაში წარმოადგენს საქართველოს მთავრობასა და ბანკს შორის 2006 წლის მარტში გაფორმებული ხელშეკრულების თანახმად სამთავრობო სესხის სავალო ფასიან ქაღალდებად გარდაქმნის შედეგად საქართველოს ფინანსთა სამინისტროს მიერ გამოშვებულ ფიქსირებული საპროცენტო განაკვეთის მქონე ფასიან ქაღალდებს. სამთავრობო სავალო ფასიანი ქაღალდების გადახდა ხდება ახალი ფინანსური ინსტრუმენტების გამოშვების გზით 40,000 ათასი ლარის ოდენობით ყოველწლიურად, რომელიც კლასიფიცირდება გასაყიდად არსებულ ფინანსურ ინსტრუმენტად (შენიშვნა 12) საპროცენტო

ფინანსურ ანგარიშგებასთან თანდართული შენიშვნები
 2017 წლის 31 დეკემბრით დასრულებული წლისათვის
 (ათასი ლარი)

განაკვეთი ექვემდებარება ყოველწლიურ გადახედვას არსებული საბაზრო განაკვეთების გათვალისწინებით.

დაფარვის ვადამდე ფლობილი აქტივები არ არის ვადაგადაცილებული ან გაუფასურებული.

14. საინვესტიციო ქონება

	2017	2016
თვითღირებულებით		
1 იანვრის მდგომარეობით	2,632	2,632
გასვლა	(414)	-
31 დეკემბრის მდგომარეობით	2,218	2,632
დაგროვილი ცვეთა		
1 იანვრის მდგომარეობით	(132)	(88)
ცვეთის დარიცხვა	(44)	(44)
31 დეკემბრის მდგომარეობით	(176)	(132)
წმინდა საბალანსო ღირებულება:	2,042	2,500

საინვესტიციო ქონება მოიცავს უზუფრუქტის ხელშეკრულების საფუძველზე სახელმწიფო სააგენტოს მიერ გამოყენებულ შენობა-ნაგებობებს, ჯერ განუსაზღვრელი გამოყენების ფუნქციით. შენობა ფლობილია კაპიტალის ღირებულების ზრდის მიზნით.

15. ძირითადი საშუალებები

	მიწა და შენობა- ნაგებობები	კომპიუტერები, საოფისე მოწყობილობა და ავიჯი	სატრანსპორტო საშუალებები და სხვა	სულ
თვითღირებულებით:				
1 იანვარი, 2016	51,791	7,162	15,263	74,216
შესყიდვა	7	1,127	21	1,155
გასვლა	(43)	(75)	(13)	(131)
31 დეკემბერი, 2016	51,755	8,214	15,271	75,240
შესყიდვა	152	1,467	3,011	4,630
გასვლა	-	(234)	(4)	(238)
31 დეკემბერი, 2017	51,907	9,447	18,278	79,632
დაგროვილი ცვეთა:				
1 იანვარი, 2016	(3,149)	(4,354)	(11,885)	(19,388)
ცვეთის დარიცხვა	(1,033)	(986)	(1,595)	(3,614)
გასვლა	1	69	12	82
31 დეკემბერი, 2016	(4,181)	(5,271)	(13,468)	(22,920)
ცვეთის დარიცხვა	(1,031)	(1,081)	(1,547)	(3,659)
გასვლა	-	234	4	238
31 დეკემბერი, 2017	(5,212)	(6,118)	(15,011)	(26,341)
წმინდა საბალანსო ღირებულება:				
31 დეკემბერი, 2017	46,695	3,329	3,267	53,291
31 დეკემბერი, 2016	47,574	2,943	1,803	52,320

ფინანსურ ანგარიშგებასთან თანდართული შენიშვნები
 2017 წლის 31 დეკემბრით დასრულებული წლისათვის
 (ათასი ლარი)

16. არამატერიალური აქტივები

	პროგრამული უზრუნველყოფა	ლიცენზიები	სულ
თვითღირებულებით:			
1 იანვარი, 2016	7,035	303	7,338
შესყიდვა	79	2	81
გასვლა	-	(2)	(2)
31 დეკემბერი, 2016	7,114	303	7,417
შესყიდვა	927	1,042	1,969
31 დეკემბერი, 2017	8,041	1,345	9,386
დაგროვილი ამორტიზაცია:			
1 იანვარი, 2016	(5,981)	(109)	(6,090)
წლის დარიცხვა	(891)	(1)	(892)
გასვლა	-	2	2
31 დეკემბერი, 2016	(6,872)	(108)	(6,980)
წლის დარიცხვა	(119)	(171)	(290)
გასვლა	-	-	-
31 დეკემბერი, 2017	(6,991)	(279)	(7,270)
წმინდა საბალანსო ღირებულება			
31 დეკემბერი, 2017	1,050	1,066	2,116
31 დეკემბერი, 2016	242	195	437

17. სხვა აქტივები და ვალდებულებები

	31 დეკემბერი, 2017	31 დეკემბერი, 2016
სხვა აქტივები დენომინირებული უცხოურ ვალუტაში:		
წინასწარი გადახდები	-	171
სხვა მოთხოვნები	6	34
სულ სხვა აქტივები დენომინირებული უცხოურ ვალუტაში	6	205
სხვა აქტივები დენომინირებული ეროვნულ ვალუტაში:		
სამახსოვრო ოქროს მონეტები და ოქროს ზოდები	3,728	4,335
თანამშრომლებზე გაცემული სესხები	348	519
სასაქონლო-მატერიალური მარაგები	483	465
წინასწარი გადახდები	1,665	1,249
სხვა მოთხოვნები	579	254
	6,803	6,822
სხვა აქტივების გაუფასურების რეზერვი	(282)	(389)
სულ სხვა აქტივები დენომინირებული ეროვნულ ვალუტაში	6,521	6,433

2017 და 2016 წლების 31 დეკემბრის მდგომარეობით, სხვა ფინანსური აქტივები, გაუფასურების რეზერვის გათვალისწინებით, შეადგენს 651 და 417 ათას ლარს, შესაბამისად.

საქართველოს ეროვნული ბანკი

ფინანსურ ანგარიშგებასთან თანდართული შენიშვნები
2017 წლის 31 დეკემბრით დასრულებული წლისათვის
(ათასი ლარი)

სხვა აქტივების დანაკარგების გაუფასურების რეზერვის მოძრაობა მოიცავს შემდეგს:

	სხვა აქტივების გაუფასურების რეზერვი
1 იანვარი, 2016	(534)
წმინდა გაუფასურების ხარჯი	80
აქტივების ჩამოწერა	65
31 დეკემბერი, 2016	(389)
წმინდა გაუფასურების უკუაღდგენა	104
აქტივების ჩამოწერა	3
31 დეკემბერი, 2017	(282)

სხვა აქტივების გაუფასურების რეზერვი წარმოადგენს თანამშრომლებზე გაცემული სესხების გაუფასურების დანაკარგის რეზერვს. ბანკის თანამშრომლებს, ბანკში მუშაობის განმავლობაში ჰქონდათ სესხის აღების უფლება. თანამშრომლის ბანკიდან წასვლის შემდეგ, დარჩენილ სესხის თანხაზე იქმნება 100%-იანი რეზერვი. ჩამოწერა ხდება ბანკის ხელმძღვანელობის გადაწყვეტილების მიხედვით.

სხვა ვალდებულებები მოიცავს:

	31 დეკემბერი, 2017	31 დეკემბერი, 2016
სხვა ვალდებულებები დენომინირებული უცხოურ ვალუტაში		
ვალდებულებები მომწოდებლების მიმართ	2,744	1,954
მთლიანი სხვა ვალდებულებები დენომინირებული უცხოურ ვალუტაში	2,744	1,954
სხვა ვალდებულებები დენომინირებული ეროვნულ ვალუტაში.		
ვალდებულებები მომწოდებლების მიმართ	5,872	5,716
ვალდებულება რეალიზებულ ბანკნოტებსა და მონეტებზე	1,589	1,518
გადავადებული შემოსავლები	2	11
სხვა ვალდებულებები	768	388
მთლიანი სხვა ვალდებულებები დენომინირებული ეროვნულ ვალუტაში	8,231	7,633
სულ სხვა ვალდებულებები	10,975	9,587

2017 და 2016 წლების 31 დეკემბრის მდგომარეობით, სხვა ფინანსური ვალდებულებები შესაბამისად შეადგენს 10,901 და 9,308 ათას ლარს.

18. ვალდებულებები რეზიდენტი ფინანსური ინსტიტუტების მიმართ

ვალდებულებები რეზიდენტი ფინანსური ინსტიტუტების მიმართ მოიცავს:

	31 დეკემბერი, 2017	31 დეკემბერი, 2016
ვალდებულებები რეზიდენტი ფინანსური ინსტიტუტების მიმართ		
მონეტარული პოლიტიკის ინსტრუმენტების მიხედვით		
საკორესპონდენტო ანგარიშები ეროვნულ ვალუტაში	426,778	505,972
ერთდღიანი დეპოზიტები ეროვნულ ვალუტაში	12,000	5,001
სულ ვალდებულებები რეზიდენტი ფინანსური ინსტიტუტების მიმართ	438,778	510,973
მონეტარული პოლიტიკის ინსტრუმენტების მიხედვით		
ბანკების სავალდებულო რეზერვები უცხოურ ვალუტაში	2,818,536	2,766,331
სულ ვალდებულებები რეზიდენტი ფინანსური ინსტიტუტების მიმართ	3,257,314	3,277,304
ვალდებულებები რეზიდენტი ფინანსური ინსტიტუტების მიმართ, სხვა		
საკორესპონდენტო ანგარიშები დენომინირებული უცხოურ ვალუტაში	130,723	133,603
გალარების სესხების უზრუნველსაყოფად ჩადებული სპეციალური დეპოზიტები	181,454	-
სულ ვალდებულებები რეზიდენტი ფინანსური ინსტიტუტების მიმართ, სხვა	312,177	133,603
სულ ვალდებულებები რეზიდენტი ფინანსური ინსტიტუტების მიმართ	3,569,491	3,410,907

2017 და 2016 წლების 31 დეკემბრის მდგომარეობით, რეზიდენტი ფინანსური ინსტიტუტების მიმართ ვალდებულებებში შედის 2,646,651 ათასი ლარის და 2,195,475 ათასი ლარის (შესაბამისად) ოდენობის სამი უმსხვილესი რეზიდენტი კომერციული ბანკის ნაშთები, რომლებიც აღემატება ფინანსური ინსტიტუტების მიმართ მთლიანი ვალდებულების 74.15 პროცენტს.

რეზიდენტ კომერციულ ბანკებს მოეთხოვებათ საქართველოს ეროვნულ ბანკში განათავსონ მინიმალური სარეზერვო ნაშთები. 2017 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით, სავალდებულო რეზერვები წარმოადგენს რეზიდენტი ფინანსური ინსტიტუტების მიერ ეროვნულ ვალუტაში დენომინირებული მოზიდული სახსრების 7 პროცენტს (2016: 7%), და უცხოურ ვალუტაში დენომინირებული მოზიდული სახსრების 20 პროცენტს (2016: 20%). უცხოური ვალუტის ვალდებულებების შემთხვევაში დარჩენილი ხანდაზმულობით 1-2 წელი მინიმალური სარეზერვო ნაშთები შეადგენს 10 პროცენტს (2016: 10%). სავალდებულო რეზერვებზე 2017 და 2016 წლების 31 დეკემბრის მდგომარეობით წლიური საპროცენტო განაკვეთი ლარში დენომინირებულ მინიმალურ სარეზერვო მოთხოვნებზე შესაბამისად შეადგენს 5 და 6.50 პროცენტს, ხოლო აშშ დოლარში და ევროში დენომინირებულ მინიმალურ სარეზერვო მოთხოვნებზე 1 და -0.60 პროცენტს და 0.25 და -0.40 პროცენტს, შესაბამისად. ეროვნულ ვალუტაში დენომინირებული მოზიდული სახსრები რომელთა დარჩენილი დაფარვის ვადა აღემატება ერთ წელს და უცხოურ ვალუტაში დენომირებული მოზიდული სახსრები რომელთა დარჩენილი დაფარვის ვადა აღემატება 2 წელს, არიან განთავსებული სავალდებულო რეზერვის მოთხოვნისაგან.

საქართველოს ეროვნული ბანკი

ფინანსურ ანგარიშგებასთან თანდართული შენიშვნები
2017 წლის 31 დეკემბრით დასრულებული წლისათვის
(ათასი ლარი)

19. ვალდებულებები ფინანსთა სამინისტროს მიმართ

	31 დეკემბერი, 2017	31 დეკემბერი, 2016
ვალდებულებები ფინანსთა სამინისტროს მიმართ:		
მიმდინარე ანგარიშები დენომინირებული უცხოურ ვალუტაში	434,263	250,708
მიმდინარე ანგარიშები დენომინირებული ეროვნულ ვალუტაში	541,489	747,074
სულ ვალდებულებები ფინანსთა სამინისტროს მიმართ	975,752	997,782

20. მიმოქცევაში გაშვებული ფული

მიმოქცევაში გაშვებული ფული წარმოადგენს ბანკის მიერ გამოშვებულ საქართველოს ეროვნულ ვალუტას. 2017 და 2016 წლების 31 დეკემბრის დასრულებული წლისათვის, მოძრაობა წლის განმავლობაში არის შემდეგი:

	2017	2016
ნაშთი 1 იანვარის მდგომარეობით	2,999,323	2,503,735
მიმოქცევაში გაშვებული ბანკნოტები	4,915,164	4,994,573
მიმოქცევაში გაშვებული მონეტები	59,401	60,452
მიმოქცევიდან ამოღებული ბანკნოტები	(4,617,167)	(4,509,488)
მიმოქცევიდან ამოღებული მონეტები	(47,852)	(49,949)
ნაშთი 31 დეკემბრის მდგომარეობით	3,308,869	2,999,323

21. გამოშვებული სავალო ფასიანი ქაღალდები

	წლიური საპროცენტო განაკვეთი	დაფარვის ვადა	ნომინალური ღირებულება	საბალანსო ღირებულება
სადეპოზიტო სერთიფიკატები 2017 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით	7.09%-7.33%	4 იანვარი -29 მარტი 2018	80,000	79,284
სადეპოზიტო სერთიფიკატები 2016 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით	6.46%-6.99%	5 იანვარი -15 ივნისი 2017	200,000	197,240

22. კაპიტალი

კანონის შესაბამისად, ბანკის კაპიტალი მოიცავს ბანკის გაცხადებულ და მთლიანად გადახდილ კაპიტალსა და სარეზერვო ფონდს.

საწესდებო კაპიტალი

2017 და 2016 წლების 31 დეკემბრის მდგომარეობით, ბანკის საწესდებო კაპიტალი სრულად არის შეტანილი და შეადგენს 15,000 ათას ლარს.

კაპიტალის მართვა

ბანკი განსაზღვრავს კაპიტალს როგორც საკუთარ კაპიტალს ფასს-ის თანახმად. კანონის 24 მუხლის საფუძველზე, დათარიღებული 2009 წლის 1 დეკემბრით (№2186), შესაბამისად ყოველი საფინანსო წლისათვის ბანკის წმინდა მოგება გამოიანგარიშება, როგორც წმინდა საოპერაციო მოგების ან ზარალის და გადაფასების შედეგად მიღებული არარეალიზებული წმინდა მოგების ან ზარალის ჯამი. წმინდა საოპერაციო მოგება ან ზარალი მიიღება საანგარიშგებო წლის შემოსავლის თანხიდან ძირითადი საქმიანობის წარმართვისათვის განკუთვნილი მიმდინარე ხარჯების გამოქვითვით. გაუნაწილებელი მოგება კანონის მოთხოვნებისა და საბჭოს მიერ დამტკიცების შესაბამისად, გადადის სხვადასხვა რეზერვებში. წლიური ანგარიშის ბანკის საბჭოს მიერ დამტკიცების შემდეგ საფინანსო წლის დარჩენილი წმინდა მოგება უნდა გადაირიცხოს საქართველოს ფინანსთა სამინისტროს ანგარიშზე ბანკის საფინანსო წლის დასრულებიდან 6 თვის ვადაში.

სარეზერვო ფონდი

კანონში შეტანილი ცვლილების (მუხლი 25) თანახმად, ბანკის საერთო სარეზერვო ფონდმა უნდა შეადგინოს სარეზერვო ფულის (ბანკის მიერ მიმოქცევაში გაშვებული ნაღდი ფული ეროვნულ ვალუტაში და კომერციული ბანკების საკორესპონდენტო ანგარიშები ეროვნულ ვალუტაში) 15 პროცენტი. ბანკის საერთო სარეზერვო ფონდი იქმნება წლის რეალიზებული მოგებიდან, რომელიც წარმოადგენს წლის წმინდა მოგებას გადაფასებით გამოწვეული არარეალიზებული წმინდა მოგების გამოკლებით. ბანკის საბჭო უფლებამოსილია მიიღოს გადაწყვეტილება წმინდა მოგების დარჩენილი თანხით საერთო სარეზერვო ფონდის მოცულობის შესაბამისი ფინანსური წლის ბოლოს არსებული სარეზერვო ფულის ოდენობის 15 პროცენტზე ნაკლები ოდენობით შევსების შესახებ.

სარეზერვო ფონდი გამოიყენება მხოლოდ ბანკის ზარალის საკომპენსაციოდ. ქვეყნის ფინანსური სისტემის სტაბილურობის შენარჩუნებისა და მდგრადი ეკონომიკური ზრდის ხელშეწყობის მიზნით, საბჭო უფლებამოსილია მიიღოს გადაწყვეტილება სარეზერვო ფონდში არსებული თანხების განაწილების შესახებ. სარეზერვო ფონდში თანხების გადატანის შემდეგ, ბანკის რეალიზებული მოგების ნარჩენი ნაშთი უნდა გადაირიცხოს საქართველოს სახელმწიფო ბიუჯეტში.

2017 და 2016 წლებში ბანკმა 88,532 და 89,706 ათასი ლარი, შესაბამისად, გადაიტანა სარეზერვო ფონდში, რომლიდანაც, 2017 წელს, ბანკის საბჭოს განკარგულების საფუძველზე, 65,000 ათასი ლარი გადაირიცხა საქართველოს ფინანსთა სამინისტროში (2016: ნული). კანონის 25-ე მუხლის საფუძველზე, 2017 წლის 31 დეკემბრისთვის ნარჩენი რეალიზებული მოგება - 70,000 ათასი ლარი - უნდა გადაირიცხოს საქართველოს ფინანსთა სამინისტროში მიმდინარე საანგარიშგებო თარიღიდან ექვსი თვის განმავლობაში.

უცხოური ვალუტის და სხვა გადაფასების რეზერვი

კანონის 25(ა)-ე მუხლის თანახმად, უცხოური ვალუტის გადაფასებით გამოწვეული არარეალიზებული წმინდა მოგება მიემართება უცხოური ვალუტის გადაფასების რეზერვში და რეალური ღირებულებით აღრიცხული მოგებაში ან ზარალში ასახვით ფინანსური აქტივების საბაზრო ფასების ცვლილებების

წმინდა არარეალიზებული მოგება მიემართება სპეციალურად ამ მიზნით შექმნილ გადაფასების რეზერვში.

2017 წელს უცხოური ვალუტის გადაფასებიდან მიღებული წმინდა არარეალიზებული ზარალი 30,653 ათასი ლარის ოდენობით სრულად მიიმართა უცხოური ვალუტის გადაფასების რეზერვში (2016 წელს: მოგება 380,937 ათასი ლარი). 2016 წელს ბანკმა 1,464 ათასი ლარის ოდენობით თანხა გადაიტანა გაუნაწილებელი მოგებიდან სპეციალურად ამ მიზნით შექმნილ სხვა გადაფასების რეზერვში, ხოლო 2017 წელს ბანკმა გადაიტანა 256 ათასი ლარი სხვა გადაფასების რეზერვიდან უკან გაუნაწილებელ მოგებაში.

გასაყიდად არსებული ინვესტიციების გადაფასების რეზერვი

აღნიშნული რეზერვი წარმოადგენს გასაყიდად არსებული ინვესტიციების რეალური ღირებულების ცვლილებას.

23. ვალდებულებები და პირობითი ვალდებულებები

ბანკი თავისი ჩვეული საქმიანობის პროცესში არის მხარე ფინანსური ინსტრუმენტებისა რომელიც დაკავშირებულია გარესაბალანსო ვალდებულებებთან. ბანკი გარესაბალანსო ვალდებულებებთან მიმართებაში ხელმძღვანელობს რისკების მართვის იმავე პოლიტიკით, რომელსაც იყენებს საბალანსო ოპერაციებში.

ვალდებულებები კაპიტალურ დანახარჯებზე

2017 და 2016 წლების 31 დეკემბრის მდგომარეობით, ბანკს არ გააჩნია არსებითი ვალდებულებები კაპიტალურ დანახარჯებზე.

საოპერაციო გარემო

როგორც განვითარებად ბაზარს, საქართველოს არ გააჩნია მაღალგანვითარებული ინფრასტრუქტურა, რომელიც, როგორც წესი, ახასიათებს უფრო მომწიფებულ საბაზრო ეკონომიკას. ამიტომ, განსაკუთრებით მკვეთრმა ცვლილებებმა საოპერაციო გარემოში (გლობალური გარემოს ჩათვლით) შეიძლება იქონიოს ისეთი გავლენა ბანკის შედეგზე და ფინანსურ მდგომარეობაზე რომელიც ამჟამად ვერ განისაზღვრება

ბოლო რამდენიმე წლის განმავლობაში, საქართველოს მთავრობამ და ბანკმა მნიშვნელოვანი ნაბიჯები გადადგა, რამაც დადებითი გავლენა იქონია ქვეყნის საინვესტიციო გარემოზე. განსაკუთრებით აღსანიშნავია რეფორმები საბანკო, იურიდიულ, საგადასახადო, მარეგულირებელი სისტემის ეფექტიანობის გაზრდის მიმართულებით და ასევე სხვადასხვა ღონისძიებები, ეკონომიკის ლიკვიდურობისთვის საჭირო მოთხოვნების შესრულებისა და ეროვნული ვალუტის კურსის სტაბილიზაციისთვის. ყოველივე ამან ხელი შეუწყო მაკროეკონომიკურ სტაბილურობას, რეალური ზრდის მაღალ ტემპებს და უცხოური ინვესტიციების შემოძინებას. არსებული ტენდენცია იძლევა საფუძველს, რომ ეკონომიკის ზრდა მთლიანობაში კვლავაც გაგრძელდება.

ამასთან, საქართველოს ეკონომიკის სამომავლო განვითარება მნიშვნელოვნად არის დამოკიდებული ზემოთხსენებულ რეფორმებზე და საქართველოს მთავრობისა და ბანკის მიერ მიღებული ფინანსური თუ მონეტარული ზომების ეფექტურობაზე.

ფინანსურ ანგარიშგებასთან თანდართული შენიშვნები
2017 წლის 31 დეკემბრით დასრულებული წლისათვის
(ათასი ლარი)

ხელმძღვანელობას სჯერა, რომ ყველა საჭირო ღონისძიება განხორციელდა მაკროეკონომიკურ და ფინანსურ სტაბილურობასთან დაკავშირებით ბანკის როლის ხელშეწყობის მიზნით.

ვალდებულებები საოპერაციო ლიზინგზე

2017 და 2016 წლების 31 დეკემბრის მდგომარეობით, ბანკს არ გააჩნდა არსებითი სალიზინგო ვალდებულებები.

სასამართლო დავები

ბანკის მიმდინარე სასამართლო პროცესებთან და საჩივრებთან მიმართებაში ხელმძღვანელობას მიაჩნია, რომ ამგვარი სასამართლო პროცესებიდან წარმოშობილი ვალდებულება, თუ ასეთს ადგილი ექნება, არ იქონიებს არსებით გავლენას ბანკის ფინანსურ მდგომარეობაზე ან მისი საქმიანობის შედეგებზე. ხელმძღვანელობის აზრით, არ არსებობს რაიმე არსებითი დაურიცხავი ზარალი, რომელიც შესაძლოა მომავალში მოხდეს და შესაბამისად ფინანსურ ანგარიშგებაში არ არის გათვალისწინებული დანაკარგების ანარიცხები.

საკრედიტო და პირობითი ვალდებულებები

2017 და 2016 წლების 31 დეკემბრის მდგომარეობით, ბანკს არ გააჩნია რაიმე არსებითი საკრედიტო და პირობითი ვალდებულება.

დაზღვევა

სადაზღვევო ინდუსტრია საქართველოში განვითარების ეტაპზეა და მსოფლიოს სხვადასხვა კუთხეში არსებული დაზღვევის მრავალი სახეობა, ზოგადად, ჯერ არ არის ხელმისაწვდომი საქართველოსათვის. ბანკს არ გააჩნია საკუთარი ოპერაციების წყვეტის ან მესამე მხარის მიმართ ვალდებულების სრული დაზღვევა, გარემოზე მიყენებული ზიანისთვის, რომელიც წარმოიშვება ბანკის ოპერაციებისას დაშვებული შეცდომებით. სანამ ბანკი მოიპოვებს ადეკვატურ დაზღვევას, არსებობს იმის რისკი რომ კონკრეტული აქტივების დაკარგვა ან განადგურება გამოიწვევს უარყოფით ეფექტს ბანკის ოპერაციებსა და ფინანსურ პოზიციაზე.

24. ფასიანი ქაღალდების გასესხების პროგრამა

ბანკი ჩართულია ავტომატურ ფასიანი ქაღალდების გასესხების პროგრამაში, რომლის ფარგლებშიც ბანკის მიერ ფლობილი ფასიანი ქაღალდები გაიცემა სესხად სხვა ფასიანი ქაღალდების უზრუნველყოფის სანაცვლოდ. ბანკს ჰყავს პროგრამის მმართველო აგენტი (Depository Clearstream, Luxembourg), რომელიც ადმინისტრირებასა და მონიტორინგს უწევს გასესხებული ფასიანი ქაღალდებისა და სანაცვლოდ მიღებული უზრუნველყოფის შესაბამისობას ბანკთან შეთანხმებული მოთხოვნების შესაბამისად.

ფასიანი ქაღალდების საკრედიტო ტრანზაქციებიდან ბანკს აქვს დამატებითი შემოსავალი ინვესტიციების ლიკვიდურობაზე დამატებითი ზეგავლენის გარეშე, იქიდან გამომდინარე რომ გასესხებული ფასიანი ქაღალდი ნებისმიერ დროს ხელმისაწვდომია ბანკისთვის.

2017 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით, გასესხებული ფასიანი ქაღალდების ღირებულება შეადგენდა 1,126,346 ათას ლარს (2016 წელს: 2,077,786 ათას ლარს)

ფინანსურ ანგარიშგებასთან თანდართული შენიშვნები
2017 წლის 31 დეკემბრით დასრულებული წლისათვის
(ათასი ლარი)

2017 და 2016 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით, პროგრამის ფარგლებში მიღებული უზრუნველყოფის რეალური ღირებულება იხილეთ ქვემოთ ცხრილში:

	31 დეკემბერი, 2017	31 დეკემბერი, 2016
სავალო ფასიანი ქაღალდები უცხოური მთავრობების	1,041,108	1,777,507
სავალო ფასიანი ქაღალდები უცხოურ ფინანსურ ინსტიტუტების	126,973	280,704
სავალო ფასიანი ქაღალდები უცხოური არაფინანსური კორპორაციების	10,671	51,674
	1,178,752	2,109,885

25. გარიგებები დაკავშირებულ მხარეებთან

ბანკი, როგორც სახელმწიფო ორგანო, დაკავშირებულია საქართველოს მთავრობის ორგანოებთან. თავისი პოლიტიკის მიზნების მისაღწევად, ბანკი ინარჩუნებს სტრუქტურულ და ფუნქციურ დამოუკიდებლობას საქართველოს მთავრობისგან, იქიდან გამომდინარე რომ ბანკს შეუძლია თავისი ხელმძღვანელობით და მართვით თავად დააფინანსოს ბანკის ოპერაციები გარე დახმარების გარეშე.

უმაღლესი რანგის ხელმძღვანელობაში იგულისხმებიან ის პიროვნებები, რომლებსაც გააჩნიათ უფლებამოსილება და აკისრიათ პასუხისმგებლობა დაგეგმონ, განკარგონ და აკონტროლონ ბანკის საქმიანობა, პირდაპირ თუ არა პირდაპირ. უმაღლესი რანგის ხელმძღვანელობას შეადგენენ: საბჭოს წევრები, აღმასრულებელი დირექტორი და დეპარტამენტების უფროსები.

ბანკი, ჩვეულებრივი საქმიანობის წარმართვის პროცესში შედის გარიგებებში დაკავშირებულ მხარეებთან და არსებითი ოპერაციები და ნაშთები ფინანსურ ანგარიშგებაში წარმოდგენილია ურთიერთდამოკიდებულების შინაარსზე და არა მხოლოდ იურიდიული ფორმატზე დაყრდნობით. ბანკის გარიგებები დაკავშირებულ მხარეებთან წარმოდგენილია ქვემოთ:

	2017 წლის 31 დეკემბრის დასრულებული წელი		2016 წლის 31 დეკემბრის დასრულებული წელი	
	გარიგებები დაკავშირებულ მხარეებთან	სულ მოგებისა და ზარალისა და სხვა სრული შემოსავლის ანგარიშგების მუხლის მიხედვით	გარიგებები დაკავშირებულ მხარეებთან	სულ მოგებისა და ზარალისა და სხვა სრული შემოსავლის ანგარიშგების მუხლის მიხედვით
უმაღლესი რანგის ხელმძღვანელობის ანაზღაურება:				
- თანამშრომლის მოკლევადიანი სარგებელი	(3,091)	(18,004)	(2,673)	(15,057)

რეალური ღირებულებით აღრიცხული ფინანსური ინსტრუმენტები

ბანკის ზოგიერთი ფინანსური ინსტრუმენტის რეალური ღირებულებით აღრიცხვა ყოველი საანგარიშგებო პერიოდის ბოლოს ხდება. მომდევნო ცხრილი იძლევა ინფორმაციას თუ როგორ განისაზღვრება ფინანსური აქტივებისა და ვალდებულებების რეალური ღირებულება (კერძოდ შეფასების ტექნიკები და გამოყენებული მონაცემები).

წარდგენის მიზნით, რეალური ღირებულებით აღრიცხული ფინანსური ინსტრუმენტები დაყოფილია რეალური ღირებულების იერარქიის სამი დონის მიხედვით, რაც დაფუძნებულია რეალური ღირებულების დასადგენად გათვალისწინებული შემავალი მონაცემების დაკვირვებადობის ხარისხზე:

- აქტიურ ბაზარზე კოტირებული ფასები (**დონე 1**) – შეფასება დაფუძნებულია აქტიურ ბაზრებზე მსგავსი აქტივებისა თუ ვალდებულებების კოტირებულ ფასებზე, ბანკის წვდომის შესაძლებლობის შესაბამისად. ამ სახის ფინანსურ ინსტრუმენტებზე შეფასების კორექტირებები არ ვრცელდება, რადგან შეფასება დაფუძნებულია კოტირებულ ფასებზე, რომლებიც მზა სახით და საკმარისი სიხშირით გვხვდება აქტიურ ბაზარზე. ამ პროდუქტების შეფასება არ წარმოადგენს მნიშვნელოვანი შეფასების საგანს. ეს დონე მოიცავს საერთაშორისო რეზერვების პორტფელის ფინანსურ ინსტრუმენტებს, რომლებიც კლასიფიცირებულია წარმოებულ ფინანსურ ინსტრუმენტებად, სავაჭრო ფასიან ქაღალდებად და გასაყიდად არსებულ ინვესტიციებად. ინსტრუმენტები ფასდება ყოველდღიურად, ბლუმბერგის დღის საბოლოო ე.წ. „შეთავაზებული ფასების“ მიხედვით.
- შეფასების ტექნიკა, რომელიც იყენებს დაკვირვებად მონაცემებს. (**დონე 2**) – შეფასება რომელიც ემყარება მონაცემებს, გარდა კოტირებული ფასებისა რომელიც გამოიყენებოდა 1-ელ დონეში, რომლებიც დაკვირვებადია აქტივისა და ვალდებულებებისთვის პირდაპირ ან არაპირდაპირ. მე-2 დონე მოიცავს შემდეგს:

- ა) კოტირებული ფასები მსგავსი აქტივებისა და ვალდებულებებისთვის აქტიურ ბაზრებზე;
- ბ) კოტირებული ფასები იდენტური ან მსგავსი აქტივებისა და ვალდებულებებისთვის არა აქტიურ ბაზრებზე;
- გ) აქტივებსა და ვალდებულებებზე არა კოტირებული ფასების მქონე მონაცემი, რომლის დაკვირვებაც შესაძლებელია, მაგალითად:
 - საპროცენტო განაკვეთები და სარგებლის მრუდები, რომლებიც დაკვირვებადია კოტირებული ინტერვალისთვის.
 - ნაგულისხმები მერყეობა. და
 - საკრედიტო „სპრედი“.
- დ) ბაზრით გამყარებული მონაცემები

საქართველოს მთავრობის ფასიანი ქაღალდები, კლასიფიცირებული როგორც გასაყიდად არსებული ინვესტიციები, მიეკუთვნება მე-2 დონეს და ითვლება დაკვირვებადი მონაცემების მიხედვით, უფრო კონკრეტულად კი საბაზრო სარგებლის მიხედვით საქართველოს მთავრობის მიერ გამოშვებული მსგავსი ფასიანი ქაღალდებისთვის. რეალური ღირებულების შესაფასებლად, დისკონტირებული ფულადი ნაკადების მოდელი გამოიყენება მიმდინარე საპროცენტო განაკვეთის სარგებლის მრუდზე დაყრდნობით, რომელიც შეესაბამება დარჩენილ ვადიანობას.

- შეფასების ტექნიკა, რომლის შემავალი მონაცემები არ ეფუძნება საბაზრო მონაცემებს (**დონე 3**) – შეფასება დაფუძნებულია ყველა იმ მონაცემზე, რომელიც მნიშვნელოვან გავლენას ახდენს რეალურ ღირებულებაზე და არ ეფუძნება დაკვირვებად საბაზრო მონაცემებს. ბანკს არ გააჩნია ისეთი ფინანსური ინსტრუმენტები, რომლებიც არ ეფუძნება საბაზრო მონაცემებს.

ფინანსურ ანგარიშგებასთან თანდართული შენიშვნები
2017 წლის 31 დეკემბრით დასრულებული წლისათვის
(ათასი ლარი)

ბანკს მიაჩნია, რომ სააღრიცხვო შეფასება რომელიც დაკავშირებულია ფინანსური ინსტრუმენტების შეფასებასთან როდესაც არ არის ხელმისაწვდომი კოტირებული საბაზრო ფასები ან სხვა დაკვირვებადი მონაცემები არის მნიშვნელოვანი წყარო გაურკვევლობებისა შეფასებებში რადგან: (i) ის არის მიდრეკილი პერიოდული ცვლილებებისკენ, საჭიროებს მენეჯმენტისგან დაშვებებს საპროცენტო განაკვეთებზე, ცვალებადობაზე, გაცვლით კურსებზე, კონტრაგენტის საკრედიტო რეიტინგზე, შეფასების კორექტირებებზე და ტრანზაქციების სპეციფიურ ფუნქციებზე და (ii) გავლენა რომელიც შეიძლება ჰქონდეს შეფასების ცვლილებას აქტივებზე ფინანსური მდგომარეობის ანგარიშგებასა და მოგებასა ან ზარალზე არსებითი იყოს

ქვემოთ ცხრილში მოცემულია ფინანსური ინსტრუმენტები რეალური ღირებულებით, შეფასების დონეების მიხედვით 2017 წლის 31 დეკემბრისა და 2016 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით. თანხები მოცემულია ღირებულებებით რომლებიც ასახულია ფინანსური მდგომარეობის ანგარიშგებაში:

	შენიშვნები	რეალური ღირებულება				არადაკვირვებადი მნიშვნელოვანი მონაცემები
ფინანსური აქტივები		2017 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით	2016 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით	რეალური ღირებულების იერარქიის	შეფასების ტექნიკები და ძირითადი მონაცემები	
საერთაშორისო რეზერვები						
წარმოებული ფინანსური აქტივები	10	657	-	დონე 1	კოტირებული "შეთავაზებული ფასი" აქტიურ ბაზარზე	არ შეესაბამება
სავაჭრო ფასიანი ქაღალდები	11	655,807	671,242	დონე 1	კოტირებული "შეთავაზებული ფასი" აქტიურ ბაზარზე	არ შეესაბამება
გასაყიდად არსებული ინვესტიციები	12	5,097,929	4,568,521	დონე 1	კოტირებული "შეთავაზებული ფასი" აქტიურ ბაზარზე	არ შეესაბამება
მონეტარული პოლიტიკის ინსტრუმენტები						
გასაყიდად არსებული ინვესტიციები	12	155,198	143,660	დონე 2	საბაზრო საპროცენტო განაკვეთი მსგავსი ინტრუმენტების თვის	არ შეესაბამება

2017 წლის 31 დეკემბრით და 2016 წლის 31 დეკემბრით დასრულებული წლებისათვის ადგილი არ ჰქონია გადატანას პირველ, მეორე და მესამე დონეებს შორის.

სხვა სრულ შემოსავალში შესული მოგება და ზარალი უკავშირდება გასაყიდად არსებულ ინვესტიციებს და მისი ანგარიშგება ხდება გასაყიდად არსებული ინვესტიციების გადაფასების რეზერვის ცვლილებების საფუძველზე.

მოგებაში ან ზარალში გაერთიანებული წმინდა არარეალიზებული ზარალი ფასიანი ქაღალდებისა და წარმოებული ინსტრუმენტებიდან უკავშირდება წარმოებული ფინანსური აქტივებისა და სავაჭრო ფასიანი ქაღალდების ცვლილებებს რეალურ ღირებულებაში 2017 წლის 31 დეკემბრით დასრულებული წლისათვის.

იმ ფინანსური აქტივებისა და ფინანსური ვალდებულებების რეალური ღირებულება, რომლებიც არ ფასდება რეალური ღირებულებით განმეორებით საფუძველზე (ამასთან აუცილებელია რეალური ღირებულების ასახვა)

ფიქსირებული საპროცენტო შემოსავლის მქონე ფინანსური აქტივებისა და ვალდებულებების საბალანსო ღირებულება უტოლდება რეალურ ღირებულებას, იმ შემთხვევაში თუ მათ გააჩნიათ ხანმოკლე დაფარვის ვადა. ეს დაშვება ასევე ეხება მოთხოვნამდე დეპოზიტებსა და ანგარიშებს დაფარვის ვადის გარეშე.

მიჩნეულია, რომ ცვლადი საპროცენტო სარგებლის მქონე ფინანსური აქტივებისა (საქართველოს სახელმწიფო სავალო ფასიანი ქაღალდები კლასიფიცირებული როგორც დაფარვის ვადამდე ფლობილი) და ვალდებულებების (სესხები საერთაშორისო სავალუტო ფონდიდან) შემთხვევაში საბალანსო ღირებულება უტოლდება რეალურ ღირებულებას. დამატებით ბანკის მენეჯმენტი მიიჩნევს რომ სესხი საერთაშორისო სავალუტო ფონდიდან, მისი სპეციფიური თვისებიდან გამომდინარე წარმოადგენს ცალკე სესხების სეგმენტს რომლებიც გაიცემა საერთაშორისო ფინანსური ორგანიზაციების მიერ განვითარებული ქვეყნებისთვის ხელშეწყობის მიზნით. შედეგად ეს სესხები განიხილება როგორც "გაშლილი ხელის მანძილის პრინციპით" მიღებული.

27. რისკების მართვა

შესავალი

ბანკის საქმიანობა დაკავშირებულია სხვადასხვა ტიპის რისკებთან. ეს რისკები მოიცავს ფინანსურ რისკებს საბაზრო, საკრედიტო და ლიკვიდობის რისკების სახით. აგრეთვე ბანკის საქმიანობა დაკავშირებულია არაფინანსური რისკების ფართო სპექტრთან. ბანკის უნიკალური როლიდან და ფუნქციებიდან გამომდინარე, ბანკის მიერ რისკების მართვა და კონტროლი დაფუძნებულია არა მარტო ორგანიზაციული რისკისა და მოგების შესახებ მოსაზრებებზე, არამედ, ის მხედველობაში იღებს ეროვნულ ინტერესს, შესაბამის კანონმდებლობაში გაწერილი პასუხისმგებლობების მიხედვით. ბანკის ხედვით რისკების მართვის სისტემა წარმოადგენს მმართველობის პროცესის განუყოფელ ნაწილს და ძლიერი კორპორაციული მმართველობის არსებით კომპონენტს. ბანკის საბჭო, საბოლოო ჯამში, პასუხისმგებელია რისკების მართვის ჩარჩოს და მნიშვნელოვანი რისკების მართვის პროცესის ზედამხედველობაზე და ასევე რისკების მართვის პოლიტიკების და პროცედურების გადახედვაზე. ეფექტური და ეფექტიანი რისკის მართვის სისტემის უზრუნველსაყოფად ბანკში შემუშავებულია დაცვის სამსახიანი მოდელი. ეს მოდელი სტრუქტურული ერთეულებისთვის, რისკების ცენტრალიზებული მართვის დეპარტამენტისა და შიდააუდიტორული სამსახურისთვის გამოყოფს მკაფიო როლებსა და პასუხისმგებლობებს.

დაცვის პირველი ხაზი (კონტროლის პირველი დონე): მართვა სტრუქტურული ერთეულის დონეზე

დაცვის პირველი ხაზი (ბანკის დეპარტამენტები) პასუხისმგებელია რისკების იდენტიფიცირებაზე, შეფასებასა და რისკების მართვაზე სტრუქტურული ერთეულის დონეზე ადეკვატური და ეფექტური კონტროლის მექანიზმების შემუშავების, დანერგვასა და შენარჩუნების გზით.

დაცვის მეორე ხაზი (კონტროლის მეორე დონე): რისკების ცენტრალიზებული მართვის დეპარტამენტი

დაცვის მეორე ხაზი (რისკების ცენტრალიზებული მართვის დეპარტამენტი) პასუხისმგებელია ეფექტური არაფინანსური რისკების მართვის ჩარჩოს შემუშავებასა და დანერგვაზე, რომელიც შესაბამისობაშია საუკეთესო საერთაშორისო პრაქტიკის სტანდარტებთან და მიდგომებთან. რისკების ცენტრალიზებული მართვის დეპარტამენტი უზრუნველყოფს რისკების, მექანიზმების და რისკის მართვის პროცესების დამოუკიდებელ და პროაქტიულ შეფასებას და ბიზნეს უწყვეტობის მხარდაჭერას. დეპარტამენტი ანგარიშვალდებულია ბანკის პრეზიდენტთან.

დაცვის მესამე ხაზი (კონტროლის მესამე დონე): შიდააუდიტორული სამსახური

შიდააუდიტორული სამსახური წარმოადგენს დაცვის მესამე ხაზს, რომელიც უზრუნველყოფს რისკების მართვისა და შიდა კონტროლების სისტემების ეფექტურობას და ადეკვატურობას. შიდა აუდიტი რეგულარულად ამოწმებს, როგორც შიდა კონტროლების ადეკვატურობას, ასევე ბანკის პროცესების შესაბამისობას პროცედურებთან და შეფასების შედეგებსა და რეკომენდაციებს წარუდგენს საბჭოს თავმჯდომარეს.

რისკის მართვის დეპარტამენტის სტრუქტურა

რისკის ტიპი	მართვის დონე	სახელმძღვანელო მითითებების პოლიტიკის ავტორი	ზედამხედველობა
		მონეტარული პოლიტიკის კომიტეტი	
ფინანსური რისკები	დეპარტამენტის დონეზე	საერთაშორისო რეზერვების მართვის კომიტეტი	საბჭო
არაფინანსური რისკები	დეპარტამენტის დონეზე	ცენტრალიზებული რისკის მართვის დეპარტამენტი	შიდა აუდიტი, აუდიტის კომიტეტი

ფინანსური რისკები

ბანკი ფინანსურ ინსტრუმენტებს იყენებს მონეტარული პოლიტიკის მიზნების მიღწევისა და ასევე, საერთაშორისო რეზერვების მართვის მიზნით. ამ ორ პორტფელს განსხვავებული რისკის პოლიტიკა და მახასიათებლები აქვს და ორივე მათგანი იმართება ფინანსური ბაზრების დეპარტამენტის მიერ. ქვემოთ მოცემულ ფინანსური რისკების დახასიათებაში წარმოდგენილია ძირითადი რისკები, რომლის წინაშეც დგას ამ ორ პორტფელში შემავალი ფინანსური ინსტრუმენტები და ამ რისკების მართვის პოლიტიკა.

საკრედიტო რისკი

საკრედიტო რისკი არის რისკი იმისა, რომ ფინანსური ინსტრუმენტის ერთი მხარის მიერ ვალდებულების შეუსრულებლობა გამოიწვევს მეორე მხარის ფინანსურ ზარალს.

საქართველოს ეროვნული ბანკი

ფინანსურ ანგარიშგებასთან თანდართული შენიშვნები 2017 წლის 31 დეკემბრით დასრულებული წლისათვის (ათასი ლარი)

ქვემოთ მოყვანილი ცხრილი წარმოადგენს ფინანსური მდგომარეობის ანგარიშგების კომპონენტების მაქსიმალურ საკრედიტო რისკს.

აქტივები დენომინირებული უცხოურ ვალუტაში	შენიშვნები	მაქსიმალური რისკი 31 დეკემბერი, 2017	მაქსიმალური რისკი 31 დეკემბერი, 2016
საერთაშორისო რეზერვები			
ფულადი სახსრები და მათი ეკვივალენტები (ნაღდი ფულის გამოკლებით)	7	1,513,386	1,178,508
SDR-ის ანგარიში საერთაშორისო სავალუტო ფონდში	9	534,253	512,592
წარმოებული ფინანსური აქტივები	10	657	-
სავაჭრო ფასიანი ქაღალდები	11	655,807	671,242
გასაყიდად არსებული ინვესტიციები	12	5,097,929	4,568,521
სხვა აქტივები დენომინირებული უცხოური ვალუტაში			
სხვა ფინანსური აქტივები	17	6	34
აქტივები დენომინირებული ეროვნული ვალუტაში			
მონეტარული პოლიტიკის ინსტრუმენტები			
მოთხოვნები რეზიდენტი ფინანსური ინსტიტუტების მიმართ	8	1,590,936	1,756,140
გასაყიდად არსებული ინვესტიციები	12	155,198	143,660
სხვა აქტივები დენომინირებული ეროვნული ვალუტაში			
დაფარვის ვადამდე ფლობილი ინვესტიციები	13	321,952	362,804
მოთხოვნები რეზიდენტი ფინანსური ინსტიტუტების მიმართ	8	221,303	-
სხვა ფინანსური აქტივები	17	645	384
სულ საკრედიტო რისკი		10,092,072	9,193,885

საერთაშორისო რეზერვების პორტფელი

კანონის მიხედვით, ბანკი უფლებამოსილია იქონიოს და მართოს საერთაშორისო რეზერვების პორტფელი. ბანკი პორტფელს იყენებს მონეტარული და გაცვლითი კურსის პოლიტიკის წარმოებისა და შიდა და უცხოური გადახდების ნორმალური ფუნქციონირებისთვის. რეზერვები ასევე გამოიყენება ქვეყნის გარე რისკებისგან დასაცავად, რაც გულისხმობს საკმარისი ლიკვიდობის შენარჩუნებას ფინანსური კრიზისის დროს შოკის დასაძლევად. შესაბამისად, საერთაშორისო რეზერვების ფლობის სხვადასხვა მიზნებია უსაფრთხოების, ლიკვიდობისა და მომგებიანობის უზრუნველყოფა. ამასთან, საერთაშორისო სარეზერვო პორტფელში შემავალი აქტივები ინვესტირდება კონსერვატიულ საფუძვლებზე, ლიკვიდობასა და კაპიტალის შენარჩუნებაზე აქცენტირებით. მაგალითად, ბანკის საინვესტიციო სახელმძღვანელოში პრიორიტეტი ენიჭება კაპიტალის შენარჩუნებას და რეზერვების მაღალ ლიკვიდობას. როდესაც ეს წინაპირობები სრულდება, უნდა მოხდეს მოგების მაქსიმიზაცია.

პორტფელის მართვა ხდება საინვესტიციო სახელმძღვანელოს მიხედვით, რომელიც დამტკიცებულია ბანკის საბჭოს მიერ. ბანკის რეზერვების მართვის კომიტეტი (შემდგომში „კომიტეტი“) პასუხისმგებელია აქტივების სტრატეგიულ გადანაწილების მიხედვით რისკის შემცირებისთვის საჭირო ზომების დანერგვასა და მონიტორინგზე. ასევე კომიტეტმა უნდა მიიღოს რწმუნება იმისა, რომ ბანკის საქმიანობა ხდება რისკის დადგენილი პარამეტრების ფარგლებში. კომიტეტის ჩვეულებრივი საქმიანობა მოიცავს

ფინანსურ ანგარიშგებასთან თანდართული შენიშვნები
2017 წლის 31 დეკემბრით დასრულებული წლისათვის
(ათასი ლარი)

ყოველთვიური ანგარიშების მიმოხილვას, კონტრაგენტების სიის დამოწმებას, სტრატეგიული ცვლილებების დამოწმებას საბჭოში წარდგენამდე და პერიოდულად, აქტივების გადანაწილებასთან დაკავშირებული მნიშვნელოვანი ტაქტიკური გადაწყვეტილებების მიღებას. ბანკის რისკის მართვისა და კონტროლის განყოფილება (შემდგომში „განყოფილება“) პასუხისმგებელია საერთო რისკების ყოველდღიურ მართვასა და დადგენილ პარამეტრებთან შესაბამისობაზე, რაც უზრუნველყოფს რისკების იდენტიფიცირების, შეფასების, მართვისა და ანგარიშგებისათვის საჭირო საერთო პრინციპებისა და მეთოდების შემუშავებას.

შიდა რეზერვების პორტფელი დაყოფილია 3 ძირითად ტრანშად მათი მიზნობრიობიდან გამომდინარე:

- **საოპერაციო ტრანში** - რათა მოხდეს მოკლე-ვადაში საჭირო ნაღდი ფულის უზრუნველყოფა გადახდების, მოკლე-ვადიანი სავალო ფასიანი ქაღალდების და შესაძლო უცხოური ვალუტის ინტერვენციებისთვის;
- **ლიკვიდურობის ტრანში** - რათა მოხდეს ჩარევა საჭიროების შემთხვევაში ლიკვიდობის მნიშვნელოვანად გასაზრდელად - გარე შოკის ან საოპერაციო ტრანშის ამოწურვისას.
- **საინვესტიციო ტრანში** - რათა მოხდეს მოგების მაქსიმიზაცია ხანგრძლივი საინვესტიციო პერიოდისთვის, საბაზრო რისკის დონის შეზღუდვით.

მონეტარული პოლიტიკის პორტფელი

მონეტარული პოლიტიკის განხორციელების ძირითადი საშუალებებია ისეთი ფინანსური ინსტრუმენტები, როგორიცაა სახელმწიფო ფასიანი ქაღალდები, სესხები გაცემული კომერციულ ბანკებზე, სადეპოზიტო სერტიფიკატები და მინიმალური სარეზერვო მოთხოვნები კომერციული ბანკებისთვის. მონეტარული პოლიტიკის კომიტეტი პასუხისმგებელია დაწესების და დანერგვის გაუქმების რისკის შემცირების საშუალებებს, მაგალითად როგორიცაა უზრუნველყოფის მოთხოვნები რეფინანსირების სესხებისთვის.

ა) საერთაშორისო რეზერვების პორტფელში არსებული ფინანსური ინსტრუმენტები

საერთაშორისო რეზერვების ოპერაციებში გამოყენებული ფინანსური ინსტრუმენტების საკრედიტო რისკის გაკონტროლებისთვის, „სტრატეგიული აქტივების გადანაწილება“ ზღუდავს საკრედიტო რისკს ქვეყნების, კონტრაგენტების და ემიტენტების მიხედვით, საკონცენტრაციო ლიმიტებისა და მინიმალური გრძელვადიანი საკრედიტო რეიტინგების დაწესებით (Standard & Poor's, Moody's და Fitch-სააგენტოების მიხედვით). მაგალითად, საინვესტიციო სახელმძღვანელო ნათლად განსაზღვრავს საკრედიტო რეიტინგის მინიმალურ დონეს სავალო ინსტრუმენტებში (ობლიგაციები, თამასუქები) ინვესტირების AA- რეიტინგს. რაც შეეხება ბანკთაშორის დეპოზიტებსა და სხვა ფინანსურ ინსტრუმენტებს, საკრედიტო რეიტინგის მინიმალური მისაღები დონეა A-. ამასთან, ნოსტრო ანგარიშების, ფასიანი ქაღალდებით ვაჭრობის, რეპო/უკუ-რეპო ოპერაციებისა და წარმოებული ინსტრუმენტებით ვაჭრობისას კონტრაგენტებისთვის მინიმალური საკრედიტო რეიტინგი წარმოადგენს BBB.

გარდა ამისა, საინვესტიციო სახელმძღვანელო ასევე ზღუდავს ინსტრუმენტების ინვესტირებას არასაბაზისო ფინანსურ ინსტრუმენტებში. პორტფელი დივერსიფიცირებულია სხვა და სხვა ფულადი ბაზრის ინსტრუმენტებში ფიქსირებულ და ცვალებად-განაკვეთიან ფასიანი ქაღალდებში (სახელმწიფო სავალო ფასიანი ქაღალდები, „სააგენტოს“, მათ შორის რეგიონალური მთავრობებისა და სუპრანაციონალური ფასიანი ქაღალდები) და სხვა ძლიერ ლიკვიდურ, და უსაფრთხო ინსტრუმენტებში კონტრაგენტების შერჩევისას ბანკი ითვალისწინებს მათ საკრედიტო რეიტინგს, ქვეყანას, აქტივებისა და კაპიტალის მოცულობას, საერთაშორისო ბაზრებზე და კორპორატიულ კლიენტებთან მუშაობის გამოცდილებას და ასევე მათთვის შეთავაზებული მომსახურებისა და ინსტრუმენტების დიპაზონს.

ფინანსურ ანგარიშგებასთან თანდართული შენიშვნები

2017 წლის 31 დეკემბრით დასრულებული წლისათვის

(ათასი ლარი)

ზემოთ ხსენებული სარეიტინგო სააგენტოების მიერ ბანკის კონტრაგენტის გრძელვადიანი საკრედიტო რეიტინგის კლების შემთხვევაში, კონტრაგენტი ამოღებული იქნება დაშვებული კონტრაგენტების სიიდან.

როდესაც სხვა და სხვა საკრედიტო სარეიტინგო სააგენტოები (Standard & Poor's, Moody's და Fitch) აქტივებისთვის განსაზღვრავენ განსხვავებულ საკრედიტო რეიტინგებს, საკრედიტო რისკის შესაფასებლად გამოიყენება მეორე საუკეთესო საკრედიტო რეიტინგი.

ქვემოთ მოცემული ცხრილი მოიცავს საერთაშორისო მართვის პორტფელში არსებული ფინანსური ინსტრუმენტების საკრედიტო რეიტინგებს:

2017 წლის 31 დეკემბრის

მდგომარეობით

შენიშვნები	AAA	AA+	AA	AA-	A+	A	A-	BBB+	სულ	
აქტივები დენომინირებული უცხოური ვალუტაში										
საერთაშორისო რეზერვები										
ფულადი სახსრები და მათი ეკვივალენტები (ნაღდი ფულის გამოკლებით)	7	834,627	-	374	399,835	34,440	243,064	467	579	1,513,386
SDR-ის ანგარიში საერთაშორისო სავალუტო ფონდში	9	534,253	-	-	-	-	-	-	-	534,253
წარმოებული ფინანსური აქტივები	10	-	-	-	657	-	-	-	-	657
სავაჭრო ფასიანი ქაღალდები	11	562,318	49,017	29,891	14,581	-	-	-	-	655,807
გასაყიდად არსებული ინვესტიციები	12	4,703,641	312,991	20,350	60,947	-	-	-	-	5,097,929
სულ საერთაშორისო რეზერვები		6,634,839	362,008	50,615	476,020	34,440	243,064	467	579	7,802,032

2016 წლის 31 დეკემბრის

მდგომარეობით

შენიშვნები	AAA	AA+	AA	AA-	A+	A	A-	სულ	
აქტივები დენომინირებული უცხოური ვალუტაში									
საერთაშორისო რეზერვები									
ფულადი სახსრები და მათი ეკვივალენტები (ნაღდი ფულის გამოკლებით)	7	645,091	-	643	293,917	44,504	192,514	1,839	1,178,508
SDR-ის ანგარიში									
საერთაშორისო სავალუტო ფონდში	9	512,592	-	-	-	-	-	-	512,592
სავაჭრო ფასიანი ქაღალდები	11	567,330	62,951	40,961	-	-	-	-	671,242
გასაყიდად არსებული ინვესტიციები	12	4,476,906	68,125	18,483	5,007	-	-	-	4,568,521
სულ საერთაშორისო რეზერვები		6,201,919	131,076	60,087	298,924	44,504	192,514	1,839	6,930,863

ბ) მონეტარული პოლიტიკის პორტფელში არსებული ფინანსური ინსტრუმენტები

საკრედიტო რისკი დაკავშირებულია ღია ბაზრის ოპერაციებთან და ინსტრუმენტებთან, რომელთა მეშვეობითაც ფინანსურ სისტემაში ხდება ლიკვიდობის მიწოდება. ბანკის ფასიანი ქაღალდების პორტფელი შედგება ექსკლუზიურად საქართველოს მთავრობის მიერ გამოცემული ფასიანი ქაღალდებისაგან, რომლებიც მიჩნეულია დაბალი საკრედიტო რისკის მქონე აქტივებად. საბანკო ინსტიტუტებზე გაცემულ სესხებთან დაკავშირებული რისკის შესამცირებლად, ბანკი ითხოვს

ფინანსურ ანგარიშგებასთან თანდართული შენიშვნები
2017 წლის 31 დეკემბრით დასრულებული წლისათვის
(ათასი ლარი)

უზრუნველყოფას, რომელსაც მისთვის მისაღები საკრედიტო ხარისხი ექნება. უზრუნველყოფის შეფასება ხდება მათი მიღებისას არსებული საბაზრო ფასით და შეფასებაზე შეიძლება გავრცელდეს დისკონტი ან „ჰეარკატი“ ინსტრუმენტის სპეციფიკური მახასიათებლებიდან გამომდინარე.

ბანკი მისი ფინანსური აქტივების (გარდა საერთაშორისო რეზერვებისა) კლასიფიცირებას შემდეგი სახით ახდენს:

რეიტინგი AAA - ძალიან კარგი ფინანსური მაჩვენებლების მქონე მსესხებლები, რომელთა სესხის ხელშეკრულების პირობებში არ შესულა ცვლილებები და რომელთა ძირითადი თანხა და პროცენტი არ არის ვადაგადაცილებული.

რეიტინგი AA - სტაბილური ფინანსური მაჩვენებლების მქონე მსესხებლები, რომელთა სესხის ხელშეკრულების პირობებში არ შესულა ცვლილებები და რომელთა ძირითადი თანხა და პროცენტი არ არის ვადაგადაცილებული.

რეიტინგი A - დამაკმაყოფილებელი ფინანსური მაჩვენებლების მქონე მსესხებლები, რომელთა სესხის ხელშეკრულების პირობებში შესულია ცვლილებები და რომელთა ძირითადი თანხა და პროცენტი არ არის ვადაგადაცილებული.

რეიტინგი B - სესხები გაცემული დამაკმაყოფილებელი ფინანსური მაჩვენებლების მქონე მსესხებლებზე, რომელთა სესხის ხელშეკრულების პირობებში შესულია ცვლილებები და რომელთა ძირითადი თანხა და პროცენტი ვადაგადაცილებულია.

ბანკის პოლიტიკის შესაბამისად, ბანკი ახდენს რისკის ზუსტ და თანმიმდევრულ კლასიფიცირებას მის საკრედიტო პორტფელში. დაკავშირებული რისკების შეფასება და განახლება რეგულარულად ხდება.

ქვემოთ მოცემულია მონეტარული პოლიტიკის პორტფელში შემავალი აქტივებისა და სხვა ფინანსურ აქტივების საკრედიტო ხარისხი, რომელიც შედგენილია ბანკის შიდა საკრედიტო რეიტინგის სისტემაზე დაყრდნობით:

2017 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით				
შენიშვნები	არც ვადაგადაცილებული და არც გაუფასურებული			სულ
	AAA რეიტინგი	B რეიტინგი		
აქტივები დენომინირებული უცხოურ ვალუტაში				
სხვა ფინანსური აქტივები	17	-	6	6
აქტივები დენომინირებული ეროვნულ ვალუტაში				
მონეტარული პოლიტიკის ინსტრუმენტები				
მოთხოვნები რეზიდენტი ფინანსური ინსტიტუტების მიმართ	8	1,590,936	-	1,590,936
გასაყიდად არსებული ინვესტიციები	12	155,198	-	155,198
სხვა აქტივები დენომინირებული ეროვნულ ვალუტაში				
დაფარვის ვადამდე ფლობილი ინვესტიციები	13	321,952	-	321,952
მოთხოვნები რეზიდენტი ფინანსური ინსტიტუტების მიმართ	8	221,303	-	221,303
სხვა ფინანსური აქტივები	17	-	645	645
სულ		2,289,389	651	2,290,040

ფინანსურ ანგარიშგებასთან თანდართული შენიშვნები
2017 წლის 31 დეკემბრით დასრულებული წლისათვის
(ათასი ლარი)

	შენიშვნები	2016 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით		
		არც ვადაგადაუცილებელი და არც გაუფასურებული		
		AAA რეიტინგი	B რეიტინგი	სულ
აქტივები დენომინირებული უცხოურ ვალუტაში				
სხვა ფინანსური აქტივები	17	-	34	34
აქტივები დენომინირებული ეროვნულ ვალუტაში				
მონეტარული პოლიტიკის ინსტრუმენტები				
მოთხოვნები რეზიდენტი ფინანსური ინსტიტუტების მიმართ	8	1,756,140	-	1,756,140
გასაყიდად არსებული ინვესტიციები	12	143,660	-	143,660
სხვა აქტივები დენომინირებული ეროვნულ ვალუტაში				
დაფარვის ვადამდე ფლობილი ინვესტიციები	13	362,804	-	362,804
სხვა ფინანსური აქტივები	17	-	383	383
სულ		2,262,604	417	2,263,021

ჭარბი რისკის კონცენტრაცია

რისკის კონცენტრაციას მაშინ აქვს ადგილი, როდესაც კონტრაგენტები ჩართულნი არიან მსგავს ბიზნეს საქმიანობაში, საქმიანობას ეწევიან ერთსადაიმავე გეოგრაფიულ რეგიონში, ან აქვთ მსგავსი ეკონომიკური მდგომარეობა და ეკონომიკური, პოლიტიკური და სხვა ცვლილებები თანაბრად უარყოფით გავლენას ახდენს სახელშეკრულებო ვალდებულებების შესრულების უნარზე. კონცენტრაცია მიუთითებს იმაზე, რომ ბანკი შედარებით მგრძნობიარე იქნება კონკრეტულ სფეროსა თუ გეოგრაფიულ ნაწილში მიმდინარე ცვლილებების მიმართ.

ჭარბი რისკის კონცენტრაციის მინიმიზაციის მიზნით, ბანკის პოლიტიკა და პროცედურები მოიცავს დივერსიფიცირებული პორტფელის შექმნისა და შენარჩუნების სპეციალურ ინსტრუქციებს. რისკის კონცენტრაცია აქტივების ხარისხისა და კონტრაგენტების მიხედვით წარმოდგენილია შესაბამის შენიშვნებში.

საქართველოს ეროვნული ბანკი

ფინანსურ ანგარიშგებასთან თანდართული შენიშვნები
2017 წლის 31 დეკემბრით დასრულებული წლისათვის
(ათასი ლარი)

გეოგრაფიული კონცენტრაცია

საქართველოში კონცენტრირებულია ბანკის ფინანსური აქტივები და ვალდებულებები, საერთაშორისო რეზერვების პორტფელისა და საერთაშორისო სავალუტო ფონდის მიმართ ვალდებულების გამოკლებით. ქვემოთ მოცემული ცხრილში ნაჩვენებია საქართველოს გარეთ კონცენტრირებული ფინანსური აქტივები და ვალდებულებები:

2017 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით	შენიშვნები	აშშ	ევროკუბირი*	ავსტრალია	კანადა	საერთაშორისო	სხვა	სულ
აქტივები:								
საერთაშორისო რეზერვები								
ფულადი სახსრები და მათი ეკვივალენტები (ნაღდი ფულის გამოკლებით)	7	102,271	953,190	94	9,241	185,342	263,248	1,513,386
SDR-ის ანგარიში საერთაშორისო სავალუტო ფონდში	9	-	-	-	-	534,253	-	534,253
წარმოებული ფინანსური აქტივები	10	13	-	-	-	-	644	657
სავაჭრო ფასიანი ქაღალდები	11	282,389	211,783	-	14,581	147,054	-	655,807
გასაყიდად არსებული ინვესტიციები	12	3,379,696	787,556	525,543	269,319	135,815	-	5,097,929
		3,764,369	1,952,529	525,637	293,141	1,002,464	263,892	7,802,032
ვალდებულებები:								
ვალდებულებები საერთაშორისო სავალუტო ფონდის მიმართ	9	-	-	-	-	754,816	-	754,816
წმინდა პოზიცია:		3,764,369	1,952,529	525,637	293,141	247,648	263,892	7,047,216

საქართველოს ეროვნული ბანკი

ფინანსურ ანგარიშგებასთან თანდართული შენიშვნები
2017 წლის 31 დეკემბრით დასრულებული წლისათვის
(ათასი ლარი)

2016 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით	შენიშვნები	აშშ	ევროკუბური*	ავსტრალია	კანადა	საერთაშორისო	სხვა	სულ
აქტივები:								
საერთაშორისო რეზერვები								
ფულადი სახსრები და მათი ეკვივალენტები (ნაღდი ფულის გამოკლებით)	7	87,764	1,016,816	53	69,241	-	4,634	1,178,508
SDR-ის ანგარიში საერთაშორისო სავალუტო ფონდში	9	-	-	-	-	512,592	-	512,592
სავაჭრო ფასიანი ქაღალდები	11	233,255	268,844	-	3,715	165,428	-	671,242
გასაყიდად არსებული ინვესტიციები	12	3,114,646	570,965	516,952	192,857	173,101	-	4,568,521
		3,435,665	1,856,625	517,005	265,813	851,121	4,634	6,930,863
ვალდებულებები:								
ვალდებულებები საერთაშორისო სავალუტო ფონდის მიმართ	9	-	-	-	-	528,994	-	528,994
წმინდა პოზიცია:		3,435,665	1,856,625	517,005	265,813	322,127	4,634	6,401,869

*ეროვნული ბანკის საგადასახადო ფასიანი ქაღალდების ჩათვლით

ლიკვიდობის რისკი

ლიკვიდობის რისკი წარმოადგენს რისკს, რომელიც წარმოიშობა ბანკისთვის, როდესაც მას აქვს სირთულეები იმ ფინანსური ვალდებულებების დაფარვისა, რომლებიც დაკავშირებულია ფული და ფულის ექვივალენტების გადინებასთან.

ა) საერთაშორისო რეზერვების პორტფელში შემავალი ფინანსური ინსტრუმენტები

ლიკვიდობის რისკის მართვის ამოცანაა დარწმუნდეს რომ ბანკი ასრულებს ყველა აღებულ ფინანსურ ვალდებულებას. შესაბამისად, არსებობს ვადიანობის დივერსიფიკაციის პოლიტიკა და დაწესებული ლიმიტები, რომელთა მიზანია იმის უზრუნველყოფა, რომ შესყიდული ფასიანი ქაღალდებით მეორად ბაზარზე ვაჭრობა შესაძლებელი იყოს აქტივების ფასების მკვეთრი ცვლილებების გამოწვევის გარეშე. ამ სახელმძღვანელო მითითებების გამო, გრძელვადიან ფასიან ქაღალდებსაც გააჩნიათ მყისიერი ლიკვიდობა.

ბანკის მონეტარული პოლიტიკისა და საერთაშორისო რეზერვების მართვის კომიტეტები განსაზღვრავენ იმ ვადადამდგარი სახსრების მინიმალური პროპორციის ზღვრებს, რომლებიც გამოიყენება ფულადი სახსრების გადინების დასაფარად. ბანკის ლიკვიდობის მართვის პოლიტიკა მოითხოვს:

- ძირითად ვალუტებში ფულადი ნაკადების პროგნოზირებას, ლიკვიდური აქტივების დონის გათვალისწინებით;
- დაფინანსების დივერსიფიცირებული წყაროს არსებობას;
- სესხების კონცენტრაციისა და პარამეტრების მართვას;
- პორტფელის მაღალ ლიკვიდურ აქტივებში განთავსებას, რომლებიც ადვილად იქნებიან ლიკვიდირებულნი, როგორც დაცვის მექანიზმი ნებისმიერი ფულადი ნაკადის შეწყვეტისას;
- ლიკვიდობისა და გაუთვალისწინებელი დაფინანსების გეგმის არსებობას.

ფინანსური ბაზრების დეპარტამენტი ბიზნეს ერთეულებიდან იღებს ინფორმაციას ფინანსური აქტივებისა და ვალდებულებების ლიკვიდობის ჭრილში და სხვა დეტალებს პროგნოზირებული ფულადი ნაკადების შესახებ დაგეგმილი მომავალი ოპერაციებიდან. ბანკის ლიკვიდობის რისკი დაკავშირებულია ფულად ნაკადებთან უცხოურ ვალუტაში.

ქვემოთ მოცემული ცხრილში ნაჩვენებია ბანკის უცხოურ ვალუტაში არსებული ფინანსური აქტივებისა და ვალდებულებების ვადიანობის ანალიზი 2017 და 2016 წლების 31 დეკემბრის მდგომარეობით, სახელშეკრულებო არადისკონტირებული ფულად ნაკადებზე დაფუძნებით. ფინანსური აქტივები უცხოურ ვალუტაში წარმოდგენილია „3 თვეზე ნაკლებ“ კატეგორიაში, იმის საფუძველზე რომ ბანკს შეუძლია მათი რეალიზება არა უმეტეს 3 თვის ვადის განმავლობაში ლიკვიდურობის მოთხოვნათა დასაკმაყოფილებლად:

საქართველოს ეროვნული ბანკი

ფინანსურ ანგარიშგებასთან თანდართული შენიშვნები
2017 წლის 31 დეკემბრით დასრულებული წლისათვის
(ათასი ლარი)

2017 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით	შენიშვნები	3 თვეზე ნაკლები	3 თვიდან 12 თვემდე	1 წლიდან 5 წლამდე	5 წელზე ზევით	სულ
აქტივები დენომინირებული უცხოურ ვალუტაში						
საერთაშორისო რეზერვები						
ფულადი სახსრები და მათი ეკვივალენტები (ნაღდი ფულის გამოკლებით)	7	1,513,386	-	-	-	1,513,386
SDR-ის ანგარიში საერთაშორისო სავალუტო ფონდში	9	534,253	-	-	-	534,253
წარმოებული ფინანსური აქტივები	10	657	-	-	-	657
სავაჭრო ფასიანი ქაღალდები	11	655,807	-	-	-	655,807
გასაყიდად არსებული ინვესტიციები	12	5,097,929	-	-	-	5,097,929
სხვა აქტივები დენომინირებული უცხოურ ვალუტაში						
სხვა ფინანსური აქტივები	17	6	-	-	-	6
სულ აქტივები დენომინირებული უცხოურ ვალუტაში		7,802,038	-	-	-	7,802,038
ვალდებულებები დენომინირებული უცხოურ ვალუტაში						
ვალდებულებები რეზიდენტი ფინანსური ინსტიტუტების მიმართ	18	3,130,713	-	-	-	3,130,713
ვალდებულებები ფინანსთა სამინისტროს მიმართ	19	434,263	-	-	-	434,263
ვალდებულებები საერთაშორისო სავალუტო ფონდის მიმართ	9	531,525	-	46,145	175,351	753,021
სხვა ვალდებულებები	17	2,673	-	-	-	2,673
სულ ვალდებულებები დენომინირებული უცხოურ ვალუტაში		4,099,174	-	46,145	175,351	4,320,670
წმინდა პოზიცია		3,702,864	-	(46,145)	(175,351)	3,481,368
2016 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით	შენიშვნები		3 თვეზე ნაკლები	3-დან 12 თვემდე		სულ
აქტივები დენომინირებული უცხოურ ვალუტაში						
საერთაშორისო რეზერვები						
ფულადი სახსრები და მათი ეკვივალენტები (ნაღდი ფულის გამოკლებით)	7	1,178,508	-	-	-	1,178,508
SDR-ის ანგარიში საერთაშორისო სავალუტო ფონდში	9	512,592	-	-	-	512,592
სავაჭრო ფასიანი ქაღალდები	11	671,242	-	-	-	671,242
გასაყიდად არსებული ინვესტიციები	12	4,568,521	-	-	-	4,568,521
სხვა აქტივები დენომინირებული უცხოურ ვალუტაში						
სხვა ფინანსური აქტივები	17	-	34	-	-	34
სულ აქტივები დენომინირებული უცხოურ ვალუტაში			6,930,897	-	-	6,930,897
ვალდებულებები დენომინირებული უცხოურ ვალუტაში						
ვალდებულებები რეზიდენტი ფინანსური ინსტიტუტების მიმართ	18	2,899,934	-	-	-	2,899,934
ვალდებულებები ფინანსთა სამინისტროს მიმართ	19	250,708	-	-	-	250,708
ვალდებულებები საერთაშორისო სავალუტო ფონდის მიმართ	9	522,380	-	4,981	-	527,361
სხვა ვალდებულებები	17	1,757	-	-	-	1,757
სულ ვალდებულებები დენომინირებული უცხოურ ვალუტაში			3,674,779	4,981	-	3,679,760
წმინდა პოზიცია			3,256,118	(4,981)	-	3,251,137

ბ) მონეტარული პოლიტიკის პორტფელში შემავალი ფინანსური ინსტრუმენტები

მონეტარული ორგანოს მახასიათებლების გათვალისწინებით, რაც გულისხმობს ფინანსური სისტემის ლიკვიდობის კონტროლს, ბანკზე არ ვრცელდება ეროვნულ ვალუტაში აქტივებსა და ვალდებულებებს შორის შეუსაბამობის შეზღუდვები.

საბაზრო რისკი

საბაზრო რისკი წარმოიშობა ფინანსური ინსტრუმენტების ღირებულების ცვლილების შედეგად, რაც გამოწვეულია ისეთი საბაზრო ფაქტორების ცვალებადობით, როგორიცაა საპროცენტო განაკვეთი და სავალუტო კურსი. საბაზრო რისკები მოიცავს სავალუტო რისკს, საპროცენტო განაკვეთებისა და სხვა ფასების ცვლილების რისკებს. საბაზრო რისკი წარმოიშობა საპროცენტო განაკვეთების, სავალუტო და კაპიტალის ფინანსური ინსტრუმენტების ღია პოზიციიდან, რომლებიც არ არის დაცული ზოგადი და სპეციფიკური საბაზრო რყევებისა და საბაზრო ფასების ცვლილებებისგან.

ა) საერთაშორისო რეზერვების პორტფელში არსებული ფინანსური ინსტრუმენტები

საბაზრო რისკი გულისხმობს ინვესტიციების ფასების ცვლილების შედეგად შესაძლო დანაკარგებს.

სტრატეგიული აქტივების გადანაწილების პროცესი ბანკის მიერ რისკის ტოლერანტობის/ამტანობის საფუძველზე ზღუდავს საბაზრო რისკს. მოგების მაქსიმიზაციის მიზნით, მას შემდეგ რაც მოხდება სცენარების შეფასება სხვადასხვა საპროცენტო განაკვეთების მიხედვით, საბაზრო რისკის ლიმიტის ფარგლებში ისაზღვრება შემოსავლიანობის სავარაუდო მაჩვენებელი ცალკეული პორტფელებისთვის. ვალუტის რისკები განისაზღვრება უცხოურ ვალუტაში არსებული ვალდებულების ანალიზის საფუძველზე. საერთო სავალუტო რისკის შესამცირებლად ასევე განიხილება დივერსიფიკაციის ეფექტი (იხილეთ შენიშვნა - სავალუტო რისკი)

სამუშაო კაპიტალისა და 2015 წლის 15 დეკემბრიდან, ევროში დენომინირებული საინვესტიციო პორტფელის გარდა, ყველა პორტფელი აქტიურად იმართება შემოსავლიანობის სავარაუდო მაჩვენებელთან მიმართებაში. აქტიური საბაზრო რისკი შემოსავლიანობის სავარაუდო მაჩვენებელთან მიმართებაში განისაზღვრება რისკის ბიუჯეტირების პროცესში და თითოეული პორტფელისთვის განისაზღვრება აქტიური საბაზრო რისკის ლიმიტები წინასწარ შეფასებული სავარაუდო თვალის მიდევნების შეცდომისა („ტრეკინგ ერორი“) და გადახრის ხანგრძლივობის შეზღუდვით. აქტიური პორტფელების ბაზრის შოკებთან დამოკიდებულების შესაფასებლად ხორციელდება რეგულარული „სტრეს-ტესტი“.

ქვემოთ მოცემულია სტრატეგიული შედარებითი საფუძვლების ხანგრძლივობა და აქტიური ბაზრების რისკის ლიმიტები საერთაშორისო რეზერვების პორტფელისთვის:

ტრანშები	შედარებითი საფუძვლების ხანგრძლივობა	
	(ხანგრძლივობის გადახრის ლიმიტები)	წინასწარ ნაგარაუდები „თვალის მიდევნების შეცდომა“
ლიკვიდობის პორტფელი - აშშ დოლარი	3 თვე (+/-1 თვე)	10 საბაზო პუნქტი
საინვესტიციო პორტფელი - აშშ დოლარი	6 თვე (+/-3 თვე)	15 საბაზო პუნქტი
საინვესტიციო პორტფელი - ევრო*	1 წელი (+/-3 თვე)*	15 საბაზო პუნქტი*
საინვესტიციო პორტფელი - ავსტრალიური დოლარი	1,5 წელი (+/-3 თვე)	15 საბაზო პუნქტი
საინვესტიციო პორტფელი - კანადური დოლარი	1,5 წელი (+/-3 თვე)	15 საბაზო პუნქტი

*2015 წლის 15 დეკემბრიდან შეწყდა ევროში დენომინირებული საინვესტიციო პორტფელის მართვა შემოსავლიანობის სავარაუდო მაჩვენებელთან მიმართებაში.

ფინანსურ ანგარიშგებასთან თანდართული შენიშვნები
2017 წლის 31 დეკემბრით დასრულებული წლისათვის
(ათასი ლარი)

საბაზრო რისკის მონიტორინგი ხდება ვალუტების ვადიანობის და შემადგენლობის ყოველდღიური შეფასებით და თვალის მიდევნების შეცდომის გაკონტროლებით. საერთაშორისო რეზერვების მართვის ყოველდღიური ანგარიში, რომელიც ფინანსური ბაზრების დეპარტამენტის მიერ არის მომზადებული, მოიცავს შედეგებისა და რისკის, როგორც ცალკეულ, ასევე „ბენჩმარკთან“ მიმართებაში შეფასებას და წარმოადგენს განხორციელებული საინვესტიციო სტრატეგიის შეფასებას.

ბანკის დამოკიდებულება რეალური ღირებულების საპროცენტო განაკვეთის რისკზე ძირითადად წარმოიშობა მისი ინვესტიციებით საერთაშორისო რეზერვების პორტფელში, რომლებიც ხასიათდებიან მერყეობით ბაზრის საპროცენტო განაკვეთების ცვლილებების გამო. უცხოური ვალუტის რეზერვების საპროცენტო განაკვეთის რისკი წარმოადგენს ფინანსური ინსტრუმენტების რეალური ღირებულების ცვალებადობის რისკს, რაც გამოწვეულია საბაზრო საპროცენტო განაკვეთების ცვლილებით.

უცხოური ვალუტის რეზერვების პორტფელი, რომელსაც მართავს ეროვნული ბანკი, იყოფა ტრანშებად და ბანკი აფასებს საპროცენტო განაკვეთის რისკს მის ტრანშებზე, ყველა ვალუტისთვის, საპროცენტო განაკვეთებში 1-პროცენტიან ცვლილებებზე დაყრდნობით, რაც მიუთითებს ფინანსური ინსტრუმენტების რეალური საბაზრო ღირებულების ცვლილებას საშემოსავლო განაკვეთის 1 პროცენტიანი ცვლილების შედეგად. ბანკის მიერ ფლობილი ტრანშების რეალური საბაზრო ღირებულება ექვემდებარება რყევებს, თუმცა ეს რყევები არ უშლის ბანკს ხელს მისი ვალდებულებების შესრულებაში.

ბანკის საერთაშორისო რეზერვების საპროცენტო განაკვეთის მგრძნობელობა ტრანშების მიხედვით

ქვემოთ მოცემული ცხრილი ასახავს საპროცენტო განაკვეთში 1-პროცენტიანი ცვლილების გავლენას აქტივებზე.

	2017		2016	
	საპროცენტო განაკვეთის ზრდა	აქტივების მგრძნობელობა	საპროცენტო განაკვეთის ზრდა	აქტივების მგრძნობელობა
ვალუტა				
საინვესტიციო ტრანში აშშ დოლარში*	1%	(8,088)	1%	(5,932)
საინვესტიციო ტრანში ევროში	1%	(150)	1%	(217)
საინვესტიციო ტრანში ავსტრალიურ დოლარში	1%	(3,671)	1%	(3,091)
საინვესტიციო ტრანში კანადურ დოლარში	1%	(1,241)	1%	(1,014)
ლიკვიდობის ტრანში	1%	(2,149)	1%	(1,570)
საოპერაციო ტრანში	1%	(326)	1%	(255)

	2017		2016	
	საპროცენტო განაკვეთის შემცირება	აქტივების მგრძნობელობა	საპროცენტო განაკვეთის შემცირება	აქტივების მგრძნობელობა
ვალუტა				
საინვესტიციო ტრანში აშშ დოლარში*	1%	8,294	1%	6,075
საინვესტიციო ტრანში ევროში	1%	155	1%	226
საინვესტიციო ტრანში ავსტრალიურ დოლარში	1%	3,787	1%	3,186
საინვესტიციო ტრანში კანადურ დოლარში	1%	1,276	1%	1,042
ლიკვიდობის ტრანში	1%	2,196	1%	1,593
საოპერაციო ტრანში	1%	331	1%	261

ფინანსურ ანგარიშგებასთან თანდართული შენიშვნები
2017 წლის 31 დეკემბრით დასრულებული წლისათვის
(ათასი ლარი)

* აშშ დოლარში დენომინირებული საინვესტიციო ტრანში არ მოიცავს სამართავად გარე მენეჯერისთვის გადაცემული პორტფელისთვის საპროცენტო განაკვეთის მგრძნობელობას.

ბ) მონეტარული პოლიტიკის პორტფელში შემავალი ფინანსური ინსტრუმენტები

ღია ბაზრის ოპერაციებისთვის, რისკი ძირითადად დაკავშირებულია საქართველოს სახელმწიფო ობლიგაციების საბაზრო ღირებულების და ლიკვიდობის მიწოდების ტრანზაქციებისას მიღებული უზრუნველყოფის ღირებულების ცვლილებასთან. უზრუნველყოფებთან მიმართებაში გაუფასურების რისკი მცირდება მარჟებისა და „haircut“-ების გამოყენებით, რომლებიც ამცირებენ მათ ღირებულებას და საშუალებას იძლევიან, რომ გასესხებული თანხის ეფექტური ნაწილი უზრუნველყოფის ღირებულებაზე ნაკლები იყოს.

ბანკის ფინანსური აქტივებისა და ვალდებულებების საპროცენტო განაკვეთის მგრძნობელობა

საპროცენტო განაკვეთის რისკი წარმოიშობა იმ ალბათობით, რომ საპროცენტო განაკვეთის ცვლილება გავლენას მოახდენს მომავალ ფულად ნაკადებზე ან ფინანსური ინსტრუმენტების რეალურ ღირებულებაზე. ქვემოთ მოცემული ცხრილი ასახავს საპროცენტო განაკვეთში 1-პროცენტიანი ცვლილების გავლენას ბანკის მოგება ან ზარალზე, წარმოებული ინსტრუმენტების ეფექტის გათვალისწინებით, სხვა ცვლადების უცვლელობის პირობებში.

ვალუტა	2017		2016	
	საპროცენტო განაკვეთის ზრდა	წმინდა საპროცენტო შემოსავლის სენსიტიურობა	საპროცენტო განაკვეთის ზრდა	წმინდა საპროცენტო შემოსავლის სენსიტიურობა
აშშ დოლარი	1%	34,772	1%	28,309
SDR	1%	(2,188)	1%	(147)
ევრო	1%	(1,320)	1%	(740)
ავსტრალიური დოლარი	1%	5,750	1%	5,338
კანადური დოლარი	1%	2,344	1%	2,224
ლარი	1%	14,699	1%	16,419
სხვა	1%	39	1%	53

ვალუტა	2017		2016	
	საპროცენტო განაკვეთის შემცირება	წმინდა საპროცენტო შემოსავლის სენსიტიურობა	საპროცენტო განაკვეთის შემცირება	წმინდა საპროცენტო შემოსავლის სენსიტიურობა
აშშ დოლარი	1%	(34,772)	1%	(28,309)
SDR	1%	2,188	1%	147
ევრო	1%	1,320	1%	740
ავსტრალიური დოლარი	1%	(5,750)	1%	(5,338)
კანადური დოლარი	1%	(2,344)	1%	(2,224)
ლარი	1%	(14,699)	1%	(16,419)
სხვა	1%	(39)	1%	(53)

ფინანსურ ანგარიშგებასთან თანდართული შენიშვნები
2017 წლის 31 დეკემბრით დასრულებული წლისათვის
(ათასი ლარი)

კაპიტალის მგრძნობელობა ფიქსირებული განაკვეთის გასაყიდად არსებული ფინანსური აქტივების გადაფასებით მიღებული საპროცენტო განაკვეთის 1 პროცენტიანი ცვლილების გათვალისწინებით 2017 და 2016 წლის, 31 დეკემბრის მდგომარეობით:

ვალუტა	2017		2016	
	საპროცენტო განაკვეთის ზრდა	კაპიტალის მგრძნობელობა	საპროცენტო განაკვეთის ზრდა	კაპიტალის მგრძნობელობა
აშშ დოლარი	1%	42,774	1%	38,182
ევრო	1%	204	1%	257
ავსტრალიური დოლარი	1%	5,749	1%	5,318
კანადური დოლარი	1%	2,252	1%	1,929
ლარი	1%	1,552	1%	1,437

ვალუტა	2017		2016	
	საპროცენტო განაკვეთის შემცირება	კაპიტალის მგრძნობელობა	საპროცენტო განაკვეთის შემცირება	კაპიტალის მგრძნობელობა
აშშ დოლარი	1%	(42,774)	1%	(38,182)
ევრო	1%	(204)	1%	(257)
ავსტრალიური დოლარი	1%	(5,749)	1%	(5,318)
კანადური დოლარი	1%	(2,252)	1%	(1,929)
ლარი	1%	(1,552)	1%	(1,437)

სავალუტო რისკი

სავალუტო რისკი წარმოადგენს ფინანსური ინსტრუმენტის ღირებულების ცვალებადობის რისკს, რომელიც გამოწვეულია სავალუტო კურსების ცვლილებებით. აქტივების სავალუტო სტრუქტურებიდან გამომდინარე, ბანკის აქტივების ღირებულებისთვის დამახასიათებელია ძირითადი ვალუტების კურსების ცვლილების რისკი. სავალუტო კურსის რისკის შემცირება გარკვეულ დონეზე შესაძლებელია აქტივების ფლობით ვალუტების დივერსიფიცირებულ პორტფელში. წლის განმავლობაში, 2015 წლის 14 დეკემბრამდე, ბანკი ფლობდა უცხოურ რეზერვებს შემდეგ ვალუტებში: აშშ დოლარი (70%), ევრო (20%), კანადური დოლარი, ავსტრალიური დოლარი და სხვა ვალუტები 10%-მდე. 2015 წლის 14 დეკემბრიდან, სამიზნე ვალუტების შემადგენლობა შეიცვალა შემდეგი სახით: აშშ დოლარი (80%), ევრო (10%) და სხვა ვალუტები 10%-მდე (კანადური დოლარი, ავსტრალიური დოლარი და სხვა ვალუტები 10%-მდე). სტრატეგიული აქტივების გადანაწილების მიხედვით, დასაშვები გადახრა სამიზნე ვალუტის კომპოზიციიდან კანადური და ავსტრალიური დოლარისთვის +/-5%-ია, ხოლო აშშ დოლარისა და ევროსთვის - +/-10%.

მგრძნობელობა უცხოური ვალუტის მიმართ

ქვემოთ მოცემული ცხრილი გვიჩვენებს ბანკის ფინანსური აქტივებისა და ვალდებულებების კონცენტრაციას ძირითად ვალუტებში და სავალუტო კურსების ლართან მიმართებაში 1%, 5% და 10% ცვლილებების გავლენის ანალიზს სრული შემოსავლის ანგარიშგებაზე, სხვა ცვლადების უცვლელად შენარჩუნების პირობებში. ცხრილში მოცემული უარყოფითი თანხები ასახავს სავარაუდო წმინდა კლებას სრული შემოსავლის ანგარიშგებაში, ხოლო დადებითი თანხები - სავარაუდო წმინდა მატებას.

ფინანსურ ანგარიშგებასთან თანდართული შენიშვნები
2017 წლის 31 დეკემბრით დასრულებული წლისათვის
(ათასი ლარი)

2017 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით	აშშ დოლარი	ევრო	SDR	ავსტრალიური დოლარი	კანადური დოლარი	სხვა	სულ
აქტივები დენომინირებული უცხოურ ვალუტაში	6,235,371	295,398	534,253	575,028	234,413	3,845	7,878,308
ვალდებულებები დენომინირებული უცხოურ ვალუტაში	2,946,513	621,169	753,021	-	-	38	4,320,741
წმინდა პოზიცია	3,288,858	(325,771)	(218,768)	575,028	234,413	3,807	3,557,567
2016 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით	აშშ დოლარი	ევრო	SDR	ავსტრალიური დოლარი	კანადური დოლარი	სხვა	სულ
აქტივები დენომინირებული უცხოურ ვალუტაში	5,710,677	311,068	512,592	533,770	222,394	5,272	7,295,773
ვალდებულებები დენომინირებული უცხოურ ვალუტაში	(2,696,130)	(456,382)	(527,299)	-	-	(84)	(3,679,895)
წმინდა პოზიცია	3,014,547	(145,314)	(14,707)	533,770	222,394	5,188	3,615,878
ეფექტი მოგება ან ზარალი და სრული შემოსავლის ანგარიშგებაზე 31 დეკემბერი, 2017							
	აშშ დოლარი	ევრო	SDR	ავსტრალიური დოლარი	კანადური დოლარი	სხვა	სულ
სავალუტო კურსის ზრდა 1%-ით	32,889	(3,258)	(2,188)	5,750	2,344	39	35,576
სავალუტო კურსის ზრდა 5%-ით	164,443	(16,288)	(10,938)	28,751	11,721	190	177,879
სავალუტო კურსის ზრდა 10%-ით	328,886	(32,577)	(21,877)	57,503	23,441	381	355,757
სავალუტო კურსის კლება 1%-ით	(32,889)	3,258	2,188	(5,750)	(2,344)	(39)	(35,576)
სავალუტო კურსის კლება 5%-ით	(164,443)	16,288	10,938	(28,751)	(11,721)	(190)	(177,879)
სავალუტო კურსის კლება 10%-ით	(328,886)	32,577	21,877	(57,503)	(23,441)	(381)	(355,757)
ეფექტი მოგება ან ზარალი და სრული შემოსავლის ანგარიშგებაზე 31 დეკემბერი, 2016							
	აშშ დოლარი	ევრო	SDR	ავსტრალიური დოლარი	კანადური დოლარი	სხვა	სულ
სავალუტო კურსის ზრდა 1%-ით	30,145	(1,453)	(147)	5,338	2,224	52	36,159
სავალუტო კურსის ზრდა 5%-ით	150,727	(7,266)	(735)	26,689	11,120	259	180,794
სავალუტო კურსის ზრდა 10%-ით	301,454	(14,531)	(1,471)	53,377	22,239	519	361,588
სავალუტო კურსის კლება 1%-ით	(30,145)	1,453	147	(5,338)	(2,224)	(52)	(36,159)
სავალუტო კურსის კლება 5%-ით	(150,727)	7,266	735	(26,689)	(11,120)	(259)	(180,794)
სავალუტო კურსის კლება 10%-ით	(301,454)	14,531	1,471	(53,377)	(22,239)	(519)	(361,588)

სხვა რისკები**ანგარიშსწორების რისკი**

ანგარიშსწორების რისკის (ე.ი. რისკი იმისა, რომ კონტრაგენტმა შესაძლოა ვერ დაასრულოს ტრანზაქცია) შემცირების რამდენიმე გზა არსებობს. ბანკი მხოლოდ მას შემდეგ გადარიცხავს თანხებს, რაც დარწმუნდება რომ ტრანზაქციისთვის საკმარისი უზრუნველყოფა არსებობს. ფასიანი ქაღალდების

ფინანსურ ანგარიშგებასთან თანდართული შენიშვნები
2017 წლის 31 დეკემბრით დასრულებული წლისათვის
(ათასი ლარი)

პირდაპირი ტრანზაქციებისას ანგარიშსწორების რისკი იფარება ისეთი სისტემების გამოყენებით, რომლებიც ემყარება გადახდისთანავე მიწოდების პრინციპს, რაც გულისხმობს ფასიანი ქაღალდებისა და ფულადი სახსრები და მათი ეკვივალენტები თანადროულ/ერთდროულ გაცვლას. გარდა ამისა, ფულადი სახსრები და მათი ეკვივალენტები ექვეს კომპონენტისთვის ანგარიშსწორებას ახორციელებს დროის რეალურ რეჟიმში ანგარიშსწორების სისტემის მეშვეობით, რომელიც განსაზღვრავს თითოეული მონაწილის პოზიციას რეალურ დროში ინდივიდუალური გადახდების საფუძველზე. ამის შედეგად, ავტომატურად ხდება ოვერდრაფტების თავიდან აცილება და იქიდან გამომდინარე, რომ სისტემა ამავედროულად იყენებს ბანკში განთავსებულ აქტივებს ანგარიშსწორების წყაროდ, ის საკრედიტო რისკს ამცირებს.

არაფინანსური რისკი

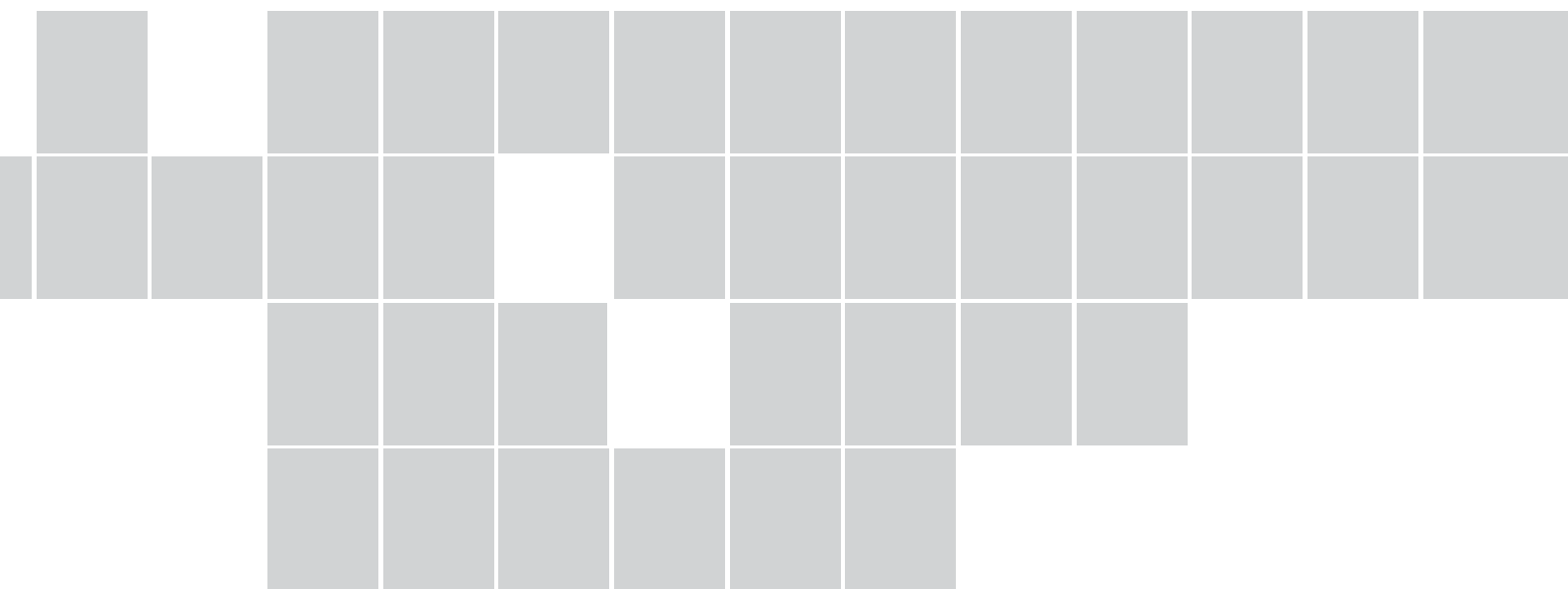
არა-ფინანსურმა რისკმა, შესაძლოა წარმოშვას ფინანსური დანაკარგი, ზიანი მიაყენოს რეპუტაციას ან ხელი შეუშალოს ბანკის ამოცანებისა და მიზნების მიღწევას. არა-ფინანსური რისკი წარმოიშობება არაადეკვატური ან წარუმატებელი შიდა პროცესების ან სისტემების, ადამიანური ფაქტორის და გარე მოვლენების შედეგად. ბანკი დგას არა-ფინანსური რისკების შემდეგი კატეგორიების წინაშე: რეპუტაციული, იურიდიული, საინფორმაციო ტექნოლოგიების, ადამიანური რესურსების, უსაფრთხოების (ინფორმაციული და ფიზიკური), პროექტის, მესამე მხარის, ბიზნეს უწყვეტობის და ანგარიშსწორების რისკები.

რისკების ცენტრალიზებული მართვის დეპარტამენტი უზრუნველყოფს არა-ფინანსური რისკების იდენტიფიცირების, შეფასებისა და მონიტორინგის სისტემურ მიდგომას ბანკის მასშტაბით. არა-ფინანსური რისკების მართვის კუთხით ბანკს აქვს კონსერვატორული მიდგომა. ბანკი უზრუნველყოფს რესურსების ხელმისაწვდომობასა და უზრუნველყოფს ეფექტური მმართველობის პროცესს, რათა არა-ფინანსური რისკების დონე მოქცეულ იქნას მისაღებ ზღვრებში.

რისკების ცენტრალიზებული მართვის ჩარჩო დაფუძნებულია ხარისხობრივ ანალიზზე (ალბათობისა და ზეგავლენის (1-დან 5-მდე) შეფასების მოდელი მოიცავს ბანკის ყველა იმ პროცესს, სადაც რისკებმა, შესაძლოა, საფრთხე შეუქმნან ბანკის მიზნების მიღწევას). რისკის შეფასების პროცესი შედგება რისკის იდენტიფიკაციის, ანალიზისა და შეფასების ეტაპებისგან.

საუკეთესო საერთაშორისო პრაქტიკის შესაბამისად, ბიზნეს უწყვეტობის რისკი ინტეგრირებულია საოპერაციო რისკების მართვის ჩარჩოში. ბანკში ბიზნეს უწყვეტობის მართვის სისტემა დაინერგა 2014 წელს და მას შემდეგ იგი მუდმივი გაუმჯობესებისა და დახვეწის საგანია. ბანკის მიზანია, შეინარჩუნოს მაქსიმალური მდგრადობა ბიზნეს უწყვეტობის გეგმის საშუალებით, რაც გულისხმობს კრიტიკულ ბიზნეს პროცესებთან დაკავშირებულ ინციდენტებზე საპასუხო ღონისძიებების და აღდგენითი სამუშაოების გეგმის შემუშავებას. ბიზნეს უწყვეტობის სისტემის ფარგლებში ბანკში შექმნილია ორი ერთეული: ბიზნეს უწყვეტობის კომიტეტი და ბიზნეს უწყვეტობის სამუშაო ჯგუფი. ბიზნეს უწყვეტობის კომიტეტი ხელმძღვანელობს ბანკის აღმასრულებელი დირექტორი. კომიტეტი პასუხისმგებელია ბიზნეს უწყვეტობის პოლიტიკასა და სტრატეგიულ გადაწყვეტილებებზე. ბიზნეს უწყვეტობის სამუშაო ჯგუფი პასუხისმგებელია შესაბამისი საქმიანობების განხორციელებაზე. ბიზნეს უწყვეტობის სისტემის მხარდასაჭერად რისკების ცენტრალიზებული მართვის დეპარტამენტი უზრუნველყოფს ბიზნეს უწყვეტობის მართვასთან დაკავშირებული ყველა პროცესის კოორდინაციასა და მხარდაჭერას.

რისკების ცენტრალიზებული მართვის ჩარჩოს მხარდაჭერისა და გაფართოების მიზნით, ბანკში ასევე შემუშავებდა და დაინერგა ინციდენტების მართვის ჩარჩო. რისკების ცენტრალიზებული მართვის დეპარტამენტი ინციდენტების მართვის სისტემიდან მიღებულ შედეგებს აანალიზებს და იყენებს არა-ფინანსური რისკების მისაღები დონის განსაზღვრის მიზნით.



საქართველო, თბილისი 0114, სანაპიროს 2
ტელ.: (995 32) 2 406 488
ცხელი ხაზი: (995 32) 2 406 406
ელ-ფოსტა: info@nbg.ge; www.nbg.ge